304

THEOLOGIA CHRISTIANA DOGMATICO-MORALIS

CONTRACTA IN TOMOS DUOS

AUCTORE

F. DANIELE CONCINA

ORD. PRÆD.

TOMUS ALTER

complectens reliquos quinque LIBROS.

BONONIÆ MDCCLX.

SIMONIS OCCHI VENETI BIBLIOPOLÆ CURIS,

SUPERIORIBUS ANNUENTIBUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

305

INDEX

Librorum, Diſſertationum, Capitum, Paragraphorum, & Quæſtionum qui in hoc Tomo continentur.

THEOLOGIÆ CHRISTIANÆ DOGMATICO-MORALIS

LIBER IX.

De justitia, et jure.

DISSERTATIO I.

De juſtitiæ notione, & diviſione.

CAP. I. *Propoſitiones damnatæ ab Alex. VII. & Innocentio XI.* pag. 1
CAP. II. *Opiniones laxæ plurium Caſuiſtarum.* ib.
CAP. III. *Variæ juris acceptiones: juſtitiæ notiones, & diviſiones.* 12
Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit juſtitia?* ib.
Quæſt. 2. *n juſtitia commutativa diſtinguatur a juſtitia vindicativa?* ib.
Quæſt. 3. *Juſtitia commutativa diſtinguitur ne ſpecie a juſtitia diſtributiva?* ib.
Quæſt. 4. *Quænam ſunt vitia juſtitiæ oppoſita?* ib.
CAP. IV. *De dominio, ejuſque diviſione, & bonorum partitione.* 13
Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit dominium?* ibid.
Quæſt. 2. *Quinam ſunt fructus quibus frui uſusfructuarius poteſt, & quid præſtare iſte debeat?* ib.
Quæſt. 3. *Quid ſit contractus emphyteuſis, & feudi?* 14
Quæſt. 4. *Quid ſit poſſeſſio, & modus eam comparandi, vel amittendi?* ib.
Quæſt. 5. *Qui ſint dominii capaces?* ib.
Quæſt. 6. *Animalia manſueta natura ſua capere ne alicui licet?* ib.
Quæſt. 7. *Quid de piſcatione, aucupio, venatione dicendum?* 15
Quæſt. 8. *Cujus ſunt ſilvæ, montes, & paſcua?* ib.
CAP. V. *De rerum inventarum, & eorum quæ vi alluvionis, aut alio modo accreſcunt, dominio, & de præſcriptione.* ib.
Quæſt. 1. *Quid dicendum de dominio vi alluvionis &c.?* 16
Quæſt. 2. *Quomodo acquiratur dominium vi præſcriptionis, ſeu uſucapionis?* ib.
Quæſt. 3. *Quid ſit præſcriptio jure civili inducta?* ib.
Quæſt. 4. *Quid de dominio filiorum patriæ poteſtati ſubjectorum?* 17

DISSERTATIO II.

De reſtitutione tum in communi, tum in particulari.

CAP. I. *Reſtitutionis notio, & principia e quibus proficiſcitur. Debitores moroſi, & eorum Confeſſarii monentur.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit reſtitutio, & unde naſcatur?* ib.
Quæſt. 2. *Utrum ſtatim facienda ſit reſtitutio?* 18
Quæſt. 3. *Quid de Confeſſariis abſolventibus debitores moroſos dicendum?* ib.
Quæſt. 4. *Qualis injuſtitiæ culpa infert debitum reſtitutionis?* 19
Quæſt. 5. *Sola ne culpa theologica debitum inducit reſtitutionis?* ib.
Quæſt. 6. *An profeſſores alicujus artis teneantur ad reſtitutionem ex culpa levi, vel leviſſima?* ib.
Quæſt. 7. *Quænam culpa juridica requiritur in contractu, ut inducat reſtitutionis debitum?* ib.
Quæſt. 8. *Quomodo poſſeſſor bonæ, aut malæ fidei tenetur ad reſtitutionem?* 20
Quæſt. 9. *Qui res uſu conſumptibiles bona fine a latrone emit, vel recipit, tenetur ne rem, ſi extet, reſtituere, aut in quo factus eſt ditior?* ib.
Quæſt. 10. *Si fur rapiat rem quæ apud dominum periiſſet, tenetur ne eamdem reſtituere, ſi illam conſervet; aut pretium, ſi periit?* ib.
Quæſt 11 *Cuinam creſcit res furto ſublata?* 21
Quæſt. 12. *Quomodo dubiæ fidei poſſeſſor rem alienam reſtituere debet?* ib.
Quæſt. 13. *Quos fructus reſtituere tenetur poſſeſſor bonæ fidei?* ib.
Quæſt. 14. *Quos fructus reſtituere poſſeſſor malæ fidei debet?* 22

Digitized by Google

Quæſt. 15. *Quas expenſas detrahere poſſeſſor ſive bonæ, ſive malæ fidei debet?* 22
Quæſt. 16. *Qui rem bona fide emit, valet ne eam furi reddere, pretium repetendo, an reſtituere domino tenetur ſine pretio?* ibid.
Quæſt. 17. *Qui mala fide rem alienam a latrone emit, domino ne, an furi reſtituere debet?* ib.
Quæſt. 18. *Qui bona fide rem emptam a latrone vendit alteri, tenetur ne pretium domino reddere, an emptori?* ib.
Quæſt. 19. *Qui monetam falſam accipit, & alteri eam expendendo tradit, ad quid tenetur?* 23
Quæſt. 20. *Si vendis rem tuam furi, a quo bona fide in pretium accipis furtivas pecunias, obnoxius ne reſtitutioni es?* ib.
CAP. II. *De illis qui aut impediunt alios ne aliquod bonum aſſequantur, aut cooperantur ad damnum aliorum.* ib.
Quæſt. 1. *Qui efficax impedimentum adjicit ne quis aſſequatur beneficium ad quod jus habet ſive in re, ſive ad rem, obnoxius ne reſtitutioni eſt?* ib.
Quæſt. 2. *Ad quid tenetur qui impleri promiſſionem factam impedit?* 24
Quæſt. 3. *Quid de cooperantibus alterius damno dicendum?* ib.
Quæſt. 4. *Quando dubitas num aliqua ex recenſitis cooperationibus in duobus verſibus contentis cauſa efficax damni fuerit, teneris ne ad reſtitutionem?* ib.
Quæſt. 5. *Qui ſuo pravo exemplo cauſa eſt ut alii malum perpetrent, tenetur ne ad reſtitutionem?* 25
Quæſt. 6. *Quid de illis qui juſſione, conſilio, conſenſu in proximi damnum influunt?* ibid.
Quæſt. 7. *Quid de iis qui negative cooperantur ad alterius malum, ut ſunt mutus, non obſtans, non manifeſtans?* 26
Quæſt. 8. *Quem ſervare ordinem debent in reſtitutione cooperantes actioni injuſtæ?* ib.
Quæſt. 9. *Quomodo cauſæ recenſitæ omnes tenentur reſtituere in ſolidum?* 27
Quæſt. 10. *Utrum ex flagitioſa promiſſione oriatur obligatio exequendi rem promiſſam?* ibid.
Quæſt. 11. *Quid de quæſtu meretricio dicendum?* 28
Quæſt. 12. *Utrum virgines, matronæ, & honeſtæ feminæ pretium accipientes pro vendita pudicitia, reſtituere illud teneantur?* ibid.
Quæſt. 13. *Scorta ſive publica, ſive occulta teneantur ne reſtituere pretium ob turpem concubitum acceptum a Religioſo?* 29
Quæſt. 14. *An recipiens pretium pro injuſta ſententia ferenda, reſtituere illud debeat?* ib.d.
Quæſt. 15. *Quando id quod reſtituitur, ad manus creditoris non pervenit, aſtringitur ne debitor denuo reſtituere?* 30
Quæſt. 16. *Quo in loco, & cujus expenſis fieri reſtitutio debet?* ib.
CAP. III. *De illis quibus fieri reſtitutio debet; & de ordine in reſtitutione ſervando.* ib.
Quæſt. 1. *Cuinam reſtitui res debet accepta a poſſeſſore bonæ fidei?* ib.
Quæſt. 2. *Cuinam facienda eſt reſtitutio quando dominus eſt ignotus?* 31
Quæſt. 3. *Qui ordo ſervandus in reſtitutione eſt?* ib.
Quæſt. 4. *An creditoribus privilegiatis præferri venditor debeat, dum res in ſpecie extat apud emptorem?* ib.
Quæſt. 5. *Qualis ordo ſervandus eſt inter debita aut ex contractu oneroſo, & gratuito, aut ex contracta, & ex delicto?* ib.
Quæſt. 6. *Quomodo creditores hypothecarii præferendi aliis ſint?* 32
Quæſt. 7. *Qualis ordo ſervandus eſt inter creditores ſimplices non privilegiatos?* ib.
Quæſt. 8. *Poteſt ne debitor admonere ſecreto amicum creditorem, ut prior petat, eique integrum debitum ſolvere cum aliorum creditorum detrimento?* ib.
CAP. IV. *Quænam ſint cauſæ ob quas omitti, aut differri reſtitutio poſſit?* ib.
CAP. V. *De reſtitutione propter homicidium, vel mutilationem, vel ſtuprum, vel adulterium.* 33
Quæſt. 1. *Occiſor, aut mutilator tenetur ne compenſare injuriam perſonalem fortunæ bonis?* ib.
Quæſt. 2. *Quæ damna compenſare interfector debet?* ib.
Quæſt. 3. *An ex homicidio caſuali oriatur debitum reſtitutionis?* 34
Quæſt. 4. *Quibus facienda ſit reſtitutio damnorum quæ ex homicidio ſequerentur?* ib.
Quæſt. 5. *Quid reſtituere debet deflorator virginis?* ib.
Quæſt. 6. *Quid ob adulterium quod partus conſequitur, reſtituendum eſt?* 35
Quæſt. 7. *Adulter certo ſciens ex ſuo adulterio procreatam prolem eſſe, quid reddere filiis legitimis tenetur?* ib.

DIS-

306

DISSERTATIO III.

De contractibus univerſe & partite.

CAP. I. *Contractus finitio, ejuſque cauſæ, & proprietates.* 36
Quæſt. 1. *Quid ſit contractus?* ib.
Quæſt. 2. *Quomodo perficiuntur contractus?* 37.
CAP. II. *De variis contractibus.* ib.
Quæſt. 1. *Utrum contractus ex metu gravi celebratus ſit validus?* ib.
Quæſt. 2. *An dolus irritet contractum?* 38
Quæſt. 3. *Quid de contractibus initis ſub cauſa, modo, demonſtratione, & conditione dicendum?* ib.
Quæſt. 4. *Quomodo interpretandus eſt contractus ad diem, vel ſub disjunctione?* ib.
Quæſt. 5. *Quomodo obligat contractus conditioni illigatus?* 39
CAP. III. *De illis qui valide & licite inire contractus valent: de ſolemnitate juris neceſſaria. Quid firmitatis addat juramentum contractui. Quibus competat reſtitutio in integrum.* ib.
Quæſt. 1. *Quinam poſſunt contractum inire?* ibid.
Quæſt. 2. *Quæ juris ſolemnitas ad contractus valorem requiritur?* ib.
Quæſt. 3. *Quomodo juramentum confirmet contractus jure naturæ, vel poſitivo irritos?* 40
Quæſt. 4. *Quibus competat beneficium reſtitutionis in integrum?* ib.
CAP. IV. *De contractu venditionis, & emptionis. De illis qui vendere, & emere poſſunt. Quænam ſint res venales.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit emptio?* ib.
Quæſt. 2. *Res vendita duobus emptoribus, cui tradenda? cui perit ante traditionem?* ibid.
Quæſt. 3. *Ad quem pertinent fructus rei venditæ ante pretii ſolutionem?* ib.
Quæſt. 4. *Poſſunt ne contrahentes pactum inire ut emptor fructus rei, aut eorumdem pretium reddat venditori, donec pretium ſolverit?* 41
Quæſt. 5. *Cujuſnam ſint fructus medio tempore percepti, quando venditionis contractus diſſolvi contingat?* ib.
Quæſt. 6. *Qui vendere queant, & quæ res venales ſint?* ib.
Quæſt. 7. *Quæ pecuniis alienis emuntur, ſiunt ne emptoris, an pecuniarum domini?* ib.
Quæſt. 8. *Valida ne eſt rei alienæ venditio?* ibid.

* Tom. II.

Quæſt. 9. *Utrum licita venditio ſit earum rerum quæ adhibentur in pravos uſus?* 42
Quæſt. 10. *Peccant ne qui vendunt venena, fucos muliebres, chartas aleatorias, idola, & cetera id genus?* ib.
Quæſt. 11. *Utrum Probabiliſmus ſit vendibilis a judice?* ib.
CAP. V. *De negotiatione, & de his quibus vetita, aut permiſſa eſt?* 43
Quæſt. 1. *Sit ne Clericis, & Religioſis vetita negotiatio?* ib.
Quæſt. 2. *An Clerici, vel Monachi negotiari per alios poſſint?* 44
Quæſt. 3. *Quot modis negotiatio illicita laicis fiat?* ib.
Quæſt. 4. *Qui mercaturam exercent, licite ne carius merces vendere queunt quam ii qui negotiationem non exercent?* ib.
CAP. VI. *De monopoliis licitis, & illicitis. De venditione cum pacto retrovendendi.* ib.
Quæſt. 1. *Licitum ne venditoribus eſt conſpirationem inire non vendendi merces niſi pretio ſummo?* ib.
Quæſt. 2. *Conſtituto ſemel monopolio a mercatoribus vendendi merces pretio injuſto, alii mercatores monopolii iſtius non participes, peccant ne contra juſtitiam, ſi hoc pretio injuſto ſuas merces vendant?* 45
Quæſt. 3. *Quid de pacto retrovendendi, & retroemendi dicendum?* ib.
Quæſt. 4. *Licitus ne eſt contractus gentilitius?* ibid.
Quæſt. 5. *Licitus ne eſt contractus mohatra?* ibid.
Quæſt. 6. *Qui merces vendendas a domino ſuſcipiunt, aliquid ne ſibi retinere valent, ſi pluris eaſdem vendant quam a domino præſcriptum fuit?* 46
CAP. VII. *De juſto rerum pretio, & de ejuſdem augmento ob dilatam ſolutionem.* ibid.
Quæſt. 1. *Qui rerum pretium augent, vel diminuunt, ſunt ne reſtitutioni obnoxii?* ib.
Quæſt. 2. *Sunt ne aliquæ cauſæ ob quas licitum ſit aut pluris vendere, aut minoris emere quam merx abſolute valeat?* ib.
Quæſt. 3. *Quæ in ſubhaſtatione exponuntur venalia, emi ne, aut vendi poſſunt quocumque pretio ſive vili, ſive ſummo?* 47
Quæſt. 4. *Unde deſumatur pretium vulgare, ſeu naturale, & quænam ſint illius augendi cauſæ?* ib.
Quæſt. 5. *Quænam ſunt circumſtantiæ in quibus rerum pretia decreſcunt?* ib.
Quæſt. 6. *Poſſunt ne mercatores pretio currenti merces vendere, dum ſciunt brevi mer-*

* 3

mercium copiam ſuperventuram, atque adeo rerum pretium diminuendum? ib.
Quæſt. 7. *An is qui Principis lege monetam interdictum iri, aut ejus valorem minuendum præſcit, queat ante promulgationem legis ſuam diſtrabere monetam?* 48
Quæſt. 8. *Quæ notanda ſunt circa pretium publica auctoritate præſcriptum?* ib.
Quæſt. 9. *An exquiſitioribus mercibus immiſceri viliores poſſint, & taxato pretio vendi?* ib.
Quæſt. 10. *Poteſt ne mercator ob dilatam ſolutionem pretii carius merces vendere?* ib.
Quæſt. 11. *Licitus ne eſt contractus quo in Hiſpania, & alibi certæ merces communiter credito venduntur majori pretio quam vendi pecunia numerata ſoleant?* 49
Quæſt. 12. *Licitum ne eſt emere credita, vel chirographa minori pretio quam valeant, ob anticipatam ſolutionem?* 50
Quæſt. 13. *Quid de obligatione venditoris patefaciendi defectus mercium dicendum eſt?* ibid.

DISSERTATIO IV.

De mutuo, & uſura.

Cap. I. *Mutui finitio, ejuſque proprietates.* 51.
Quæſt. unic. *Quid ſit mutuum?* ib.
Cap. II. *Uſuræ notio: omnis uſura, ſive parva, ſive magna, ſive a divite, ſive a paupere exacta, divino jure vetita eſt.* 52
Quæſt. 1. *Quid ſit uſura?* ib.
Quæſt. 2. *Eſt ne omnis uſura, ſive a divitibus, ſive a pauperibus percepta, jure naturali, nedum divino prohibita?* 53
Cap. III. *Quædam quæſtiunculæ de uſura reſolvuntur.* 54
Quæſt. 1. *Datur ne materiæ parvitas in uſura peccato?* ib.
Quæſt. 2. *Sit ne pecunia præſens numerata æſtimabilior abſente, & titulus accipiendi aliquid ultra ſortem?* ib.
Quæſt 3. *Licitum ne eſt aliquid accipere ſupra ſortem ob moleſtiam ortam ex privatione pecuniæ mutuo traditæ?* ib.
Cap. IV. *De periculo amittendæ ſortis. Nonnullæ opiniones laxæ refelluntur. Caput* Navigantu *in ſuo vero ſenſu exponitur, rejectis juniorum commentis.* 55
Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit ſortis periculum?* ib.
Quæſt. 2. *Quid dicendum de titulo quem excogitarunt* Lugo, *&* Tamburinus? 57
Quæſt. 3. *Licitum ne eſt aliquid exigere ſupra ſortem ratione laboris in numeranda pecunia?* 60
Quæſt. 4. *An licitum ſit aliquid exigere ob obligationem mutuandi, vel non repetendi mutuum infra tempus præfinitum?* ib.
Cap. V. *De damno emergente.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit damnum emergens?* ib.
Quæſt. 2. *Periculum damni emerſuri eſt ne verus titulus vi cujus fieri conventio poſſit aliquid ſupra ſortem ſolvendi?* ib.
Quæſt. 3. *Utrum liceat initio contractus pactum pœnæ conventionalis, ſi debitor ſit in mora?* 61
Cap. VI. *De lucro ceſſante, ejuſque conditionibus.* 62
Quæſt. 1. *Quid ſentiat S. Thomas de hoc lucro ceſſante?* ib.
Quæſt. 2. *Utrum mutuator ultroneus poſſit aliquid exigere ratione lucri ceſſantis?* 63
Quæſt. 3. *Quot conditiones aſſignant propugnatores lucri ceſſantis, ut in pactum deduci queat?* ib.
§. unic. *Auctoris conſilium.* ib.
Cap. VII. *De uſura mentali, & de pactis mutuo adjectis.* 65
Quæſt. 1. *Licet ne ſperare aliquid ex mutuo?* ib.
Quæſt. 2. *Qui celebravit contractum uſurarium bona fide, poteſt ne retinere lucrum, cognita uſura, dum poterat alium licitum contractum inire?* ib.
Quæſt. 3. *Cujus ſunt fructus pignoris traditi mutuatori in aſſecurationem ſortis?* ib.
Quæſt. 4. *Licitum ne eſt pactum legis commiſſoriæ in pignorum traditione?* ib.
Quæſt. 5. *Quid de uſuris pupillaribus, & dotalibus dicendum?* ib.
Quæſt. 6. *Feneratur ne eſt qui mutuum dat ut beneficium, vel officium, vel munus a lingua, ab obſequio, a manu aſſequatur?* 66.
Quæſt. 7. *Qui mutuum dat cum pacto ut ad ejus molendinum, officinam &c. mutuatarius accedat, fenerator ne eſt?* ib.
Quæſt. 8. *Licet ne mutuum dare cum pacto ut alter in poſterum remutuet?* ib.
Quæſt. 9. *Fenerator ne eſt qui obligat mutuatarium ad reddendam eamdem tritici, vini, olei &c. menſuram, ſi pretium auctum ſit?* ib.
Quæſt. 10. *In reſtitutione pecuniæ mutuatitiæ valor ne an ſpecies conſideranda?* ib.
Quæſt. 11. *Probabilis ne opinio eſt, mutuatarium eligere poſſe in fidejuſſorem ipſum mutuantem?* ib.

Quæſt.

Digitized by Google

307

Quæſt. 12. *Probabilis ne eſt eorum opinio qui mutuatori accipienti pignus, ſimul lucrum concedunt?* 67

Cap. VIII. *De montibus pietatis.* 68

Quæſt. 1. *An qui revera pauperes non ſunt, neque ob paupertatem levandam mutuam pecuniam a ſacro monte accipiunt, peccent, & ad reſtitutionem teneantur?* ib.

Quæſt. 2. *Qui in his montibus pecunias collocant, poſſunt ne licite acceſſionem accipere dempto titulo?* ib.

Cap. IX. *De contractu trino, aliiſque contractibus.* 69

Quæſt. 1. *Quid ſit contractus trinus?* ib.

Quæſt. 2. *Licitus ne eſt contractus ſocietatis duplex, in quo aut capitale, aut lucrum aſſecuratur?* 72

Quæſt. 3. *Quid de ſocietate animalium dicendum?* 73

Quæſt. 4. *Sunt ne feneratores domini lucri quod uſuris acquirunt?* ib.

Quæſt. 5. *Licitum ne eſt ab uſurario mutuum petere ſub uſuris?* 74

DISSERTATIO V.

De cambiis, cenſibus, locatione, ludo, & ſponſione, promiſſione, donatione, & teſtamentis.

Cap. I. *De cambio, ejuſque diviſione, & conditionibus.* ib.

Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit cambium?* ibid.

Quæſt. 2. *Quo titulo licitum eſt cambium manuale?* ib.

Quæſt. 3. *Quo titulo licitum eſt cambium locale cum lucro?* ib.

Quæſt. 4. *Quid de cambio cum recambio dicendum eſt?* ib.

Quæſt. 5. *Quid de cambio ad nundinas dicendum?* 76

Quæſt. 6. *Quid de cambio civico dicendum?* ibid.

Cap. II. *De cenſibus realibus, & perſonalibus, eorumque diviſione.* 77

Quæſt. un. *Quid, & quotuplex ſit cenſus?* ib.

Cap. III. *De cenſu perſonali, mirifico uſuræ pallio.* 78

Quæſt. 1. *Jure naturæ ſpectato licitum ne eſt pactum quo obſtringitur cenſuarius, ut redimat cenſum ad arbitrium emptoris?* 80

Quæſt. 2. *Pereunte fundo ſubjecto cenſui, perit jure naturæ cenſus?* ib.

Quæſt. 3. *Licitus ne eſt cenſus cui ampliores fundi ſubjiciuntur, non deſignata parte determinata?* ib.

Quæſt. 4. *Licitus ne eſt cenſus vitalitius?* ib.

Cap. IV. *De ludo, & ſponſione.* ib.

Quæſt. 1. *Ludus propter lucrum principaliter intentum vitioſus ne eſt?* ib.

Quæſt. 2. *Licitus ne eſt ludus aleæ, ſeu fortunæ?* 81

Quæſt. 3. *Sponſiones, vulgo* ſcommeſſe, *licitæ ne ſunt?* ib.

Cap. V. *De aſſecuratione, pignore, tranſactione, emphyteuſi, feudo, commodato, precario, depoſito, locatione, conductione, promiſſione, & donatione.* ib.

Quæſt. 1. *Quid ſit aſſecuratio?* ib.

Quæſt. 2. *Quid ſit fidejuſſio, pignus, hypotheca, & tranſactio?* 82

Quæſt. 3. *Quid ſit emphyteuſis?* ib.

Quæſt. 4. *Quid ſit feudum?* ib.

Quæſt. 5. *Quid ſit commodatum?* ib.

Quæſt. 6. *Quid ſit depoſitum?* ib.

Quæſt. 7. *Quid ſit locatio?* ib.

Quæſt. 8. *Peccant ne qui domos locant ad uſuras exercendas, ad meretricandum?* ib.

Quæſt. 9. *Quid ſit promiſſio, & quænam obligatio?* ib.

Quæſt. 10. *Quid ſit donatio?* 83

Cap. VI. *De teſtamentis.* ib.

Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit teſtamentum?* ib.

Quæſt. 2. *Quæ ſolemnitates requirantur ad teſtamentum nuncupativum?* ib.

Quæſt. 3. *Quas ſolemnitates poſtulat teſtamentum ad pias cauſas?* ib.

Quæſt. 4. *Quid ſit teſtamentum imperfectum?* ibid.

Quæſt. 5. *Quinam poſſunt teſtamentum condere?* 84

Quæſt. 6. *Quinam in heredes inſtitui nequeant?* ib.

Quæſt. 7. *Quomodo filii ſpurii, & naturales ſuccedunt patri?* ib.

Cap. VII. *De heredibus neceſſariis, eorumque ſubſtitutione.* ib.

Quæſt. 1. *Quomodo filii parentibus, & patres filiis ſuccedunt?* ib.

Quæſt. 2. *Quibus de cauſis exheredari filii a parentibus, & parentes a filiis poſſunt?* ib.

Quæſt. 3. *Quid de heredibus ab inteſtato dicendum?* 85

Quæſt. 4. *Quid ſit ſubſtitutio vulgaris, pupillaris &c.?* ib.

Quæſt. 5. *Quomodo teſtamenta valida revocari queant?* ib.

Quæſt. 6. *Quam obligationem habeant heredes?* ib.

Digitized by Google

Quæſt. 7. *Quænam ſit obligatio executoris teſtamentarii?* ib.

CAP. VIII. *De legatis, eorumque diverſitate.* ib.

Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit legatum?* ib.

Quæſt. 2. *An legatum deſtinatum puellis hujus civitatis, tradi extraneis poſſit?* 86

Quæſt. 3. *Valet ne aliquis teſtamento derogare?* ib.

Quæſt. 4. *Quando ex legatis deduci Falcidia poſſit?* ib.

CAP. IX. *De obligationibus eorum qui foro aſſiſtunt.* ib.

§. 1. *De judice.* ib.

Quæſt. 1. *Quænam ſint judicis munia, ut recte judicet?* ib.

Quæſt. 2. *Quomodo ſe gerere judex debet quando jura dubia ſunt?* 87

Quæſt. 3. *Accipere ne munera a partibus judex valet?* 88

Quæſt. 4. *Quomodo inquiſitio fieri a judice debet?* ib.

Quæſt. 5. *Sententia juſta judicis obligat ne in conſcientia?* ib.

§. 2. *De accuſatore, & denuntiatore.* ib.

Quæſt. 1. *An quis aſtringatur accuſare, vel denuntiare?* ib.

Quæſt. 2. *Si delictum occultum ſit, & probari poſſit, debet ne accuſatio fieri?* ib.

§. 3. *De reo.* 89

Quæſt. 1. *An reus teneatur fateri veritatem?* ib.

Quæſt. 2. *Num licitum reo ſit fugere, ut pœnam evitet?* ib.

§. 4. *De teſtibus.* 90

Quæſt. 1. *Quandonam homines tenentur teſtificari?* ib.

Quæſt. 2. *Quinam liberi ſint ab obligatione teſtificandi?* ib.

Quæſt. 3. *Quandonam teſtis graviter peccat, & tenetur ad reſtitutionem?* 91

§. 5. *De obligationibus advocatorum, aliorumque fori miniſtrorum.* ib.

Quæſt. 1. *Quæ ſint advocatorum obligationes?* ib.

Quæſt. 2. *An liceat advocato defendere cauſam minus probabilem?* ib.

LIBER X.

DE SACRAMENTIS NOVÆ LEGIS.

DISSERTATIO I.

De Sacramentis generatim.

CAP. I. *Propoſitiones ab Eccleſia damnatæ.* 92

CAP. II. *Propoſitiones laxæ Caſuiſtarum.* 93

CAP. III. *De Sacramentis novæ legis latæ per Chriſtum.* 96

Quæſt. 1. *Quid ſit Sacramentum novæ legis?* ib.

Quæſt. 2. *Quænam ſunt partes Sacramentorum novæ legis?* ib.

Quæſt. 3. *Materiam, & formam Baptiſmi, & Eucharistiæ determinavit ne Chriſtus Dominus?* ib.

Quæſt. 4. *Aliorum quinque Sacramentorum determinavit ne Chriſtus res, & verba in ſpecie?* ib.

Quæſt. 5. *Quæ mutatio materiæ, vel formæ reddat nullum Sacramentum?* 97

Quæſt. 6. *Quot variari modis forma ſacramentalis poteſt?* ib.

Quæſt. 7. *Licitum ne eſt in perficiendis Sacramentis uti materia, aut forma dubia?* ib.

Quæſt. 8. *Licitus ne eſt uſus formæ conditionalis?* ib.

Quæſt. 9. *Quot ſunt Sacramenta novæ legis?* ib.

Quæſt. 10. *Quænam ſit Sacramentorum efficacia in conferenda gratia?* ib.

Quæſt. 11. *Sacramenta novæ legis phyſice ne, an moraliter gratiam producunt?* 98

Quæſt. 12. *Quænam ſit gratia quam novæ legis Sacramenta conferunt?* ib.

Quæſt. 13. *An ſacramenta novæ legis, præter gratiam ſanctificantem, peculiarem aliquam gratiam, quæ ſacramentalis dicitur, conferant?* ib.

Quæſt. 14. *An ſacramenta vivorum per accidens producant primam gratiam?* ib.

Quæſt. 15. *An Sacramenta novæ legis imprimant caracterem?* ib.

Quæſt. 16. *Quomodo differant Sacramenta novæ a ſacramentis veteris legis?* ib.

Quæſt. 17. *An Chriſtus Dominus immediate omnia Sacramenta inſtituerit?* ib.

CAP. IV. *De Sacramentorum miniſtris.* 99

Quæſt. 1. *Quinam ſint Sacramentorum miniſtri legitimi?* ib.

Quæſt. 2. *Utrum in perficiendis Sacramentis requiratur intentio in miniſtris?* ib.

Quæſt. 3. *Ut validum ſit Sacramentum, requiritur ne in miniſtro fides, aut intentio producendi effectum ſacramentalem?* ib.

Quæſt. 4. *An ad Sacramenti integritatem requiratur ut miniſter intendat facere id quod facit Eccleſia Romana?* 100

Quæſt. 5. *An neceſſaria ſit intentio actualis, vel ſufficiat virtualis?* ib.

Quæſt. 6. *Validum ne Sacramentum eſt forma conditionali adminiſtratum?* ib.

Quæſt. 7. *Peccant ne letaliter Sacerdotes qui ſibi gravis culpæ conſcii ſacramenta ex officio adminiſtrant?* ib.

Quæſt. 8. *An peccet mortaliter Sacerdos qui mortalis culpæ reus Euchariſtiam adminiſtrat?* ib.

Quæſt.

Quæſt. 9. *Peccat ne Sacerdos qui in peccato mortali audit confeſſiones?* 101
Quæſt. 10. *An miniſter ſibi peccati mortalis conſcius teneatur confiteri ſacramentaliter antequam Sacramentum adminiſtret, ſi adſit copia Confeſſarii, & non urgeat neceſſitas ſuccurrendi periclitanti?* ib.
Quæſt. 11. *Quando, & quibus adminiſtrari ſacramenta debent?* ib.
Quæſt. 12. *Licite ne adminiſtrantur ſacramenta indignis?* ib.
Quæſt. 13. *Licet ne ſimulare ſacramentorum adminiſtrationem?* 102
Quæſt. 14. *Licitum ne eſt petere ſacramenta a miniſtro indigno?* ib.

DISSERTATIO II.

De Baptiſmo, & Confirmatione.

Cap. I. *Baptiſmi notio, ejuſque materia*. ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit Baptiſmus novæ legis?* ib.
Quæſt. 2. *Quænam Baptiſmi materia?* ib.
Quæſt. 3. *Num vetuſtus, & probandus uſus ſit quo Eccleſia Romana conſecrat aquam Baptiſmo inſervientem?* 103
Quæſt. 4. *Quænam aqua dicenda ſit naturalis?* ib.
Quæſt. 5. *Quænam ſit materia proxima baptiſmi?* ib.
Quæſt. 6. *Infans in utero matris incluſus baptizari ne valet utero matris abluto?* ib.
Quæſt. 7. *Licitum ne eſt ſecare alvum mulieris deſperatæ ſanitatis, ut baptizetur infans?* ib.
Cap. II. *De forma, & triplici Baptiſmo*. 104
Quæſt. 1. *Legitima ne eſt forma verborum qua Eccleſia Latina utitur?* ib.
Quæſt. 2. *Requiritur ne ad valorem Baptiſmi ut exprimatur actus baptizantis per verbum* baptizo, *aut* baptizatur*?* ib.
Quæſt. 3. *Qui deliberate omitteret hanc particulam* ego *in forma Baptiſmi, graviter ne peccaret?* ib.
Quæſt. 4. *Qui baptizaret hac forma*, Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus Sancti, *validum ne conferret Baptiſma?* ib.
Quæſt. 5. *Quotuplex eſt Baptiſmus?* 105
Quæſt. 6. *Quæ diſpoſitiones requirantur in adultis ad ſuſcipiendum martyrium?* ib.
Cap. III. *De miniſtro Baptiſmi, ejuſdem inſtitutione, obligatione, & neceſſitate?* ib.
Quæſt. 1. *Quotuplex eſt Baptiſmi miniſter?* ib.
Quæſt. 2. *An unus miniſter unica aſperſione poſſit baptizare plures?* ib.
Quæſt. 3. *Quandonam Baptiſmus inſtitutus eſt?* 106
Quæſt. 4. *Quænam eſt ſuſcipiendi Baptiſmi neceſſitas?* ib.
Quæſt. 5. *Quo tempore ſuſcipi Baptiſmus debet?* ib.
Quæſt. 6. *Præceptum ſuſcipiendi Baptiſmi obligat ne ut adulti quamprimum commode poſſunt, ſuſcipiant Baptiſmum?* ib.
Quæſt. 7. *Baptizari ne poſſunt infantes infidelium reluctantibus parentibus?* 107
Cap. IV. *De diſpoſitionibus adultorum ad ſuſcipiendum Baptiſmum, & de ejuſdem effectibus, & cæremoniis*. ib.
Quæſt. 1. *Requiritur ne in adultis ad Baptiſmum rite ſuſcipiendum fides, dolor de peccatis, & caritas inchoata?* ib.
Quæſt. 2. *Qui ſunt Baptiſmi effectus?* ib.
Quæſt. 3. *An Baptiſmus ficte ſuſceptus, recedente fictione peccata deleat?* 108
Quæſt. 4. *Quænam ſunt Baptiſmi cæremoniæ?* ib.
Cap. V. *De profeſſionis baptiſmalis obligatione*. 109
Cap. VI. *De ſacramento Confirmationis*. 110
Quæſt. 1. *Eſt ne Confirmatio Sacramentum novæ legis?* ib.
Quæſt. 2. *Quænam eſt hujus ſacramenti materia?* ib.
Quæſt. 3. *Quænam eſt forma Sacramenti Confirmationis?* 111
Quæſt. 4. *Quiſnam iſtius Sacramenti auctor?* ib.
Quæſt. 5. *An ſolus Epiſcopus ſit ordinarius hujus Sacramenti miniſter?* ib.
Quæſt. 6. *Quinam ſunt capaces ſuſcipiendi hoc Sacramentum?* ib.
Quæſt. 7. *Quænam diſpoſitiones in adultis confirmandis requirantur?* ib.
Quæſt. 8. *Quinam ſunt Confirmationis effectus?* ib.
Quæſt. 9. *Datur ne præceptum ſuſcipiendi hoc ſacramentum?* 112
Quæſt. 10. *Qui ſunt ritus iſtius ſacramenti ſuſcipiendi?* ib.

DISSERTATIO III.

De auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

Cap. I. *Euchariſtiæ notio, ejuſque materia, ac forma*. 113
Quæſt. 1. *Quid ſit Euchariſtia?* ib.
Quæſt. 2. *Utrum ſolus panis triticeus, & vinum de vite ſit materia Euchariſtiæ?* ib.
Quæſt. 3. *Utrum panis conſecrandus debeat eſſe azymus, aut fermentatus?* ib.
Quæſt. 4. *Utrum vinum de vite ſit materia Euchariſtiæ?* ib.

Quæſt. 5. *Utrum aqua vino admiſcenda ſit in calicis conſecratione?* 113
Quæſt. 6. *Utrum hæc ſola dominica verba*, Hoc eſt corpus meum, *ſint eſſentialia conſecrationi panis euchariſtici?* 114
Quæſt. 7. *Sola ne hæc verba*, Hic eſt calix Sanguinis mei, *ſeu* Hic eſt Sanguis meus, *ſunt de eſſentia conſecrationis calicis; an vero etiam alia quæ ſequuntur* Novi, & æterni *&c.?* ib.
Cap. II. *Nonnullæ quæſtiones quæ ſuper reali Chriſti præſentia in Euchariſtia excitari ſolent.* ib.
Quæſt. 1. *An Chriſtus ſit totus in qualibet ſpecierum parte?* 115
Quæſt. 2. *An accidentia, ſeu ſpecies ſacramentales corrumpi, & nutrire valeant?* ib.
Quæſt. 3. *An Chriſtus in Euchariſtia adorandus ſit cultu latriæ?* ib.
Cap. III. *De Euchariſtiæ miniſtro, & de illis quibus adminiſtrari debet.* ib.
Quæſt. 1. *An ſolus Sacerdos ſit diſpenſandæ Euchariſtiæ miniſter ordinarius?* ib.
Quæſt. 2. *Teneatur ne Parochus tempore peſtis cum vitæ periculo communicare ſuos parochianos?* 116
Quæſt. 3. *Adminiſtranda ne parvulis eſt Euchariſtia?* ib.
Quæſt. 4. *An concedenda ſit Euchariſtia publicis peccatoribus?* ib.
Quæſt. 5. *Poteſt ne Sacerdos ob metum mortis, aut notabilis ſuæ infamiæ adminiſtrare Euchariſtiam publico peccatori?* ib.
Cap. IV. *De neceſſitate iſtius Sacramenti, ejuſque effectibus.* ib.
Quæſt. 1. *Eſt ne Euchariſtia neceſſaria vi præcepti divini?* 117
Quæſt. 2. *Qui paulo ante quam incideret in mortis periculum, communicavit, aſtringitur ne iterum ſumere ſacrum viaticum?* ib.
Quæſt. 3. *An hoc divinum præceptum plures obliget?* ib.
Quæſt. 4. *Obligat ne hoc divinum præceptum ut Euchariſtia ſumatur ſub utraque ſpecie?* ib.
Quæſt. 5. *Quinam ſint Euchariſtiæ effectus?* ib.
Cap. V. *De diſpoſitionibus ad Euchariſtiam; & de frequenti communione. Plures quorumdam opiniones refelluntur.* ib.
Quæſt. 1. *An præceptum de præmittenda Confeſſione ab eo qui eſt in peccato mortali, ſit divinum, vel humanum?* 118
Quæſt. 2. *Quid ſentiendum de interpretatione aliquorum in præceptum Tridentini confitendi quamprimum?* ib.
Quæſt. 3. *Quid dicendum de interpretatione P. La-Croix, Viva, & aliorum in præfatum Tridentini decretum?* ib.
Quæſt. 4. *Quid de contritione, quam præmittendam a laico confeſſo peccati mortalis docet P. Tamburinus, urgente neceſſitate?* ib.
Quæſt. 5. *Quid dicendum de opinione aſſerentium, Sacerdotem mortaliter peccantem in ipſa celebratione Miſſæ non obſtringi ad confitendum quamprimum?* 119
Quæſt. 6. *Quid dicendum de opinione aſſerente, dari poſſe caſum in quo communicans in mortali novum peccatum non committat?* ib.
Quæſt. 7. *Quid de diſpoſitionibus corporis ad Euchariſtiam neceſſariis dicendum?* 120
Quæſt. 8. *An licitum ſit accedere ad Euchariſtiam poſt conjugalem copulam?* ib.
Quæſt. 9. *Quid de frequenti communione dicendum?* ib.

DISSERTATIO IV.

De Sacrificio Miſſæ.

Cap. I. *Sacrificii notio, ejuſque neceſſitas.* 121
Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit Sacrificium?* ib.
Quæſt. 2. *An fidei dogma ſit, Miſſam eſſe Sacrificium?* ib.
Quæſt. 3. *Utrum eſſentia Sacrificii Miſſæ ſita ſit in oblatione?* ib.
Cap. II. *De valore Sacrificii Miſſæ. Pro quibus offerri, & a quo miniſtro poſſit.* 122
Quæſt. 1. *Eſt ne infinitus valor Sacrificii Miſſæ?* ib.
Quæſt. 2. *Qui ſint effectus ſacrificii Miſſæ?* ib.
Quæſt. 3. *Cui, & pro quibus Miſſæ Sacrificium offertur?* ib.
Quæſt. 4. *Utrum offerri Sacrificium poſſit pro animabus in Purgatorio detentis?* 123
Quæſt. 5. *Quiſnam eſt miniſter Sacrificii Miſſæ?* ib.
Quæſt. 6. *An Sacerdotes ſceleſti, hæretici, ſchiſmatici, ſuſpenſi, excommunicati, degradati valide Sacrificium perficiant?* ib.
Cap. III. *De eleemoſynis pro Miſſis celebrandis.* ib.
Quæſt. 1. *A quo taxanda eſt eleemoſyna conferenda Sacerdoti Miſſam celebranti?* ib.
Quæſt. 2. *An liceat Sacerdoti diviti eleemoſynam accipere ut Miſſam celebret?* ib.
Quæſt. 3. *Quinam Sacerdotes in celebrando ſuſpicionem ſimoniæ præbeant?* ib.
Quæſt. 4. *Utrum Sacerdos poſſit per alium celebrare, retenta ſibi parte ſtipendii accepti?* 124
Quæſt. 5. *An Sacerdos poſſit accipere duplex ſtipendium, alterum pro officiatura, ut dicitur, in Eccleſia deſignata, alterum pro applicatione?* 125

Quæſt.

Quæſt. 6. *Poteſt ne unica Miſſa pluribus ſatisfieri obligationibus?* 125
Quæſt. 7. *Quibus diebus animarum curam habentes applicare Miſſam pro commiſſo ſibi grege debent?* 126
Quæſt. 8. *Qua hora celebrare licet?* ib.
Quæſt. 9. *Quandonam licet pluries eodem die celebrare?* ib.
Quæſt. 10. *Quo in loco celebrandum eſt?* ib.
Quæſt. 11. *Quid de Oratoriis privatis dicendum?* ib.
Quæſt. 12. *Quid dicendum de Eccleſiæ conſecratione, ejuſdemque pollutione?* 127
Quæſt. 13. *An Sacerdos teneatur Miſſam offerre?* ib.
CAP. IV. *De ritu, ſeu cæremoniis, & rubricis, quibus Miſſa celebrari debet.* ib.
Quæſt. 1. *Quotuplex eſt cæremoniarum Miſſæ genus?* ib.
Quæſt. 2. *Quot in partes Miſſa tribuitur?* 128
Quæſt. 3. *Eſt ne peccatum mortale negligere rubricas in Miſſa celebranda?* ib.
Quæſt. 4. *Qui omitteret aliquam Miſſæ partem, peccaret ne mortaliter?* ib.

LIBER XI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

DISSERTATIO I.

De virtute, & Sacramento Pœnitentiæ.

CAP. I. §. 1. *Propoſitiones a S. Sede damnatæ.* 129
§. 2. *Opiniones plurium Caſuiſtarum quæ videntur æquo laxiores.* 130
§. 3. *Opiniones quæ P. Balthaſſari Francolino æquo rigidiores videntur.* 140
CAP. II. *Axiomata quorumdam Caſuiſtarum, quæ ſunt veluti loci theologici, ſeu fontes, unde iſti ſuas hauriunt concluſiones, & reſolutiones.* 143
CAP. III. *De virtute pœnitentiæ.* 148
Quæſt. 1. *Quid ſit pœnitentia generatim accepta?* ib.
Quæſt. 2. *Quot gradibus ad pœnitentiæ virtutem pervenitur?* ib.
Quæſt. 3. *Quinam ſint pœnitentiæ effectus?* ib.
CAP. IV. *De Sacramento Pœnitentiæ, ejuſque materia remota, & proxima.* 149
Quæſt. 1. *Quid ſit Sacramentum Pœnitentiæ?* ib.
Quæſt. 2. *Quænam eſt materia iſtius Sacramenti?* ib.
Quæſt. 3. *Quænam eſt materia proxima iſtius Sacramenti?* ib.
CAP. V. *De contritione prima Pœnitentiæ parte, ejuſque naturali, divinoque præcepto?* ib.
Quæſt 1. *Quid ſit contritio generatim ſumpta?* ibid.
Quæſt. 2. *Præceptum contritionis obligat ne ſtatim ac homo peccavit?* 150
Quæſt. 3. *Quid de opinione Leandri aſſerentis, præceptum contritionis obligare per ſe tantum in articulo mortis, dicendum?* ib.
Quæſt. 4. *Quid ſentiendum de opinione P. Sporer?* ib.
Quæſt. 5. *An præceptum contritionis ex caritate conceptæ defierit in lege evangelica, admiſſo Sacramentorum uſu?* ib.
Quæſt. 6. *Peccator qui per annum confiteri nequit ex defectu Confeſſarii, tenetur ne ad contritionem?* 151
Quæſt. 7. *Utrum ſit nimium laxa opinio De-Lugo negantis præceptum contritionis in articulo mortis?* ib.
CAP. VI. *De inſufficientia attritionis formidoloſæ, ſeu ſervilis ad Sacramentum Pœnitentiæ valide ſuſcipiendum.* 152
§. 1. *Status quæſtionis aperitur.* ib.
§. 2. Præjudicium primum. *Evidenter falſum eſt, Tridentinum definiiſſe attritionem ſervilem ſufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ; immo aperte repugnat tali opinioni.* ib.
§. 3. Præjudicium ſecundum, *quo plures præventi falſo exiſtimant, caritatem in quocumque gradu etiam remiſſo juſtificare impium extra Sacramentum.* ib.
§. 4. Præjudicium tertium, *quo Attritionarii Rigoriſmi notam inurunt caritati evangelicæ, & formidoloſam attritionem benignitatis lava induunt.* 154
§. 5. *Pauca præmittuntur de diverſitate timoris.* ib.
§. 6. *Inſufficientia attritionis ſervilis ad Sacramentum Pœnitentiæ oſtenditur.* 155
§. 7. *Diluuntur adverſariorum objectiones.* 156
CAP. VII. *De neceſſitate amoris, ſeu caritatis incboatæ ad Sacramentum Pœnitentiæ.* ib.
§. 1. *Scripturarum, & Concilii Tridentini teſtimoniis evincitur amoris initialis neceſſitas in quacumque peccatoris converſione.* ib.
§. 2. *SS. Auguſtini, & Thomæ teſtimoniis neceſſitas caritatis incboatæ demonſtratur.* 158
§. 3. *Rationibus e Scripturis ſanctis hauſtis evincitur neceſſitas caritatis incboatæ ad Pœnitentiæ Sacramentum rite ſuſcipiendum.* 159
§. 4. *Diluuntur adverſariorum objecta.* 160
§. 5 *Sententia formidoloſæ attritionis in 1. theſi ab Innoc. XI. proſcripta vi evidentis ratiocinii evincitur contenta.* 161
§. 6. *Paradoxon Salmanticenſium paucis refellitur, & ſententia noſtra confirmatur.* 163
CAP. VIII. *Nonnullæ quæſtiones de dolore, & propoſito non peccandi reſolvuntur.* 164
Quæſt. 1. *An pœnitens elicere dolorem debeat*

de peccato cum intentione confitendi? 164

Quæſt. 2. *An dolor præcedere confeſſionem debeat, an ſatis ſit ut poſt confeſſionem ante abſolutionem eliciatur?* ib.

Quæſt. 3. *Quid dicendum de opinione P. Viva aſſerentis, dolorem conceptum ex motivo damni temporalis ſat eſſe ad confeſſionem?* ib.

Quæſt. 4. *Quid dicendum de opinione P. Tamburini docentis, non eſſe inculcandum peccatori ut doleat de illo peccato cujus magno afficitur amore?* 165

Quæſt. 5. *Requiritur ne propoſitum formale, & explicitum non peccandi de cetero?* ib.

CAP. IX. *Imago juſtificationis chriſtianæ ſanctarum Scripturarum lineamentis depicta.* 166

§. 1. *Juſtificationem chriſtianam firmam ac ſtabilem Scripturæ ſanctæ repræſentant.* ib.

§. 2. *Rationum momentis, & communi hominum ſenſu juſtificationis chriſtianæ ſtabilitas confirmatur.* 168

§. 3. *Nova, & falſa inter Chriſtianos divinæ juſtificationis idea concipitur. Cur Chriſtiani fictarum juſtificationum horrenda ſpectra non perhorreſcant? Quia via media invecta eſt.* ib.

CAP. X *Conditiones propoſiti neceſſarii ad confeſſionem.* 171

Quæſt. 1. *Quid dicendum de opinione quæ docet, propoſitum ſufficere ad confeſſionem, licet pœnitens certo ſciat ſe relapſurum?* ib.

Quæſt. 2. *Quid dicendum de cenſura quam P. Francolinus inurit Epiſcopo Gennet, quia is vult propoſitum eſſe firmum & conſtans?* 172

Quæſt. 3. *Quid dicendum circa propoſitum univerſale vitandi omnia mortalia?* ib.

Quæſt. 4. *Quas vitare occaſiones debet pœnitens, ut propoſitum dicatur efficax?* 173

Quæſt. 5. *Quid de propoſito vitandi occaſiones proximas doceant Probabiliſtæ plures?* ib.

Quæſt. 6. *Quid dicendum de regula quam proponunt PP. Sporer, Gobat, Caramuel, & alii circa propoſitum vitandæ occaſionis in qua probabiliter ſcis te lapſurum?* ib.

Quæſt. 7. *Quid ſit occaſio propinqua, & an pœnitens habere propoſitum debeat illam evitandi?* ib.

Quæſt. 8. *Quid dicendum de opinione PP. Sporer, Layman, & aliorum circa debitum derelinquendi occaſiones propinquas?* ib.

Quæſt. 9. *Quid dicendum de opinione docente, abſolvendos adoleſcentes qui laborando cum feminis, conſenſu, tactibus, & copula peccant, quia non habitant in eadem domo?* 174

Quæſt. 10. *Quid dicendum de illorum opinione qui in peccatore juſtificando non requirunt expreſſos actus fidei, & ſpei?* ib.

DISSERTATIO II.

De confeſſione ſacramentali, & ſatisfactione.

CAP. I. *Quid ſit confeſſio ſacramentalis, & quando divinum ejus præceptum obliget.* 175

Quæſt. 1. *Quo tempore divinum hoc præceptum per ſe obliget?* ib.

Quæſt. 2. *An quando adeſt periculum oblivionis alicujus, vel multorum peccatorum mortalium, teneatur quis confiteri ante annum?* ib.

Quæſt. 3. *Quid dicendum de infraſcripta opinione P. Gobat?* ib.

Quæſt. 4. *Quid dicendum de opinione Leandri negantis debitum confitendi illorum qui recipere alia ſacramenta volunt præter Euchariſtiam?* ib.

CAP. II. *De confeſſionis ſacramentalis conditionibus.* 176

Quæſt. 1. *Utrum formaliter integra eſſe debeat confeſſio?* ib.

Quæſt. 2. *Quæ diligentia adhibenda in examine conſcientiæ eſt?* ib.

Quæſt. 3. *Quid dicendum de regula examinis quam P. Viva proponit?* ib.

Quæſt. 4. *Exprimendus ne eſt peccatorum numerus?* ib.

Quæſt. 5. *Qui diuturna conſuetudine peccavit, ſatis ne eidem eſt tempus ſui vitioſi ſtatus exponere non explicato peccatorum numero?* 177

Quæſt. 6. *Quid dicendum de opinione negante debitum confitendi effectus peccati?* ib.

CAP. III. *De obligatione confitendi circumſtantias peccatorum.* ib.

Quæſt. 1. *Quid dicendum de opinione negante debitum confitendi circumſtantias mutantes ſpeciem, dum peccator de eiſdem non dubitat?* ib.

Quæſt. 2 *An Religioſus initiatus ſacris Ordinibus explicare teneatur circumſtantiam voti ſolemnis?* 178

Quæſt. 3. *An Confeſſarius peccans cum pœnitente teneatur id fateri?* ib.

Quæſt. 4. *Quid dicendum de opinione negantium debitum confitendi conſuetudinem peccandi?* ib.

Quæſt. 5. *Quid dicendum de peccatis ex conſuetudine patratis?* 179

Quæſt. 6. *Quid dicendum de opinione P. Tamburini dicentis, non eſſe manifeſtandos gradus conſanguinitatis peccati patrati cum matre, cum conſobrina &c.?* ib.

CAP. IV. *De obligatione confitendi circumſtantias aggravantes mortaliter intra eamdem ſpeciem. Vindicatur D. Thomæ doctrina.* 180

CAP.

CAP. V. *De ceteris circumſtantiis*. 181
Quæſt. 1. *Quinam ſit ſignificatus circumſtantiæ quid?* ib.
Quæſt. 2. *Quid prodit circumſtantia ubi?* 182
Quæſt. 3. *Quid dicendum de opinione negante tactus impudicos in Eccleſia eſſe ſacrilegos?* ib.
Quæſt. 4. *Quid indicant circumſtantiæ* quibus auxiliis, *&* cur? ib.
CAP. VI. *An peccata dubia confitenda ſint?* 183
Quæſt. 1. *Quid dicendum de opinione docente, non teneri ad confitendum peccata certo commiſſa, ſi dubitas an confeſſus illa fueris?* ib.
Quæſt. 2. *Utrum qui dubitat an peccatum quoddam commiſerit, teneatur illud confiteri?* ib.
Quæſt. 3. *An peccatum mortale dubium debeamus confiteri ut dubium?* 184
CAP. VII. *De cauſis excuſantibus ab integritate materiali confeſſionis. De moribundo ſenſibus deſtituto, & de iterandis confeſſionibus. Laxæ opiniones refelluntur.* 186
Quæſt. 1. *Quænam ſint cauſæ excuſantes ab integritate materiali confeſſionis?* ib.
Quæſt. 2. *Quid dicendum ſit de opinione aſſerente, frequentiam magnam pœnitentium ratione ſolemnitatis excuſare ab integritate materiali?* ib.
Quæſt. 3. *Utrum perſona complicis manifeſtanda ſit in confeſſione?* ib.
Quæſt. 4. *Abſolvi ne poteſt moribundus ſenſibus deſtitutus, quando petiit confeſſionem ante adventum Sacerdotis?* ib.
Quæſt. 5. *An moribundus ſenſibus repente deſtitutus, qui nec petiit, nec ſigna dedit confeſſionis, ſi tamen pie & chriſtiane vixerit, ſit abſolvendus?* ib.
Quæſt. 6. *Quid dicendum de opinione P. Gormaz?* 187
Quæſt. 7. *Quid dicendum de opinione P. Gobat, qua eludit ſuæ Societatis decretum prohibens abſolutionem moribundi deſtituti ſenſibus?* ib.
Quæſt. 8. *Datur ne confeſſio valida, & informis?* ib.
Quæſt. 9. *Quo in caſu iteranda confeſſio eſt?* ib.
CAP. VIII. *De ſatisfactione, tertia Pœnitentiæ Sacramenti parte integrali.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit ſatisfactio ſacramentalis?* ib.
Quæſt. 2. *Quæ ſunt opera quibus ſatisfacere homo poteſt Deo pro peccatis?* 188
Quæſt. 3. *Qui ſunt ſatisfactionis effectus?* ib.
Quæſt. 4. *Quænam fuit antiqua Eccleſiæ diſciplina in ſatisfactionibus imponendis?* ib.
CAP. IX. *De qualitate, quantitate, & tempore ſatisfactionis injungendæ pœnitentibus.* 189
Quæſt. 1. *Quotuplex ſit ſatisfactionis genus?* ib.
Quæſt. 2. *Quid præſcripſit* Tridentinum *circa quantitatem pœnitentiæ injungendæ?* ib.
Quæſt. 3. *In pœnitentiis injungendis reſpicere ne Confeſſarii debeat ad antiquos canones?* ib.
Quæſt. 4. *Quid dicendum de quorumdam praxi imponentium leves pro gravibus delictis ſatisfactionem?* ib.
Quæſt. 5. *Quid dicendum de opinione docentium, nullam, aut modicam injungendam eſſe pœnitentiam, dum pœnitentes confitentur ad lucrandam indulgentiam?* 190
Quæſt. 6. *Quid dicendum de opinione docentium, leves pœnitentias pro graviſſimis delictis imponendas eſſe?* 191
CAP. X. *De obligatione pœnitentium acceptandi ſatisfactionem impoſitam a* Confeſſario *pro peccatis mortiferis?* ib.
Quæſt. 1. *Tenentur ne ſub mortali pœnitentes acceptare pœnitentiam impoſitam a Confeſſario?* ib.
Quæſt. 2. *An pœnitentiæ ideo ſint ſuſpectæ, quia a Mendicantibus injunguntur?* 192
CAP. XI. *De indulgentiis.* 193

DISSERTATIO III.

De miniſtro Pœnitentiæ Sacramenti, ejuſque juriſdictione.

CAP. I. *De ſublimi dignitate, & dotibus Confeſſarii.* 196
§. 1. *De ſpiritu fortitudinis, & libertatis Confeſſarii.* ib.
§. 2. *De caritate, & prudentia Confeſſarii.* 197
§. 3. *De ſcientia Confeſſarii. Unde illam haurire debeat. PP. La-Croix, Gobat, & aliorum axiomata refelluntur.* 199
§. 4. *Extrema laxitatis, & rigoris æquo ſeverioris vitanda.* 202
§. 5. *Sanctorum Patrum tum antiquæ, tum poſtremæ ætatis auctoritate confirmatur periculum labendi in Laxiſmum.* 203
CAP. II. *De juriſdictione miniſtri Pœnitentiæ Sacramenti.* 205
Quæſt. 1. *Solus ne Sacerdos eſt miniſter Sacramenti Pœnitentiæ?* ib.
Quæſt. 2. *Quotuplex ſit Sacerdotis poteſtas?* ib.
Quæſt. 3. *Utrum Regularis præſentatus Epiſcopo, & injuſte rejectus, juriſdictionem acquirat, & valide abſolvat?* ib.
Quæſt. 4. *Quid ſit juriſdictio ordinaria, & delegata?* 206
Quæſt. 5. *Utrum omnis Sacerdos in articulo mortis habeat juriſdictionem abſolvendi a peccatis, & a cenſuris?* ib.
Quæſt. 6. *Quiſnam ſit proprius miniſter vagorum, peregrinorum, & eorum qui in duplici parochia habent domicilium?* 207

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. 7. *An juriſdictio expiret morte concedentis?* 207

Quæſt. 8. *An error communis deficiente titulo colorato, ſit ſatis ut dicatur juriſdictionem conferri?* ib.

Quæſt. 9. *An ſufficiat juriſdictio dubia, & probabilis?* 208

CAP. III. *De caſuum reſervatione.* ib.

Quæſt. 1. *An ignorantia excuſet a caſuum reſervatione.* 209

Quæſt. 2. *An peccata intelligantur reſervata, quando dubitatur de eorum reſervatione?* ib.

Quæſt. 3. *Quinam poſſit a reſervatis abſolvere?* 210

DISSERTATIO IV.

De abſolutione ſacramentali impertienda, differenda, deneganda; de ſigillo Confeſſarii, & de ſollicitatione.

CAP. I. *De forma abſolutionis ſacramentalis.* 211

Quæſt. 2. *Licitum ne eſt formæ abſolutionis conditionem adjicere?* ib.

Quæſt. 3. *Impertienda ne eſt abſolutio abſenti?* 212

Quæſt. 4. *Quæ præſentia pœnitentis requiritur ut concedi abſolutio poſſit?* ib.

CAP. II. *Vera peccatoris converſi imago ex Scripturis ſanctis, & Patribus.* ib.

§. un. *Pauci peccatores habituati, vel recidivi facile relabentes in pollutiones, in fornicationes, in oſcula, & tactus, brevi temporis intervallo convertuntur: idque omnium Concionatorum auctoritate confirmatur. Monitum pro Miſſionariis.* 215

CAP. III. *Plures quæſtiones de abſolutione impertienda, vel differenda peccatoribus recidivis, & in occaſione peccandi verſantibus.* 217

§. 1. *Propoſitiones de occaſione proxima ab Eccleſia damnatæ.* ib.

§. 2. *Falſæ opiniones quorumdam Caſuiſtarum refelluntur.* 219

Quæſt. 1. *An poſſit abſolvi concubinarius antequam expellat concubinam?* ib.

Quæſt. 2. *An poſſit abſolvi concubinarius, non ejecta e domo concubina, quod nequeat abſque magno detrimento ſuæ vitæ, honoris, vel pecuniæ?* ib.

Quæſt. 3. *An poſſit abſolvi concubinarius, non ejecta e domo concubina, eo quod famam amitteret, ſi concubinam expelleret?* ib.

Quæſt. 4. *An poſſit abſolvi, non ejecta concubina, concubinarius qui dictæ feminæ dedit mutuo v. gr. centum aureos, & credit ſe illos eſſe amiſſurum, ſi domo illam expellat?* ib.

Quæſt. 5. *An poſſit abſolvi pœnitens qui adhuc poſt repetitam monitionem modo cum una, modo cum altera fornicatur?* 220

Quæſt. 6. *An poſſit abſolvi Confeſſarius qui ex devotione excipit confeſſiones, in quibus audiendis crebro voluntarie polluitur?* ib.

Quæſt. 7. *An poſſit abſolvi medicus, vel chirurgus, qui in medendis feminis ſæpe peccant, ſi propoſitum ceſſandi a curatione non habeant?* ib.

Quæſt. 8. *An poſſit abſolvi hoſpita ſine propoſito non recipiendi hoſpitem quocum plurics peccavit, quando abſque magno ſcandalo, aut detrimento non poſſet eum hoſpitio ſuo prohibere?* ib.

Quæſt. 9. *Abſolvendi ne ſunt hiſtriones, mimæ, cantatrices, & ſaltatrices comœdæ?* ib.

Quæſt. 10. *An liceat adire occaſionem in qua probabile eſt te lapſurum?* 221

Quæſt. 11. *Quid dicendum de opinione quæ defendit, non eſſe denegandam abſolutionem plebeis juvenibus exutis in eodem lecto cum puellis cubantibus, & nolentibus proponere ſeparationem?* ib.

Quæſt. 12. *Utrum abſolvi poſſit perſiſtens in occaſione propinqua mortaliter peccandi, quia ſine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum eam tollere non poteſt?* 222

Quæſt. 13. *Quid dicendum circa abſolutionem recidivorum?* ib.

Quæſt. 14. *Quid dicendum de quadam P. La-Croix opinione?* ib.

Quæſt. 15. *Quid ſentiendum ſit de doctrina recens tradita in quadam diſſertatione typis vulgata an. 1754.?* 223

§. 3. *Nonnullæ quæſtiunculæ de officio Confeſſarii, quæ praxim ſpectant, reſolvuntur.* 229

Quæſt. 1. *Quid in primis obſervare Confeſſarius debet confeſſiones auditurus?* ib.

Quæſt. 2. *Quid obſervare debet Confeſſarius in interrogatione pœnitentium?* ib.

Quæſt. 3. *Utrum Confeſſarius interrogare de ſocio criminis debeat?* ib.

Quæſt. 4. *An Confeſſarius adſtringatur admonere pœnitentes eorum quæ ignorant ſive vincibiliter, ſive invincibiliter?* ib.

Quæſt. 5. *Quid ſi Confeſſarius interrogetur a pœnitente ut veritatem eorum quæ ignorat, pandat?* 230

§. 4. *Accommodare ne Confeſſarii ſe debent opinionibus pœnitentium, relictis propriis?* 231

§. 5. *Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius in concedenda, aut differenda abſolutione?* 232

CAP. IV. *De ſigillo confeſſionis.* 234

Quæſt. 1. *Quo jure Confeſſarii cuſtodire ſecretum eorum quæ audierunt in confeſſione, debent?* ib.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. 2. *Quam gravis ſit ſigilli cuſtodia, & an liceat aliquo in caſu illud violare?* ib.
Quæſt. 3. *Poteſt ne Confeſſarius loqui de auditis in confeſſione ex licentia pœnitentis?* ib.
Quæſt. 4. *Quid reſpondere Confeſſarius debet rogatus an audierit confeſſionem concubinæ, meretricis &c.?* 235
Quæſt. 5. *Poteſt ne Confeſſarius dicere, in tali oppido, communitate, collegio gravia crimina patrare, dum ea in confeſſione audivit?* ib.
Quæſt. 6. *Quomodo ſe gerere Confeſſarius debet quando interrogatur de auditis in confeſſione?* ib.
Quæſt. 7. *Quinam teneantur ad hoc ſigillum?* 236
Cap. V. *De ſollicitatione.* ib.
Quæſt. 1. *Denuntiari ne debent Confeſſarii ſollicitantes maſculos ad turpia?* 239
Quæſt. 2. *Denuntiandus ne eſt Confeſſarius qui chartam provocantem ad turpia mulieri confitenti legendam tradit?* ib.
Quæſt. 3. *Sacerdotes qui fingunt ſe Confeſſarios, cum non ſint, denuntiari ne debent, ſi ſollicitent ad turpia?* ib.
Quæſt. 4. *Quem ſenſum hæc verba*, in actu ſacramentalis confeſſionis, vel ante, vel immediate poſt, *præferunt?* ib.
Quæſt. 5. *Quem ſenſum hæc verba*, vel occaſione, vel prætextu confeſſionis, *produnt?* ib.
Monitum *ad Confeſſarios.* 240

LIBER XII.

DE SACRAMENTIS EXTREMÆ UNCTIONIS, ET ORDINIS: DE SIMONIA, ET BENEFICIIS.

DISSERTATIO I.

De extrema unctione, & Ordine.

Cap. I. *Propoſitiones damnatæ, & laxæ recenſentur quæ reliqua tria ſacramenta extremæ unctionis, ordinis, & matrimonii reſpiciunt.* 241
§. 1. *Theſes proſcriptæ ab Alexandro VII. & Innocentio XI.* ib.
§. 2. *Propoſitiones laxæ quorumdam Caſuiſtarum.* 242
Cap. II. *De Sacramento extremæ unctionis, ejuſque materia, & forma; de miniſtro, ſubjecto, & diſpoſitionibus ad illud ſuſcipiendum.* 247
Quæſt. 1. *Extrema unctio eſt ne verum Sacramentum?* ib.
Quæſt. 2. *Quænam eſt iſtius Sacramenti materia?* ib.
Quæſt. 3. *Quænam ſit iſtius Sacramenti forma?* ib.
Quæſt. 4. *Quis ſit extremæ unctionis miniſter?* 248
Quæſt. 5. *Quibus miniſtrandum eſt hoc Sacramentum?* ib.
Quæſt. 6. *An iſtius Sacramenti ſuſceptio ſit ſub præcepto?* ib.
Quæſt. 7. *Quæ diſpoſitiones præcedere hoc Sacramentum debent?* ib.
Cap. III. *De Sacramento Ordinis.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit Ordo ſacer, quo conſecrantur perſonæ eccleſiaſticæ?* ib.
Quæſt. 2. *An ſint plures ſacri Ordines?* 249
Quæſt. 3. *Quid ſit Oſtiariatus, & quænam ejus munia?* ib.
Quæſt. 4. *Quid ſit Lectoratus, ejuſque munia?* ib.
Quæſt. 5. *Quid ſit Exorciſtatus, & quænam ejus officia?* ib.
Quæſt. 6. *Quid ſit Acolythatus, ejuſque officia?* ib.
Quæſt. 7. *Quid ſit Subdiaconatus, & quæ illius munia?* ib.
Quæſt. 8. *Quid ſit Diaconatus, & quænam ejus officia?* ib.
Quæſt. 9. *Quid erant Diaconiſſæ?* ib.
Quæſt. 10. *Quid ſit Presbyteratus, & quænam ejus munia?* 250
Quæſt. 11. *Quid Epiſcopatus, & quæ illius munia?* ib.
Quæſt. 12. *Sunt ne ſinguli Ordines Sacramenta?* ib.
Cap. IV. *De materia, & forma Sacramenti Ordinis.* ib.
Cap. V. *De miniſtro, & ſubjecto Sacramenti Ordinis, ejuſque effectibus.* 251
Quæſt. 1. *An ſolus Epiſcopus ſit hujus Sacramenti miniſter?* ib.
Quæſt. 2. *Ad conſecrandum Epiſcopum quot Epiſcopi requiruntur?* ib.
Quæſt. 3. *Quo tempore adminiſtrari licite ſacri Ordines queunt?* ib.
Quæſt. 4. *Quinam apti ſunt ad ſacros Ordines?* 252
Quæſt. 5. *Qui non confirmatus Ordines ſuſcipit, peccat ne mortaliter?* ib.
Quæſt. 6. *Quotuplex eſt titulus clericalis?* ib.
Quæſt. 7. *Quot ſunt effectus Sacramenti Ordinis?* 253
Cap. VI. *De vocatione initiandorum, & ſignis quibus dignoſci queat.* ib.
Quæſt. 1. *Quænam ſunt ſigna vocationis ad ſtatum religioſum, & clericalem?* 254
Quæſt. 2. *Licitum ne Clericis eſt dignitates eccleſiaſticas, & animarum regimen appetere?* 255

CAP. VII. *De iis quæ præſtare, & de iis a quibus abſtinere Clerici debent?* 255
Quæſt. 1. *Peccant ne mortaliter Clerici qui nec veſtem clericalem, nec tonſuram deferunt?* ib.
Quæſt. 2. *Peccant ne Clerici qui habitum clericalem ad formam habitus laicalis accommodant, comaſque adſcititias, & cincinnatas, & pulvere odorifero aſperſas deferunt, tonſura vix apparente?* 256
Quæſt. 3. *Peccant ne mortaliter Clerici accipientes beneficium cum animo deferendi ſtatum clericalem, ſi opportunitas occurreret?* ib.
Quæſt. 4. *A quibus abſtinere Clerici debent?* ib.
Quæſt. 5. *Peccant ne Presbyteri ſeculares qui matronis ancillantur?* ib.
Quæſt. 6. *Utrum negotiatio Clericis ſit interdicta?* 257
Quæſt. 7. *An venatio ſit interdicta Clericis?* ib.
Quæſt. 8. *Utrum Clericis vetiti ſint ludi alearum?* ib.
§. un. *De ſcientia ordinandorum.* 258

DISSERTATIO II.

De ſimonia.

CAP. I. *Simoniæ notio, ejus variæ ſpecies: & quæ pretii rationem habent in ſimonia contrahenda.* 259
Quæſt. 1. *Quid ſit ſimonia?* ib.
Quæſt. 2. *Quotuplex ſit ſimonia?* ib.
Quæſt. 3. *Utrum fictus ſimoniacus veram ſimoniam committat?* ib.
Quæſt. 4. *Quæ habent rationem pretii in ſimonia?* ib.
CAP. II. *Quomodo ſimonia committatur dum res temporalis traditur aut tamquam pretium, vel tamquam motivum, vel ut gratuita compenſatio.* 260
Quæſt. 1. *Qui dat pecuniam tamquam motivum non immediate obtinendi rem ſpiritualem, ſed tamquam motivum medium honeſtum, ex quo expectatur res ſpiritualis, committit ne ſimoniam?* 261
Quæſt. 2. *Utrum liceat dare temporale ſub ſpe obtinendi a donatario ſpirituale, & contra, titulo amicitiæ, & gratitudinis?* ib.
Quæſt. 3. *An Sacramentorum venditio ſit ſimoniaca?* 262
Quæſt. 4. *An ſit ſimonia vendere, aut emere actus jurisdictionis poteſtatis eccleſiaſticæ?* ib.
Quæſt. 5. *Simonia ne eſt quidquam accipere pro ingreſſu in monaſteria?* ib.
Quæſt. 6. *Eſt ne ſimonia jure divino vetita, beneficia quæcumque conferre intuitu temporalis æmolumenti?* ib.
Quæſt. 7. *Permutari ne beneficia valent abſque ſimonia?* 263
Quæſt. 8. *Quomodo reſignari beneficium abſque ſimonia poſſit?* 264
Quæſt. 9. *An renuntiatio confidentialis beneficiorum ſit ſimoniaca?* ib.
CAP. III. *De pœnis contra ſimoniacos, & de reſtitutione eorum quæ per ſimoniam acquiſita ſunt.* ib.
Quæſt. 1. *Subjacent ne pœnis contra ſimoniam conventionalem latis, quando ſimonia non eſt completa ex utraque parte?* ib.
Quæſt. 2. *Quæ pœnæ impoſitæ ſunt ſacros Ordines ſimoniace recipientibus?* 265
Quæſt. 3. *An ſimonia in beneficiorum collatione privet beneficiis ante rite obtentis?* ib.
Quæſt. 4. *An acquiſita per ſimoniam reſtitui debeant?* ib.

DISSERTATIO III.

De beneficiis.

CAP. I. *Beneficii eccleſiaſtici notio, & varia beneficiorum genera.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit beneficium eccleſiaſticum?* ib.
Quæſt. 2. *Quotuplex ſit beneficium?* 266
CAP. II. *De penſionibus, & coadjutoriis.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit penſio, & quis imponere eam jure queat?* ib.
Quæſt. 2. *Quænam requiruntur cauſæ ut imponi licite penſiones queant?* ib.
Quæſt. 3. *Quinam ſint clericalis penſionis capaces?* ib.
Quæſt. 4. *Quotuplex ſit coadjutoria?* 267
CAP. III. *De paſtorum reſidentia.* ib.
Quæſt. 1. *Utrum animarum paſtores jure naturali & divino reſidere in ſuis Eccleſiis teneantur?* ib.
Quæſt. 2. *Romanus Pontifex, ejuſque Cardinales tenentur ne reſidere, ut ceteri paſtores?* ib.
Quæſt. 3. *Quæ cauſæ excuſant Epiſcopos a perſonali reſidentia?* 268
Quæſt. 4. *Poſſunt ne Epiſcopi unius anni trimeſtre conjungere cum tremeſtri alterius anni?* ib.
CAP. IV. *De qualitatibus ad validam, & licitam beneficiorum acquiſitionem neceſſariis.* ib.
Quæſt. 1. *Quæ ætas requiritur in promovendis ad beneficia eccleſiaſtica?* ib.
Quæſt. 2. *Quæ ſcientia, & morum probitas requiritur in promovendis ad beneficia?* ib.
Quæſt. 3. *An licitum ſit deſiderare regimen animarum?* 269
Quæſt. 4. *Licitum ne eſt petere vacantem Eccleſiam?* ib.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. 5. *Quot modis acquiri beneficia poſſunt?* ib.
Cap. V. *De dignioribus ad beneficia eccleſiaſtica eligendis.* 270
Quæſt. 1. *An dignior, omiſſo digno, ad beneficia eccleſiaſtica eligi debeat?* ib.
Quæſt. 2. *Tranſlatio Epiſcoporum eſt ne jure naturali & divino, an tantum eccleſiaſtico prohibita?* 271
Quæſt. 3. *Quid ſit reſignatio beneficii?* 272
Cap. VI. *De pluralitate beneficiorum.* ib.
Quæſt. un. *Utrum pluralitas beneficiorum jure naturali, nedum canonico vetita ſit?* ib.
Cap. VIII. *Beneficiarii ex juſtitia, nedum ex caritate aſtringuntur diſpenſare omnia ſuperflua pauperibus?* 273

LIBER XIII.

DE MATRIMONIO, CENSURIS, ET STATU RELIGIOSO.

DISSERTATIO I.

De matrimonio.

Cap. I. *De matrimonii eſſentia, & inſtitutione.* 275
Quæſt. 1. *An in lege veteri matrimonium fuerit Sacramentum?* 276
Quæſt. 2. *Matrimonium in lege evangelica eſt ne verum Sacramentum?* ib.
Quæſt. 3. *Utrum matrimonium inter fideles abſentes per procuratorem celebratum, ſit verum Sacramentum?* ib.
Cap. II. *De materia, forma, & miniſtro Sacramenti matrimonii.* ib.
Quæſt. 1. *Quænam eſt matrimonii Sacramenti materia?* ib.
Quæſt. 2. *An Sacerdos aſſiſtens contrahentibus ſit Sacramenti miniſter, ejuſque verba habeant rationem formæ?* ib.
Cap. III. *De conditionibus conſenſus mutui ad matrimonium neceſſarii.* 279
Quæſt. 1. *An ut matrimonium ſit validum, requiratur utriuſque conjugis conſenſus?* ib.
Quæſt. 2. *An conſenſus metu extortus nullum efficiat matrimonium?* ib.
Cap. IV. *De proprietatibus matrimonii, & de polygamia ſimultanea, & ſucceſſiva.* 280
Cap. V. *De indiſſolubilitate vinculi conjugalis, & de divortio.* 281
Quæſt. 1. *An vinculum matrimoniale ſit indiſſolubile?* ib.
Quæſt. 2. *Quid de matrimonio infidelium dicendum?* ib.
Quæſt. 3. *Si conjux infidelis conſentiat pacifice habitare cum conjuge fideli, poteſt ne fidelis conjux aliam ducere?* ib.
Quæſt. 4. *An matrimonium Judæorum per libellum repudii nullum evaſerit?* 282
Quæſt. 5. *Utrum matrimonium Chriſtianorum per adulterium diſſolvatur?* ib.
Quæſt. 6. *Solvitur ne Chriſtianorum matrimonium ratum non conſummatum, per ſolemnem profeſſionem Religionis approbatæ?* ib.
Quæſt. 7. *Utrum matrimonium Chriſtianorum ratum, & conſummatum dirimatur per ingreſſum in Religionem?* ib.
Quæſt. 8. *Quid ſit divortium, & an in utroque conjuge jus ad illud par ſit?* ib.
Quæſt. 9. *Quibus in caſibus licitum divortium eſt inter Chriſtianos?* 283
Quæſt. 10. *Quot ſunt caſus in quibus ob fornicationem licitum divortium non eſt?* ib.
Cap. VI. *De ſponſalibus, eorumque conditionibus.* ib.
Quæſt. 1. *De ſponſalibus, eorumque conditionibus?* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſint ſponſalia?* ib.
Quæſt. 2. *Quibus verbis contrahenda ſponſalia ſint?* 284
Quæſt. 3. *Quæ ætas requiritur tum ad ſponſalia, tum ad matrimonium contrahendum?* ib.
Quæſt. 4. *Quando tempus præfinitum ſponſalibus non eſt, celebrari ne illico matrimonium debet?* ib.
Quæſt. 5. *Utrum licitum ſit ſponſalibus adjicere obligationem ad pœnam?* ib.
Quæſt. 6. *An diſſolvi mutuo conſenſu ſponſalia queant?* 285
Quæſt. 7. *An poſt ſponſalia contracta juramento firmata poſſit altera pars licite ingredi Religionem?* ib.
Quæſt. 8. *Licitum ne eſt, contractis ſponſalibus, emittere ſimplex caſtitatis votum?* ib.
Quæſt. 9. *An ſponſalia dirimantur aut per temporis dilationem, aut per unius ſponſi abſentiam, vel domicilii mutationem?* 286
Quæſt. 10. *Quænam ſunt cauſæ ſupervenientes quæ ſufficiunt ad ſponſalia dirimenda?* ib.
Quæſt. 11. *Quæ cauſæ antecedentes diriment ſponſalia?* 287
Quæſt. 12. *Quis judex legitimus dirimendi ſponſalia?* ib.
Quæſt. 13. *Peccant ne mortaliter filii qui inſciis & invitis parentibus ſponſalia, vel matrimonium contrahunt?* ib.
Cap. VII. *De matrimonio clandeſtino, & de proclamationibus quæ præcedere matrimonium debent.* ib.
Quæſt. 1. *Quid ſit matrimonium clandeſtinum?* ib.
Quæſt. 2. *An in aliquo caſu poſt Tridentinum validum ſit matrimonium clandeſtinum?* ib.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. 3. *Quis ſit Parochus præſcriptus a Tridentino?* 288
Quæſt. 4. *Qui præter Parochum, vel Sacerdotem ab eo deſignatum, aſſiſtere matrimonio valent?* 288
Quæſt. 5. *Utrum ad valorem Sacramenti matrimonii requirantur duo teſtes?* ib.
Quæſt. 6. *Quæ præſtare Parochus debet in matrimonii celebratione?* 289
Quæſt. 7. *An denuntiationes futuri matrimonii ſint neceſſariæ neceſſitate Sacramenti, an præcepti?* ib.
Quæſt. 8. *Peccant ne conjuges, ſi conſumment matrimonium ante benedictionem nuptialem?* ibid.

DISSERTATIO II.

De impedimentis dirimentibus, & impedientibus, eorumque diſpenſatione.

Cap. I. *De impedimentis dirimentibus.* 290
Quæſt. 1. *An error perſonæ dirimat matrimonium?* ib.
Quæſt. 2. *Quid nomine conditionis intelligitur?* ib.
Quæſt. 3. *Quid ſit impedimentum voti, & Ordinis ſacri?* ib.
Quæſt. 4. *Quid ſit impedimentum cognationis?* ib.
Quæſt. 5. *Quid, & quotuplex ſit conſanguinitas?* 291
Quæſt. 6. *Quot ſunt regulæ quæ a Theologis, & Canoniſtis aſſignantur pro graduum conſanguinitatis computatione?* ib.
Quæſt. 7. *Quid ſit impedimentum criminis?* 292
Quæſt. 8. *Quid ſit impedimentum diſparis cultus?* ib
Quæſt. 9. *Quid ſit impedimentum coactionis, & ligaminis?* 293
Quæſt. 10. *Quid ſit impedimentum publicæ honeſtatis, & inter quos contrahatur?* ib.
Quæſt. 11. *Quid ſit impedimentum affinitatis?* ib.
Quæſt. 12. *Quid ſit impedimentum impotentiæ?* ib.
Quæſt. 13. *Quid ſit impedimentum clandeſtinitatis, & raptus?* 294
Cap. II. *De impedimentis impedientibus.* ib.
Cap. III. *De poteſtate, & cauſis diſpenſandi in his impedimentis recenſitis.* 295
Quæſt. 1. *Quis poteſtatem habet diſpenſandi ab impedimentis dirimentibus?* ib.
Quæſt. 2. *An Epiſcopi, urgente neceſſitate, diſpenſare ab aliquo impedimento dirimente ante matrimonium contractum valeant?* ib.
Quæſt. 3. *Requiritur ne quod bona fide contractum matrimonium ſit, ut diſpenſare ab impedimento Epiſcopus queat?* ib.
Quæſt. 4. *A quibus impedimentis extra neceſſitatis caſum diſpenſare Epiſcopus poteſt?* ib.
Quæſt. 5. *Peccant ne Superiores abſque juſta cauſa ab his impedimentis diſpenſantes?* 296
Quæſt. 6. *Valida ne eſt hujuſmodi diſpenſatio ſine cauſa conceſſa?* ib.
Quæſt. 7. *Quænam ſunt juſtæ diſpenſationis cauſæ?* ib.
Quæſt. 8. *Quid ſit diſpenſatio ſubreptitia?* ib.

DISSERTATIO III.

De obligatione, & peccatis ſponſorum, & conjugum.

Cap. I. *De fine ſponſalium, obligatione, & peccatis ſponſorum.* ib.
Quæſt. 1. *Quis ſit ſponſalium finis?* ib.
Quæſt. 2. *Quæ ſint Parochorum munia in ſponſorum inſtructione?* 297
Cap. II. *Plures opiniones de peccatis ſponſorum reſolvuntur.* 299
Quæſt. 1. *An ſponſi peccent mortaliter delectando ſe moroſe de copula futura?* ib.
Quæſt. 2. *Liciti ne ſunt tactus, oſcula, & amplexus inter ſponſos?* ibid.
Cap. III. *De peccatis conjugum in contrahendo matrimonio: & de obligatione eorumdem in mutua debiti redditione.* 301
Quæſt. 1. *Quanta eſt conjugum obligatio ad officium uxorium ſolvendum?* ib.
Quæſt. 2. *Quæ cauſæ excuſant ab officio uxorio reddendo?* ib.
Quæſt. 3. *Quomodo ex impedimento affinitatis, vel cognationis ſpiritualis impediantur conjuges a debiti petitione?* 302
Quæſt. 4. *Qui certus eſt matrimonium eſſe irritum, poteſtne debitum reddere conjugi petenti, & ignoranti matrimonium eſſe irritum, ut evitet infamiam, aut grave damnum?* ib.
Quæſt. 5. *An Confeſſarius certo ſciens matrimonium eſſe nullum, teneatur monere conjugem pœnitentem ignorantia invincibili credentem eſſe validum?* ib.
Quæſt. 6. *An ſi conjugum alter dubitet prudenter validum ne ſit matrimonium contractum, petere debitum, aut reddere queat?* 304
Quæſt. 7. *Quomodo redintegranda ſint matrimonia nulla?* ib.
Quæſt. 8. *Quando matrimonium eſt irritum ob aliquod impedimentum dirimens, requiritur ne ut uterque conjux certior fiat?* ib.
Quæſt. 9. *Matrimonium ob impedimentum occultum dirimens, vel ob defectum conſenſus irritum, redintegrari ne coram Parocho, & teſtibus debet?* 305

Cap.

Digitized by Google

313

CAP. IV. *De peccatis quæ perpetrare conjuges valent in exercitio officii uxorii contra fidem, ſitum, locum, & bonum prolis?* ib.
Quæſt. 1. *Quomodo peccare conjuges contra matrimonii finem valent?* ib.
Quæſt. 2. *Quinam eſt finis ob quem actus conjugalis eſt licitus, & meritorius?* ib.
Quæſt. 3. *An liberi ſint a culpa veniali qui matrimonio utuntur contra propriam incontinentiam, & contra alia graviora flagitia?* 306
Quæſt. 4. *Peccant ne conjuges actum matrimonialem exercentes diebus feſtis, jejuniorum, & ipſo Euchariſtiæ ſuſceptæ die?* ib.
Quæſt. 5. *An officium conjugale ratione loci aut publici, aut ſacri ſit vitioſum?* 307
Quæſt. 6. *Quomodo peccare conjuges valent contra modum exercendi officium conjugale?* 308
Quæſt. 7. *Si vir conſueſcat, dum officium præſtat, ſe retrabere, ut generationem impediat, peccat ne uxor debitum reddendo?* ib.
CAP. V. *Unde potiſſimum eveniat quod plurima matrimonia incommodis, & ærumnis abundent. Monita ad Confeſſarios, & Parochos.* ib.

DISSERTATIO IV.

De cenſuris in communi, & ſigillatim.

CAP. I. *Cenſuræ notio, partitio, & qui poſſint cenſuras ferre.* 310
Quæſt. 1. *Quid ſit, & quotuplex cenſura?* ib.
Quæſt. 2. *Quis jure ordinario ferre cenſuras valet?* ib.
CAP. II. *De culpa ob quam cenſura ferri poteſt, & quæ cauſæ excuſent a cenſuris.* 311
Quæſt. 1. *An pro ferenda cenſura requiratur culpa, & contumacia propria?* ib.
Quæſt. 2. *Utrum cenſura lata contra executores criminis comprehendat etiam mandantes, & conſulentes?* 312
Quæſt. 3. *Quæ conditiones requiruntur ut quis poſſit cenſuris irretiri?* ib.
Quæſt. 4. *Quæ cauſæ excuſent a cenſuris?* ib.
CAP. III. *De abſolutione a cenſuris.* 314
Quæſt. 1. *An irretitus cenſura teneatur ſub mortali quamprimum poteſt abſolutionem petere, & ſollicitare?* ib.
Quæſt. 2. *Quotuplex ſit abſolutio a cenſura?* ib.
Quæſt. 3. *Quis abſolvere a cenſuris valet?* 315
Quæſt. 4. *Quis valeat abſolvere a cenſuris latis ab homine?* ib.
Quæſt. 5. *Quænam ſunt cenſuræ, & caſus reſervati ſummo Pontifici, a quibus Epiſcopi jure ordinario abſolvere poſſunt?* ib.
Quæſt. 6. *Quam facultatem habent Regulares abſolvendi a caſibus, & cenſuris reſervatis ſummo Pontifici?* 316
CAP. IV. *De cenſuris ſigillatim, nempe de excommunicatione majori, & minori.* ib.
Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit excommunicatio?* ib.
Quæſt. 2. *Quinam dicantur excommunicati tolerati, quinam vitandi?* 317
Quæſt. 3. *Quam pœnam incurrit excommunicatus qui illicite Sacramenta adminiſtrat?* ib.
Quæſt. 4. *Quæ damna infert tertius excommunicationis effectus?* ib.
Quæſt. 5. *An electio ſit nulla ad quam excommunicatus vitandus concurrit?* 318
Quæſt. 6. *Quam inhabilitatem incurrunt excommunicati vi ſeptimi effectus?* ib.
Quæſt. 7. *Utrum excommunicatus amittat & fructus, & beneficium?* 319
Quæſt. 8. *Quid ſit excommunicatio forenſis, & civilis?* ib.
Quæſt. 9. *In quibus caſibus licitum eſt communicare cum excommunicato?* ib.
Quæſt. 10. *Quid ſit excommunicatio minor, & quinam illius effectus?* 320
Quæſt. 11. *Quando incurritur excommunicatio canonis ob Clerici percuſſionem?* ib.
Quæſt. 12. *Quænam actio violenta in Clericum dicatur, vi cujus percuſſor excommunicationem incurrat?* ib.
Quæſt. 13. *Quænam cauſæ excuſant injicientes manus violentas in Clericum ab excommunicatione contrahenda?* ib.
CAP. V. *De ſuſpenſione, ejuſque effectibus, atque de depoſitione, & degradatione.* 321
Quæſt. 1. *Quid, & quotuplex ſit ſuſpenſio?* ib.
Quæſt. 2. *An ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus a beneficio, aut contra?* ib.
Quæſt. 3. *Quinam ſunt effectus ſuſpenſionis ab officio, a juriſdictione, a beneficio?* ib.
Quæſt. 4. *Quam ob cauſam ferri ſuſpenſio poteſt?* 322
Quæſt. 5. *Quid ſignificat depoſitio, & degradatio?* ib.
CAP. VI. *De interdicto, & ceſſatione a divinis.* ib.
Quæſt. 1. *Quid, & quoduplex ſit interdictum?* ib.
Quæſt. 2. *Quinam tenentur obſervare interdictum locale?* ib.
Quæſt. 3. *Quis, & quam ob cauſam ferre interdictum valet?* 323
Quæſt. 4. *Quinam ſunt interdicti effectus?* ib.
Quæſt. 5. *Quænam Sacramenta prohibentur miniſtrari tempore interdicti?* ib.
Quæſt. 6. *Quibus tempore interdicti probibetur eccleſiaſtica ſepultura?* 324
Quæſt. 7. *Quodnam peccatum perpetrant, &*

quas

quas pœnas incurrant violatores interdicti? ib.
Quæſt. 8. *Quid intelligatur per interdictam ab ingreſſu Eccleſiæ?* ib.
Quæſt. 9. *Quis ab interdicto abſolvere poteſt?* ib.
Quæſt. 10. *Quid ſit ceſſatio a divinis, & quinam illius effectus?* ib.
CAP. VII. *De irregularitate in communi, & in particulari ex delicto, & ex defectu.* 325
Quæſt. 1. *Quid ſit irregularitas, & quinam ejus effectus?* ib.
Quæſt. 2. *Quotuplex ſit irregularitas?* ib.
Quæſt. 3. *Quænam excuſant ab irregularitate contrahenda ex delicto?* ib.
Quæſt. 4. *An irregularitas ex delicto tollatur per Baptiſmum, profeſſionem religioſam, & diſpenſationem?* ib.
Quæſt. 5. *Quid requiratur ut quis contrahat irregularitatem ex homicidio voluntario?* ib.
Quæſt. 6. *Quandonam contrahitur irregularitas ex homicidio, & mutilatione caſuali?* 326
Quæſt. 7. *Quandonam contrahatur irregularitas ex homicidio, aut mutilatione cauſa defenſionis contra injuſtum aggreſſorem?* ib.
Quæſt. 8. *Quænam ſunt irregularitates ex defecta animæ?* 327
Quæſt. 9. *Quinam ſunt corporis defectus irregularitatem parientes?* ib.
Quæſt. 10. *Quinam dicuntur irregulares ex defectu libertatis, ætatis, & obligationis?* ib.
Quæſt. 11. *Quid ſit irregularitas ex defectu Sacramenti?* 328
Quæſt. 12. *Quomodo contrahitur irregularitas ex defectu lenitatis?* ib.

DISSERTATIO V.

De ſtatu religioſo.

CAP. I. *Status religioſi notio, & ejuſdem obligatio aſpirandi ad perfectionem evangelicam.* 329
Quæſt. 1. *Quid ſit ſtatus religioſus?* ib.
Quæſt. 2. *Utrum Religioſi teneantur ſub gravi præcepto tendere ad perfectionem?* ib.
CAP. II. *De voto paupertatis.* 332
CAP. III. *Regulares voventes paupertatem evangelicam vovent ipſam bonorum communitatem.* ib.
CAP. IV. *Decreta Concilii Tridentini, & conſtitutiones ſummorum Pontificum urgent Regulares ad exactam vitam communem, palſit privatis peculiis.* 333
CAP. V. *Communitate ſublata, nec votum obedientiæ, nec regularis diſciplinæ obſervantia conſiſtere diu valent.* 337
CAP. VI. *Quam hoſtiliter pugnent cum voto paupertatis monaſticæ cenſus vitalitii. Excuſationes, & ſophiſmata quibus incraſſari peculiorum corruptela ſolet.* 339
CAP. VII. *De ludis Regularium, & aliis quæ cum voto paupertatis pugnant.* ib.
Quæſt. 1. *Liciti ne ſunt Regularibus ludi alearum & ſortis?* ib.
Quæſt. 2. *An paupertatis voto repugnet quod Regulares habeant inſtrumenta argentea, ut cochlearia, cultrum, ſarcinulam, arculam pro tabacco, horologia, idque genus ſimilia?* ib.
CAP. VIII. *Quam gravis ſit Prælatorum obligatio invehenda communitatis. Quid agere debeant Regulares degentes in clauſtris ubi pulſa vita communi pecalia ſerpunt: & an juvenes ſuſcipere habitum religioſum in his locis licite queant.* 340
Quæſt. 1. *Sunt ne in continuo ſtatu peccati mortali Prælati Regularium qui ſincero animo, & totis viribus non conantur inſtaurare vitam communem ubi collapſa eſt?* ib.
Quæſt. 2. *An ſubditi Regulares reſiſtentes introductioni vitæ communis, pulſis peculiis, ſint in ſtatu peccati mortalis?* 341
Quæſt. 3. *Quomodo ſe gerere debeant Regulares qui in iis conventibus commorantur ubi, ſublata vita communi, peculiorum peſtis ſerpit, ut propriæ conſulant ſaluti?* 342
Quæſt. 4. *Licitum ne eſt juvenibus ſuſcipere habitum Religionis, & profiteri in iis clauſtris, ubi non ſervatur communitas rerum, & aliæ præcipuæ regulæ?* ib.
Quæſt. 5. *Utrum habere reditas redundantes in communi pugnet cum voto paupertatis?* ib.
CAP. IX. *De voto caſtitatis, & obedientiæ?* 344
Quæſt. 1. *Quid ſit votum caſtitatis religioſæ?* ib.
Quæſt. 2. *Quid ratione voti obedientiæ præſtare Regularis obſtringitur?* ib.
CAP. X. *De tyrocinio, ſeu novitiatu Regularium.* 345
CAP. XI. *De profeſſione Regularium.* 346
CAP. XII. *De litterarum ſtudio, in quod incumbere Regulares adſtringuntur: & quæ methodus in ſcientiis addiſcendis ſervanda.* 348

FINIS.

THEO-

Digitized by Google

THEOLOGIA CHRISTIANA DOGMATICO-MORALIS.

LIBER NONUS.

De justitia, et jure.

DISSERTATIO I.

De juſtitiæ notione, & diviſione.

CAPUT I.

Propoſitiones damnatæ ab Alex. VII. & Innocentio XI.

I. *Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio*. Eſt 26. Alex. VII.

II. *Licitum eſt mutuanti aliquid ſupra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus*. Eſt 42. Alex. VII.

III. *Permiſſum eſt furari non ſolum in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi*. Eſt 36. Innocentii XI.

IV. *Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occulte heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario quod recipiunt*. Eſt 37. Innoc.

V. *Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis*. Eſt 38. Innoc.

VI. *Qui alium movet, aut inducit ad ferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati*. Eſt 39. Innoc.

VII. *Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri*. Eſt 40. Innoc.

VIII. *Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit qui non majoris faciat pecuniam præſentem quam futuram; poteſt creditor aliquid ultra ſortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari*. Eſt 41. Innoc.

IX. *Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur tamquam ex juſtitia debitum*. Eſt 42. Innocentii.

CAPUT II.

Opiniones laxæ plurium Caſuiſtarum.

I. P. Thomas Tamburinus *Lib. III. Method. Confeſs. cap.* IV. *num.* 5. „ Si prævideat
„ Confeſſor pœnitentem non reſtituturum,
„ ſi illi detegatur nullitas tituli quem pro
„ ſe adeſſe pœnitens putat, non erit *ex San-*
„ *chez* talis nullitas illi a Confeſſario pate-
„ facienda, quamvis ſit in præjudicium ter-
„ tii, qui ſuo carebit. “ Quam ſit principium iſtud juſtitiæ, negotiationi, & ſocietati pernicioſum, quiſque judicet.

II. P. Dominicus Viva *quæſt.* 1. *art.* 5. *num.* 2. „ Quod ſi ex opinione probabili pœnitens
„ putet hic & nunc ſe non teneri, debet Con-
„ feſſarius accommodare ſe opinioni pœniten-
„ tis, ſi vere talis opinio ſit probabilis,
„ quamvis ipſe contrariam ſententiam ſe-
„ quatur. Ratio eſt, quia quando pœnitens
„ eſt rite diſpoſitus, debet abſolvi. Eſt au-
„ tem rite diſpoſitus, ſi opinionem probabi-
„ lem ſequatur, quod non debeat reſtituere.
„ Ergo tunc abſolvi debet “.

III. Tamburinus *Lib. III. Meth. Confeſſ. cap.* IV. *num.* 5. „ Si prævides pœnitentem
„ non reſtituturum, quamvis item advertas
„ id eſſe in damnum publicum, cur tu ſis
„ obligandus ad admonendum, quandoqui-
„ dem prævides adhuc tua accedente moni-
„ tione illum non fore reſtituturum, atque
„ adeo non fore amovendum damnum pu-
„ blicum? Certe fruſtra erit talis monitio,
„ immo nocens ipſi admonito, bono autem
„ publico nequaquam favens . . . . Atque
„ hæc omnia ex *de Lugo* etiam procedunt,
„ quando Confeſſarius ſperaret pœnitentem
„ ſuſcepturum quidem monitionem; ſed ta-
„ men advertit remedium eſſe difficillimum
„ . . . . . . Unde etiam infertur, idem eſſe
„ dicendum, quando pœnitens ſub peccato
„ mortali tenetur ad aliquid adeo difficile,
„ ut non credatur tunc æquo animo rece-

„ ptuius, & alia vice melius ſuſcepturus eſ-
„ ſe judicetur : poterit enim tunc prudens
„ Confeſſor relinquere illum in ſua bona fi-
„ de, quæ a peccato excuſat, & monitio-
„ nem in tempus opportunius differre, ne
„ ſcilicet territus pœnitens a confeſſione ſe
„ abſtineat, majuſque detrimentum patia-
„ tur. Et hoc notetur permaxime pro Con-
„ feſſariis Mercatorum & Principum. “

IV. Leonardus Leſſius *Lib. II. de juſt. cap.*
14. *dub.* 8. *num.* 52. „ Etſi opus malum,
„ pro quo dedit, non ſit æſtimabile pretio,
„ qua malum; tamen qua delectabile, vel
„ utile uni, & alteri detrimentoſum, peri-
„ culoſum, laborioſum, inter homines pre-
„ tio æſtimatur : ergo quod hac ratione pro
„ eo eſt acceptum, non eſt reſtituendum,
„ niſi forte quis æſtimationem exceſſerit; ut
„ ſi meretrix quæ uſuram ſui concedere ſo-
„ let uno aureo, ab aliquo juvene extorſe-
„ rit 50. tamquam pretium. *Hoc tamen lo-*
„ *cum non habet in ea quæ putatur honeſta*; *ut*
„ *ſi matrona aliqua*, *vel filia* 100. aureos pro
„ uſura corporis accipiat ab eo qui dare
„ poterat, RETINERE POTEST : NAM TAN-
„ TI ET PLURIS POTEST SUAM PUDICI-
„ TIAM ÆSTIMARE. Res enim quæ cer-
„ tum pretium non habent, nec ad vi-
„ tam ſunt neceſſariæ, ſed voluptatis cau-
„ ſa quæruntur, arbitrio venditoris poſ-
„ ſunt æſtimari, *ut probabiliter* docet Pe-
„ trus Navarra, & alii. “

V. Idem Leſſius *loc. cit. num.* 55. „ Dices:
„ Divus Auguſtinus epiſt. 54. ad Macedonium
„ ait, *ſceleratius accipi pecuniam pro ſententia*
„ *injuſta quam pro juſta*, *pro teſtimonio falſo*
„ *quam pro teſtimonio vero.* Atqui pecunia ac-
„ cepta pro ſententia juſta eſt reſtituenda :
„ ergo pro ſententia injuſta. Ita Sotus.

„ Reſp. negando conſequentiam. Non enim
„ quia aliquid eſt ſceleratius, ideo magis,
„ vel æque obligat ad reſtitutionem. Hæc
„ enim obligatio non ſequitur magnitudi-
„ nem ſceleris, ſed damnum per injuriam
„ datum. *At qui accipit pro ſententia injuſta,*
„ *nullam infert injuriam danti*, ſicut is qui
„ pro juſta. Porro illud eſt ſceleratius quam
„ hoc : tum quia pejus eſt ferre ſententiam
„ injuſtam (ad quam ferendam jam habet
„ animum qui pecuniam accipit,) propter
„ injuriam quæ fit alteri parti, quam acci-
„ pere pecuniam pro ſententia juſta feren-
„ da : tum quia (ut ibidem Auguſtinus ait)
„ ſceleratius datur pro injuſta quam pro ju-
„ ſta; quamvis detur voluntarie & libenter
„ Loquitur enim de ſententia ferenda. Ad-
„ de, ibidem Auguſtinum ſignificare pecu-
„ niam iſtam, etſi ſceleratius acceptam, non
„ eſſe opere impleto reſtituendam, dum di-
„ cit *datam a volentibus*. Volenti enim non
„ fit injuria. Secus ſi data ſit pro ſententia
„ juſta, quæ cenſetur data *coacte* metu ſen-
„ tentiæ injuſtæ “.

VI. P. Leſſius *Lib. II. cap.* 19. *dub.* 3. *num.*
22. „ Tertio, ſi heres ab inteſtato retineat
„ hereditatem, & legata, poſſunt illi qui-
„ bus aliquid per tale teſtamentum erat re-
„ lictum, uti occulta compenſatione : nam
„ revera res erat ipſorum. Silveſter v. He-
„ reditas. “

VII. P. Dominicus Viva *Curſ. Theolog.*
Tom. I. p. 3. *quæſt.* 4. *art.* 5. *num.* 12.
„ Tertio docent multi cum *Leſſio cap.* XIX.
„ *dub.* 3. *Molina*, *Granados*, & aliis, quod qui
„ ex teſtamento minus ſolemni habere de-
„ bet legatum, poſſit illud ſibi retinere, vel
„ compenſationem facere, *eo quod probabilis*
„ *ſit ſententia*, quod jure naturæ hujuſmo-
„ di teſtamentum ſit validum, atque adeo
„ in foro conſcientiæ debeantur legata in
„ eo facta; quamvis contraria opinio ſit ſa-
„ tis communis, & probabilis. “

„ Quarto docet *Leſſius ibidem*, poſſe here-
„ dem ab inteſtato uti compenſatione oc-
„ culta contra eum qui bona defuncti poſ-
„ ſidet ex teſtamento minus ſolemni : quia
„ *probabilis eſt ſententia*, quod ex bona de-
„ beantur heredi ab inteſtato, cui opinioni
„ poteſt ſe conformare “,

VIII. P. Leſſius *loc. cit. num.* 30. „ Tertio
„ heres ab inteſtato poteſt illud retinere :
„ & ſi alter poſſidet, repetere de judicio.
„ Quarto quod ſi non poſſit ob potentiam
„ adverſarii, uti poteſt occulta compenſa-
„ tione “.

IX. P. Antoninus Diana *Tom. VI. tr.* 3. *reſ.*
149. „ Qui ex teſtamento minus ſolemni le-
„ gatum debet habere, cum *ſit opinio proba-*
„ *bilis* debere in foro conſcientiæ ea lega-
„ ta, licet contraria ſit ſatis communis,
„ *& probabilis*; poteſt tamen legatum de-
„ tinere, vel de novo accipere, aut occulte
„ compenſare, ut fatetur Granado, Moli-
„ na. Leſſius addit, heredem ab inteſtato
„ poſſe etiam uti *compenſatione occulta* con-
„ tra eum qui bona defuncti poſſidet ex te-
„ ſtamento minus ſolemni, *quia contraria*
„ *etiam ſententia probabilis eſt*, *cui ſe poteſt*
„ *conformare*.

X. P. Diana *loc. cit.* „ An in compenſatio-
„ ne occulta facienda debitum debeat eſſe
„ liquidum & certum? Ex his Eminentiſ-

„ ſimus

„ ſimus Cardinalis de Lugo propoſitam quæ-
„ ſtionem late pertractat *tom. 1. de juſt. diſp.*
„ *16. ſect. 5. a num. 94. uſque ad num.* 107.
„ & negativam ſententiam cum diſtinctio-
„ nibus ab ipſo adductis valide & docte,
„ ut ſemper ſolet, firmare conatur. Aſſe-
„ rit itaque, quod quando opinio *probabilis*
„ *æque, vel probabilior* favet creditori volen-
„ ti facere compenſationem, quæ verſatur non
„ circa factum, ſed circa jus, *videtur pro-*
„ *babile* quod poſſit creditor, antequam res ad
„ judicium deducatur, poſitis aliis conditio-
„ nibus ad licitam compenſationem ſupra
„ requiſitis, ſibi compenſare occulte ſuum
„ debitum. Hanc concluſionem probare vi-
„ dentur *argumenta ſupra facta*, & exem-
„ pla ſupra adducta, in quibus exemplis
„ auctores ipſi compenſationem admittunt;
„ cum tamen in iis *procedat ſolum opinio*
„ *probabilis, ut in compenſatione pecuniæ pro*
„ *fama ablata*, & in legatario, vel herede
„ ex teſtamento minus ſolenni, & ſimili-
„ bus. Ratio enim ſupra adducta id vide-
„ tur probare, quia in prædicto caſu, non
„ obſtante poſſeſſione debitoris, judex pro-
„ ferret ſententiam, vel certe proferre poſ-
„ ſet pro creditore, amplectendo *ſententiam*
„ *probabilem, vel probabiliorem, quæ ipſi*
„ *favet* . . . . . Item quando affert pro ſe
„ *bonos Doctores certificantes*, quod in talibus
„ circumſtantiis jura ei favent, & reus de-
„ bet condemnari, jam oſtendit, juxta illo-
„ rum Doctorum ſententiam, cauſam ſuam
„ non eſſe parem, ſed meliorem quam ſit
„ cauſa rei. Cur ergo ipſemet creditor,
„ quando ſine incommodo gravi non poteſt ad
„ judicem recurrere, non poterit amplecti
„ eamdem ſententiam quam judex amplecti
„ debuiſſet, vel potuiſſet, & compenſare ſi-
„ bi debitum? "

XI. P. Diana *loc. cit.* „ Nec obſtat quod
„ iniquum videtur, debitum certum cum
„ debito incerto compenſare: qui autem
„ ſolum habet probabilitatem quod ipſi ali-
„ quid Petrus debeat, cui ipſe tantum cer-
„ to debet, ſi compenſatione utatur, vide-
„ tur jam debitum certum cum incerto
„ compenſare, atque adeo ſolutione certa
„ debitum incertum exſtinguere. *Reſponde-*
„ *tur*, hoc idem argumentum, ſi aliquid
„ probat, probare non ſolum contra com-
„ penſationem, ſed etiam contra ſolutio-
„ nem, quod ſcilicet habens jus ſolum pro-
„ babile ad petendam rem tibi debitam,
„ non poſſes petere, nec accipere illam a
„ debitore: quia tunc etiam iniquum eſſet
„ ſolutionem certam, & integram, ac rem
„ certam pro debito incerto petere. *Unde*
„ *neque in judicio liceret umquam agere, niſi*
„ *cum evidenti jure. Sicut ergo licitum eſt*
„ *petere debitum probabile, & a debitore ſol-*
„ *vente accipere; ſic licitum erit in probabili-*
„ *tate proxima de qua locuti ſumus, facere*
„ *compenſationem, & accipere rem certam.*
„ Ratio autem in utroque caſu eadem eſt,
„ quod ſcilicet rationes illæ *probabiles*, au-
„ ctoritas Doctorum, & opinio illa, licet
„ in ſe ſit probabilis, non tamen habet pro
„ objecto *probabilitatem*, ſed ſolutionem, vel
„ *compenſationem* certam: non enim dicit
„ debere, vel poſſe fieri ſolutionem, vel
„ *compenſationem probabilem; ſed probabiliter*
„ *dicit* debere, vel poſſe fieri ſolutionem,
„ vel compenſationem certam, quod ſuffi-
„ cit ad illam petendam, vel *faciendam*,
„ ſicut in aliis materiis. Sic enim *opinio*
„ *probabilis* circa jejunium, vel circa officii
„ recitationem facit *quod poſſis ſumere ci-*
„ *bum non probabilem, ſed certum*, & po-
„ nere omiſſionem certam officii divini.
„ Ratio vero oritur ex principio ſupra po-
„ ſito, quod ad operationem licitam ſuffi-
„ cit *probabilitas proxima, qua probabiliter*
„ judicas licitum eſſe taliter operari. Cum
„ ergo habeas *probabilitatem proximam, qua*
„ *probabiliter judicas* te habere hic & nunc
„ jus ad tantam pecuniæ ſummam, totam
„ illam poteris accipere: quia non poteſt
„ eſſe jus ad illam accipiendam, niſi ſit jus
„ ad certe illam accipiendam.

„ Et hæc omnia, & plura alia pro hac
„ firmanda ſententia adducit ubi ſupra E-
„ minentiſſimus Cardinalis de Lugo; licet
„ poſtea in fine num. 106. ab ultimo judi-
„ cio circa illam abſtineat.

XII. PP. Salmanticenſes *tr. 13. c. 1. dub.*
19. n. 318. „ Utrum quis cum opinione,
„ quod ſibi debetur, poſſit uti compenſa-
„ tione occulta? " *Reſp. nu.* 319. „ Dicen-
„ dum itaque eſt, quod in generali, & in
„ genere, ut ſic loquamur, idest pro omni-
„ bus caſibus licitum non eſt uti compen-
„ ſatione occulta, cum ſolum datur opinio
„ æque probabilis pro utraque parte, debi-
„ toris ſcilicet, & creditoris; *ſed in caſibus*
„ *particularibus id licet*. Et etiam licet in
„ omnibus, quando datur major probabili-
„ tas ex parte creditoris, quod tale debi-
„ tum ſibi debetur.

XIII. PP. Salmanticenſes *loc. cit. num.*
322. „ Sed ecce difficilis objectio: quia ſi
„ in hoc caſu particulari, & in in illo li-

A 2 „ cet

Digitized by Google

„ cet talis compenſatio, ergo in omnibus erit licita: quia a ſingularibus ad univerſale valet inductione argumentatio.... Hac objectione (me judice) probatur recte quod loquendo per principia intrinſeca, vel eſt dicendum, quod in omnibus caſibus in quibus datur probabilitas facti quod res debetur, eſt licita compenſatio, & ſic dari probabilitatem juris, & proximam; vel eſt negandum in caſibus particularibus: & ſic merito Eminentiſſimus Cardinalis Lugo dixit, auctores inconſtanter, & inconſequenter procedere..... Fateor me non capere diſparitatem. Sed non inficior apud viros ſic doctiſſimos eſſe aliquas ſpeciales rationes ob quas moverentur ad id aſſerendum in uno caſu, & non in alio; & quæ apud me latet, apud illos pateſcere: & ideo aſſero, quod *probabilitate extrinſeca, deſumpta ex Doctorum probabilitate*, licitum eſt in caſibus illis, in quibus dantur auctores claſſici ſufficientes ad efficiendam opinionem probabilem, compenſatione uti cum probabilitate debiti.“

XIV. *An qui ſe obligavit ad debiti ſolutionem ſub juramento, poſſit uti compenſatione non ſolvendo debitum.*

P. Diana *Tom. 6. tr. 3. reſol.* 151. inquit: „ Caſus eſt quotidianus, & tres circa illum invenio ſententias. Prima negat .... ſecunda ſententia affirmat; & ideo aſſerit jurantem ſolvere pecuniam poſſe compenſare ſine metu perjurii .... Tertia opinio diſtinguit ..... Quid ego ſentiam, dicam breviter. Omnes iſtas tres opiniones exiſtimo probabiles. Secundæ vero tamquam *probabiliori* adhæreo.“

XV. Cardinalis de Lugo *Tom. de juſt. & jur. diſp.* 4. *n.* 117. tertiam amplectitur ſententiam hac diſtinctione. Si promiſiſti non uti compenſatione, addito juramento ſolvendi debitum, non potes compenſatione uti; ſi vero abſolute juraſti te ſoluturum debitum, uti poteris compenſatione. Quoniam, inquit, licet juramentum additum promiſſioni novum obligationis vinculum inducat, „ non tamen obligat ad aliud objectum novum. Solum enim confirmat promiſſionem: ergo ad id ſolum obligat quod erat objectum promiſſionis. Promiſſio autem ſolvendi non excludit compenſationem. Nam qui compenſat, vere ſolvit.“

XVI. *Utrum valeas uti compenſatione præſenti pro debito futuro?*

Cardinalis de Lugo *loc. cit. ſec.* 5. *n.* 93. reſpondet. „ Aliquando tamen licere creditori prævenire, & compenſare ſibi nunc pro eo quod Petrus nondum debet, *ſed debebit poſt menſem* v. g. & prudenter creditor timet non ſibi ſolvendum, affirmat Tannerus 2. 2. *diſput.* 4. *q.* 6. *dubio* 14. *num.* 406. Diana *reſol.* 48. .... *Ceterum quidquid ſit de foro externo, in quo lex illa procedere videtur, in foro interno probabilis videtur ſententia illorum Doctorum ut poſſit creditor compenſare ſibi ante tempus pro debito* FUTURO, *duplici conditione poſita.*“

XVII. P. Diana *Tom. 6. tract. 3. reſol.* 150. *num.* 5. recenſitam opinionem quam prius docuerat, confirmat his verbis. *Ita ego olim docui, & noviſſime me citato, docet Eminentiſſimus de Lugo, & etiam, me citato, Machadus.*

XVIII. *An qui per occultam compenſationem ſurripit quod ſibi debetur, poſſit jurare ſe nihil accepiſſe?*

P. Thomas Tamburinus *lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 5. §. 1. *n.* 1. reſpondet. „ Non eſſe in conſcientia furem, nec peccare, nec in excommunicationem incidere quæ forte ſit contra furantes impoſita, & *poſſe jurare etiam coram judice nihil accepiſſe*, intelligendo quod ſibi non deberetur; certum jam *hodie* eſt apud omnes; etiamſi res quam uſurpat, fuerit ipſi in depoſitum a debitore conſignata. Vide *Molinam*, *Leſſium*, *de Lugo*, alioſque mox citandos, quibus adde Dicaſtillum.“

XIX. P. Didacus de la Fuente Hurtado *diſp.* 23. *cap.* 1. *n.* 5. „ Hæc omnia demonſtrant quam confuſe & indigeſte illa propoſitio (ſcili. 37. damn. ab Innoc XI.) fuerit tradita, tot diverſos caſus comprehendens pari regula, cum ſint valde diſpares; & quantis additamentis, limitationibus, fulcriſque indigeat ut ad praxim ſecure revocetur.“

XX. P. Dominicus Viva in *Tract. Theol.* in hanc *propoſ.* 37. *n.* 7. „ Quod in hac theſi proſcribitur, eſt, poſſe famulos occulte compenſare id quod *ipſi* judicant ex juſtitia ſibi deberi in ſalarium .... Idcirco ad occultam hanc compenſationem faciendam requiritur judicium viri docti ſimul & periti.“

XIX. Salmanticenſes *tr.* 13. *c.* 1. *pun.* 19. §. 2. *n.* 316. „ Similiter ſi dominus occupat famulum vel aliis horis, vel in aliis miniſteriis quam conventum eſt, poteſt famulus uti compenſatione, ſi a domino id

„ non

Digitized by Google

„ non compenſatur: quia illud obſequium „ eſt pretio æſtimabile, ad quod famulus „ ex vi conventionis non obligatur. “

XXII. P. Patritius Sporer *Tom.* 2. *tr.* 5. *in* 7. *præcep. Dec. c.* 5. *ſec.* 3. §. 4. *n.* 83. „ Famulus, vel officialis qui ob errorem, „ neceſſitatem, vel *aliam ſimilem cauſam* „ operam ſuam minoris juſto locavit, quia „ ſaltem *ſecundum quid* involuntarius fuit, „ adeoque animum donandi non habuit, „ poterit defectum ſtipendii jure exigere, „ & ſi aliter habere nequeat, *occulte compenſare*. Et dominus ſibi imputet. “

XXIII. Gar. Leſſius apud Matthæum Moya *Tom.* 2. *ſelect. qq. tr.* 6. *Miſc. diſp.* 4. *q.* 3. „ Quando famulus nihil petit ſtipendii, immo expreſſe reſpuit in ſuo corde omnem intentionem petendi, & ſervit ſperans a domino aliquod officium, „ vel beneficium ſibi procurandum, quando „ Dominus id procuraverit, etſi nihil obtinuerit, non poteſt quidquam petere, vel „ compenſare. Si vero dominus nihil procuraverit, quia vitandæ labis ſimoniacæ „ cauſa procurare noluit, aut ob alias cauſas, poterit petere ſtipendium more patriæ conſuetum; & *ſi non det*, *licite ſibi* „ *conſulet compenſatione*. Ita Leſſius *cap. illo* 24. *dub.* 4. *n.* 26. *prope finem*.... Secunda pars probatur: quia etſi habuerit intentionem non petendi quidquam; tamen „ cum ea intentio *non ſit votum*, per eam „ non ademit ſibi poteſtatem acquirendi id „ ad quod jus habet. “

XXIV. *An in debitis ex juſtitia dari poſſit compenſatio cum bonis, vel obſequiis gratuitis?* P. Diana *Tom* 6. *tr.* 3. *reſ.* 152. reſpondet affirmative. „ Quando volui cum „ dono gratuito ſatisfacere obligationibus „ ex juſtitia quas debere ſciebam; ſed difficultas eſt, an quando præbui donum, „ vel obſequium, ignorabam debitum ex „ juſtitia, an poſſim tunc facere compenſationem? Et affirmativam ſententiam *probabilem* eſſe putat ex *Rodriguez*, *Ægid. Trullench. in Decal. Tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 4. *dub.* 5. ubi ſic aſſerit. Ego debeo tibi ex „ juſtitia centum aureos, & poſtea gratis „ præſto obſequium ejuſdem valoris, aut „ æquivalens tibi confero titulo donationis: „ manebo ne exemptus ab obligatione juſtitiæ? Reſpondeo, ſi quando contuli illud donum, eram memor obligationis ex „ juſtitia, & nolui per illam rem, ſeu donum obligationi ex juſtitia ſatisfacere, „ ſed gratis rem illam præſtare; certum „ eſt me non ſatisfeciſſe obligationi ex juſtitia, nec poſſe poſtea ut compenſatione, quia res illa ſcienter fuit gratis donata & liberaliter.... Quid ſi quando „ contulit obſequium, ignoraverit debitum „ ex juſtitia? Rodriguez in *Summa* Par. 2. „ c. 49. concl. 2. *non improbabiliter* aſſerit, „ poſtea, quando debiti ex juſtitia recordatur, poſſe facere compenſationem per rem „ illam donatam cum tali ignorantia: quia „ præſumitur quod non fuiſſet tam liberalis, ſi debiti fuiſſet memor. At Sanchez „ *lib.* 1. *oper. mor. c.* 13. *n.* 2. & cum aliis „ Bonacina *probabilius* cenſent contrarium... „ Nihilominus tamen, ut dixi, ſententia *Rodriguez* non eſt *improbabilis*, cui favet *Layman* citatus a nobis. Hucuſque Trullench. “

XXV. *An compenſatio ſit valida in foro conſcientiæ, etiamſi adſint creditores anteriores?* Reſpondet P. Diana *loc. cit. reſ.* 153. „ Hic „ caſus multum praticabilis eſt, & his diebus præteritis accidit in morte cujuſdam „ argentarii: & tunc multi viri docti negative reſponderunt, quia debitor in tali caſu accipit rem alteri obligatam; & „ ita docent *communiter Doctores*. Sed EGO „ *contrariam ſententiam* PROBABILEM *exiſtimo*. Quid ſi creditor poſſideret rem debitoris jure depoſiti? Ego puto probabiliter cum Tannero.... qui citat Navarrum, & Leſſium, illam legem (depoſiti) & alias ſpectare ſolum ad forum „ externum, vel certe intelligendas, ſi aliter obtineri poſſit compenſatio. Unde in „ noſtro caſu non ſolum creditor juſte faceret compenſationem, exiſtentibus creditoribus anterioribus, ut dictum eſt; „ ſed etiam contra Comitolum *licite poſſideret rem jure depoſiti*. “

XXVI. P. Dominicus Viva *Tom.* 1. *par.* 3. *q.* 6. *n.* 9. „ Sequitur quarto poſſe Sacerdotem qui pecunia credita decem Miſſas „ celebravit, ſi non poſſit hanc pecuniam „ recuperare, oblatis deinde decem carolenis pro aliis decem Miſſis, pecuniam „ hanc retinere, & alias Miſſas NON celebrare, ut notat Pejerinus apud Tamburinum *lib.* 3. *de Sacrif. Miſſæ c.* 1. §. 3. „ dummodo tamen vitet damnum tertii, „ videlicet aut animæ purgantis, aut infirmi &c. “

XXVII. P. Didacus Hurtado de la Fuente *Theol. reform. diſſ.* 23. *cap.* 5. *num.* 41. „ Quæ autem de famulis diximus, & ad „ quoſvis alios ſtipendiarios extendimus, „ ſervata proportione locum habent in Sa- „ cer-

Digitized by Google

„ cerdotibus qui Miſſas celebrant : in vi-
„ nea namque Domini operantur , & ſicut
„ alii operarii , digni ſunt ſua mercede. Qua-
„ propter ſi merces juſta, & recepta lege,
„ conſuetudine , aut conventione taxata , eis
„ non perſolvatur, optimo jure ſeſe com-
„ penſare poterunt , & quod juſto deeſt,
„ ſibi occulte accipere ex aliis pecuniis ejus
„ qui ipſis Miſſas commendavit , ſervatis
„ his quæ in iſtis compenſationibus ab aliis
„ ſervari debent.

XXVIII. Idem P. Didacus *ibidem n.* 43.
„ Gravis tamen inſurgit difficultas , num ſci-
„ licet is Sacerdos cui recompenſatio ex juſti-
„ tia debebatur, ſupplementumque exigui ſti-
„ pendii, poſſit ſe idemnem ſervare non
„ offerendo tot Miſſas , quot promiſit ini-
„ quo contrahenti , ſed pauciores , & eas
„ ſolum quæ diminutis ſtipendiis ſimul ſum-
„ ptis reſpondent juſto ſtipendio?... (Poſt
„ multa quæ brevitatis ſtudio omittuntur,
„ reſpondet.) Sicut alii operarii injuſte
„ læſi in contractu locationis circa ſtipendii
„ juſtitiam, bifariam ſibi conſulere poſſunt,
„ cum alia media deficiunt: nempe vel ex-
„ hibendo totam operam promiſſam, di-
„ gnam majori ſtipendio, & ſibi accipien-
„ do occulte quod juſto ſtipendio deeſt,
„ ſaltem uſque ad gradum infimum; vel
„ potius minuendo operas, nec præſtando
„ niſi illas quibus ad æqualitatem corre-
„ ſpondet ſtipendium quod tribuitur : ita
„ pariter huic Sacerdoti ſimiliter injuſte læ-
„ ſo circa ſtipendium Miſſarum licebit con-
„ ſulere, quocumque ex prædictis mediis:
„ neutrum enim eſt injuſtum &c. “

„ *Num.* 45. Negotium tamen faceſſunt
„ decreta S. Congregationis auctoritate ſpe-
„ ciali Urbani VIII. &c.... *Reſponderi ta-*
„ *men poteſt , decretum non loqui in caſu.* “
Vide ibi plura laxiſſima.

XXIX. P. Leonardus Leſſius *Lib.* 2. *c.* 2.
dub. 25. *n.* 133. „ Si tu alium injuſte in-
„ famaſti qui te antea infamaverat, non
„ teneris ei ad reſtitutionem , ſi ipſe tibi
„ reſtituere nolit ; ſed potes uti compenſa-
„ tione, ſervata tamen æqualitate, *quantum*
„ *fieri poteſt.* “

XXX. Idem Leſſius *loc. cit. n.* 136. huic
quæſito *utrum compenſari infamia poſſit oc-*
culta pecuniarum retentione, vel ſurreptione?
reſpondet: „ Probabile eſt hanc compenſa-
„ tionem fieri poſſe: quia *probabilis eſt* ea
„ ſententia quæ afferit , infamiam pecunia
„ eſſe compenſandam, quando in ſuo gene-
„ re non reſtituitur. “

XXXI. P. Ludovicus Molina *de juſt. &*
jur. Tom. 4. *diſp.* 49. *n.* 5. „ Quando unus
„ alterum injuſte infamavit, neque, ut te-
„ nebatur, vellet eam famam illi reſtitue-
„ re , tunc injuſte infamatus, qui damnum
„ in fama alteri non dediſſet, poſſet in *pe-*
„ *cunia* compenſare damnum famæ, in quo
„ eſt, idque *non ſolum non ſolvendo* debitum
„ antiquum occultum, quantum ad æquali-
„ tatem ſufficere judicaretur ad competen-
„ tem compenſationem famæ , in qua eſt ;
„ *ſed etiam occulte accipiendo de novo quan-*
„ *tum ſatis eſſet ad eamdem compenſationem*,
„ dummodo non interveniret ſcandalum; &
„ aliter *commode* obtinere non poſſet reſti-
„ tutionem ſuæ famæ, & denique dummo-
„ do intervenirent conditiones omnes requi-
„ ſitæ, ut licite in conſcientiæ foro fiat oc-
„ culta compenſatio debiti. “

XXXII. P. Dominicus Viva *Tom.* 1. *par.*
3. *q.* 7. *ar.* 1. *n.* 2 „ Qui invaſus ab alte-
„ ro ſive armis, ſive contumeliis , ſi *poteſt*
„ fugere, & malum declinare , non tamen
„ fugit, ſed cum debita moderatione ſe de-
„ fendit, non tenetur ad reſtitutionem . Ra-
„ tio eſt : quia quamvis aliquando non fu-
„ giendo peccet contra caritatem, ſi ſcilicet
„ ſine diſpendio honoris fugere poterat ; at
„ non peccat contra juſtitiam . Ergo non
„ tenetur ad reſtitutionem. “

XXXIII. Salmanticenſes *tr.* 14. *c.* 1. *punct.*
6. *n.* 52. „ Cum ergo utraque dicta ſen-
„ tentia *probabilis* ſit, qui *primam ſequi*
„ *vellet*, poterit , ſi heres , aut legatarius
„ inſtituatur teſtamenti minus ſolemnis, he-
„ reditatem, vel legatum procurare , & ſi
„ adipiſcatur, retinere; & idem eſt de *aliis*
„ *contractibus*. Et ſecundum noſtram ſenten-
„ tiam poterit heres ab inteſtato non dare
„ hereditatem, aut legatum teſtamenti mi-
„ nus ſolemnis : quia ſecundum illam in-
„ validum manet teſtamentum etiam in fo-
„ ro conſcientiæ ; ideoque ſuccedit heres ab
„ inteſtato, ac ſi confectum non eſſet. Sed
„ quia probabiliorem diximus hanc ſenten-
„ tiam , poterit dictus heres uti occulta
„ compenſatione, ſi legatarius, aut heres
„ conſtitutus aliqua via legatum, aut here-
„ ditatem adierit : quia, ut diximus (*tract.*
„ 13. *c.* 1. *punct.* 19. §. 3.) datur locus
„ compenſationi , quando eſt probabilior
„ ſententia quod ſibi talia bona debentur.
„ Sed hoc non poterit heres, aut legatarius
„ facere, ſi heres ab inteſtato nolit redde-
„ re quod in teſtamento minus ſolemni red-
„ ditum eſt , etiamſi conformare ſe velit
„ alie-

Digitized by Google

„ alienæ opinioni, niſi eam judicet proba-
„ biliorem : quia, eo quod ſit probabile
„ aliquid deberi, locus compenſationi uon
„ datur, ut ibidem §. 3. n. 319. probavi-
„ mus. *Sed adhuc poſſe utramque ſequendo*
„ *opinionem* ſolum ut probabilem, *tenent*
„ *Villalobos, & Leſſius.* “

XXXIV. P. Dominicus Viva *Tom.* 1.
part. 4. *quæſt.* 2. *ar.* 2. „ Quare licitum eſt
„ vendere aleas, & taxillos, *quamvis ad-*
„ *vertam* emptores iis male uſuros: poſſum
„ etiam vendere Judæis agnum, & flores,
„ poſſum vendere fucos, & ornamenta me-
„ retricibus, cibos iis quos *ſcio* violaturos
„ jejunium.

XXXV. Probabilismus, *materia ne ven-*
ditionis eſt? P. Thomas Tamburinus *lib.* 8.
in Decal. c. 7. §. 3. *n.* 13. proponit hanc
quæſtionem ſub hoc titulo : *Venditio ſenten-*
tiæ probabilis : & eam his verbis exponit.
„ Occurrit hic non abſimilis difficultas ac
„ in judice. Supponamus probabilem eſſe
„ eam opinionem de qua late dixi *Lib.* 1.
„ *c.* 3. quam præter ibi citatos ſequitur Di-
„ caſtillus *lib.* 2. *de juſt. nu.* 5. *diſp.* 5. *dub.*
„ 7. licere judici ex duabus *opinionibus æque*
„ *probabilibus* unam eligere, & juxta illam
„ proferre ſententiam. Jam inquiro, licite
„ ne, & juſte accipiet judex pecuniam, ut
„ potius illam eligat quæ mihi favet, quam
„ illam quæ meo adverſario? (Reſpondet
„ ſe improbaſſe hanc opinionem; at ſub-
„ dit:) *Eam tamen legat qui velit apud*
„ *Leſſium lib.* 2. *c.* 14. *dubit.* 9. *n.* 64. *Va-*
„ *lentiam* 2. 2. *q.* 63. *ar.* 4. *diſt.* 5. *q.* 7.
„ *part.* 4. *Salon.* 2 2. *q.* 62. *a.* 4. *cont.* 2.

XXXVI. P. Leonardus Leſſius *lib.* 2. *cap.*
14. *dub.* 9. *n.* 64. „ Si aliquid accipiat (ju-
„ dex) ut hanc potius quam illam in ju-
„ dicando ſequatur, videtur non pecca-
„ re.... Quia non tenetur ad alteram de-
„ terminare; ſed liberum ei eſt ſequi quam
„ maluerit. Ergo ſi aliquid accipiat, ut
„ hanc ſequatur potius quam illam, non
„ facit ulli injuriam. Conſequentia patet.
„ Quia cum res non eſt debita, non eſt
„ contra juſtitiam (ſi ſolum jus naturæ
„ ſpectemus) exigere pro ea pretium, ſi
„ alioquin pretio ſit eſtimabilis. Tertio.
„ Quia non accipit pretium pro juſtitia
„ ſententiæ; ſed quia in hac cauſa hanc opi-
„ nionem præfert iſti, ad quod nullo mo-
„ do tenebatur. Hoc autem eſt pretio æ-
„ ſtimabile: tum quia utiliſſimum eſt parti;
„ tum quia ſequendo hanc opinionem amit-
„ tit favorem alteris partis, cui potuiſſet
„ gratificari. “ Ita quidem docet ſolo ju-
re naturæ ſpectato.

XXXVII. Cardinalis de Lngo *tom.* 2. *de*
juſt. diſp. 26. *ſect.* 13. *n.* 208. „ Infertur
„ tertio, neque reddi injuſtum hunc con-
„ tractum (*Mohatræ*) ex natura rei, per
„ hoc quod venditor ſuam intentionem ma-
„ nifeſtet emptori dicendo: Ego libere tibi
„ credito vendo has merces; ſi tamen vo-
„ lueris eas poſtea viliori pretio vendere
„ ad habendam pecuniam præſentem, ego
„ paratus ſum ad eas emendas “.

XXXVIII. P. Leſſius *lib.* 2. *c.* 21. *dub.* 16.
n. 131. „ Adverte tamen hunc modum con-
„ trahendi ſæpe non carere culpa in mer-
„ catore, qui ex COMPOSITO ita vendit,
„ ut pretio infimo redimat. Nam primo
„ peccare poteſt contra caritatem; ut ſi
„ cogat miſerum aliquem hominem emere
„ merces, quibus uon eget, magno illius
„ diſpendio, cum poſſit illi facile, & abſ-
„ que ſuo incommodo mutuum dare. Se-
„ cundo peccare poteſt præbendo malum
„ exemplum. Nam contractus ille habet
„ ſpeciem mali, & ſuſpicionem uſuræ. Ter-
„ tio ſe ipſum & ſuos infamando. Non ta-
„ men tenetur ad reſtitutionem, ut inquit
„ Navattus: quod intellige non teneri ex ju-
„ ſtitia.

XXXIX. Salmanticenſes *tr.* 14. *c.* 2. *pun.*
9. §. 1. *n.* 84. quærunt, peccent ne vendi-
tores, & emptores contra juſtitiam, dum
mendaciis & perjuriis ſe decipiunt, ut au-
geatur, vel diminuatur pretium intra gradus
præfinitos? Negant : quia hæc, inquiunt,
ſunt communia mendacia vendentium, & emen-
tium, & homines communiter norunt, hæc eſſe
ſtratagemata negotiatorum, quibus fidem non
præſtant; & ſi fidem incaute præſtent, ſibi
imputent, quia faciles ſunt ad credendum.

XL. Caramuel *Lib.* 2. *Theol. mor. diſp.*
14. *n.* 778. „ Diſtinguo moleſtiam a peri-
„ culo, vel a damno emergente, & a lu-
„ cro ceſſante. Eſt vere aliqua recreatio in
„ videndis rebus pretioſis, cur non & poſ-
„ ſidendis? Pro audienda comædia, vel vi-
„ denda beſtia datur pretium; & nemo
„ contradicit: cur non pro videndis, vel
„ poſſidendis optimis auri partibus? Ratio-
„ ne ergo hujus moleſtiæ, a carentia pe-
„ cuniæ ſubortæ, præciſo omni alio pericu-
„ lo, poſſe quid ſupra ſortem accipi, affir-
„ mat Medina: & D. Thomæ interpretes
„ q. 78. ar. 1. indicant ſpeculative proba-
„ bile. Sed Dicaſtillus contradicit, & in-
„ quit: mihi hæc ſententia eſt ſpeculative

Digitized by Google

„ improbabilis, & moraliter in praxi vide-
„ tur perniciosa. *Vid.* CENSORIUM CATO-
„ NEM *ſevero ſupercilio doctrinam condemnan-*
„ *tem. Audi tamen num.* 154. *ſibi contra-*
„ *dicentem* . Unum ſolum ſupereſt , in-
„ quit , ſane difficile , nempe triſtitia ex
„ carentia rei quam amabat , & de qua
„ habita apud ſe delectabatur. *Non hæc re-*
„ *ſtat ; ſed de hac unica diſputatur* : *&* re-
„ *ſpondet*. Recentiores aliqui docent, eam
„ triſtitiam ſufficienter recompenſari per re-
„ compenſationem rei ſimilis conditionis...
„ Verum enim vero carentia illa non vi-
„ detur recompenſari per redditionem rei
„ ſimilis, ſed ex ſolutione rei mutuatæ ite-
„ rum redit delectatio ; quam delectatio-
„ nem, ſi non mutuaſſet, mutuans & eo
„ uſque habuiſſet quo caruit, & modo et-
„ iam haberet. Ergo non ſatis fit præteri-
„ tæ triſtitiæ per præſentem lætitiam: quia
„ hanc etiam haberet , ſi non mutuaſſet.
„ Ideo probo poſſe in hoc caſu aliquid ul-
„ tra ſortem recipere , ſi id a principio de-
„ duxit in pactum, & declaravit mutuata-
„ rio juxta dicta in ſuperioribus: atque in
„ eo eventu vera eſt ſententia Medinæ.
„ (Hactenus Dicaſtillus : & Caramuel hoc
„ pacto reſumit ſermonem .) *Parturiunt*
„ *montes & naſcetur parviculus mus* . *Cur*
„ *illa dicta prius? Sententia quæ a paucis li-*
„ *neis erat ſpeculative improbabilis , practice*
„ *perniciosa , jam tandem aſſeritur vera. Ve-*
„ *ritas enim eſt veritas, & tametſi aliis ideis*
„ *præventus eam condemnes , tandem affulget* ,
„ *& te ipſum condemnans ejus ſinceritatem*
„ *propugnabis* ".

XLI. P. Claudius La-Croix *Lib. 3. par.*
2. *de uſura num.* 854. „ Sylvius , Serra,
„ aliique apud Mendo in ſtatera *diſp.* 6.
„ *ar. 2. n.* 54. docuerunt SEMPER eſſe per-
„ iculum ſortis , quando datur mutuum;
„ ideoque ratione periculi SEMPER poſſe ali-
„ quid exigi. "

XLII. P. Thomas Tamburinus *lib.* 8. *tr.*
3. *cap.* 8. §. 4. *n.* 1. „ Quando rationabi-
„ liter timetur periculum, vel difficultas ,
„ vel expenſæ in recuperando mutuo, at-
„ que hæc oriuntur ratione perſonæ mu-
„ tuatarii , poteſt aliquid exigi proportio-
„ natum ſupra ſortem : ſi pericula timean-
„ tur ex ſola puſillanimitate, negant ple-
„ rique.... Verum de Lugo innuit poſſe,
„ licet denique aliorum judicio relinquat.
„ Ratio eſt.... angor & moleſtia quæ mu-
„ tuans paſſurus eſt, toto v. g. anno pro-
„ pter timorem amittendi ſortem, quæque
„ ſubire ipſe non obligatur ſine pretio. At-
„ que hæc jam in eo puſillo adſunt: er-
„ go &c. "

XLIII. Cardinalis de Lugo *Tom. 2. de*
juſt. diſp. 25. *ſect.* 6. *num.* 81. „ Ceterum
„ cum hoc ſtat quod ipſum periculum ſit
„ damnum diverſum a ſorte, & pro quo
„ poſſit aliquid ex pacto præcedenti exigi.
„ Negari enim non poteſt quod licet debi-
„ tum poſtea recuperetur, moleſtiam ta-
„ men mutuanti non attulerit periculum il-
„ lud , & timor amittendi ſortem . Sicut
„ ergo mutuum dari non poteſt ſine cor-
„ poris , vel mentis labore , vel mole-
„ ſtia, & timore amittendi ſortem; pote-
„ ris pro hac moleſtia ſubeunda aliquid
„ exigere.

„ *Ratio autem a priori eſt* : quia labor, &
„ dolor mentis licet non ſint in genere bo-
„ norum fortunæ, & ideo injuriæ circa il-
„ los illatæ non obligent ex ſe ad compen-
„ ſandum pecuniis , ſunt tamen *aliquid* quod
„ in pactum deduci poteſt, ut pecuniis com-
„ penſetur. Sicut enim pro labore corpo-
„ ris potes pretium exigere, ita & pro la-
„ bore mentis: & ſicut potes exigere pre-
„ tium , ut aliquis ſit tibi dolor capitis ,
„ quanti doloris illius moleſtia æſtimari
„ poſſit ; ita pro moleſtia , & angore men-
„ tis ſubeundo poteris pretium exigere , cum
„ non minus, ſed aliquando magis cruciet
„ quam dolor corporis . *Si ergo poſſes ultra*
„ *ſortem exigere , quando mutuum futurum* ti-
„ bi eſſet cauſa doloris capitis, poteris et-
„ iam exigere, quando mutuum futurum
„ tibi eſſet cauſa doloris, & timoris inter-
„ ni propter periculum ſortis amittendæ :
„ quia dolor ille, & timor , prout contra-
„ diſtinctus a ſorte ipſa , eſt aliquid quod
„ in pactum poſſit pro pretio afferri. "

XLIV. Idem de Lugo *loc. cit. num.* 85.
„ Cum enim ratio licite exigendi aliquid
„ propter periculum , ſit, quia mutuans
„ non poteſt hic & nunc mutuare quin
„ ſubeat moleſtiam illam , & timorem ;
„ *parum* videtur referre quod res ipſa , vel
„ indoles mutuantis , & ejus diſpoſitio ta-
„ lem moleſtiam afferat. *Quia ſi ego , quia*
„ *claudus v. g. ſum , debeo ſubire peculiarem*
„ *moleſtiam , ut pecuniam ex domo afferam ad*
„ *tibi mutuandum , quam moleſtiam alii non*
„ *ſubirent , poſſum bene* (N. B.) *peculiare*
„ *pretium exigere pro illa moleſtia a me ſub-*
„ *eunda. Si ergo ſimiliter quia meticuloſus*
„ *ſum , & pavidus , non poſſum tibi mutua-*
„ *re ſine magno angore , & timore amittendæ*

„ *ſor-*

„ *fortis, videtur quod poſſim aliquid exigere*
„ *pro hac moleſtia, & onere, ſine quo ego*
„ *tibi mutuare non poſſum. Hoc tamen alio-*
„ *rum judicio relinquo.* “

XLV. P. Thomas Tamburinus *Lib.* 8. *in Dec.* 1. §. 5. *n.* 18. „ Dixi jam poſſe pro
„ hoc titulo promiſſionis non repetendi pe-
„ cuniam mutuam, pro quolibet anno lici-
„ te in hac noſtra ætate PECUNIOSA exi-
„ gi quinque pro centenario. Ita Cara-
„ muel.

XLVI. P. Leonardus Leſſius *Lib.* 2. *c.* 20. *dub.* 10. *n.* 74. „ Adverte tamen, ſi reve-
„ ra ex mutuo 100. aureorum certo ſis ac-
„ cepturus detrimentum aureorum decem,
„ non erit uſuræ peccatum, etiamſi *non*
„ *monito* mutuatario de hoc damno, paci-
„ ſcaris tibi reddendi 110. “

XLVII. Idem Leſſius *loc. cit. num.* 90.
„ Tertius modus eſt. Si pecuniam deſtina-
„ rim negotiationi, & mutuum peterent: de
„ quo modo eſt difficultas. Quidam enim
„ doctiſſimi viri putant etiam tunc poſſe
„ aliquid exigi ratione lucri ceſſantis. “
(Poſt quinque rationes in præſidium hujus opinionis allatas ſic concludit *n.* 95.) „ Ob
„ has rationes hæc ſententia mihi olim vi-
„ ſa eſt probabilis, & etiam nunc videtur,
„ præſertim ſpeculative conſiderata, mo-
„ do ille non exigat amplius quam ſpes
„ illa lucri, detracta laborum, & expen-
„ ſorum æſtimatione, valebat; & ſemper
„ retineat animum negotiandi, ſi mutuum
„ non peteretur. In praxi tamen ob peri-
„ culum palliandi uſuras *non eſt facile ad-*
„ *mittenda*. “ Eamdem opinionem docent P. Tamburinus *lib.* 9. *c.* 3. §. 4. *n.* 2. Laymanus *Lib.* 3. *tr.* 4. *c.* 16. *num.* 8. Sporer *tr.* 6. *in* 7. *præcept. c.* 4. *ſec.* 2. *n.* 44.

XLVIII. P. Thomas Tamburinus *Lib.* 9. *tr.* 1. *c.* 3. §. 4. *n.* 2. „ Si habes domi
„ aliam pecuniam otioſam, hanc tamen
„ quam mutuas, negotiationi deſtinaveras,
„ adhuc potes, ſi hanc deſtinatam mutues,
„ exigere lucrum ceſſans: quia revera ra-
„ tione mutui ceſſat tibi ejuſmodi lucrum
„ ex hac deſtinata pecunia. “ Eamdem defendit *lib.* 8. *c.* 8. §. 3. *n.* 2. ubi pro ſe citat Aragonium, & Valentiam *Tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 20. *par.* 2. *Quia*, inquit, *hæc tibi fructificatura erat, & non alia.* Hæc eadem verba Tamburini de more tranſcribit Patritius Sporer *tr.* 6. *in* 7. *precep. c.* 4. *ſec.* 2. §. 3. *n.* 44. ubi citat *Molinam*, *Leſſium*, *Layman*, *Lugo*.

XLIX. P. Claudius La-Croix *lib.* 3. *par.* 2. *n.* 861. „ Si quis aliam pecuniam quam
„ habet, exponere non audeat, ſed *ex ni-*
„ *mia etiam ſollicitudine* reſervet familiæ,
„ poterit petere lucrum ceſſans pecuniæ mu-
„ tuatæ: quia mutuator re ipſa fuit cauſa
„ lucri ceſſantis. Molin. Pirh. Lugo *diſp.*
„ 25. *n.* 90. Si autem ideo præciſe pecu-
„ niam aliam reſervavit, nolens ad nego-
„ tiationem exponere, ut ſemper haberet
„ ad manum pro caſu quo quis mutuum
„ peteret, docent Molin. Laym. Lugo,
„ Tambur. Hannold. Illſung. num. 438. et-
„ iam poſſe petere lucrum ceſſans: *quia mu-*
„ *tuatio partim præterita, partim futura vi-*
„ *detur fuiſſe cauſa;* & voluntas præſumpta
„ etiam eorum qui mutuum ſunt petituri,
„ movet ad non exponendum pecunias ne-
„ gotiationi, ex quo ceſſat lucrum. “

L. De Lugo diſp. 25. ſec. 6. §. 91. „ Cir-
„ ca eamdem conditionem quæritur ſecun-
„ do an dicatur lucrum ceſſare cauſa mu-
„ tui, ita ut pro eo poſſit aliquid a mu-
„ tuatario exigi, quando aliquis ſervat ali-
„ quam pecuniam apud ſe, quam ideo no-
„ luit ad negotiationem applicare, ut ha-
„ beret ad manus pecuniam pro iis qui
„ mutuo peterent....

„ Leſſius num. 88. & ſequentibus hunc
„ caſum dividit in alios duos.

„ Primus eſt, quando ſcio te poſtea pe-
„ titurum mutuum, & in gratiam tui ſub-
„ traho negotiationi pecuniam aliquam, ut
„ poſſim tibi poſtea mutuare: in quo caſu
„ dicit poſſe ultra ſortem exigi. “

„ Secundus caſus eſt, quando non ſcis de
„ aliquo in particulari mutuum petituro;
„ ſed quia multi poſtea multo indigebunt,
„ ſubtrahis pecuniam negotiationi, ut poſ-
„ ſis iis, quicumque ſint, mutuare: quo
„ caſu dicit, probabile videri quod poſſit
„ poſtea exigi lucrum ceſſans, præſertim
„ ſpeculative loquendo, ſi animus retinea-
„ tur negotiandi, ſi pecunia illa non mu-
„ tuo daretur &c. “

„ Claritatis gratia poſſumus primum ca-
„ ſum in alios duos ſubdividere. (Poſt mul-
„ ta reſpondet *num.* 93.) Unde ad rationem
„ dubitandi dicere poſſumus, etiam tunc
„ mutuum eſſe cauſam lucri ceſſantis, quod
„ dupliciter explicari poteſt.

„ Primo in genere cauſæ finalis: ideo
„ enim a negotiatione, & lucro præſenti ceſ-
„ ſas, ut poſtea poſſis mihi mutuare. Nec
„ videtur requiri quod mutuum ſit cauſa
„ efficiens, & antecedens PRIORITATE REA-
„ LI ceſſationem lucri; ſed videtur ſuffice-

„ re

„ te quod in genere cauſæ finalis ſit cauſa „ ceſſandi a lucro: ſicut etiam NOSTRA SALUS ET JUSTIFICATIO dicitur cauſa PASSIONIS CHRISTI, quia fuit finis propter „ quem Chriſtus mortuus eſt. Nec minus „ gratus eſſe debeo ei qui damnum patitur „ ut me liberet, quam ſi me petente ut „ patiatur; licet in primo caſu mea liberatio ſit cauſa finalis, & in ſecundo meæ „ preces ſint cauſa moralis efficiens.

„ Secundo addere poſſumus, voluntatem „ mutuatarii futuram prævifam eſſe cauſam „ moralem efficientem deſiſtendi a lucro „ negotiationis. Nam licet non movearis a „ mutuo præviſo futuro *abſolute* ad ſubtrahendam pecuniam: non enim ideo deſiſtis a negotiatione, quia mutuaturus es; „ ſed ideo mutuaturus es, quia deſiſtis a „ negotiatione: ſed tamen moveris a præviſa voluntate mea futura petendi mutuum. Quare vere mea voluntas, & petitio mutui eſt cauſa moralis ceſſantis „ lucri; quod ſufficit ad exigendum intereſſe &c.

LI. Idem de Lugo *loc. cit. num.* 94. „ His „ ſuppoſitis circa utramque partem prioris „ caſus dicendum videtur conſequenter, in „ poſteriori etiam poſſe exigi lucrum ceſſans, quando nullus in particulari prævidetur petiturus, ſed aliqui in communi, „ in quorum gratiam pecuniam a negotiatione ſubtraxiſti; prout abſolute & ſine „ ſcrupulo concedit Malderus.... Ratio „ ex dictis colligi poteſt: quia inter hunc „ ſecundum caſum & primum ea ſola differentia eſſe videtur, quod in primo ego „ in particulari præviſus fuerim mutuum „ petiturus; in ſecundo autem non ſum ego „ præviſus in particulari, ſed aliqui in confuſo, & indeterminate. Hoc autem ad „ propoſitum parum referre videtur.... „ Quod explicari poteſt exemplo ſupra adducto PASSIONIS CHRISTI. Licet enim „ Chriſtus ante voluntatem patiendi non „ præviderit determinate peccatum futurum „ hujus hominis; ſeu aliquos homines mortaliter peccaturos, ad quorum juſtificationem voluit ſanguinis pretium ſolvere; „ adhuc vere dicitur peccatum hujus hominis fuiſſe cauſa ut pateretur. Ratio autem eſt, quia ſub illa diſtinctione cognoſcuntur omnia futura disjunctim; & ita „ volendo mori pro his liberandis qui peccaturi erant, voluit mori pro hoc, ſi hic „ de facto peccaſſet. Si ergo vis reſervare „ pecuniam pro illo qui petiturus eſt, quicumque ille ſit, prævidens aliquem petiturum, pro illo de facto voluiſti reſervare, quamvis indeterminate cognito. “

LII. P. Joannes Azorius 3. *Part. lib.* 5. *c.* 5. *q.* 3. „ An lucrum ceſſans poſſit ſolvi „ anticipata ſolutione? Reſpondetur ex communi conſenſu, non poſſe. Sed notandum „ eſt, hoc intelligi ſic. V. g. mutuat Titius Cajo, & quia convenit inter eos ut „ ratione lucri ceſſantis Cajus ſolvat Titio „ quinque, dicitur anticipata ſolutio, ſi Titius det Cajo nonaginta quinque. Hoc „ omnino eſt illicitum, quia eſt uſura manifeſta. Nam perinde eſt ac ſi mutuet „ nonaginta quinque, ut poſtea ſibi reddantur centum. “

At vero non eſt illicitum, ſi anticipata ſolutio intelligatur ſic. Mutuat Titius centum Cajo, & convenit inter eos ut ratione lucri ceſſantis Cajus ſolvat Titio quinque, v. g. certam portionem olei, vini, frumenti, vel paria gallinarum, quæ dat Cajus ratione illorum quinque de quibus ſolvendis convenit inter eos ratione lucri ceſſantis.

LIII. P. Thomas Tamburinus *lib.* 9. *c.* 3. §. 3. „ Nos aliqua remedia, ſeu *juſta artificia* tradidimus *lib.* 8. *in Decal. tr.* 3. *c.* 8. „ §. 3. *n.* 16. *quorum auxilio aliquid anticipato ſumi poſſit.* (Artificia juſta tradita loc. cit. hæc ſunt.) Caramuel *lib.* 2. *Theolog. Mor. n.* 755. tollit ſic difficultatem. *Fiant duo contractus, alter mutuationis, alter venditionis; & ſic poterit mutuans ſumere nunc decem, ſeu ſaltem octo, vel ſex.* Explico „ (inquit Tamburinus.) Mutuans nunc „ mutuat centum aureos cum ſpe ut recipiat hinc ad annum ex lucro licito præter ſortem alia decem. Vendat nunc anticipato hanc ſpem denarii lucri ipſi mutuatario, quæ ſpes valebit v. g. omnibus „ ab experto viro expenſis, ſex vel octo „ aureis: nam ſtatim nunc poterit ſine labe uſuræ hos ſex vel octo aureos ſumere, non quidem ex vi mutui, ſed ex vi „ venditionis ſperati a ſe lucri, & venditi „ mutuatario. “

LIV. Idem Tamburinus *ibidem num.* 18. „ Leſſius *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 100. ab eadem difficultate ſic ſe liberat. *Mutuet quis tibi centum, ita ut mutuet tum intereſſe ſolum* 91. *& 9. ſine intereſſe. Nam mox hæc 9. reddere mutuanti potes ſine ulla ipſius injuſtitia pro intereſſe debito illis* 91. *Tunc enim tu mutuatarius non ſolves lucrum ex ipſa ſumma mutuata cum intereſſe, ſed ex alia; quo pacto plus æquo non gravaberis.* Dices: Gravabor

„ vabor ex eo quod anticipato ſolvo quod nondum debeo. Reſpondeo ſic pro Leſſio. At certo debebis: & ex alia parte moleſtia dandi nunc quod debebis poſtea, compenſari ſufficienter videtur ex eo quod mutuans gratis mutuat tibi, & ſine intereſſe illa novem. “

LV. P. Antoninus Diana *Tom. 6. tr. 3. reſolut.* 47. *num. 3.* „ Oſtendam Confeſſariis duos modos quibus pœnitentes mutuando poſſunt paciſci ut ſtatim ſibi lucrum reddatur ex illo mutuo. Primus eſt Leonardi Leſſii &c. . . . . Secundus modus eſt Joannis de Salas, & Joannis Azorii, ſcilicet non accipiendo illud lucrum ceſſans ex ipſa ſumma pecuniæ, vel ex aliqua re frugifera, ſed v. g. in tanta quantitate olei, frumenti, vini &c. Notabunt hæc Confeſſarii, & in praxi ſe expedient. Ad tollendas occaſiones peccatorum his MONITIS UTANTUR.

LVI. *An ſit uſura, ut mutuatarius initio mutui ſolvat lucrum occaſione mutui?* „ Secluſo ſcandalo negative reſpondet Baunius in *Theol. Mor. Tom. 5. lib. 2. q.* 22. (apud Dianam *loc. cit. reg.* 45.) Primo quia eſt tempus quidpiam uſuræ extrinſecum: ergo ab eo lucri ceſſantis ſolutio non trahit uſuræ maculam, ac vitium. Secundo ſimul ac aliquid eſt debitum, illud ſolvere non eſt malum; at eſt mutuanti lucrum ceſſans illico debitum ac fit mutuum: ſolvere ergo tum poterit. “

LVII. P. Paulus Layman *l. 3. tr. 4. c. 16. n. 2.* „ Civis majore anni parte pecunias paratas habet, ex quibus indigentibus opificibus, præſertim tentoribus, mutuum dare poſſit, *relicto ipſi in ſecuritatem ſolutionis pignore, v. g. tela.* Cum autem recepto pignore, ſolutio facienda eſt, poſt annum medium in ſingulos florenos mutuo datos auctarium adjiciendum eſt, v. g. unus *pazzus*. Conſiderandum enim eſt auctarium iſtud non accipi ratione mutui, ſed ratione obligationis, oneris, & curæ quam civis ille ob gratiam tentorum in ſe ſuſcipit, ut toto ferme anno pecunias pro illis in promptu habeat, quocumque tempore in domum ſuam advenientes intromittat, *pecunias numeret* &c. quæ obligatio pretio æſtimabilis eſt. “

LVIII. P. Leonardus Leſſius *lib. 2. c. 21. dub. 16. n. 130.* „ Quidam DD. exiſtimant id eſſe injuſtum, & palliatam uſuram, quando idem redimit qui vendidit. *Sed verius eſt non eſſe injuſtum*, etiamſi revendat ipſe venditor, modo infra limites juſti pretii conſiſtat . . . Ratio eſt: qui & venditio *prima* juſta eſt, quia eædem merces revenduntur. Nec refert quod hæc revenditio fiat pretio infimo: tum quia merces quæ a venditore ingeruntur, vileſcunt. Nec etiam refert, quod idem ſit emptor qui ante erat venditor. QUIA SI ALIAS QUIVIS POTERAT ILLO PRETIO EMERE, CUR NON ET ILLE QUI VENDIDIT? “

LIX. P. Thomas Tamburinus *lib. 9. tr. 3. c. 5. §. 1. n. 6.* „ Primus titulus eſt, quia emptor carebit pecunia quam ſibi ipſe tradit, poſt tres vel plures menſes, unde privabitur, etiamſi non ſit mercator, opportunitate, & libertate aliquid lucrandi cum illa pecunia a te reddenda per alias *forte* negotiationes ſe ſe offerentes. “

LX. P. Leſſius *lib. 2. c. 23. dub. 9. n.* 85. „ Petes, utrum id quod campſoribus debetur ratione proviſionum, & intereſſe, poſſit ab ipſis continenter adjici ſorti, ut cambium augeant? “

„ Reſp. Id fieri non poſſe, niſi moraliter certi ſint ſe illud potuiſſe aliis ſtatim ad recambium dare, & per illud lucrari. Tunc enim ratione lucri ceſſantis poſſunt illud ſorti unire ad cambii augmentum. “

LXI. PP. Salmanticenſes *tract.* 14. *cap.* 4. *punct.* 2. §. 4. „ Res non ſupponuntur, ut ex ipſis neceſſario cenſus ſolvantur; ſed ut ipſa ſolutio ſecurior ſit: & ideo ſupponuntur ut *pignus, & hypotheca*, non ut fundamentum cenſus; ſed ſic eſt quod etiamſi pignora pereant, vel hypotheca, non ceſſat obligatio, *leg. adverſ. Cod. de act. & oblig.* Ergo nec pereuntibus rebus cenſui ſuppoſitis cenſus evaneſcit. “

LXII. P. Thomas Sanchez *lib.* 1. *Conſil. moral. c. 7. dub.* 2. „ An qui habet licentiam Papæ, vel Epiſcopi ad petendam eleemoſynam uno anno per ſe, vel per alium, ut ſuæ neceſſitati conſulat, poſſit hoc jus locare alteri pretio aliquo . . . Secunda ſententia probabilior dicit poſſe, nec cauſari obligationem reſtituendi: quia expreſſo aliquo jure non prohibetur locare; nec ſit inhabilis ad pretium locationis recipiendum; & locat illud jus quod habet, eſtque contractus fortunæ, quo uterque lucri, & jacturæ periculo exponitur. Sic Henriquez *lib. 7. de Indulgent. c. 55. n. 5.* “

C A-

Digitized by Google

CAPUT III.

Variæ juris acceptiones: juſtitiæ notiones, & diviſiones.

I. TRes ſunt juris acceptiones. I. Pro lege definiente quid cuique ex juſtitia tribuendum ſit: qua in acceptione lex ipſa jus dicitur, ſeu juris regula. II. Jus ſignificat poteſtatem ad aliquid agendum, exigendum, recipiendum. III. Jus uſurpatur pro æqualitate inter rem & rem. Jus aliud *in re*, quod actionem tribuit tum in rem, tum in perſonam. Hoc jure potiuntur homines in res quas poſſident, valentque vendere, alienare, locare &c. Aliud jus *ad rem*, quod tribuit actionem in perſonam, & non in rem, ſeu tribuit actionem *perſonalem*, non *realem*. Vendis rem tuam alteri, quæ traditione illius fit. Emptor habet jus *in hac re empta*, tu retines jus ad rem, ſeu habes actionem in perſonam ad exigendum pretium.

II. Jus iſtud poteſtativum, aliud *juriſdictionis*, quo potiuntur Principes, Prælati, Superiores in proprios ſubditos. Aliud *proprietatis*, quo quis potitur in rem ſuam. Juſtitiæ materia remota ſunt res, pecunia, merces, agri, domus, animalia &c. Materia proxima ſunt actiones humanæ exteriores.

III. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit juſtitia?* RESP. Eſt perpetua & conſtans voluntas jus ſuum cuique tribuendi. Triplex eſt, *commutativa*, *diſtributiva*, & *legalis*. *Commutativa* juſtitia eſt inter duos æquales homines ementes, vendentes, locantes &c. In his enim contractibus æquales ſunt, quamvis aliunde Princeps unus eſſet, & alter ſubditus. *Diſtributiva* juſtitia eſt totius ad partes, nempe Principis ad ſubditos in diſtribuendis gradibus, dignitatibus, præmiis &c. *Legalis* eſt partis ad totum, ſeu ſubditorum ad Principem, quatenus omnes tribuunt quæ communitati conveniunt legum præſcripto. Hanc legalem juſtitiam non eſſe in toto rigore juſtitiam contendunt Salmanticenſes, aliique; ſed oppoſita ſententia probabilior eſt mihi.

IV. Juſtitia *diſtributiva* bona communitatis diſtribuit inter partes ejuſdem communitatis juxta proportionem meritorum. Hæc virtus juſtitiæ reſidet in Superiore, cujus eſt diſtribuere bona communia: reperitur quoque in ſubditis quatenus huic juſtitiæ acquieſcunt. Medium rei, quod hæc juſtitia reſpicit, non eſt æqualitatis arithmeticæ, ſed proportionis & geometricæ: quæ proportio verſatur inter bona diſtribuenda, & merita ſubditorum.

V. QUÆST. II. *An juſtitia commutativa diſtinguatur a juſtitia vindicativa?* RESP. Juſtitia commutativa, ut dictum eſt, reddit unicuique rem ſuam ſecundum jus quod habet illam exigendi: ponit enim æqualitatem inter debitum, & creditum; quæ oritur ex emptionibus, venditionibus, mutuis, ceteriſque contractibus: item ex furtis, ex homicidiis, aliiſque injuriis, quarum damnum compenſandum eſt. Præcipuus juſtitiæ commutantis actus reſtitutio eſt.

VI. Juſtitia vindicativa ſpectari poteſt aut in judice vel Principe; aut in privatis perſonis læſis, quæ poſtulant vindictam. Secundum priorem conſiderationem eſt actus veræ juſtitiæ commutativæ; in perſonis autem læſis non eſt vera juſtitia, ſed pars potentialis ejuſdem, ut 2. 2. *qu.* 80. *a.* 1. *ad* 1. docet S. Thomas. Ratio prioris partis evidens eſt. Quoniam judex vi juſtitiæ commutativæ aſtringitur non modo bono communi providere, ſed etiam ſubditos ab injuriis, & oppreſſionibus defendere. Adeſt præterea medium rei. Judex enim tenetur infligere pœnam æquantem jus læſum perſonæ offenſæ. Secunda pars ſe ipſa patet.

VII. QUÆST. III. *Juſtitia commutativa diſtinguitur ne ſpecie a juſtitia diſtributiva?* RESP. Affirmat communis ſententia. Siquidem virtutum ſpecifica diverſitas ab objectorum diverſitate formali ſumitur. Sed utraque hæc virtus objectum formaliter diverſum ſpectat. Ergo inter utramque diverſitas ſpecifica reſidet. Objectum enim virtutis juſtitiæ eſt juris æqualitas conſtituenda inter jus unius & debitum alterius. Commutativa reſpicit æqualitatem arithmeticam, & diſtributiva geometricam. Jus commutantis juſtitiæ eſt jus rigoroſum; jus juſtitiæ diſtribuentis imperfectum eſt, fundatum non in re vel ad rem, ut prius, ſed in convenientia, & habilitate perſonali. Prima juſtitia rei pretium; altera perſonæ prærogativas ſpectat, ut 2. 2. *q.* 61. *a.* 2. S. Thomas docet.

VIII. Advertendum tamen, juſtitiam diſtribuentem fere ſemper habere indivulſam juſtitiam commutantem. Qua de re lege *Tom.* 7. *lib.* 2. *diſſ.* 1. *c.* 4. *n.* 10.

IX. QUÆST. IV. *Quænam ſunt vitia juſtitiæ oppoſita?* RESP. Juſtitia hic ſumitur, non pro gratia ſanctificante, qua juſtus quis dicitur,

citur, neque pro juſtitia generali in omnium virtutum complexione ſita; ſed pro virtute peculiari morali, quæ voluntatem inclinat ad tribuendum cuique quod ſuum eſt, ut jam diximus. Ceteræ autem virtutes duo habere vitia contraria ſolent: alterum per exceſſum, alterum per defectum. Juſtitiæ opponitur dumtaxat defectus, quatenus quis non reddit quod debet. Exceſſus reddendi pluſquam debetur, cum aliis virtutibus, ſecus cum juſtitia pugnat, niſi nocumentum alteri inferatur.

X. Vitium oppoſitum juſtitiæ eſt injuſtitia, quæ, ut juſtitia, in varias tribuitur ſpecies. Nam alia eſt injuſtitia legalis, quæ leges relaxat: alia oppoſita juſtitiæ diſtribuenti, & eſt acceptio perſonarum. Juſtitiæ commutanti opponuntur furta, homicidia, rapinæ, contumeliæ, calumniæ, falſæ accuſationes, advocatorum impoſturæ, injuſta judicum judicia &c. Injuſtitia genere ſuo peccatum letale eſt, & ex parvitate materiæ, aut ratione indeliberationis culpa venialis eſt.

CAPUT IV.

De dominio, ejuſque diviſione, & bonorum partitione.

I. Quæst. i. *Quid, & quotuplex ſit dominium?* Resp. Dominium plures excipit ſignificationes. Nunc accipitur pro dominio *proprietatis*, quod proprie dominium eſt, & definitur, quod ſit *facultas utendi re tamquam propria in omnes uſus a lege permiſſos in ſuum commodum*. Dominium iſtud aliud *perfectum*, & *plenum*, aliud *imperfectum*, & *ſemiplenum*. Illud olim dicebatur *mancipium*, quod manu caperetur, eſtque dominium in ſubſtantiam rei, ejuſque commoda; & ideo dicitur etiam *dominium in ſolidum*, quia non ſolum habet proprietatem, vi cujus dicitur dominium directum, ſed etiam commoda, & uſus rei, propterea quod dicitur dominium *utile*. Dominium *imperfectum* hæc duo ſeparat, nempe proprietatem rei ab uſu rei. Nam Titius ſæpe habet proprietatem rei ſine uſu, & vocatur dominus *proprietarius*, ſeu directus. Sempronius ſæpe habet rei uſum, ſeu uſumfructum ſine proprietate; & vocatur *uſufructuarius*, *emphyteuta*, *vaſſallus*, *feudatarius*.

II. Heinc tamen haud ſequitur dominium directum carere omni utilitate. Caret utique directe fructibus, qui produci a re ſolent, & ideo diſtinguitur ab utili; at multas habet alias commoditates. Valet enim dominus proprietarius rem alienare: præterea accipit canones, ſeu penſionem ab uſufructuario, vel emphyteuta: & tandem ſæpe dominium utile redit ad proprietarium. Et quando cum licentia proprietarii fit alienatio medio novo contractu, ipſi laudemium ſolvendum eſt. Ultimo aliud eſt dominium *altum*, quod Principibus convenit: aliud *humile*, quo potiuntur ſubditi in propria bona.

III. Dominium transfertur vel titulo, vel traditione rei. Qui enim alteri præbet rei titulum, ſeu jus, in hunc transferre dominium intendit. Hæc translatio dominii deſcribi ſolet, quod ſit *tranſmiſſio rei ab eo qui legitime poſſidet, in alterum qui incipit eſſe dominus*. Triplex iſtius translationis principium. Deus, homo, Princeps. Radix translationis dominii a rerum diviſione proficiſcitur. Rerum diviſio jure gentium invecta eſt. Non omnia tamen jure gentium diviſa ſunt: plura enim communia remanent, ut viæ, plateæ, civitates, flumina, mare, feræ &c.

IV. Dominium utile eſt *jus utendi, & fruendi aliena re, ſalva ejuſdem ſubſtantia*. Aliud jus dicitur *uſus juris*, aliud *uſus facti*. Sed uſus facti non eſt jus, ſed juris executio. Jus proprium eſt jus utendi, quod diſtinguitur ab aliis juribus, quæ nullum præbent uſum, quale eſt jus depoſitarii in rem depoſitam, creditoris in pignus. Additur *& fruendi*, quæ particula diſtinguit uſumfructum ab uſu nudo: nam uſuarius uti tantum re in proprium commodum valet; uſufructuarius contra & uti re, & ejuſdem fructus vendere, alienare, locare, ſalva ejuſdem rei ſubſtantia, poteſt. Dominus vero proprietarius rem ipſam alienare valet. Uſusfructus alius legalis, alius conventionalis. Ille lege, hic conventione peragitur.

V. Quæst. ii. *Quinam ſunt fructus, quibus frui uſufructuarius poteſt, & quid præſtare iſte debeat?* Resp. Quidquid fructus parit, & ex eo percipi poteſt, nomine *fructus* comprehenditur. Dominium fructuum uſufructuarius non acquirit, niſi ſint collecti: quare ſi ante collectionem moriatur, ad dominum pertinent. Uſufructuarius, ut bonus paterfamilias, conſervare ſubſtantiam rei debet. Si aliqua gregis capita moriantur, aut inutilia reddantur, ſi plantæ areſcant vinearum; alia fructifera capita, aut plantas ſubſtituere tenetur. Si abſque ejus negligentia res, aut rerum partes pereant, aut gelu,

gran-

Digitized by Google

grandine, invaſione, ad nihil tenetur. Poteſt uſufructuarius conſentiente, ſecus repugnante, domino proprietario alteri jus ſuum cedere.

VI. QUÆST. III. *Quid ſit contractus emphyteuſis, & feudi?* RESP. Emphyteuſis eſt contractus quo in perpetuum, vel ad tempus, non brevius decennio, fundus alicui traditur fruendus cum onere penſionis ſolvendæ domino directo in dominii recognitionem. Poteſt emphyteuta, domino inſcio, emphyteuſim alteri per decennium locare. *Feudum* definitur, quod ſit *conceſſio rei immobilis, translato dominio utili, & retento directo apud proprietarium, cum onere fidelitatis, & obſequii perſonalis exhibendi.* Differt ab *emphyteuſi feudum*, quod emphyteuta ſolvat penſionem realem domino directo; feudatarius vero, ſive vaſſallus teneatur ad obſequium perſonale certo tempore præſtandum infeudatori ſive in aula, ſive in bello.

VII. QUÆST. IV. *Quid ſit poſſeſſio, & modus eam comparandi, vel amittendi?* RESP. *Eſt detentio rei, corporis & animi, juriſque adminiculo.* Ad veram poſſeſſionem requiritur ut quis animo & corpore, modo a jure præſcripto, nempe manibus, pedibus, aliave formula in lege definita rei poſſeſſionem capiat. Poſſeſſio duplex. Alia juſta, ſeu juris ſimul & facti. Altera injuſta, & facti tantum. Illa dicitur *detentio rei ſuæ cum jure detinendi.* Hæc contra *detentio rei tamquam ſuæ ſine jure detinendi.*

VIII. Quatuor ſunt poſſeſſionis prærogativæ, ſeu privilegia. 1. Eſt bona fides. 2. Si dubitatio inſurgat ſuper jure, poſſeſſoris melior eſt conditio. 3. In judicio actori, non poſſeſſori probatio incumbit. 4. Poſſeſſori conceſſum eſt ſuam defendere poſſeſſionem modo licito & honeſto. Aliqui recentes non ſolum licite aſſeruere defendi poſſe occiſiva defenſione quæ actu poſſidemus, ſed ea etiam ad quæ jus inchoatum habetur. Quam doctrinam damnavit Innocentius XI. duabus theſibus. 32. *Non ſolum licitum eſt defendere defenſione occiſiva quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.* Altera eſt 33. *Licitum eſt tam heredi, quam legatario contra injuſte impedientem ut vel hereditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere; ſicut & jus habenti ad cathedram, vel præbendam contra earum poſſeſſionem injuſte impedientem.*

IX. Poſſeſſio tribus modis obtinetur. 1. Apprehenſione *vera*, quando manibus, ut rem mobilem, pecuniam, merces &c. pedibus, ut rem immobilem, domum, agrum, aſſequeris. 2. Apprehenſione *ficta*, dum quis accipit claves domus, ſcriptum, inſtrumentum, in quo jus continetur ad fundum, domum &c. 3. *Civiliſſima*, quæ executioni demandatur ſola diſpoſitione legis.

X. Res poſſeſſæ mobiles amittuntur, 1. voluntate poſſeſſoris ſui compotis, & abſoluti domini. Quare pupilli, amentes, abſque tutoris conſenſu nihil alienare valent. 2. Per furtum, & rapinam. 3. Fortuita perditione, puta crumenæ, annuli, gemmæ &c. Animalia perduntur fuga, niſi ex illorum genere ſint quæ redire ſolent. Servus autem fuga non perditur. Res immobiles amittuntur 1. longa abſentia poſſeſſoris, qui nec per ſe, nec per alium proteſtatur ſe nolle rem dimittere. Hanc abſentiam alii ad decennium limitant, alii ultra extendunt. 2. cum dominus ſcit rem ſuam poſſideri ab alio, & eam, cum poſſit, recuperare negligit. 3. quando res ita occupatur ab alio, ut non ſit probabilis ſpes eamdem recuperandi. 4. per oblivionem longam.

XI. QUÆST. V. *Qui ſunt dominii capaces?* RESP. Omnes homines, peccatores, infideles, hæretici &c. Pueri ante uſum rationis dominii perfecti non ſunt capaces. Supplere puerorum conſenſum poſſunt curatores & tutores a Republica deſtinati.

XII. QUÆST. VI. *Animalia manſueta natura ſua capere ne alicui licet?* RESP. Animalia manſueta, ut boves, oves, canes, gallinæ, ſues &c. ſi egrediantur a domi cuſtodia, longiuſque diſcedant, domini ſemper remanent, & nemini licet eadem ſibi uſurpare: & qui eadem caperet, præter peccatum grave, reſtitutioni eſſet obnoxius. Animalia natura ſua fera, ſed hominum induſtria facta manſueta, ut accipitres, cervi, apes alveariis reconditæ, piſces in ſtagnis dominorum incluſi, ſub dominio poſſeſſoris manent, nec poſſunt ab aliis uſurpari. Cum vero e cuſtodia fugiunt, & nulla ſit eadem recuperandi ſpes, tum acquirunt priſtinam libertatem, fiuntque communia, eorumque dominus evadit qui primus eadem capit. Animalia ſilveſtria fiunt primi occupantis, ut omnes docent: ſunt enim hæc natura ſua communia. Et quando in alieno fundo inveniuntur, capientis ſunt, & non domini: quamvis prohibere domini queant ne quis in proprios fundos ingrediatur. Quo in caſu damnum illatum ingredientes compenſare aſtringuntur; at captarum

rum

Digitized by Google

rum ferarum domini evadunt. Fera letaliter vulnerata, eſt vulnerantis; ſecus ſi vulnus letale non ſit, nullaque ſit vulneratori ſpes eam capiendi. Tunc enim fera eſt primi capientis.

XIII. QUÆST. VII. *Quid de piſcatione, aucupio, venatione dicendum?* RESP. Hæc omnia jure naturæ communia ſunt; jure poſitivo alicubi, & aliquo tempore vetita ſunt. Qui habent prædia, fundoſque in quibus ſunt lacus, ſilvæ &c. jure vetare poſſunt ne quiſquam in his locis venari, vel piſcari valeat. Principes prohibere queunt piſcationem, venationem, aucupium in fundis alicujus civitatis; civitates tamen quæ fundorum dominium habent, compenſare Principes tenentur. Similiter compenſare Principes aſtringuntur dominos fundorum, quos ſuis vexationibus devaſtant, aut iis damnum inferunt. Qui venantur in locis prohibitis contra edictum Principis, hos non peccare mortaliter, plures auctores docent, quod talia edicta pœnalia ſint, & quod ejuſmodi edicta deſuetudine ceſſarint. Spectandæ tamen circumſtantiæ ſunt. Venatio clamoroſa vetita clericis, & monachis eſt.

XIV. QUÆST. VIII. *Cujus ſunt ſilvæ, montes, & paſcua?* RESP. Horum dominium ad populos viciniores jure gentium ſpectat, ſuntque hæc omnia inter populos vicinos, & conterminos communia, niſi aliquo peculiari titulo populus quiſpiam ſibi eadem vindicaverit. Principes, & communitates vetare jure valent ne ſtatis temporibus quiſpiam cædat ligna, aut ad paſcua mittat animalia ob bonum commune. Hoc fine ſublato prohibitiones fieri non debent, quia ſinguli oppidani jus habent ad ejuſmodi communium locorum fructus.

CAPUT V.

De rerum inventarum, & eorum quæ vi alluvionis, aut alio modo accreſcunt, dominio, & de præſcriptione.

I. TRia ſunt bonorum genera diſtinguenda. Alia quæ nemo poſſedit umquam, ut gemmæ, & margaritæ. Alia ſunt theſauri, qui jure naturæ ſunt inventoris. Tertii generis ſunt bona perdita, quæ de propinquo dominum habent, & inventor, qui ſibi eadem retinet, furtum patrat, ſi domini notitiam habeat, vel habere poſſit. Si tamen longo tempore domino caruerint, pro derelictis habentur, ſuntque primi inventoris.

II. Bona naufragantium pro derelictis a nemine habentur: qui eadem inventa ſibi uſurpant, peccant, & ad reſtitutionem tenentur, & ſæpius Bullæ cœnæ excommunicationem incurrunt. Bona vacantium dicuntur illa quæ quis abſque teſtamento moriens relinquit, nulloſque habet heredes neceſſarios. Hæc applicari fiſco ſolent. Bona peregrinorum decedentium abſque teſtamento in pia opera erogare Epiſcopus debet.

III. Qui bona perdita inveniunt, domino eadem reſtituere tenentur. Si dominum ignoreut, diligentiam adhibere aſtringuntur, ut eum deprehendant. Res inventa e ſuggeſtis publicis denuntianda eſt, & publicis locis affigenda ſunt folia, in quibus, cautionibus adhibitis, manifeſtetur. Nihil repetere inventor jure valet pro inventione. Si dominus munus exhibet, accipere poteſt. Si poſt adhibitam diligentiam dominus non invenitur, plures docent bona illa ſibi retinere inventorem poſſe; ſed mihi probabilius eſt diſtribuenda eſſe pauperibus, vel piis operibus applicanda. Tandiu tamen ſervanda ſunt, quamdiu ſpes adſit domini inveniendi. Si res diuturnam conſervationem non patitur, vendenda eſt, ſervandumque pretium tempore congruo ad dominum inveniendum. Si inventores pauperes ſint, conſulant prudentes viros, num partem, aut tota bona inventa retinere queant.

IV. Theſaurus proprie dicitur vetus depoſitio pecuniæ, cujus non extet memoria. Theſaurus hic eſt inventoris naturæ jure, & lege civili communi. Ceterum plures leges poſitivæ peculiares decrevere, quibus applicandi ſint theſauri inventi. Pecunia, aut res aliæ pretioſæ, metus cauſſa, puta belli, peſtis, graſſatorum &c. abſconditæ, non veniunt nomine theſauri. Furti reus eſt qui eas invenit, & non reſtituit. Si caſu in domo aut fundo alienis verus theſaurus reperiatur, media pars inventoris, & media pars domini eſt. Si ex induſtria in fundo alieno quæſitus fuerit, totus domino debetur, ut communiter docent omnes; qui tamen ſubdunt non teneri inventorem theſauri ad reſtitutionem ante judicis ſententiam, quod lex vetans fodere in alieno fundo pœnalis ſit. Ejuſmodi leges in conſcientia obligare mihi probabilius eſt, atque adeo teneri in conſcientia inventorem ad reſtitutionem. Dominus tantum *proprietatis* dicitur dominus fundi, in quo reperitur theſaurus. Quare ſi theſaurus inveniatur in via, in platea, & in alio quocumque loco publico, ca-

Digitized by Google

caſu, vel induſtria, totus eſt inventoris, niſi obſtet aliqua lex peculiaris. Theſaurus inventus in agro empto eſt inventoris.

V. QUÆST. I. *Quid dicendum de dominio vi alluvionis* &c.? RESP. Alluvionem flumina inducunt, dum uni prædio partem decerpunt, & alteri adjungunt; quod accidere poteſt ſenſim ſine ſenſu, vel modo inſtantaneo, & patenti. Inſenſibilis alluvionis dominus eſt ille cui prædium augetur: ſenſibilis contra & patentis dominus eſt poſſeſſor prædii, a quo dempta terra eſt, niſi hic avulſam terram pro derelicta habeat. Verum de hac alluvione leges ſtatutæ ſunt.

VI. *Acceſſio* eſt quæ rei tuæ quidquam aggerit. Duplex eſt. Altera naturalis, ut ſunt partus ancillæ, pecorum, plantarum, quæ in proprio fundo naſcuntur. Altera artificialis, ſeu induſtrialis, qualis eſt quæ fit per picturam, per inædificationem, ſcriptionem, intexturam, inſitionem &c. Dominus ancillæ, fundi &c. eſt dominus fructuum.

VII. Alter modus acquirendi dominii eſt *ſpecificatio*, quæ tunc eſt quando ex alterius domini materia nova rei ſpecies coaleſcit, ut ex uvis vinum, ex olivis oleum, ex argento vas. De his *lib. 2. Juſtit. tit.* 1. §. 25. fuſus habetur ſermo. Quando ex duobus fit unum tertium, vocatur *confuſio*, & rum dominium evadit commune: commixtio autem eſt, cum res ita miſcentur ut partes eædem permanentes conſtent unum tertium; ut cum pecunia, frumenta &c. permiſcentur. Quando corpora mixta diſcerni, & ſeparari valent, tum attinent ad ſuos reſpective dominos. Quando contra præfata corpora ita miſcentur ut nec diſcerni, nec ſeparari queant, dominus eorum evadis, pretium tamen alienæ rei tuæ permixtæ ſolvere aſtringeris.

VIII. QUÆST. II. *Quomodo acquiratur dominium vi præſcriptionis, ſeu uſucapionis?* RESP. Præſcriptio duplex. Alia quæ ab ipſo naturali jure ſuam trahit originem, alia quæ jure poſitivo invecta eſt. De prima nunc, de altera poſtea. Ab eodem fonte, unde rerum dominia manarunt, profecta quoque uſucapio, ſeu præſcriptio eſt. Jure naturali permiſſivo omnia communia erant, & natura ipſa in hac communionem inclinat, ſi a ſuis turbatis appetitionibus præciſa conſideretur. Ceterum conſiderata natura, uti nunc eſt, diviſio neceſſaria erat. Præſcriptio itaque ab ipſo naturæ jure ſuam arceſſit originem, & jure gentium executioni demandata eſt. Hæc enim præſcriptio baſis, & præſidium eſt pacis, & tranquillitatis mutuæ inter homines. Neque enim deſervire bonorum diviſio reciprocæ concordiæ poſſet, niſi diuturna poſſeſſio ſecuros tutoſque redderet poſſeſſores. Sublata quippe hac ſecuritate ex uſucapione acquiſita, incerta ſemper hærerent dominia, & ſuſpenſa.

IX. Præſcriptionem hanc jure divino confirmatam eſſe, clare colligitur ex ipſa divina Scriptura. Hæc quippe *Judic. c.* 2. habentur: *Quare tanto tempore nihil ſuper hac repetitione tentaſtis?* Jephte igitur contra Ammonitas præter belli titulum allegavit poſſeſſionem trecentorum annorum; & Ammonitis oppoſuit, quod in tam longo intervallo nihil umquam tentaverint, ut propriam terram repeterent. Hæc præſcriptio jure gentium invecta nullas alias conditiones habet niſi longævam poſſeſſionem, & fidem bonam.

X. QUÆST. III. *Quid ſit præſcriptio jure civili inducta?* RESP. Eſt acquiſitio dominii, & juris alieni peremptio, cum continuatione poſſeſſionis bona fide, tempore a lege præſcripto. Hanc finitionem omnes admittunt. Ut præſcriptio, ſeu uſucapio (licet enim aliqui dicant præſcriptionem res mobiles, uſucapionem res immobiles alienas ad alterum transferre, communius tamen hac diſtinctione rejecta, una pro altera uſurpatur) tibi dominium adjudicet, perimatque jus alienum, debet ſecum adferre continuatam poſſeſſionem bona fide inceptam, cum titulo aut reali, aut præſumpto, & tempore a lege præfinito.

XI. Hinc eſt quod auctores quatuor communiter aſſignant conditiones ad præſcriptionem neceſſarias. 1. Eſt poſſeſſio, de qua dictum eſt. 2. Eſt titulus probabiliter præſumptus. Si enim verus adſit, & certus, non eſt præſcriptione opus. Titulus igitur neceſſarius eſt, vel præſumptus, qui probari non poteſt, ſed præſumi debet; vel coloratus, qui probari queat. Coloratus dicitur qui putatur verus, licet re ipſa falſus ſit. Infra ſpatium viginti aut triginta annorum titulus coloratus probandus eſt, & niſi probetur, præſcriptio non admittitur. Poſt quadraginta, vel quinquaginta, vel centum annos titulus non probatur, ſed præſumitur. 3. Conditio eſt temporis quantitas, de qua in varias partes auctores abeunt. Communior ſententia hæc eſt. Ad uſucapionem rerum mobilium tres inter præſentes, & quatuor inter abſentes anni requiruntur. Excipitur ſola Romana Eccleſia,

ſia, contra quam ſive in rebus mobilibus, ſive in immobilibus, nulla admittitur præſcriptio, niſi poſt longiſſimum tempus centum annorum. Contra pupillos, quamdiu pupilli ſunt, nulla prævalet præſcriptio ſive mobilium, ſive immobilium rerum. Tempus ad præſcriptionem neceſſarium continuum ſit oportet. Hæc temporis continuatio dupliciter deficere valet. 1. dum per actus oppoſitos interrumpitur. 2. dum præſcriptio dormit. Tum vero juxta Juriſconſultos dormire dicitur cum propter impedimenta currere illa nequit, ut tempore belli, peſtis &c.

XII. Ultima & potiſſima conditio eſt *bona fides*, qua quis perſuaſus ſit, rem quam poſſidet, ad ſe pertinere, aut ſaltem ignoret rem eſſe alienam. Duplicem diſtinguunt auctores ignorantiam. Aliam juris, aliam facti. Si crederes Sempronium tibi vendere poſſe rem ſuam, juris ignorantia laborares. Si crederes rem eſſe ſuam, quæ revera non eſt, facti ignorantia tunc eſſet. Omnes fatentur, ignorantiam facti non impedire præſcriptionem.

XIII. Diſputant Theologi, num ignorantia juris clari invincibilis (de vincibili, quæ ſtare cum bona fide nequit, nulla eſt diſputatio) obſit præſcriptioni. Negant Lugo, Caſtropalaus, & alii. Sed probabilior ſententia affirmat, & evincit textus, qui habetur ff. 22. tit. 6. l. 4. & eſt ejuſmodi: *Juris ignorantiam in uſucapione negatur prodeſſe; facti vero ignorantiam prodeſſe conſtat*. Lex iſta, ſicut & alia quæ habetur *l. Numquam 31. ff. de uſucapionibus*, non modo in foro externo, ſed etiam interno locum habet. Quare vana omnino eſt, & inepta adverſariorum diſtinctio, qua ajunt leges laudatas in foro externo, ſecus in interno locum habere. Leges enim iſtæ, quæ exponunt jus naturæ & gentium, non minus in uno ac in altero foro obſtringunt.

XIV. Heres qui ab auctore malæ fidei recipit hereditatem, præſcribere nequit, ut docent omnes; quia heres perſonam defuncti refert, unamque perſonam cum eodem conſtituit. Qui vero bona fide ab auctore malæ fidei rem accipit alio titulo, præter hereditatem, puta emptionis, legati, donationis, præſcribere valet, ut communis ſententia docet.

XV. Præſcriptio ſuis omnibus conditionibus prædita acquirit dominium præſcribenti, non modo in foro externo, ſed etiam in interno, ut communior & vera ſententia docet: quandoquidem præſcriptio ab ipſo naturæ jure ortum ducit, & jure gentium, atque divino confirmata eſt tamquam bono publico, paci & tranquillitati conſentanea. Coæva eſt ipſi rerum diviſioni, veluti ejuſdem præſidium, & ſupplementum.

XVI. QUÆST. IV. *Quid de dominio filiorum patriæ poteſtati ſubjectorum?* RESP. Quatuor ſunt bonorum genera quæ ad filiosfamilias pertinere queunt. *Caſtrenſia*, *quaſi caſtrenſia*, *adventitia*, & *profectitia*. Bona caſtrenſia a bello, ſeu caſtris nomen capiunt, & titulo militiæ conferuntur. Quaſi caſtrenſia ſunt quæ filii-familias aſſequuntur publica officia exercentes, puta officia medici, advocati, procuratoris. Quæ filii-familias conſequuntur titulo hereditatis, legati non intuitu patris relicti, negotiationis, ſucceſſionis avorum maternorum, bona adventitia nuncupantur. Quæ vero filii obtinent parentum intuitu, profectitia dicuntur.

XVII. Filii ſub patria poteſtate conſtituti pleno potiuntur dominio in bona tum caſtrenſia, tum quaſi caſtrenſia, & directo, & utili; eaque diſtrahere, alienare, & donare valent inconſultis parentibus poſt aſſecuram pubertatem. Ante pubertatem vero adminiſtratio eſt apud tutores, vel parentes, quibus inſciis alienare eadem nequeunt. In bona adventitia dominio directo, ſecus utili potiuntur filii-familias. In bona profectitia parentes dominium tum directum, tum utile habent. Hæc pauca delibaſſe ſufficiat de juſtitia, & dominio generatim acceptis.

DISSERTATIO II.

De reſtitutione, tum in communi, tum in particulari.

CAPUT I.

Reſtitutionis notio, & principia e quibus proficiſcitur. Debitores moroſi, & eorum autem Confeſſarii monentur.

I. QUÆST. I. *Quid ſit reſtitutio, & unde naſcatur?* RESP. Eſt actus juſtitiæ commutantis, quo damnum alteri irrogatum aufertur, vel acceptum redditur, & inter partes juſtitia, ſeu æqualitas conſtituitur. Hinc eſt quod reſtitutio ex duplici principio oritur: nempe vel ex *injuſta acceptione*, vel *ex re accepta*. Injuſtæ acceptionis nomine res quæcumque intelli-

gitur, non modo furto aut rapina ablata, ſed etiam quælibet injuria irrogata famæ, vel honori, per adulterium, calumniam, diffamationem. Quare omne damnum oppoſitum juſtitiæ commutanti, cujus jus violatur, reparari reſtitutione debet ad æqualitatem. *Ex re accepta* reſtitutio dicitur quando res aliena apud te eſt ſive juſte, ſive injuſte. Hæc duo principia interdum conjuncta ſunt, ut in fure, qui & ex re accepta, & ex injuſta acceptione reſtitutioni obnoxius eſt: interdum ſeparata, ut in eo qui rem alienam poſſidet bona fide putans eſſe ſuam.

II. QUÆST. II. *Utrum ſtatim facienda ſit reſtitutio?* RESP. Reſtitutio ex injuſta acceptione illico facienda eſt. Reſtitutio ex re accepta intra præfinitum inter partes tempus, ut contingit in mutuo, in venditione, & emptione, depoſito &c. facienda eſt. *Si res aliena* (inquit S. Auguſtinus epiſ. 54.) *reddi poteſt, & non redditur, pœnitentia non agitur, ſed ſimulatur.* Ratio id oſtendit. Quoniam non minus eſt contra juſtitiam invito domino retinere, quam ſurripere, ut S. Thomas 2. 2. q. 62. a. 8. docet. *Sicut accipere rem alienam eſt peccatum contra juſtitiam, ita etiam detinere eam.*

III. Hinc inferas, peccare illos qui operariorum mercedes in dies differunt, contra quos Scriptura ſancta clamat: *Non morabitur opus mercenarii tui apud te uſque mane*: Levit. 19. & rurſus Tob. 4. *Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim ei mercedem reſtitue: & merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat.* Vehementius inclamat adverſus mercenariorum oppreſſores S. Jacobus Apoſtolus c. 5. *Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt a vobis, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabbaoth introivit.* Tribus modis merces defraudatur. 1. quia non redditur. 2. cum diminuitur. 3. cum differtur reddere. Clamat ad divinæ juſtitiæ tribunal merces, & non pauper, quia pauper ſæpe ob divitis timorem clamare non audet. Merces vero nihil timet, ideo vindictam in divitis caput implorat. Salomon *Eccli.* 34. ſanguinis effuſioni comparat crimen illud. *Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.* Nec valet excuſatio eorum qui dicunt ſe non ſolvere, quia carent pecunia. Si carent pecunia, cur mercenarios vocant ad operandum? Fures iſti ſunt, & latrones, cum ſciunt ſe non eſſe ſolvendo, & tamen operarios vocant ad laborandum, & eorum pellem excoriant.

IV. Quid de debitoribus moroſis dicendum, qui emunt a mercatoribus, & continuo non ſolvunt? Solvemus, dicere ſolent, quamprimum. In præſentia opus eſt ut rebus noſtris proſpiciamus. Nobiles proprii ſtatus ſplendorem, filiorum, uxorum, famulorumque ſuſtentationem opponunt. Debitorum ſolutio detruderet te a proprio ſtatu: idcirco efficis ut alii mendicent? Eſuriem ferre neſcis, & ideo alios in famem conjicis? Diminuere iſti ſtatum debent, famulorum, equorumque numerum, pompas uxorum & filiorum reſtringere, & ad vivum reſecare. Qui bonis abundant, communiter debitores ſunt: pauperibus enim nemo fidit merces ſuas. Iſti qui reſtituere, & ſolvere valent, etiam cum incommodo (nunquam commoda reſtitutio eſt) & prætermittunt, ſunt in ſtatu damnationis, & peccata in dies multiplicant. *Retentio rei alienæ* (inquit *in Suppl. q. 6. a.* 5. S. Thomas) *invito domino contrariatur præcepto negativo, quod obligat ſemper, & ad ſemper: ideo tenetur ſemper ad ſtatim reddendum.* Ergo omittentes reſtitutionem, niſi ſint revera impotentes, ſunt in continuo peccato mortali.

V. QUÆST. III. *Quid de Confeſſariis abſolventibus debitores moroſos dicendum?* RESP. Peccant iſti, & ſacrilegia multiplicant. Neque ſat eſt ſolvere debitum per partes. Truncata hæc ſolutio detrimentum grave infert creditoribus. Totum ſimul, cum revera poſſunt, ſolvere debitum debent, etiam cum incommodo. Debitor reus eſt; creditor innocens. Ergo reus debitor, non innocens creditor ſuſtinere incommodum aſtringitur.

VI. Regula ergo generalis eſt. Quoties moraliter poſſibilis reſtitutio eſt, priuſquam tales debitores abſolvantur, per[illegible]genda eſt. Confeſſarius cum debitore moro[illegible]o ſe gerat quemadmodum cum concubinar[illegible]o, quem non abſolvat, niſi prius conc[illegible]binam ejiciat. Prius ergo pauperum debi[illegible], & mercenariorum labores ſolvantur, & poſtea abſolvantur. Caveat Confeſſarius [illegible]b opinione quorumdam Caſuiſtarum, præſe[illegible]tim Tamburini *lib.* 3. *Meth. c.* 4. *n.* 5. [illegible]nquientis: „ Si prævideat Confeſſor pœni[illegible]ntem non „ reſtituturum, ſi illi denegatur nullitas tituli, quem pro ſe adeſſe p[illegible]niteus putat, non erit *ex Sanchez* talis nullitas illi „ a Confeſſario non interrogato patefacienda, *quamvis ſit præjudicium tertii*, qui „ ſuo

„ ſuo carebit. “ Confeſſarius ex officio ſuo aſtringitur non judicare modo, ſed etiam docere. Plura alia ibi docet laxiora P. Tamburinus. Vide *Tom. 7. Lib. 2. diſſ. 2. cap. 3.* & Hiſt. Probabiliſmi, & Rigoriſmi *diſſ. 1. c. 5. §. 2.*

VII. QUÆST. IV. *Qualis injuſtitiæ culpa infert debitum reſtitutionis?* RESP. Injuſtitiæ culpa alia *theologica*, alia *juridica*. Theologica peccatum eſt aut mortale, aut veniale. Culpa *juridica*, ſeu civilis eſt omiſſio debitæ diligentiæ, qua quis aſtringitur ad cognoſcendum, cavendum, providendum, vel agendum aliquid, unde damnum ſequitur. Quod hæc culpa contineat malitiam nec ne, non attenditur. Triplex eſt. *Lata, levis, leviſſima*. *Lata* eſt omiſſio diligentiæ quam adhibere communiter homines prudentes ſolent ejuſdem profeſſionis. Culpa hæc vocatur etiam latiſſima, ut eſt dolus manifeſtus, puta dum cuſtos rei alienæ dormit, vel fingit ſe dormire: *& latior*; eſtque dolus præſumptus, ut dum quis ſciens, & potens impedire, non impedit. Culpa *levis* eſt omiſſio diligentiæ quam prudentiores adhibere ſolent. Culpa *leviſſima* eſt omiſſio diligentiæ quam homines ſolertiſſimi adhibent. Hæc culpa *juridica* interdum conjungitur, interdum ſeparatur a culpa *theologica*.

VIII. Quando nulla ex his culpis patratur, nullum reſtitutionis debitum oritur, tribus caſibus exceptis. 1. eſt, ſi animal tuum alterius animal occidat, aut ſegetes conculcet, teneris damnum compenſare. 2. ſi mancipium tuum alterum lædat abſque ſua culpa, ſimiliter damnum reſarcire aſtringeris, ut habetur *in Inſtit. §. Domino*. 3. Si e domo tua aliquid in via projiciatur, & non fuerit proclamatum, & ſi damnum abſque tua culpa tranſeuntibus evenerit, damnum compenſare aſtringeris. Hæ autem leges ante judicis ſententiam non obligant, quia ſic uſu receptæ ſunt.

X. QUÆST. V. *Sola ne culpa theologica debitum inducit reſtitutionis?* RESP. Extra officium, vel contractum, ſola culpa theologica non interior, ſed exterior inducit debitum reſtitutionis, quia ſola culpa theologica lædit jus alienum. Itaque ſi culpa *juridica* ſeparata ſit a culpa theologica, non infert debitum reſtitutionis, niſi peculiaris interveniat contractus. Ex culpa, theologica levi levis, & ex gravi gravis obligatio reſtitutionis oritur; interdum tamen culpa levis exterior conjuncta cum voluntate interna nocendi, poteſt inducere obligationem gravem reſtituendi. Advocatus adhibet omnem diligentiam, ad quam vi ſui officii tenetur, & quam adhibere ſolent diligentes profeſſores ejuſmodi artis, noluit tamen majorem adhibere diligentiam ex odio & invidia interiore contra clientem, ut inde jactura litis ſequeretur: quamvis hæc exterior omiſſio ſit levis, conjuncta tamen cum interno pravo affectu nocendi, parere reſtitutionis debitum poteſt. Lege *Tom. 7. Lib. 2. diſſ. 2. cap. 5. n. 8.*

X. QUÆST. VI. *An profeſſores alicujus artis teneantur ad reſtitutionem ex culpa levi, vel leviſſima?* RESP. Dictum jam eſt, neminem extra officium, vel contractum teneri ad reſtitutionem ex culpa juridica levi, & leviſſima, ſublata culpa theologica. Nunc quæritur, num artifices, medici, advocati, & ejuſmodi, qui pacto pretio exercent artes ſuas, teneantur reſtituere ob culpam levem, aut leviſſimam? Communis ſententia negat. Quoniam præfati non aſtringuntur neque ex re accepta, neque ex injuſta acceptione: quia injuſta acceptio non reperitur abſque culpa lata juncta culpæ theologicæ; nec tandem ex contractu, quia nemo dictorum ſeſe obligat ad exercendam artem ſuam majori diligentia quam adhibere prudentes earumdem profeſſionum homines ſolent. Ex ſola igitur culpa lata juridica conjuncta cum culpa theologica oritur in iſtis reſtitutionis debitum. Si tamen præfati majorem diligentiam ſponderent quam adhibere ceteri profeſſores ſolent, tum plus & minus pro circumſtantiarum diverſitate tenerentur ex culpa levi, aut leviſſima ad reſtitutionem.

XI. QUÆST. VII. *Quænam culpa juridica requiritur in contractu, ut inducat reſtitutionis debitum?* RESP. Prima ſententia docet, te ex culpa levi, aut leviſſima teneri ad reſtitutionem, ſi contractus cedat in ſolam utilitatem tuam, ut in commodato, pereatque res, aut fiat deterior. Et hæc eſt diſpoſitio juris ff. 13. tit. 6. l. 18. *In rebus commodatis talis diligentia præſtanda eſt, qualem quiſque diligentiſſimus pater-familias ſuis rebus adhibet*. Diſpoſitio hæc æquitati naturali congrua eſt, ut nempe qui re aliena utitur gratis, ſummam in cuſtodia adhibeat diligentiam. Niſi enim diligentiſſimus in hoc contractu ſis, quandonam eris? Ipſe communis ſenſus dictat ut majori diligentia commodatarius quam ceteri adſtrictus ſit. Si ergo ceteri tenentur ex culpa lata,

hic adſtrictus erit ex culpa levi, vel leviſſima. Excipitur *precarium*, in quo ſolum ex dolo, aut culpa lata, qui accipit, tenetur. Quoniam dominus quocumque tempore rem precario conceſſam repetere valet. Si contractus utrique parti utilis ſit, ut contractibus locationis, conductionis, pignoris; uterque reſtitutioni ſubjectus eſt ex culpa lata, & levi, non vero ex leviſſima. Si contractus cedat in utilitatem ſolius dantis, ut accidit in depoſito, qui accipit, ex culpa lata tantum, & dolo tenetur ad reſtitionem.

XII. QUÆST. VIII. *Quomodo poſſeſſor bonæ, aut malæ fidei tenetur ad reſtitutionem?* RESP. Poſſeſſor bonæ fidei eſt qui rem alienam invincibiliter exiſtimans eſſe ſuam, poſſidet. Poſſeſſor malæ fidei eſt qui ſcienter rem alienam retinet; aut ignorantia vincibili, vel affectata in rei alienæ poſſeſſione perſiſtit. Poſſeſſor bonæ fidei rem alienam conſumere, & vendere poteſt, uſque dum in bona fide perſeverat; continuo vero ac advertit rem eſſe alienam, reſtitutioni obnoxius eſt: quia ſi in mora ſit, poſſeſſor malæ fidei evadit, niſi completa præſcriptio antecedat. Si poſtquam rem conſumpſit, advertit rem eſſe alienam, tenetur reſtituere id in quo factus eſt ditior. Si autem res conſiſtat ſin in ſpecie, ſaltem in æquivalenti, tunc eam reſtituere teneris. Rem alienam comedisti, putans eſſe tuam, & tuam conſervaſti. Tunc res aliena æquivalenter exiſtit in tua. Ergo reſtituere eam debes. Si vero nihil ex tua comediſſes, ad nihil teneris, quia in nulla re factus es ditior. Si dubitas, num ex re aliena factus ſis ditior, tum pro rata dubii componendum negotium eſt ſapientum arbitrio.

XIII. QUÆST. IX. *Qui res uſu conſumptibiles bona fide a latrone emit, vel recipit, tenetur ne rem, ſi extet, reſtituere, aut in quo factus eſt ditior?* RESP. Recepiſti a latrone pecuniam, aut emiſti vinum, triticum, veſtem, & id genus ſimilia: interveniſti ad cœnam ex cibis furto ſurreptis in aliena domo, tantumdem comeſturus in domo propria. Si fur factus impotens ſit ad reſtitutionem, omnes fatentur te reſtituere debere rem, ſi extet, aut re ipſa, aut in æquivalenti, ſeu in quo ditior factus es. Diſputatur vero, num reſtituere tu debeas, cum fur bona habeat, quibus reſtituere ipſe queat. Et ſermo eſt de poſſeſſore tum bonæ, tum malæ fidei. Ad hoc enim quod attinet, pares ſunt. Si res extet, uterque totum reſtituere tenetur: ſi res non extet, uterque pretium æquivalens reddere debet cum ſolo diſcrimine, quod poſſeſſor bonæ fidei id tantum in quo factus eſt ditior, poſſeſſor contra malæ fidei reſtituere totum aſtringitur.

XIV. Probabilior mihi ſententia eſt, utrumque poſſeſſorem ſive bonæ, ſive malæ fidei cum ſolo aſſignato diſcrimine ad reſtitutionem teneri. Quoniam res ubicumque ſit, clamat ad dominum ſuum, qui jus habet eam repetendi ubicumque extet ſive in ſe, ſive in æquivalenti. Res hæc quocumque perveniat, ſecum onus affert inſeparabile redeundi ad dominum ſuum. Aliqui diſtinguunt de rebus permixtis, & non permixtis cum bonis latronis. Verum permixtio hæc ſpoliare dominum nequit jure repetendi rem ſuam ubicumque extet, vel in ſe, vel in æquivalenti, dummodo certum ſit rem alterutro modo extare.

XV. Qui rem alienam poſſidet uſu non conſumptibilem, nempe equum, librum, picturam &c. ſive bona, ſive mala fide, eamdem, ſi extet, reſtituere tenetur, quia hæc, dum extat, ad dominum ſuum clamat, ut communis & vera ſententia docet. Poſſeſſor malæ fidei, ſive extet res, ſive conſumpta, aut vendita ſit, ſive perierit, etiam abſque ejuſdem culpa, vel rem, vel pretium ejuſdem reſtituere debet. Præterea omnia damna quæ paſſus dominus eſt ob privationem rei ſuæ, compenſare injuſtus raptor, aut retentor aſtringitur. Rapuiſti, aut retinuiſti pecunias mercatoris, quas ſi is habuiſſet, eaſdem negotiationi expoſuiſſet, aut imminentia damna reparaſſet, ultra reſtitutionem pecuniæ raptæ, aut injuſte retentæ, damna & lucra non obtenta ob ejuſdem pecuniæ privationem compenſare teneris.

XVI. QUÆST. X. *Si fur rapiat rem quæ apud dominum periiſſet, tenetur ne eamdem reſtituere, ſi illam conſervet, aut pretium, ſi periit?* RESP. Si dubites rem potuiſſe perire apud dominum, reſtituere eamdem debes, aut ejuſdem pretium, etiamſi abſque tua culpa periret, ſaltem ſecundum dubii æſtimationem. Idem dicendum de depoſitario, aut debitore qui eſt in mora reſtituendi res alienas. Rurſus etiamſi certum eſſet quod res apud dominum periiſſet injuſte, puta quia fur illam ſurrepturus fuiſſet, reſtitutioni obnoxius es, quia furtum alterius tuum non excuſat. Hæc extra diſputationem ſunt. Similiter quando tu certo ſcires rem apud dominum perdendam fuiſſe caſu

for-

Digitized by Google

fortuito, puta incendio, vel naufragio, ſi illam eriperes, reſtituere eam, vel ejuſdem pretium deberes, etiamſi caſu res apud te perierit tempore illo quo periiſſet quoque apud dominum: quoniam rem illam rapuiſti non ut domino ſervares, ſed ut in tuum commodum converteres. Ergo rapuiſti cum reſtitutionis onere. Quod res hæc apud te perierit, tibi imputare debes. Injuſta acceptio ſua natura injuriam affert domino; neque hæc injuria anfertur, propterea quod hæc res perdenda fuiſſet apud dominum. Ergo debitum reſtitutionis, quod contraxiſti actu illo quo rem abſtuliſti, ſemper perſeverat uſque dum illud a te compenſetur. Non me latet plures oppoſitum defendere. At hæc ſententia mihi videtur probabilior. Rem incendio flagrante furatus es certo comburendam. Si res apud te extet, vel ejuſdem pretium, eam reſtituere teneris, etiamſi alio incendio fortuito apud te perierit. In urbis vaſtatione rem alienam furaris, quæ ab aliis furibus certo ſurripienda fuiſſet, eam reſtituere domino debes, ſi extet, aut pretium, ſi vendidiſti illam.

XVII. Si rem alienam incendio eripias, & elapſo periculo retineas, pereatque apud te, non perdenda apud dominum, teneris ad reſtitutionem, omnibus fatentibus. Qui mala fide rem alienam ſurripit, quæ ſervata melior evaderet; (puta devaſtaſti vineam, ſegetes immaturas tempore quo valebant quinquaginta, tempore vero maturitatis valerent centum;) ſi dominus venditurus erat res iſtas tempore quo eaſdem rapuiſti, reſtituere debes pretium ſecundum valorem quem habent in priori ſtatu: ſi vero conſervaturus præfatas res fuiſſet, reſtituendum eſt quantum ſecundum prudentum exiſtimationem valet ſpes illas res ſervandi uſque ad meliorem ſtatum.

XVIII. QUÆST. XI. *Cuinam creſcit res furto ſublata?* RESP. Creſcit domino, non furi. Quare reſtituenda res eſt cum incremento facto apud furem, etiamſi dominus ſervaturus non fuiſſet uſque ad hoc tempus. Heinc ſi pretium augetur ob multitudinem emptorum, juxta hunc valorem fieri reſtitutio debet. Si res in viliori ſtatu furto ſublata, & melior facta, deinde ad deteriorem ſtatum redacta ſit, reſtituenda eſt ſecundum incrementum, ſi dominus uſque ad hoc tempus ſervaturus illam fuiſſet: ſi tempore vilioris pretii rem vendidiſti, & ſimiliter dominus hoc tempore eamdem vendidiſſet, reſtitutio ſecundum hunc valorem fieri poteſt. Hoc fatentur omnes; diſſident vero quid reſtituere debeas, quando tempore incrementi vendidiſti rem, quam dominus uſque ad hoc rempus non fuiſſet ſervaturus. Plures defendunt te reſtituere dumtaxat debere ſecundum valorem pretii vilioris, cum hoc tempore vendita a domino fuiſſet. Alii propugnant te debere reſtitutionem facere, ſecundum incrementi valorem ſive intrinſecum, ſive extrinſecum, quando tu tempore hujus majoris valoris rem vendidiſti, aut conſumpſiſti, licet dominus uſque ad hoc tempus eam rem ſervaturus non fuiſſet. Quoniam valor rei rem ipſam comitatur. Ergo ſi res domini eſt, ut reipſa eſt, ita & rei valor. Rem vendis, aut conſumis tempore majoris valoris: ergo hic valor reſtituendus eſt. Cedo. Nonne tempore quo rem injuſte vendis, aut inſumis, reſtituere illam domino aſtringeris? Porro pretium rei æquivalenter eſt res ipſa. Ergo hoc pretium reſtituendum eſt. Hæc opinio ſecunda mihi videtur probabilior.

XIX. QUÆST. XII. *Quomodo dubiæ fidei poſſeſſor rem alienam reſtituere debet?* RESP. Dubiæ fidei poſſeſſor ſpectari poteſt & ſub initium poſſeſſionis, & in progreſſu. Qui dubitat rem eſſe alienam, & eam emit, non domino tradendam, ſed ut ſibi retinear, fur eſt, & tenetur ad reſtitutionem ratione tum rei acceptæ, tum injuſtæ acceptionis, etiam cum periculo pretii amittendi: quia ſponte huic periculo ſe ſubjicit. Quare diligentiam adhibere debet ut verum dominum inveniat, cui rem emptam tradat. Si poſt moralem diligentiam dominum non invenit, dubiumque ceſſet, poſſeſſor bonæ fidei evadit, remque ſibi retinere jure valet. Si dubium practicum perſeveret, dividenda res eſt inter pauperes, retento pro rata dubii pretio in emptione ſoluto. Si dubium in progreſſu occurrat, reſque ante omnem dubitationem conſumpta fuit, reſtituere debet id in quo factus eſt ditior: ſi res exiſtat, adhibenda diligentia eſt, ut dominus inveniatur, & pro rata dubii prudentum conſilio tranſigenda res eſt: nec illa ſuffragatur regula: *Melior eſt conditio poſſidentis.*

XX. QUÆST. XIII. *Quos fructus reſtituere tenetur poſſeſſor bonæ fidei?* RESP. Omnes fructus naturales reſtituere tenetur, ſi extent, deductis expenſis: ſi conſumpti fuerint, id in quo factus eſt ditior. Quoniam res fructifera domino fructus parit. Idque verum ha-

Digitized by Google

habet, etiamſi dominus rem incultam reliquiſſet.

XXI. QUÆST. XIV. *Quos fructus reſtituere poſſeſſor malæ fidei debet?* RESP. Omnes fructus naturales, & induſtriales quos percepturus fuiſſet dominus, detractis expenſis, reſtituere aſtringitur, ſive extent, ſive non extent, ſive factus ditior ſit, ſive ſecus. Idem dicendum de poſſeſſore bonæ fidei, a tempore quo conſcius factus eſt, rem eſſe alienam. Is ſi differat reſtitutionem, evadit debitor moroſus, & reſtituere tenetur omnes fructus quos percipit, & compenſare tum damna emergentia, tum lucra ceſſantia. Si fur non percipit fructus, quos percepturus dominus fuiſſet, eorumdem pretium reſtituere debet. Contra ſi dominus nullos fuiſſet percepturus fructus, & ſimiliter latro eoſdem non percipit, tum ad iſtorum compenſationem non tenetur. Si vero fur fructus naturales percipit quos dominus percepturus non erat, eoſdem reſtituere debet, quod res domino fructificet.

XXII. QUÆST. XV. *Quas expenſas detrahere poſſeſſor ſive bonæ, ſive malæ fidei debet?* RESP. Expenſarum aliæ neceſſariæ, ut agrorum cultura, animalium alimenta, & cuſtodia, domorum inſtauratio, ſine quibus res aut detrimentum patiuntur, aut fructus non pariunt. Aliæ utiles, quæ eo pertinent ut res aut meliores fiant, aut augeantur, ut arborum plantatio, gregis multiplicatio &c. Aliæ voluntariæ, ut viridaria, picturæ, ornatus, & cetera id genus, quæ voluptati deſerviunt. Induſtria, labor, incommodum in fructibus colligendis, & rebus conſervandis, expenſarum nomine veniunt.

XXIII. Omnes expenſæ utiles, & neceſſariæ ab utroque poſſeſſore factæ detrahendæ in reſtitutione ſunt: & dominus eaſdem computare tenetur, quia nemo in alienis laboribus reportare commodum debet. Si tamen dominus ſine his expenſis, propria induſtria res ſuas conſervaturus fuiſſet, tum poſſeſſori injuſto reddendæ non ſunt, ſed tantum poſſeſſori bonæ fidei. Si expenſæ excederent fructus, non teneretur dominus illas ſolvere; quia tum res in ſuam non cederet utilitatem, remque ſuam carius emere cogeretur. Diſputant auctores ſuper reſtitutione expenſarum quæ voluntariæ ſunt. Ad praxim quod attinet, prudentum arbitrio reſtitutio fieri debet.

XXIV. QUÆST. XVI. *Qui rem bona fide emit, valet ne eam furi reddere, pretium repetendo, an reſtituere domino tenetur ſine pretio?* RESP. Si prudenter judicat emptor furem reſtitutum domino rem, procul dubio reſcindere contractum valet & pretium repetere. Difficultas eſt, quando emptor dubitat num res ſit a latrone reſtituenda domino, neque valeat emptor a fure pretium accipere, niſi rem emptam reſtituat. Si enim recuperare pretium poſſet, omnes fatentur domino reſtituendam rem eſſe.

XXV. Prima ſententia negat teneri emptorem domino reſtituere rem cum jactura pretii ſui. Sententia mihi vera eſt quod emptor in propoſito caſu teneatur rem domino reſtituere, ut S. Thomas 2. 2. *q. 62. a. 6.* docet. *Circa illum*, inquit, *qui rem alienam accepit, duo ſunt conſideranda, ſcilicet res ipſa accepta, & ipſa acceptio. Ratione autem rei tenetur eam reſtituere, quamdiu eam apud ſe habet: quia quod habet ultra id quod ſuum eſt, debet ei ſubtrahi, & dari ei cui deeſt, ſecundum formam commutativæ juſtitiæ.* Emptor in caſu poſito habet ultra id quod ſuum eſt, quia res empta a fure ſua non eſt, ſed domini. Huic ergo reddi debet. Neque emptor rem furtivam vendere alteri valet, quia vendere rem alienam nemo poteſt, invito domino. Ergo neque furi qui eam redditurus domino non eſt. Emptor enim vendens rem furi non reſtituturo, furti particeps evadit.

XXVI. Opponunt adverſarii. Emptor bonæ fidei nullam injuriam infert domino. Quid inde? Ideo non tenetur reſtituere ex injuſta acceptione, ſed ex re accepta. Inſiſtunt. In pari caſu innocentiæ emptor ſibi potius quam domino conſulere debet. Sicut dominus jus habet ad rem, ita emptor ad pretium. Recte, & bene. Ergo fur reſtituat pretium emptori, & emptor rem domino: & omnia juſta ſunt. At quia fur nequam reſtituere pretium recuſat, ideo ne emptor iniquus fieri debet rem alienam retinendo? Quia fur patrat injuſtitiam, tu ſimiliter rem injuſtam agere debes. Alia ſophiſmata prætereo. Lege *Tom. 7. Lib. 2. diſſ. 2. cap. 7. n* 17.

XXVII. QUÆST. XVII. *Qui mala fide rem alienam a latrone emit, domino ne, an furi reſtituere debet?* RESP. Reſtituendam rem latroni contendunt Lugo, Diana, & alii. Verum ex iis quæ dicta ſunt, patet opinionem potiori jure falſam eſſe. Hic enim non ſolum ex re accepta, verum etiam ex injuſta acceptione reſtituere domino aſtringitur.

XXVIII. QUÆST. XVIII. *Qui bona fide*

rem

Digitized by Google

rem emptam a latrone vendit alteri, tenetur ne pretium domino reddere, an emptori? Resp. Aliqui docent te nec domino, nec emptori reſtituere debere niſi id in quo factus es ditior. Oppoſita ſententia mihi eſt probabilior. Si præfatus bonæ fidei venditor rem apud ſe retineret alienam, veritate cognita, domino reſtituere eam deberet. Sed pretium ſuccedit rei: ergo hoc pretium domino reſtituendum eſt, non emptori. Emptor ſolvere pretium intendit vero domino. Tu qui vendis rem alienam, non es verus dominus. Neque tu in venditione transfers dominium, cum illo careas. Tandem res ſemper ubicumque ſit clamat ad dominum ſuum: ergo aut fur, aut tu, aut emptor reſarcire domino aſtringimini. Primus qui reſarcire dominum tenetur, eſt fur. Secundus tu qui rem furtivam emiſti, poſito quod reſtituere fur nolit. Porro ſicut fur reſpectu tui ſolus reſtitutioni obnoxius eſt, quia primus reus; ita tu reſpectu emptoris, qui tertio loco ſuccedit, prior es in reſtitutionis onere. Ergo ſi emptor reſtitueret rem domino, tu emptori reſtituere pretium deberes. Contra ſi emptor rem domino non reddit, tu pretium reſtituere domino debes.

XXIX. Quæst. xix. *Qui monetam falſam accipit, & alteri eam expendendo tradit, ad quid tenetur?* Resp. Diana cum aliis reſpondet, eum qui bona fide monetam expendit, ad nihil teneri, etiamſi poſtea reſciat fuiſſe falſam: aſtringi vero, ſi mala fide illam expendit. At vera ſententia in utroque caſu docet teneri ad damnum compenſandum. Nunquid ſi plumbum loco argenti expendis ſive bona, ſive mala fide, ad damnum reſarciendum non aſtringeris? Nemo ergo monetam falſam etiamſi bona fide accipiat, diſtrahere illam jure valet: & ſi diſtraxerit, dum id novit, tenetur de damno.

XXX. Quæst. xx. *Qui rem alienam majori pretio vendit, tenetur ne incrementum domino reſtituere?* Resp. Quod incrementum pretii proficiſcitur ab ipſa re immutata manente tum in ſubſtantia, tum in circumſtantiis loci, & temporis, illud reſtituendum domino eſt. Si contra incrementum ſit fructus ſolius induſtriæ, venditionis, vel quia mercem ſervavit, vel quia ad alium locum tranſtulit, tunc reſtitui domino non debet, ſed venditor retinere illud ſibi valet.

XXXI. Quæst. xxi. *Si vendis rem tuam furi, a quo bona fide in pretium accipis furtivas pecunias, obnoxius ne reſtitutioni es?* Resp. Reſpondent Salmanticenſes, ſi pecunias impermixtas, & ſeparatas habeas, te teneri ad reſtitutionem, ſecus ſi pecuniæ permixtæ tuis ſint. Jam ſupra dixi, hanc permixtionem non impedire quominus tenearis ad reſtitutionem. Quando enim certus es in pecuniarum tuarum cumulo alienas pecunias reperiri, nulla apparet ratio, cur vi iſtius permixtionis dominium acquiras. Teneris ergo ad reſtitutionem rei acceptæ.

CAPUT II.

De illis qui aut impediunt alios ne aliquod bonum aſſequantur, aut cooperantur ad damnum aliorum.

I. Novem perſonarum genera Theologi recenſent quæ in aliorum damnum aut poſitive, aut negative concurrunt: quæque his verſibus comprehenduntur.

Juſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans.

II. Qui alicui parato ad malum inferendum, ſublato omni conſilio, & ſuaſione, annuit interius, peccat quidem contra caritatem, ſecus contra juſtitiam: ideo a reſtitutione liber eſt, quia non influit in alterius damnum. Sed antequam de cauſibus cooperantibus ad malum ſermo inſtituatur, de impedientibus boni aſſecutionem pauca prælibandi ſunt.

III. Quæst. i. *Qui efficax impedimentum adjicit, ne quis aſſequatur beneficium ad quod jus habet ſive in re, ſive ad rem, obnoxius ne reſtitutioni eſt?* Resp. Adfirmat communis ſententia, ſive hoc impedimentum fraude, dolo, vi, ſive precibus, ſuaſione, doniſque apponatur. Advertendum tamen, quod ſi collator conſtanter decreverat conferre beneficium, totum damnum reſarciendum eſt. Si ambiguus collator erat, compenſandum damnum eſt ſecundum ſpei gradum. Ut impedimentum inducat reſtitutionis debitum, efficax ſit oportet, ſeu quod ob tale impedimentum ſequatur effectus. Ratio obvia eſt. Qui impedit vi, dolo, fraude, ne quis aſſequatur beneficium, ad quod jus habet ſive inchoatum, ſive conſummatum, injuriam eidem irrogat: qui conſilio & ſuaſione impedit conſecutionem, lædit juſtitiam & diſtribuentem, & commutantem. Ergo impediens tenetur reſarcire damnum aut totum,

Digitized by Google

tum, aut partem, ſecundum qualitatem juris majoris, vel minoris quod candidatus ad beneficium habebat. Si vero ipſum candidatum precibus, ſuaſione, conſilio avertis, ad nihil teneris, quia volenti, & conſentienti non fit injuria. Si collatori ſecreto detegeres crimen occultum, ſed verum, vi cujus candidatus privaretur beneficio, nihil reſtituere deberes, quoniam id cederet in bonum publicum, dummodo delictum indignum, aut minus dignum redderet candidatum.

IV. Quæst. ii. *Ad quid tenetur qui impleri promiſſionem factam impedit?* Resp. Si promiſſio ſit acceptata, reſarciendum damnum eſt, quia promiſſarius jus habebat ad rem ſibi promiſſam. Si promiſſio non ſit acceptata, ſi conſilio, vel ſuaſione retrahas collatorem, ad nihil teneris. Qui dolo, vel fraude retrahit divitem a conferenda pauperi eleemoſyna, tenetur reſarcire damnum illatum pauperi. Si teſtatori decumbenti, qui deſtinavit legatum Sempronio, aut illum heredem inſtituere, ſuadeas ut tibi potius, aut amico legatum relinquat, neglecto Sempronio, nec te peccare, nec ad reſtitutionem teneri docent communiter auctores: ego vero, ne unquam id facias aſſero. Excipitur caſus *Clem. de Privileg.* ubi ſevere præcipitur Religioſis ne retrahant teſtatores a legandis bonis Eccleſiis matricibus. Omnes qui teſtatoribus aſſiſtunt, conſulant ut legata juſte & prudenter diſtribuant ſervato caritatis, & juſtitiæ ordine. Qui abſque fraude, & dolo alicui perſuadet ne bonum indebitum Petro conferat ex vehementi odio, probabilius mihi eſt hunc ad reſtitutionem aſtringi. Quoniam licet odium internum non inferat hoc debitum, conjunctum tamen eſt cum externa ſuaſione, quæ licet abſolute ſpectata innocens ſit, in his tamen circumſtantiis mala evadit. Hanc tamen ſententiam aliorum judicio ſubmitto.

V. Qui impedit ne bona fiſco applicentur, quæ ob aliquod crimen applicanda forent, poſt judicis ſententiam ad reſtitutionem tenetur, ſecus ante ſententiam prolatam: quoniam poſt latam ſententiam fiſcus jus habet ad ejuſmodi bona. Qui impedit ne legata relicta a teſtatore, ut diſtribuantur inter virgines hujus aut illius civitatis, & talibus prærogativis ornatas, eiſdem diſtribuantur, curatque ut exteris conferantur, peccat & tenetur ad reſtitutionem: quia virgines talis civitatis jus habent ad ejuſmodi bona. Quid ſi diſpenſatio a Superiore obtineatur? Diſpenſationes ejuſmodi communiter ſunt abſque juſta cauſa. Quo in caſu & petens, & concedens peccant, & reſtitutioni obnoxii ſunt. Si autem juſta ſit diſpenſandi cauſa, nullum reſtitutionis debitum.

VI. Qui collatorem impedit ne beneficium eccleſiaſticum digniori conferat, ad reſtitutionem tenetur tam impediens, quam collator, qui ſcienter digniorem privat beneficio. Quæ reſtitutio facienda eſt tum digniori excluſo, tum Eccleſiæ, ut fuſius dicetur, dum de beneficiis ſermo erit.

VII. Quæst. iii. *Quid de cooperantibus alterius damno dicendum?* Resp. Qui alicui parato ad malum inferendum, ſublato omni conſilio, & ſuaſione, annuit, peccat contra caritatem, ſecus contra juſtitiam: ideo a reſtitutione immunis eſt: quia nullo modo influit in læſionem alterius. Ut igitur cooperator reſtitutioni ſubjectus ſit, illius cooperatio influat, & cauſa ſit oportet. Si vero non parato ad furandum, ad lædendum jus alterius, conſilio ſuadeas, tunc ad reſtitutionem teneris. Nec refert quod executor ab altero perſuaſus fuiſſet: quia hoc non tollit quin tu cauſa damni ſis. Idem dicendum videtur de eo qui parato ad furandum ſuadet ut celerius furtum exequatur, quando inter conſilium & executionem tantum temporis interfluit, quo executor mutare voluntatem queat. Lege *Tom.7. Lib.2. diſs. 2. cap. 9. §. 1.*

VIII. Quæst. iv. *Quando dubitas, num aliqua ex recenſitis cooperationibus in duobus verſibus contentis cauſſa efficax damni fueris, teneris ne ad reſtitutionem?* Resp. Dubitare potes num conſulueris, juſſeris &c. aut certus de conſilio, juſſione &c. dubitas, num malum ſecutum ſit: aut dubitas num tuum conſilium, ſuaſio &c. efficax damni cauſſa fuerit. Salmanticenſes nulla facta diſtinctione abſolute negant hunc dubitantem reſtitutioni obnoxium eſſe, nixi axiomate: *Melior eſt conditio poſſidentis.*

IX. Verum explicatione quæſtio indiget. Si dubitas primo modo, num ſcilicet dederis conſilium, ad nihil teneris: quia nemo præſumitur malus, niſi probetur. Quando certus de conſilio, juſſione, mandato &c. dubitas de damno inde ſecuto, tum pro gradu dubii compenſare damnum aſtringeris. Siquidem dum certo conſtat cauſam ſuapte natura inferentem damnum eſſe poſitam, & dubium eſt ſecutum ne damnum ſit, tum peti-

Digitized by Google

periculum eſt ne damnum reapſe ſecutum fuerit. Periculum ergo eſt te læſiſſe juſtitiam. Ergo ſubducere te huic periculo debes. Quando tandem certus es & de conſilio pravo, mandato &c. & de damno ſecuto, dubitas vero num tuum conſilium, mandatum &c. fuerit efficax cauſſa damni; reſtitutioni te obnoxium aſſerunt *Molina*, *Bonacina*, *Leſſius*, *Sanchez*, & alii totius damni, alii pro rata dubii. In hanc ſecundam ſententiam inclino. Quoniam æquum non videtur ut eodem onere obſtringatur qui dubitat, & qui certus de damno illato eſt. Spectandæ tamen circumſtantiæ ſunt. Heinc collige, me in ſeveriora non propendere, ſed in ea quæ ſolida ratione patent.

X. QUÆST. V. *Qui ſuo pravo exemplo cauſa eſt ut alii malum perpetrent, tenetur ne ad reſtitutionem?* RESP. Plures videntes Sempronium furantem, alterius vineam devaſtantem, adulterantem &c. moventur hoc exemplo ad ſimilia mala patranda: tenetur ne Sempronius ad reſtitutionem? Negat communis, & vera ſententia, quia licet exemplum pravum occaſio illis ſit, cauſſa tamen influens non eſt. Porro ſola mala cauſa influens in damnum illatum parit reſtitutionis debitum. Peccat ſolum Sempronius, ad hoc quod attinet, contra caritatem.

XI. QUÆST. VI. *Quid de illis qui juſſione, conſilio, conſenſu in proximi damnum influant?* RESP. Eos omnes *juſſio* comprehendit qui injuſtitiam fieri mandant, ad quam exequendam paratus alter non erat. Hoc mandatum imponi tacite, vel expreſſe poteſt. Quando vi iſtius mandati damnum ſequitur, mandans ſemper ad reſtitutionem tenetur. Tacite hoc mandatum variis modis imponi valet. Quid? inquit dominus ſuis ſervis, aut amicus amicis: nemo veſtrum meam ulciſcitur injuriam? Summam gratiam mihi faceret qui meum occideret inimicum. His & ſimilibus expreſſionibus fieri mandatum tacitum poteſt. Spectandæ tamen circumſtantiæ omnes ſunt, antequam definiatur quempiam, vi mandati taciti, obnoxium eſſe reſtitutioni.

XII. Si mandatum, antequam executio ſequatur, retractatum fuerit, idque innotuerit mandatario, deficit reſtitutionis debitum. Si vero vel animo tantum, vel exterius revocetur, quando ad aures mandatarii non pertingit, a reſtitutione mandans non liberatur. Si mandatarius excedit limites mandantis, in praxi difficile liberatur mandans a compenſatione totius damni. Quare *cap. Is qui mandat de homicidio in 6.* decernitur ut ille qui mandat verberationem ex qua ſequitur homicidium, ſubjaceat irregularitati, tametſi mandans non intenderit homicidium. In praxi enim vix unquam mandatarii ſe continent intra præſcriptos limites. Quare libere mandantes ſe conjiciunt in hæc iniqua conſectaria. Ergo mala omnia quæ ex mandato reipſa ſequuntur, reſarcire tenentur. Si tamen mandans aliquid licitum præciperet, ex quo nullum ſecuturum malum prudenter prævideri valet, tum liber eſſet a reſtitutione, etiamſi malum ſequeretur.

XIII. *Conſilium*, quo conſulens dolo, fraude, maloque animo ſuadet, debitum inducit reſtitutionis. Diſputant auctores, num conſiliator, revocato conſilio, reſtitutioni obnoxius ſit, quando qui conſultus fuit malum reipſa patravit. Probabilior mihi ſententia eſt, conſiliatorem qui ſincero animo, & omni induſtria ſuum revocat conſilium, liberum eſſe a reſtitutione. Differunt utique mandatum, & conſilium; at quando conſiliator veris & ſolidis rationibus diſſuadere clienti ſuo, quod conſuluit malum, nititur, nihilque intentatum relinquit, ut votorum compos ſuorum evadat, tum ex ſola clientis malitia malum proficiſcitur. Si mandatariis, vel conſilia accipientibus, & petentibus mala ſuperveniant, liber eſt ſive mandans, ſive conſiliator a reſtitutione, quia in iſtorum poteſtate erat reſpuere ſive mandatum, ſive conſilium. Si tamen mandans eſſet dominus, ſeu Superior, tunc teneretur ad reſtitutionem, quia ſuperioris imperium quamdam coactionem inducit. Si quis nomine tuo furetur, occidit nullo a te accepto conſilio, vel mandato, non aſtringeris reſtituere, vel compenſare malum ſecutum te inſcio, quamvis ratum haberes malum patratum, quia ratihabitio nullum præbere influxum valet in malum jam patratum. Si vero executor tua complacentia, & ratihabitione moveretur ad omittendam reſtitutionem; tunc obnoxius fores reſtitutioni.

XIV. *Conſenſus* inducens reſtitutionis debitum non eſt mera complacentia de alterius malo; ſed eſt cauſa efficaciter influens in malum reſarciendum. Subſcribis injuſtæ liti, ſuffragium præbes ad bellum injuſtum, ad furtum, ad homicidium perpetrandum, ad magiſtrum indignum eligendum, reſtitutioni damni ſecuti ſubjectus es; quando tamen ſuffragium tuum neceſſarium ſit ad ſententiam ferendam, ad indigni electionem &c. Si

Digitized by Google

&c. Si enim abſque tuo ſuffragio ſententia, electio &c. concluſa jam erat, tunc ſuffragium tuum non influit in effectum: ideo liber es a reſtitutione, ſed non a peccato. Si tamen prior ſuffragium dares, licet prævideres ceteros omnes ſuffragium daturos, tunc obnoxius eſſes reſtitutioni, quia revera ſuffragium tuum in malum influit. Quare in praxi vix quiſpiam liber eſt qui injuſtæ ſententiæ ſubſcribit, qui ſuffragium in digno præbet, a reſtitutione, quia raro ſcire poteſt ceterorum ſuffragia ſive antecedentia, ſive poſteriora. Quare quiſque ſibi caveat ab hoc periculo.

XV. *Palpo* eos indicat, qui laudibus, præconiis, & plauſu, aut conviciis & irriſionibus aliquem ad malum patrandum irritant, impelluntque. Exprobras marito, quod toleret uxoris adulterium, quod patiatur injuriam ſibi irrogatam: iſte tuis irriſionibus percitus occidit uxorem, conviciatorem, offenſorem. Tu cauſa efficax es mali patrati. Ergo reſtitutioni obnoxius. Nec eſt quod reponas, te hoc malo animo non peregiſſe, nec vindictam, aut homicidium intendiſſe: quia ſat eſt exteriorem ſermonem tuum induxiſſe ad malum committendum. Num ignorantia, inadvertentia, aliæque circumſtantiæ excuſare interdum queant, prudentum judicio relinquo.

XVI. *Recurſus* ſignificat acceptatores furum, atque malefactorum, quibus refugium præbent, & ſecuritatem, atque commoditatem ad malum patrandum, qui omnes reſtitutioni obnoxii ſunt. Qui poſt patrata mala recipiunt malefactores miſericordiæ titulo, ut eos ad fugam arripiendam adjuvent, liberi a reſtitutionis onere ſunt.

XVII. *Participans* eſt qui aliquid prædæ percipit, aut aliquid auxilii confert ad malum patrandum. Quare participans dicitur aut injuſtæ actionis, aut rei acceptæ. Injuſtæ actionis participantes dicuntur omnes qui ad malum concurrunt; ut fabriferrarii claves falſas fabricando, exploratores vigilantes ut latrones ſecure furentur, qui ſcalas movent ad domos ingrediendas, qui res furto ſublatas cuſtodiunt, occultant, vendunt latronum nomine, aut ipſi emunt. Hi omnes ad reſtitutionem tenentur.

XVIII. QUÆST. VII. *Quid de iis qui negative cooperantur ad alterius malum, ut ſunt mutus, non obſtans, non manifeſtans?* RESP. Iſti tres indirecte cooperantur ad alterius malum patrandum, nempe non clamando, non impediendo, non manifeſtando, cum poſſint, & ex juſtitia teneantur. Iſti ad reſtitutionem tenentur. Ex juſtitia autem tenentur qui vel officio, vel contractu ad id deſtinati ſunt. Reſtitutioni igitur devincti ſunt gubernatores, miniſtri publici, medici, chirurgi, tutores, curatores, cuſtodes, qui non impediunt malum, quod ex eorum officiis impedire deberent; naucleri, qui navis ſubmerſionem non impediunt; patresfamilias qui filiorum diſſolutionibus non obſtant: belli duces qui milites ab injuſtis prædis non retrahunt; Principes qui homicidia, latrocinia, monopolia, quoad poſſunt, non impediunt.

XIX. Qui ſolo titulo caritatis aſtricti ſunt, etiamſi malo animo taceant, ad nihil tenentur. Quia debitum reſtitutionis ſupponit juſtitiæ læſionem: iſti ex juſtitia non ſunt obligati. Ergo nullum eſt reſtitutionis debitum. Salmanticenſes defendunt cum aliis, iſtos non teneri ad teſtitutionem, etiamſi acciperent a fure pecuniam pro ſilentio ſervando. Siquidem, inquiunt, ſi poſſunt tacere ſine pecunia, quidni & pretio accepto? Næ iſthæc egregia ratio? Qui pretium accipit, ut taceat, influit in furtum, & fœdus iniquum cum fure init: ergo ad reſtitutionem tenetur.

XX. Servi qui vident extraneos bona domini ſurripientes, ad reſtitutionem tenentur, ſi taceant, ſi pro viribus non obſtent. Quoniam ratione famulatus ex juſtitia cuſtodire & defendere ab extraneis invaſoribus bona dominorum debent. Famuli quoque qui vident a domeſticis furibus ſurripi bona propriæ cuſtodiæ concredita, ſi taceant, ſi non obſtent, ſi non manifeſtent. Si autem videant furari res communes, peccant contra caritatem, ſi taceant; ſed a reſtitutionis onere liberi ſunt: cum ex juſtitia præfatas res communes cuſtodire contra ſures domeſticos non teneantur. Spectandæ tamen ſunt circumſtantiæ, conſuetudines, & pacta.

XXI. Cuſtodes agrorum, vinearum, pratorum, ſilvarum conſtituti pacto pretio a domino, ut vigilent, cuſtodiantque præfata bona a quocumque invaſore, refarcire damna tenentur, ſi taceant, ſi non reſiſtant pro viribus. Idem dicendum de cuſtodibus a Principe conſtitutis, ne merces extrahi, aut importari ſinant, gabellis non ſolutis.

XXII. QUÆST. VIII. *Quem ſervare ordinem debent in reſtitutione cooperantes actioni injuſtæ?* RESP. Quando plures ad furandum concurrunt, illi primi omnium reſtituere tenentur

nentur in quorum manibus bona extant, aut eorumdem pretium. Reſtitutione ab eſtis facta, ceteri liberi ſunt. Quando bona non extant, quia nihil ſurreptum eſt, ſed malum dumtaxat irrogatum, reſarciendum primo eſt ab illis qui principales fuerunt, ab aliis vero in iſtorum defectu. Illi dicuntur cauſa principalis qui dirigunt, qui incitant, animantque alios ad damnum inferendum. Qui vero minis, dolis, fraudibus alios inducunt ad patrandum malum, principales debent reſtituere. Poſt cauſam tamen principalem tenentur ipſi executores furti & damni reſarcire. Iſti tamen haberent actionem adverſus cauſam principem, quæ ſemper tenetur compenſare executores, ſi iſti reſtituerent. Quando plures cauſæ ſecundariæ, aut principales æque concurrunt, tenentur ſingulæ ſecundum commodum quod reportarunt. Quod ſi una reſtituere negligat, tum ſingulæ tenentur in ſolidum, & ceteri ſemper compenſare tenentur illum qui totum reſtitutionis onus ſubiit. Cauſis principalibus, & executoribus deficientibus, & renuentibus reſtituere, ſuccedunt in reſtitutionis debito cauſæ negativæ, quæ in ſolidum reſtituere debent, plus minuſve juxta majus aut minus debitum impediendi, ſemper habito reſpectu ad cauſam quæ arctius impedire tenetur.

XXIII. QUÆST. IX. *Quomodo cauſæ recenſitæ omnes tenentur reſtituere in ſolidum?* RESP. Sermo eſt de pluribus cauſſis exequentibus idem furtum, damnumve, non de pluribus participantibus de eadem re furto ſublata. Certum quippe eſt te invitatum ad cœnam factam ex rebus furto ablatis teneri dumtaxat ad reſtitutionem partis ſolius quam comediſti. Similiter quando plures ingrediuntur ad vineam devaſtandam, nulla habita invicem conſpiratione, ſed alius alterius ignorans conſilium, & quiſque damnum ex ſe inducit, tum quiſque tenetur compenſare damnum a ſe illatum, cum nullum influxum in damnum ab aliis illatum contulerit. Hæc extra diſputationem ſunt.

XXIV. Quando plures in idem malum patrandum concurrunt, ſi unus ſit principalis motor, is primum in ſolidum reſtituere debet. Sic Principes, & ejus conſiliarii reſarcire damna belli: duces, tribuni damna militum tenentur: quia hi ſunt principales motores. Milites inferiores in defectu principalium, ea compenſare damna debent quæ ipſi immediate exequuntur; quando ad idem damnum individuum concurrunt, puta ad eamdem navim, aut domum incendendam, ad eumdem hominem necandum, ad eumdem indignum eligendum, omnes & ſinguli in ſolidum reſarcire damnum quod communi conſpiratione induxerunt, tenentur, ut docet communis & probabilior ſententia: quoniam licet phyſice ſinguli partem damni exequantur, moraliter tamen ſinguli in totum damnum influunt. Ratione enim mutui conſilii, & reciprocæ conſpirationis omnes conflant unam cauſam moralem totius damni. Ergo ſinguli tenentur in ſolidum.

XXV. QUÆST. X. *Utrum ex flagitioſa promiſſione oriatur obligatio exequendi rem promiſſam?* RESP. Sempronius, ut virginem ad ſtuprum, uxorem ad adulterium, ſicarium ad homicidium induceret, mercedem certam promiſit. Ante executionem promiſſum nullam inducere obligationem, & eſſe reſcindendum fatentur omnes. Diſputatur num promiſſo impleto ſolvendum ſit pretium promiſſum? Affirmant Salmanticenſes *tract.* 13. *cap.* 1. *punct.* 6. *n.* 154. & hanc eſſe communem Doctorum ſententiam afferunt.

XXVI. Oppoſitam opinionem defendunt *Adrianus*, *Joannes Medina*, *Navarrus*, *Wigers*, *Paulus Comitolus*, *Henricus a S. Ignatio*, *Continuator Tournely*. Quandoquidem jura tum ſacra, tum civilia decernunt, ſtipulationes, pacta, promiſſa ob turpem cauſam inita nullam habere vim, & pro infectis habenda. Gregorius IX. in cap. *Pactiones* hæc ſtatuit. *Juxta legitimas ſanctiones pactum turſe, vel rei turpis, aut impoſſibilis, de jure, vel de facto nullam obligationem inducit.* Jura Civilia in *L. Generaliter* 26. *ff. de verb. oblig. tit.* 1. hæc decernunt. *Generaliter novimus turpes ſtipulationes nullius eſſe momenti.* Rurſus *L. Mercedem cod. de condit.* hæc adjiciuntur. *Ob turpem cauſam ex ſtipulatione contra bonos mores interpoſita, denegandas eſſe actiones, juris auctoritate demonſtratur.* Tandem L. *Pacta quæ*, Cod. de pactis. *Pacta quæ contra leges, conſtitutioneſque, vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati jutis eſt.* Plura alia utriuſque juris prætereo.

XXVII. Recenſita jura, cum abſoluta ſint, æque ante, ac poſt patratum ſcelus urgent: & rationibus evincitur. Nam ſi poſt patratum malum ſolvendum pretium eſt, vim habet ſtipulatio. At nullam habere vim leges declarant. Quid quod Doctores ipſi communis ſententiæ defenſores docent, reſcindendas eſſe ejuſmodi ſtipulationes? Ergo ipſorum confeſſione nullius momenti ſunt. Præ-

terea

Digitized by Google

terea ſi ſtipulatio hæc poſt factum vim habet, ut contendunt Doctores iſti, eam profecto non habet ex novo pacto, ſeu conventione inter contrahentes, ſed ex pacto, quod factum præceſſit. Alterutrum ergo fateantur neceſſum eſt Doctores iſti, aut ſtipulationem hanc validam eſſe & ante, & poſt factum, aut nullam eſſe & ante, & poſt factum.

XXVIII. Tandem numquid obligatio ſemel omnino extincta reviviſcit? Negant omnes. Ergo longe minus obligatio quæ nulla fuit ante factum, & ab omni jure naturali, divino, & humano nulla habetur, reviviſcere poteſt. Deus, & leges omnes ſeverius puniunt pravitatem commiſſi ſceleris quam committendi. Ergo ſi propter turpitudinem rei nondum factæ vim obligationis a ſtipulatione auferunt, multo magis auferre eam debent ob rei factæ iniquitatem. Rurſus obligationes quæ ad malum impellunt, foventque crimina, tolerari haud debent. Sed ſi ſtipulationes, & pacta ſolvendæ mercedis pro ſcelere patrando ſervanda forent, peccandi licentia liberius graſſaretur, & aditus ad infinita ſcelera pateſieret. Denique vota, & juramenta de peccato patrando ex communi ſententia nulla ſunt: ergo longe magis nullæ promiſſiones humanæ, quæ ſane minus ſtringunt quam vota & juramenta Deo facta.

XXIX. OBJICIUNT citati Doctores. Diſtinguenda in flagitio duo ſunt: unum, actionis pravitas, Deique offenſio; alterum voluptas, delectatio, entitas actionis, moleſtia, periculum cui flagitioſus exponitur. Primum venale eſſe nequit. Secundum natura ſua, & per ſe vendibile eſt. RESP. Hac diſtinctione poſita, vendibilis anima, Angeli, Sacramenta, quatenus entia ſunt. Præfata flagitia ſub contractu non cadunt, quatenus entia ſunt præciſionis metaphyſicæ, ſed ut ſuis conditionibus involuta. Voluptates quæ inſunt flagitiis, improbæ ſunt. Ergo ſi flagitia ipſa venalia non ſunt, neque voluptates quæ comitantur flagitia, vendi queunt. Ergo falſa cenſenda eſt citata Doctorum ſententia.

XXX. QUÆST. XI. *Quid de quæſtu meretricio dicendum?* RESP. Quæſtum meretricium retineri poſſe, & ſolvi debere communiter fatentur omnes. Ergo falſa eſt hactenus defenſa ſententia, & vera adverſariorum opinio. Reſpondeo, meretricem poſſe repetere, & retinere pretium ſcortationis ſuæ, non ob aliquam ſtipulationem, non ob conſenſum in fornicationem, non ob voluptatem, non propter periculum aliquod, moleſtiamve, non denique quod ſui corporis copiam locare queat; ſed quia leges, quæ ob majora vitanda mala meretricium permittunt, hac mulcta plectunt ſcortatores, ut mercedem ſolvant ſcorto in pœnam patrati ſceleris. Addo leges iſtas permittentes eſſe. Num ante divinum tribunal juſtæ ſemper ſint, nobis non conſtat. Illud certum eſt, poſſe Principes minora permittere mala, ut majora declinent. At heinc non ſequitur ſubditos poſſe eiſdem legibus uti. Quare meretrices omnes ſincero corde compunctas adigerem ego, ut meretricii quæſtum in pauperes diſtribuerent, illiſque ut pauperibus pro ſuſtentatione aliquid plus & minus pro circumſtantiarum diverſitate concederem.

XXXI. QUÆST. XII. *Utrum virgines, matronæ, & honeſtæ feminæ pretium accipientes pro vendita pudicitia, reſtituere illud teneantur?* RESP. P. Leonardus *Leſſius* hæc *lib.* 2. *de juſt. c.* 14. *dub.* 8. *n.* 52. ſcribit. „ Etſi „ opus malum, pro quo dedit, non ſit æ„ ſtimabile pretio, qua malum; tamen qua „ delectabile, vel utile uni, & alteri detri„ mentoſum, periculoſum, laborioſum, in„ ter homines pretio æſtimatur. Ergo quod „ hac ratione pro eo eſt acceptum, non eſt „ reſtituendum, niſi forte quis exiſtimatio„ nem exceſſerit; ut ſi meretrix, quæ uſu„ ram ſui concedere ſolet uno aureo, ab „ aliquo juvene extorſerit 50. tamquam pre„ tium. *Hoc tamen locum non habet in ea* „ *quæ putatur honeſta; ut ſi matrona ali*„ *qua, vel* FILIA 100. *aureos pro uſura cor*„ *poris accipiat ab eo qui dare poterat*, RE„ TINERE *poteſt. Nam tanti, & pluris poteſt* „ SUAM PUDICITIAM ÆSTIMARE. Res enim „ quæ certum pretium non habent, nec ad „ vitam ſunt neceſſariæ, *ſed voluptatis cau*„ *ſa quæruntur*, arbitrio venditoris poſſunt „ æſtimari, ut PROBABILITER docet Petrus „ Navarra, & alii. “ Hactenus ille: quam profecto doctrinam, ſicut & alias hujuſmodi, non commendavit S. Franciſcus Saleſius, licet commendarit opera ejuſdem auctoris, ſane laudanda ob multa recte tradita documenta. Poſſe ejuſmodi mulieres, vel puellas, juſtitia tantum inſpecta, retinere donum ſponte datum ab eo qui facultatem habet donandi, abſolute non inficior. De his tamen muneribus idem faciendum inculco quod de pretio ſimoniace accepto tradit S. Thomas 2. 2. *qu.* 100. *art.* 6. *ad* 4.

vide-

Digitized by Google

videlicet non ipſi correo reſtituenda, ſed vel in Dei cultum, vel pauperibus eroganda: tum ut peccandi anſa mulieribus in avaritiam pronis tollatur, tum ut deſtruatur monumentum præteritæ impudicitiæ, tum ut per quæ peccat quis, per ea & torqueatur, juxta Spiritus ſancti effatum. Huic tam æquæ ſententiæ repugnare non poteſt niſi forte qui non pœnitentiam agit, ſed fingit.

XXXII. QUÆST. XIII. *Scorta ſive publica, ſive occulta tenentur ne reſtituere pretium ob turpem concubitum acceptum a Religioſo?* RESP. Similes quæſtiunculas non excitarem, niſi agitatas ab aliis invenirem. Pellizarius in *Manual. Reg. tr.* 4. *cap.* 2. *ſect.* 4 *q.* 3. Maſchardus *tom.* 2. *lib.* 5. *par.* 2. *tr.* 1. *docum.* 2. Lugo *diſp.* 3. *ſect.* 3. Joannes a Cruce *lib.* 1. *c.* 3. *dub.* 10. & alii opinionem negantem defendunt. Quando, inquiunt, Religioſus obtinet facultatem a Superiore diſponendi de bonis ſibi ad uſum conceſſis, dum in turpes res ea diſtrahit, licet in modo alienandi contra Superioris voluntatem agat, ipſa tamen alienatio valida eſt. Et in hanc alienationem abſolute ſpectatam Superior conſentit. Hæc non tam refellenda argumentis, quam lugenda amaris lacrymis ſunt. Nulli Superiores licentiam concedere queunt pendendi pretium pro caſu turpi. Invalida ergo eſt alienatio. Ergo reſtitutio neceſſaria.

XXXIII. QUÆST. XIV. *An recipiens pretium pro injuſta ſententia ferenda, reſtituere illud debeat?* RESP. Leges poſitivæ deteſtantur, & prohibent omnes donationes faciendas judicibus ob injuſtas ſententias, advocatis ob injuſtam defenſionem clientum, teſtibus ob falſum teſtimonium. Salmaticenſes *tr.* 13. *c.* 1. *punct.* 7. *n.* 169. docent, ejuſmodi donationes ſpectato jure naturali validas eſſe. Verum hæc opinio falſa mihi eſt, & rejicienda.

XXXIV. Diſputatur, utrum vi legis poſitivæ prohibentis ejuſmodi donationes, reſtitui debeant? Duplex reperitur ſententia, & utraque probabilis reputatur a Salmanticenſibus. Prior negat reſtitutionis debitum, quod indicatæ leges obligant tantum in foro exteriori, inquiunt ejuſmodi auctores, ſecus in foro interiori. Hanc opinionem rejicio ut falſam, & improbabilem. Siquidem præfatæ leges jure naturæ nixæ in utroque foro obligant. Audiatur de hoc argumento S. Auguſtinus, qui *epiſt.* 54. ad Macedonium ita ſcribit: *Sed non ideo debet vendere juſtum judicium, aut teſtis verum teſtimonium, quia vendit advocatus juſtum patrocinium, & juriſperitus verum conſilium. Illi enim inter utrumque partem ad examina adhibentur; & iſti ex una parte conſiſtunt. Cum autem judicia, & teſtimonia, quæ nec juſta, nec vera vendenda, iniqua & falſa venduntur, multo ſceleratius utique pecunia ſumitur: quia ſcelerate etiam, quamvis a volentibus, datur. Qui vero pro iniquo judicio dedit, vellet quidem repetere, niſi timeret, vel puderet emiſſe . . . Verumtamen ſi juſtitia ſincerius conſulatur, juſtius dicitur advocato: Redde quod accepiſti, quando contra veritatem ſtetiſti, iniquitati affuiſti, judicem fefelliſti, juſtam cauſam oppreſſiſti, de falſitate viciſti.*

XXXV. Hoc teſtimonium ſibi objicit P. Leonardus Leſſius *lib.* 2. *de juſt. c.* 14. *dub.* 8. *n.* 55. his verbis. „ Dices: Divus Augusti-
„ nus epiſtola quinquageſima quarta ad Ma-
„ cedonium ait, *ſceleratius accipi pecunia pro*
„ *ſententia injuſta quam pro juſta, pro teſti-*
„ *monio falſo quam pro teſtimonio vero.* At-
„ qui pecunia accepta pro ſententia juſta
„ eſt reſtituenda. Ergo & pro ſententia in-
„ juſta. Ita Sotus. “ Subdit vero:

„ Reſp. negando conſequentiam. Non
„ enim quia aliquid eſt ſceleratius, ideo
„ magis vel æque obligat ad reſtitutionem.
„ Hæc enim obligatio non ſequitur magni-
„ tudinem ſceleris, ſed damnum per inju-
„ riam datum. *At qui accipit pro ſententia*
„ *injuſta, nullam infert injuriam danti, ſic-*
„ *ut is qui pro juſta.* Porro illud eſt ſcele-
„ ratius quam hoc: tum quia pejus eſt fer-
„ re ſententiam injuſtam (ad quam feren-
„ dam jam habet animum qui pecuniam
„ accipit) propter injuriam quæ fit alteri
„ parti, quam accipere pecuniam pro ſen-
„ tentia juſta ferenda: tum quia (ut ibi-
„ dem Auguſtinus ait) ſceleratius datur pro
„ injuſta quam pro juſta, quamvis detur
„ voluntarie, & libenter. Loquitur enim
„ de ſententia ferenda. Adde, ibidem Au-
„ guſtinum ſignificare pecuniam iſtam, etſi
„ ſceleratius acceptam, non eſſe opere im-
„ pleto reſtituendam, dum dicit *datam a*
„ *volentibus.* Volenti enim non fit injuria.
„ Secus ſi data ſit pro ſententia juſta, quæ
„ cenſetur data *coacte* metu ſententiæ in-
„ juſtæ. “

XXXVI. Si in explicando aliquo fidei articulo hac libertate, & vaniſſimo diſtinctionum involucro quis SS. Patrum ſententias implicaret & eluderet, actum de fidei articulis eſſet: & quia in morum mandatis explicandis reipſa Patrum ſententiæ variis cavillationibus adulterantur, ideo deplora-

bili

bili modo relaxata, & obſcurata a non paucis Calviniſtis eſt Theologia chriſtiana. Doctrina S. Auguſtini inconcuſſa eſt. Quare Vaſquez, & Lugo *diſp.* 18. *ſect.* 5. *num.* 57. fatentur S. Auguſtinum a nobis ſtare, nec tamen ipſi verentur defendere opinionem ab Auguſtino improbatam. Ratio noſtræ ſententiæ evidens eſt. Judex vi ſui officii tenetur ſententiam ferre. Ergo recipere pretium nequit. Pro ſententia juſta, inquit aliquis, concedo. Pro injuſta nego. Quoniam ſententiam juſtam vi officii ferre cogitur: ideo pro ferenda juſta ſententia recipere pretium nequit, & ſi recipit, reſtituere aſtringitur. At injuſtam ſententiam dicere non eſt obligatus, ideo pro injuſta ſententia ferenda recipere & retinere pretium valet. Vin' lepidiora? Dum ejuſmodi paradoxa, quæ ſenſum communem feriunt, deridenda propinamus, tedarguunt nos nonnulli. At illos exoramus, ut evincant hæc non eſſe paradoxa digna ſevera confutatione. Sed prodeat in medium M. Tullius, qui *lib.* 2. *offic. c.* 16. hæc adverſus improbatam opinionem ſcribit. *Caput autem eſt in omni procuratione negotii, & muneris duplicis ut avaritiæ pellatur etiam minima ſuſpicio. Utinam*, *inquit C. Pontius Samnis, ad illa tempora fortuna me ſervaſſet, & tunc eſſem natus, quando Romani dona accipere cœpiſſent: non eſſem paſſus diutius eos imperare. Ne illi quidem ſecula expectanda fuerunt. Modo enim hoc malum in hanc Rempublicam invaſit. Itaque facile patior tunc potius Pontium fuiſſe . . . . Nullum igitur vitium tetrius . . . quam avaritia, præſertim in Principibus, & Rempublicam gubernantibus. Habere enim quæſtui Rempublicam non modo turpe eſt, ſed ſceleratum etiam & nefarium.*

XXXVII. Quæst. xv. *Quando id quod reſtituitur, ad manus creditoris non pervenit, aſtringitur ne debitor denuo reſtituere?* Resp. Plura impediunt immediatam reſtitutionem, quæ propterea fieri debet aut medio Confeſſario, aut alia perſona. Si perſona media deſignetur a creditore, vel facultatem concedat debitori eam deligendi; iſque bona fide eligat perſonam exiſtimatam dignam, certum eſt rem perire creditori, & debitorem immunem eſſe a nova reſtitutione. Idem dicendum, quando perſona deſignatur a judice. Diſputatur dumtaxat quando debitor ex ſe hanc perſonam eligit. Plures defendunt furem non eſſe novæ reſtitutioni obnoxium poſtquam homini fideli proboque rem reſtituendam conſignavit, etiamſi pereat.

XXXVIII. Oppoſita ſententia mihi eſt probabilior. Siquidem natura, & eſſentia reſtitutionis eſt conſtituere æqualitatem læſam injuſta acceptione; & creditor ſemper eſt invitus uſque dum rem ſuam non obtinet, aut de ipſa diſponit, & redintegretur æqualitas. Hæc autem æqualitas non redintegratur, niſi res ablata redeat in creditoris manum. Fur in cauſa eſt ſiniſtri eventus. Ille rem alienam auferendo his periculis libere ſeſe exponit.

XXXIX. Si poſſeſſor bonæ fidei rem inventam mittat per virum probum ad dominum ſuum, ſi pereat, non eſt novæ reſtitutioni obnoxius. Quoniam non tenetur neque ex injuſta acceptione, neque ex re accepta. Si vero res debeatur ex contractu mutui, depoſiti, pignoris &c. diſtinguunt auctores. Si res reſtituenda ſit eadem in ſpecie, ut hæc veſtis, hic equus, quem commodato accepiſti, mittatur per virum probum; res perit creditori, quia illius erat, atque adeo domino perit. Contra ſi res non ſit eadem in ſpecie, ſed in genere, ut pecuniæ, triticum, vinum, quæ mutuo accepiſti, tibi, non creditori pereunt, quia res iſtæ tuæ erant. Hæc communia ſunt.

XL. Quæst. xvi. *Quo in loco, & cujus expenſis fieri reſtitutio debet?* Resp. Poſſeſſor bonæ fidei in loco reſtituere debet, ubi res extat. Si dominus fuerit abſens, admonendus, & ejuſdem expenſis res deferri ad illum debet. Si vero hic bonæ fidei poſſeſſor rem alio tranſtulerit, tum propriis expenſis rem mittere ad dominum debet. Contra malæ fidei poſſeſſor proprio incommodo rem reſtituere tenetur eo in loco ubi res extaret, ſi ablata non fuiſſet. Reſtitutio ex contractu debita, ubi celebratus contractus eſt, fieri debet, niſi aliter a contrahentibus ſtatutum ſit. Mutuum expenſis mutuatarii, cum in ejuſdem commodum cedat, reſtituendum eſt. Contra depoſitum cum in deponentis utilitatem cedat, iſtius expenſis repetendum eſt.

CAPUT III.

De illis quibus fieri reſtitutio debet; & de ordine in reſtitutione ſervando.

I. Quæst. i. *Cuinam reſtitui res debet accepta a poſſeſſore bonæ fidei?* Resp. Domino reſtituenda res eſt, quia hæc ſemper clamat ad dominum ſuum. Si is cui facienda reſtitutio eſt, mortuus ſit, heredibus

Digitized by Google

bus vel ex teſtamento, vel ab inteſtato bona reſtitui debent. Si bona accepiſti a Religioſis, Monaſterio, ſi a filio-familias, parentibus, ſi ab uxore, marito reſtituenda ſunt, niſi de conſenſu dominorum conſtaret in ejuſmodi alienationes.

II. Si res reſtituenda perniciosa domino ſit, illam reſtituere eidem non debes tempore quo eiſdem noxia eſt. Quare depoſita arma apud te reddere non debes furioſo, aut alteri eiſdem male uſuro. Similiter ex caritate non debes reſtituere pecuniam, quam dilapidandam in ſcorta, aut alia flagitia prævides a domino.

III. QUÆST. II. *Cuinam facienda eſt reſtitutio quando dominus eſt ignotus?* RESP. De rerum inventarum reſtitutione dictum ſupra eſt. Nunc de rebus furto ablatis, aut alio titulo, quæ apud poſſeſſorem reperiuntur, ſermo eſt. Primo omnis adhibenda diligentia eſt ut dominus reperiatur. Si dubitetur, an res reſtituenda Petri ſit, an Joannis, pro rata dubii dividenda reſtitutio eſt. Si denique nullo modo reperiri dominus poteſt, diſtribuenda bona ſunt in pauperes. Similiter bona per ſimoniam acquiſita in pia opera eroganda eſſe docet probabilior ſententia. Bona feneratitia, ſeu uſuris collecta, ſi illi a quibus fenera extorta ſunt, innoteſcunt, iiſdem reſtitui debent. Si ignorantur, pauperibus conferri debent. Quando emptores alicuis communitatis læſi fuerunt venditionibus injuſtis, tum compenſari ejuſdem loci emptores debent venditionibus viliori pretio, quando emptores læſi ignorantur. In his caſibus conſulendus eſt Parochus, aut Epiſcopus.

IV. Diſputant auctores, num ſolutio facta non tuo creditori, ſed alteri, cui creditor tuus tantumdem debet, valida ſit? Affirmant *Leſſius*, *Caſtropalaus*, *Laym. Bonac.* qui citant *Molinam*, *Valentiam*, & alios. Hæc opinio falſa mihi eſt. Quoniam Petrus creditor tuus jus habet exigendi a te creditum ſuum. Paulus vero Petri creditor nullo potitur jure quidquam a te repetendi. Qua ergo ratione pervertere hæc jura vales? Quis te conſtituit Petri curatorem, ut ejuſdem debita ſolvas? Numquid ſurripere bona a Petro vales, ut ejuſdem debita ſolvas? Cur ergo centum quæ tu illi debes, quæque illius ſunt, ſolvere ejuſdem creditori poteris?

V. QUÆST. III. *Qui ordo ſervandus in reſtitutione eſt?* RESP. Quando debitor ſolvendo non eſt omnibus creditoribus, ex his alios aliis præferendos leges ſtatuunt. Alii enim ſunt creditores qui jure naturæ præferri ceteris debent. Alios præferendos leges poſitivæ decernunt. Leges iſtæ obligant in conſcientia, quidquid in oppoſitum dicant *Diana*, *Machadus*, *Serra*, & alii; quorum opinionem immerito probabilem, ſeu non improbabilem reputant Salmanticenſes.

VI. Creditores quorum bona in ſpecie extant apud debitores, & quorum dominium translatum non eſt, ut ſunt pignora, commodata, depoſita, omnibus creditoribus præferri jure naturæ debent, ut omnes fatentur. Debita certa, licet in propria ſpecie non extent, præferenda eſſe debitis incertis, tenet communior opinio. Quid tutius ſit vix percipio. Quare ſpectandæ circumſtantiæ ſunt, & prudentum judicio caſus qui in praxi raro occurrit, reſolvendus.

VII. QUÆST. IV. *An creditoribus privilegiatis præferri venditor debeat, dum res in ſpecie extat apud emptorem?* RESP. Excipiuntur communiter bona Eccleſiæ, minorum, & fiſci, quorum dominium non transfertur in emptorem uſque dum pretium ſolutum reipſa non ſit. Diſputatur ſolum de aliis creditoribus, qui credito merces vendunt emptoribus, num ſcilicet iſti, quando eorum merces in ſpecie extant apud emptores, pretio non ſoluto, præferri aliis creditoribus debeant. Affirmat communior opinio, quæ fori etiam exterioris uſui conformior videtur: idque æquitati naturali videtur magis conſentaneum, ut cum res venditoris extat in propria ſpecie, non applicetur extraneis, domino aut venditore invito.

VIII. QUÆST. V. *Qualis ordo ſervandus eſt inter debita aut ex contractu oneroſo, & gratuito, aut ex contractu, & ex delicto?* RESP. Debita ex contractu oneroſo, nimirum ex venditione, permutatione, locatione &c. præferri omnino debent debitis ex liberali promiſſione etiam acceptata ex legato, & teſtamento &c. Idque verum habet, etiamſi debitum contractum ſit ob promiſſionem dotis ſolvendæ filiæ, legati donandi Eccleſiæ, pauperibus &c. Quoniam Deus ſacrificia ex rapinis facta non acceptat.

IX. Diſſidium eſt, num debita ex delicto præferri debeant debitis ex contractu oneroſo? Prima opinio defendit præferenda eſſe debita ex delicto, quando cetera debita non ſint hypotheca firmata, aut non extet res in ſpecie. Altera opinio oppoſitum defendit, nempe prius eſſe ſolvenda debita ex contractu oneroſo. Tertia ſententia

tia

Digitized by Google

tia contendit, nullum eſſe ſervandum ordinem, ſed omnibus pro rata ſolvendum. Salmanticenſes ajunt, omnes tres iſtas ſententias eſſe probabiles. Et tamen ſola una vera eſt. Quod mihi in re ſatis obſcura & implexa videtur probabilius, eſt quod debita prius contracta prius ſolvi debeant, ſive ſint ex delicto, ſive ex contractu. Ratio eſt, quia dum debitor priora debita contraxit, erat, ut ſupponitur, ſolvendo: & creditor jus certum acquiſivit. Porro hoc jus legitimum, & certum lædi nequit per debita poſteriora: quia dum debitor contrahit hæc poſteriora debita, non habet unde ſolvat, cum ejus bona obligata jam ſint priori creditori.

X. Quæst. vi. *Quomodo creditores hypothecarii præferendi aliis ſint?* Resp. Hypotheca jus præbet in bona quæ eidem ſubjiciuntur. Quare creditores quibus bona debitoris deſignata ſunt ſub hypotheca ſive expreſſa & ſpeciali, ſive tacita & generali, præferri aliis omnibus creditoribus perſonalibus etiam privilegiatis debent, ut omnes docent: quia iſti non in perſonam modo, verum etiam in bona hypothecata jus habent. Inter creditores vero hypothecarios *qui prior eſt tempore, potior eſt jure.*

XI. Qui pecunias conferunt expendendas in domus ædificio, in colendo agro, in redimendo, aut emendo ſtabili, quæ bona hypotheca gravantur in ſecuritatem creditorum, qui expreſſe poſtulant hæc bona ſibi obligari, præferendi ſunt creditoribus anterioribus habentibus hypothecam tantum generalem. Verum ad hoc quod attinet, variæ ſunt conſuetudines tribunalium, juxta quas debita ſolvenda ſunt.

XII. Inter creditores ſimplices ſeu perſonales, qui actionem tantum habent in perſonam, præferuntur illi qui funerum cauſa pecunias dant. Funerum nomine veniunt etiam expenſæ in infirmitate curanda. Sponſa tradens dotem ante matrimonium, matrimonio non ſecuto, contrahit creditum privilegiatum præferendum aliis creditoribus perſonalibus, qui non habent vel expreſſam, vel tacitam hypothecam. Qui deponit pecunias apud publicum depoſitarium, vel nummularium, uſura non percepta, præfertur omnibus creditoribus perſonalibus ejuſdem publici depoſitarii; ſecus autem ſi uſuram perciperet, quia tunc non deponens, ſed mutuans eſt.

XIII. Quæst. vii. *Qualis ordo ſervandus eſt inter creditores ſimplices, non privilegiatos?* Resp. Prælatio inter iſtos ad juris naturæ regulas revocanda eſt, cum nihil de iiſdem leges ſtatuant. Una ſententia defendit, nullam admittendam inter ejuſmodi debitores prælationem, ſed partienda eſſe bona, & pro rata temporis diſtribuenda. Altera ſententia contendit, illos creditores præferendos eſſe qui tempore priores ſunt. Et ratio ſupra aſſignata ſatis urgens videtur: & ideo hæc ſententia probabilior eſt, ſive creditores pauperes ſint, ſive divites. Plura ſunt jura quæ favent primis petitoribus. Quare quiſque propriæ Patriæ leges ſpectare debet.

XIV. Quæst. viii. *Poteſtne debitor admonere ſecreto amicum creditorem, ut prior petat, eique integrum debitum ſolvere cum aliorum creditorum detrimento?* Resp. Non deſunt qui id adfirmant, præſertim P. La-Croix, qui *lib. 3. p. 2. n.* 405. hæc ſcribit: *Secundum ſententiam probabilem, quod prior petens præferendus ſit, poterit debitor admonere creditorem ſibi amicum, quod ipſe prius petenti poſſit prius ſolvere, & ſic procul dubio alter movebitur ut petat.* Fraudibus, & dolis viam parat ſententia hæc, quæ ſeipſa falſitatem prodit. Quam hæc & alia ſimilia paradoxa a chriſtiana æquitate, & ſimplicitate abhorreant, nemo non videt.

CAPUT IV.

Quænam ſint cauſæ ob quas omitti, aut differri reſtitutio poſſit.

I. Impotentia, quæ excuſat a reſtitutione, duplex eſt. Altera phyſica, de qua nemo dubitat; altera moralis, quæ graviſſimam, aut gravem peculiarem difficultatem affert. In anteceſſum tamen advertas velim, cuilibet reſtitutioni inſitam difficultatem eſſe ob hominum cupiditatem & avaritiam. Hæc autem difficultas nullo modo excuſat a reſtitutione facienda. Nomine ergo difficultatis, quæ moralem impotentiam conſtituit, intelligitur aut extrema egeſtas, aut notabile graveque malum, vel ſcandalum, aut peccandi periculum ob reſtitutionem ſubeundum.

II. Hinc inferas, primum debitorem differre poſſe reſtitutionem, quando imminet periculum gravis damni, puta ſi creditor abuſurus re ſua eſſet in damnum boni communis, vel proximi. Secundo ſi debitor ipſe grave damnum ſubiret ſtatim reſtituendo, creditor vero parum aut nihil incommodi pate-

Digitized by Google

pateretur. Reſtitutio enim ordinata eſt ad ſervandam æqualitatem inter partes. Non eſſet autem æqualitas, quando debitor cum tanto diſpendio reſtitueret creditori deberet, ſi hic vix incommodum ſentit propter dilationem. Et hoc in caſu irrationabiliter invitus homo eſſet. Tertio non urget reſtitutionis præceptum, quando ex ejuſdem executione immineret periculum ſpirituale; ut ſi ob reſtitutionem proſtituenda eſſat pudicitia filiarum, ſi filios re ipſa alere non poſſes. Artifex non tenetur vendere inſtrumenta artis ſuæ, quibus laborando ad victum neceſſaria acquirit; debet tamen artem exercere, ut debita ſolvat. In pari caſu, excepta extrema neceſſitate, alicujus damni, creditor præferri debet ſicut innocens reo. Dilatio reſtitutionis licita non eſt ad comparandum lucrum, potiſſimum ſi creditor damnum patiatur.

III. Quare maxima cautione opus eſt cum debitoribus, quoniam homines proni ſunt ad retinendum aliena. Debitores, ut alias dixi, communiter ſunt divites, aut nobiles, qui prætextu ſtatus ſuſtinendi differunt ſolutionem debitorum, & mercenariorum, & mercatorum ſanguine & ſudoribus ſplendorem pomparum & faſtus fovere contendunt. Quare iterum atque iterum monendi Confeſſarii ſunt ut iſtos a Sacramentis omnino arceant uſque dum ſolverint debita ſua. Sunt enim iſti cujuſcumque juſtitiæ proculcatores inhumani & truces, tum quod differant ſolutionem mercedum & debitorum, tum quod crudeliter cogant pauperes debitores, quemadmodum creditor ille evangelicus, ut ſibi uſque ad ultimum quadrantem ſolvant.

CAPUT V.

De reſtitutione propter homicidium, vel mutilationem, vel ſtuprum, vel adulterium.

I. HActenus de reſtitutione in communi; nunc da reſtitutione in particulari agendum eſt: & primum omnium de reſtitutione ob homicidium voluntarium, in quo duo ſpectari damna queunt. Primum vitæ, aut membrorum ablatio; alterum quod vitæ privationem, aut membrorum mutilationem conſequitur. Qui alteri vitam voluntarie (nec enim nunc ſermo eſt de mutilatione, aut homicidio quod conſequitur ad neceſſariam defenſionem) eripit, lædit juſtitiam commutantem. Vita autem ſemel erepta, aut membrum reciſum reſtitui nequit. Quid itaque agendum, ut læſa juſtitia reparetur? Si judex occiſorem, vel mutilatorem punit, nulla alia ſatisfactio requiritur: quoniam judex omnia quæ ex juſtitia reparanda damna ſunt, jubet ut reparentur. Diſputatur igitur de reſtituendis ab occiſore, aut mutilatore a juſto judice non punito.

II. QUÆST. I. *Occiſor, aut mutilator tenetur ne compenſare injuriam perſonalem fortunæ bonis?* RESP. Duplex ſententia eſt. Una negat aliquid reſtituendum eſſe ob injuriam perſonalem, ſeu ob ſolius vitæ, aut membri mutilationem. Altera ſententia, quæ probabilior eſt, adfirmat. Quia qui alterum occidit, mutilat, lædit, violat juſtitiam commutantem. Ergo reparari hæc juſtitia debet ea via qua poteſt. Quamvis autem reſtitui vita, membrum reciſum nequeat, poteſt tamen fortunæ bonis aliquomodo compenſari. Qui reſtituere mille debet, & non poteſt niſi centum, liber ne a reſtitutione partis erit, quia reddere totum non valet? Ad praxim igitur quod attinet, Confeſſarii eſt tradere ut homicida, aut mutilator, præter compenſationem tam lucri ceſſantis, quam damni emergentis faciendam heredibus, aliquid largiatur pro vita, aut membro ablato: ſacrificia offerri curet, & eleemoſynas eroget: atque univerſam familiam occiſi aut mutilati ſolari, & adjuvate pro virili ſtudeat.

III. QUÆST. II. *Quæ damna compenſare interfector debet?* RESP. Cuncta damna quæ ex occiſione, aut mutilatione conſequuntur, reſarcienda ſunt. Compenſandæ ſunt expenſæ curationis, & lucra omnia, quæ occiſus, aut mutilatus ſua arte, negotiatione, & induſtria aſſequi poterat, quando filii ſunt, vel ſorores, uxor, aliique conjuncti, qui talia damna patiantur ex occiſione, aut mutilatione. Si vero nemo ſit qui damnum patiatur, nihil reſtituendum eſt. Diſputant auctores, quot vitæ anni computandi ſint in occiſo? Ut rem paucis conficiam, hæc omnia prudentum judicio ſubjicienda ſunt. Occiſiones inter nobiles nulla ſolent compenſatione reſarciri. Si homicida pœnam lueret talionis, nulli reſtitutioni obnoxii forent heredes, quia pœna mortis inflicta omnia remiſſa cenſentur: & ita communis obtinet conſuetudo. Si alicubi oppoſitus rationabilis mos vigeat, ſervandus eſt.

IV. Si provocatus ad pugnam occidat provocantem cum inculpatæ tutelæ moderami-

mine, nihil reſtituere aſtringitur. Si vero graviter limites moderaminis exceſſiſſet, tum pro rata reſtituere deberet. Si mutuo ſe provocaverint, nihil reſtituendum eſt, quia uterque ceſſit juri ſuo. Si unus alterum provocaverit improperando ignaviæ notam, provocatus occiſor non tenetur ad reſtitutionem, inquiunt juniores plures: quia reſpuere ſine dedecore duellum non poterat. Hæc ratio pugnare cum Evangelio mihi videtur. Quare mihi falſa eſt, niſi me fallant omnia, ſequens opinio P. Viva, qui *Tom.* 1. *p.* 3. *q.* 7. *a.* 1. *n.* 2. inquit: „ Quamvis aliquando non fugiendo peccet contra caritatem, ſi ſcilicet *ſine diſpendio honoris* fugere poterat; at non peccat contra juſtitiam. Ergo non tenetur ad reſtitutionem. “ Quid? Peccat Chriſtianus contra caritatem quando *ſine diſpendio honoris* mundani fugere nequit, non autem contra juſtitiam peccat? At hanc doctrinam quis non improbet? Fugam enim arripere tenetur, dum via patet, *cum diſpendio honoris*, qui in opinione inſanientis mundi ſitus eſt.

V. QUÆST. III. *An ex homicidio caſuali oriatur debitum reſtitutionis?* RESP. Titius vulneravit Sempronium vulnere minime letali: negligentia chirurgi, aut medici Sempronius moritur. Titius compenſare damna aſtringitur, quæ non mortem, ſed vulnus conſequuntur. Si tamen Sempronius ex accepto vulnere moritur, quia chirurgus non invenitur, Titius vulnerator compenſare tenetur damna quæ mortem conſequuntur. Ex homicidio per accidens ſequuto nihil reſtituendum eſt. Clericus venationem vetitam exercet, omnem diligentiam adhibet, ut homicidium declinet: hoc ſi ſequatur, nihil reſtituere aſtringitur. Si contra ex negligentia graviter culpabili homicidium ſequeretur, tum reſtituenda omnia damna eſſent.

VII. QUÆST. IV. *Quibus facienda ſit reſtitutio damnorum quæ ex homicidio ſequentur.* RESP. Facienda eſt heredibus, non liberis, ſed neceſſariis. Fratres, conſanguinei, licet ſuccedant ab inteſtato, non ſunt heredes neceſſarii, atque adeo iſtis nulla facienda eſt reſtitutio. Uxores, filii, parentes ſunt heredes neceſſarii, quibus facienda reſtitutio eſt.

VII. Diſſident Moraliſtæ, num homicida ſolvere creditoribus occiſi debita teneatur? Communior ſententia negat: quoniam nulla datur actio creditoribus contra occiſorem, aut mutilatorem in foro exteriori, immo neque in interiori. Circumſtantiæ tamen ſpectandæ ſunt, & ſapientum conſilia audienda, dum ſimilia facta occurrunt, ut in graviſſimis delictis id quod juſtum eſt, definiatur.

VIII. Si vulneratus dominus abſolutus ſit, & antequam decedat remittat una cum injuria ſibi illata, etiam damna reſarcienda, liber occiſor eſt a reſtitutione. Ceterum licet vulneratus aſtringatur remittere omnem injuriam ſibi illatam, & diligere ſuum vulneratorem, non tamen obligatus eſt dimittere damna inde emergentia; immo ſi uxor, ſi filii, nepotes, vel parentes graviter indigerent, peccaret contra caritatem, ſi cum tanto iſtorum diſpendio & detrimento expenſas, & damna condonaret.

IX. QUÆST. V. *Quid reſtituere debet deflorator virginis?* RESP. Communiter auctores abſolvunt defloratorem a reſtitutione, quando virgo ſponte conſenſit, ſitque illa ſui juris. Leges civiles ſtatuunt ut ſtuprator vel dotet, vel ducat virginem ſtupratam, quia ſemper præſumunt blanditiis & fraude ſeductam. Et ſane in praxi vix abſolvendus ſtuprator eſt vel a ducenda, vel a dotanda virgine. Circumſtantiæ tamen ſpectandæ ſunt. Si defloratio publica ſit, minis, vel fraude peracta; tum non ſolum compenſanda eſt corruptæ virginitatis macula, ſed etiam infamiæ nota parentibus illata. Deflorator integram dotem dare non aſtringitur, ſed dandam a parentibus augere. Si tamen pauper ſit deflorata, tum integra dos danda eſt a ſtupratore. Si dubium occurrat, num virgo antea fuerit deflorata, tutior pars eſt eligenda, quia nemo præſumitur malus, niſi probetur. Quamobrem etiam in caſu dubio compenſanda damna ſunt. Quin ſi re ipſa virgo non erat, talis tamen reputabatur, & ſtuprator eam diffamavit, tum damna compenſanda ſunt. Si vero ex tali coitu nullam paſſa infamiam eſt, nihil reſtitui debet. Idem quod dictum eſt de virgine, dicendum de honeſta vidua eſt.

X. Si ſolis precibus, blanditiis, munuſculis virginem pertrahat in conſenſum, ad nihil teneri communiter auctores docent, ut dictum eſt, quod hæc omnia libertatem non adimant. Si tamen preces eſſent adeo repetitæ, & blanditiæ adeo aſſiduæ ut violentiæ æquivalerent, tum compenſanda damna eſſent. Quicumque ſub ſpe matrimonii virginem defloravit, eam ducere tenetur, quia contractus iſte onetoſus eſt, utramque par-

partem aſtringens, etiamſi promiſſio ficta fuerit. Quamvis enim contractus de re turpi nullus ſit; ſubeunda tamen pœna eſt admiſſi ſceleris.

XI. Hæc abſolute vera ſunt: ceterum ſi noſtri temporis puellæ ſpectentur, adeo non raro inverecundæ, expudoratæ, effrontes, vafræ, & audaces ſunt, ut ipſæ juvenes, & viros aggrediantur; ipſæ eoſdem circumveniunt, faſcinant, & ſuis blanditiis & præſtigiis dementant, ut vel eorum crumenam expilent, vel in matrimonium pertrahant. Quare ad tantam puellarum audaciam comprimendam lex ſtatuenda eſſet, ut defloratæ in perpetuum lugerent ſtupratam virginitatem. Illud ſemper præ oculis habendum, virgines modeſtas, verecundas, ſolitudinis amantes, juvenum & virorum congreſſus, & alloquia fugientes a nemine violari. Si igitur ipſæ procaces ſunt, & propriæ virginitatis nundinatrices, ut aliæ diſcant, & publico ſint exemplo, plectendæ, non dotandæ eſſent; præſertim ſi defloratores ſint nobilioris & altioris ſtatus. Prudentum tamen judicio, & deciſioni hæc ſubjicio, ut id definiatur quod bono publico expediat.

XII. QUÆST. VI. *Quid ob adulterium quod partus conſequitur, reſtituendum eſt?* RESP. Quando ex certis ſignis evidenter conſtat prolem conceptam fuiſſe ex congreſſu cum adultero, vel quia maritus abſens, vel quia æger, vel quia impotens; tum compenſanda ſunt damna omnia quæ maritus paſſus eſt a tertio ætatis anno in puero alendo: primo enim triennio mater; poſt, uſque ad tempus quo ſibi providere filius poteſt, pater alere filium aſtringitur. Quid ſi dubium occurrat cujus ſit proles? Aliqui eo nixi axiomate, *Melior eſt conditio poſſidentis*, negant debitum reſtitutionis.

XIII. Quæ mihi probabiliora videntur, ſunt ſequentia. Quando adulter, & adultera mutuo conſenſu adulterium perpetrarunt, ambo pro rata tenentur puerum alere, & damna compenſare marito, vel heredibus legitimis: ſi unus deficit, alter tenetur in ſolidum. Contra ſi adulter provocet adulteram, eamque blanditiis, & munuſculis in adulterium pertraxit; tum adulter ſolus, utpote cauſſa princeps, compenſationi obnoxius eſt. Deficiente tamen adultero, tenetur adultera. Quando dubitatur cujuſnam ſit proles, tum in favorem matrimonii judicandum eſt. Quod ſi dubium perſiſtat, & rationes æque probabiles, aut probabiliores ſuadeant prolem eſſe ſpuriam, pro rata dubii compenſationem faciendam exiſtimarem.

XIV. Quando adultera duos admittit unum poſt alterum, & ignoratur cujuſnam proles ſit, quiſnam iſtorum ad compenſationem tenetur, ſi conſtet alterutrius ope conceptam prolem eſſe? *Lugo*, *Lopez*, *Trullenchus*, *Sanchez*, *Sotus*, & alii ambos liberant: & hanc opinionem defendunt quoque *Salmanticenſes*, & *Cardinalis Gotti*. Hæc opinio mihi improbabilis eſt. Quid? Certum eſt alterutrum eſſe verum parentem, & ambo liberi erunt? Si uterque adulterium perpetravit, uterque ſubire pœnam debet. Si uterque homicidium intentaſſet, licet ignoraretur quis illorum re ipſa homicidium perpetraſſet, in quo foro uterque liber evaderet? Uterque adulterium perpetravit, uterque actionem procreatricem exercuit. Ergo neuter innocens, licet unus filium genuerit. Ergo uterque pro rata alere filium, & compenſare damna aſtringitur. Oppoſitæ ſententiæ argumenta non urgent. Innocentem volunt illum qui non genuit. At quomodo innocens, ſi adulterium, ſi actionem generatricem poſuit? Duo ergo ſunt rei. Ergo ambo puniendi: ambo ad damna reſarcienda concurrere debent: & uno deficiente alter tenetur in ſolidum.

XV. QUÆST. VII. *Adulter certo ſciens ex ſuo adulterio procreatam prolem eſſe, quid reddere filiis legitimis tenetur?* RESP. *Diana*, *Henriquez*, *Sotus*, *Ledeſma*, & alii contendunt non teneri adulterum compenſare damna quæ filii legitimi ſubeunt in portione hereditatis, aut legatorum, quæ accipit filius ſpurius, quando is adulteræ non ſuaſit filii ſpurii ſuppoſitionem. Hæc opinio communiter improbatur; docentque utrumque, adulterum, & adulteram, debere omnia damna compenſare quæ adveniunt filiis legitimis ratione filii ſpurii, etiamſi adulter non ſuaſerit ſuppoſitionem. Quoniam uterque cauſa fuit cur ſpurius filius reputetur legitimus: ergo uterque damnorum reparationi ſubjectus eſt. Primum itaque uterque omnem adhibere diligentiam debet, ut legitimæ prolis damna evitentur, dum id abſque famæ diſpendio fieri poteſt. Si bona paraphernalia uxor habeat, aut alia libera, ea filiis legitimis dare debet. Si vero adultera bonis liberis non potiatur, quid tum? Debet ne adultera ſe prodere, ut filiorum damna evitet? Si adultera ſpem moraliter certam non concipiat, præcavendi damna quæ filiis legitimis imminent ob prolem ex adul-

Digitized by Google

adulterio procreatam, non tenetur filio ſpurio crimen detegere, etiamſi compenſare damna nequeat: quoniam imprudenter famam prodigeret, dum prudenter dubitat ſui criminis manifeſtationem profuturam. Nec eſt quod opponas, infamatorem cum ſuo famæ diſpendio debere revocare quæ dixit, etiam cum dubitat ſuam revocationem profuturam: quandoquidem infamator proximum læſit in fama, & ideo in eodem genere debet cum famæ ſuæ diſpendio famam denigratam reſarcire. At mater adultera damna filiis intulit non in fama, ſed in pecunia. Quare dum in genere pecuniæ compenſare nequit, non videtur aſtringenda ut cum famæ, honoriſque ſui diſpendio ejuſmodi damna reſarciat.

XVI. Filius matri teſtanti etiam cum juramento ſe eſſe ſpurium fidem adhibere non tenetur, ut communis fert opinio: quia dictum unius teſtis non inducit neceſſitatem credendi, præſertim dum propriam pandit turpitudinem cum detrimento illius qui credit. Accedit quod cum filius communi & ſua perſuaſione reputetur legitimus, jure non poteſt hereditate privari, niſi certis teſtibus conſtet, & evincatur ipſum eſſe ſpurium. Si mulier vilioris conditionis ſit, & exiguæ famæ, & a filio ſpurio ingens hereditas capienda ſit; tunc revelare crimen ſuum debet, ut communiter docent omnes: hæc quippe mulier exiguæ famæ induci facile poteſt ad ejuſdem jacturam faciendam. Contra mulierem honeſtam & fama claram liberant communiter auctores a ſui criminis manifeſtatione, etiamſi ingens hereditas capienda a filio eſſet. Verum ad hoc quod attinet, circumſtantiæ ſpectandæ ſunt, & omnibus penſatis decernendum quid magis expediat. Certa enim regula aſſignari vix poteſt.

DISSERTATIO III.

De contractibus univerſe, & partite.

CAPUT I.

Contractus finitio, ejuſque cauſæ, & proprietates.

I. QUÆST. I. *Quid ſit contractus?* RESP. Communis notio ejuſmodi aſſignatur. Eſt duplicis voluntatis dantis, & recipientis deliberata conſenſio de re quapiam agenda, vel non agenda, ſigno aliquo exteriori manifeſtata. Quatuor igitur ſunt quæ in quolibet abſoluto perfectoque contractu requiruntur. Primum eſt iſtius duplicis voluntatis declarata conſenſio. Prior voluntas appellatur offerens, provocans, & laceſcens; poſterior recipiens, provocata, & laceſſita. Vendentis voluntas offert, & provocat, voluntas ementis recipiens eſt, & provocata; tametſi interdum emens offerat, provocetque. Alterum eſt conjunctio iſtius duplicis voluntatis. Tertium obligatio. Quartum actio efficax, qua uterque contrahens ſuum explet debitum. Contractus itaque prior eſt obligatione; & hæc actionem præcedit. Obligatio & actio altera eſt *civilis*, altera *naturalis*. *Civilis* eget aut tabularum, aut chirographi, vel ſingraphæ probatione. *Naturalis* mentis, & conſcientiæ teſtimonio contenta eſt. Duplex itaque in quolibet contractu ſpectari forma poteſt. Prima eſſentialis, quæ ſemper & ubique apud omnes genres obtinet. Altera adventiria, ſeu accidentaria, quæ in jure alicujus populi, vel Principis conſtituta eſt. Ex quatuor recenſitis prærogativis duæ primæ ad formam contractus pertinent: nam contractus preſſe acceptus eſt mutua de re aliqua agenda conventio. Hanc reciprocam voluntatum concordiam obligatio conſequitur tamquam formalis effectus.

II. Materia proxima contractus ſunt actus humani ad juſtitiam attinentes. Omnes contractus ad hos quatuor revocantur. *Do ut des: Do ut facias: Facio ut des: Facio ut facias.* Dum executioni ejuſmodi contractus demandantur, aliquam ſpeciem ſeu formam determinatam induunt. Et hoc apprime notandum eſt ad fraudes, & fenera præcavenda.

III. Conradus triginta ſpecies contractuum aſſignat, quam partitionem improbat P. Dominicus Soto, qui contractus nominatos in tres ordines digerit, & ad ſeptem ſpecies revocat. Primus ordo eſt eorum quibus dominium transfertur: ſecundus eorum quibus uſusfructus: tertius eorum, quibus uſus. In primo ordine collocat liberalem donationem, cambium, emptionem, venditionem, mutuum: in ſecundo emphyteuſim: in tertio commodatum, locationem, conductionem. A ſpeciebus contractuum removet depoſitum, pignus, fidejuſſionem.

IV. Primus contractus in Scripturis ſanctis probatus eſt *Matrimonii*. Alii ſunt contractus generatim probati, ut colligitur ex Apoſtolo 1. *ad Theſſal. c.* 4. ubi dicitur:

Digitized by Google

Ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum. Contractus mutui perſpicue commendatur Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde ſperantes*. Locationis contractus in parabola vineæ locatæ agricolis homicidis, & flagitioſis *Luc.* 20 & contractus conductionis in altera parabola de conductis operariis declaratur. Contractus emptionis recenſetur *Gen.* 47. ubi Joſephus emit Ægypti prædia, & eadem certa pacta mercede locavit ipſis Ægyptiis.

V. QUÆST. II. *Quomodo perficiuntur contractus?* RESP. In quolibet contractu diſtinguitur duplex perfectio: ſubſtantialis una, adventitia altera. Habetur illa, quando ea omnia apponuntur quæ ad ſpeciem contractus neceſſaria ſunt. Sic venditio quantum ad ſpeciem perfecta eſt, ſimul ac inter emptorem & venditorem de pretio conventum eſt. Mercis autem traditione accidentaliter, & quantum ad integritatem contractus perficitur. Quatuor modis perfici contractus ſolent. *Conſenſu* ſigno exteriore declarato. *Verbis*, ſeu determinata verborum forma. *Scriptura*, quando neceſſario requiritur. *Rei traditione*, ſine qua aliqui contractus non conſiſtunt. Conſenſione perficiuntur illi contractus qui mutuam contrahentium conventionem ſignificant, ut ſunt emptio, venditio, locatio, conductio. Scriptura, ſeu inſtrumentum, quod poſt conventionem mutuam contrahentes conficiunt, non ad naturam, ſed ad probationem contractus requiritur. Alii contractus determinatam verborum formam poſtulant, ut in *ſtipulatione* ſit, in qua uno interrogante: *Spondes mihi mille?* reponit alter, *Spondeo*. *Dabis mihi librum? Dabo*. Quæ verborum forma, licet olim apud Romanos obtinuerit, nunc penitus obſolevit, & ſat eſt ut quibuslibet verbis conſenſus probetur contrahentium. Scriptura perficitur emphyteuſis, aliique contractus, qui antequam a notario ſcribantur, vim non habent, ſic conſuetudine, vel lege obtinente. Poſſunt quoque contrahentes ſuum ſuſpendere conſenſum uſque dum ſcriptura conficiatur. Rei traditione perficiuntur mutuum, donatio, commodatum, depoſitum, permutatio, pignus. Hi ante traditionem non reputantur perfecti, ſed nuda pacta.

VI. Si contrahentes verbis externis contractus celebrent abſque interiore animo contrahendi, contractus nullus eſt: quamquam in foro exteriori deceptor merito adigatur ad contractum implendum, quia conſenſus præſumitur. Immo in foro quoque interiori aſtringitur deceptor ad conſenſum præbendum. Paucis obligationis* naturam perſtringam.

VII. Obligatio eſt vinculum quo quis ſe obſtringit ad aliquid præſtandum. Apud Ictos alia eſt *antidoralis* rei honeſtate nixa, qua quis gratus eſt ſuo benefactori; hujus debitum morale eſt, non juſtitiæ præceptum. Alia obligatio fundatur in lege præcipiente, & dicitur *debitum legale*, quod oriri vel a caritate, vel a religione, vel a juſtitia, vel ab obedientia poteſt. Sola obligatio ex juſtitia proficiſcens inducit debitum reſtitutionis. Obligatio ex juſtitia manans alia eſt naturalis tantum, quæ in foro conſcientiæ obſtringit, ſed in foro exteriori non dat actionem; alia ſolum civilis, quando ſecundum allegata, & probata evincitur quis debitor, qui revera non eſt, & cogitur ad ſolvendum; alia eſt & naturalis & civilis ſimul, quæ in utroque foro obſtringit.

* *Tom. II.*

CAPUT II.

De variis contractibus.

I. QUÆST. I. *Utrum contractus ex metu gravi celebratus ſit validus?* RESP. Plures conditiones requiruntur ut metus gravis dicatur. 1. Ut malum imminens grave ſit. 2. Ut adſint fundamenta probabilia timendi malum. 3. Ut metum incutiens ſoleat minas intentatas executioni demandare. 4. Ut vir perterrefactus declinare mala nequeat. Mala mortis, mutilationis, exilii, ſtupri, amiſſionis ſtatus, bonorum ingentium, juxta omnes, gravia ſunt. Timor infamiæ, excommunicationis injuſte latæ gravis quoque eſt.

II. Diſſident Theologi ſuper valore contractus hujus ex metu gravi celebrati. Prima ſententia negat jure naturæ validum eſſe; altera adfirmat, quam perſpicue docet 1. 2. *q.* 6. *a.* 6. S. Thomas: quia quæ fiunt ex metu, ſunt abſolute voluntaria, & involuntaria ſecundum quid. Metus itaque non tollit libertatem neceſſariam ad contractum ineundum.

III. Leges poſitivæ plures contractus ex metu gravi celebratos nullos declarant. Sunt autem matrimonium, ſponſalia, profeſſio religioſa, dotis ſolutio, vel promiſſio, electio Prælati, tutorum auctoritas, vota Deo facta, traditio rerum eccleſiaſticarum, abſolutio ab excommunicatione.

Digitized by Google

IV. Diſſidium Theologorum in hac cauſa nullius momenti eſt: quia licet validus jure naturæ contractus ſit, tamen qui metum incutit gravem, jure naturæ reſcindere contractum tenetur, ut reſarciat injuriam irrogatam. Immo communiter auctores defendunt contractum etiam ex levi metu irritum reſcindendum eſſe, quoniam etiam levis metus injuriam irrogat, quæ reparari debet.

V. QUÆST. II. *An dolus irritet contractum?* RESP. Dolus ſumitur pro fallacia, vel pro fraude, aut calliditate, qua unus alterum decipit. Error, ſive dolus, qui antecedit, aut comitatur contractum, ſi ſit circa ſubſtantiam contractus, eumdem nullum & inanem efficit, quia aufert omnino conſenſum voluntarium. Quando igitur dolus, error, vaſrities ſunt cauſa contractus, nullum eſſe certum eſt. Contra, ſi dolus, ſive error ſit non adverſus ſubſtantiam, ſed contra aliquam qualitatem accidentariam, non irritat contractum, quia non aufert libertatem in ſubſtantiam contractus. Quid ſi error, aut dolus circa qualitatem eſſet cauſa contrahendi; ita ut ſi dolus, vel error ſciretur a contrahente decepto, nullo modo is contractum iniret? Hoc in caſu nullum eſſe contractum ego judico. Nam licet qualitas in genere phyſico ſit accidentaria, dum tamen dat cauſſam contractui, in genere moris induit rationem cauſſæ principalis. Nihil frequentius in contractibus emptionis, & venditionis, quam qualitates mercium eſſe cauſam principem ad emptionem peragendam, qua ſublata cauſa, conſenſus voluntarius deficit. Heinc eſt quod leges civiles reipſa reſcindant contractus quibus ineundis dolus ſive error cauſam dedit. Si damna ſequuntur, pars quæ alterum contrahentem circumvenit, eadem reſarcire aſtringitur. Sive igitur contractus ſit ſtricti juris, ſive bonæ fidei, nulli omnino ſunt, quando dolus, vel error cauſa princeps eſt eoſdem celebrandi. Non nego tamen, in contractibus ſtricti juris ſeverius inhærendum eſſe verborum, & expreſſionum formulis: idcirco enim ſtricti juris nuncupantur, quia verborum rigori ſtandum eſt. Verum ſemper æquitas naturalis, quæ eſt anima cujuſcumque contractus, ſpectari debet.

VI. Adulationes, blanditiæ non impediunt, ſed alliciunt potius contrahentes ad ineundum contractum. Sed diſtinguenda ſunt duo blanditiarum genera. Blanditiæ, importunæ preces, aſſentationes, quæ ſermonis comitate, geſtus lenocinio, vocum ſuavitate, falſitate, & fraude excluſis, animos permulcent atque delectant. Hoc aſſentationum genus contractus non perimere, convenit penes omnes. Blanditiæ aliæ verſutæ, malitioſæ, fraudibus, mendaciis, fallendique artibus inſtructæ, quæ animum a virtute, & a veritate detorquent. Hoc aſſentationum genere contractus elidi, & perimi, nemo negare jure valet, quando contractui cauſam dant.

VII. QUÆST. III. *Quid de contractibus initis ſub cauſa, modo, demonſtratione, & conditione dicendum?* RESP. Tum celebrari contractus *ſub cauſa* dicitur, quando cauſa inducens ad contrahendum proditur. Cauſa duplex. Finalis una, quæ ita permovet contrahentem, ut, ea ſublata, non contraheret. Impellens altera, quæ allicit contrahentem, ut facilius contrahat; contraheret tamen, etiam ea ſublata. Valet contractus in poſteriori, nullus in priori caſu eſt.

VIII. *Modus* contractui adjectus, onus quoddam eſt, implendum ab eo qui contractum ſuſcipit, & acceptat. Modus iſte non ſuſpendit, ſed perfectum contractum ſupponit. *Demonſtratio* in contractu eſt, quando aliquid indicatur vel rei, de qua fit diſpoſitio, vel ejus, quocum contrahitur; v. g. ſi dicatur: *Vendo tibi equum, quem emi Patavii tui gratia: Tecum contractum ineo, quod amicus meus ſis*. Circumſtantiæ iſtæ communiter non vitiant contractum, quia contractui cauſam non dant. Nec ideo omnis cauſa princeps eſt illa quam ſi ſciviſſet contrahens, abſtinuiſſet a contractu; ſed illa dicitur cauſa principalis quæ reipſa gravem mutationem inducit, & quæ cognita retraxiſſet contrahentem a contractu ineundo.

IX. QUÆST. IV. *Quomodo interpretandus eſt contractus ad diem, vel ſub disjunctione?* RESP. Si dies deſignatus determinare ſit, eodem die celebrandus contractus eſt. Debitor non tenetur ante præfinitum diem complere, nec poſt præfinitum diem differre valet. Si dies non præfinitus, ſed incertus ſit conditioni annexus, tum expectanda conditio eſt. Si nulla adjecta conditio fuerit, arbitrio prudentum deſignari tempus debet. *Disjunctio* ſpecies diverſas comprehendit; ut ſi dicas: *Promitto tibi equum, vel quinquaginta aureos*: ambæ ſpecies disjunctive ſub obligatione manent, ſed electio in arbitrio promiſſoris eſt. Pereunte tamen una ſpecie, altera ſub obligatione manet.

X. QUÆ-

Digitized by Google

X. QUÆST. V. *Quomodo obligat contractus conditioni illigatus?* RESP. Conditio contractui adjecta ſpectat tempus aut præteritum, aut præſens, aut futurum. Quæ duo prima tempora ſpectat, non eſt proprie conditio, cum contractum non ſuſpendat, ſed abſolutum efficiat. Conditio itaque proprie accepta futurum reſpicit. Conditiones intrinſecus neceſſariæ non ſuſpendunt contractum. Conditiones impoſſibiles nullum efficiunt contractum, ſicut & conditiones turpes, exceptis duobus contractibus matrimonii, & ultimæ voluntatis, in quibus turpes conditiones pro non adjectis habentur.

CAPUT III.

De illis qui valide, & licite inire contractus valent: de ſolemnitate juris neceſſaria. Quid firmitatis addat juramentum contractui, quibus competat reſtitutio in integrum.

I. QUÆST. I. *Quinam poſſunt contractum inire?* RESP. Omnes qui uſu rationis præditi ſunt, & liberam bonorum ſuorum adminiſtrationem habent. Heinc infantes carentes uſu rationis, furioſi, amentes, ebrii, dormientes, prodigi, pupilli ante decimum quartum annum, minores ante vigeſimum quintum ſine curatorum & tutorum aſſenſu inire contractus non valent. Prodigi tamen inepti ad contractum declarati ſint oportet a judice. Pupillus dicitur qui annum pubertatis non eſt aſſecutus. Hic annus in maſculis eſt quartusdecimus, in feminis duodecimus. Ætas proxima pubertati eſt in maſculis annus decimus uſque ad quattum decimum; in feminis eſt nonus cum dimidio uſque ad duodecimum. *Minores* appellantur qui annum vigeſimum quintum non impleverunt: poſt vocantur *Majores*. Pupilli, & minores, quando ſunt doli capaces, inire contractus poſſunt de bonis quorum ipſi liberam habent adminiſtrationem, qualia ſunt bona quæ ipſis vel a parentibus, vel a tutoribus, vel ab amicis conferuntur, ut iiſdem pro libertate ntantur. Iſti tamen communiter etiam pro hac bonorum diſpoſitione requirunt ætatem proximam pubertati, quæ ſententia & mihi probatur: quia ante hanc ætatem non ita rationis uſu potiuntur, ut cum hominibus aſtutis & verſutis inire contractus queant. Bona vero immobilia, aut mobilia, quæ ſervando ſervari queunt, diſtrahere pupilli, & minores non valent abſque judicis facultate, quæ ſine juſta cauſa concedi non poteſt, quia jura ſic diſponunt. Minor de bonis mobilibus contrahere poteſt, ſi curatore careat; & uti beneficio reſtitutionis in integrum, ſi lædatur: ſecus pupillus, cui interdicta eſt adminiſtratio. Habita vero curatoris, & tutoris facultate, tam minor, quam pupillus poſſunt de bonis mobilibus, quæ ſervando ſervari nequeunt, contrahere, & obligationem tam naturalem, quam civilem ſubire. Illa bona mobilia dicuntur *ſervando ſervari poſſe*, quæ ultra triennium ſervari poſſunt, ut aurum, gemmæ, & cetera ejuſmodi. Quæ vero ultra triennium non durant, dicuntur *ſervando ſervari non poſſe*. Si pupilli, & minores abſque tutorum, & curatorum licentia contractus ineant de illis bonis, de quibus cum eorumdem facultate diſponere valent, contractus nulli ſunt in utroque foro civili, & conſcientiæ.

II. QUÆST. II. *Quæ juris ſolemnitas ad contractus valorem requiritur?* RESP. Duplex ſolemnitas: altera accidentalis, ſubſtantialis altera. Quæ ſubſtantiam contractus ſpectat, ea deficiente, nullus contractus eſt: prior vero ſolemnitas ſi deſit, contractum factum non perimit. Unde colligenda eſt hæc diverſitas ſolemnitatis accidentalis, & ſubſtantialis? Ex legum diverſitate. Lex alia prohibet contractum abſque hac aut illa formula, eum tamen non irritat. Hæc accidentalis dicitur, & contractum non ſolvit: unde eſt illud proverbium: *Multa facta tenent quæ fieri prohibentur*. Alia lex, quæ non modo prohibet, ſed etiam irritat contractum factum abſque hac, aut illa formula, ſubſtantialis eſt, nullumque efficit contractum, ſi præſcriptus ritus deſit.

III. Diſputant auctores, num contractus deſtitutus ſolemnitate ſubſtantiali, valeat ſaltem in foro conſcientiæ? Fatentur omnes, contractus matrimonii, & profeſſionis monaſticæ nullos eſſe, ſi deſint ſolemnitates præſcriptæ in utroque foro. Diffident vero de aliis contractibus. Affirmant plures, contractus deſtitutos ſolemnitate ſubſtantiali, qui in foro exteriori nulli ſunt, in foro conſcientiæ validos eſſe. Mihi probabilius eſt in utroque foro eſſe nullos: quoniam omnia ſubditorum bona ſupremarum poteſtatum regimini & directioni ſubjecta ſunt, ſpectato ordine ad publica commercia peragenda. Ergo ſubditi in utroque foro ſervare tenentur formas, & ritus a ſupremis poteſtatibus præſcriptos, quibus regitur

gitur humana ſocietas, & publica commercia in bonum publicum diriguntur. Niſi me omnia fallant, error eſt manifeſtus ſocietati humanæ, & publico commercio infeſtus aſſerere quod ſubditi in conſcientiæ foro iſtarum legum obſervationi aſtricti non ſint. Inquit enim Apoſtolus ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi a Deo.* Plura alia prætereo brevitatis gratia.

IV. QUÆST. III. *Quomodo juramentum confirmet contractus jure naturæ, vel poſitivo irritos?* RESP. Certum eſt juramentum non confirmare contractum jure naturæ nullum, quia contractuum naturam & eſſentiam mutare juramentum nequit. Quod ad contractus jure poſitivo irritabiles pertinet, dum jus irritat, aut reſcindibilem contractum declarat in creditoris odium, tum juramento contractum non confirmari certum eſt: quia tunc jus privat creditorem quacumque actione adverſus jurantem. Sic qui jurat latroni, uſurario, aliiſque ex metu gravi ſe ſoluturum centum, hæc promiſſio juramento rata non ſit, nec valida, nullumque latrones, vel feneratores jus acquirunt adverſus talem promiſſorem jurantem. Juramentum tamen ob divini nominis majeſtatem, & reverentiam eidem debitam, ſervandum eſt. Quando contractus a jure reſcindibilis decernitur ob bonum publicum, communemque utilitatem, ſimiliter juramento non firmatur: quia tum contractus illicitus nulluſque eſt. Juramentum autem non eſt vinculum rei illicitæ & pravæ.

V. QUÆST. IV. *Quibus competat beneficium reſtitutionis in integrum?* RESP. Reſtitutio in integrum eſt *priſtini ſtatus redintegratio judicis auctoritate facta*: quod beneficium in favorem minorum præcipue inſtitutum eſt: & tunc locum habet, quando contractus juris forma ſpectata validus ratuſque fuit; ſed in eo læſus minor eſt ante completum annum xxv. idcirco judicis auctoritate in priorem ſtatum revocatur. Hæc in priorem ſtatum revocatio fit aut contractum reſcindendo, aut pretium, in quo læſus minor fuit, augendo. Requiritur tamen notabilis læſio, ut peti hoc beneficium poſſit. Hæc reſtitutio in integrum locum habet in venditionis contractu, ſi minor læſus fuit, vel quia juſto minus vendidit, vel quia rem vendidit quam vendere non debebat. Rurſus ſi minor pecuniam mutuam accipiat, eamque prodigat, non tenetur reſtituere niſi id in quo factus eſt locupletior. Si vero contractus ſit juxta juris formulas, & æquitatis regulas, reſtitutio in integrum locum non habet.

CAPUT IV.

De contractu venditionis, & emptionis. De illis qui vendere, & emere poſſunt. Quænam ſint res venales.

I. QUÆST. I. *Quid ſit emptio?* RESP. Eſt pactio determinati pretii pro merce dandi. Venditio eſt pactio mercis dandæ pro determinato pretio. Hi duo partiales contractus in unum coaleſcunt. Contractus iſte oneroſus eſt. Dominium mercis non transfertur ante ejuſdem traditionem. Emptor ante traditionem jus habet ad rem, ſecus dominium. Quare ſi ante traditionem ſecundus emat, & res tradatur, hic dominium acquirit, nec rem tradere priori emptori aſtringitur. Ut itaque dominium transferatur, & pretii ſolutio, & rei traditio requiruntur. Si alterutra ex his conditionibus deſit, dominium non transferri communiter auctores aſſerunt. Quamobrem ſi emptor rem alienaverit pretio non ſoluto, jus venditor retinet eam repetendi ubicumque invenerit. Si tamen venditor rem emptori fidat, habeatque pretium pro ſoluto, tum dominium tranſlatum eſt.

II. QUÆST. II. *Res vendita duobus emptoribus, cui tradenda? cui perit ante traditionem?* RESP. Danda eſt priori emptori, qui cum prior tempore ſit, prior quoque jure eſt. Si uni ſit vendita ſolum, & alteri vendita & tradita, res iſtius eſt, niſi emptor ſit privilegiatus, ut pia loca, Eccleſia, civitates. In hoc quippe caſu priori emptori res debetur, etiamſi tradita merx ſit ſecundo emptori. Idem dicendum, quando priori emptori etiam non privilegiato datum fuit pignus in majoris ſecuritatis teſtimonium. Res vendita ante traditionem perit venditori, quia res perit domino. Dominium autem ante traditionem attinet ad venditorem. Si res tradita emptori ſit, pretiumque habeatur pro ſoluto, perit emptori.

III. QUÆST. III. *Ad quem pertinent fructus rei venditæ ante pretii ſolutionem?* RESP. Si fructus pendeant ex plantis, tempore rei venditæ, pertinent ad emptorem, quia tum ſunt partes rei venditæ. Diſputant auctores de fructibus futuris, antequam ſolvatur pretium. Pretium dupliciter ſpectari poteſt.

Pri-

Digitized by Google

Primo quando habetur pro ſoluto: cum nempe venditor concedit emptori definitum tempus pro ſolutione: & tunc fructus pertinere ad emptorem certum eſt. Secundo conſideratur pretium promiſſum ab emptore continuo, aut tali tempore ſolvendum, ita ut venditor pro ſoluto non habeat pretium iſtud. De hoc ſecundo caſu diſputatur.

IV. Prima ſententia defendit fructus pertinere ad venditorem, quia hic ſolus eſt dominus rei venditæ, antequam pretium ſolvatur, vel habeatur pro ſoluto. Altera opinio defendit, pertinere ad emptorem, quia leges civiles, quæ negant transferri dominium ante pretii ſolutionem, abrogatæ ſunt jure canonico vetante omnem uſuram. Verum ad hoc quod attinet, ſpectanda eſt conſuetudo & mos cujuſque regionis, & quæ leges in hac materia obtineant in foro: & juxta hæc decidenda eſt quæſtio.

V. QUÆST. IV. *Poſſunt ne contrahentes pactum inire ut emptor fructus rei, aut eorumdem pretium reddat venditori, donec pretium ſolverit?* RESP. Affirmant Molina, Bonacina, Viva, & alii. At hæc ſententia mihi falſa eſt, quoniam feneratitium eſt pactum iſtud, mutuumque pallio fucatum. At, inquit P. Viva, emptor non ſolvit propter dilationem ſolutionis, ſed propter lucrum, quod ceſſat venditori ratione protractæ ſolutionis. Effugia hæc ſunt. Si venditor damnum patitur, aut differat rei traditionem uſque dum pretium ſolvatur: aut damni quod reipſa patitur, compenſationem exigat. Si venditor temporis dilationem concedit pro pretii ſolutione, & emptor moroſus fuerit, tunc iſte tenetur damnum compenſare, & venditor jure poteſt repetere damni iſtius, quod revera patitur, reparationem. Hæc juſta, & æqua ſunt. At præfata venditio cum onere reddendi fructus rei traditæ, ſeipſa uſuræ ſpeciem præfert, adeoque cavenda.

VI. QUÆST. V. *Cujuſnam ſint fructus medio tempore percepti, quando venditionis contractus diſſolvi contingat?* RESP. Quatuor modis diſſolvi contractus poſſe, auctores docent. 1. Si vendas hoc modo: vendo tibi domum hoc pacto, ut ſi intra annum melior mihi occurrerit conditio, domus libera ſit: vel ſi adjicias pactum *legis commiſſoriæ*; ut ſi dicas: vendo tibi domum, ut intra annum pretium ſolvas: alioquin contractus nullus ſit. 2. Si venditio celebretur cum pacto retrovendendi: ut ſi hoc modo contrahas: do tibi pecunias, ut domum mihi vendas, ea lege, ut quoties pecunias reddideris, domum iterum vendam. 3. Si mutuo conſenſu poſt annum reſcindatur contractus. 4. Si contractus ſit conditionatus, & conditio non impleatur. His poſitis *Salmanticenſes*, *Leſſius*, *Bonacina* docent, contractum cum pacto adjectionis in diem, aut legis commiſſoriæ expreſſe & manifeſte celebratum, ipſo facto nullum eſſe, atque adeo fructus pertinere ad venditorem. Similiter ſi venditio ſit affecta pacto retrovendendi, medii temporis fructus productos a tempore venditionis uſque ad tempus quo reſcinditur contractus, ad emptorem pertinere; eos vero qui retrovenditionis tempore colliguntur, ad venditorem attinere docent. Num iſte contractus ſpeciem uſuræ præferat, alibi dicetur. Si autem venditio mutuo conſenſu diſſolvatur, ad emptorem pertinent fructus, juxta dicta *num.* 4. quia contractus ante diſſolutionem validus erat. Si denique conditio impleatur, fructus ſunt emptoris; ſi non impleatur, ſunt venditoris. Ceterum in his contractibus voluntates contrahentium ſpectandæ ſunt, dolis, & fucis ſublatis.

VII. QUÆST. VI. *Qui vendere queant, & quæ res venales ſunt?* RESP. Omnes qui apti ſunt ad contractus celebrandos, vendere, & emere jure valent, niſi leges vetent; ut tutoribus, & curatoribus prohibitum eſt vendere res pupillorum, & minorum; & executoribus teſtamentorum vetitum eſt emere res defuncti. Res autem quarum dominia transferri queunt, ſunt vendibiles. Heinc vendi, aut emi res ſpirituales nequeunt, aut quæ ſpiritualibus annexæ ſunt, ut beneficia, juſpatronatus, olea ſancta, Sanctorum reliquiæ, templum, & cetera id genus. Interdicta quoque eſt venditio hereditatis ante mortem teſtatoris.

VIII. QUÆST. VII. *Quæ pecuniis alienis emuntur, fiunt ne emptoris, aut pecuniarum domini?* RESP. Fiunt emptoris, quando hic ſuo nomine aliena pecunia utitur, puta depoſita, & proprio commodo, & periculo emit, nulla obſiſtente lege. Quando vero bona emuntur pecunia pupillorum, militum, Eccleſiarum, minorum, tum emptores non ſibi, ſed Eccleſiis, militibus, pupillis, minoribus bona acquirunt.

IX. QUÆST. VIII. *Valida ne eſt rei alienæ venditio?* RESP. In venditione transfertur dominium. Rei alienæ venditor dominium non habet. Ergo transferre illud nequit. Si latro tibi rem alienam vendit, cum ejuſdem dominio careat, transferre illud nequit.

Digitized by Google

quit. Dominium vero ſi acquirit pecuniæ acceptæ ab emptore; eam tamen reſtituere, & damna inde illi obvenientia compenſare aſtringitur.

X. QUÆST. IX. *Utrum licita venditio ſit earum rerum quæ adhibentur in pravos uſus?* RESP. Quædam natura ſua mala ſunt, ut maleficia, libelli famoſi, anuli, quibus illigata dicuntur dæmonia, & id genus cetera. Quod ejuſmodi merces vendi nequeant certum eſt. Qui evulgant libellos famoſos, aut vendunt contra Papam, Cardinales, & Mendicantes, excommunicationem incurrunt. Auctor libelli famoſi contra laicos pœna capitis multatur, *Cod. de libel. fam. l. 1.* jure canonico cædendus eſt virgis. *Cap. Qui in alterius.* Lege Conſtitutionem S. Pii V. quæ incipit *Romani Pontificis providentia* anno 1572. editam.

XI. QUÆST. X. *Peccant ne qui vendunt venena, fucos muliebres, chartas aleatorias, idola, & cetera id genus?* RESP. Qui abſolute venena divendunt nullo habito emptorum reſpectu, graviter peccant, & puniri tamquam humanæ ſocietatis proditores debent, quia aliena manu occidunt homines. Qui autem venenum divendunt emptori probo, prudenter judicantes in bonum uſum illud adhibiturum, ſicut reipſa adhiberi poteſt, non peccant.

XII. Fucos muliebres vendi poſſe docent Salmanticenſes, & pro hac opinione citant S. Thomam, qui 2. 2. *qu.* 169. *a.* 2. *ad* 2. hæc ſcribit. *Mulierum fucatio, de qua Cyprianus loquitur, eſt quædam ſpecies fictionis, quæ non poteſt eſſe ſine peccato.* Decretoria hæc verba ſunt. Cyprianus loquitur de feminis, quæ ad ementiendam, & oſtendendam pulchritudinem fucos adhibent. In ſuæ doctrinæ confirmationem S. Auguſtini auctoritatem allegat S. Thomas. *Fucari pigmentis, quo vel rubicundior, vel candidior appareat, adulterina fallacia eſt, qua non dubito etiam ipſos maritos ſe nolle decipi, quibus ſolis permittendæ ſunt feminæ ornari ſecundum veniam, non ſecundum imperium.* Licitum eſt feminis & viris occultare deformitatem, gibbam, cicatricem, & cetera ejuſmodi: at vultuum deformitates fucis non occultantur. Fuci communiter adhibentur ad mendacium pulchritudinis confingendum. Mulieres, dum domi maritorum oculis expoſitæ morantur, communiter omnia negligunt ornamenta; dum in publicum prodeunt, ac ſi in ſcenam mimas acturæ erumperent, tunc fucatæ, pictæ, criſtatæ, concinnatæ, phaleratæ, & omnibus mundanæ ſeu infernalis vanitatis præſtigiis circumſeptæ apparent. Quis dixerit iſtas non peccare, atque adeo ipſos venditores, qui ſcienter ejuſmodi feminis fucos tradunt? Si vero fuci vendantur ad occultandas deformitates, illicita tunc venditio non eſt. Si fuci dumtaxat inſerviant ad pulchritudinem ementiendam, & ex conditione ementium id deprehendatur, peccant venditores. Quare ex circumſtantiis deprehendi debet, num licita, aut illicita venditio ſit.

XIII. Aleas, taxillos, chartas aleatorias vendi licite poſſe paſſim docent juniores. S. Thomas, S. Raymundus, S. Bonaventura, S. Antoninus, ceterique ſancti, gravioreſque Theologi peccati damnant ludos fortuitos alearum, & chartarum in illis qui ex inſtituto ejuſmodi ludis operam dant. Chartæ adhiberi in illis ludis valent qui ab induſtria, & arte pendent, & recreationi aut ſolamini inſervire queunt. His ludis laici abſque culpa indulgere valent pro aliquo brevi tempore. Quæ enim recreationis gratia adhibentur, brevia confinia habent: homo quippe ad laborem, & feria opera peragenda natus eſt. Recreatio, ſolatium honeſtum ſunt medicinæ deſtinatæ ad vires inſtaurandas. Si hos medicinæ limites homines tranſiliunt, in vitia continuo declinant. Damnari igitur abſolute nequeunt venditores taxillorum, chartarum & idolorum: quia adhiberi hæc poſſunt ad ludos non fortuitos, ſed induſtriales; & idola ad ornatum, ad rem antiquariam illuſtrandam adhiberi valent. Verum quia taxilli, chartæ, fuci ut plurimum ad pravos uſus adhibentur; ideo hortandi mercatores ſunt ut ab his mercibus vendendis abſtineant. Rigida hæc ſunt, inquies. Fateor. Sed via cæli arcta eſt, & vita Chriſtianorum luctus & pœnitentia eſt.

XIV. QUÆST. XI. *Utrum Probabiliſmus ſit vendibilis a judice?* RESP. Ne quis ſuſpicetur me ad invidiam creandam Probabiliſmo, hanc quæſtionem proponere ſane feſtivam, admonere lectorem intereſt, *P. Thomam Tamburinum* hanc diſputare controverſiam *lib.* 8. *in Decal. tract.* 3. *c.* 7. §. 3. *n.* 13. ubi hunc proponit titulum: *Venditio ſententiæ probabilis:* & his verbis propoſitam quæſtionem diſcutit: „ Occurrit hic non abſimilis difficultas, *ac in judice*. Supponamus probabilem eſſe eam opinionem de qua late „ dixi lib. 1. c. 3. quam præter ibi citatos „ Dicaſtillus lib. 2. de juſt. tr. 1. D. 5. dub. 7. „ licere judici ex duabus opinionibus æque „ pro-

Digitized by Google

„ probabilibus unam eligere, & juxta il-
„ lam proferre ſententiam. Jam inquiro li-
„ cire ne & juſte accipiet judex pecuniam,
„ ut potius illam eligat quæ mihi favet,
„ quam illam quæ meo adverſario? “

XV. Reſpondet, ſe improbaſſe hanc opinionem loc. cit. *Eam tamen* (ſubdit) *legat qui velit apud Leſſium lib. 2. c. 14. dubit. 9. n. 64. Valentiam 2. 2. q. 63. a. 4. d. 5. q. 7. p. 4. Salon 2. 2. qu. 62. a. 4. contr. 2.* Porro P. Leſſius *loc. cit.* præter Valentiam, Salonem, Dianam, & plures alios hanc propugnat opinionem, quod nempe judex pecuniam accipere jure valet pro ferenda ſententia juxta unam opinionem probabilem potius quam juxta aliam, his verbis. „Dubitari poteſt, utrum contra juſtitiam peccet, ſi aliquid accipiat (judex) ut hanc potius quam illam in judicando ſequatur. Videtur non ita peccare . . . quia non tenetur ad alteram determinate, ſed liberum ei eſt ſequi quam maluerit. Ergo ſi aliquid accipiat ut hanc ſequatur potius quam illam, non facit ulli injuriam. Conſequentia patet. Quia cum res non eſt debita, non eſt contra juſtitiam (*ſi ſolum jus naturæ ſpectemus*) exigere pro ea pretium, ſi alioquin pretio ſit æſtimabilis. Tertio quia non accipit pretium pro juſtitia ſententiæ, ſed quia in hac cauſa hanc opinionem præferr iſti, ad quod nullo modo tenebatur. Hoc autem eſt pretio æſtimabile, *tum quia utiliſſimum eſt parti*, tum quia ſequendo hanc opinionem amitrit favorem alterius partis, cui potuiſſet gratificari. “

XVI. Vin' meliora? *Probabiliſmus* docet liberum eſſe ex duabus opinionibus probabilibus alrerutram ſeligere. Quando occurrunt duæ opiniones probabiles contradictoriæ, poteſt judex ſententiam ferre ſecundum illam quæ magis illi placuerit. Porro quod hanc præ alia ſeligat, pretio eſt æſtimabile. Ergo vendere hanc unius præ alia opinionis prælationem jure poteſt. Ergo *Probabiliſmus* eſt materia venditionis, & emptionis. Quid itaque mirum, ſi merx adeo pretioſa tanto diſputationis æſtu defendatur? En quam verum ſit oraculum Alexandri VII. modum nempe hunc opinandi eſſe omnium malorum caput.

CAPUT V.

De negotiatione, & de his quibus vetita, aut permiſſa eſt.

I. Triplex diſtingui negotiatio ſolet. Prima, qua emuntur ad victum neceſſaria, & quæ ſuperſunt, venduntur. Secunda, qua emitur materia, puta ligna, metalla, & cetera plura, ex quibus artis labore ea conficiuntur quæ vel ad ornatum, ad commodum, vel ad viræ neceſſitatem conducunt. Tertia, qua merces emunrur, ut eædem inimutatæ carius vendantur. Duæ primæ minus proprio ſenſu negotiarionis nomen ſubeunt. Tertia negotiatio eſt de qua nobis ſermo erit. Hanc dolis, fraudibus, perjuriis, mendaciis obnoxiam aſſerunt Scripturæ divinæ, & SS. Eccleſiæ Patres. Dicitur enim Eccli. 26. *Duæ ſpecies difficiles . . . difficile exuitur negotians a negligentia, & non juſtificabitur caupo a peccatis labiorum.* Difficile mercator negligentia exuitur in æternæ ſalutis negotio, quia augendarum divitiarum cupiditate faſcinatur. Heinc Apoſtolus 1. *ad Timoth.* 6. inquit: *Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. Tu autem, o homo Dei, hæc fuge; ſectare juſtitiam.* Plurima Patrum teſtimonia prætereo brevitatis ſtudio.

II. QUÆST. I. *Sit ne Clericis, & Religioſis vetita negotiatio?* RESP. Plures ſunt canones, qui ſub excommunicationis pœna Clericis & Religioſis negotiationem prohibent. Cap. *Secundum ne Clerici, vel Monachi*, ubi hæc habentur: *Sub interminatione anathematis prohibemus ne Monachi, vel Clerici cauſa lucri negotientur.* Rurſus cap. *Conſequens* 88. diſt. Clementina 1. de vita & honeſtate Clericorum. Cap. *Canonum* 14. q. 4. Pœnæ impoſitæ per hos canones ſunt excommunicatio, & ſuſpenſio, quas innovavit, quibuſque alias adjecit Tridentinum *ſeſſ.* 22. Communiter auctores docent, has pœnas non eſſe latas, ſed ferendas, quas nemo, niſi poſt judicis ſententiam, incurrit. Leges iſtæ comprehendunt omnes Clericos in ſacris conſtitutos, imo etiam in minoribus, & beneficiarii ſint. Juniores plures excipiunt ab hac prohibitione Clericos in minoribus conſtitutos,

Digitized by Google

tos, etiamſi beneficiarii ſint, ſe gratis & ſine ullo fundamento: ubi enim lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus . . .

III. Diſputant Moraliſtæ num Clerici, vel Monachi qui ſemel & iterum negotiantur, peccent mortaliter? Verum ego a definiendo malitiæ gradu abſtinere ſoleo, niſi veritas expreſſa ſit. *Salmanticenſes* defendunt, Clericum, aut Monachum non peccare mortaliter, ſi bis vel ter negotientur, & citant *Dianam*, *Lugo*, *Malderum*, *Filliucium*, & alios. Ego autem reſpondeo, ſervandam legem eſſe. Utrum grave, an leve ſit peccatum, noſtram fugit mentem. Quod ſervanda lex ſit, mens noſtra evidenter agnoſcit. Ergo diſtinctiunculæ effugia ſunt ad eludendam legem.

IV. QUÆST. II. *An Clerici, vel Monachi negotiari per alios poſſint?* RESP. Adfirmant *Salmanticenſes*, qui citant *Molinam*, *Leſſium*, *Lugo*, & alios: quia, inquiunt, ſacri canones prohibent negotiationem Clericis & Monachis a ſemetipſis peragendam: hoc quippe indecentiam præfert, & diſtractionem animi ſecum adfert: ſecus quando Clerici, & Monachi totam curam alteri relinquunt, & aliorum miniſterio mercaturam exercent.

V. Niſi hæc circumventio legis ſit, quænam erit? Prohibentis legis finis, & ſpiritus eo tendit, ut Clericos & Monachos Deo conſecratos a congregandis divitiis avellat, ut ipſi divino cultui totos ſe dedant, ut Deum & ſibi, & populo propitium reddant. Clerici autem, & Monachi, qui aliorum induſtria negotiantur, avaritiæ, cupiditatibus, curis, anguſtiis, & continuis perplexitatibus, & ſollicitudinibus anguntur. Quænam negotiatio permiſſa Clericis, & Monachis ſit, deſcripta eſt *Tom. 7. Lib. 3. diſt. 2. c. 3. n. 10. & ſeq.*

VI. QUÆST. III. *Quot modis negotiatio illicita laicis fiat?* RESP. Illicita evadere poteſt 1. ſi finis ejuſdem ſit ſolum lucrum. 2. ſi fraudes, mendacia, perjuria, monopolia eidem immiſceantur. 3. ſi materia vendibilis non ſit, ut res ſacræ, aut merces quæ vendi infidelibus prohibentur, ut arma, ferrum, aliaque quæ in *Bulla Cœnæ* numerantur. 4. ſi mercatura aut diebus ſacris, aut in loco ſacro exerceatur.

VII. QUÆST. IV. *Qui mercaturam exercent, licite ne carius merces vendere queunt quam ii qui negotiationem non exercent?* RESP. Adfirmant omnes, quoniam mercatorum profeſſio Reipublicæ neceſſaria eſt; & hac profeſſione vivere, ac plura gravamina ſuſtinere iſti debent, a quibus liberi ſunt qui mercaturam non exercent. Conſueti tamen inter mercatores pretii limites excedere nequeunt. Vetitum illis eſt congregare frumentum, dum minus valet, ut carius vendatur. Hæc negotiatio juri naturali & poſitivo repugnat. Nam ejuſmodi divites accumulatores frumenti, ut tempore penuriæ carius illud vendant, ſunt pauperum oppreſſores, & Reipublicæ pernicioſi. Jus ipſum poſitivum, non commune modo cap. *Quicumque 14. q. 4.* ſed peculiare etiam cujuſcumque regni, talem negotiationem prohibet.

CAPUT VI.

De monopoliis licitis & illicitis. De venditione cum pacto retrovendendi.

I. MOnopolium eſt conventio, ſeu conſpiratio, qua plures deliberant de tali merce non vendenda niſi hoc aut illo pretio ab ipſis deſignato. Quatuor ſunt (alii duodecim numerant) monopolii præcipua genera. 1. Quando unus, aut plures merces conquirunt, & emunt, ut inducta inopia ceteri cogantur ab iiſdem emere cariori pretio. 2. Cum unus a Principe privilegium impetrat, vi cujus ipſe ſolus, ceteris excluſis, vendere tales merces poſſit. 3. Quando plures impediunt ne merces extraneæ invehantur in civitatem, ut ipſi ſuas ex propriis prædiis perceptas, aut aliunde conquiſitas diſtrahere caro pretio queant, cum boni communis detrimento. 4. Dum mercatores una conſpirant, ſtatuuntque, merces tanti, & non minoris vendendas eſſe: aut contra quando emptores una conſpirant, ſtatuuntque tanti, & non pluris merces ſolvendas eſſe.

II. Monopolium primi generis omnes improbant. Secundum probant, quando privilegium obtentum a Principe juſtum eſt, & bono publico conſentaneum. Si enim privilegium arte verſuta, & fraude obtentum a Principe eſſet, & in præjudicium ſubditorum cederet, tum injuſtum foret, & ejuſdem uſus illicitus. Tertium monopolii genus omnes damnant tamquam injuſtum, & monopolas reſtitutioni ſubjectos eſſe docent. Quartum ſimiliter injuſtum eſt, ut mox patebit.

III. QUÆST. I. *Licitum ne venditoribus eſt conſpiratione inter ſe non vendendi merces niſi*

pretio

pretio ſummo? RESP. Affirmant Salmanticenſes, qui citant Leſſium, Lugo, Tapiam, Navarrum, & alios: quia mercatores jus habent vendendi pretio ſummo, alioquin juſto. Contraria ſententia mihi probabilior eſt. Licet enim pretium ſummum ſit intra confinia juſti pretii; conſpiratio tamen non vendendi niſi pretio ſummo, & non emendi niſi pretio infimo, injuſta eſt, & Reipublicæ detrimentoſa. Excluſa enim hac perverſa conventione plures mercatores emerent, & venderent pretio modo medio, modo infimo, modo ſupremo, quod in magnum Reipublicæ commodum cederet. Finis mercaturæ eſt bonum publicum. Ergo vitioſa evadit negotiatio, quoties huic fini opponitur.

IV. QUÆST. II. *Conſtituto ſemel monopolio a mercatoribus vendendi merces pretio injuſto per exceſſum, alii mercatores monopolii iſtius non participes, peccant ne contra juſtitiam, ſi hoc pretio injuſto ſuas merces vendant?* RESP. Negant Salmanticenſes cum Diana, Bonacina, Reginaldo: quia, inquiunt, quod pretium auctum ſit *ex injuſtitia aliorum*, *mihi per accidens eſt*. Næ iſthæc egregia ratio? Tibi accidens eſt quod pretium ſit injuſtum? Per accidens eſt quod monopolæ euxerint pretium; at per ſe pretium injuſtum. An non peccant monopolæ hoc injuſtum pretium exigentes? Ais. Cur? Quia pretium injuſtum eſt. Ergo peccabis & tu injuſtum pretium accipiendo. Diſtingue peccatum quod commiſerunt monopolæ pretium augendo, ab injuſtitia conſtituti pretii. Illud *tibi per accidens eſt*. Exactio vero injuſti pretii *per ſe* tibi peccatum eſt. Falſa ergo mihi eſt dicta opinio. Lege quæ ſcribit Cicero *lib. 3. de offic. cap. 7.*

V. QUÆST. III. *Quid de pacto retrovendendi, & retroemendi dicendum?* RESP. Hoc pactum adjici poteſt vel in favorem venditoris, vel in favorem emptoris, aut in favorem utriuſque ſimul. Fit in favorem emptoris, ſi dicas: emo a te librum hoc pacto, ut tempore a me præſtituto tu illum a me redimas. Fit in favorem venditoris, ſi dicas: vendo tibi hunc librum hoc pacto, ut tempore ſtatuto tu mihi eumdem revendas. Fit in favorem utriuſque, quando utrique facultas relinquitur reſiliendi a contractu.

VI. Licitum eſt ejuſmodi pactum, quando fit in favorem ſolius venditoris, ſi ſequentes conditiones obſerventur. 1. ut ejuſmodi contractus bona fide celebrentur cum ſincero animo vendendi, & emendi, excluſa omni uſura palliata. 2. ut pretii quantitas temperetur juxta adjectam conditionem gravaminis. 3. conditio eſt ut res vendatur pretio currenti tempore retrovenditionis. 4. Quod periculum rei venditæ, aut commodum rejiciatur in venditorem, & quod ſervetur identitas rei venditæ; ut ſi vinea vendita cum fructibus ſit, cum fructibus pariter retrovendi debeat.

VII. QUÆST. IV. *Licitus ne eſt contractus gentilitius?* RESP. Italice contractus ille vocatur *jus di ricupera*, ſeu jus redimendi rem venditam. Hoc jus conceſſum eſt conſanguineis venditoris recuperandi intra præfinitum tempus fundum venditum. Mobilia enim, tametſi pretioſa, redimi nullo modo valent. Jus retrahendi fundos venditos omnium nationum, & Principum legibus firmatum eſt. Hic autem ordo in tali contractu ſervatur. Pretium quo emptus fuit fundus, ſolvi emptori debet. Hoc jus conceſſum eſt conſanguineo proximiori, & gradatim ceteris. Si proximior huic juri cedat, ſuccedit propinquior. Qui dolis & fraudibus impedit hoc jus, peccat contra juſtitiam. Peccant quoque conſanguinei, dum venditos fundos recuperant in favorem amicorum, a quibus pecuniam accipiunt, quibus fundum redimant. Item quando recuperant ut majori pretio vendant. Saltem operantur contra finem & ſpiritum legis, quæ familiarum conſervationem ſpectat, minime vero anſam præbet detrudendi legitimos poſſeſſores, pacemque publicam perturbandi.

VIII. QUÆST. V. *Licitus ne eſt contractus mohatra?* RESP. Contractus mohatra initur, cum quis pecunia egens numerata, emit a mercatore merces quibus non eget, pretio ſummo puta 56. pacto adjecto a mercatore ut illi retrovendantur ab emptore pretio infimo puta 50. Pactum adjici poteſt vel expreſſe, vel tacite. Celebrari etiam contractus poteſt abſque omni pacto ſive tacito, ſive expreſſo, aut cum diverſo, aut cum eodem mercatore. Primo modo feneratitius contractus eſt, & damnatus ab Innoc. XI. in hac theſi: *Contractus mohatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri.* Sub pallio contractus venditionis, & emptionis occultatur uſura, ut omnibus patet. Fictus quippe venditor dat mutuo 50. ut recipiat 56. Nunc omnes improbant huc contractum olim defenſum a nonnullis. Cardinalis de Lugo *tom. 2. diſp. 26. ſec. 3. n. 208.* licet communi ſententiæ adhæreat,

hæreat, fibulas tamen dilatat. Lege *Tom.* 7. *lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 9.

IX. Diſputant Theologi an excluſo omni pacto tum tacito, tum expreſſo, tum ſcandalo, & periculo infamiæ, licitus præfatus contractus ſit? Communis juniorum ſententia adfirmat. Verum in praxi vix accidit ut præſcriptæ conditiones ſerventur. Quare ſecernendus eſt animo, & re contractus venditionis a contractu mutui, larvis detractis.

X. QUÆST. VI. *Qui merces vendendas a domino ſuſcipiunt, aliquid ne ſibi retinere valent, ſi pluris eaſdem vendant quam a domino præſcriptum fuit?* RESP. Si iſti, quos *Rigattieros* S. Antoninus appellat, juſti pretii limites excedant in venditione, emptori exceſſum reſtituere tenentur. Si hi merces ad meliorem ſtatum propria induſtria revocant, incrementum pretii quod ſuæ induſtriæ reſpondet, retinere ſibi valent. Similiter quando dominus conſentit ut ſibi retineant quod accipiunt ultra pretium quod præſcriptum eſt, ſi tamen limites juſti pretii non tranſiliuntur, nullo modo peccant. Sublato hoc pacto, & peculiari induſtria, totum pretium reddere proxenetæ domino aſtringuntur. Quoniam nullo titulo aliquid retinere ſibi valent. Non ratione mercis, quia domini eſt: non vi induſtriæ communis ſitæ in venditione, quia hanc induſtriam pacto pretio locarunt domino. Nec eſt quod opponas, dominum deſignaſſe pretium, quoniam is deſignavit tanti, & non viliori pretio vendendam mercem eſſe: ceterum ejus intentio non fuit, nec præſumi jure valet, ne pluris venderetur, occaſione data, niſi expreſſe, ut dixi, id declararit. Bona itaque fide agere rem domini ejuſmodi internuntii debent, cum locupletari alienis mercibus nequeant. Quod dictum de venditione eſt, idem dicendum de emptione. Quare fures ſunt ſartores, dum pannos ad veſtes conficiendas ex commiſſione domini ementes aliquid ſibi retinent, obtentu quod vilius emerint.

CAPUT VII.

De juſto rerum pretio, & de ejuſdem augmento ob dilatam ſolutionem.

I. PRetium juſtum duplex. Aliud *legitimum* Principis lege taxatum, & hoc individuum eſt, quodlibet incrementum, aut decrementum excludens. Aliud *naturale*, quod juxta rectam rationem, omnibus ſpectatis, juſtum cenſetur, & appellatur *vulgare*. Hoc in tres tribuitur gradus, *infimum*, *medium*, & *ſupremum*. A judicio prudentum, & communi uſu repetenda eſt pretii juſtitia. Quando *medium* pretium alicujus mercis vilis eſt 5. *infimum* erit 4. *Supremum* erit 6. Si rei pretioſæ pretium *medium* erit 100. *infimum erit* 95. & *ſupremum* 105. & ſic latitudo erit 10. Quando pretium *legitimum* non eſt præfinitum, vendi merces debent pretio *naturali*, & *vulgari*.

II. QUÆST. I. *Qui rerum pretium augent, vel diminuunt, ſunt ne reſtitutioni obnoxii?* RESP. Qui fraude pretium auget, proximum decipit. Etiamſi ſecluſa fraude, pretium plus juſto augeat, aut vilius quam res valet emat, peccat contra juſtitiam. Dum venditor damnum non patitur ob rei venditionem, licet emptor magnum commodum percipiat ex emptione, non propterea licitum eſt pretium augere, ut 2. 2. *qu.* 77. *a.* 1. docet S. Thomas. Qui teſtatur ſe vendere mercem pretio infimo, aut medio, nequit emptorem decipere accipiendo ſupremum. Alioquin peccat, & ad reſtitutionem tenetur. Præterea jurat mercator tanti ſibi mercem ſtare: idque falſum eſt. Jurat emptor tanti potuiſſe emere: quod ſimiliter falſum eſt. Salmanticenſes *tr.* 14. *c.* 2. *p.* 9. §. 1. docent, hos peccare quidem peccatum mendacii, aut perjurii, ſecus contra juſtitiam: quia, inquiunt, *hæc ſunt communia mendacia vendentium, & ementium, & homines communiter norunt hæc eſſe ſtratagemata negotiatorum, quibus fidem non præſtant, & ſi fidem incaute præſtent, ſibi imputent, quia faciles ſunt ad credendum.* Communia hæc ſunt inter vendentes, & ementes? Idcirco ſibi imputent homines, ſi faciles ſint ad credendum? Iſta ne evangelica Theologia? Multitudine & uſu peccantium injuſtitia defenditur. Recenſita doctrina falſa eſt, iſtique verſuti, mendaces, perjurii reſtitutioni obnoxii ſunt.

III. QUÆST. II. *Sunt ne aliquæ cauſæ ob quas licitum ſit aut pluris vendere, aut minoris emere quam merx abſolute valeat?* RESP. Quando venditio damnum venditori affert, tum augeri pretium poteſt, quo damnum reparetur. Juſtum enim pretium non taxatur per comparationem ad mercem abſolute ſpectatam, ſed circumſtantiis veſtitam. Porro incommodum quod venditor patitur, & utilitas qua privatur, ſunt pretio æſtimabilia, & cadunt ſub dominio venditoris. Ergo ſunt juſtæ augendi pretii cauſæ, quando tamen emptor ſollicitat, & urget venditorem ad

mercem

mercem diſtrahendam; ſecus ſi venditor ipſe ultro mercem offerat: nam hoc in caſu venditor ipſe ſponte damnum ſubit, ſi quod patitur. Affectus purus venditoris erga mercem non eſt abſolute augendi pretii juſta cauſa. Quoniam affectus iſte nullum commodum affert emptori. Si affectus ſit rationabilis, ut ſi merx aliquibus prærogativis ornata ſit, & damnum venditor patiatur, tum pro reparando damno hoc moderate augeri pretium valet. Sæpe cum proprio affectu confundunt venditores commodum, & utilitatem emptoris. Emptoris autem commoditas non eſt augendi pretii cauſa juſta, ut communis & vera ſententia docet. Gemmæ pretioſæ, ſtatuæ, picturæ vendi, & emi ne poſſunt quocumque pretio? Adfirmant plures Theologi. At probabilior ſententia docet, & merces iſtas pretium habere debere prudentum, & peritorum judicio præfiniendum.

IV. QUÆST. III. *Quæ in ſubbaſtatione exponuntur venalia, emi ne, aut vendi poſſunt quocumque pretio ſive vili, ſive ſummo?* RESP. Ejuſmodi merces, quocumque pretio vendi poſſunt, de quo inter partes conventio fiat. Quoniam publica poteſtas, quæ hoc forum inſtituit, ſimul decernit, illud pretium eſſe juſtum quod venditorum & emptorum conſenſu oblatum fuerit. Quare ſi emptores aut vilius emant, aut carius ſolvant, pretii exceſſus in hoc certamine ultro citroque remitti, & condonari cenſetur. Cavendum dumtaxat a fraudibus in ejuſmodi licitationibus, præſertim dum ſacrorum montium oppignoratæ merces venduntur. Siquidem modo emptores monopolium ineunt non offerendi niſi tantum pretium, ut venditores cogantur vilius vendere. Modo venditores, & proxenetæ eo tempore merces vendendas proponunt, quo ſciunt paucos emptores concurrere ad emendum, ut amicis faveant, a quibus munuſcula accipiunt, & pauperum cauſam produnt, & de mammona iniquitatis ſibi amicos comparant. Contra interdum ipſi licitatores fictos emptores immittere ſolent, qui pretia ſimulate offerant, provocentque emptores veros ad pretium augendum. Omnes fraudes illas juſtitiæ & æquitati adverſantur, & ad reſtitutionem obligant.

V. QUÆST. IV. *Unde deſumatur pretium vulgare, ſeu naturale, & quænam ſint illius augendi cauſæ?* RESP. Jam dictum eſt ſupra, communi hominum æſtimatione pretium illud conſtitui, latitudinemque excipete *medii, infimi, ſupremi*. Quæ latitudo non conſtans; ſed varia eſt propter diverſas circumſtantias temporis, loci, & perſonarum. Et ad tempus quod attinet, ſi merx præſens vendatur, pretio vendi tum obtinente deber. Si contra vendatur merx futura, ut fructus naſcituri, habenda eſt ratio pretii quod vigebit tempore traditionis. Quare qui emunt triticum menſe Februario pretio tunc vigente tradendum menſe Julio, aut Auguſto, quo creditur pluris vendendum, peccant contra juſtitiam, & ad reſtitutionem aucti pretii tenentur. Definiendum ergo pretium eſt juxta valorem quem merx habet tempore quo tradenda eſt.

VI. Quod locum ſpectat, ſi venditor exiſtat Romæ, & merces habeat Bononiæ, pretio quo Bononiæ, non quo Romæ valent, vendi debent. Si tamen Romæ eaſdem aſportaturus eſſet, detractis expenſis, pretium quo hic valent, exigere poteſt. Si venditor ſuo periculo, & expenſis conducere merces velit eo ubi pluris venduntur, ejuſdem loci pretio vendere illas jure valet.

VII. Circumſtantia perſonarum mercatores ſpectat, qui ratione profeſſionis Reipublicæ utilis, & ad propriam ſuſtentationem neceſſariæ pluris vendere merces queunt quam alii privati homines. Pretium tamen a lege conſtitutum nec ipſi excedere licite valent, nec pretium vulgare ſemel conſtitutum augere poſſunt.

VIII. QUÆST. V. *Quænam ſunt circumſtantiæ in quibus rerum pretia decreſcunt?* RESP. 1. Ob emptorum paucitatem, & mercium affluentiam minui rerum pretia ſolent. 2. Quando in gratiam venditoris ultro mercem offerentis emitur, quæ alioquin non emeretur, quia utilis & commoda merx tunc emptori non eſt; quemadmodum pretium augetnr, cum in commodum emptoris venditur, quando ceteroquin tunc non venderetur. Adhibendus tamen modus eſt, & quidem caute in his circumſtantiis, cavendumque ne ex fratris egeſtate & penuria diteſcere quis velit. Semper præ oculis habenda eſt regula evangelica: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*. Augeri, & minui pro circumſtantiarum varietate pretium poteſt; at ſemper æquitas & juſtitia ſervanda eſt. Neceſſitas perſonalis ſive ementis, ſive vendentis nunquam juſta variandi pretia eſſe cauſa poteſt: alioquin carius pauperibus vendi merces poſſent.

IX. QUÆST. VII. *Poſſuntne mercatores pretio currenti merces vendere, dum ſciunt brevi*

mercium

Digitized by Google

mercium copia ſuperventuram, atque adeo rerum pretium diminuendum? Resp. Negat M. Tullius caſum narrans *lib. 3. de Offic.* de mercatore frumentario Alexandrino, ut ſupra indicavi. S. Thomas 2. 2. *q.* 77. *art.* 3. *ad* 4. inquit: *Unde venditor qui vendit rem ſecundum pretium quod invenit, non videtur contra juſtitiam facere, ſi quod futurum eſt, non exponat. Si tamen exponeret, vel de pretio ſubtraheret, abundantioris eſſet virtutis, quamvis ad hoc non videatur teneri ex juſtitiæ debito.* Doctrina Ciceronis, ait Angelicus, ad virtutis perfectionem attinet, ſecus ad juſtitiæ debitum. Rem Chriſtiano dignam agit mercator, ſi futuræ mercium copiæ admoneat. Verum ad id manifeſtandum juſtitiæ vinculo non videtur obſtrictus. Si mercator prævideat pretium auctum iri, carius vendere nequit. Ergo neque ſi præſciat pretium diminuendum, vilius vendere aſtringitur. Illud diligenter cavendum ne mercatores per proxenetas ſuos alliciant emptores ad emendum imminente futura mercium copia, tunc enim contra juſtitiam peccarent. Si occaſio ſe offerat vendendi pretio currenti, vendant omni artificio ſublato. Ceterum ſi occaſiones captarent vendendi, tum a reſtitutione eos non liberarem.

X. Quæst. vii. *An is qui Principis lege monetam interdictum iri, aut ejus valorem minuendum præſcit, queat ante promulgationem legis ſuam diſtrahere monetam?* Reſp. Marchio Bellonus argentariæ menſæ profeſſor cum paucis ab hinc annis caſus propoſitus occurriſſet, plura ſcutorum millia perdere voluit, potius quam ſuos aureos cum aliorum mercatorum detrimento diſtrahere. Hunc probum, & ingenuum Chriſtianum idcirco commemoravi, ut exemplum imitationis ceteris proponerem. Ex præcedenti quæſtione patet, juſtitiæ vinculo ad id non urgeri nummularium. Fateor poſſe exequi ſolutiones, & exactiones, quæ naturaliter occurrunt. At ſi verſute quæreret diſtractionem ſuæ pecuniæ, eamque collocare in manibus aliorum, ut ipſi jacturam proximam ſubirent, eum ego a reſtitutionis debito non liberarem: quoniam quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Nemo autem in his caſibus decipi vellet.

XI. Quæst. viii. *Quæ notanda ſunt circa pretium publica auctoritate præſcriptum?* Resp. Negat Navarrus, expediens eſſe Principem taxare rerum pretia, quia legem talem conſequuntur multæ fraudes: quæ ratio ſi valeret, abrogandæ omnes leges eſſent. Quare communis ſententia docet, quam maxime expediens eſſe ut Princeps rerum pretia præfiniat, ut 2. 2. *q.* 95. *a.* 1. *ad* 2. S. Thomas docet inquiens: *Melius eſt omnia ordinari lege, quam dimittere judicum arbitrio* &c. Quando tamen merx inferioris valoris eſt, non poteſt venditor taxato pretio illam vendere, ſed ita minuere pretium debet, ut æquet mercis defectum: quoniam taxatio facta eſt, poſito quod merces habeat communem valorem. Præterea qui definiendis pretiis præſident, taxare pretium pro rerum penuria, vel abundantia debent. Venditor nequit cogere emptorem ut pecunia aurea vel argentea pretium ſolvat, quia hoc onus eſſet ſupra taxatum pretium. Quando merces ita pretioſæ ſunt, ut excedant communem valorem, tunc proportione ſervata augeri pretium poteſt, dummodo valoris exceſſus ſit evidens, & huic valori excedenti pretii augmentum reſpondeat: nec enim quilibet exceſſus ſat eſt ad pretium augendum. Alioquin pretii taxatio fruſtranea eſſet, cum merces communiter aliæ aliis meliores aliquo modo ſunt.

XII. Quæst. ix. *An exquiſitioribus mercibus immiſceri viliores poſſint, & taxato pretio vendi?* Resp. Quando merces per talem mixtionem reducuntur ad communem bonitatem illarum mercium quæ venduntur taxato pretio, juxta opinionem plurium juniorum, licita eſt hujuſmodi immixtio. Verum ejuſmodi immixtiones mihi rejiciendæ videntur tamquam fraudibus plenæ, & ſinceritati contrariæ. Præterea raro accidit ut vinum generoſum aqua mixtum (idem dic de ceteris rebus) non fiat deterioris conditionis, ac vinum vulgare.

XIII. Quæst. x. *Poteſtne mercator ob dilatam ſolutionem pretii carius merces vendere?* Resp. Omnes abſolute fatentur, uſuram larvatam committere qui ob ſolam dilatam pretii ſolutionem merces carius vendunt. *Quidquid* (inquit 2. 2. *qu.* 78. *a.* 2. *ad* 7. S. Thomas) *ultra juſtum pretium pro ejuſmodi expectatione exigitur, eſt quaſi pretium mutui.* Allegari ſolent tituli lucri ceſſantis, & damni emergentis, de quibus infra. Obtrudunt etiam expenſas, quas probabiliter mercator facturus eſt in aſſequendo pretio, quas expenſas tamquam damnum emergens reputant. Si revera adſit hoc periculum, & emptor aucti pretii admoneatur, & ipſe conſentiat, non videtur improbandum augmentum moderatum reſpondens damno quod patitur venditor. Diſputant quoque Moraliſtæ, num

Digitized by Google

num liceat minoris emere anticipata ſolutione, ſi merces tempore traditionis minoris valituræ ſint; & contra carius vendere ob expectatam ſolutionem, ſi credatur quod tempore tradendi pretii merces pluris valebunt? In utroque caſu communiter adfirmant auctores, dummodo mercatores conſervaturi merces fuiſſent uſque ad tempus quo pluris valituræ erant; negant vero hac conditione deficiente. Hinc inferunt, licitum eſſe emere frumentum menſe Januario anticipata ſolutione tradendum menſe Auguſto pretio currente, non menſe Januario, ſed quod recurret menſe Auguſto. Quare injuſtitia manifeſta foret, viliori pretio emere ob anticipatam ſolutionem merces, quæ pluris valituræ forent traditionis tempore.

XIV. QUÆST. XI. *Licitus ne eſt contractus quo in Hiſpania, & alibi certæ merces communiter credito venduntur majori pretio quam vendi pecunia numerata ſoleant?* RESP. Naves mercibus onuſtæ ex Indiis in Hiſpaniam adveniunt. Vendi merces iſtæ pecunia numerata omnes nequeunt. Et quæ pecunia numerata venduntur, minori pretio venduntur. Theologi Hiſpani fuſe diſcutiunt caſum iſtum, præſertim *Navarrus*, *Gutierez*, *Medina*, *Corduba*, *Molina*, *Lugo*, *Salmanticenſes*. Omnes negant ob dilatam ſolutionem augeri pretium poſſe, ut advertit Sylveſter v. *Uſura* contra quemdam, inquit Lugo, *Raphaelem Pornaſium*. Mirum haud eſſe debet Pornaſium hunc laxa in re uſuraria docuiſſe, ſi laxiſſima ſcripſit de paupertate monaſtica.

XV. Itaque ſublatis titulis extrinſecis *Navarrus*, *Guttierez*, *Valentia*, *Garzias*, *Medina*, *Bartholomæus a S. Fauſto* negant vendi carius poſſe pecunia non numerata: quoniam, inquiunt, pretii incrementum exigitur ſolum ob dilatam ſolutionem, quod juxta omnes uſura eſt. Urgent ulterius. Si venditio pecunia non numerata majori pretio ſit juſta; emptio minori pretio pecunia numerata erit injuſta: quoniam ſive pecunia numeretur in præſens, ſive in futurum, non efficit ut merces creſcant, vel decreſcant. Sed emptio pecunia numerata eſt juſta, ut fatentur omnes: ergo venditio *ad creditum*, ut vulgo dicitur, minori pretio eſt injuſta.

XVI. Oppoſitam opinionem propugnant *Bannez*, *Serra*, *Rebellus*, *Villalobofius*, *Lugo*, *Sanchez*, *Leſſius*, *Diana*, *Caſtropalaus*, *Salmanticenſes*. Varias iſti rationes aſſignant. Si quæ ratio honeſtare hunc contractum poteſt, ea eſt quam prodit Sotus *lib. 6. qu. 4. a. 1. ad 4.* Merces iſtæ ex India aſportantur plurimis maximiſque periculis: & aliunde nequeunt niſi in magna copia traduci, quanta ſat eſt ad ingentes naves onerandas. Unde evenit quod inſtitores ipſi, qui naves onerant, coguntur multas emere merces ad creditum, cariore pretio. Ergo neceſſitas exonerandi illico naves cogit ut magna ſaltem mercium copia *credito* vendatur majori pretio. Peculiares itaque circumſtantiæ longinquæ regionis, ubi merces emuntur, & pericula maritimæ navigationis conflare poſſe videntur titulum ſpecialem, vi cujus carius vendantur, non ob dilatam ſolutionem, ſed quia mercatura talis naturæ eſt ut cogat ad cito merces diſtrahendas. Ex hoc autem peculiari contractu nequit ullo modo inferri licitum hoc eſſe in aliis contractibus communibus.

XVII. Diſputant ſimiliter Theologi Hiſpani, num licitum ibi ſit emere lanas viliori pretio anticipata ſolutione? Negant *Bannez*, *La-Crux*, *Pradus*, *Navarrus*, *Martinez*, *Valentia*, *Rebellus*, *Mercatus*, & alii; illo principio nixi, quod manifeſta uſura ſit vilius emere ob anticipatam ſolutionem. Sed lanæ reipſa emuntur menſe Decembri, vel Januario pretio 20. tradendæ menſe Majo, quo valent 30. Ergo pretium minuitur ob ſolam anticipatam ſolutionem, quod omnes uſuræ damnant. Cur enim lanæ in anteceſſum vilius venduntur? Ut emantur herbæ ad paſcenda pecora. Nullus itaque titulus occurrit minuendi pretii, niſi inopia venditoris.

XVIII. Oppoſitam opinionem defendunt *Sotus*, *Serra*, *Covarruvias*, *Medina*, *Lugo*, *Sanchez*, *Bonacina*, *Trullenchus*, *Leſſius*, *Diana*, *Salmanticenſes tr. 14. c. 2. p. 2. n. 153.* Quoniam, inquiunt iſti, non eſt omnino condemnanda *praxis tam continua in Hiſpania*; *& duriſſimum eſt condemnare multitudinem talium negotiatorum, qui emunt menſe Octobris, vel Novembris 30. aureis v. g. lanam, quæ menſe Maji, quo eſt tradenda, valet 40. ob anticipatam ſolutionem, qua indigent domini ad ſolvenda paſcua.*

XIX. En chriſtiane Lector unum ex principiis, unde evangelicæ Moralis relaxatio proficiſcitur. Duriſſimum eſt condemnare multitudinem talium negotiatorum? Hoc eodem principio pagani utebantur ad religionem Numinum propugnandam. Omnes gentes a tot ſæculis Numina colunt. Duriſſimum eſt damnare tantas nationes præſcriptione

ptione adeo longinqua ſolvas. Sic garriebant Ethnici adverſus chriſtianam Religionem, quam ipſi novam ſuperſtitionem appellant. Futiliſſimum ergo eſt argumentum a multitudine peccantium repetitum, toties a Scriptura ſancta, & ab Auguſtino improbatum. Quid quod hæc uſura pluſquam judaica ſit? Non quinque, non octo, non decem, ſed pluſquam viginti in centum exiguntur. Hæc itaque ſecunda opinio falſa eſt, & prima vera, atque adeo tuta, & amplectenda. Lege *Tom. VII. lib. 3. diſſ. 2. cap. 7. n. 11.*

XX. QUÆST. XII. *Licitum ne eſt emere credita, ſeu chirographa minori pretio quam valeant, ob anticipatam ſolutionem?* RESP. Contractus iſte frequentiſſimus eſt. Habet ille chirographum exigendi a Principe, ſive ab alio debitore 100. poſt annum. Tu emis 95. aut 93. numerata pecunia. Si creditum ambiguum ſit, vel difficilis ſolutionis, aut periculis obnoxium, omnes fatentur minoris valere, & pro qualitate & gravitate difficultatum minui pretium poſſe. Diſputatur dumtaxat, an quando debitum ſive creditum eſt facilis ſolutionis, liquidum, & certum, licitum ſit emere viliori pretio ob anticipatam ſolutionem? Adfirmant *Sanchez*, *Diana*, *Roſella*, & alii: quoniam, inquiunt, minus eſt habere actionem ad rem aliquam quam rem ipſam. Sed qui emunt ejuſmodi chirographa, ſeu credita, non ipſam rem emunt, ſed actionem ad illam habendam. Ergo minori pretio emi poteſt. Præterea iſta ſunt merces venales, quemadmodum aliæ, quæ habent ſuum pretium. Sed in communi hominum æſtimatione pretium talium debitorum de præſenti ſolutum minus eſt quam ſit ſumma ſolvenda in futurum. Ergo emi minori pretio jure valent.

XXI. Contraria ſententia communis eſt. Quoniam injuſtum eſt pretium, dum pro centum ſolvuntur 95. intervenit enim mutuum virtuale. Diſtinctio inter jus ad 100. aureos, & aureos ipſos ſophiſtica eſt, & fraudulenta in hoc contractu, & ad uſuram fucandam excogitata. Evinco. Ponamus creditum 100. aureorum liquidum, certum, & facilis ſolutionis, hodie, dum illud emis, eſſe exigendum abſque difficultate: hoc in caſu pretium 95. eſſet ne æquale & juſtum? Negas profecto. Ergo evidens eſt quod pretii diminutio eſt propter temporis expectationem. Ergo pluris facis pecuniam præſentem quam futuram. Hoc autem proſcriptum ab Eccleſia eſt. Inſiſtis. Communiter homines minoris æſtimant hanc creditorum mercem ſolvendam poſt annum, quam pecuniam præſentaneam. Verum habet homines avaritia æſtuantes, & vulgi opinionibus præventos hoc æſtimare, ſecus homines chriſtianos divino jure imbutos. Quandoquidem ſi 100. reddenda poſt annum non tanti valent, quanti 100. hodie numerata, quidni cogi mutuatarius poterit ut pro centum acceptis hodie 106. reddat poſt annum. Audi auctorem *opuſc. 67.* D. Thomæ tributi, qui ita ſcribit: *Ille qui ad certum tempus debet, ſi ante terminum ſolvat, ut ei de debito aliquid dimittatur, uſuram committere videtur, quia manifeſte tempus ſolutionis vendit. Unde ad reſtitutionem tenetur. Nec excuſatur, quod ſolvendo ante terminum gravatur: vel quod ad hoc ab alio inducitur: quia eadem ratione poſſent uſurarii excuſari omnes.* Hanc doctrinam defendunt communiter tam antiqui, quam juniores. *S. Antoninus*, *Sylveſter*, *Salas*, *Bannez*, *Tapia*, *Malderus*, *Sotus*, *Leſſius*, *La-Croix*, *Billuard*, *Viva*, & alii plures. Cardinalis de Lugo contendit quæſtionem iſtam ſpeculativam eſſe, non practicam, eo quod vix in praxi ejuſmodi credita ſive debita libera ſint ab omni periculo, & moleſtia exactionis, aut lucri ceſſantis, & damni emergentis. Verum homines ſæpe lucrum ceſſans, & damnum emergens pro libito ſibi effingunt. Quando emuntur Principis debita, quinam titulus verus hic occurrit? Vix unus ex tot ejuſmodi emptoribus per ſæculum paſſus eſt damnum emergens, nempe quod tempore præſcripto debitum non exegerit. Ergo titulus eſt tantum poſſibilis, qui eſſe nequit juſta minuendi pretii cauſa.

XXII. QUÆST. XIII. *Quid de obligatione venditoris patefaciendi defectus mercium dicendum eſt?* RESP. Mutua eſt obligatio tum venditoris, tum emptoris manifeſtandi mercium vitia, aut bonitatem. Si venditor occultum vitium mercis non manifeſtat emptori, non ſolum pretii quantitatem, ſi pluris vendat quam merx tali vitio affecta valebat, reſtituere aſtringitur, ſed etiam damna quæ emptor incurrit ob mercis vitium. Triplex in merce eſſe defectus poteſt. Primus circa ſubſtantiam, ut ſi argentum pro auro, vitrum pro gemma vendas. Ad hunc defectum revocatur mixtio mercium diverſæ ſpeciei, ut ſi frumento hordeum immiſceas, vino aquam infundas. Alii defectus ſpectant aut qualitatem accidentalem, aut quantitatem; ut quando menſura minori merces venduntur, & majori emuntur. Quod dicitur

de

de venditore, idem dicendum de emptore eſt. Si is pretio injuſto, puta viliori infimo, rem emeret ſive bona, ſive mala fide, detecto vitio, compenſare venditorem debet æquando pretii quantitatem. Si mercem ut corruptam emeret, quæ revera erat ſana; ſi prædium ut hypothecatum, quod liberum erat; ſi aurum pro argento, gemmam pro vitro emit: hæc omnia venditori aut ignoranti, aut oſcitanti manifeſtare emptor debet, & pretium augere juxta mercium valorem. Si venditor mercis vitium taceat nullo modo noxium emptori, pretiumque diminuat pro vitii qualitate & quantitate, nullam fraudem committit, dummodo emptor non interroget: ſi enim interrogat, ſincere manifeſtare defectum venditor aſtringitur: immo ſi venditor prævidet emptorem non empturum mercem detecto vitio, etiam diminuta pretii quantitate, aſtringeretur eumdem monere. Sincere enim exercenda negotiatio eſt, & *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*.

XXIII. Fraudulenti proinde ſunt mercatores, & doloſi, qui equorum, & aſinorum auribus guttam mercurii infundunt, ut celeres, ſtrenui, & generoſi appareant, quando natura ſua tardi, pigri, & veluti ſtupidi ſunt: qui in ſuprema ſuperficie ſacci, vaſis &c. optimum triticum, optimas merces collocant, ut deceptus emptor ceteras merces ejuſdem eſſe bonitatis credat.

XXIV. Regula certa & generalis circa varios mercium defectus reſpectu tam emptoris, quam venditoris aſſignari vix poteſt. Nam ſi vitium non reddat notabiliter minus utilem mercem emptori, diminuto pro vitii proportione pretio, non tenetur abſolute venditor non interrogatus vitium manifeſtare. Circumſtantiæ tamen occurrere queunt, ob quas manifeſtandus defectus ſit. Habenda quoque commercii & negotiationis ratio eſt. Nam merces ejuſdem generis, non omnes ejuſdem qualitatis & bonitatis ſunt. Et ſi negotiatores declarare etiam minimos defectus deberent, & ſolas perfectas merces vendere, actum de negotiatione eſſet. Siquidem etiam emptores ſæpe moroſi ſunt, & tetrici, qui ob leviſſimum defectum plus juſto diminuere pretium vellent. Servanda ergo bona & ſincera fides eſt, & ab omni circumventione cavendum.

XXV. Venditores potiſſimum cavere a mercibus permiſcendis debent. Vitia monetarum declaranda omnino ſunt. Qui monetam falſam pro vera diſtrahit ſcienter, fur eſt & graſſator. Si ignoranter id faciat, non peccat, ſed ubi reſciverit ad reſtitutionem tenetur. Si leviter a juſto pondere deficiat, communiter pro nihilo reputatur. Contra quando non modicum deficiat, tunc manifeſtandum eſt.

XXVI. Quid de iis qui minori menſura vendunt? Penes omnes certum eſt, venditorem teneri ad reſtitutionem, ſi aliquid de quantitate mercis detrahit, ut quando ſtatera, vel menſura inferiori vendit. Diſputant juniores num licitum ſit venditoribus menſura minori uti, quando pretium injuſte taxatum a Principe ſit? Affirmat cum aliis Cardinalis de Lugo, & adhærent eidem Salmanticenſes. Si taxatio pretii eſſet manifeſte injuſta, nec ipſe repugnarem. Ceterum privati homines, & in cauſa propria, non ſunt legitimi judices taxati pretii. Pretii taxatio facta a Principe bonum commune ſpectat, & pauperum ſolamen. Quare licet reipſa merces mercatoribus pluris ſtent, & dum taxato pretio illas vendunt, damnum patiantur, non propterea injuſtum pretium eſt, quia ad Principem vel Magiſtratum attinet definire, ſecus ad mercatores, quæ pretia expediant bono communi civitatis. Quare non ſunt excuſandi qui amphoram vini, qui pondera diminuunt, qui unam vel alteram unciam detrahunt prætextu injuſti pretii. Peccant iſti, & ad compenſationem tenentur. Si enim jacturam patiuntur, id adverſæ negotiationis forti adſcribendum, non pretii injuſtitiæ eſt. Talis quippe mercaturæ conditio eſt ut modo lucrum, modo jacturam pariat.

DISSERTATIO IV.

De mutuo, & uſura.

CAPUT I.

Mutui finitio, ejuſque proprietates.

I. QUÆST. I. *Quid ſit mutuum?* RESP. Eſt traditio rei conſumptibilis in conſumptionis uſum, & dominium mutuatarii, ut aliquo elapſo tempore tantumdem reſtituatur. Materia ſubjecta mutuo ſua natura conſumptibilis eſt, & in conſumptionis uſum tradita. Duo hæc neceſſaria ad mutuum ſunt. Si monetæ non ad conſumptionem, ſed ad oſtentationem & pompam traderentur, *commodatum*; ſi ad cuſtodiam, *depoſitum*, non

D 2 *mutuum*

mutuum diceretur. Quoniam ad mutui naturam & eſſentiam requiritur quod res mutuatitia ſit conſumptibilis, & in conſumptionem tradita: & quamvis moneta non conſumatur *materialiter*, conſumitur tamen formaliter, dum diſtrahitur: nec enim eadem numero reſtituitur domino, ſicut nec idem triticum, nec idem vinum &c. In commodato autem eadem res numero reſtituitur. Rerum conſumptio duplex. Naturalis una, qua res ipſa perit, ut vinum, frumentum, oleum &c. Civilis altera, qua res alienatur, ut pecunia, quæ dum in alterius dominium tranſit, domino ſuo perit, ſi ſit alterius. Ultima particula, *ut elapſo tempore tantumdem reſtituatur*, ſignificat aliquod interfluere tempus debere traditionem inter & reſtitutionem. Qui enim mutuatur, ſponte obligationem ſibi imponit, non ſtatim, ſed poſt aliquod tempus repetendi rem traditam. Si temporis punctum præſcriptum ſit, illo elapſo, fieri reſtitutio debet, alioquin debitor moroſus erit. Si nullus præſtitutus dies ſit, ſpectatis dantis & accipientis circumſtantiis, repeti & reſtitui debet. Certa enim præſcribi regula nequit. Res reſtituenda ejuſdem eſſe valoris debet cum re accepta, & ejuſdem ſpeciei: ut vinum pro vino, pecunia pro pecunia. In hac tamen reſtitutione non tam attenditur ſpecies phyſica, niſi de ea conventum fuerit, quam formalis valor. Res mutuata creſcit, & decreſcit mutuatario. Quare ſi valor monetæ augetur, aut minuitur, in utilitatem, aut damnum mutuatarii id cedit. Res quas Theologi vocant *conſumptibiles*, ICti appellant *fungibiles*, ſeu quæ in ſuo genere *functionem recipiunt*, ſeu *conſumptionem*. Explicatam definitionem approbant Catholici omnes verborum diverſitate ſublata.

II. Potiſſima mutui proprietas, quæ ex ejuſdem natura neceſſario conſequitur, eſt dominii *translatio*. Si enim res mutuo ſubjectæ uſu conſumuntur, & vi mutui ad conſumptionem dantur; infertur ut qui res mutuo dat, jus quoque conferat conſumendi eaſdem, & diſtrahendi alienandique. Pecunia ſola alienatione conſumitur: aliæ res mutuatitiæ fungibiles conſumptione pereunt. Qui mutuo pecunias accipit, eiſdem merces emit: mercium venditor pecuniarum dominus abſolutus evadit. Unde is acquirit dominium iſtud? A mutuatario certe. Hic ergo pecuniarum dominus erat: quia *nemo plus juris ad alium transferre poteſt quam ipſe habet*.

III. Fatentur hæretici Salmaſius, & alii uſurarum patroni, dominium corporum, ſecus quantitatis in mutuo transferri. Iſti, qui diſtinctiunculas caſuiſticas deridere ſolent, hoc lepidum commentum producere non erubeſcunt. Quiſque acciperet perlibenter aureorum corpora, Salmaſio relicta ideali quantitate. Corpora ita affecta quantitate ſunt, ut conſiſtere ſine illa nequeant. Ergo dum alienantur corpora, alienatur & quantitas, quæ ſeparari a corporibus nequit. Amittit igitur mutuator dominium rei mutuatitiæ, ſed jus retinet tantumdem repetendi. Jus iſtud nimis craſſe confundunt uſurarum patroni cum dominio, cum ſint duo omnino diſtincta. Siquidem dominium eſt jus in re, & facultas utendi re pro arbitrio domini. Hoc dominio rei mutuatitiæ caret mutuator; ſed jus ſeu actionem retinet ad repetendum tantumdem: & hoc jus ſeu actionem vendere, legare, donare poteſt. Hæc omnia perſpicua ſunt.

IV. Heinc mutuum differt a venditione, in qua pretium pro merce ſolvitur: a permutatione, in qua una res pro alia traditur: a donatione, in qua nullum jus aliquid repetendi retinetur: a locatione, in qua pro uſu rei pretium ſolvitur: a commodato, in quo non transfertur dominium, ſed uſus, & eadem numero res reſtituenda eſt: a depoſito, in quo res cuſtodienda conſignatur: a pignore, quod ſecuritatis cauſa datur abſque dominii translatione, & cum onere reſtituendi eamdem omnino rem.

CAPUT II.

Uſuræ notio: omnis uſura ſive parva, ſive magna, ſive a divite, ſive a paupere exacta, divino jure vetita eſt.

I. QUÆST. I. *Quid ſit uſura?* RESP. Eſt lucrum perceptum ex mutuo vi mutui. Quandocumque lucrum eſt exactum vi mutui, ſive a divite, ſive a paupere, fenebre eſt. Vulgus indoctum conſtituere uſuram crimen ſolet in lucri exceſſu. Quem vulgi errorem adoptarunt juniores hæretici, & unus & alter impertus catholicus. Sed omnes iſtos turpiter aberrare infra pateſaciam.

II. Nonnulli contendunt nova diſtinctione doctrinam de fenere fucare. Duplex mutui genus diſtinguunt: unum *conſumptionis*, quod traditur indigentibus; alterum appellant *negotiationis*, quod mercatoribus tradi-

tur

tur ad amplificandam pecuniam, ad augendam mercaturam & negotia, unde ingentes proveniunt Reipublicæ utilitates. Lucrum quod percipitur a primo mutuo *conſumptionis*, uſurarium fatentur. Quod exigitur ex altero mutuo *negotiatorio*, licitum aſſerunt, dummodo moderatum ſit, & Patriæ legibus conſentaneum.

III. Hæc vafra, & inepta commenta explodunt tum Scripturæ divinæ, tum Patres. *Levit.* c. 25. hæc habentur: *Ne uſuras accipias ab eo, nec amplius quam dediſti*. Hæc particula *amplius quam dediſti* excludit omnem omnino acceſſionem additam ſorti traditæ. Similiter Chriſtus Dominus ait: *Mutuum date, nihil inde ſperantes*. Hoc verbum *nihil* non exceſſum modo, ſed quodcumque vel minimum incrementum improbat. Mitto Patrum teſtimonia, ne ſim longus.

IV. Uſura dividitur in *realem*, & *mentalem*. Realis eſt ipſum lucrum fenebre. Mentalis eſt voluntas qua intenditur aliquid percipi ultra ſortem vi mutui, tamquam debitum, licet id pacto aliquo non exprimatur. Dividi etiam ſolet in *lucratoriam*, *compenſatoriam*, & *punitoriam*. *Lucratoriam* vocant lucrum illud quod vi mutui ultra ſortem percipitur. *Compenſatoria* eſt quæ ad damnum, quod patitur creditor, compenſandum, exigitur. *Punitoria* eſt lucrum quod mutuatario moroſo ſolvendum imponitur. Sola uſura *lucratoria* eſt uſura proprie dicta, & vitioſa. Et hæc ſola communiter uſuræ nomine intelligitur.

V. Dividunt præterea uſuram in *conventionalem*, & *neceſſariam*. Illa ex conventione debetur; hæc ex mora, ſeu ob dilationem ſolvendi pretium ex contractu venditionis, & emptionis, aut ob dilationem reddendi ſortem mutuatitiam, redditur. Alii dividunt uſuram in *formalem*, ſeu expreſſam, apertamque ex mutuo perceptam, & in *palliatam*, ſeu *virtualem*, quæ aliis contractibus confictis occultatur. Tribuitur etiam in uſuram *ſortis*, & in *uſuram uſuræ*. Lucrum quod percipitur ex ſorte, vulgo *capitale*, dicitur uſura ſortis. Uſura uſuræ eſt, quando non ſolvitur pactum lucrum, ſed conſtituitur in ſortem, ut iterum uſuram pariat. Lucrum itaque ex lucro uſurario vocatur uſura uſuræ, & ab Ulpiano dicitur *interuſurium*. Poſtremo apud Romanos alia erat uſura *centeſima*, ſeu qua ſolvebatur unum in centum quolibet menſe, atque adeo duodecim in annum. Inferiores uſuræ erant *deunces*, quæ ſolvebant undecim in centum; *dextantes*, decem; *dodrantes*, novem; *beſſales*, octo; *ſeptunces*, ſeptem; *ſemiſſes*, ſex; *quicunces*, quinque; *trientes*, quatuor; *quadrantes*, tres; *ſextantes*, duo; *unciariæ*, ſeu *unciæ* unum in centum. Alii contendunt nomine *unciariæ* intelligi centeſimam. *As* quippe *unciarius* conſtabat duodecim unciis. Ceterum communiter uſuræ *unciariæ* habentur pro minimis.

VI. QUÆST. II. *Eſt ne omnis uſura, ſive a divitibus, ſive a pauperibus percepta, jure naturali, nedum divino prohibita?* RESP. Affirmant communiter Catholici. Fuſo calamo hanc controverſiam diſpexi *Tom.* 7. *lib.* 3. *diſſ.* 3. Paucis hic eamdem perſtringam. In quolibet contractu, ſi quidpiam ultra juſtum pretium exigitur, juſtitia læditur. Dum in contractu mutui aliquid ultra ſortem recipis, excedis menſuram juſti pretii: ergo juſtitiam lædis. Nullus quippe titulus eſt vi cujus aliquid ultra ſortem exigere valeas. Nam pecunia natura ſua ſterilis eſt. Rident feneratores, dum audiunt pecuniam ſterilem dici. At ipſi ſeſe turpiter deridendos propinant, dum talia effutiunt. Etiam ager, inquiunt, ſterilis eſt, domus ſterilis eſt, & tamen ex eorum uſu pretium ſolvitur. Reſp. Stupidiores his ſe produnt. Domus uſu deterior fit, ideo uſus ſeparatur a dominio. Si ruit domus, domino locatori ruit. Ager natura ſua ferax eſt, licet adjuvari induſtria egeat, ut hos potius quam alios fructus pariat. Si ager alluvione, aut alio infortunio perit, domino perit. Sola pecunia mutuo tradita mutuatario perit. Ideo diſtingui in hac uſus a dominio nequit. Quid ad hæc uſurarum patroni? Si locari pecunia, quemadmodum domus, ager, equus, poteſt, cur pecunia ſola perire mutuatario debet, & cetera omnia locatori? Perſpicuum reſponſum præbeant. Nunquam aliud dabunt, niſi quod pecunia uſu civiliter conſumitur, & ab hoc uſu inſeparabile dominium eſt. Ut paritas urgeat, mutuatores debent ſubjacere periculo pecuniæ, ſicut locatores ſubjacent periculo equi, domus, agri. Nolunt hoc. Nolint ergo & lucrum neceſſum eſt. Negant uſurarum patroni, lucrum ex pecunia mutuo tradita pauperibus exigi poſſe. Et tamen ex domo, agro, equo locatis pauperibus lucrum jure percipitur. Ergo non bene ratiocinantur, dum ex lucro percepto ex locatione domus, agri, equi, inferunt exigi lucrum poſſe ex pecunia mutuo tradita.

VII. Opponunt rurſus fenoris patroni. Tam-

Tametſi pecunia ſterilis ſit natura ſua, æquivalet tamen rei frugiferæ. Nam pecunia emuntur prædia, domus, & alia quæ fructum pariunt. Nec campus parturit pecuniam, ſed quia parit fructus, ex quibus pecunia colligitur, frugifer dicitur. Similiter licet pecunia non pariat pecuniam, quia tamen pecunia comparantur res frugiferæ, dicenda ſecunda eſt, non ſecus ac campi, domus &c.

VIII. Verba hæc ſunt nulli ſolido fundamento ſubnixa. Mutuatarius emere res frugiferas jure valet, quia dominus pecuniæ eſt. Si prædium pecunia mutuatitia emptum evadat evictum, ſi flumine abſorbeatur, ſi domus incendio pereat, cui perit? Mutuatario. Mutuatori vero integra reddenda ſors eſt. Edifferant nobis iſti, qui oſtentare ſolent juris naturalis peritiam, quodnam jus naturale præſcribat ut ille qui non patitur incommodum, experiri commodum debeat? Omnia mutuatario pereunt, & pecunia mutuatitia, & quæ pecunia empta ſunt. Nullum iſtius jacturæ periculum ſive incommodum ſubire vult mutuator. Si vero mutuatarius ſua induſtria, obſecundante fortuna, aliquid lucretur, iſtius lucri partem ſibi vindicare mutuator audet? Quodnam jus naturæ, quænam æquitas hoc permittit?

IX. Inſiſtunt iterum. Uſura moderata utilis eſt Reipublicæ. Ea ſublata concidunt commercia, nundinæ, & omnia turbantur. Pecunioſi homines gratis mutuari recuſant. Tot mercatores, tot artifices negotia ſua agere abſque pecunia mutuatitia nequeunt. Tolle moderatas uſuras, & negotia ſuſtuliſti.

X. Quid ergo? An chriſtiana Religio humanam dirimit ſocietatem, civilia deſtruit commercia, divitias, & mercaturam amplificare interdicit? Nequaquam. Immo hæc omnia ad æquitatis leges revocat, eorumque uſum ſobrium, moderatumque homini infirmo, & divitiarum ſiti laboranti permittit. Expergiſcantur uſurarum patroni, & e tenebris tandem emergant. Hactenus palam feci uſuræ iniquitatem ſpectato ſolo naturæ jure, & omni alia circumſtantia ſublata. Nunc vero ajo, quod etiamſi uſura, omni præciſione facta, liceret, tamen in hoc lapſæ corruptæque naturæ ſtatu, exitioſa humanæ ſocietati, civilique commercio eſſet, atque adeo prohibenda foret. Ex peccato originali duo, inter cetera, graviſſima vulnera contraxit homo, nempe concupiſcentiam carnis, & divitiarum. Tanto impetu in divitias, quibus omnes ſuas explet appetitiones, abripitur, ut nullum ſibi præſtituat modum. Finge uſuram commodam fuiſſe homini ſano ſuarumque cupiditatum abſoluto moderatori. Propterea ne homini infirmo, vulnerato, & pecuniarum impotenter ſitibundo expediet? Salubris viro ſano vini potus, veneficus eſſe viro ægrotanti poteſt. Audiant iſti feneratores Chriſti Jeſu. ſeveriſſimas declamationes in homines diteſcendi cupidos. *Væ vobis divitibus.... Agite nunc divites, plorate ululantes. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cælorum.* Audiant Apoſtolum Paulum detonantem: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in deſideria multa nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Aures iterum erigant intentas. *Radix enim omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. Tu autem, o homo Dei, hæc fuge, ſectare vero juſtitiam.* 1. ad Timoth. c. 6.

CAPUT III.

Quædam quæſtiunculæ de uſura reſolvuntur.

I. QUÆST. I. *Daturne materiæ parvitas in uſuræ peccato?* RESP. Negant aliqui. Verum cum uſura adverſetur juſtitiæ, ſicut datur materiæ parvitas in aliis contra juſtitiam culpis, ita & in uſura admittenda videtur. Quæſtionem hanc fuſius non diſcutio, quia ad praxim quod attinet, fruſtranea eſt. Quis enim feneratorum pecuniæ plurimum mutuum tradit ob lucrum unius, aut alterius julii?

II. QUÆST. II. *Sitne pecunia præſens numerata æſtimabilior abſente, & titulus accipiendi aliquid ultra ſortem?* RESP. Adfirmat Caramuel *lib. 2. Theolog. moral. diſp.* 14. ubi plures alios laudat. Hæc opinio eſt falſa, laxa, & ab Innocentio XI. merito proſcripta in *theſi* 41. ex hac opinione ſequeretur omnem uſuram licitam eſſe.

III. QUÆST. III. *Licitum ne eſt aliquid accipere ſupra ſortem ob moleſtiam ortam ex privatione pecuniæ mutuo traditæ?* RESP. Caramuel *loc. cit.* feſtivis verbis hanc quæſtionem proponit, & doctrinam evangelicam jocoſe deludit. Pauca ejuſdem verba tranſcribo. *Eſt vere aliqua recreatio in videndis rebus pretioſis, cur non & in poſſidendis? Pro au-*

Digitized by Google

audienda comœdia, vel videnda beſtia datur pretium; & nemo contradicit: cur non pro videndis, vel poſſidendis optimis auri partibus? Ratione ergo hujus moleſtiæ a carentia pecuniæ ſuborta, præciſo omni alio periculo, poſſe quid ſupra ſortem accipi, affirmat Medina; & D. Thomæ interpretes q. 78. ar. 1. judicant ſpeculative probabile. Dicaſtillus contradicit, & inquit: „ Mihi hæc ſententia & ſpeculative „ improbabilis, & moraliter in praxi vide- „ tur pernicioſa. “ *Videte cenſorium Catonem ſevero ſupercilio doctrinam condemnantem. Audite tamen n. 154. ſibi contradicentem.* Relata contradictione, qua Dicaſtillus probat doctrinam quam pernicioſam aſſeruerat, ſic reſumit diſcurſum ſuum Caramuel. *Parturiunt montes, & naſcetur parviculus mus. Cur illa dicta prius? Sententia quæ a paucis lineis erat ſpeculative improbabilis, practice pericuIoſa, jam tandem aſſeritur vera. Veritas tamen eſt veritas, & tametſi aliis ideis præventus eam condemnes, tamen affulget, & te ipſum condemnans, ejus ſinceritatem propugnabis.*

IV. Papæ! Qui opiniones laxas ſcandali plenas refellunt, ſeveri ſunt *cenſorii Catones*, qui de ſupercilio loquuntur. Errorem graviſſimum *fulgentem veritatem* appellat Caramuel? P. Leſſius *lib. 2. c. 20. D. 14. n.* 103. & ipſe ut probabilem exhibet opinionem damnatam, quæ ob pecuniæ *carentiam*, & voluntatem non repetendi mutuum intra certum tempus aliquid exigit. *Quia*, inquit, *ſicut aliis rebus, & oneribus poteſt aliquod pretium imponi, ita etiam oneri carendi ſua pecunia tanto vel tanto tempore. Cum enim pecunia ſit inſtrumentum negotiandi, & privare ſe inſtrumento ſuæ artis ſit pecunia æſtimabile, cur non etiam mercatores poterunt carentiæ pecuniæ pretium aliquod communi conſenſu imponere, præſertim ſi ratio boni communis id poſtulet?* Subdit tamen, non eſſe tam laxas habenas mercatoribus dandas, quia ſententia hæc nova eſt, ac proinde non eſt facile admittenda. Si falſa, ſemper rejicienda. Quare toto oſtio aberravit P. Nocetius, qui excuſare ab hac laxitate ſuum Leſſium infelici conatu ſtuduit. P. Thomas Tamburinus incertam ſibi eſſe ait hanc doctrinam Caramuelis.

IV. Hæc curſim indicavi, ut hinc lector colligat, quo nova *theologizandi* ratio impellat vel ipſos Theologos probos doctoſque, qualis præcipue fuit P. Leſſius. Hæc doctrina *Caramuelis* penitus deſtruit dogma evangelicum contra uſuram, ideo damnata ab Eccleſia eſt: ſicut pro videnda *comœdia vel beſtia* pretium ſolvitur, ita pro videndis poſſidendiſque auri partibus? Semper ergo licita uſura erit. Nam mutuo dari pecunia nequit ſine privatione viſionis ejuſdem. Et quo avariores homines ſunt, eo majori afficiuntur triſtitia, & moleſtia, dum ſe eadem ad tempus privant. Ergo ſi homines avari ob triſtitiam præfatam exigunt quinque in centum, homines avariſſimi poterunt exigere ſeptem, aut decem. Non eſt opus ut fuſius hanc inauditam ſententiam refellamus, cum & ſe ipſa horrorem prodat, & damnata ab Eccleſia ſit. Non minus falſa eſt alia opinio quam ibidem docet *Caramuel*, nempe poſſe mutuatorem aliquid accipere, quia ſe privat facultate pecuniæ negotiandæ. Privatio iſtius facultatis eſt pretio æſtimabilis, inquit aliquis. Hæc pariter doctrina de medio tollit omnes uſuras: idcirco improbanda tanquam antievangelica.

CAPUT IV.

De periculo amittendæ ſortis. Nonnullæ opiniones laxæ refelluntur. Caput Naviganti *in ſuo vero ſenſu exponitur, rejectis juniorum commentis.*

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit ſortis periculum?* RESP. Eſt incertus amittendæ, vel recuperandæ ſortis eventus. Duplex eſt: facti, & juris. Nunc de primo, poſtea de ſecundo. Ratione periculi facti non pauci juniores Probabiliſtæ defendunt, abſque uſuræ labe exigi in mutuo lucrum poſſe. Afferunt enim, omni mutuo inſitum *ſemper* hoc periculum eſſe. Unum pro multis allego *P. Claudium La-Croix qui lib. 3. p. 2. de uſura n.* 854. hæc ſcribit. *Sylvius, Serra, aliique apud Mendo in ſtatera diſp. 6. n. 58. docuerunt* SEMPER *eſſe periculum ſortis, quando datur mutuum: ideoque ratione periculi* SEMPER *poſſe aliquid exigi.* Neque Calvinus, neque Salmaſius, neque ceteri uſurarum patroni tam laxam doctrinam propugnant. Nam illi, dum mutuo traditur pecunia pauperi, aut diviti neceſſitate preſſo, nihil exigi poſſe docent, ſolamque uſuram negotiatoriam defendunt. Ideo clamant, quod Caſuiſtæ catholici verbis improbent uſuram abſtractam, reipſa vero laxius ceteris eam ſuſtineant. Si ſemper mutuo periculum ineſt, ſemper licitum lucrum eſt. Ubi ergo in mundo uſura? Errorem hunc profligavit BENEDICTUS XIV.

Digitized by Google

in ſua *Encyclica* adverſus uſuram *n.* 5. his verbis. *Sed illud diligenter animadvertendum, falſo ſibi quemquam, & non niſi temere perſuaſurum, reperiri* SEMPER, *& præſto ubique eſſe vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel* &c. Lege commentarium noſtrum in præfatam Encyclicam.

II. Alii juniores, ut aliquo fuco hunc errorem contegant, diſtinguunt periculum in *ordinarium*, & in *extraordinarium*. Ratione ſecundi, non primi, lucrum exigi ex mutuo poſſe defendunt. Periculum extraordinarium eſt, inquiunt, ſi mutuo tradas pecunias mutuatariis dubiæ fidei, prodigis, decoctoribus, luſui deditis &c. Chimærica paradoxa hæc ſunt ad incruſtandam uſuram excogitata. Quis prudens mutuas dabit pecunias prodigis, decoctoribus, luſui deditis, litigioſis, & dubiæ fidei cognitis? Alii juniores Probabiliſtæ, miſſo hoc periculo extraordinario aſſerunt, poſſe pretium exigi in mutuo, quando hoc periculum facti verum, & non fictum eſt.

II. Propoſitio mea hæc eſt. *Lucrum ex mutuo ob periculum ſortis amittendæ, ſive ordinarium ſit, ſive extraordinarium, feneratitium eſt.* Ubinam quæſo in univerſa Scriptura ſancta, ubi in Patribus iſtius periculi mentio? Sed diſtinguendum eſt periculum quod eſt apud creditorem, a periculo quod eſt apud debitorem: quæ duo pericula communiter confundunt juniores. De primo periculo nunc diſſeram. Hoc cuique mutuo ineſt: hoc enim ipſo quod quis mutuatur ad aliquod tempus, adeſt ſemper verum periculum VIVI amittendi. Ergo ſi hujus periculi ratione exigi lucrum ex mutuo poteſt, nullum erit mutuum gratuitum, nulla inter Chriſtianos uſura. Periculum quod eſt apud creditorem, inde habere ortum poteſt, quod res mutuatarii deſperatæ ſint, vel erunt, vel poſſunt eſſe. In primo caſu periculum evidens eſt, & certum. Sed nullus mutuator pecuniam ſuam tradet tali mutuatario, niſi caritate flagrans ſuccurrere eidem velit cum ſortis, & lucri diſpendio. Similiter in ſecundo caſu, dum nempe futura ruina mutuatarii prævidetur, nemo prudens eidem pecunias credet. Tota ergo difficultas reducitur ad tertium caſum, ſcilicet ad periculum poſſibile. Hoc periculum eſt, ſed non certum, & ineſt cuilibet mutuo. Nam quilibet homo, etiam dives, ad miſeriam reduci poteſt ob varias circumſtantias: ſemper enim ſecurior eſt pecunia abſolute loquendo in manu mutuatoris quam mutuatarii. Si igitur ob hoc periculum poſſibile licitum lucrum eſt, nulla apud homines uſura erit.

IV. Reſpondent *Diana*, *Tamburinus*, falſum eſſe cuique mutuo ineſſe periculum amittendæ ſortis. Quoniam, inquiunt, mutuum eſt ſine periculo, ſi mutuatarius pignus, aut fidejuſſorem tradat. Peregregie. Sed acuti Probabiliſtæ in caſſes ſemetipſos detruſerunt. Vi pignoris, vel aſſecurationis ſeparari a mutuo periculum poteſt. Ergo ſublato pignore, vel aſſecuratione, mutuo ſemper periculum ineſt. Ergo ſemper ex mutuo ſine pignore, vel fidejuſſione, exigi lucrum poterit. Hæc autem doctrina antievangelica eſt, quia omnes uſuras licitas facit.

V. Alia ratione evinco recenſitæ opinionis falſitatem. Ut mutuator exigere ratione periculi dicti lucrum queat, ſuſcipere in ſe periculum ſortis debet. Atqui mutuator non ſuſcipit amittendæ ſortis periculum. Ergo lucrum perceptum feneratitium eſt. Quod mutuator non ſuſcipiat in ſe periculum iſtud, veritas facti eſt. Nam ſi ſors mutuo tradita, aut furto erepta, aut naufragio, aut in negotiatione pereat; mutuatarius, ſi ſolvendo ſit, reſtituere ſortem debet. Periculum ergo eſt penes non creditorem, ſed debitorem: ergo injuſte gravatur debitor, dum obligatur ad ſolvendum pretium pro periculo, cui non creditor, ſed debitor ipſe obnoxius eſt. Inſiſtunt. Contingere poteſt ut debitor ſolvendo non ſit, & decoctus evadat; & hoc in caſu creditor ſortem perdit: & hoc periculum eſt ſemper penes creditorem. Effugium vanum eſt. Nam hoc periculum poſſibile, & remotiſſimum dumtaxat eſt. Nam omnes mutuatores, antequam pecunias ſuas fidant mutuatariis, eorumdem ſtatum, ſubſtantias, & cetera omnia ſevere expendunt: & dum periculum probabile ſortis amittendæ prævident, a mutuo abſtinent. Ergo periculum iſtud remotiſſimum eſt, & cuiquam mutuo inſitum. Si juſtus titulus eſſet repetendi pretii, nulla foret in orbe uſura. Confirmatur. Si fur pœnitentia ductus furtum reſtituat, nihil pro periculo ſolvere cogitur, ut omnes fatentur: & tamen majus eſt periculum pecuniæ raptæ, quam pecuniæ mutuatitiæ. Non tenetur, inquiunt, fur pretium periculi ſolvere, quia nulla præceſſit conventio inter furem, & dominum. Effugium ineptum. Nam nunc ſermo eſt utrum periculum iſtud juſtus titulus ſit pretii ſol-

ven-

Digitized by Google

vendi. Quid reſpondes? Negas? Uſura ergo eſt pretium pro illo exigere. Ais? Ergo potiore jure ſolvere fur quam mutuatarius tenetur. Conventio ſupponit titulum, ſine quo conventio injuſta eſt. Quando adeſt verus titulus, etiam ſine conventione ſolvi pretium debet. Quia damnum emergens verus titulus eſt, compenſare hoc damnum fur aſtringitur, etiamſi nulla conventio præceſſerit. Præterea finge aliquem per vim, & fraudem cogi ad mutuandum. Quid reſtituere violentus mutuatarius debet? Sortem, & omnia damna, quæ paſſus mutuator coactus eſt, quamvis nullum de his damnis reſarciendis pactum præceſſerit. Quid ſolvere debet pro periculo ſortis amittendæ? Nihil omnino, ut omnes fatentur. Ergo periculum illud non eſt titulus pretii ſolvendi.

VI. QUÆST. II. *Quid dicendum de titulo quem excogitarunt Lugo, & Tamburinus?* RESP. Cardinalis de Lugo *diſp.* 25. *ſect.* 6. *n.* 81. & poſt ipſum Tamburinus *lib.* 8. *tract.* 3. *c.* 8. §. 4. *n.* 1. lepidiſſimum titulum excogitarunt aliquid exigendi ſupra ſortem. Hic autem eſt moleſtia, mentis turbatio, animi angor, quem patitur mutuator in diſtrahenda, & numeranda pecunia, ſi mutuator meticuloſus ſit. En verba ejuſdem Lugo. „ Si ergo poſſes ultra ſortem „ exigere, quando mutuum futurum tibi „ eſſet cauſa doloris capitis, poteris etiam „ exigere quando mutuum futurum tibi eſ„ ſet cauſa doloris, & timoris interni pro„ pter periculum ſortis amittendæ: quia do„ lor ille, & timor, prout contradiſtinctus „ a ſorte ipſa, eſt aliquid quod in pactum „ poſſit pro pretio afferri. " Clarius ibidem *n.* 85. confirmat hanc ſuam doctrinam Lugo. *Quia ſi ego, quia claudus v.g. ſum, debeo ſubire peculiarem moleſtiam, ut pecuniam ex domo auferam ad tibi mutuandum, quam moleſtiam alii non ſubirent, poſſem bene* (N. B.) *peculiare pretium exigere pro illa moleſtia a me ſubeunda. Si ergo ſimiliter quia meticuloſus ſum, & pavidus, non poſſum tibi mutuare ſine magno angore, & timore amittendæ ſortis; videtur quod poſſim aliquid exigere pro hac moleſtia, & onere, ſine quo ego tibi mutuare non poſſum. Hæc tamen aliorum judicio relinquo.*

VII. Hac doctrina admiſſa, horrenda conſequuntur abſurda. Claudi omnes liberi erunt ab uſura, quia repetere ex mutuo pretium poterunt ob majorem in ferenda ex ſcrinio pecunia laborem. Qui oculorum hebetudine laborant, adhibere perſpicilla in numerandis nummis debent, & ob hanc moleſtiam repetere pretium poſſunt. Quid de feminis, quid de nobilibus pavidis, & meticuloſis, qui quo ſunt avariores, eo ſunt pavidiores? Et pro majori pavore, & angore augendum pretium erit? Allata doctrina itaque falſa eſt, & omnino repudianda.

De celebri Cap. Naviganti.

VIII. Duplex ſub initium periculum diſtinctum eſt. Alterum *facti* quod eſt apud debitorem, quatenus debitor ex omnibus ſuis bonis tenetur in quocumque eventu etiam amiſſæ ſortis, & lucri tantumdem reſtituere. Alterum *juris* quod creditor in ſe ſuſcipit, novumque contractum init, quo ſortem *aſſecurat*, ita ut ſi ſors quocumque caſu abſque fraude, & culpa mutuatarii perierit, ipſi creditori pereat. Hoc periculum *juris* extrinſecum ipſi mutuo eſt, quia per novum aſſecurationis contractum ſuſcipitur a creditore. Et tamen hoc quoque periculum rejicitur a Gregorio IX. in Decretali ad S. Raymundum O. P. directa anno 1306. in qua hæc habentur. *Naviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, eo quod ſuſcipit in ſe periculum, recepturus aliquid ultra ſortem, uſurarius eſt cenſendus.* Si neque tum cum mutuator in ſe periculum recipit, licet exigere pretium, quanto minus id licebit cum totum periculum eſt penes mutuatarium?

IX. Multi juniores, criticos in hac cauſa agunt. Inquiunt mendoſum eſſe pontificium textum, in quo deeſt particula *Non* librariorum oſcitantia prætermiſſa. Sed effugium iſtud ineptum, vanum, & commentitium eſt, ut fuſe palam feci *diſſ.* 1. *c.* 5, §. 2. *de uſur. contr. trini.* Non modo codices omnes carent particula *Non*, verum quod peremptorium eſt, S. Raymundus, ad quem, ut dixi, directa fuit Decretalis, textum pontificium refert abſque præfata particula. Inſiſtunt. In eadem Decretali adjicitur ſecundus caſus, cujus initium eſt. *Ille quoque qui dat &c. non debet ex hoc uſurarius reputari. Quis Grammatiſta*, ait quidam noviſſimus ſcriptor, non animadverterit illam particulam *quoque* ſignificare uniformitatem ad ante dicta? At Theologi in laudata Decretali duos contractus ſpecie diverſos legunt: *mutui* in primo caſu; venditionis, & emptionis in ſecundo. Quæ uniformitas, quæſo, inter hos duos contractus? Auctoritati S. Raymundi accedit auctoritas *Lancellotti*,

qui lib. 4. *Inſt. tit.* 7. §. 10. *de uſur.* Decretalis caſum exponit his verbis. *Aliud autem juris, ſi quis naviganti, vel eunti ad nundinas certam pecuniæ quantitatem mutuatur, & ex eo quod in ſe mutuans periculum ſuſcipit, aliquid ultra ſortem ut recipiat convenit: nam hic uſurarius reputandus erit.* Quid plura? Gloſſa ipſa hoc quoque modo caſum exponit. *Aliquis mutuavit certam pecuniæ quantitatem naviganti, vel eunti ad nundinas, & pro eo quod mutuans recipit in ſe periculum ſortis, recipit aliquid ultra ſortem: quæritur utrum uſurarius ſit? Reſpondet Pontifex, quod ſic.*

X. Hanc ſententiam defendit S. Thomas, ſive auctor opuſc. 73. c. 6. inquiens: *Si quis pecuniam alicui naviganti commiſerit mutuo propter ſpem alicujus lucri, licet periculum etiam ſortis ſuper ſe receperit, nihilominus judicatur uſurarius, etiamſi totum amiſerit.* S. Raymundus in *ſumm. tit. de uſur.* §. 7. ubi exponit Decretalem *Naviganti* ad ſe datam, hæc ſcribit: *Tales ſemper faciunt tale mutuum propter ſpem lucri pecuniarii, quod non licet.* Auctores iſti ſynchroni erant Gregorio IX. ſi damnant lucrum ob periculum *juris*, quod aliunde pretio æſtimabile eſt, ut patet in tertio aſſecuratore, quanto magis damnant lucrum ob merum periculum *facti*, cuique mutuo inſitum?

XI. Graviores quoque Theologi SS. Thomæ, & Raymundo ſubſcribunt. Navarrus, Soto, Bannez, Guittierez, Rebellus, Toletus, Tapia, Conradus, Lopez, Genettus, Ballerinus, Gennaro, Theologi Lovanienſes, & Pariſienſes. Accedunt quoque communiter Canoniſtæ. Honoratus Leotardus de uſuris *q.* 23. animadvertit, olim permiſſum fuiſſe civili jure nauticum fenus ob periculum ſuſceptum. *Nunc vero,* inquit, *uſura hæc nautica omnino damnata eſt, & leges civiles nauticum fenus permittentes, abrogatæ ſunt ex Conſtitutione D. Gregorii IX. c. ult. de uſur. cap. Naviganti.* Poſtquam vero demonſtravit fenebre eſſe lucrum ob periculum *juris* ſuſceptum a creditore, *n.* 27. improbat potiori jure tanquam feneratitium lucrum perceptum ob periculum *facti*, cui ſe exponit creditor: *quamvis*, inquit, *id licitum eſſe ſentiant Leonardus Leſſius, & Theologi ſane plurimi.... ſed noſtra ſententia tutior eſt, & inter Juriſperitos recepta.* Quare exclamat P. Nicolaus Genarro *p.* 1. *n.* 36. his verbis. *Ita ſentiunt Doctores laici in confuſionem Theologorum. Et, o bone Deus! in quas ſententias abeunt tot capita? Ad quid? Ad juſtificandum nauticum fenus. Inſudant, ut cupiditati faveant humanæ, ſordidæque avaritiæ.*

XII. Et quod mihi luculentius manifeſtat periculum iſtud puram putamque eſſe larvam ad obregendum fenus excogitatam, eſt quod iſti juniores nunquam præſcribunt mutuatoribus iſtis ut abſtineant a mutuo, quando tradere illud abſque lucro recuſant. Quare eos ſic ad incitas redigo. Aut verum reputant periculum iſtud, aut falſum. Si falſum, ceſſat quæſtio. Si verum; ineant contractum ſocietatis, in qua juxta omnes adeſt & verum periculum, & verus titulus lucrandi. Renuunt? Ergo vero periculum nolunt. Adeſt certus & tutus titulus lucrandi omnium Doctorum conſenſu probatus. Cur nolunt hoc tutum lucrum? Rationem ediſſerant. Non aliam ſane dabunt, niſi quia lucrum volunt, periculum nolunt niſi fictitium. Quod ſi pericula ſocietatis nolunt, abſtineant a mutuo. Abſtinere a mutuo? Lex evangelica mutuum præſcribit. Verum habet; ſed mutuum gratuitum, vetatque mutuum fenebre. Mutuum evangelicum eſt fructus caritatis abſque ulla lucri ſpe. Hoc mutuum gratuitum recuſas ut feneratitium lucrum aſſequaris. Cum Chriſti igitur Evangelio tibi denuntio, aut ut mutuum gratuitum, ſi vales, & ſi frater indiget, tradas; aut ſi nequis, vel alter non eget, abſtine a mutuo dando. Si tandem frugiferam efficere intendis pecuniam tuam, licitos contractus vel ſocietatis, vel alterius negotiationis inito.

XIII. Objectiones adverſariorum hæ ferme ſunt. Opponunt decretum ſacræ Congregationis de propaganda fide datum anno 1645. ad Miſſionarios Sinenſes, in quo hæc habentur. „ In præfato regno lege ſtabi-
„ litum eſt ut in mutuo triginta pro cen-
„ tum accipiantur abſque reſpectu lucri ceſ-
„ ſantis, aut damni emergentis: quæritur,
„ utrum Sinenſibus ſit licitum pro pecunia-
„ rum ſuarum mutuo, licet non interve-
„ niat lucrum ceſſans, aut damnum emer-
„ gens, prædictam pro centum triginta,
„ regni lege taxatam quantitatem accipe-
„ re: & cauſa dubitationis eſt, quia in re-
„ cuperanda pecunia eſt *aliquod periculum*,
„ ſcilicet quod qui accipit mutuatum fu-
„ giat, vel quod tardet in ſolvendo, vel
„ quod neceſſarium ſit coram judice repe-
„ tere, vel propter alia hujuſmodi. “ Reſolutio S. Congregationis ad quæſitum iſtud ſequentis tenoris eſt. „ Cenſuerunt ratione

„ mu-

Digitized by Google

„ mutui immediate, & præciſe nihil eſſe „ accipiendum ultra ſortem principalem: ſi „ vero accipiant ratione periculi probabili- „ ter imminentis, prout in caſu, non eſſe „ inquietandos, dummodo habeatur ratio „ qualitatis periculi, & probabilitatis ejuſ- „ dem, ac ſervata proportione inter pericu- „ lum & id quod accipitur. “

XIV. Henrico a S. Ignatio hoc decretum in publica diſputatione alleganti reſponſum fuit. 1. ut ipſe narrat *lib. 9. c. 31. n. 377.* de eodem non ſatis conſtare. 2. reſolutionem non eſſe approbantem, ſed tolerantem. Contra primum reſponſum producit P. Thomam Hurtadum C. M. qui authenticum exemplum producit. Sed auctor iſte & alia pontificia decreta obtrudit ut authentica, quæ ſunt omnino apocripha. Dico igitur, laudatam reſponſionem aut nullius eſſe fidei, aut permittentem dumtaxat, & tolerantem. Nonne ſub decreti jactati finem hæc reperitur clauſula? *Donec Sanctitas ſua, vel Sedes apoſtolica aliud ordinaverit.* Porro apoſtolica Sedes anno 1679. triginta quatuor annis poſt datum reſponſum damnavit opinionem Theologorum inquientium: *Cum numerata pecunia ſit pretioſior* &c. Quid quod Sedes apoſtolica pluribus jam ſæculis definierat *cap. Naviganti* fenus committere illum qui ſuſcepto ſortis periculo, quidquam ex mutuo reciperet. Hæc eſt conſtitutio pontificia ſacrorum Canonum codici inſerta, neque ullam exceptionem patitur.

XV. Tandem ipſa lex Regni Sinenſis propoſita Sac. Congregationi iniquiſſima eſt. Hac lege taxata eſt quantitas triginta in centum quotannis ſolvenda ob fugam debitorum, aliaque pericula. Talis autem lex ſeipſa injuſtitiam pateſacit. Romani uſuram mordentem reputabant centeſimam. Hæc lex Sinenſis non duodecim, ſed triginta ſolvenda imponit. Quis iniquiſſimam, & feritatis pleniſſimam non deprehendit legem iſtam?

XVI. Opponunt 2. S. Thomas 2. 2. *q.* 77. *a.* 4. *ad* 2. docet, poſſe augeri pretium *propter periculum, cui ſe exponit mercator*, transferendo *rem de loco in locum*. Ergo & propter periculum ſortis. Argumentario ineptiſſima. Audi integrum Angelici textum. *Non quicumque carius vendit aliquid quam emerit, negotiatur; ſed ſolum qui ad hoc emit ut carius vendat. Si autem rem emit, non ut vendat, ſed ut teneat, & poſtmodum propter aliquam cauſam eam vendere velit, non eſt negotiatio, quamvis carius vendat. Poteſt enim hoc licite facere, vel quia in aliquo rem melioravit, vel quia pretium rei eſt mutatum ſecundum diverſitatem loci, vel temporis, vel propter periculum cui ſe exponit transferendo rem de loco ad locum, vel eam ferri faciendo. Et ſecundum hoc nec emptio, nec venditio eſt injuſta.*

XVII. Quid? In contractu venditionis & emptionis augeri pretium poteſt, ut docet Angelicus: ergo etiam in mutuo? Pecunia ergo mutuatitia merx eſt majori & minori pretio ſubjecta, ſicut aliæ merces, propter periculum? Nulla ergo in mundo uſura? Mercator transferendo merces de loco in locum multos labores ſuſtinet & pericula. Si merces a latronibus, a piratis ſurripiuntur, ipſi mercatori pereunt. Contra ſi pecunia mutuatitia, aut merces eadem pecunia emptæ pereunt, non mutuatori, ſed mutuatario pereunt. Ergo paritas nulla eſt.

XVIII. Opponunt 3. Periculum ſortis eſt mutuo extrinſecum, & per accidens eidem conjunctum, quia oritur ex qualitatibus mutuatarii prodigi, luſoris, fallacis &c. Hoc autem periculum eſt pretio æſtimabile, cum tertius poſſit pro aſſecuratione ejuſdem pretium accipere. Reſp. Dum Chriſtus præcipit, *Mutuum date nihil inde ſperantes*, ignorabat ne homines eſſe fallaces, prodigos, luſores? Diſtinctiuncula hac admiſſa, nulla eſt in mundo uſura. Cedo. Quis, niſi ſtultus, mutuas tradit pecunias ſuas prodigis, decoctoribus, luſoribus? Quæ lex jubet ut iſtis mutuum tradatur? Si hæc immineant pericula, cur non abſtinent a mutuo? Reſponſum præbe. Mutuum præcipitur, ut ſuccurratur fratribus egentibus, non ut foveantur vitia & ſcelera prodigorum, decoctorum, & ludentium. Volunt mutuum, quia ex mutuo lucrari cupiunt. Nunquam enim homines prudentes vero periculo exponerent centum ob ſpem lucrandi quinque. Sed quia cognoſcunt pericula eſſe communiter chimærica, & lucrum certum; ideo mutuari volunt, & alios contractus veris periculis obnoxios inire recuſant.

XIX. Opponunt 4. Licita eſt lucri exactio ob periculum damni emergentis: ergo etiam ob periculum ſortis amittendæ. Reſp. Utraque propoſitio in ſenſu ab adverſariis producto falſa eſt. Paciſci utique contrahentes valent de ſolvendo damno, quod mutuatori imminet, ſi reipſa evenerit. At ſi damnum revera non emergit, nihil accipi poteſt, ut infra pateſaciam. Conſequentia ve-

Digitized by Google

vero heinc deducta vana eſt. Diſtinctio periculi intrinſeci, & extrinſeci communiter chimærica eſt. Omnes homines fallaces eſſe poſſunt. Heinc oritur periculum intrinſecum, ut fatentur adverſarii, vi cujus nemo lucrari poteſt. Periculum vero extrinſecum vocant, cum pecunia mutua traditur mutuatariis prodigis, luſoribus, decoctoribus, vulgo *falliti*. Interrogentur omnes mutuatores: ſi candide loqui velint, vix unus in centum occurret qui deſcriptis hominibus mutuum tradat. Singuli mutuatores dicent, omnem ſe adhibere diligentiam, ut ſecurioribus, & fidelioribus mutuatariis pecuniam ſuam fidant. Ergo diſtinctio de periculo intrinſeco, & extrinſeco vana & chimærica eſt. Quod interdum mutuatores fidant talibus mutuatariis pecuniam ſuam, id ex impotenti lucri cupiditate, & ardenti avaritia eſt. Similiter quod interdum mutuatarii probi, & fidi decoctores evadant, per accidens eſt. Quod eſt per accidens, & raro contingit, nequit ſtabilire regulam de periculo extrinſeco, & intrinſeco. Mutuum dandum pauperibus eſt, & indigentibus juxta legem evangelicam. Iſtorum reſpectu majus periculum eſt quam ſi tradatur divitibus. Ergo plus lucri a pauperibus ratione majoris periculi exigi poterit quam a divitibus. Hæc eſt neceſſaria conſecutio ex doctrina juniorum. Hanc autem antievangelicam doctrinam deteſtantur vel ipſi hæretici Calvinus, Salmaſius, Heinecius, & alii uſurarum patroni.

XX. QUÆST. III. *Licitum ne eſt aliquid exigere ſupra ſortem ratione laboris in numeranda pecunia* &c.? RESP. P. Thomas Tamburinus *lib. 9. tr. 1. c. 3. §. 1. n. 1.* docet, licitum eſſe aliquid exigere pro parandis pecuniis in magna quantitate, in menſurando tritico &c. & citat pro hac opinione Molinam, Medinam, Navarrum. Hæc opinio falſa eſt: numeratio enim pecuniæ inſita mutuo eſt.

XXI. QUÆST. IV. *An licitum eſt aliquid exigere ob obligationem mutuandi, vel non repetendi mutuum infra tempus præfinitum?* RESP. Adfirmantem opinionem damnavit Alexander VII. n. 42. *Licitum eſt mutuanti aliquid ſupra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus*. Reſp. P. Tamburinus *lib. 8. in decal. c. 8.* §. 5. *num. 18* hoc pacto. *Dixi jam, poſſe pro hoc titulo promiſſionis non repetendi pecuniam mutuam pro quolibet anno licite in hac noſtra ætate pecunioſa exigi quinque pro centenario. Ita Caramuel*. Pecunioſa ætas noſtra? Hac ætate pecunioſa vivebat Alexander VII. qui anno 1666. damnavit præfatam doctrinam. Tamburinus autem obiit 1675. Idcirco refero laxas Caſuiſtarum, & proſcriptas opiniones, ut lectores ſibi caveant. Recolant opiniones proſcriptas principia eſſe, unde plura alia conſectaria erronea manant.

CAPUT V.

De damno emergente.

I. QUÆST. I. *Quid ſit damnum emergens?* Eſt detrimentum illud quod ſolius mutui cauſa patitur mutuator. Pecunias paratas habes ad domos ruinoſas reſarciendas, vel agros colendos, vel ad triticum emendum pro toto anno. Caritate ſuccenſus has pecunias mutuas tradis fratri egenti. Si heinc ædes diruantur, agri inculti maneant, damnum quod ſuſtines, compenſandum jure eſt. Hoc eſt damnum emergens, quod deduci in pactum poteſt. Quis eſt qui tale ſubire damnum velit ut mutuo ſuccurrat fratri egenti? Rariſſimi ſunt; & tamen nihil frequentius aliqui in ore habent quam damnum emergens.

II. Quamobrem plures conditiones neceſſariæ ſunt ad verum damni emergentis titulum.

1. Quod damnum verum ſit, certum, & reale. 2. Quod ratione mutui unice emergat. 3. Quod mutuum ſit cauſa per ſe, & non per accidens talis damni. 4. Quod hoc damnum manifeſtetur mutuatario. 5. Quod damnum in pactum deductum non compenſetur, antequam emergat. 6. Quod ſervetur æqualitas damnum inter & compenſationem.

III. Heinc evidenter falſa eſt opinio docens, non eſſe uſuram, ſi ex mutuo 100. aureorum certo ſis accepturus detrimentum aureorum decem, *etiamſi non monito mutuatario de hoc damno, paciſcaris tibi reddendi* 110. Hæc opinio eſt contra quartam indicatam conditionem. Injuſtitia manifeſta eſt quod mutuatarius ſubire onus, illudque ſolvere debeat abſque ſuo conſenſu.

IV. QUÆST. II. *Periculum damni emerſuri eſt ne verus titulus vi cujus fieri conventio poſſit aliquid ſupra ſortem ſolvendi?* RESP. Jam dictum eſt ſupra, periculum eſſe incertum rei eventum. De periculo ſortis amittendæ dictum quoque ſatis eſt: de periculo da-

damni quod cauſſa ſortis mutuo traditæ evenire poteſt, dicendum nunc eſt. Adfirmant aliqui juniores, quorum ſententia mihi falſa eſt. Quoniam titulus qui licitam reddit acceſſionem ſupra ſortem, eſt damnum verum, reale, & certo futurum, quodque non compenſatur niſi poſt eventum. Si enim damnum non evenit, recompenſatio habere locum nequit. Si tamen mutuator probabiliter prævideret futurum damnum determinatum, poſſet cum mutuatario paciſci de compenſatione futura in caſu quo eveniret cauſa mutui damnum illud. Dixi determinatum, ut excluderem damna indeterminata, & aliunde obvenientia. Debet ergo mutuator perſpicue declarare tale damnum in individuo, quod futurum timet, ut poſita conditione eventus, teneatur mutuatarius illud compenſare.

V. Hinc collige, nunquam licitum eſſe quidquam ultra ſortem exigere ob ſolum periculum probabile, ſive probabiliſſimum damni emerſuri, niſi reipſa emergat. Probabiliſtarum nonnulli id affirmant, immo etiam aliqui non Probabiliſtæ. Sed hæc opinio evidenter falſa eſt, & omnibus uſuris viam aperit.

VI. Quæst. III. *Utrum liceat initio contractus pactum pœnæ conventionalis, ſi debitor ſit in mora?* Resp. Debitor eſt in mora, & moroſus nuncupatur, dum præſtituto tempore debitum non ſolvit, quando ſolvere poteſt, & omittit. Duplex mora: altera *ex re*, quæ ſeipſa monet debitorem ut ſolvat; altera *ex perſona*, dum debitor monitus a creditore ut ſolvat, negligit ſolutionem. Præfatum pœnæ conventionalis pactum, mutuo conſenſu firmatum plures juniores defendunt: *Henricus a S. Ignatio*, *& P. Billuart* vocant hanc ſententiam communem.

VII. Opinio probabilior mihi hæc eſt. *Pœna conventionalis, niſi interveniat id quod intereſt creditoris, ſeu niſi imponatur pro quantitate damni emergentis, uſuraria eſt.* Evinco. Ideo pactum *pœnæ conventionalis* de acceſſione ſupra ſortem in mutuo licitum dicitur, quia mutuator hoc pacto ſervat ſe indemnem. Sed pactum iſtud ineptum eſt ad ſervandum indemnem mutuatorem, niſi imponatur pro quantitate damni emergentis. Ergo ſenebre eſt. Patet prima propoſitio. Mutuator ideo adjicit pactum pœnæ ſolvendæ, vel quia timet ſortem eſſe in periculo poſt præſtitutum tempus, vel quia prævidet mala ſibi imminere, ſi præſtituto tempore ſors non reddatur, vel denique quia exiſtimat pactum iſtud eſſe ſtimulum ad ſollicitandum debitorem, ut ſolvat. Prima ratio eſt manifeſtum uſuræ pallium. Qui enim timet non eſſe reſtituendam ſortem, puta centum, magis timere debet non eſſe reddendum 105. Sed exigere lucrum ob periculum amittendæ ſortis eſt uſura, ut ſupra oſtendi. Ergo in caſu de quo diſſerimus, pœna conventionalis eſt pallium uſuræ. Si ſecundam afferant adverſarii, nobiſcum ſentiunt. At ipſi expreſſe aſſerunt, licitum eſſe lucrum pacto pœnæ conventionalis impoſitum, ſecluſis titulis damni emergentis, & lucri ceſſantis. Quod enim pœna hæc imponi queat ad compenſandum damnum emergens, omnes fatemur. Tertium momentum inane eſt. Nam ſi mutuator prævideat mutuatarium fore infidum, & contumacem in differenda ſortis reſtitutione, nunquam credet ei pecuniam ſuam; aut pignus, vel fidejuſſorem exiget.

VIII. Licitum itaque eſt pactum pœnæ conventionalis, quando revera occurrit id quod intereſt mutuatoris, nempe damnum emergens, & lucrum ceſſans, infra explicandum. Utique jura plura approbant pœnam conventionalem, nullo habito reſpectu ad id quod intereſt creditoris; ſed, ut obſervat Honoratus Leotardus celebris Juriſconſultus *de uſur. q.* 81. hæc jura ſunt abrogata, ſicut & illa quæ uſuras modetatas concedebant. Rem clarius explico. Mutuo trado tibi centum infra annum ſolvenda: elapſo anno in pœnam moræ, niſi reſtituas, conventio me inter & te peragitur ut debeas ſolvere decem. Si revera damnum decem paſſurus ſim in caſu dilatæ ſolutionis non ex impotentia, ſed ex malitia, tum juſte accipiam decem, poſito quod tale damnum paſſus ſim; ſi minus damnum paſſus ſum, minus accipere debeo; ſi nihil damni mihi evenit, nihil exigere valeo, quia acciperem ex mutuo, quod eſt uſura; ſi denique majus damnum paſſum ſum, plus exigere valeo, ut ſit æqualitas inter damnum, & compenſationem. *Pœna conventionalis* non eſt pretio æſtimabilis: imponitur ad terrorem, & apparentiam. Idcirco quando creditor nihil mali patitur, nihil exigere vi pœnæ conventionalis poteſt. Si plura cupis de hac pœna, lege *Tom. 7. Lib. 3. Diſſ. 3. cap.* 14. §. 3. & 4.

C A-

CAPUT VI.

De lucro ceſſante, ejuſque conditionibus.

I. ALtum apud omnes Patres iſtius tituli ſilentium, ut etiam advertit Dominicus Soto *lib. 6. q. 1. a. 3.* S. Thomas expreſſe illum improbat, quidquid cavillentur nonnulli. Item Durandus, Scotus, Innocentius ſuper cap. *Naviganti*, doctiſſimus P. Ignatius de Camargo, & alii hunc titulum rejiciunt. Primus qui hunc titulum lucri ceſſantis cum timore, & pavore propugnavit, fuit *Conradus Sunbemart* pluribus conditionibus ſeptum. Poſt Sylveſter, Cajetanus, Adrianus, qui fatentur doctrinam hanc eſſe *modernorum*.

II. QUÆST. I. *Quid ſentiat S. Thomas de hoc lucro ceſſante?* RESP. Aperte negat, aliquid exigi poſſe ſupra ſortem ratione lucri ceſſantis, abſolute loquendo. Sic enim 2. 2. q. 78. art. 2. ad 1. *Dicendum, quod ille qui mutuum dat, poteſt abſque peccato in pactum deducere cum eo qui mutuum accipit, recompenſationem damni, per quod ſubtrahitur ſibi aliquid quod debet habere. Hoc enim non eſt vendere uſum pecuniæ, ſed damnum vitare: & poteſt eſſe quod accipiens mutuum, majus damnum evitet quam dans incurrat. Unde accipiens mutuum, cum ſua utilitate damnum alterius recompenſat. Recompenſationem vero damni quod conſideratur in hoc quod de pecunia non lucratur, non poteſt in pactum deducere: quia non debet vendere id quod nondum habet, & poteſt impediri multipliciter ab habendo.*

III. Opponit poſt alios Thomiſtas Sylvius ex 2. 2. *qu. 62. a. 4.* hunc S. Thomæ textum. *Dicendum, quod quicumque damnificat aliquem, videtur ei auferre id in quo ipſum damnificat. Damnum enim dicitur ex eo quod aliquis minus habet quam debet habere . . . . Et ideo homo tenetur ad reſtitutionem ejus in quo aliquem damnificavit. Sed aliquis damnificatur dupliciter. Uno modo quia aufertur ei id quod actu habebat; & tale damnum eſt ſemper reſtituendum ſecundum recompenſationem æqualis: puta, ſi aliquis damnificet aliquem diruens domum ejus, tenetur ad tantum, quantum valet domus. Alio modo ſi damnificet aliquem, impediendo ne adipiſcatur quod erat in via habendi; & tale damnum non oportet recompenſare ex æquo: quia minus eſt habere aliquid virtute quam habere actu: qui autem eſt in via adipiſcendi aliquid, habet illud ſolum ſecundum virtutem, vel potentiam. Et ideo ſi redderetur ei ut haberet hoc in actu, reſtitueretur ei quod eſt ablatum, non ſimplum, ſed multiplicatum: quod non eſt de neceſſitate reſtitutionis . . . . Tenetur tamen aliquam recompenſationem facere ſecundum conditionem perſonarum, & negotiorum.*

IV. Familiare eſt omnibus illis qui Sanctorum implicare, & obſcurare doctrinam conantur, aliquid aucupari dictum omnino extra controverſiam, ut luculentiſſimis teſtimoniis fucum faciant. Loco a me citato expreſſe, & ex inſtituto S. Thomas loquitur de lucro ceſſante; & adeo aperte & clare negat vi ejuſdem quidquam percipi ſupra ſortem poſſe, ut nihil reponere ſolidi adverſarii valeant. Idcirco ad aliam quæſtionem citatam afflictam cauſam appellant. Tantum vero abeſt ut illis faveat, ut & ibi illorum doctrinam labefactet. Manifeſtum eſt ibi S. Doctorem loqui de vero damno quod invitus creditor patitur a debitore moroſo illatum. Idque evidentius conſtat ex arg. 2. quod ſibi ibidem opponit inquiens: *Ille qui detinet pecuniam creditoris ultra terminum præfixum, videtur eum damnificare in toto eo quod lucrari de pecunia poſſet, quod tamen ipſe non aufert. Ergo videtur quod aliquis teneatur reſtituere quod non abſtulit.* Cui objectioni ſic reſpondet. *Ille qui habet pecuniam, nondum habet lucrum in actu, ſed ſolum in virtute: & utrumque poteſt multipliciter impediri.* Debitor ergo moroſus, de quo hic certe loquitur S. Thomas, non tenetur compenſare totum damnum quod ex carentia pecuniæ creditor patitur, quia lucrum pecuniæ poteſt multipliciter impediri. Diſtinguendus, inquit Angelicus, mutuator qui ſponte ſe pecuniæ lucro privat, a debitore moroſo, qui vim infert mutuatori, dum tempore præfinito pecuniam non reſtituit. In primo caſu allegari non poteſt titulus lucri ceſſantis, cum huic titulo ſponte, & libere renuntiet mutuator, dum libere mutuum dat. Alioquin abſtineat a mutuo, ſi velit ſua pecunia lucrari. In ſecundo caſu licitum lucrum eſt, quia mutuator invitus ſuſtinet vim ſibi a debitore illatam. Non debet tamen, inquit Angelicus, totum damnum recompenſare, quia lucrum pecuniæ poteſt multipliciter impediri. Hanc eſſe S. Thomæ mentem fatetur vel ipſe Cajetanus, qui in aſſequenda Angelici mente, & Sylvio, & ceteris interpretibus valde præſtat. Accedit ratio extrinſecus arceſſita. Tempore S. Thomæ nemo unus Theologorum propugnavit titu-

titulum lucri ceſſantis. Porro S. Thomas nunquam receſſit a doctrina communi Theologorum ſui temporis. Futile, & ineptum eſt quod obtrudi ſolet, Angelicum ſibi contradicere, niſi admittatur mutuatorem voluntarium poſſe exigere lucrum ratione lucri ceſſantis. Nam loco a nobis allegato de mutuatore voluntario, loco vero ab adverſariis oppoſito loquitur de debitore moroſo. Ubi ergo vel umbra contradictionis? Et aliunde conſiſtit ſana doctrina. Hinc ſit

V. Quæst. II. *Utrum mutuator ultroneus poſſit aliquid exigere ratione lucri ceſſantis?* Resp. Illi ipſi Theologi qui defendunt titulum lucri ceſſantis, inter alia duo poſtulant. 1. ut pecunia mutuo tradenda ſit negotiationi vere & reapſe deſtinata. 2. ut mutuator velit potius ex negotiatione quam ex mutuo lucrari. Ergo neceſſario fateri debent, non poſſe mutuatorem ultroneum de lucro ceſſante paciſci. Quare falſa eſt doctrina Bonacinæ, qui de *Contr. diſp.* 3. *q.* 3. *p.* 4. *n.* 12. inquit: *Et hoc valet, etiamſi mutuator ſe offerat ad mutuandum, ut inquiunt multi ex Doctoribus contra Conradum qu.* 30. *& apud Emanuelem Sa.*

VI. Quæst. III. *Quot conditiones aſſignant propugnatores lucri ceſſantis, ut in pactum deduci queat?* Resp. Conradus Sunhemart, qui juxta Sotum primus fuit qui lucrum ceſſans titulum reputavit ſufficientem ad aliquid exigendum ſupra ſortem, octo requirit conditiones. 1. Quod lucrum iſtud vere, & non ficte ceſſet. 2. Acceſſio exacta ſupra ſortem non debet excedere lucrum iſtud. 3. Neceſſe eſt ut mutuator malit lucrum ex negotiatione quam ex mutuo. 4. Lucrum ceſſare debet præciſe ratione mutui. 5. Quando mutuum cadit ſub præcepto caritatis, nullum exigi lucrum poteſt, ſed ſolum quando eſt meri conſilii. 6. Abeſſe ſcandalum debet tam activum, quam paſſivum. 7. Exactio lucri fieri nequit ante, ſed ſolum poſt tempus quo mutuator lucrum obtineret. 8. Nequit totum lucrum exigi, ſed diminuendum eſt juxta expenſas, pericula, labores, & alia quæ neceſſaria erant ad lucrum aſſequendum.

VII. Poſteriores auctores ad quatuor redegerunt conditiones iſtas. 1. Ut mutuum ſit revera impedimentum lucri ceſſantis. 2. Ut mutuator non habeat aliam pecuniam otioſam. 3. Quod lucrum ex negotiatione ſit probabiliter futurum. 4. Quod mutuator moneat mutuatarium ante contractum, & ſecum paciſcatur.

VIII. Continuo ac aliqua opinio favens cupiditati invecta eſt, tractu temporis laxior evadit. *Sunhemart* exigit quod lucrum vere & reipſa ceſſet: noviſſimi juniores requirunt dumtaxat, quod lucrum ſit *probabiliter* futurum. Lucrum iſtud debet eſſe certo moraliter futurum ſaltem in genere, & ſolum quantum ad quantitatem majorem, vel minorem dubium. Quod eſt enim tantum probabiliter futurum, eſt ſimul probabiliter non futurum, ſeu eſt indifferens ad futuritionem, & non futuritionem. Hæc autem indifferentia vendi nequit.

IX. Fuſo calamo *Tom.* 7. *Lib.* 3. *Diſs.* 3. *cap.* 15. pluribus §. §. explicui has conditiones, & laxas opiniones plurium, præſertim *Bonacinæ*, *Leſſii*, *Tamburini*, & aliorum oppugnavi. Ad hunc locum, ne longus ſim, te remitto. Hic paucis ſententiam meam, quam ſimiliter ibidem explicui, perſtringam.

§. Unicus.

Auctoris consilium.

I. *Conſideratio prima*. Exoro te, Lector, ut evangelicam legem, miſſis parumper caſuiſticis commentis, in mentem revoces. Serio quæſo meditare illud: *Facilius eſt camelum &c.* & rurſus aliud: *Væ vobis divitibus &c.* & iterum illud: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli &c.* Secundum hanc legem, non ſecundum Caſuiſtarum opinationes, judicandus eris. De damno emergente loquuntur antiqui Patres; de lucro ceſſante profundum apud eoſdem ſilentium. Nihil hodie avari homines ad fenera fucanda invenerunt, quod oppoſitum ab antiquis avaris Baſilio, Gregorio, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino non fuerit. Videbant & commercii, & negotiationis neceſſitatem: nec minus quam juniores Theologi æſtuabant æternæ hominum ſalutis deſiderio. At non propterea legis evangelicæ ſeveritatem deliniebant, nec titulum lucri ceſſantis approbarunt; ſed quo acutiores homines erant in uſuræ palliis, & larvis excogitandis, eo ipſi vehementius in fenora invecti ſunt. Quorſum tam ardenter uſuras damnaſſent, ſi uno aut altero verbo, & fuco adjecto, uſuræ in nihilum occiderent?

II. *Conſideratio ſecunda*. Si opiniones conſiſterent, quas juniores Moraliſtæ excogitarunt, & quarum aliquas indicavi, & plurimas recenſui *Tom.* 7. *loc. cit.* exularet a mundo omnis fere uſura. Et illi ſoli fenerato-

tes

res eſſent qui talium auctorum ignorarent opiniones. Calvinus, Molinæus, Salmaſius, Budæus, & ceteri hæretici juniores a Luthero ipſo in hoc recedentes uſuras moderatas negotiatorias a divitibus exactas propugnant, ſecus a pauperibus, & indigentibus. Nonnulli Moraliſtæ probi alioquin & docti catholici, qui uſuras omnes damnant, & pro hæreticis habent, qui illas ſive mordentes, ſive moderatas, ſive parvas defendunt, tot titulos excogitarunt ad honeſtandum lucrum ex mutuo, ut ad praxim quod attinet, fenera fere omnia de medio ſuſtulerint; & ipſis Lutheranis laxior videtur doctrina quorumdam noſtrorum Moraliſtarum de uſura, a quocumque exigenda ratione alicujus tituli ab iiſdem confičti, quam propria ſententia de uſura moderata negotiatoria a ſolis divitibus repetenda. Quare Franciſcus Budæus Lutheranus in *Inſt. Theolog. moral. 2. p. c. 3. ſec. 5. §. 27.* adverſus Catholicos obganniens ſic bacchatur. *Turpiter autem hic ſe traducunt Pontificiorum Moraliſtæ, qui dum acriter contendunt omnes uſuras eſſe illicitas, adeo ut hæreſis ſit, ſi fenus carere peccato dicatur, lepidiſſimis tamen commentis, aliiſque rebus impoſitis nominibus, uſuris iniquiſſimus locum concedant.* Injuria ſumma Lutheranus homo traducit indiſcriminatim Moraliſtas Pontificios, quia iſtorum aliqui aberrarunt, & uſuras pia intentione decepti fucarunt. Iſtorum opinationes plures damnavit Eccleſia catholica, & alias tolerat, ſed non probat. Immo graviores Eccleſiæ catholicæ Theologi iſtorum laxas opiniones refutant, & convellunt. Sed his miſſis ad rem venio.

III. *Conſilium meum* paucis expono. Recompenſationem damni emergentis juxta regulas ſupra traditas cum antiquis Patribus & Theologis probo. Lucri ceſſantis titulum ob moram culpabilem debitoris admitto. Ad merum lucrum ceſſans quod attinet, quod nempe ceſſat mutuatori libero, vix ego alicui auctor ero ut hoc titulo quidquam lucretur. Occurrere ne aliquando caſus poſſit, in quo licitum ſit lucrum iſtud, ignoro. Unum ſcio vix in praxi omnes conditiones illas occurrere quas vel ipſi adverſarii pro juſto lucro requirunt. Et tamen ſi vel una deficiat, ipſis fatentibus, lucrum fenebre eſt. Interrogentur omnes mutuatores, qui continenter mutua tradunt, num memoria has conditiones teneant. Riſu excipient interrogationem. Homines lucro inhiant, & pecuniarum cupiditate abripiuntur. Concupiſcentia carnis, & cupiditas divitiarum duo ſunt ſcopuli, ad quos communiter homines impingunt, & æternum naufragium patiuntur. Pietatis, & beneficentiæ fuco uſuras incruſtant. Quid? Si caritatis præceptum urgeat, gratis tradendum mutuum eſt. Quando conſilium ſuadet, abſtinere ſine crimine a mutuo potes. Cur ergo mutuum tradis? Ut ſuccurras amico poſtulanti mutuum? At ſi ſubvenire amico negligis, & a peccato, & a peccandi periculo liber es. Ergo manifeſte ſtultus es, qui cum periculo æternum pereundi diſtrahere pecuniam tuam vis, quando abſque peccato retinere in arca pecuniam tuam vales. Verum reipſa ſtultus non es, ſed manifeſtus fenerator, quia non animo ſuccurrendi amico, ſed cupiditate lucrandi ex mutuo, tradis pecuniam mutuam. Quamobrem, ad praxim quod attinet, juxta ipſos lucri ceſſantis patronos, communiter mutuatores uſurarii ſunt; quia vix unus ex centum ſervat conditiones quas illi ipſi præſcribunt. Communiter plures pecunias conſervant mutuo tradendas, quia ſecurius, & minori moleſtia lucrantur ex mutuo quam ex aliis contractibus: ideo, his contractibus miſſis, mutuo negotiantur, & fenerantur. Ajunt utique ore, ſe poſſe alios contractus inire, ſed reipſa mutuum exercere volunt, quia hac via facilius avaritiæ indulgent.

IV. Ceterum ſi quis vero caritatis zelo ſuccenſus erga indigentes, & animo chriſtiano iiſdem ſuccurrendi, excluſa omni cupiditate lucrandi ex mutuo, omitteret emere parata & prompta prædia, promptaſque merces, ut medio mutuo ſuccurreret indigenti, nec ipſe improbare auderem, ſi proportionatam lucri, quod ſponte omittit, ut officium beneficentiæ exerceat erga indigentem, recompenſationem exigeret. Verum quia in praxi vix hoc contingit, & me latet an ſtudio adjuvandi indigentem, an cupiditate lucrandi ex mutuo id præſtent mutuatores, ideo nemini conſulerem ut ratione lucri ceſſantis acceſſionem ſupra ſortem mutuo traditam exigeret. Aliorum ſententiam in hac cauſa nec approbo, nec improbo. Sed doctrinam, quæ tempore Innocentii III. communis erat, quæque a peccato, & a periculo peccandi liberat, conſulo. Si plura cupis, lege *Tom. VII. lib. 3. diſſ. 3. c. 15.*

CA-

CAPUT VII.

De uſura mentali, & de pactis mutuo adjectis.

I. QUi mutuum tradit ea intentione, & ſpe, ut lucrum aſſequatur tamquam ſibi debitum, licet nullum pactum ſive tacitum, ſive expreſſum interveniat, uſuræ peccatum committit.

II. Uſura mentalis duplex. Altera, quæ intra mentem ſiſtit omni actione exteriore ſecluſa, cum quis videlicet, quamquam cum ſpe acceſſionis ſupra ſortem mutuum det, tamen deluſus nihil præter ſortem recipit. Hæc nunquam onus reſtitutionis inducit. Altera, quæ actum exteriorem conjunctum habet, ſcilicet cum quis citra pactum expreſſum, juxta ſpem acceſſionem recipit; & hæc affert debitum reſtitutionis. Diſtinguitur hæc a reali uſura, quia realis præter acceptionem realem adjicit pactum; ſeu uſura reali accipit acceſſionem ſupra ſortem ex pacto aut tacito, aut expreſſo. Contra mentalis acceſſionem ſperat, & recipit, omni exteriori pacto ſublato.

III. QUÆST. I. *Licet ne ſperare aliquid ex mutuo?* RESP. Licitum eſt cuique ſperare benevolentiam, & amicitiam. Lucrum vero ſperare nullo modo licet, ut ex evangelico textu patet, neque tamquam ex benevolentia *debitum*. Idcirco Innocentius XI. hanc damnavit theſim: *Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum; ſed ſolum ſi exigatur tamquam ex juſtitia debitum.* Exigere itaque, vel ſperare aliquid tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum uſura eſt. Cajetanus, Serra, Pradus, quos ſequuntur plures juniores, docent non modo licitum eſſe ſperare in mutuo lucrum ex benevolentia, & ex gratitudine, ſed inſuper manifeſtare te poſſe hanc intentionem, ajunt, dicendo te ſperare officia amici, & beneficium mutui fore remunerandum, dummodo ex pacto nulla imponatur obligatio. Salmanticenſes inquiunt, non eſſe coram avaris exponendam. Si falſa eſt, uti eſt, neque coram avaris, neque coram aliis proponenda eſt. Tamburinus *lib. 8. cap. 8. §. 2. n. 6.* docet, *licitum per ſe, & ſpeculative eſſe, mutuantem etiam antequam mutuet, rogare, vel excitare mutuatarium, immo & cum illo paciſci, ut aliquid ſupra ſortem impertiatur ex mera liberalitate, & vere voluntarie, quia nihil exſpectatur vi mutui. Ita Molina.* Palliola uſuræ *ſpeculative* proponuntur, & ceteri ad praxim reducunt, & feneratores iiſdem ſe induunt.

IV. *Mutuum date nihil inde ſperantes*, inquit Chriſtus. Mutuator abſolute gratis mutuum tradat, ita paratus, ut ceſſante quacumque remuneratione, mutuum traderet. Si hanc abſolutam voluntatem aliqua ſpes gratuitæ remunerationis comitaretur, non eſſet uſuræ mentalis damnandus, ut docet S. Thomas. Ceterum ſi lucri ſpes eſſet cauſa princeps, ab uſura liber non eſſet. Improbandi tamen ſunt mutuatarii, qui liberalitatis, & grati animi officia exhibere negligunt. Propter avaritiam mutuantium, & infidelitatem, & ingratitudinem debitorum accipientium mutuum, caritatis officia exulant a Chriſtianis plurimis.

V. QUÆST. II. *Qui celebravit contractum uſurarium bona fide, poteſt ne retinere lucrum, cognita uſura, dum poterat alium licitum contractum inire?* RESP. Adfirmant aliqui; ſed hæc opinio falſa mihi eſt. Conditiones quæ adjici ſolent, licet laxitatem temperent, probabilem tamen, ut ego quidem arbitror, opinionem non efficiunt. Siquidem mutuator reipſa conſentit in contractum fenebrem. Ejus habitualis diſpoſitio ad celebrandum alium contractum juſtum non tollit quin hic & nunc conſentiat in uſuram, ut vocant, *materialem*. Quod bona fide recipiat lucrum, non impedit quominus cognita lucri uſura, reſtituere debeat. Qui bona fide vendit ſupra juſtum pretium, cognito errore reſtitutioni obnoxius eſt. Bona fides excuſat a peccato, ſecus ab onere reſtitutionis. Vide *Tom. VII. lib. 3. diſſ. 3. c. 17.*

VI. QUÆST. III. *Cujus ſunt fructus pignoris traditi mutuatori in aſſecurationem ſortis?* RESP. Sunt mutuatarii, quia penes hunc pignoris dominium manet. Res autem quælibet domino ſuo fructus parit.

VII. QUÆST. IV. *Licitum ne eſt pactum legis commiſſoriæ in pignorum traditione?* RESP. Hoc pactum perperam lex vocatur. Eſt enim mera conventio, ut pignus ſit mutuatoris, quando præfixo tempore ſors non reſtituitur. Illicitum eſſe hoc pactum leges decrevere, & hoc adfirmant omnes: quoniam pignus communiter ſortis mutuatitiæ excedit pretium.

VIII. QUÆST. V. *Quid de uſuris pupillaribus, & dotalibus dicendum?* RESP. Uſuras pupillares vocant, quas tutores, & curatores ob fraudem in adminiſtranda pupillorum pecunia ſolvere debere contendunt aliqui;

ut quando pecuniam pupilli in proprium commodum tutores convertunt: aut quia præfatam pecuniam otioſam ſervarunt: aut quia pupillis non ſuccurrerunt tempore neceſſitatis. In his, & ſimilibus caſibus pupillis uſuras deberi jus civile decrevit. Sed hoc jus civile abrogatum eſt jure naturali, divino, & canonico. Neque enim aliud Evangelium eſt pro pupillis, & viduis, aliud pro Chriſtianis. Niſi ergo alius juſtus titulus adſit, nihil pro pecunia pupillis debetur.

IX. Fructus pignoris dotalis ſuſcipere gener valet, ſicut & fructus dotis, ut decrevit Innocentius III. *cap. Salubriter de uſur.* Dos ad onera matrimonii ſuſtinenda datur. Ergo uſque dum gener dote caret, fructus pignoris jure percipit, cum pignus loco dotis datum ſit.

X. QUÆST. VI. *Fenerator ne eſt qui mutuum dat ut beneficium, vel officium, vel munus a lingua, ab obſequio, a manu aſſequatur?* RESP. Si in pactum deducatur, inquiunt aliqui, ut mutuatori beneficium, vel officium ex mera liberalitate, & antidotali, ut ajunt, gratitudine, & amicitia conferatur, nulla per ipſos uſura eſt; ſecus ſi pactum apponatur, ut ex juſtitia remuneratio fiat. Hæc diſtinctio uſuræ larva, & pallium eſſe videtur. Appoſitio pacti onus eſt quod mutuum grave, non gratuitum efficit, ut docet S. Thomas *opuſc.* 21. *&* 22. *qu.* 78. *ar.* 2. *ad* 3. Præfata officia a lingua, ab obſequio, a manu pretio æſtimabilia ſunt. Quamobrem eadem deducere in pactum ſive expreſſum, ſive tacitum uſura eſt.

XI. QUÆST. VII. *Qui mutuum dat cum pacto, ut ad ejus molendinum, officinam &c. mutuatarius accedat, fenerator ne eſt?* RESP. Quidquid oneris imponitur præter ſortis reſtitutionem uſura eſt. Præfatus itaque mutuator, qui obligat mutuatarium ad emendas merces in ſua officina, ut ad molendum frumentum in ſuum molendinum conveniat, & ſimilia, fenerator eſt. Quando duo invicem ſibi mutuas res ſponte tradunt, nihil uſuræ perpetrant; ſed mutuæ caritatis, vel benevolentiæ officia exercent.

XII. QUÆST. VIII. *Licet ne mutuum dare cum pacto ut alter in poſterum remutuet?* RESP. Negat S. Thomas *loc. cit.* Hæc omnia pacta abeſſe a mutuo debent.

XIII. QUÆST. IX. *Fenerator ne eſt qui obligat mutuatarium ad reddendam eamdem tritici, vini, olei &c. menſuram, ſi pretium auctum ſit?* RESP. Licitum pactum eſt reddendi eamdem menſuram, quando æque dubitatur, num minuendum, vel augendum dictarum rerum pretium ſit, quoniam tunc æquale eſt commodum, vel incommodum. Similiter, quando bona fide mutuum traditur, nullo habito reſpectu ad augmentum, vel detrimentum pretii, reſtituenda eadem menſura, ſi rem ſervaſſem. Mutuo trado tibi menſe Januarii tres modios tritici reddendos menſe Maji, quos ad ſuſtentandam familiam reſervare deſtinaveram. Tempore reſtitutionis auctum pretium eſt. Reddenda omnino eſt eadem menſura ejuſdem quantitatis, & qualitatis. Diſputant Moraliſtæ, num qui mutuum dat frumentum ſervaturus in tempus majoris pretii, poſſit exigere hoc majus pretium. Sed hæc diſputatio futilis eſt. Nam vel mutuatarius reſtituit ante tempus præfixum, & tu ſerva illud uſque in tempus majoris pretii; vel reſtituit tempore majoris pretii, & tu vende illud hoc tempore. Vel denique mutuatarius moroſus eſt: & tunc ratione moræ compenſationis regulis obnoxius debitor eſt, juxta dicta *cap.* 5. *n.* 6. *& ſeq.*

XIV. QUÆST. X. *In reſtitutione pecuniæ mutuatitiæ valor ne, an ſpecies conſideranda?* RESP. Mutuos tradidiſti centum aureos tempore quo ſinguli valebant viginti juliis, tempore vero reſtitutionis valent viginti quatuor, aut duodeviginti. Innumeræ ſunt ſubtilitates, quas excogitarunt Juriſconſulti ſuper hac quæſtione. Sed vera ſententia eſt in reſtitutione pecuniæ mutuatitiæ, non ſpeciem, ſed pretium ſpectandum eſſe: atque adeo non monetam ejuſdem ſpeciei, ſed pretium, quo valebat traditionis tempore, reſtituendum eſſe. Quamquam enim in mercibus uſu phyſico conſumptibilibus tantumdem ejuſdem ſpeciei in numero, pondere, & menſura reſtituendum ſit aliquando juxta dicta numero præcedenti; tamen pecunia excipitur, in qua non conſideratur ejus phyſica ſpecies; ſed valor extrinſecus, qui a Principis lege pendet. Regula generalis ſemper præ oculis habenda eſt, nempe rem quamlibet domino creſcere vel decreſcere. Dominium autem rei mutuatitiæ eſt penes mutuatarium.

XV. Quando mutuator pactum apponit, ut mutuatarius eamdem ſpecie monetam reſtituat, ſpectandæ ſunt regulæ generales. Si periculum æquale ſit incrementi, & detrimenti, licitum pactum eſt. Si periculum non ſit æquale, ſed majus reſpectu mutuatarii, fenebre pactum eſt.

XVI. QUÆST. XI. *Probabilis ne opinio eſt, mutuatarium eligere poſſe in fidejuſſorem ipſum mutuan-*

mutuantem? RESP. Mutuatarius, inquit non-nemo, poteſt eligere tertium pro fidejuſſore: ergo & ipſum mutuatorem; & ſicut ſolvere pretium tertio jure valet; ita & mutuatori. Ut hujuſce opinionis falſitatem deprehendas, conſidera diſcrimen inter fidejuſſorem, & aſſecuratorem. Aſſecurator ſortis periculum in ſe ſuſcipit, & pretium paciſcitur. Si furto; incendio; naufragio; aliove caſu ſors perit; ipſi aſſecuratori perit. Fidejuſſor periculum dumtaxat quod eſt apud mutuatarium ſuſcipit; quatenus ſi mutuatarius aut impotentia, aut infidelitate ſortem non reſtituat; ipſe fidejuſſor reddere tenetur, & actionem retinet in mutuatarium, quem ad compenſandum, ſi ſolvendo ſit, cogere jure valet. Aſſecurator autem nullam actionem retinet in debitorem. Brevi aſſecurator ſuſcipit periculum *juris*; fidejuſſor periculum *facti*. His poſitis patet quam ſit commentitia opinio relata. Nam ſi ipſe mutuatarius pro ſeipſo fidejuberet apud mutuatorem, nonne ridiculum & ſtultum ſe proderet? Ergo non minus ridicula, & ſtulta eſt fidejuſſio quam ipſe mutuator ſuſcipit pro mutuatario. Numquid hæc *fidejuſſio* magis ſecurum, magis divitem, magis fidum efficit mutuatarium? Ergo hæc *fidejuſſio* mutuatoris eſt purum putumque uſuræ pallium improbatum a Gregorio IX. in cap. *Naviganti*.

XVII. Lepidior eſt *fidejuſſio* quam quidam excogitavit. Petes ſecundo, inquit, an detur uſura in *fidejuſſione* ficta. V. G. *Petrus* petit a te mutuum. Tu dicis: nolo tibi mutuare; ſed *Paulo*, qui poſtea mutuabit tibi. *Paulus* mutuat *Petro* id quod a te mutuo accepit, & vult te fidejubere pro *Petro*. Tu fidejubes; & pro *fidejuſſione* pretium exigis a *Petro*, quod jam ultra ſortem lucraris. Dicitur autem hæc *fidejuſſio ficta*; quia revera non te obligas ad ſolvendum *Paulo*, licet *Petrus* non ſolvat, cum *Paulus* tantumdem tibi debeat.

XVIII. Mutuum iſtud *circulatorium* vocare poſſumus. Hæ ſunt quæſtiones quas ignorarunt Patres, quaſque verſant, ut verbis utar *P. Reginaldi*, Doctores temporum. Vis dare mutuum *Petro* petenti; ſed ut lucrum aſſequaris abſque uſura, hoc mutuum debet pervenire ad manus *Pauli*; deinde a manibus *Pauli* ad manus *Petri*, ut hoc circuitu fæcem uſuræ exuat lucrum, quod inde captare anhelas. Concludit qui hæc confixit, nullam in hoc contractu reperiri ſive injuſtitiam, ſive uſuram, ſi fidejuſſio pro Petro ſit revera periculoſa. Hæc fidejuſſio, quam *fictam* appellant, pejor eſt præcedenti. Eſt quippe verſuta, & fraudulenta. Tota hæc machinatio eo tandem recidit, ut *Petrus* mutuatarius tibi ſolvat lucrum ſupra ſortem mutuo traditam. Verum uſura ſeipſa inter hæc artificia viſendam ſe præbet. Nec in re manifeſta diutius immorandum eſt.

XIX. QUÆST. XII. *Probabilis ne eſt eorum opinio qui mutuatori accipienti pignus, ſimul lucrum concedunt*? RESP. P. Paulus Layman hunc caſum proponit *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 16. *n.* 2. his verbis. „ Civis majore anni parte „ pecunias paratas habet, ex quibus indi„ gentibus opificibus, præſertim textoribus, „ mutuum dare poſſit, *relicto* ipſi *in ſecu„ ritatem ſolutionis pignore*, v. g. *tela*. Cum „ autem, recepto pignore, ſolutio facienda „ eſt, poſt annum medium in ſingulos florenos „ mutuo datos auctarium adjiciendum eſt, „ v. g. unus pazius. Conſiderandum enim „ eſt, auctarium iſtud non accipi ratione „ mutui, ſed ratione obligationis, oneris, „ ac curæ, quam civis ille ob gratiam tex„ torum in ſe ſuſcipit, ut toto ferme an„ no pecunias pro illis in promptu habeat, „ quocumque tempore in domum ſuam ad„ ventantes intromittat, *pecunias numeret* „ &c. quæ obligatio pretio æſtimabilis eſt. “

XX. P. Patritius Sporer *tr.* 6. *c.* 4. *ſec.* 2. §. 2. *n.* 39. hanc opinionem Laymani adoptat, & pro eadem citat Molinam, aitque eſſe communem. Eam quoque defendit Tamburinus. Admiſſa *Laymani*, *Sporerii*, *Tamburini*, & aliorum opinione, nemo tam immunis ab uſura, quam manifeſti feneratores. Nam iſti, non *anno medio*, *non toto ferme anno*, ſed per plura luſtra, & per totam vitam pecunias paratas tenent, non pro textoribus modo, ſed pro omnibus indigentibus. Quin iſti exigere pignus non ſolent, ſed alicui ſe exponunt periculo. Libenter ſuſcipiunt omnes in *domum ſuam adventantes*, *pecunias numerant* &c. Quid ni ergo exigere pro ſingulis florenis unum *pazium*, pro ſingulis ſcutis duos *pazios*, pro ſingulis duplionibus ſex *pazios* poterunt? Ubi ergo uſura in mundo? Telam opificum in pignus accipiunt cives Germani, & ſimul *paziorum* auctarium exigunt? Si hæc uſura non eſt, quænam erit? At recipiunt auctarium, reponunt benigni Probabiliſtæ, non mutui vi, ſed quia ſe obligant ad mutuum tradendum, & ob onus excipiendi in domos ſuos adventantes mutuatarios, & numerandi pecuniam, & cuſtodiendi pignus *telæ*. Fuerunt ab orbe

Digitized by Google

condito feneratores, qui pecunias mutuo traditas non numeraverint, qui non excepe- rint in domos ſuas mutuatarios? Scandalum patiuntur vel ipſi avari, dum audiunt, aliquos feneratores ita efferatos, ut cum *pignore in manu* lucrum exigant. Effugia, quibus fucare hanc improbam uſuram P. Layman conatur, labefactavi *Tom. VII. Lib. 3. Diſſ. 3. cap. 19.* Excuſanda eſt bona piorum Theologorum intentio. Viderunt illi in propriis regionibus, Tamburinus in Sicilia, Layman, & Sporerius in Germania, Leſſius in Flandria, ejuſmodi ſimileſque negotiationes invectas, conſuetudine roboratas, populorum multitudine vallatas. Auſi illi non ſunt patrias improbare conſuetudines, & contractus diu obtinentes damnare. Inquiebant iſti: Si fenebres declaramus hos contractus, bonam fidem tollimus, & ſpes emendationis non apparet, & ſic infinitam hominum multitudinem in orcum detrudimus. Centies *P. Diana* hæc ratiocinia inculcat Confeſſariis. Pia juniorum Theologorum ſalvandi omnes animas intentio laudanda, commendandus illorum zelus. Verum ſi falſæ opiniones ſint, ſi populi uſurani perpetrent, neque pia Theologorum deſideria, inquit *S. Auguſtinus*, nec error, quia publicus, ſubdit S. Cyprianus, animas inferno ſubtrahunt.

CAPUT VIII.

De montibus pietatis.

I. PAuca de *montibus pietatis*, qui alio nomine vocantur *montes Chriſti*, vel *depoſita apoſtolica* delibabo. *Mons pietatis* ſumma pecuniæ eſt ex piorum fidelium eleemoſynis in pauperum levamen, & ſubſidium collata, ut iiſdem indigentibus mutuo tradatur, pignore depoſito, & acceſſionis contributione, qua miniſtri alantur.

II. Concilium Lateranenſe ſub Leone X. celebratum ſacros iſtos montes approbavit. Decreto Concilii ſubſcripſere Theologi omnes, exceptis Cajetano, & Soto, qui nimio ſane auſu, etiam poſt decretum Concilii, uſuræ arguere montes iſtos non ceſſarunt. Et ad hoc quod attinet, tametſi Dominicani, improbamus eorumdem errorem, quia perſonarum acceptatores non ſumus, nec contra perſonas, cujuſcumque ſint inſtituti, ſed contra errores ſtilum armamus.

III. Declaravit Concilium acceſſionem ſupra ſortem exigi ad *ſolas miniſtrorum expenſas, & aliarum rerum ad illorum conſervationem, ut præfertur, pertinentium, pro eorum indemnitate dumtaxat, ultra ſortem, abſque lucro eorumdem montium.* Si acceſſio cederet in lucrum montium, fenebris eſſet.

IV. Tres conditiones requiruntur. 1. ut pecunia pauperibus tradatur intra limites certæ ſummæ pro tempore determinato reſtituendæ. 2. ut pignus a debitoribus exhibeatur, quod a miniſtris proprio cuſtodiri periculo debet. Si pecunia tempore præfinito non reſtituatur, ſub haſta pignus venditur, & pretio quod monti debetur, retento, id quod ſupereſt, domino pignoris reſtituitur. 3. ut tenuis ſupra ſortem acceſſio exigatur in miniſtrorum mercedem, montiumque expenſas, quæ domorum conductione, & aliis rebus fieri debent. Si quid ex acceſſionibus ſuperſit, non in montium augmentum, ſed vel ipſis mutuatariis pro rata, ſi fieri poteſt, reſtituendum, vel in pauperum eleemoſynam convertendum eſt.

V. QUÆST. I. *An qui revera pauperes non ſunt, neque ob paupertatem levandam mutuam pecuniam a ſacro monte accipiunt, peccent, & ad reſtitutionem teneantur?* RESP. Aliqui æſtu avaritiæ ſuccenſi, levi acceſſione monti ſacro ſolvenda allecti, pecunias ab eodem mutuas accipiunt, ut vel negotiationi eaſdem applicent, vel mutuas aliis cum majore acceſſione tradant. Hi omnes & furti, & avaritiæ rei ſunt. Animo quippe fraudulento montem decipiunt, atque pecuniam pauperum indigentiis ſublevandis deſtinatam ſurripiunt, ut propriæ avaritiæ indulgeant. Tenentur iſti illico monti pecuniam reſtituere, & damnum, ſi quod contingit, compenſare.

VI. QUÆST. II. *Qui in his montibus pecunias collocant, poſſunt ne licite acceſſionem accipere dempto titulo?* RESP. P. Paſqualigus *Deciſ.* 183. Contendit ex pecunia collata in montes pietatis percipi lucrum poſſe, dempto titulo damni emergentis, vel lucri ceſſantis. In aliquibus pietatis montibus, quos mixtos vocant, pecunias conquirunt ut pauperibus ſubveniant. Pecuniarum collatoribus penſionem præter ſortem ſolvunt. Diſputari cœptum eſt, num hæc acceſſio licita ſit? Theologi omnes, & Canoniſtæ uſuræ eam damnarunt. P. Paſqualigus eamdem ab uſura purgare niſus eſt, quem ſecuti ſunt Baſſæus, & Pignatellus. Ut ſuam opinionem evincat P. Paſqualigus obtrudit litteras Pauli III. quibus id conceditur Monti Ferrarienſi. Cl. Petrus Ballerinus in *opuſc. de his montibus*

tibus §. 3. invictis argumentis evincit has litteras apocryphas, & ſuppoſititias eſſe.

VII. Paulus III. litteris datis pro monte Mutinenſi an. 1542. Julius III. pro monte Vicentino an. 1555. Pius IV. pro monte Veronenſi an. 1563. non aliis ſolvi acceſſionem concedunt, *niſi illis qui caritatis zelo adducti, ac pro pauperum ſubventione, non fenerandi animo, pecunias deponunt tempore illo, quando merces paratas ac prædia ad emendum parata haberent, ex quorum reditu quatuor & ultra pro centenario percipere poſſent. Quare falſa mihi eſt P. Paſqualigi opinio, qua licitam ejuſmodi acceſſionem aſſerit, ſublato omni titulo.*

VIII. Quid de illis dicendum qui pecunias collocant in montibus iſtis, non zelo ſubveniendi pauperibus, ſed cupiditate lucrandi? Ne eaſdem domi otioſas habeant, ut lucrentur, in montibus pietatis eaſdem reponunt, repetendas continuo, ac occaſio occurrerit emendi prædia, cenſus, vel exercendæ negotiationis. Hi omnes manifeſti feneratores ſunt.

IX. Quid de iſtorum ſacrorum montium miniſtris dicendum? Montes iſti, ut dixi, depoſita apoſtolica nuncupantur, & patrimonia pauperum. Miniſtri eorumdem ſunt miniſtri pauperum, & pauperum mercede conducti, pauperum ſtipendio aluntur. Et tamen non raro contingit ut hi miniſtri ſplendide veſtiant, laute nutriantur. Iſti non raro magnam acceſſionum portionem abſorbent, & pauperum ſanguine ſaginantur. Reſpectu iſtorum montes iſti non pietatis, ſed impietatis ſunt. Ejuſmodi corruptelæ cauſa fuere cur *Cajetanus*, & *Soto* invecti fuerunt adverſus montes iſtos. Sed in hoc errarunt, quod non diſtinxerunt abuſus, & hominum vitia ab ipſa re honeſta & pia. Sed profecto non minus errant illi qui benignitatis humanæ fuco tam enormes abuſus honeſtant.

CAPUT IX.

De contractu trino, aliiſque contractibus.

I. QUÆST. I. *Quid ſit contractus trinus?* RESP. Trinus vocatur, quia triplici contractu conſtat. 1. eſt *ſocietatis*. 2. *aſſecurationis*. 3. *venditionis*. Contractus *ſocietatis* eſt conventio duorum, vel plurium de contribuendo aliquid pretio æſtimabile in commune lucrum, & damnum pro rata. Omnium conſenſu licitus eſt contractus iſte. Quatuor conditiones poſtulat. 1. Qui vivum ponit, periculum ſubire debet. 2. Negotiatio, aut ars, in qua collocandum vivum eſt, honeſta ſit oportet. 3. Æquitas ſervetur. 4. Vivum ſeu capitale tradendum eſt viro induſtrio, pecunia mercatori, animalia ruſticis &c. In hoc primo contractu Cajus ponit pecuniam, Mevius negotiator induſtriam, & ambo lucri, & jacturæ pro rata participes ſunt. Secundus contractus *aſſecurationis capitalis* vocatur. Cajus, qui pecuniam contulit, paciſcitur cum Mevio ut ſuum capitale immune ab omni periculo reſtituat; & pro hac *aſſecuratione* partem lucri remittit. Dedit 100. Lucrum ex negotiatione percipiendum eſt, ut præſumitur, duodecim. Remittit quatuor pro capitalis ſecuritate a Mevio præſtanda. Tertius eſt *venditionis majoris lucri incerti pro lucro minori certo*. Lucrum incertum ſperatum, eſt præter propter duodecim in 100. ut dictum eſt. Hoc Cajus vendit pro lucro certo quatuor. Itaque Cajus ex ſuo capitali aſſecurato quatuor vel quinque plus minuſve percipit in centum omni moleſtia, labore, & periculo ſublatis.

II. Sola ſimplex, & perſpicua quæſtionis expoſitio uſuram tibi in oculos ingerit. Si *Cajus* dicat ſimplici ſermone *Mevio*: Do tibi, Mevi, centum mutuo, ut quatuor vel quinque in annos ſingulos mihi pendas, fenerator eſt. Si præfato verſuto verborum involucro & circuitione utatur, uſuram declinavit.

III. Iſtius trini contractus inventum tribuit *P. Tamburinus lib. 9. cap. 5. §. 3. n. 1. & 2.* acumini juniorum Caſuiſtarum ſic ſcribens. „ Ex vi ſolius contractus ſocietatis „ non licere totum periculum in ſocium re- „ jicere, nimis clare patet... Verum IN- „ GENIOSI THEOLOGI, *forte ab ipſis merca-* „ *toribus, quorum re intereſt, admoniti, inve-* „ *nerunt modum rejiciendi totum periculum in* „ *unum ex ſociis* SINE INJUSTITIA.

IV. Ingenioſi Theologi, inquit, ab ipſis mercatoribus admoniti *modum* invenerunt lucrandi ex mutuo abſque uſura. At modus iſte latuit Patres, & Theologos, qui non a *mercatoribus*, ſed a lege evangelica, & a ſacris canonibus Theologiam didicere. Sed reponit P. *Joſeph Gibalinus* acerrimus contractus trini propugnator *lib. 6. de uſur. c. 5. a. 2. pag. 383. n. 3.* hoc monitum. „ *Moneo* „ dumtaxat impræſentiarum, *plurimas ſen-* „ *tentias* ubi primum in ſcholis inductæ ſunt „ *contra opiniones receptas, & vulgares*, non-

„ niſi *timide* admodum a ſuis auctoribus „ fuiſſe prolatas, tum ne *vulgus Doctorum* „ offenderent . . . Ubi vero aliquandiu *penſiculatius* examinatæ ſunt ejuſmodi ſententiæ, & diſcuſſa nube, luce veritatis perfuſæ, *magno conſenſu recipiuntur*, quæ primum natæ vix parentem prodere audebant . . . . Idem *in noſtro caſu* accidit. Cum enim ſocietas æqualitatem conſtituat inter ſocios, hæ obligationes certi lucri, quamvis minoris, & ſecuritatis ſortis præſtandæ ab altero ſocio, cum ſocietatis natura pugnare *jure merito* ſapientibus *viſæ ſunt*. Ubi vero adverterunt hæc onera non imponi ſocio vi contractus ſocietatis, ſed per nova pacta &c. "

V. Mirifica vis iſtius novi modi opinandi. Olim *vulgus Doctorum*, nempe SS. Patrum, SS. Thomæ, Raymundi, Bonaventuræ, Antonini, Bernardini, & diſcipulorum eorumdem offendebatur ad novitatem contractus trini. Sub initium pavebant novi opinatores, & vix audebant prodere talis contractus parentes. At poſtea *diſcuſſa nube*, ſub qua caligarunt ſanctiſſimi Patres, lux veritatis apparuit junioribus. Et iſtorum opiniones *magno conſenſu recipiuntur*, quia cupiditati favent.

VI. Hunc contractum damnavit perſpicuis verbis Sixtus V. peculiari conſtitutione *Deteſtabilis avaritiæ* an. 1586. ex qua ſequentia decerpo. „ Multi ſpecioſum & honeſtum ſocietatis nomen ſuis feneratitiis contractibus prætexendo, hoc quaſi colore & fuco *mercatoribus*, *opificibus*, *& negotiatoribus*, & eadem conditione, ut ſors ipſa, ſeu capitale tam *pecuniarum*, *quam animalium*, & retuni *ſalvum* ſemper & integrum exiſtat pro eo qui non induſtriam, aut operas, *ſed pecunias*, *& animalia*, aut res ejuſmodi in ſocietatem conferr, ut omne periculum & damnum ab altero ſocio recipiente ſuſtineatur contra *æquitatem*, & ſocietatis juſtitiam diverſimode paciſcuntur: eos denique ſocios cum quibus contrahunt, plerumque pauperes, & egenos, ſuoque labore, & induſtria victitantes, quicumque tandem caſus, & rerum eventus conſequatur, pacto & obligatione conſtringunt, *ſimulque etiam certi lucri quantitatem*, *& ſummam*, *veluti tot pro quolibet centenario in ſingulos annos*, *aut menſes*, *per alterum ſocium*, *durante ſocietate ſolvendam præfiniunt*, *ac præſcribunt*... Proinde nos . . hujuſmodi morbi contagium, antequam in communem fidelium perniciem ſerpat, quantum Deo favente poſſumus, tollere cupientes, de attributæ nobis apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione *damnamus*, *reprobamus omnes & quoſcumque contractus*, *conventiones*, *& pactiones poſt hac ineundos*, *ſeu ineundas*, *per quos*, ſeu quas cavebitur perſonis, pecunias, animalia, aut quaslibet alias res ſocietatis nomine tradentibus, ut etiam ſi fortuito caſu quamlibet jactutam, damnum, aut amiſſionem ſequi contingat, ſors ipſa, ſeu capitale *ſemper ſalvum ſit*, & integrum a ſocio reſtituatur: *ſive ut de certa quantitate*, *vel ſumma in ſingulos annos*, *aut menſes*, *durante ſocietate*, *reſpondeatur*: ſtatuimuſque hujuſmodi contractus conventiones, & pactiones *uſurarios*, & illicitos poſthac cenſeri debere: atque in poſterum non licere iis qui pecuniam, vel animalia, aut alias res in ſocietatem tradent, de *certo lucro*, ut præfertur, perficiendo inter ſe paciſci, & concordare, neque etiam ſive ad certum, ſive ad incertum lucrum convenerint, ſocios qui ea recipient, ad ſortem, ſeu capitale ſalvum, & integrum, ubi illud caſu fortuito perierit, vel amiſſum erit, quovis pacto, aut promiſſione ſibi obligare. Ac ne de cetero *ſocietates* ineantur ſub *hujuſmodi pactis & conditionibus*, *quæ uſurariam pravitatem ſapiunt*, *directe interdicimus*, *& prohibemus*. "

VII. Sanctiſſimus Pontifex BENEDICTUS XIV. *Lib. VII. de Synodo c.* 1. declarat Sixtum V. damnaſſe tamquam fenebrem contractum trinum his verbis. „ Hic porro eſt trinus ille contractus quem celebrem fecit exorta inter Dominicum Sotum, & Martinum Navarrum diſcordia. Putabat nimirum Navarrus, tres prædictos contractus ſimul, & cum eadem perſona, tuta conſcientia iniri poſſe, atque ab *uſuraria pravitate* immunes eſſe ob rationes quas adducit in ſuo Manuali *cap.* 17. *num.* 254. *& ſeq.* Sotus ex adverſo aſſerebat, trium illorum contractuum conjunctionem degenerare in mutuum feneratitium, & ſocietatis leges, quæ lucri damnique communionem expoſcunt, evertere: ſuamque aſſertionem pluribus propugnabat argumentis, quæ videri poſſunt in ejus opera de juſtitia *Lib. VI. quæſt* 6. *art.* 2.

„ Cauſa delata eſt ad Sixtum V. Pontificem maximum, qui diligenter quæſtione diſcuſſa, duplicis ſecuritatis pactionem, „ ſocie-

„ ſocietati adſectam, USURARIAM PRONUN-
„ TIAVIT: eamque deinceps FIERI PROHI-
„ BUIT ſua conſtitutione 68. quæ incipit
„ *Deteſtabilis*, edita anno 1586. tom. 4
„ Bull. pag. 263. "

VIII. P. Leonardus Leſſius vanam reddere Sixtinam conſtitutionem, &, ea promulgata, defendere contractum trinum præ ceteris aggreſſus eſt. Miſſis plurimis ejuſdem commentis, hæc *l. 2. c. 25. dub. 3. num. 23.* ſcribit. *Nec obſtat quod Sixtus V. in conſtitutione edita anno 1586. 12. Kal. Nov. damnet, & reprobet omnes contractus impoſterum ineundos, per quos cavebitur &c.... Quia non obſtante hac conſtitutione, in Italia maxime viget, & ſemper viguit forma iſta contrahendi.*

IX. Nonne hæc venuſta argumentandi ratio? Evangelio promulgato graſſantur furta, perjuria, fraudes, adulteria. Ergo hæc ſcelera Evangelio non adverſantur? Poſt conſtitutiones pontificias contra propoſitiones Bajanas, Janſenianas, Queſnellianas, ſuperſtitiones Sinenſes, & Malabaricas, vigent errores Bajani, Janſeniani, Queſnelliani, ſuperſtitiones Sinicæ, & Malabaricæ. Quid inde? obſolevere ne propterea pontificiæ conſtitutiones?

X. Reponit ibidem P. Leſſius, in Italia nunquam receptam fuiſſe Sixtinam conſtitutionem. *Multo minus*, inquit, *fuit recepta hic in Belgio, ubi neque fuit unquam promulgata, neque cognita. Simili modo Pius V. an. 1569. multa ſtatuit de cenſibus v. g. ut ſtatuantur ſuper re immobili, frugifera &c..... Tamen quia hic in Belgio illa conſtitutio non eſt recepta, nemo ſibi facit ſcrupulum, etiamſi eam non ſervet.*

XI. Quam anſam Janſeniſtis præbeat hic opinandi modus reſiſtendi pontificiis conſtitutionibus, ſapientiores me judicent. Tandem ibidem concludit P. Leſſius. *Hæc fuſius præter morem meum perſecutus ſum, quod videam adhuc a quibuſdam propter* UMBRAS *quaſdam uſuræ, hunc contractum damnari, cujus prohibitionem hoc tempore cum damno publico futuram non dubitaverim.* Umbras ergo uſuræ, non uſuras ipſas conſtitutiones pontificiæ damnarunt? Non poteſt contractus iſte improbari abſque damno publico? Damnum publicum ergo intulit conſtitutio Sixtina? Nam hæc adeo luculenter rejicit, & fenoris damnat contractum trinum, ut vel ipſe P. Leſſius, Theologus alioqoin celebris & perdoctus, non audeat negare hanc damnationem: idcirco ſeſe recipit ad non acceptationem Italiæ, & Belgii: ac ſi conſtitutiones pontificiæ, quæ legem evangelicam interpretantur, a populorum acceptatione penderent. *Tom. 7. lib. 3. diſſ. 3. c. 21.* reſcripſi acceptationes Epiſcoporum, & Synodorum, & fuſius *Tom. de uſur. contr. trin.* Rationibus evincitur uſura contractus trini.

XII. Contractus trinus ex tribus contractibus ſpecie diverſis & mutuò pugnantibus coaleſcens, purum putumque commentum eſt ſoli mente conceptum: quod ita probo. Natura & eſſentia contractus ſocietatis eſt quod ſocii damni & lucri participes ſint. Secundus contractus *aſſecurationis* ſuſcipit rei alienæ periculum, quod excludit omnem communionem damni & lucri *ſocietati* neceſſariam. Eſſentia tertii contractus venditionis, & emptionis lucri majoris incerti ſperati transfert dominium a venditore in emptorem talis lucri. Hoc autem dominium in ſocietate commune ſit neceſſum eſt. Ergo contractus iſte trinus ex tribus invicem pugnantibus coaleſcens purum putumque commentum eſt; commentum ſcilicet, ut uſuræ larva ſit.

XIII. Ulterius ſocietas quæ omnia pericula in unum ſociorum rejicit, injoſtitiam prodit. Verum eſt, inquis, niſi pericula compenſentur pacto pretio. Quodnam pretium iſtud? Diminotio futuri lucri incerti. At lucrum iſtud incertum eſt. Hoc autem lucrum incertum, licet majus, æquare ſortem certo reſtituendam, & pretium certo ſolvendum nequit. Monſtrum inæqualitatis exemplo declaro. Confert Sempronius capitaliſta mille ſcuta negotianda Cajo mercatori, quocum ſocietatem init per decem annos. Cajus ponit induſtriam, quæ æquat ſortem. Una paciſcuntur, quod Cajus elapſo decennio reddere ſortem debeat, & ſingulis annis ſolvere quatuor in centum, ut pretium certum, deducendo ex lucro incerto negotiationis. Cajus elapſo anno vel naufragio, vel furto, vel incendio ſortem ammittit. Quid tunc? Solvere ſingulis annis quadraginta ſcuta debet, & elapſo decennio debebit reſtituere ſortem. Quamvis proſpero eventu ſuccederet negotiatio, æquare unum ex his caſibus, qui probabiliter in negotiatione eveniunt, nequit.

XIV. Præterea ut pactum ſecuritatis juſtum ſit, pretium ſolvendum proportionatum eſſe debet periculo ſortis reddendæ. Porro aſſecuratio, quam pro trino contractu excogitarunt ingenioſi Theologi, adeo ſin-

Digitized by Google

ſingularis, & peregrina eſt, ut nulla lex negotiationis illam probet. *Aſſecurationis contractus* quem jura probant, ab hoc, aut illo periculo, puta piratarum incurſione, tempeſtatis naufragio, aut incendio liberat. Verum aſſecuratio adjecta trino contractui cavet ab omnibus periculis poſſibilibus terræ, maris, diminutionis pretii, difficilis venditionis, mercium corruptionis, a periculis infidelitatis famulorum, vel emptorum, qui decoctores fiunt. Ubinam, quæſo, ſimile aſſecurationis ſpectrum? Animadvertunt rei mercatoriæ peritiſſimi, quod negotiatio deberet reddere quadraginta in centum, ut lucrum iſtud æquaret aſſecurationem contractus trini. Nam altera pars iſtius lucri detrahenda eſt ad aſſecurandam induſtriam, & operas ſocii mercatoris: altera pars lucri detrahenda eſt ad aſſecurandam pecuniæ ſortem. Poſtremum altera portio detrahenda eſt ad aſſecurandum lucrum incertum majus emptum pro incerto minori. Hæc ſola tria capita abſorbent omne lucrum cujuſcumque negotiationis etiam fecundiſſimæ. Et tamen duæ adhuc portiones ſupereſſe deberent. Altera pro ſolvendo certo minori lucro empto quatuor in centum, & tandem altera pro aſſecurando ſocio negotiatore. Hæc obvia ſunt, & ſub ſenſu cadunt, inquit Cardinalis de Luca, cujus auctoritas in hac materia non parvi certe facienda eſt. Is *lib. 5. de uſur. diſcurſ.* 1. *n.* 16. hæc ſcribit. *Hoc autem impracticabile videtur in lucro retrahendo ex pecunia numerata. Quoniam ad effectum ut creditor, ſeu mutuator aſſecuratus tam de ſorte, quam de lucro obtineat quinque pro centenario, oporteret dare lucrum in pluſquam quadraginta pro centenario, dum ex lucro detrahere prius oportet portionem quodammodo colonicam, debitam ipſi mutuatario, tanquam ſocio ponenti operas, pro iſtarum congrua, & proportionata remuneratione. Deinde vero de eo quod ſupereſſet ad commodum creditoris, tamquam ſpecies portionis dominicalis, detrahenda eſt magna, & notabilis quantitas, quæ veriſimiliter ſit congrua merces dictæ duplicis aſſecurationis, etiam a quolibet tertio negotiatore faciendæ, quod videtur impracticabile.* Hoc idem advertunt duo celebres Theologi Siculi *Minutulus*, & *Genarus*.

XV. Tandem contractus iſte ſocietatis duobus aliis circumſeptus recidit in merum mutuum: ſiquidem pecunia tradita in ſocietatem, accedentibus duobus aliis contractibus, tranſit in dominium ſocii mercatoris, quia ipſi vel ſtat, vel perit. Quælibet autem res domino perit. Exempla commodatarii, depoſitarii, locatarii, quæ opponunt adverſarii, ſunt evidenter falſa. Et ſi concedatur locari pecuniam poſſe, ſicuti locatur domus, ager &c. nulla uſura in mundo eſt. Si cetera ſophiſmata convulſa videre cupis, lege *Tom. 7. diſſ. 3. c. 16.* §. 8. & aliud volumen *de uſur. contr. trin.*

XVI. QUÆST. II. *Licitus ne eſt contractus ſocietatis duplex, in quo aut capitale, aut lucrum aſſecuratur?* RESP. Affirmant plures etiam eorum qui oppugnant contractum trinum. Quoniam, inquiunt, licet ſocius aſſecuret ſortem, tamen de ea ad libitum diſponere nequit, ſed illam impendere negotiationi debet. Si aſſecurat lucrum, non aſſecurata ſorte, res evidentior eſt.

XVII. Hæc ſententia falſa mihi eſt quantum ad primam partem, quæ ſpectat aſſecurationem ſortis, quia ſors aſſecurata ab omni periculo, non poteſt eſſe lucroſa *capitaliſtæ* neque ratione induſtriæ, nec ratione periculi. Hi autem ſunt duo tituli ſoli quibus lucroſa in mercatura pecunia redditur. Accedit quod reipſa nunquam ſolvitur pretium quod æquet omnia pericula tum extrinſeca, tum intrinſeca. Eſt periculum, inquiunt, nihil lucrandi. Sed hoc periculum non eſt illud quod pecuniam fecundam reddat. Periculum iſtud pretio redimitur vere, & non ficte, ut in contractu triplici. Et ego repono non minus fictam eſſe hanc aſſecurationem in contractu duplici ac in contractu triplici. Quis enim valet juſtum pretium conſtituere pro aſſecuratione ab omni periculo ſolvendum? Pretium pro aſſecuratione ab hoc aut illo periculo extrinſecus occurrente uſus platearum introduxit, & jura approbant. Sed nulla lex, nulla fori, aut negotiationis conſuetudo approbavit, aut præſcripſit taxationem pretii, quo aſſecuretur ſors ab omni periculo tum juris, tum facti: & ſupra ex Cardinali de Luca, & aliis oſtenſum eſt, nullam negotiationem, quantumvis ubertimam, in Europa ſaltem parere lucrum adeo magnum quo aſſecurari ſors poſſit ab omni poſſibili periculo juris, & facti, ut fit in contractu triplici, & duplici.

XVIII. De ſecunda parte, nempe de aſſecuratione lucri certi diſputari poteſt. Sors periculo expoſita lucrum parit. Hoc lucrum incertum eſt. Quidni contractus iniri valet inter ſocium & capitaliſtam ſuper hujus lucri quantitate? Lucrum illud modo

ma-

Digitized by Google

majus, modo minus eſt: ut plurimum eſt octo vel decem in centum. Illud enim *capitaliſta*, ſeu qui ponit ſortem pro quatuor aut quinque. Nulla hic abſolute loquendo videtur injuſtitia: nam ſors periculo expoſita revera parit lucrum majus, & minus. Eſt igitur verus contractus aleæ, & quidem æqualis pro utraque parte. Verum quia Sixtus V. hæc pacta abſolute vetat, ideo ab eo probando abſtineo.

XIX. At, inquies, ſi contractus iſte nullam prodit injuſtitiam, cur iniri non debet? Quia ſummus Pontifex eum improbat. Quia doctrina revelata a Chriſto Jeſu ſive in fidei, ſive in morum materia ſubjacere non debet hominum privatorum opinunculis; ſed ſtandum eſt, & quidem ſimplici corde, deciſionibus Romanorum Pontificum, qui ſunt judices a Deo conſtituti. Nonne ſi homines fideles, ſinceri, & æqui eſſent, omnes mutuo ſibi traderent ad lucrandum? Qui pecuniis abundarent, & carerent induſtria, & arte negotiandi, eaſdem traderent iis qui pecunia ſunt deſtituti, ſed induſtria & ingenio valent ad eaſdem frugiferas efficiendas. Et revera hic eſt ordo divinæ Providentiæ. Quia vero homines doloſi, veteratores, injuſti, & fraudulenti ſunt; ideo ne ingenioſi Theologi exquiſitis interpretamentis eludere, aut inflectere, aut delinire poſſunt legis evangelicæ rigorem, & pontificia oracula, clamantes hæc non eſſe recepta?

XX Quæst. iii. *Quid de ſocietate animalium dicendum?* Resp. In hoc contractu animalia gerunt vices vivi, ſeu *capitalis*, & qui ea tradit, vocatur *capitaliſta*, qui eadem accipit, dicitur ſocius. Hic illa paſcere, & cuſtodire debet; & fructus dividendi ſunt. Eaſdem conditiones ſervandas in hoc contractu præſcribit Sixtus V. ac in contractu ſocietatis pecuniæ; videlicet, quod capita animalium pereant domino, dummodo ſine fraude & negligentia *villici* ſocii pereant. Quare ſocietates illæ quæ fieri alicubi ſolent, & vocantur a *capo ſalvo*, nempe ſalvo capitali, omnes injuſtæ ſunt, ut Sixtus V. definivit, & plura Concilia provincialia declararunt, & præſertim Mediolanenſe I. ſub S. Carolo, in quo dicitur: *In ſocietate non fiat pactio ut ſors ſalva ſit, fructus vero communiter dividantur.*

XXI. In hoc contractu, ſicut & in ceteris, ſervanda ſemper æqualitas. Communiter majori gravamini ſuccumbit ſocius pauper, cum contra res ſe habere deberet. Conferenda ſunt incommoda, labores, paſcua, induſtria ſocii cum capitali collato a divite. Si hæc duo æqualia ſint, tum dividendi & fructus, & ſors ipſa pro rata eſt: nam præfata, quæ ponit ſocius, locum ſortis obtinent. Si vero *capitaliſta* ultra animalia ſimul paſcua tradat, tum prudentum judicio fieri diviſio poteſt: ſed tum locatio potius quam ſocietas eſt. Præciſa regula præſcribi nequit, ideo pro regionum diverſitate ſervanda æquitas eſt.

XXII. Quæst. iv. *Sunt ne feneratores domini lucri quod uſuris acquirunt?* Resp. Adfirmant non pauci. Sed negat S. Thomas 2. 2. *q.* 78. *a.* 3. cui communius Theologi ſubſcribunt. Ratio evidens. Contractus feneratitius jure tum naturali, tum divino nullus eſt. Ergo impar ad dominium transferendum. Bona feneratitia, ſi frugifera ſunt, creſcunt mutuatariis, non feneratori; pereunt vero feneratori, quia is poſſeſſor malæ fidei eſt. Heinc conſequitur non poſſe feneratorem in alios transferre dominium bonorum quæ fenore aſſecutus eſt. Et qui præfata bona ab uſurario accipiunt, reſtituere eadem debent non ſecus ac ſi a latronibus emiſſent. Omnes enim Theologi ad reſtitutionem feneratores obligant ſive dominio potiantur, ſive ſecus. Qui enim dominium iiſdem concedunt, docent ſimul tale dominium gravatum eſſe onere reſtitutionis.

XXIII. Si bona quæ fenerator acquirit, ſint ſterilia, ut pecunia, frumentum &c. quæ uſu conſumuntur, eaque negotietur, & alia bona acquirat, hæc reſtituere non aſtringitur, quia ſunt fructus induſtriæ. Si frugifera bona ſunt, reſtituendi quoque fructus ſunt. Qui conſulunt contractus feneratitios, tenentur ad reſtitutionem. Qui deponunt pecuniam apud feneratores eum in finem ut fenerentur, peccant, non ſecus ac illi qui furi inſtrumenta porrigunt ad furandum. Ideo iſti tenentur ad reſtitutionem. Rectores, judices, advocati, qui aliquo ſtatuto in cauſa ſunt ut uſuræ ſolvantur, peccant contra juſtitiam, & reſtitutioni obnoxii ſunt, feneratoribus non reſtituentibus. Miniſtri qui dominorum nomine uſuras percipiunt, peccant, & tenentur, deficientibus dominis, ad reſtitutionem. Excipiunt auctores miniſtros qui officia minus proxima ad uſuras exercent, ut ſcribere, numerare pecunias, illas cuſtodire &c. Si praxim ſpectes, communiter iſti impares ſunt ad reſtitutionem, Unum mihi certum eſt ejuſmo-

di

Digitized by Google

di miniſtros cogendos eſſe ut a miniſterio recedant. Ceteri miniſtri qui propinquius arti feneratitiæ inſerviunt, qui contractus fenebres ineunt, qui cogunt mutuatarios ad ſolvendum, peccant, & reſtitutioni ſubjecti ſunt, ut vel ipſi juniores docent.

XXIV. QUÆST. V. *Licitum ne eſt ab uſurario mutuum petere ſub uſuris?* RESP. Negat 2. 2. *q.* 78. *a.* 4. S. Thomas, quia non licet alium inducere ad peccandum. Solum licita petitio eſt, ut ibidem ſubdit Angelicus, ut propriæ, vel alienæ neceſſitati ſubvenias. Non igitur, ut negotiationem amplifices, non ut majora lucra captes, ſed ſolum ob veram gravem neceſſitatem, quæ reparari alia via non poteſt, licitum eſt mutuum petere: quæ actio natura ſua licita eſt, & fenerator ex ſua ſua pravitate te cogit ad pendendam uſuram. Mutuum enim dare, officium caritatis eſt, illudque petere licet. Quod vero mutuator nolit abſque uſura impertiri, illius nequitia eſt. Quare tu offerre uſuras nequis, ſed ſolum mutuum petere, & coactus dare potes, ut tuæ conſulas neceſſitati.

DISSERTATIO. V.

De cambiis, cenſibus, locatione, ludo, & ſponſione, promiſſione, donatione, & teſtamentis.

CAPUT I.

De cambio, ejuſque diviſione, & conditionibus.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit cambium?* RESP. Eſt contractus commutationis pecuniarum pro pecuniis cum lucro campſoris. Qui dat pecunias, vocatur *Campſor*, & qui petit cambium, *Campſarius*, & ars ipſa *Campſoria* appellatur.

II. Dividitur in *reale*, & *fictum*, ſeu *ſiccum*. Cambium ſiccum larva uſuræ eſt, ſeu eſt mutuum palliatum, nempe traditio pecuniæ abſque loci diſtantia. Indiges pecunia hic Romæ, & hic reſtituenda eſt, ſed juxta valorem cambiorum Neapoli, Genuæ, Mediolani &c. Cambium *reale* eſt in quo vere pecunia pro pecunia commutatur, ſive præſens pro præſenti qualitatis diverſæ, ſive præſens pro abſente & diſtante. Dividitur in *manuale*, ſeu *minutum*, in quo pecunia aurea pro argentea, aut argentea pro aurea, vel contra commutatur; & in *locale*, ſeu *per litteras*, in quo permutatur pecunia præſens pro diſtante in alio loco, aut diſtans in alio loco pro præſenti.

III. QUÆST. II. *Quo titulo licitum eſt cambium manuale?* RESP. 1. eſt commodum Reipublicæ. 2. eſt labor, & incommodum congregandi pecunias cujuſcumque generis, & eaſdem conſervandi, diſtribuendi: ad quæ omnia peragenda requiruntur miniſtri, domus, & expenſæ non leves. 3. juxta aliquos eſt ipſa intrinſeca diverſitas monetarum. Taxatio lucri communi & publico conſenſu definita in emporiis eſt. Non licet famulis campſorum permutare monetas in proprium commodum, & lucrum: quia cum locarint operas & induſtriam dominis, nequeunt de pecuniis dominorum lucrari, quidquid in oppoſitum dicant nonnulli.

IV. QUÆST. III. *Quo titulo licitum eſt cambium locale cum lucro?* RESP. Omnes adfirmant, licitum eſſe cambium iſtud, quo pecunia in uno loco traditur, & alibi ſolvitur, aut contra: quia juſtus titulus lucrandi eſt pecuniarum aſportatio Reipublicæ valde neceſſaria, quia liberat a periculis latronum, a labore, & a multis aliis incommodis, quæ omnia ſunt pretio æſtimabilia.

V. QUÆST. IV. *Quid de cambio cum recambio dicendum eſt?* RESP. Cambium cum recambio, vulgo *con la ricorſa*, paradoxon eſt negotiatorum, tot gyris & circuitionibus involutum, ut ne videar jocari, & lectoribus illudere, illud exponam verbis P. Tamburini, qui *lib.* 9. *de cont. c.* 5. §. 2. *n.* 1. ſic cambium iſtud exponit. „ Praxis hujus „ cambii (quod *Biſuntinum* vel *Placentinum* „ apud Leſſium *lib.* 2. *c.* 23. *n.* 59. appel- „ latur) *noſtro ævo frequentiſſima*, hujuſmo- „ di eſt. *Titius* campſor hic Panormi v. g. „ dat *Cajo* centum aureos, ſolvendos ab eo „ *Cajo* in proximis nundinis Placentiæ ce- „ lebrandis, vel in aliquo Italiæ, vel Si- „ ciliæ loco. Quoniam vero *Cajus* nemi- „ nem habet Placentiæ, vel in illis aliis „ locis, qui ejus nomine ſolvat quod ipſe „ Cajus debet; ideo *Titius* offert eidem „ *Cajo* ſuum correſpondentem nomine *Se-* „ *jum* reſidentem in illis locis. Offert, in- „ quam, ut ſicuti eſt correſpondens *Titii* „ cum omni poteſtate, ipſi *Sejo* conceſſa „ ab eodem Titio, ita in hoc negotio, ut „ ſit etiam correſpondens *Caji*, & ſolvat „ cambium, ideſt dictos centum aureos cum „ lu-

„ lucro, ibi apud mercatores, ſeu apud fo-
„ rum decerni ſolito. Sit autem hoc lu-
„ crum nunc v. g. aureorum quinque. Ac-
„ ceptata oblatione ſcribit ad *Sejum* Titius,
„ nomine utriuſque, puta ejuſdem *Titii*,
„ & dicti *Caji*, ut ſcilicet *Sejus* acceptet
„ creditum *Titii*, & debitum Caji, &, ut
„ *correſpondens* jam Caji, ſolvat cambium,
„ ejuſque lucrum, ideſt centum & quinque
„ aureos, &, ut *correſpondens Titii*, eos au-
„ reos recipiat, & ſic extinguatur cam-
„ bium. Sed quia *Sejus*, ut correſpondens
„ Caji, pecuniam non habet, ideo ipſe
„ idem *Sejus*, ut *correſpondens Titii*, ſeu Ti-
„ tii nomine offert, & dat illam pecuniam
„ *ſibi* eidem, ut correſpondenti, ſeu pro-
„ curatori prædicti *Caji*: dat, inqnam, ad
„ cambium (quod certe erit ſecundum cam-
„ bium, ſeu, ut loquimur, recambium)
„ ſolvendum a *Cajo* Panormi. Cum acce-
„ pta ergo hac pecunia *Sejus*, ut correſpon-
„ dens *Caji*, extinguit, ſeu ſolvit, ut di-
„ ctum eſt, prædictum cambium primum,
„ Panormi celebratum, ita ut nihil omni-
„ no amplius debeat pro dicto primo cam-
„ bio *Cajus*. Lege Leſſium, qui recte no-
„ tat, ſi dictus *Sejus* fugeret, vel decoque-
„ ret, *campſorem Titium* non poſſe agere
„ nomine ſuo contra *campſarium Cajum*: is
„ enim *Cajus* jam ſolvit cambium ipſi cam-
„ pſori *Titio*.

„ 2. Quoniam vero dictum ſecundum
„ cambium parere ſuum lucrum debet, quod
„ erit v. g. aliorum quinque aureorum,
„ qui ſolvendi erunt a Cajo Panormi; ideo
„ Cajus debebit Panormi ſolvere *Titio* cen-
„ tum & decem aureos, ideſt centum ex
„ primo capitali, quinque ex lucro primi
„ cambii extincti Placentiæ cum pecunia
„ habita a procuratore *Titii*, & quinque
„ ex lucro cambii extinguendi Panormi ab
„ eodem *Cajo*.

„ 3. Suppono ad juſtitiam ſecundi cam-
„ bii *Cajum*, ſeu ejus procuratorem non
„ cogi ad dictum ſecundum cambium. Poſ-
„ ſet enim Cajus, ſeu ejus procurator, ex-
„ tinguere primum cambium pecunia præ-
„ ſenti, ſine neceſſitate ſumendi recam-
„ bium; vel certe poſſet ſumere recambium
„ ab alio quam a correſpondente *Titii*.

„ 4. Solet autem occurrere ut *Cajus* ne
„ Panormi quidem promptam eam ſum-
„ mam habeat quam debet *Titio*, unde
„ rurſus totam illam eamdem ſummam, ac
„ ſi illam iterum accepiſſet a *Titio* ad cam-
„ bium, ſe obligat ſolvere cum ſuo lucro
„ iterum Placentiæ, vel alibi, ubi rurſus
„ fiet: quod modo num. 1. diximus; & ſic
„ continuantur per multos aliquando annos
„ cambia, & recambia, donec reipſa, &
„ numerata pecunia totum capitale cum o-
„ mnibus lucris intercurrentibus ſolvat *Ti-*
„ *tio Cajus*. Nam propterea mercatores hoc
„ appellant etiam cambium cum *recurſu*.
„ Recurrit enim, unde inceperat. Et *ad-*
„ *verte permaxime*, totum hoc negotium
„ præter primam traditionem illorum cen-
„ tum aureorum, *Cajo* a *Titio* numerato
„ datorum, & præter hanc ultimam ſolu-
„ tionem quam numeratam denique fieri
„ oportebit, tractari, & expediri per ſolas
„ ſyngraphas, ſeu per acceptationes, & da-
„ tiones crediti, & debiti, quæ in libris da-
„ ti & accepti ſcribantur. “

VI. *Adverte permaxime*, inquit P. Tamburinus, totum hoc negotium, præter primam traditionem, & ultimam reſtitutionem, expediri per ſolas *ſyngraphas datas & acceptas*, medio illo *Sejo*, qui & numerat, & ſolvit ſibi ipſi cambium. Heinc idem P. Tamburinus *loc. cit.* §. 3. teſtatur multos improbare hac cambium, alioquin, ait, frequentiſſimum. *Multi tamen* (ſubdit) *ut Navarrus, referens ita ſenſiſſe virum quemdam doctiſſimum* Soc. Jeſu Boninſig. *Sa v. Cambium, Diana, Leſſius, de Lugo, & ſatis probabiliter, quos ego ſequor*, licitum eſſe docent cum explicatione danda §. 4. Probatur. *Quia ſi Cajus campſarius haberet Placentiæ* aliquem amicum, *qui ibi ſolveret cambium contractum Panormi, eſſet juſtum cambium, ut vidimus. Ergo etiam* &c.

VII. Argumentatio eorum qui hoc cambium licitum faciunt, ni fallor, huc recidit. Si cambium eſſet reale, licitum foret. Ergo licitum quoque erit, tametſi fictum ſit. Quoniam, inquiunt, licet non adſit Placentiæ realiter & vere pecunia; adeſt tamen *virtualiter*, & *æquivalenter*. Feliciſſimi debitores, ſi hac *pecunia virtuali* ſolvere ſua debita poſſent! Lapis iſte omni lapide philoſophico pretioſior foret.

VIII. Ut uſuræ iniquitatem deprehendas: *Cajus* neceſſitate coactus petit a Titio 100. aureos, nihil prorſus de cambio cogitans. Verſutus *Titius* videt ſe feneratorem prodere, ſi aureos tradat cum acceſſione ſupra ſortem. Idcirco ut uſuram declinare ſe fingat, ſuggerit ei cambium *Placentinum*. Ecqui fieri, reponit *Cajus*, hoc poteſt? Facillime, reponit *Titius* vafer. Habeo ego ibi procuratorem meum *Sejum*, qui illa o-

mnia

Digitized by Google

mnia quæ narrata ſunt, peraget. Quis manibus non tangit verſutam circuitionem ad palliandam uſuram excogitatam? Siquidem, ſublatis circuitionibus, non aliud *Titius* reipſa intendit niſi lucrum ex mutuo quod tradit *Cajo*. Et non aliud intendit *Cajus*, niſi recipere pecuniam reſtituendam *Titio* eo in loco ubi illam accipit. Cetera omnia commenta ſunt. Quomodo velle cambium poteſt *Cajus*, ſi eo non eget; ſed eget pecuniis ibi, ubi eaſdem reſtituere debet?

IX. S. Pius V. an. 1571. conſtitutionem edidit, qua ejuſmodi cambia *ſicca* omnia damnavit, cujus initium eſt, *In eam pro noſtro &c.* Lege illam integram *Tom. 7. lib. 3. diſſ. 4. cap. 3.* Reſpondent, conſtitutionem Pianam paucis in locis & fere nullibi eſſe receptam. *Itaque videndum, quid jus natura præſcribat*. Sed qui ſunt interpretes iſtius juris naturæ? Nonne Pontifices? Non vidit S. Pius V., non viderunt Theologi, quorum ſtudio uſus ille eſt, quid jus naturæ præſcribat? An bullæ pontificiæ in rebus fidei, ſecus in morum præceptis obligant? Sed cur Piana conſtitutio uſu recepta non eſt? Quia a pluribus mercatoribus non obſervatur. Næ iſthæc egregia ratio! Plura alia, quæ in hac conſtitutione damnat S. Pius V. explicata ſunt *loc. cit.*

X. QUÆST. V. *Quid de cambio ad nundinas dicendum?* RESP. Mercatores nundinas in certis locis, vel urbibus ter aut quater in annum celebrant, ubi debita ſolvuntur: pecuniam ibi numerant reſtituendam ad ſecundas, vel quartas nundinas tanto majori lucro, quanto longius tempus interfluit. Leſſius, Layman, & alii licitum hoc cambium aſſerunt; ſed tamen non eſſe ſuadendum. Alii graviores Theologi illud tamquam feuebre improbant, quia exigitur lucrum ob ſolam temporis dilationem. Allegari ſolent tituli lucri ceſſantis, & damni emergentis; ſed, ut advertit *Genettus*, vix unquam mercatores damnum patiuntur ex tali cambio. Quia vix cambiunt, dilata ſolutione, niſi dum otioſa pecunia abundant: ideo hoc cambium, inquit ille, eſt *fere ſemper uſurarium*.

XI. QUÆST. VI. *Quid de cambio civico dicendum?* RESP. *Cajus* indiget 100. aureis Romæ, quos a *Titio* campſore petit, ibidem cum lucro reſtituendos ad terminum, nempe ad 1. vel 2. vel 3. nundinas. Nemo eſt qui cambium iſtud tamquam fictum, & fenebre non damnet. Quoniam campſarius nec Romæ, nec alibi pecuniam habet permutandam. Fucare cambium iſtud ſolent hoc modo. Cajus Romæ teſtatur campſori ſe nummos accipere vel ad cambium exercendum Neapoli, Lugduni, Mediolani &c. vel ad alios contractus negotiatorios ineundos. Et hoc, ſi opus fuerit, juramento confirmat. Omnia tamen falſa ſunt. Cajus enim recipit Romæ pecuniam expendendam vel in collocanda filia, vel in propriis indigentiis ſublevandis. *Titius* refugit pecuniam credere *Cajo*, niſi aut pignore, aut fidejuſſore accepto. Cajus debet ſolvere lucrum fidejuſſori, & ſimul campſori. Quot facinora in uno crimine! Campſores, & proxenetæ communiter hæc omnia figmenta perſpecta habent. Eſt ne aliquis titulus tegens hanc uſuram? Ajunt aliqui: quoniam, inquiunt, aut Cajus negotiatur pecuniam acceptam a Titio, aut ſecus? Si primum, cambium eſt verum. Si ſecundum, per Cajum ſtat, ne pecunia lucroſa fiat. Porro ex culpa Caji referre damnum Titius non debet. Verum hæc omnia mera figmenta ſunt: quoniam contractuum tituli reales ſunt, & eſſe debent, non ab aliis conficti.

XII. Alio pacto hoc cambium, quod obliquum vocant, exercere ſolent. *Sempronius* mutuatarius dicit *Cajo* mutuatori: Tu mihi trade mutuos mille aureos: ego parem pecuniæ ſummam negotiationi deſtinabo, aut ad cambium tradam in commodum, & utilitatem tuam: & quotannis tibi ſolvam quantum ex negotiatione, vel ex cambio lucrabor, donec reddidero acceptam ſummam. Hæc omnia chimærica ſunt, ut Benedictus XIV. Pontifex ſummus *lib. 7. c. 48. n. 9. de Synod.* declaravit inquiens: *Quid enim abſurdius, quid incredibilius fingi poteſt, quam quod Titius indigens mille aureis, quos mutuos accipit a Cajo totidem ſtatim habeat paratos ad nundinas tranſmittendos, atque in activa cambia erogandos in mutuantis Caji utilitatem?*

XIII. Circuitio hæc adeo puerilis, & inepta eſt, ut confutatione non egeat. Nec refert quod deciſiones Rotæ in confirmationem adducantur. Quoniam in Tribunali mendaciis, & circuitionibus partes evincunt quod fictum cambium fuerit verum. Ceterum ſi in foro appareret cambium eſſe merum figmentum, nunquam judices illud probarent. Et hoc in ſenſu intelligendus eſt Cardinalis de Luca, qui *lib. 5. tit. de camb.* probare videtur deſcriptum cambium. Nemo quippe rationis compos probare poteſt tale cambium, ſi fictum ſit, quomodo re-

vera eſt, & paſſim ad praxim reducitur. Si plura de cambiis cupis, lege *Tom. 7. lib. 3. diſſ. 4.*

CAPUT II.

De cenſibus realibus, & perſonalibus, eorumque diviſione.

I. QUæst. unic. *Quid, & quotuplex ſit cenſus?* Resp. Eſt jus exigendi penſionem ex re alterius frugifera. Juniores addunt aliam particulam, vel *ex perſona*, ut communi cenſus definitione includant cenſum perſonalem. Verum cum cenſus iſte commentitius mihi ſit, & uſuræ pallium; ideo a cenſus finitione eum excludo.

II. Tribuitur cenſus *in reſervativum*, & *conſignativum*. Dum quis rem ſuam alteri tradit, hoc onere adjecto ut quotannis qui rem accipit, ſolvat penſionem præſcriptam, conſtituit cenſum *reſervativum*. Cenſus *conſignativus* ille eſt, quando retento dominio rei tuæ, prædii, domus &c. alteri vendis jus percipiendæ penſionis in annos ſingulos.

III. Conſignativus rurſus dividitur 1. ex parte rei, in qua fundatur, in *realem*, *perſonalem*, & *mixtum*. 2. ex parte penſionis in *pecuniarium*, & *fructuarium*. 3. ex parte temporis in *temporalem* & *perpetuum*. 4. ex parte modi, quo celebratur, in *redimibilem*, & *irredimibilem*.

IV. *Realis* conſtituitur ſuper agro, domo, vel terra aliqua fructifera. Si alienetur, tranſeatque ad plures dominos, tranſit quoque onus iſtius cenſus, donec redimatur. Si res pereat, perit cenſus. *Perſonalis* conſtituitur immediate in perſona, quæ obligatur ad ſolvendam penſionem ex induſtria, labore, & operibus, & etiam ex bonis ſuis, ſi habeat. Cenſus iſte immediate afficit, & comitatur perſonam, non rem. Quare ſi bona pereant, & non perſona, cenſus conſiſtit. Et quamvis pro aſſecuratione tradatur hypotheca, non propterea tranſit in realem, quia hypotheca non manet immediate obligata, ſed tantum in defectum perſonæ. *Mixtus* conſtituitur tum ſuper re, tum ſuper perſona. Et ideo ſi res perit, & non perſona, hæc ſolvere debet: ſi contra perſona perit, & non res, ex hac penſio exigitur. *Pecuniarius* pecunia, *fructuarius* fructibus ſolvitur. *Temporalis* habet fixum tempus. *Perpetuus* durat ſemper. *Vitalitius* illigatur tempori incerto, nempe perſonæ. *Redimibilis* redimi poteſt arbitrio cenſualiſtæ, vel cenſuarii, vel utriuſque. *Irredimibilis* nunquam redimi poteſt. Qui emit cenſum, *Cenſualiſta*, qui ſolvit, *Cenſuarius* vocatur.

V. Cenſum realem probarunt Martinus V. Callixtus III. S. Pius V. in conſtitutione *Cum onus* &c. an. 1568. Licitus, & juſtus eſt contractus iſte. Conſentiunt ambæ partes. Pretium juſtum eſt. Quoniam licet penſiones omnes ſimul ſumptæ ſuperent pretium rei, ſucceſſive tamen acceptæ minoris valent.

VI. Objiciunt cenſuum oppugnatores, & uſuræ defenſores. Cenſus eſt purum putumque mutuum. Ego trado tibi 100. ut ſingulis annis reddas mihi quinque. Elapſis 20. annis, reddita ſors eſt. Et nihilominus recipiam quotannis quinque in centum. Quid autem hoc eſt niſi mutuum perpetuum?

VII. Varia, quæ præbent auctores, reſponſa evincunt objectionem non eſſe levioris momenti. Unica vera reſponſio hæc mihi videtur. Improbatur acceſſio ſupra ſortem in mutuo, quia pecunia natura ſua ſterilis eſt, & uſu civili conſumitur. Fit frugifera induſtria mutuatarii, non mutuatoris. Contra fundi cenſuum natura ſua frugiferi ſunt, in quibus uſusfructus a dominio diſtinguitur. Si hæc duo diſtincta reipſa ſunt, vendi unum ſine altero poteſt. Neque hoc gratis aſſeritur. Nam ſi ager, ſi domus, ſi fundus, in quo fundatur cenſus, alluvione, incendio, aliove modo perit, ipſi *cenſualiſtæ*, minime *cenſuario* perit. Contra in mutuo mutuatario, non mutuanti perit. Diſcrimen ergo verum eſt, & reale. Huc res recidit, ut cenſus celebrentur juxta conſtitutiones apoſtolicas. Quod reipſa interveniat verus contractus venditionis, ut emptionis juris ad percipiendas penſiones: quod fundus cenſus ſit reipſa frugifer, & liber, & correſpondens ſorti. Frequentiſſime cenſus iſti fictitii ſunt, quia non ſervantur conditiones præſcriptæ a conſtitutionibus pontificiis. Auctores illi qui negligunt conditiones a S. Sede præſcriptas, hæreticorum calumniis exponunt pontificias bullas. Si plura ſcire aves de diſcrimine inter cenſum & pecuniam mutuatitiam, legeſis *comm. noſtrum in Encyclicam Benedicti XIV. diſſ. 3. c. 4. §. 5.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

De cenſu perſonali mirifico uſuræ pallio.

I. SI ipſi cenſus reales, pontificia auctoritate probati, difficultatem præferunt, & inde uſurarum patroni anſam arripiunt honeſtandi moderatas uſuras, quiſque videt quid de perſonalibus cenſibus dicendum ſit. Cenſuum realium juſtitia defenditur, ſi ſerventur præſcriptæ conditiones. Hæ conditiones deficiunt in cenſibus perſonalibus. Ergo feneratitii ſunt.

II. Martinus Navarrus *de uſur. n.* 80. teſtatur, *fere omnes* Theologos, & Canoniſtas damnare cenſum perſonalem: P. Leſſius citat *Biel* pro patrono cenſus perſonalis. Sed *Biel in* 4. *diſt.* 15. *q.* 12. ait: *Hoc dico recitative* &c. Reſpondet P. Leſſius *lib.* 2. *c.* 22. *dub.* 10. *n.* 56. hoc non obſtare, inquiens: *Sic enim loqui ſolemus ad declinandam invidiam, quando aliquid novi, & receptæ opinioni adverſum ex noſtra ſententia proferimus.* Intellexiſtin'? Sic loqui *ſolemus* cum aliquid *novi*, & receptæ doctrinæ adverſum procudimus. Licitum ergo eſt in morum controverſiis *novas doctrinas* procudere receptæ antiquorum doctrinæ oppoſitas? Ad declinandam *invidiam* ambigua adhibentur verba. Aut vera doctrina eſt, aut falſa. Si vera, timenda ne eſt Jeſu Chriſti diſcipulis invidia? Sed divina providentia diſponitur ut ab ipſis auctoribus vocetur *nova*, & antiquæ doctrinæ oppoſita, doctrina quam ipſi propugnant. Si enim *nova* eſt, nec ab Evangelio, nec a Patribus, nec a Conciliis tradita, profecto falſa eſt.

III. P. Paulus Layman *lib.* 3. *n.* 4. *c.* 18. ſcribit: *Cenſus perſonalis utrimque redimibilis ſuper perſonæ induſtria locatus, probabiliter defenditur. Attamen periculo uſurariæ intentionis non caret. Ita contra communem docent DD.* Defendunt DD. contra *communem probabiliter*? Qui ſunt hi DD. qui communi Eccleſiæ doctrinæ ſeſe opponunt?

IV. P. Patritius Sporer Tamburini, Laymani, Sanchez, Dianæ collector *tract.* 6. *c.* 6. *n.* 16. ſcribit: *Probabiliſſime quoque licitus eſt cenſus perſonalis.... etiam redimibilis ex utraque parte, etiam adjuncto pacto aſſecurationis ſpectando præciſe rei naturam, licet ubique ſubſit periculum uſurariæ intentionis: ideo merito prohibitus per Bullas Pontificum.* Licitus eſt cenſus perſonalis, & quidem *probabiliſſime, & ſimul merito per Bullas pontificum improbatus?* Meliores ne juris naturæ, & evangelici interpretes Caſuiſtæ novi, quam Pontifices ſummi? Si merito per Bullas Pontificum eſt improbatus cenſus iſte, miſſis diſputationibus, eumdem & nos manibus collatis improbemus. At reſiſtit P. *Viva*, qui *p.* 4. *q.* 4. *a.* 3. *n.* 6. docet, DD. *communiſſime* negare cenſum perſonalem eſſe fenebrem.

V. Conſidera ortum, incrementum, & propagationem opinionis hujus. Biel cœpit *recitative*, P. Leſſius ſecutus eſt *ſpeculative*, P. Layman *probabiliter*, P. Sporer *probabiliſſime*, P. Viva *communiſſime*. Sic propagantur novæ opiniones adverſus antiquam ſanctorum Pontificum doctrinam.

VI. Verum ſi Bullæ pontificiæ prohibent cenſum perſonalem, ut fatentur adverſarii, qua ratione illum propugnare poſſunt? Et quod Bullæ pontificiæ improbent hunc contractum, præter adverſarios teſtatur Benedictus XIV. *lib.* 7. *c.* 48. *n.* 5. *de Syn.* ubi ait: *Superfluum eſt novis argumentis cenſum perſonalem inſectari, quem jam proſcripſit S. Pius V. in laudata conſtitutione*, Cum onus: *ubi ad cenſus honeſtatem, inter ceteras conditiones hanc quoque requirit ut cenſus conſtituatur in re fructiferà, non qualicunque, ſed immobili, certa, ac nominatim deſignata.*

VII. P. Paulus Comitolus doctiſſimus Jeſuita antiprobabiliſta *lib.* 3. *Reſp. mor. q.* 27. clamat: *Quis exiſtimare poſſet omnes chriſtiani imperii provincias, ac regna non teneri hac lege .... Verum mihi minime dubium eſt, vim habere conſtitutionem in omnibus Regnis, ac provinciis: id quod non obſcure declarant verba illa ejuſdem conſtitutionis.* Volumus autem &c.... *Accedit hæc firmiſſima ratio. Pontifex perniciofis cenſibus neceſſaria lege potuit mederi, debuit, potuit, ac voluit in omnibus locis mederi: Quare maxime generalem hanc legem eſſe oportuit: alioquin omnium chriſtianarum Nationum, & ſuæ item ſaluti Romanus Pontifex non valde prudenter conſuluiſſet, cum non ſuſtulit illud malum ex omnibus Provinciis orbis chriſtiani, quod æqua ſanctione tollere poterat, ac debebat.*

VIII. Sed quodnam non acceptationis argumentum promet aliquis? quod non ſit promulgata in ſingulis provinciis? Finge etiam hanc hypotheſim. Quænam provincia, quodnam regnum examen, juris forma ſervata, inſtituit, ſit ne acceptanda, an ſecus Piana Bulla? Nullum omnino. Cur ergo non acceptata? Quia homines avari, cupidi, feneratores fenebres iſtos cenſus & uſu-

Digitized by Google

uſuraria cambia continuarunt? Quis id aſſerere audeat? Non alia ergo de cauſa non acceptata dici poteſt, niſi quia aliqui Theologi videntes populos majori ex parte cenſus perſonales, cambia ſicca, contractus trinos celebrantes non ſecus poſt Bullam ac antea, pia intentione, ut ſentire nos convenit, eoſdem præſervandi ab uſuræ flagitio ſcribere cœperunt: *Bulla non eſt uſu recepta*. Tum non pauci poſt illos continuarunt ſcribere, *Bullam non eſſe uſu receptam*; quamvis his temporibus Benedictus XIV. eamdem Bullam allegaverit contra cenſus perſonales. Sed audiant, & imitentur percelebrem Jeſuitam P. Comitolum *lib. 3. q. 27. n. 5.* ſic fantem: *Quærunt enim arbitri ſacrarum Confeſſionum: quid igitur nobis cum iis agendum erit... qui ex cenſibus, qui ad præſcriptam rationem* conſtitutionis *non ſunt facti, nec celebrantur, fructus percipiunt? quid item cum dominis provinciarum? Ego id agerem. Dominos Provinciarum, niſi vellent accipere Pianam Conſtitutionem, non abſolverem. Ceteris, ſi quid poſt auditam legem Pii V. per fraudem, aut dolum, contrahendo cenſu commiſerint, pronuntiarem inane eſſe quidquid fecerunt, contractum fuiſſe nullum, ac propterea nullum iis jus fuiſſe percipiendarum penſionum; & ita neceſſariæ reſtitutioni eſſe obnoxios.*

IX. Propugnatores cenſus perſonalis diviſi ſunt in claſſes duas. Alii defendunt cenſum perſonalem ſolum ex parte venditoris, ſecus ex parte emptoris, ut *Henricus a S. Ignatio*, cujus opus proſcriptum eſt, & in materia uſuræ fortaſſis eſt æquo laxior, quod dictum ſit ob imperitos, qui hunc auctorem citant, ac ſi ſemper ſanam propugnaret doctrinam. Alii defendunt eumdem utrimque redimibilem, adjecta etiam hypotheca.

X. Sic autem argutantur auctores iſti. Poſſum ego tibi vendere jus percipiendi fructum agri mei. Ergo eadem ratione poſſum tibi vendere partem fructuum induſtriæ meæ. Aut ergo improbandus cenſus realis, aut probandus cenſus perſonalis.

XI. Futilis & inepta argutatio. Terra natura ſua fructus parit in perpetuum. Perſona humana in dies mutatur. Hodie fecunda, cras ſterilis. Hodie contrahit cenſum perſonalem, cras in morbum incidit diuturnum. Interim cenſum quotidie currit. Spectato ergo naturæ jure, ad quod appellant defenſores, fenebris eſt cenſus iſte, & ut talem damnarunt Pontifices, ſapientiores quam alii, juris iſtius interpretes.

XII. Clauſula quæ præſcribit ſubjiciendum eſſe cenſui fundum frugiferum, & immobilem, jus naturale ſpectat, ipſamque contractus ſubſtantiam. Hanc clauſulam præcipiunt quatuor Romani Pontifices Martinus V. Nicolaus V. Calixtus III. S. Pius V. Nunquam diſputatum inter Theologos ante Pianam conſtitutionem, eſſet ne tantum humani juris præfata clauſula, ſed an uſurarius eſſet hac ſublata clauſula. Uſurarium declararunt cenſum, deficiente fundo frugifero immobili, & determinato. Ergo nunc quoque ut tale habendum.

XIII. Paucis omnia perſtringo. Si rationes cum rationibus conferantur, rationes pro cenſu perſonali ſunt inventa primum *recitative*, poſt *ſpeculative*, inde *probabiliter*, rurſus *probabiliſſime*, & tandem *communiſſime* propagata inter juniores. Si auctoritas Theologorum, & Canoniſtarum cum auctoribus comparetur, fatetur vel ipſe P. Leſſius ſuo tempore noſtram ſententiam fuiſſe communem. Finge omnia utriuſque partis argumenta eſſe paria. Pontifices ſummi damnant cenſum perſonalem. Finge etiam, quod prorſus nego, pontificiam prohibitionem eſſe juris poſitivi? Quid inde? An leges quæ vetant aliquem contractum ob uſuræ ſpeciem, ob pericula graviſſima fraudum, oppreſſionum, & uſurarum, non obligant ubique gentium? An obligatio vitandi gravia pericula, & ſcandalum hæreticorum non eſt naturalis & divini juris? An non obſtringit provincias omnes? An in re graviſſima, qualis eſt avaritia, & uſura, quorumdam interpretamentis adhærendum, neglectis graviorum Theologorum & ſummorum Pontificum ſanctionibus? Tu lector chriſtiane judex ſede.

XIV. Certum ergo firmumque habeo, cenſum perſonalem ſive utrimque redimibilem, ſive irredimibilem, ſive quocumque modo conceptum, fenebrem eſſe. Evidentius quidem uſura ſe prodit in cenſu utrimque redimibili; at non propterea probabilis eſt opinio de hoc cenſu irredimibili. S. Pius V. fatentibus adverſariis, damnavit cenſum perſonalem. Opinio autem a S. Sede damnata omni caret probabilitate. Sæculis XIV. Chriſtiana Reſpublica vixit ſine cenſibus. Ipſum Romanum Imperium cenſuales contractus ignoravit. Ut primum invecti fuere, quatuor Romani Pontifices, præſcriptis clauſulis, ab uſuræ labe reales purgarunt. Si plura de cenſibus realibus & perſonalibus cupis, lege *Tom. 7. lib. 3. diſſ. 4. c. 12.*

c. 12. ubi plura invenies, quæ ſpectant hiſtoriam, & omnia adverſariorum ſophiſmata convulſa.

XV. QUÆST. I. *Jure naturæ ſpectato licitum ne eſt pactum, quo obſtringitur cenſuatius ut redimat cenſum ad arbitrium emptoris?* RESP. Adfirmant aliqui. Sed hæc opinio falſa mihi eſt, ſpectato ſolo naturæ jure. Quoties tradis pecuniam cum pacto ut tantumdem reſtituatur, uſura eſt, ſi acceſſiones præter ſortem exigas. Id in præſenti evenit. Siquidem emis cenſum mille aureorum pretio: 50. in annos ſingulos percipis: cenſuarium cogis ut poſt triennium, aut ſexennium cenſum redimat eodem pretio. Quid amplius ad verum mutuum, & uſuram requiritur? E contrario res ſe habet, dum ex parte ſolius venditoris remanet facultas cenſus redimendi. Hæc quippe facultas non tollit veram emptionis & venditionis rationem: quia venditor non poteſt unquam redimere cenſum, ex illius parte timeri mutuum nequit. Quare emptor vere emit, cum pretium datum repetere non queat. Hanc ſententiam defendunt graviores Theologi. Obligari venditor poteſt, ut eadem moneta cenſum redimat, dummodo æquale periculum ſit incrementi, & decrementi.

XVI. QUÆST. II. *Pereunte fundo ſubjecto cenſui, perit jure naturæ cenſus?* RESP. Adfirmat S. Pius V. in ſua conſtitutione, pereunte fundo cenſui ſubjecto ſive in totum, ſive in partem, perire quoque cenſum. Negantem tamen opinionem defendunt Salmanticenſes *tract.* 14. *c.* 4. *p.* 2. §. 4. quia, inquiunt, fundi non ſupponuntur cenſibus, ut ex iiſdem penſiones ſolvantur, ſed ut pignus & hypotheca ad cenſus ſecuritatem. Hæc opinio falſa eſt mihi. Ea enim admiſſa, cenſus ſunt verum mutuum, adjecto pignore.

XVII. QUÆST. III. *Licitus ne eſt cenſus cui ampliores fundi ſubjiciuntur, non deſignata parte determinata?* RESP. S. Pius V. ad fraudes, & uſuras tollendas præcipit ut determinata fundi pars cenſui ſubjiciatur. Quoniam ſi pars ſubjecta cenſui perit, emptori cenſus perire debet. Nec obſtat quod in omni inſtrumento cenſus, omnia bona venditoris ſubſtituantur in aſſecurationem ejuſdem. Quoniam ejuſmodi ſubſtitutiones & hypothecæ fiunt, ut ſecurus reddatur fundus ſubjectus cenſui ab evictione: nempe ſi fundus eſſet alio cenſu gravatus, fideicommiſſo ſuppoſitus, aut alio debito onuſtus, tunc ſupplere alia debitoris bona deberent. Ceterum ſi fundus periret, cenſuiſtæ perire debet: & hoc certum eſt.

XVIII. QUÆST. IV. *Licitus ne eſt cenſus vitalitius?* RESP. Adfirmat communis opinio. Eſt enim contractus ſortis, in quo æquale periculum utriuſque partis eſt. Sors quippe expoſita periculo frugifera evadere poteſt, quando periculum æquale ſit tam reſpectu vendentis, quam ementis. Quia tamen contractus iſte ſpeciem aleæ habet, niſi neceſſitas urgeat, non probarem reſpectu illorum qui ex inſtituto cenſus vitalitios celebrant, unice ut lucrentur. Mihi hac de re aqua hæret. Quare, ſublata neceſſitate, ut ab hoc cenſu abſtineant Chriſtiani ſuadeo.

XIX. QUÆST. V. *Licitus ne eſt contractus vulgo dictus* a godere, *ad gaudendum?* RESP. Frequentiſſimum in Italia hunc contractum ait Diana. Hoc pacto celebratur. Sempronius dat tibi ſuam domum, vel ſuum agrum; & tu eidem pecuniam reſpondentem valori domus, vel agri, ſic mutuo paciſcentes. Tu utere pecunia mea, & ego utar agro tuo. Ego quando voluero repetam pecuniam, & tu agrum: vel tu quinquennio, decennio utere pecunia mea, & ego utar agro tuo. Honeſtare hunc contractum aliqui juniores cum Diana contendunt, larva venditionis, cum pacto retrovenditionis. Sed eſt aperta, & verſuta circuitio, & mutui larva. Licita utique eſt venditio cum pacto redemptionis in favorem venditoris. Pactum vero iſtud in favorem emptoris ſenebre eſt, ut ſupra dixi. Et hæc de uſura, & uſuræ palliis ſufficiant. Lege *Tom.* 7. *lib.* 3. *Diſſ.* 4. *& tom. de uſura contra Trin. & comment. in encyclicam.*

CAPUT IV.

De ludo, & ſponſione.

I. QUÆST. I. *Ludus propter lucrum principaliter intentus vitioſus ne eſt?* RESP. Adfirmant Gabriel, Toſtatus, & alii. Sed negant alii. Non eſt peccatum, inquit Lugo *diſp.* 31. ordinare medium ad finem qui utilis ſit, ſi finis licitus eſt. Lucrum eſt finis licitus. Ergo & ludus. Hanc opinionem, quam falſam reputo, improbat S. Thomas 2. 2. *q.* 77. *a.* 4. ubi ſtatuit, mercaturam ipſam quæ *eſt propter lucrum quærendum, quamdam turpitudinem habere*, quia deſervit cupiditati. Eam licitam reddit publica vel privata utilitas. Ludus ſuapte natura in-

inſtitutus eſt ad animum recreandum. Finis ludi, animi ſolamen eſt, non lucrum. Ergo lucrum perturbat ordinem, & detorquet ludum a fine ſuo.

II. Ludum hunc lucratorium inter contractus collocant juniores, eumque definiunt: *Eſt contractus, in quo victori certaminis res ab utroque expoſita tribuitur.* Tres aſſignant conditiones ut licitus ſit. 1. Ut ludentes liberam habeant facultatem diſponendi de re quam ludo exponunt. Heinc peccare eos ajunt qui ludunt cum latrone, puero, depoſitario, ſtulto, filiofamilias, prodigo, Religioſo clauſtrali. 2. Ut ludus ſit licitus requiritur ut alter alterum ad ludum fraudibus, dolis, conviciis non inducat. 3. Ne fraudes contra ludi leges interveniant.

III. Ludum hunc lucratorium tanquam illicitum rejicio, & tanquam perniciosum familiis, & Reipublicæ. Conditiones quas juniores præſcribunt, majorem malitiam impedire valent, at honeſtatem tribuere ludo lucratorio nequeunt. Gradum malitiæ ignoro, quamvis ſciam ludum lucratorium vitioſum eſſe. Qui accidentaliter & præter conſuetudinem aliquid pecuniæ etiam principaliter propter lucrum impenderent, gravis culpæ non damnarem. Contra, qui in conſuetudine ludendi principaliter propter lucrum verſarentur, a gravi culpa non liberarem, nec abſolverem, niſi conſuetudinem hanc relinquerent. Quoniam vix ac ne vix quidem contingit quin talem conſuetudinem gravia conſequantur abſurda. Suſcipitur primum ludus oblectandi animi cauſa; at progreſſum & finem occidere in avaritiam, & familiarum ruinam, experientia docet.

IV. QUÆST. II. *Licitus ne eſt ludus aleæ, ſeu fortunæ?* RESP. Leges ipſe civiles *ff. de aleæ uſu l.* 1. 2. *&* 3. ſevere prohibent hunc ludum. Accedunt leges peculiares cujuſcumque regni, & jus canonicum cap. *Epiſcopus* diſt. 35. ubi laici aleæ operam dantes communione privantur, & clericis Diaconis, aut Presbyteris pœna depoſitionis imponitur, & Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *cap.* 22. antiquos canones adverſus Clericos aleæ operam dantes innovat.

V. Itaque ludus ſortis, ſeu aleæ propter lucrum natura ſua vitioſus eſt. Præterea ludi chartarum qui non ab induſtria, ſed a fortuna pendent, ut ſunt ludi vulgo *Baſſetta*, *Faraon*, *Triſſac*, taxillorum, tot pericula ſecum afferunt, ut neminem ad ſacramenta admitterem, niſi prius deſiſteret, & his ludis vale diceret. Ariſtoteli luſores iſti, & latrones idem ſunt. De ludis Clauſtralium vide ea quæ ſcripſi in *Diſciplina apoſtolico-monaſtica diſſ.* 6. *c.* 4.

VI. Qui exponunt publicas menſas ad ludendum, & in propriam domum ludentes recipiunt, peccant mortaliter, & arcendi ſunt a Sacramentis, ut adfirmant communiter vel ipſi benigniores. Similiter artifices chartarum, & taxillorum non eſſe abſolvendos, docet S. Antoninus in ſua *ſummula confeſſional. part.* 2. *c.* 3. *&* 2. *p. ſum. tit.* 1. *c.* 23. §. 13. Oppoſitum docent non pauci. Vide quæ de ſcandalo dicta ſunt.

VII. QUÆST. III. *Sponſiones vulgo* ſcommeſſe *licitæ ne ſunt?* RESP. Negant Sylveſter, Gabriel, S. Antoninus, & alii. Adfirmant vero communiter juniores. Sermo non eſt de ſponſionibus quæ recreationis cauſa per accidens fieri ſolent; ſed de ſponſionibus lucratoriis, quæ communiter fieri ſolent ſuper bellorum eventu, ſuper ludentium victoria, vel jactura. Sponſiones hujuſmodi a vitio purgari vix poſſunt.

VIII. Cardinalis de Lugo *diſp.* 31. *ſec.* 6. *n.* 74. licite fieri ſponſionem docet, quæ cum damno proximi eveniet: *quia*, inquit, *licet ſpondenti detur occaſio optandi mortem Petri, hoc tamen per accidens eſt.* Et *n.* 75. ſubdit: *Infertur ſecundo, non eſſe etiam de jure naturæ illicitum ſponſionem facere ſuper peccato committendo ab aliquo tertio. Ita Sanchez cum aliis.* Quodnam iſtius ſponſionis objectum? Peccatum. Nonne honeſtum? Quinam finis? Lucrum. Nonne ſanctum? *Sanctum*, inquit Auguſtinus, *eſt quod volumus.* At ſanctum ſæpius non eſt, ſed pravum, ac vitioſum. Paradoxa de ludis lucratoriis P. Cæſaris Calini vide *Tom.* 7. *lib.* 3. *diſſ.* 4. *cap.* 15.

CAPUT V.

De aſſecuratione, pignore, tranſactione, emphyteuſi, feudo, commodo, precario, depoſito, locatione, conductione, promiſſione, & donatione.

I. QUÆST. I. *Quid ſit aſſecuratio?* RESP. Eſt contractus quo pacto pretio aliquis rei periculum ſuſcipit, damnum ſive in totum ſive in partem compenſaturus. Pretii quantitas taxata eſt platearum legibus. Contractum hunc licitum afferunt omnes. In cap. *Naviganti* prohibita aſſecuratio eſt reſpectu mutuatoris ob uſuræ periculum.

Digitized by Google

II. Quæst. ii. *Quid ſit fidejuſſio, pignus, hypotheca, & tranſactio?* Resp. Fidejuſſio eſt alienæ obligationis in ſe ſuſceptio, qua quis ſe ad eam implendam obſtringit, principali debitore deficiente. Vocatur contractus iſte ſubſidiarius, & acceſſorius, quia ſubſtituitur fidejuſſor principali debitori. Qui ſe principalem pro altero debitorem conſtituit, non eſt proprie fidejuſſor. Sæpe tamen fidejuſſores ſe conſtituunt debitores principales, qui appellantur *Mallevadori in principalità*. Iſti cogi ad ſolutionem directe valent, relicto debitore primo.

III. *Pignus*, & *hypotheca* pro eodem accipi ſolent. Preſſe tamen accepti contractus iſti differunt: nam *pignus* eſt de ſolis mobilibus, *hypotheca* de immobilibus. *Pignus* definitur contractus quo res mobilis creditori traditur in ſecuritatem debiti. *Hypotheca* eſt contractus quo res immobilis, nuda conventione, abſque traditione obligatur creditori in ſecuritatem debiti, ut ſi alter non ſatisfaciat, inde peti ſatisfactio poſſit. *Hypotheca* duplex: altera *generalis*, qua omnia bona obligantur; altera *particularis* qua quis aliquam rem determinatam obligat.

IV. Tranſactio eſt conventio oneroſa, qua dubia jura, & incerta inter partes componuntur. Hæc legitime inter partes conſtituta, eadem vi pollet, ac judicis ſententia. Quare ea ſemel peracta, non conceditur jus in integrum, niſi læſio enormis appareat. Utinam frequentior eſſet hic contractus utrique parti utilis, miſſis tot litibus victoribus perniciosis.

V. Quæst. iii. *Quid ſit emphyteuſis?* Resp. Eſt contractus quo rei immobilis dominium utile ad longum tempus transfertur, directo retento, onere impoſito annuæ penſionis ſolvendæ. *Emphyteuſis* vox græca eſt, quæ latine inſitionem, ſeu implantationem ſignificat: quia olim inculti fundi inferendi tradebantur.

VI. Si emphyteuta per triennium domino láico, & per biennium Eccleſiæ non ſolvit pactam penſionem integram, ipſo facto cadit in pœnam *commiſſi*, valetque dominus proprietarius eum privare re emphyteutica cum omnibus *meliorationibus* factis.

VII. Quæst. iv. *Quid ſit feudum?* Resp. Eſt contractus quo rei immobilis dominium utile transfertur, retento dominio directo ſub onere fidelitatis, & obſequii perſonalis. Differt ab emphyteuſi, quia feudatarius, ſeu vaſſallus non pendit domino annuam penſionem, ſicut emphyteuta, ſed tantum obſequium perſonale defenſionis, auxilii, & fidelitatis præſtare debet requiſitus a domino.

VIII. Quæst. v. *Quid ſit commodatum?* Resp. Eſt rei alicujus quoad uſum ſolum gratuita conceſſio ad certum tempus. *Precarium* vero eſt rei alicujus quoad uſum ſolum gratuita conceſſio ad nutum concedentis revocabilis. Affines ſunt ejuſmodi contractus; diſcrepant ſolum, quod precarium repeti ad nutum concedentis poteſt, commodatum vero ſolum elapſo tempore præſtituto.

IX. Quæst. vi. *Quid ſit depoſitum?* Resp. Eſt contractus quo ſola res cuſtodia alterius fidei committitur, ut integra reddatur. Requiritur mutuus conſenſus & deponentis, & depoſitarii. Depoſitarius nequit uti re depoſita abſque conſenſu deponentis. Si tamen pecunia ſit, quæ damnum ex uſu patitur, ea uti poteſt, ſi tamen ſemper promptus ſit ad eam reddendam ad nutum deponentis. Adhibere diligentiam debet in cuſtodia. Si damnum ſequatur, tenetur ex culpa lata tantum ad recompenſationem. Religioſi clauſtrales ſuſcipere depoſitum nequeunt abſque licentia Prælati: Cœnobium non tenetur ad compenſationem, ſi depoſitum pereat apud privatum Religioſum, vel apud Prælatum, niſi cum capituli conſenſu illud ſuſcepiſſent. Ceteri ratione utentes capaces ſunt recipiendi depoſitum.

X. Quæst. vii. *Quid ſit locatio?* Resp. Eſt contractus oneroſus, quo uſus, vel fructus rei, vel perſonæ venditur pro pretio. Conductio eſt contractus quo uſus rei, vel perſonæ emitur pro pretio.

XI. Quæst. viii. *Peccant ne qui domos locant ad uſuras exercendas, ad meretricandum?* Resp. Adfirmant Patres omnes, ut alibi palam feci. P. Claudius La-Croix *lib.* 3. *p.* 2. *dub.* 2. *n.* 1042. congerit opiniones oppoſitas probabiles, improbabiles, & laxas, & more ſuo, arbitrio lectorum eaſdem ſubjicit, ac ſi Pyrrhoniſmus eſſet Moralis chriſtiana. Inclinare ſe tamen oſtendit in opinionem docentem licitam eſſe talem locationem: quia hæc, inquit, tendit proxime ad damdam habitationem, remote vero præbet occaſionem peccandi. Opinio hæc, ut mihi videtur, falſa eſt. Vide quæ dicta ſunt ubi de ſcandalo.

XII. Quæst. ix. *Quid ſit promiſſio, & quænam obligatio?* Resp. Eſt libera, & ſpontanea fidei datio de re licita poſſibili. Requiritur enim ad veram promiſſionem obligatio præſtandi ex virtute fidelitatis id quod pro-

promittitur, nec ſufficit ſola voluntas faciendi; & ideo dicitur *datio fidei*. Dicitur libera, & ſpontanea, quia promiſſio contractus gratuitus eſt.

XIII. Ut promiſſio obligationem inducat, acceptata ſit oportet ab illo cui fit. Promiſſio juramento firmata ante acceptationem revocari nequit, quia promiſſor vinculo religionis, ſe obſtringit ad non revocandam promiſſionem, quidquid in oppoſitum dicant aliqui. Gravitas obligationis in promiſſione gratuita pendet ex intentione promiſſoris, qui ad hoc quod attinet legiſlator eſt.

XIV. QUÆST. X. *Quid ſit donatio?* RESP. Eſt liberalis alicujus rei traditio. Alia *realis* in rei traditione ſita; alia *verbalis*, qua quis donat rem abſentem, quæ imperfecta donatio eſt, & potius promiſſio. Rurſus donatio tribuitur in abſolutam, quæ perfecta eſt; & in conditionatam, quæ conditionem annexam habet. Denique alia eſt donatio *inter vivos*, quæ continuo transfert dominium in donatarium, etiam vivente donatore; alia eſt donatio *mortis cauſa*, in qua quis rem nunc donat, ſed poſt mortem poſſidendam. Hæc revocabilis eſt, ſecus illa, exceptis paucis caſibus.

XV. Donare valent qui abſoluto dominio rei donandæ potiuntur. Heinc Religioſi donare nequeunt. Revocandæ donationis cauſæ ſunt. 1. Donatarii ingratitudo probata in judicio. 2. Proles noviter ſuſcepta. 3. Si donatio ſit inofficioſa contra pietatem paternam erga filios, ut ſi lædat jus legitimæ debitæ filiis. 4. Si quid donatum ſit ob cauſam, non ſecuta cauſa.

CAPUT VI.

De teſtamentis.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit teſtamentum?* RESP. Eſt ultima voluntatis humanæ juſta ſententia de eo quod quis vult fieri poſt mortem, cum directa heredis inſtitutione. Proprietas vera teſtamenti, ut diſtincti a ceteris ultimis voluntatibus, eſt *heredis inſtitutio*, qui perſonam defuncti repræſentet. *Codicillus* eſt veluti teſtamenti appendix, & ſcribitur ad aliquid mutandum eorum quæ in teſtamento diſpoſita ſunt, aut declarandum, adjiciendumve. Ex privilegio dumtaxat poteſt in codicillo heres inſtitui. Alicubi valet teſtamentum ſine heredis inſtitutione.

II. Teſtamentum duplex. Aliud *ſcriptum*, ſeu *clauſum* & ſigillis munitum. Aliud *nuncupativum*, ſeu apertum, quod abſque ſcriptura, ſola verborum nuncupatione formari poteſt. Si quis plura conficit teſtamenta, ultimo ſtandum eſt.

III. *Legatum* eſt donatio facta a teſtatore, & ab herede præſtanda alicujus rei particularis. Fideicommiſſum eſt legatum, vel hereditas fidei legatarii vel heredis ita commiſſa, ut alienare eam nequeat, ſed debeat illam tradere, & reſtituere, cui teſtator præſcribit. Duplex fideicommiſſum: generale, quo tota hereditas gravatur; & particulare, quo res determinata fidei legatarii committitur reſtituenda.

IV. QUÆST. II. *Quæ ſolemnitates requiruntur ad teſtamentum nuncupativum?* RESP. Jure communi requiruntur ſeptem teſtes maſculi puberes, qui annos 14. expleverint, quique liberi, & invitati, ac rogati omnes audiant voluntatem teſtatoris. Ad teſtamentum *ſcriptum*, ſeu *clauſum*, requiritur ut teſtator coram ſeptem teſtibus declaret hoc eſſe ſuum teſtamentum. Omnes teſtes debent ſubſcribere. Si quis ignorat ſcribere, alius pro eo ſcribat, & proprio, vel communi ſigillo teſtamentum ſignare debet. Excluduntur muti, ſurdi, impuberes, pater heredis, & qui ſub poteſtate teſtatoris ſunt, cæci, amentes, prodigi, infames a numero teſtium. Hæc de jure communi. Ceterum ſinguli Principatus ſuas habent peculiares leges, quæ ſervandæ ſunt.

V. QUÆST. III. *Quas ſolemnitates poſtulat teſtamentum ad pias cauſas?* RESP. Teſtamenta quæ hereditatem deſtinant pauperibus, Eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, virginibus, viduis, nuncupantur ad pias cauſas. Si legatum in teſtamento relinquatur præfatis, non dicitur teſtamentum ad pias cauſa. Quoties conſtat de conſenſu teſtatoris aut ex ejus privata ſcriptura, aut ex duobus teſtibus, ſive viris, ſive feminis, valet teſtamentum ad pias cauſas, ſublatis ſolemnitatibus jure communi præſcriptis.

VI. Ad teſtamenta cæcorum nuncupativa ſeptem teſtes requiruntur. Milites teſtantes extra bellum ſunt ſubjecti juri communi; in bello vero ea ſervare debent quæ juris naturæ præſcripta ſunt, nempe teſtamenta fieri coram duobus teſtibus ſive viris, ſive feminis debent. Ad *codicillos* quinque teſtes requiruntur. Sed leges municipales conſulendæ ſunt.

VII. QUÆST. IV. *Quid ſit teſtamentum imperfectum?* RESP. Teſtamentum imperfectum

ctum dicitur, quia aut deficiunt ſolemnitates a jure præſcriptæ; aut teſtator morte percuſſus illud perficere nequivit. Hoc jure communi nullum eſt. Dum dubitatur validum necne ſit teſtamentum, communiter auctores validum aſſerunt. Et ſi ſit ad pias cauſas, validum in utroque foro eſt, ſicut & legata pia. Si teſtator aſſerat in teſtamento ſe ſchedulam dediſſe Confeſſario, vel alteri perſona ſubſcriptam, velleque omnia in ea contenta valere, implenda ſunt non ſecus ac teſtamentum.

VIII. Si teſtator plena libertate caret, ſi dolo, lenociniis, fraudibus deceptus eſt, nullum eſt teſtamentum ab eo factum. Qui decipiunt teſtatorem, peccant contra juſtitiam, & ad reſtitutionem tenentur. Idem dicendum de illis qui verſute impediunt ne teſtamentum condatur.

IX. QUÆST. V. *Quinam poſſunt teſtamentum condere?* RESP. Omnes uſu rationis præditi poſſunt de bonis ſuis teſtari, niſi aliqua lex obſit, ut obeſt Religioſis vi voti paupertatis, & Epiſcopis de reditibus Eccleſiæ. Impuberes maſculi ante 14. & feminæ ante 12. annos teſtari nequeunt. Filiifamilias de bonis caſtrenſibus, & quaſi caſtrenſibus teſtari valent.

X. Crimina judicis ſententia probata, quæ teſtari vetant, ſunt. 1. hoſtilis Cardinalium percuſſio, incarceratio, aut cooperatio ad hæc crimina. 2. Hæreſis, vel hæreticis favere, & eoſdem receptare. 3. Condemnatio ob libellum famoſum. 4. Uſurarii publici. 5. Damnati ad mortem, & quibus aqua, & ignis interdicuntur, inhabiles ſunt ad teſtandum.

XI. QUÆST. VI. *Quinam in heredes inſtitui nequeant?* RESP. 1. Hæretici, & apoſtatæ, ſi intra annum non egerint pœnitentiam. 2. Qui non poſſunt teſtari ob delictum. 3. Percuſſores Cardinalium poſt judicis ſententiam. 4. Civitates inimicæ. 5. Qui occidunt teſtatorem. 6. Qui prohibent condere teſtamentum, vel conditum revocare. 7. Si heres acceſſit ad uxorem teſtatoris, judicatur indignus hereditate. 8. Si teſtator captivus erat, & heres eum liberare neglexit, privari hereditate meretur. Verum hæc omnia ad forum civile attinent.

XII. QUÆST. VII. *Quomodo filii ſpurii, & naturales ſuccedunt patri?* RESP. Filius naturalis jure communi ſuccedit in duabus unciis parenti non habenti filios legitimos. Duæ unciæ ſextam bonorum partem comprehendunt. Hoc tamen alicubi limitatur, ſi pater uxorem non habeat. Filius ſpurius nihil præter alimenta ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato recipere jure valet, etiamſi pater filiis legitimis careat. Filii naturales ſuccedunt matri non ſecus ac legitimi. Variæ tamen ſunt regionum leges, quibus ſtandum eſt.

CAPUT VII.

De heredibus neceſſariis, eorumque ſubſtitutione.

I. TRiplex heredum genus. Alii neceſſarii, qui abſque legitima cauſa privari hereditate nequeunt. Si hos teſtator præterit innominatos, nullum eſt communi jure teſtamentum. Alii ſunt heredes ab inteſtato, qui ſuccedunt defuncto abſque teſtamento. Tertio loco ſunt heredes extranei, qui libere a teſtatore heredes inſtituuntur.

II. QUÆST. I. *Quomodo filii parentibus, & patres filiis ſuccedunt?* RESP. Filii legitimi ſuccedunt neceſſario parentibus in legitima, quæ comprehendit tertiam bonorum partem, ſi filii fuerint quatuor, vel pauciores. Si plures quam quatuor, legitima includit medietatem bonorum. De reliquis bonis libere diſponere pater valet. Etiam in hoc variæ obtinent nationum leges.

III. Ordo in ſucceſſione ſervandus, ut propinquiores ſtipiti ſuccedant: ideo viventibus filiis non ſuccedunt nepotes. Inter filios dividitur hereditas per capita. Pater habet tres filios, quorum unus moritur, plures filios relinquens. Filii iſti ſuccedunt hereditati avi, vel aviæ non per capita, ſed per ſtipitem, quia omnes ſimul repræſentant unum patrem, & ideo ſuccedunt portioni quæ debebatur patri inter fratres dividendæ. Parentes nequeunt negare legitimam filiis debitam. Similiter aſcendentes ſuccedunt deſcendentibus, quando iſti carent ſucceſſionibus ſervato ordine propinquitatis. Fratres, & ſorores, ſublatis aſcendentibus, & deſcendentibus, non ſunt heredes neceſſarii, & multo minus ceteri conſanguinei.

IV. QUÆST. II. *Quibus de cauſis exheredari filii a parentibus, & parentes a filiis poſſunt?* RESP. 1. Eſt ſi filius manus impias in parentes injecerit, culpa interveniente mortali. Secus ſi id faceret ut ſe, vel Patriam defenderet. 2. Contumelia gravis illata patri verbis, vel factis. 3. Si filius parentem criminis accuſet, ob quod pœna mortis plectendus ſit, excepta hæreſi, vel cri-

crimine læſæ majeſtatis, aut proditionis Patriæ. 4. Si filius maleficus fuerit, aut maleficiorum ſocius. 5. Si filius machinatus ſit patris mortem, etiam effectu non ſecuto. 6. Si filius uxorem, velſconcubinam patris ſcienter agnoverit. 7. Si patre detento in carcere, noluerit filius pro eodem fidejubere. 8. Si filius impedierit ne pater teſtamentum conderet, aut conditum revocaret. 9. Si filia dotem repudiavit, ut luxurioſe viveret. 10. Si filia nupſerit ſervo non libero. 11. Si parentes amentes curare filii noluerint. 12. Si filii captivos parentes liberare noluerint. 13. Si filii catholici a Religione apoſtataverint. Similiter filii exheredare parentes ingratos, ſceleſtoſque valent.

V. QUÆST. III. *Quid de heredibus ab inteſtato dicendum?* RESP. Heres ab inteſtato ille dicitur, qui ratione propinquitatis ſanguinis ſuccedit defuncto. Iſti autem ſunt filii, nepotes, pronepotes &c. Si filii ſint, ſuccedunt per capita, ſi nepotes, per ſtirpem. Sublatis deſcendentibus, ſuccedunt aſcendentes, ſervato ſemper propinquitatis ordine. Sublatis aſcendentibus, & deſcendentibus ſuccedunt conſanguinei collaterales, ſive agnati ſint, ſive cognati. Si plura cupis, vide *Tom. VII. Lib. 9. Diſs. 5.*

VI. QUÆST. IV. *Quid ſit ſubſtitutio vulgaris, pupillaris* &c.? RESP. Subſtitutio vulgaris eſt qua quis heredi a ſe inſtituto alium quemlibet ſubſtituit, qui capax ſit ſucceſſionis teſtamentariæ. Subſtitutio *pupillaris* ea eſt qua pater ſubſtituit filio decedenti ante pubertatem alium heredem. Subſtitutio *exemplaris* imitatur ſubſtitutionem pupillarem, quatenus pater pro filio amente teſtamentum condere valet. Subſtitutio *fideicommiſſaria* gravat heredem, qui vocatur *commiſſarius*, ut reddat hereditatem aut integram, aut partem perſonæ alteri, quæ appellatur *fideicommiſſaria*. Subſtitutio *reciproca* ea eſt in qua inſtituti heredes ſibi ſuccedunt. Subſtitutio *compendioſa* ea eſt quæ plures ſubſtitutiones comprehendit quantum ad diverſa tempora.

VII. QUÆST. V. *Quomodo teſtamenta valida revocari queant?* RESP. Teſtator ad libitum revocare teſtamenrum ſuum valet. Aliqui contendunt, licite teſtatorem qui juravit ſe non revocaturum teſtamentum, poſſe abſque perjurii culpa illud revocare. Sed hæc opinio falſa eſt, ut communiter auctores docent. Juramentum enim de re licita ſervandum eſt. Revocationem tamen teſtamenti validam eſſe multi contendunt, quia perjurium afficit ipſum teſtatorem, minime vero invalidam efficit revocationem. Verum probabilior mihi ſententia eſt invalidam eſſe revocationem, quia medio juramento poteſtatem ſibi ademit teſtator revocandi teſtamentum conditum.

VIII. Secundum teſtamentum omnibus ſolemnitatibus munitum ipſo facto revocat primum. Quando duo ſimul condunt teſtamentum unica ſcriptura, uno mortuo poteſt ſuperſtes revocare teſtamentum, quod ſuam bonorum partem tangit. Quoniam licet una ſit materialis ſcriptura, duo tamen ſunt teſtatores. Quando dominus facultatem concedit alteri, puta uxor marito, ut pro ſe teſtamentum condat, mortuo hoc teſtatore uxor revocare teſtamentum nequit, quia teſtamentum firmatur morte teſtatoris; ſi tamen teſtator proprio nomine teſtamentum inſtituat, & ut dominus. Si enim ut miniſter, vel ut commiſſarius teſtamentum condat, non proprio, ſed domini nomine, tunc dominus revocare teſtamentum valet. Spectanda ergo eſt facultas in his caſibus a domino conceſſa condenti teſtamentum.

IX. QUÆST. VI. *Quam obligationem habeant heredes?* RESP. Tenentur ſolvere omnia defuncti teſtatoris debita, niſi acceptent hereditatem beneficio legis, & inventarii: quo fit ut heres ultra vires hereditatis non teneatur ſolvere. Dum inventarium conficitur, vexare creditores heredem nequeunt. Si vero heres intra intervallum a lege præſcriptum non confecerit inventarium, vel non repudiaverit hereditatem, tenetur omnia teſtatoris debita ſolvere, etiamſi ſuperent hereditatem. Debita realia, quæ comitantur hereditatem, ſecus perſonalia quæ afficiunt perſonam, tenetur heres ſolvere. Præter debita realia, legata quoque implere heres debet.

X. QUÆST. VII. *Quænam ſit obligatio executoris teſtamentarii?* RESP. Executores teſtamentarii alii ſunt *univerſales*, alii *particulares*. Illi ſunt qui eliguntur, quando in teſtamento non eſt facta heredis inſtitutio, ut teſtatori ſdebita ſolvant, & omnia bona diſtribuant. Iſti ut validum teſtamentum exequantur.

CAPUT VIII.

De legatis, eorumque diverſitate.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit legatum?* RESP. Eſt donatio aliqua quam teſtator præſtandam relinquit ab herede, de

eo quod foret heredis. Legatum aliud *purum*, quando nulla conditione, nullo præfinito tempore relinquitur: aliud in *diem* quo tempus præſcribitur illud reddendi: aliud *conditionatum*, quod aliquo onere gravatur. Durat legatum juxta voluntatem teſtatoris. Quare Alexander VII. damnavit oppoſitam opinionem n. 43. *Annuum legatum pro anima relictum non durat pluſquam per decem annos.* Si heres repudiavit hereditatem, nulla legata ſunt jure communi. Legata ad pias cauſas ſolvere heres ab inteſtato debet. Plura tamen jura particularia decernunt ſolvenda legata quæcumque, etiam repudiata hereditate. Legata *pura* continuo ſolvenda ſunt.

II. Legato aliquo fundo ſive immobili, ſive mobili cenſentur legata ea omnia quæ fundum conſequuntur. Heinc legato viridario, legatæ intelliguntur plantæ; legata veſte, etiam ornamenta ſive aurea, ſive argentea legata ſunt. Legata ad pias cauſas, ſi teſtator eligat talem pauperem, aut talem locum pium, his ſublatis, impleri legatum debet, niſi conſtaret legatum relictum eſſe ut bonum ipſius pauperis. Conditio turpis, vel impoſſibilis pro non adjecta legato habetur. Conditio adjecta, ut legatarius huic, aut illi puellæ nubat, valida eſt, & nullum legatum efficit, niſi legatarius deſignatæ puellæ nubat. Si hæc renuit, valet legatum. Invalida eſt conditio nunquam nubendi, exceptis viduis, quarum reſpectu conditio adjecta non nubendi valida eſt.

III. Legatum relictum pro nubenda virgine determinata tradi poteſt eidem, etiamſi ingredi religionem velit. Si legatum indefinitum ſit pro nubendis orphanis, viduis, & virginibus, eiſdem dandum legatum eſt: alia quippe formula relinquuntur legata pro virginibus ingreſſuris Religionem. Si deficerent virgines nubere volentes, quod raro accidit, tunc, niſi expreſſe conſtaret de oppoſita teſtatoris mente, tradi virginibus poſſet ingredientibus Religionem. Legatum relictum puellis nubere volentibus tradi nequit nuptis etiam pauperibus.

IV. QUÆST. II. *An legatum deſtinatum puellis hujus civitatis tradi extraneis poſſit?* RESP. Non poſſe certum eſt, quia eſſet aperte contra mentem teſtatoris. Si tamen extranei figerent ibi domicilium, tunc tranſacto decennio, tradi ſicut ceteris incolis legatum poſſet. Legatum relictum pro nubendis virginibus tradi nequit corruptis, ſi juridice conſtet eſſe tales. Si corruptio eſſet ſecreta, tradi legatum poſſet.

V. QUÆST. III. *Valet ne aliquis teſtamento derogare?* RESP. Teſtator eſt ſupremus legiſlator jure gentium, & civili. Expreſſa ejus voluntas, juſta cauſa ſublata, mutari nequit. Si dubia fuerit, illius mentis interpretationi, non commutationi locus eſt. Commutatio tunc locum habet quando mens teſtatoris clara eſt, ſed impleri nequit. In hoc caſu ſi legatum profanum ſit, caducum evadit, & tranſit ad heredes. Si fuerit ad pias cauſas, commutari in ſimilem pium uſum Epiſcopi arbitrio poteſt.

VI. QUÆST. IV. *Quando ex legatis deduci Falcidia poſſit?* RESP. Cajus Falcidius tempore Cæſaris Auguſti legem rogavit pro heredibus, quibus facultatem conceſſit detrahendi quartam partem bonorum teſtatoris, ut hac via eoſdem alliceret ad hereditatem acceptandam, vel ne ſolo nomine heredes eſſent. Hæc quarta pars *Falcidia* vocatur a ſuo auctore Falcidio. Ex bonis teſtatoris qualia ſunt tempore ejuſdem mortis, detrahenda eſt hæc quarta pars. Verum vix alicubi hodie obtinet jus commune circa *Falcidiam*; ſed peculiares leges vigent, quæ præſcribunt quid in caſibus occurrentibus agendum ſit.

CAPUT IX.

De obligationibus eorum qui foro aſſiſtunt?

AD calcem hujus libri de juſtitia & jure lubet quædam delibare quæ ſpectant viros forenſes. In Theologia chriſtiana indictam præterii materiam hanc, quod tempus tunc non erat hanc exornandi provinciam. In præſentia puncta præcipua breviter illuſtrabo. Ad rem.

§. I.

De judice.

I. QUÆST. I. *Quænam ſint judicis munia, ut recte judicet?* RESP. Primum omnium ſcientia judici neceſſaria eſt eorum de quibus ferre judicium debet. Tremenda ſunt oracula quibus Spiritus ſanctus *Sap. c. 6.* invehitur adverſus judices ſocordes, & ignorantes. *Melior eſt ſapientia quam vires . . . Audite ergo Reges, & intelligite, & diſcite judices finium terræ . . . quoniam duriſſimum judicium his qui præſunt, fiet . . . Ad vos ergo, Reges, ſunt hi ſermones, ut diſcatis ſapientiam, & non excidatis.* Non miniſtros judices tantum, ſed Reges ipſos Deus alloquitur.

Digitized by Google

tur. His tremendiſſimum judicium minatur, niſi ſcientiam didicerint qua & regere, & deprehendere judicum inferiorum errores queant. Funeſta detinentur cæcitate, ſi credant ſe liberos eſſe a diſcenda ſapientia regimini neceſſaria; ſi ſibi blandiantur ſat eſſe eligere bonos judices, & miniſtros, quibus totum onus committant. Adjutores iſti ſunt, & auxiliares copiæ. Ceterum ipſi Reges & Principes reddituri Deo ſunt rationem, & quidem ſeveriſſimam tum judicum, tum populi. Error eſt enormiſſimus, quo credunt ſuas expleviſſe partes, quoties optimos elegerint miniſtros. Hoc eſt unum, quod præſtare debent; ſed præcipuum eſt aſſidua vigilantia, & ſtudium, quo populo ſibi commiſſo aſſiſtere, & Principatus negotia tractare debent. Qui vult dignitatis ſplendorem, & reditus, velit neceſſum eſt onera graviſſima quæ dignitatem conſequuntur.

II. Judicibus omnibus præter ſcientiam ad rectum judicium formandum, neceſſaria eſt fortitudo, & conſtantia, qua parvipendant potentes, nullamque perſonam timeant. Inquit Deus Eccl. 7. *Noli quærere fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.*

III. Heinc graviter peccant qui deſtituti ſcientia, fortitudine, ceteriſque neceſſariis dotibus officium judicis ſuſcipiunt: & iſti abſolvi nequeunt, niſi ſe magiſtratu abdicent. Maximo enim in ſalutis æternæ diſcrimine verſantur: ſi namque judex reputans ſe recte judicare, ex mera imperitia falſam ſententiam promat, gravi ignorantiæ peccato inquinatur, utpote in iis quæ ſcire ex officio tenetur, deficiens, & ad reſtitutionem omnium damnorum quæ litigantibus obveniunt, adſtringitur.

IV. Præter recenſitas dotes auctoritate judicandi inſtructus ſit oportet judex, vel ordinaria, vel delegata, vel partium conſenſu. Habere quoque debet certitudinem moralem cauſæ quam decernit. Hæc certitudo moralis formari debet ad legum normam, & ſecundum allegata, & probata. Neque enim condemnare eum poteſt quem privata ſcientia ſcit eſſe reum, ſi juridice probatus reus non ſit. Quoniam judicat non ut perſona privata, ſed ut perſona publica.

V. QUÆST. II. *Quomodo ſe gerere judex debet, quando jura dubia ſunt?* RESP. Notanda propoſitio quam damnavit Innoc. XI. n. 2. *Probabiliter exiſtimo, judicem poſſe judicare juxta opinionem minus probabilem.* Teneatur ergo judex ſecundum opinionem vere probabiliorem judicare in quæſtionibus ſive juris, ſive facti, excluſa omni perſonarum acceptione, ut *Deut. c.* 1. Deus jubet. *Quod juſtum eſt judicate, ſive civis ille ſit, ſive peregrinus. Nulla erit diſtantia perſonarum. Ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujuſquam perſonam: quia Dei judicium eſt.* Nec judex quid vulgus, aut multitudo dicat, attendere debet, ſed ipſe ſcrutari leges debet, & juxta eaſdem ſententiam ferre ut *Exodi c.* 23. Deus jubet. *Nec in judicio plurimorum acquieſcas ſententiæ, ut a vero devies.* Si utrimque rationes æque probabiles urgeant, tunc res, da qua lis fervet, dividenda inter partes eſt, ſi a nemine poſſideatur. In cauſis tamen criminalibus, quando jura ſunt æqualia, favere reo judex debet.

VI. Celeriter expedire cauſas, ſeu lites judices debent. Si negligentes in hoc ſint, peccant contra juſtitiam, & partem læſam compenſare aſtringuntur. Si noverint advocatos, qui verſute lites protrahant, continuo a foro eos expellere ſatagant.

VII. Acriter auctores diſputant, num judex capite plectere debeat eum quem certo novit innocentem, quando juxta allegata & probata apparet evidenter reus. Omnes adfirmant obſtringi judicem omnes inire vias, arteſque adhibere, & judicium differendo, & cauſam ad ſuperiorem remittendo, & apud eundem teſtem agere, ut liberet innocentem. Quid ſi hæc omnia inutilia ſint? Si id quod ſentio promere debeam, vix contingere poſſe judico, ut judex nequeat efficere ut innocens talis appareat. Nam ſi innocens hic eſt, falſi teſtes ſunt. Teſtium autem falſitas difficillime occulta perſiſtere valet, ſi experrectus judex ſit. Utique judex tenetur ut perſona publica judicare ſecundum allegata & probata; at in caſu rariſſimo curandum eſt ut innocens non pereat. Et quia caſum in praxi vix contingere poſſe exiſtimo, nempe quod accuſatus ſit innocens, quod hæc innocentia ſoli judici comperta evidenter ſit, quodque nulla ſuppetat via capiendi in ſermone falſos teſtes; idcirco a longiore diſcuſſione abſtineo.

VIII. Peccat judex qui reum condemnat ex confeſſione injuſte extorta. Quoniam confeſſio injuſte extorta nullum præbet jus, neque judex uti eadem poteſt, cum non liceat medio injuſto uti. Injuſte autem judex confeſſionem extorquet, ſi abſque indiciis congruis, vel præcedente infamia, aut ſemiplena probatione id præſtet; ſi dolo vel

promiſſione impunitatis reum alliciat; ſi contra juris ordinem eum torqueat.

IX. QUÆST. III. *Accipere ne munera a partibus judex valet?* RESP. Pro ferenda ſententia ſive juſta, ſive injuſta accipere munera judex nequit. Hinc ſequentem theſim proſcripſit Alexander VII. *Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.* Severe Deus improbat, & deteſtatur tantam pravitatem pluribus in locis Scripturæ ſanctæ. *Deut. c. 16.* inquit: *Non accipies perſonam, nec munera: quia munera excæcant oculos ſapientium, & mutant verba juſtorum. Juſte quod juſtum eſt, perſequeris.* Hic excluduntur munera & magna, & parva. Levia munuſcula accipiuntur ad declinandam inurbanitatis notam: inepta excuſatio. Venerantur populi judices cum vident talia reſpuere, eoſque non ut inurbanos, ſed ut viros fortes, & integros juſtitiæ adminiſtratores ſuſcipiunt.

X. QUÆST. IV. *Quomodo inquiſitio fieri a judice debet?* RESP. Inquiſitio triplex. Generalis, quæ generatim inquirit ſerventur ne leges? Altera peculiaris, qua de certo crimine, & determinata perſona inquiritur. Tertia mixta, qua generatim de perſona, & ſingulariter de crimine vel contra inquiritur. Inquiſitio generalis, nulla data occaſione fieri a judice debet. Si crimen publicum ſit, & occultus reus, generatim inquirere judex debet. Contra perſonam determinatam inquirere nequit, niſi præceſſerit vel infamia, vel ſemiplena probatio, vel indicia gravia. Hæc quoque requiruntur ad torquendum reum. Tortura inſtituta eſt ad conſtituendam ejuſdem rei confeſſione plenam probationem, cum graviſſima indicia urgent, at non ſufficiunt ad ſententiam dicendam. Semel tortus ſi nihil confeſſus eſt, nequit rurſus torqueri ob idem crimen. Si reus confeſſum in tortura crimen revocet coram judice, torqueri iterum poteſt; ſi tertio confeſſus, tertio iterum revocet coram judice, abſolvendus eſt, niſi indicia ſint vehementiſſima. Verum habent Tribunalia ſuas præſcriptas, ad hoc quod attinet, regulas.

XI. QUÆST. V. *Sententia juſta judicis obligat ne in conſcientia?* RESP. Affirmant omnes, quia legitimi ſuperioris præcepto ex conſcientia parendum eſt. Contra ſententia evidenter injuſta non aſtringit. Quamobrem qui vi injuſtæ ſententiæ accipit bona alterius, teſtatuere eadem tenetur, cum dignoſcit ſententiæ injuſtitiam. Si bona fide eadem accipit, ſi ante tempus legitimæ præſcriptionis deprehendat ſententiam injuſtam, evadit poſſeſſor malæ fidei, & reſtitutioni obnoxius. Servanda tamen ſententia injuſta eſt a litigante læſo ad evitandum ſcandalum, & perturbationem; nec licet per vim contra judicem, ejuſque miniſtros agere, ſed ob bonum publicum tolerandum eſt malum privatum, & ſolum ſervato juris ordine fieri appellatio, vel implorari ſententiæ recognitio poteſt.

XII. Judex tenetur imponere pœnas a lege præſcriptas. Non raro judices ex arbitrio has pœnas aut remittunt, aut temperant. Dum id fieri abſque boni publici detrimento poteſt, laudo benignitatem. At ſæpe judices, ut ſint miſericordes erga reos, fiunt ſævi, & inhumani erga innocentes. Ejuſmodi pœnæ non modo ad punitionem delinquentium, ſed etiam ad terrorem aliorum impoſitæ ſunt. Dum mali homines impunitos vident facinoroſos, anſam arripiunt vexandi innocentes. Ergo benignitas erga reos viam aperit ad innocentum depreſſionem.

§. II.

De accuſatore, & denuntiatore.

I. QUÆST. I. *An quis aſtringatur accuſare, vel denuntiare?* RESP. Hanc diſtinctionem accuſatorem inter & denuntiatorem conſtituit 2. 2. *q.* 68. *a.* 1. S. Thomas, quod denuntiator fratris emendationem, accuſator criminis punitionem intendit. Qui ex officio deputati ſunt ad hoc munus, quique ſtipendium a Republica accipiunt, tenentur ex juſtitia accuſare reos damna publica inferentes, ut ſunt fiſcales, vigiles, cuſtodes agrorum, nemorum &c. Si crimen vertat in damnum publicum vel temporale, vel ſpirituale, aut accuſare, aut denuntiare tenentur etiam perſonæ privatæ. Crimina quæ vergunt in damnum publicum, ſunt proditio patriæ, adulteratio monetarum, veneficia, hæreſis &c. Quare Alexander VII. ſequentem theſim proſcripſit: *Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denuntiare, ſi probare non poſſis.* Denuntiator non tenetur probare, ſed accuſator dumtaxat. Qui enim probare crimen nequeunt, accuſare non tenentur.

II. QUÆST. II. *Si delictum occultum ſit, & probari poſſit, debet ne accuſatio fieri?* RESP. Si detur ſpes emendationis, præmittenda

tenda eſt fraterna correctio: quia & fama proximi conſiſtit, & emendatio obtinetur, quando, ut dixi, prudenter ſperatur delinquentis emendatio. Si tamen crimina ſunt contra bonum publicum ſive temporale, ſive ſpirituale, difficile præſumi emendatio poteſt. Et ideo de his criminibus loquens in 4. *d.* 18. *qu.* 2. *a.* 3. *ad* 4. S. Thomas docet, reos ejuſmodi accuſari poſſe non præmiſſa ſecreta monitione. Accuſator abſtinere ab accuſatione debet, quoties deprehendit crimen eſſe dubium, vel ſe illud probare non poſſe.

§. III.

De reo.

I. QUÆST. I. *An reus teneatur fateri veritatem?* RESP. Judici interroganti juridice fateri reus veritatem tenetur ſub gravi culpa, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.* 69. *a.* 1. cui ſubſcribunt communiter Theologi. Quoniam judex hoc in caſu jus habet interrogandi, & exigendi veritatem ob bonum publicum ſocietatis. Ergo debitum in reo eſt veritatem manifeſtandi. Primum enim ſine altero conſiſtere nequit. Præterea negare reus veritatem nequit ſine mendacio, quod ſemper illicitum eſt. Mentiri autem in judicio peccatum mortale eſt, cum ſit in re gravi, & contra juſtitiam, inquit 2. 2. *q.* 59. *a.* 1. *ad* 3. S. Thomas. *Ille qui mentitur in judicio, ſe excuſando, facit & contra dilectionem Dei, & contra dilectionem proximi, tum ex parte judicis, cui debitum negat, tum ex parte accuſatoris, qui punitur, ſi in probatione deficiat.* Inſuper a reo exigitur juramentum de veritate manifeſtanda. Ergo eſt perjurus, ſi veritatem occultet. Et ita communiter docent graviores Theologi.

II. Diſputant auctores, num teneatur reus confiteri veritatem poſt latam ſententiam capitis. Adfirmant Navarrus, Corduba, Caballutius, & alii: quia, inquit Navarrus, hoc requiritur ad conſulendum famæ judicis. Repones, ſatis jam notum eſſe reos negare ſolitos delicta a ſe patrata. At difficile mihi apparet reum chriſtianum diſpoſitum eſſe ad mortem ſancte obeundam, qui perſeverat in negatione veritatis. Confeſſus utique mendacium eſt: verum ſicut publice veritatem negavit, ita publice eam manifeſtare, ut mihi videtur, debet. Omnes autem fatentur aſtringi reum ad confitendam veritatem ad tollendum ſcandalum, vel proximi damnum, vel detrimentum publici boni, quod immineret ex occultatione veritatis.

III. Fateri quoque reus veritatem aſtringitur, dum a judice interrogatur de complicibus, quia ſuperiori legitime præcipienti parendum eſt. Reus non interrogatus juridice reſpondere non tenetur, nunquam tamen mendacium dicere poteſt. Reſtrictiones mentales ineptæ ſunt ad impediendum mendacium.

IV. Reus qui ſibi imponit falſum crimen, ob quod morte plectendus eſt, ut tormenta declinet, peccat mortaliter: quia influit directe & poſitive in mortem propriam, & infamator ſui eſt. Quare abſolvi nequit, niſi revelet calumniam ſibi impactam, cum non ſit ſuæ vitæ dominus. Licitum reo eſt appellare ad ſuperiorem judicem, dum perſuaſus eſt de ſententiæ injuſtitia, vel quia ſervatus ordo non ſit, vel quia ſententia æquo ſeverior eſt. Iniqua vero eſt appellatio, dum cognoſcit ſententiam eſſe juſtam.

V. QUÆST. II. *Num licitum reo ſit fugere, ut pœnam evitet?* RESP. Reus damnatus ad mortem poteſt ire ad locum ſupplicii, collum ſubjicere, & manus aptare, dum fugam arripere nequit. Ei tamen non licet mortem ſibi inferre, venenum ſumere, projicere ſe e ſcala, transfigere ſe gladio, vel laqueo ſe ſuſpendere: quia hæc per carnificem fieri debent.

VI. Licitum eſt reo nocenti fugere, ut mortem declinet, & ante, & poſt judicis ſententiam, niſi peculiari promiſſione, vel juramento ſe obligaverit ad permanendum, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *qu.* 69. *a.* 4. *ad* 2. Si tamen judex præciperet ne fugeret, cum abſolute præceptum juſtum ſit, parere reus deberet. Verum cum difficilis ſit talis præcepti obſervatio, cum inſita a natura ſit vitæ conſervatio; ideo judices communiter a tali præcepto abſtinent: nec, ut mihi videtur, eſt illis ſuadendum ut illud imponant ob obſervantiæ difficultatem: & aliunde impediri fuga poteſt ſeveriori cuſtodia adjecta.

VII. Heinc communiter inferunt auctores, licitum reo eſſe vitandæ mortis cauſa frangere carceres, parietes, ut viam ſibi ad fugam aperiat. Si enim licita ei fuga eſt, licitum quoque erit ea exequi quæ ad fugam neceſſaria ſunt. Diſputant vero num licitum aliis ſit, reo porrigere inſtrumenta, quibus carcerem frangat. Negant plures Tolerus, Navarrus, & alii. Adfirmant vero Cajetanus, Salon, aliique. Quoniam, in-

Digitized by Google

inquiunt, ſi fuga ei licita eſt, cur non licet præbere inſtrumenta, quibus licitus finis obtineatur? Res hæc tanti non eſt, ut ſeverius diſcuti mereatur. Omnes adfirmant, id non licere cuſtodibus, & miniſtris. Similiter omnes auctores negant, licere aliis adjuvare reum januas, vel parietes carceris effringendo. Quia tametſi hoc liceret reo ob inſitum jus conſervandæ vitæ, non propterea id permiſſum eſt aliis, qui non ſunt in caſu conſulendæ vitæ propriæ. Si hoc liceret, nihil firmium tutumque eſſet, & poteſtas ſuprema careret mediis ad conſervandum bonum publicum.

VIII. Reo, contra quem lata eſt mortis ſententia, non licet ſe defendere, & reſiſtere judici, vel miniſtris, & executoribus mortis. Similiter innocens damnatus per ſententiam juſtam juxta allegata, & probata, ſed veritate deſtitutam, tenetur ſufferre chriſtiana patientia inflictam pœnam, quando licita via abſque publico ſcandalo evitare eam nequeat: mulctamque pecuniariam impoſitam a legitimo judice ſolvere tenetur. Plures contendunt, licitum eſſe fugere e triremibus, niſi data ſit fides ibidem permanendi, cum damnatus reus ſit, ut ibidem detineatur, non ut ſponte maneat. Et ſane ſatis difficile videtur definire ut reus in conſcientia aſtrictus ſit ſponte manere in tam permoleſto carcere.

§. IV.

De teſtibus.

I. AD factum aliquod confirmandum, & plenam in judicio probationem conſtituendam duo teſtes requiruntur, ut S. Matth. c. 17. teſtatur: *In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum*. Hoc idem docet S. Thomas 2. 2. *q.* 70. *a.* 2. In factis levioris momenti ſufficit unus teſtis, ut publici cuſtodis teſtimonium ſat eſt ad puniendos fures lignorum in ſilvis, fructuum in vineis. Unus teſtis ſufficit ad impediendum matrimonium. In teſtamentis, ut dictum eſt, non ſufficiunt abſolute duo teſtes. Requiritur ut teſtes ſint omni exceptione majores. A jure aliqui excluduntur. 1. Mulieres in criminalibus excluduntur, in civilibus admittuntur. 2. Servi. 3. Minores 20. annis in criminalibus rejiciuntur, & in civilibus impuberes. 4. inimici. 5. conſanguinei, & domeſtici. 6. infames. 7. perjuri. 8. ſocii criminis, exceptis flagitiis difficilis probationis. 10. deliri, & fatui.

II. QUÆST. I. *Quandonam homines tenentur teſtificari?* RESP. Verſat hanc quæſtionem 2. 2. *qu.* 70. *a.* 1. S. Thomas. Cum grave malum ſive temporale, ſive ſpirituale, ſive publicum, ſive privatum innocenti imminet, quiſque teſtificari tenetur, etiamſi non requiratur a judice. Caritas enim Chriſti urget nos ut liberemus innocentem ab injuſto damno, ab immanibus oppreſſionibus, ut inquit Pſalmiſta: *Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate*. In ceteris vero nemo tenetur, niſi a judice requiſitus.

III. Teſtis tenetur teſtificari judici legitime interroganti. Ut judex legitime reſpectu teſtis interroget ſat eſt ut præceſſerit accuſatio, vel denuntiatio, vel querela interpoſita. Hæc autem non ſufficiunt ut judex juridice interroget reum, ſed reſpectu hujus oportet ut præcedant vel infamia, vel indicia gravia, vel ſemiplena probatio, ut dictum eſt. Plus itaque requiritur ut quis teneatur teſtificari contra ſemetipſum, quam contra extraneum.

IV. QUÆST. II. *Quinam liberi ſint ab obligatione teſtificandi?* RESP. Confeſſarii, qui facta ſciunt vi confeſſionis ſacramentalis. Item illi omnes qui facta ſciunt ſub ſecreto naturali, aut conſilii, vel auxilii dandi cauſa, ut ſunt advocati, medici, obſtetrices, chirurgi, Theologi &c. Nec judicis intentio eo ſpectat, ut ea quæ his viis nota ſunt, revelentur. Quia obſervantia ſecretorum neceſſaria eſt ad civilem ſocietatem, & bonum commune. Excipiunt tamen omnes cum S. Thoma teſtificationem neceſſariam ad impediendum grave damnum communitatis. Tunc enim ſecretum eſt de re illicita, excepto ſigillo ſacramentali, quod in nullo caſu revelari poteſt. Qui viderunt delictum, & poſtea jurarunt ſe illud non revelaturos, obedire præcepto ſuperioris debent, quamvis de damno proximi avertendo non agitur, quia juramentum illud eſt contra jus ſuperioris. Continuo enim ac quis rem ſcivit, naſcitur jus in ſuperiore ad interrogandum, & poſterius juramentum eſt de re illicita reſpectu ſuperioris, quamvis ſervandum ſit ſecretum juratum reſpectu aliorum. Immunes teſtes ſunt a teſtificatione, quando ex eadem ipſis vel conſanguineis imminet grave damnum, niſi vel publicum bonum, vel proximi damnum ex caritatis præcepto impedire tenearis. Nam leges humanæ abſolute, & exceptis quibuſdam caſibus, non obligant cum detrimento valde gravi.

Digitized by Google

gravi. Pater, filius, maritus, uxor, fratres, ſorores, conſanguinei, affines delinquentis uſque ad ſecundum, & juxta plures uſque ad quartum gradum non tenentur teſtificari, ut conſervetur domeſtica concordia. Excipiuntur ſemper caſus hæreſis, læſæ majeſtatis, proditionis patriæ &c. Alicubi eximuntur quoque famuli a teſtimonio ferendo contra dominum.

V. QUÆST. III. *Quandonam teſtis graviter peccat, & tenetur ad reſtitutionem?* RESP. Peccat. 1. ſi ut verum adfirmat quod certo non ſcivit. 2. ſi occultet verum ſibi notum legitime interroganti. 3. ſi falſum teſtetur, quia, ut *Prov.* 21. dicitur, *teſtis mendax peribit*. 4. Qui falſa inſtrumenta ſcribunt, aut vera lacerant. 5. Qui aliquam ſyngrapham, vel ſcripturam adulterant. Illi omnes ultra peccatum grave, tenentur compenſare omnia damna quæ inde ſequuntur. 6. Qui bona fide teſtimonium falſum dixit, tenetur illud retractare. Regula tandem generalis eſto. Judices ſunt cuſtodes, & defenſores ſocietatis, & boni publici. Omnes ſubditi parere ſuis ſuperioribus, dum legitime præcipiunt, tenentur. Nec privati judicare valent, quando legitime præcipiunt, ſed obedire iſti debent. Quamobrem dum citantur etiam generatim, nequeunt ſe occultare, vel fugam arripere; ſed ſiſtere ſe ante tribunal debent.

§. V.

De obligationibus advocatorum aliorumque fori miniſtrorum.

I. QUÆST. I. *Quæ ſint advocatorum obligationes?* RESP. Primum omnium ſcientiam, & peritiam habeant advocati neceſſum eſt, qua valeant exercere ſuam profeſſionem. Regula præciſa iſtius ſcientiæ deſignari nequit. Advocati experrecti ſint oportet, acutoque ingenio, atque eloquentiæ vi præditi. Qui ingenio tardi ſunt, & lingua ſterili, graviſſimo periculo ſe exponunt, non ſecus ac illi qui natura pavidi, debiles, & meticuloſi bellum ſuſcipiunt.

II. Audita clientis cauſa, ejuſdem æquitatem, vel injuſtitiam manifeſtare advocatus debet, nullo habito reſpectu ad proprium lucrum. Utinam qui advocati profeſſionem ſuſcipiunt, haberent unde viverent ſine profeſſione, ne pecunia coacti acceptarent cauſas quaslibet, ut victum, & ſuſtentationem ſibi comparent. Sæpe dignoſcunt non pauci injuſtitiam cauſæ, verum ſi eam patefaciunt, dimittumque clientes, non habent unde vivant. Heinc inopia aſtricti facile ſibi ut probabilem depingunt cauſam quæ aperte injuſta eſt.

III. Debet advocatus pro cauſæ qualitate ſtudium adhibere, & diligentiam, ut cauſæ victoriam apud judicem aſſequatur: & hoc ex officio exequi aſtringitur, cum ſtipendio conductus ſit.

IV. Sinceri, & ingenui ſint oportet advocati: alieni a fraudibus, a conviciis, a protractionibus, a falſis probationibus, ab injuriis contra partem adverſam. Non debent accipere niſi juſtum ſtipendium vel a lege, vel a juſta conſuetudine taxatum. Vetitum advocato eſt paciſci cum cliente de aliqua parte rei controverſæ, ſi vincat. Quia hinc auſam arriperet per fas, & nefas victoriam aſſequendi, omni ad juſtitiam ſublato reſpectu.

V. QUÆST. II. *An liceat advocato defendere cauſam minus probabilem?* RESP. Adfirmant aliqui. Paucis rem perſtringam. Peccat 1. advocatus, ſi defendit cauſam cognitam injuſtam. 2. ſi defendat cauſam minus probabilem. Si cauſa civilis ſit æque probabilis, poteſt eam tractare ante judicem; ſed debet ſincere monere clientem de periculo amittendæ litis. Quando enim jura apparent æqualia, tunc utraque pars habet jus proponendi rationes ſuas. Hoc tamen verum eſt, quando cliens eſt poſſeſſor. Si enim adverſarius ſit poſſeſſor, nequit advocatus defendere clientem contra poſſeſſorem. Quoniam quando jura ſunt paria, atque adeo cauſa dubia, melior eſt conditio poſſidentis. Ut advocatus queat licite defendere clientem contra poſſeſſorem, oportet ut judicet cauſam ſuam eſſe certo, & evidenter probabiliorem, & talem judici apparituram. Dum autem eadem dubia apparet, nequit eam judicare probabiliorem, & quidem evidenter. Cavere ſibi advocati debent ne aviditas, & cupiditas lucrandi induat opinionem defendendam gradu majoris probabilitatis quem non habet.

VI. Heinc peccant advocati, & tenentur ad reſtitutionem, 1. ſi imperiti, & non ſatis idonei exerceant talem profeſſionem: 2. quando defendunt cauſam cognitam injuſtam: 3. ſi indiſcriminatim cauſas defendendas ſuſcipiunt non conſiderata & quidem ſevere & mature earundem juſtitia: 4. ſi in progreſſu litis, cognita injuſtitia, non moneant clientem, ut deſiſtat a lite: 5. ſi parti adverſæ revelent ſecretum clientis: 6. ſi ob ejus imperitiam, negligentiam, aut malitiam

Digitized by Google

litiam cliens cauſa cadat, vel expenſas ſuperfluas faciat: 7. ſi cauſſæ expeditionem plus juſto differat: 8. ſi clienti periculum perdendæ litis clare & perſpicue non manifeſtent, & multo pejus, ſi eum vanis promiſſionibus alliciant, ut litem intentet: 9. ſi in defendenda lite utantur falſitate, fraude, falſis teſtibus, ſcripturis apocryphis, aut adulteratis: 10. ſi plures cauſas ſuſcipiant quam expedire recte valeant, & cuique impendere debitum ſtudium: 11. ſi ſcripturas ſuas plus juſto extendant, ut majus pretium accipiant: 12. ſi falſa crimina parti adverſæ imponant, vel vera, ſed occulta revelent, vel injuſtis cavillationibus vexent. 13. Peccant tandem contra caritatem, ſi pauperum gravi vel extrema neceſſitate laborantium cauſas gratis non defendant.

VII. Ceteri procuratores, ſcribæ, notarii, ſecretarii omnes diligenter exercere ſuum officium ex juſtitia, cum ſtipendium accipiant, tenentur. Peccant quoque iſti pro diverſitate officii, ſi litem injuſtam ſuadeant; ſi ſcripturas ſine neceſſitate multiplicent; ſi ſecreta partium violent; ſi ſcripturas falſas repræſentent, aut veras adulterent.

VIII. Pauca adjiciam quæ ſpectant medicos, pharmacopolas, & chirurgos. Peccant 1. medici, & chirurgi, ſi abſque opportuna ſcientia artem medendi exerceant: 2. ſi negligentes ſint in morbis curandis: 3. ſi plures infirmos curandos ſuſcipiunt, quin valeant omnibus opportune aſſiſtere: 4. ſi remedia tutiora, vel ſaltem probabiliora adhibere negligant: 5. ſi curam infirmi protrahant, ut reditus multiplicent: 6. ſi pauperum morbos curare omittant: 7. ſi graviter decumbentes monere prætermittant ut ſacramenta ſuſcipiant, quum S. Pius V. ſtatuerit ne medici viſitent infirmum, niſi poſt tertium diem de ejuſdem confeſſione ſacramentali ipſis conſtet: 8. ſi pudendos occultos morbos infirmorum evulgent.

IX. Quæ dicta ſunt de recenſitis profeſſionibus, applicanda ſunt ceteris artificibus proportione ſervata. Omnes enim & pharmacopolæ, & ceteri artifices peccant, ſi neceſſaria artis ſuæ notitia deſtituti talem artem exerceant; ſi fraudes doloſve adhibeant. Quælibet enim ars ſuas peculiares fraudes habet. Quare periti Confeſſarii erit ſuos pœnitentes ſevere examinare ſuper recta adminiſtratione propriæ artis.

LIBER X.

DE SACRAMENTIS NOVÆ LEGIS.

DISSERTATIO I.

De Sacramentis generatim.

CAPUT I.

Propoſitiones ab Eccleſia damnatæ.

Alexander VII. damnavit ſequentes.

I. *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licite accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt decretum Urbani VIII.* Eſt 8.

II. *Poſt decretum Urbani poteſt Sacerdos cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.* Eſt 9.

III. *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre; neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.* Eſt 10.

IV. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, eſt conſilium, non præceptum.* Eſt 38.

V. *Illa particula* quamprimum *intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.* Eſt 39.

Innocentius XI. ſequentes confixit.

VI. *Non eſt illicitum in ſacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore ſacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis ſacerdotalis, aut epiſcopalis.* Eſt 1.

VII. *Urgens metus gravis eſt cauſa juſta ſacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.* Eſt 29.

VIII. *Frequens confeſſio, & communio etiam in his qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.* Eſt 56.

Alexander VIII. ſequentes.

IX. *Sacrilegi ſunt judicandi qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.* Eſt 22.

X. *Similiter arcendi ſunt a ſacra communione*

nione quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers. Eſt 23.

XI. *Valuit aliquando baptiſmus ſub hac forma collatus*, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, *prætermiſſis illis verbis*, Ego te baptizo. Eſt 29.

XII. *Valet baptiſmus collatus a miniſtro qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervet; intus vero in corde ſuo apud ſe reſolvit: non intendo facere quod facit Eccleſia*. Eſt 30.

CAPUT II.

Propoſitiones laxæ Caſuiſtarum.

I. P. La Croix *lib. 6. p. 1. n. 102.* „ Dicendum eſt . . . eum non peccare
„ mortaliter qui in mortali formam ſacra-
„ menti inchoat, dummodo ante expreſſio-
„ nem ultimæ partis eſſentialis ſit in ſtatu
„ gratiæ; quidquid in contrarium dicant
„ Averſa, & alii. “

II. P. Matthæus Moya in *quæſt. ſelect. Tom 1. tr. 4. Miſcellan. quæſt. 2. §. 3. n. 13. & 14.* „ Non eſt cur ob metum, ſaltem
„ mortis, non liceat ſimulatione hujuſmodi
„ in omnibus ſacramentis uti. Hinc ſi hæ-
„ reticus (non in odium fidei) minaretur
„ mortem Sacerdoti, niſi omnem panem in
„ foro exiſtentem conſecraret; poſſet ille
„ conſecrationis verba proferre abſque in-
„ tentione conſecrandi, *abſque ullo peccato*
„ contra religionem, vel juſtitiam, & abſ-
„ que ulla mendacii labe. “

III. Joannes Sanchez in *ſelect. diſp. 35. n. 6.* „ Nec obſtat aliquos adorare talem
„ panem tamquam conſecratum: erit enim
„ idololatria materialis, quam Sacerdos in
„ illo caſu vitare non tenetur. “

IV. P. Hieronymus Llamas in *Method. 1. part. c. 1. §. 5. & part. 2. c. 2. §. 12.* apud Leandrum a SS. Sacramento *part. 1. tract. 1. diſp. 6. q. 8.* „ Ad alia adminiſtranda ſacra-
„ menta, immo & Euchariſtiam ſacram aliis
„ dandam non credimus obligare præceptum
„ contritionis: quia qui ſacramentum admi-
„ niſtrat in mortali, non ponit obicem gra-
„ tiæ . . . ergo non eſt nova culpa, cum
„ dans ſacramentum non ſit recipiens. “
Granados *ibidem* probabilem reputat hanc opinionem.

V. Torrecilla *Tom. 2. ſum. tr. 4. diſp. 1. cap. 5. n. 5.* „ Capax eſt baptiſmi infans in
„ utero matris, etſi nulla ejus pars in lu-
„ cem prodeat, dummodo aqua introduci
„ ibi poſſit. “

VI. Idem ibidem *diſp. 2 c. 7. n. 3.* „ Nul-
„ lum eſt peccatum ſacramentum confirma-
„ tionis non recipere, etiam in eo qui com-
„ mode poteſt, niſi ex contemptu illud omit-
„ tat. Nec illud contemnere eſt judican-
„ dum, niſi illud non recipere eo ſit vel
„ quia parvi momenti, vel indignum ſibi,
„ vel ut puerile id habeat. “

VII. Idem *ibid. c. 3. n. 8.* „ Neceſſitate
„ ſacramenti in confirmatione non requiri-
„ tur quod unctio fiat digito Epiſcopi: ſuf-
„ ficit enim ad valorem quod aliquo inſtru-
„ mento fiat. “

VIII. P. Dominicus Viva in *Curſ. Theol. part. 5. qu. 3. art. 2. n. 6.* „ Reſpondeo cum
„ communi apud Dianam . . . non eſſe mor-
„ tale illud (ſacramentum confirmationis)
„ nolle ſuſcipere, præciſo contemptu & ſcan-
„ dalo. Immo ex Trull. & Henr. contra
„ Navar. apud Coninch, nec veniale qui-
„ dem, cum nullibi extet præceptum de il-
„ lo ſuſcipiendo. “

IX. P. La-Croix *lib. 6. part. 1. dub. 3. n. 395. q. 72.* „ Quid præterea notandum ſit
„ circa neceſſitatem confirmationis? Reſp.
„ Fuiſſe olim præceptum eccleſiaſticum ut
„ ſuſciperetur confirmatio, colligit Dicaſtil-
„ lo hic num. 105. ex variis Conciliis, &
„ dictis SS. PP. Recte autem docet dub. 10.
„ cum communi per deſuetudinem nunc
„ deſiiſſe illud præceptum. “

X. P. Thomas Tamburinus *lib. 3. de confirmat. c. 3. §. 4. n. 2.* „ Non tamen iidem
„ peccant nec mortaliter, nec venialiter,
„ ſi citra contemptum, vel quid ſimile,
„ data occaſione, id negligant: quia de hoc
„ nullum apparet præceptum: quæ eſt ſen-
„ tentia Suarez . . . contra Cajetanum,
„ & alios nonnullos, putantes eſſe venia-
„ le. Unde *non eſt fides adhibenda* Leandro . . .
„ qui trahit ad ſe Suarezium, quaſi con-
„ cedentem eſſe veniale. “

XI. Sylveſter verb. *Euchariſtia 3. §. 1.*
„ Videtur mortale in tali articulo (mor-
„ tis) contemnenti, ideſt negligenti com-
„ municare . . . ſed quia ſumptio Eucha-
„ riſtiæ non eſt ex neceſſitate ſalutis, ſed
„ ex ſtatuto Eccleſiæ, ideo verius eſt, hoc
„ non eſſe mortale, ubi ſola negligentia eſt
„ in cauſa. “

XII. P. Paulus Layman *lib. 5. tr 4. c. 5. n. 4.* „ Infirmus paulo ante, puta octo vel
„ decem diebus, communicavit, cum ſanus
„ eſſet, & nihil *de mortis periculo* cogitans:

tunc

Digitized by Google

„ tunc non tenetur iterum communicare in „ morbum lapſus. “

XIII. P. Didacus Nugno Cabazudo *in 3. part. D. Th. q. 72. art. 8. dub. 2.* „ Fideles non habent divinum præceptum ſuſcipiendi ſacramentum confirmationis .... „ Nullum eſt poſitum præceptum ab Eccleſia de ſacramento confirmationis.... *Per ſe loquendo* non eſt peccatum etiam veniale non velle ſuſcipere hoc ſacramentum.“

XIV. P. Mathæus Moya *in quæſt. ſelect. Tom. 1. tr. 4. Miſcellan. de ſacram. quæſt. 11. n. 7.* „ Unde facile diluitur fundamentum afferentium eſſe peccatum veniale, „ eo quod ſit ſpiritualis quædam prodigalitas ſe privare tanto fructu hujus ſacramenti (confirmationis) quando quis *commode* percipere poteſt. Quæ quidem ratio „ nimium probat, ac proinde nihil. “

XV. Idem *ibidem n. 11.* „ Ex eo quod „ non detur præceptum confirmationis per „ ſe loquendo, inferunt non eſſe venialem „ ejus omiſſionem ... ergo ex eo quod nullum detur præceptum prohibens ſuſcipere „ ordines, non præcedente confirmatione, „ infertur ſimiliter non eſſe veniale ante „ confirmationem illos ſuſcipere. “

XVI. PP. Salmanticenſes *tr. 1. c. 7. p. 2. n. 107.* „ Immo ſi confeſſionem ſacramentalem in peccato mortali tantum audiat, „ dummodo habeat propoſitum confitendi, „ vel habendi actum contritionis, antequam „ verba abſolutionis proferat (non peccat mortaliter) ut dicunt Henriquez, & Diana. “

XVII. P. Leander *tr. 7. diſp. 9. q. 6.* „ Ego vero ſub diſtinctione reſpondeo. Si „ particula *enim* (in verbis conſecrationis) „ omittatur *ex contemptu formali*, mortale „ erit illud omittere: quia contempus formaliter eſt directe ſe opponere præcepto „ ſuperioris, quod eſt mortale. Si vero omittatur *ex contemptu* materiali, nempe „ quia præceptum eſt de re levi, tunc non „ erit mortale illud omittere. “

XVIII. Idem *loco citato diſp. 7. q. 61.* „ In caſu quo maritus minaretur mortem „ uxori, niſi communicet, ut ſic ſuſpicionem adverſus illam abjiceret: tunc enim „ optime poterit ſimulare ſe Euchariſtiam „ ſuſcipere, ſicut poteſt ſimulare ſe ſacramentaliter confiteri: quia in eo caſu optime poteſt abſque mendacii crimine uti „ æquivocatione: ergo & Sacerdos etiam „ ſimulare ſe hoſtiam in os ejus immittere. “

XIX. P. Claudius La-Croix *lib. 6. par. 1. de Euchar. num. 546. §. 4.* „ Docent Suar. „ Vaſq. Say. Marchant. Nugn. Lugo *n.* 150. „ Diana *par. 2. t. 14. reſ.* 61. Dicaſtil. *n.* „ 155. Avver §. *quinto*. Jo. Sanch. *d.* 31. „ *n.* 12. Gob. *n.* 440. Pelliz. *de Regular. t. 6. cap. 1. n.* 69. Leander *n.* 385. & in „ hoc conveniunt fere omnes, inquit Moya „ *t. 4. q. 6.* §. 1. citans valde multos, „ *quod Sacerdos non teneatur hoc præcepto, ſi* „ *habens copiam Confeſſarii non ſit confeſſus* „ *ex malitia:* quia licet gravius peccet, tamen in præceptis poſitivis non valet argumentum a minori ad majus, vel ad ſimile, uti cum communi Lugo in *Reſp. mor. lib. 4. dub. 47. n. 5.* Tridentinum „ autem loquitur de eo qui neceſſitate urgente celebravit ſine confeſſione prævia. „ Sed ſi fuerit copia Confeſſarii, non fuit „ neceſſitas urgens celebrandi abſque confeſſione prævia. *Ergo nec tunc tenebitur* ad „ confitendum quamprimum. *Hæc ſententia* „ *eſt probabilis.* “

XX. P. Thomas Tambutinus *lib. de method. commun c. 1. §. 6. n. 50.* „ In caſu „ dubio an verba aliqua legis præceptum „ obligans importent, an conſilium, *tanquam regulam* certam ponunt Doctores, „ reputanda eſſe conſilia, & non præcepta: „ & ratio eſt, quia cum lex ſit gravis, & „ onetoſa, ſemper in benigniorem ſubditorum partem eſt intelligenda. Adde quod „ in dubio melior eſt conditio poſſidentis. „ Ergo in dubio, lex ne ſit obligans, an „ non obligans, melior eſt conditio humanæ libertatis, quæ a tali obligatione immunis eſt. “

Num. 51. „ Tertio quia *optabile* eſt, ut „ enixe optat Navar..... a legiſlatoribus „ neminem obligari ad peccatum, & juvat „ humanas leges ſub præcepto obligantes „ diminuere, ne tanta præceptorum multitudine Hebræis pejores efficiamur. Quare „ hoc de quo agimus præceptum (*confitendi quam primum*) diminuere etiam operæ pretium eſt. “

XXI. Idem Tamburinus *loc. cit.* §. 7. *n.* 56. „ De laico non eſt difficultas: ſatis „ enim eſt, ſi eliciat immediate ante ipſam „ ſumptionem: & quia ſumptio, ſeu manducatio ſubſtantialiter fit, cum cibum deglutimus, ſeu trajicimus, non autem dum „ ille eſt in ore, quando ſolum initiative „ eſt ſumptio; ideo *probabiliſſimum* puto, „ ſatis eſſe, ſi actus contritionis fiat, cum „ ore habetur ſacratiſſima hoſtia. Ita de Lugo „ *de Euch. diſp. 12. n. 22.* Hurtad. *de Euchar. diſp.* 8. aliique.

XXII.

Digitized by Google

XXII. Idem *ibid. n.* 59. „ Quamvis nonnulli cum Layman aſſerant, Sacerdotem „ mortali crimine deturpatum mortaliter „ delinquere, ſi Euchariſtiam fidelibus porrigat, tamen id aliqui merito negant, „ ut Vaſquez, quem citat, & ſequitur de „ Lugo *diſp.* 8. *de Sacram. in com. ſec.* 9. „ quia tunc Sacerdos non conficit ſacramentum, ſed ſolum diſpenſat conſecratum, „ ad quod tanta dignitas nequaquam requiritur. Idemque eſt de Diacono, quando „ ex ſpeciali Sacerdotis commiſſione ſacram „ Euchariſtiam aliis porrigit: ſiquidem tunc „ non conficit, ſed ſolum diſpenſat. Si ergo *probabile* id eſt, quanto magis probabile fiet mortalem culpam non eſſe ſolum „ attingere? “

XXIII. P. Leander *q.* 7. *diſp.* 7. *q.* 50. „ *An Sacerdos qui in ipſa actione ſacrificandi recordatur peccati mortalis, aut forte illud committit, teneatur poſtea ex vi dicti præcepti quamprimum confiteri?* Probabiliter reſpondeo, non teneri eo præcepto, quia „ Concilium fuit locutum de Sacerdote *qui neceſſitate urgente, abſque prævia confeſſione celebravit*, ideſt de Sacerdote qui neceſſitate coactus non præmiſit confeſſionem, antequam ad celebrandum Sacrificium accederet: hoc enim clare ſignificant illa verba *prævia confeſſione*, ideſt „ confeſſione ante Miſſam: *non vero de Sacerdote qui celebrando committit peccatum*, „ aut illius recordatur. Ergo quantumvis „ tunc conſecret, atque communicet abſque „ confeſſione, non tenebitur poſtea quamprimum confiteri. Sic Vaſquez *diſp.* 208. „ *cap.* 3. *n.* 20. Sayrus, Diana. “

XXIV. Idem Leander *ibid. q.* 32. „ Si „ Sacerdos eſt pauper, & vivit ex conſueta „ eleemoſyna Miſſæ, vere in eo reperitur „ neceſſitas corporalis, quæ ſufficiens eſt ad „ celebrandum ſine prævia confeſſione. “

XXV. P. Tamburinus *lib. de meth. com. c.* 1. §. 10. *n.* 71. „ An ſit caſus in quo „ communicare quis ſine confeſſione, & etiam ſine contritione, atque adeo in peccato mortali poſſit?... *Tam benigna ſunt viſcera miſericordiæ Domini, ut non dedignetur excuſare aliquando pervicaciam noſtram. Invenio enim unum vel alterum caſum in quo quis puriſſimam communionem in peccato ſumere ſine peccato poſſit.* “

XXVI. Idem *loc. cit. n.* 72. „ Etenim ex „ ſupradictis conſtat Sacerdotem qui incepta „ bona fide Miſſa, recordatur ſe mortalis „ culpæ reum debere elicere actum ſaltem „ a ſe exiſtimatæ contritionis. Sed jam ſi „ non poſſit, *ſeu experiatur actum illum ſibi valde difficilem*, quid agat? Confiteri non „ poteſt, conteri nequaquam valet, Sacrificium inchoatum relinquere ob infamiam „ ſibi reſultantem, *difficillimum eſt*. Quid „ ergo ab anima ſic affecta ſupereſt extorquendum? *Probabile* eſſe ex aliquorum „ ſententia judico, hunc non peccaturum „ mortaliter, ſi cum hujuſmodi conſcientia „ peccati mortalis, & cum eo dolore quem „ tunc poteſt elicere, Miſſam proſequatur, „ conſecret, communicetque. Ita Vaſquez „ *de Euch. diſp.* 207. *c.* 1. *n.* 34. Hurt. „ *diſp.* 9. *de Euch. diff.* 1. De Lugo *de Sacr. diſ.* 9. *ſect.* 1. *n.* 8. Ratio eſt, quia præceptum digne communicandi non videtur „ tam arcte fideles aſtringere, ut cogat Sacerdotem cum tanto ſuo dedecore ab incepto ſacro diſcedere. Tum autem ejuſmodi Sacerdos non acquiret gratiam, ſed „ tamen non peccabit. “

XXVII. Idem Tamburinus *ibidem n.* 73. „ Idemque erit de laico qui jamjam recepturus ſacram ſynaxim ante linteum, nec „ ſub aliquo prætextu ſeſe removere valens, „ peccati mortalis recordetur, nec conteri „ poſſit. Ita ibi: par enim eſt ratio. Notent hanc doctrinam ſcrupuloſi, animoque ſemper timidi. “

XXVIII. Idem *lib.* 3. *meth. miſſ. celebr. c.* 1. §. 5. *n.* 15. „ Si quis, cum ſit procurator, ut centum v. g. Miſſæ celebrentur, quæ Miſſæ in hac urbe ſolent dici „ v. g. pro ducentis juliis: ſi quis, inquam, per induſtriam ſuam mittat, ſeu „ eat ad aliam urbem, ubi intra expoſtulatum tempus dicantur pro centum juliis: „ puto enim non eſſe *improbabile*, poſſe talem procuratorem retinere ſibi alios centum. Ratio eſt, quia ſumi poteſt paritas „ a ſervo, qui per extraordinariam induſtriam (nam ad ordinariam & moralem „ obligatur ex ipſo famulatu) per ſuum „ laborem emit res minoris quam valeant „ communiter in foro: poteſt enim retinere quod ſupereſt, utpote fructum ſuæ induſtriæ. *Pari ergo modo in caſu noſtro.* “

XXIX. P. Dominicus Viva in *Trut. in prop.* 9. *Alex. VII. n.* 8. „ Præterea ſi collectores eleemoſynarum pro Miſſis ſint „ Sacerdotes, & non tradantur iis Miſſæ celebrandæ, ſed ſe habeant ut laici, qui „ curant Miſſarum celebrationem, poterunt „ ex Nav. Cord. Tambur. *probabiliter* contra Pelliz. Soto *lib.* 9. *de juſt. q.* 3. mo-

„ de-

Digitized by Google

„ deratam pro labore mercedem *ex datis pro* „ *Miſſa* ſuſcipere, cum id videatur licitum „ jure naturæ. “

XXX. P. La-Croix *lib.* 4. *n.* 1341. „ Pontifices ſciunt ſententiam quæ ejuſmodi „ obligationem (attentionis internæ) negat, defendi; & tamen, cum facile poſſent, non contradicunt. Ergo agnoſcunt „ legem illam non eſſe certam: ergo nec „ obligat; ſed libertas noſtra eſt in poſſeſ„ ſione contra eam. “

CAPUT III.

De Sacramentis novæ legis latæ per Chriſtum.

I. QUÆST. I. *Quid ſit Sacramentum novæ legis?* RESP. Eſt ſignum rei ſacræ in quantum eſt ſanctificans homines, inquit 3. *p. q.* 60. *a.* 2. S. Thomas. Sacramentum itaque reducitur ad genus *ſigni ſenſibilis*. Signum autem, ſubdit S. Auguſtinus *lib.* 2. *de doct. chriſt. c.* 1. *eſt res præter ſpeciem quam ingerit ſenſibus, aliquid aliud faciens in cognitionem venire*. Signum aliud *inſenſibile*, ut eſt character, quem imprimunt Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo; aliud *ſenſibile*, quod ſenſibus percipitur, ut eſt ablutio baptiſmalis. Rurſus ſignum aliud naturale, aliud a libera voluntate inſtitutum.

II. Sacramenta novæ legis ſunt ſigna non ſpeculativa, ſed practica a Deo inſtituta, quæ ſignificant gratiam quam producunt.

III. QUÆST. II. *Quænam ſunt partes ſacramentorum novæ legis?* RESP. Duæ, materia, & forma. Hæc nomina non occurrunt in priſcis Patribus. Vocabula tamen iſta adoptavit Eccleſia tum Græca, tum Latina, utpote rei ſacramentariæ explicandæ accommodata. Materiæ nomine non modo res ipſæ ſenſibiles, ſed actiones quoque ſenſibiles, ut unctio, ablutio, confeſſio, conſenſus nutu, vel verbo expreſſus intelliguntur. Materia alia remota, ut aqua in Baptiſmo, alia proxima, ut ablutio.

IV. QUÆST. III. *Materiam, & formam Baptiſmi, & Euchariſtiæ determinavit ne Chriſtus Dominus?* RESP. Adfirmant Theologi omnes, Chriſtum determinaſſe non modo generatim, ſed in ſpecie etiam hujus duplicis ſacramenti materiam, & formam. Nam aquam pro materia Baptiſmi determinatam eſſe a Chriſto, teſtatur S. Joannes c. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto* &c. Materiam ſimiliter Euchariſtiæ panem & vinum determinaſſe Chriſtum, teſtantur S. Matth. *c.* 26. & ceteri Evangeliſtæ. Formam Baptiſmi deſignavit Chriſtus his verbis; *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti:* Matth. 28. Formam Euchariſtiæ determinavit Matth. 26. *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Et ad hoc quod attinet, nullum eſt inter Theologos diſſidium.

V. QUÆST. IV. *Aliorum quinque ſacramentorum determinavit ne Chriſtus res, & verba in ſpecie?* RESP. Duplex eſt inter Theologos catholicos ſententia. Prima adfirmat. Nam Confirmationis materia habetur Act. c. 8. *Tunc imponebant manus ſuper illos*. Materia ſacramenti pœnitentiæ remota ſunt peccata, proxima actus pœnitentis; forma vero Sacerdotis verba. Extremæ unctionis materia eſt olei unctio; forma oratio. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini*. Jacob. 5. Materia Ordinis eſt manuum impoſitio, forma oratio. *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus*. Act. 6. Materia matrimonii eſt mutua corporum traditio. *Erunt duo in carne una*. De forma ſuo loco dicetur.

VI. Planum itaque eſt Chriſtum Dominum materiam horum quinque ſacramentorum in ſpecie determinaſſe. Ipſe enim inſtitutor eſt omnium ſacramentorum, ut definivit *ſeſſ.* 7. Tridentinum can. 1. *Si quis dixerit, ſacramenta novæ legis non fuiſſe omnia a Chriſto Domino noſtro inſtituta, anathema ſit*. Et quamquam non definierit Concilium, Chriſtum eſſe *immediate* inſtitutorem, id conſequi tamen neceſſario videtur.

VII. Opponunt ſecundæ opinionis auctore, qui contendunt Chriſtum generatim, ſecus in ſpecie deſignaſſe ſacramentorum Confirmationis, & Ordinis materiam. Quoniam, inquiunt, nulla habetur mentio chriſmatis, ſeu unctionis pro materia Confirmationis, *Act. c.* 8. Neque ſeptem primis Eccleſiæ ſæculis inſtrumenta tangenda porrigebantur pro materia ſacramenti Ordinis. Reſpondent prioris ſententiæ Theologi, impoſitionem manuum eſſe utrinſque ſacramenti materiam veluti eſſentialem; unctionem vero, & inſtrumenta eſſe materiam accidentariam, ſeu accidentalem ritum ab Eccleſia additum. Addunt, in Confirmatione chriſma adhibitum fuiſſe primis Eccleſiæ ſæculis: inſtrumenta ritum eſſe Eccleſiæ Latinæ,

cum

Digitized by Google

cum Eccleſia Græca ſola manuum impoſitione conferat ſacros Ordines. Et tamen Eccleſia Latina ratas habet ſacras Eccleſiæ Græcæ Ordinationes. Ergo in utraque Eccleſia manuum impoſitio eſt materia eſſentialis, & cetera ſunt ritus accidentales.

VIII. QUÆST. V. *Quæ mutatio materiæ, vel formæ nullum reddat ſacramentum?* RESP. Duplex mutatio: altera ſubſtantialis, altera accidentalis. Sola ſubſtantialis nullum reddit ſacramentum. Hæc mutatio variis modis fieri poteſt. Aqua congelata converſa in nivem, in grandinem, licet phyſice eadem ſit, in ſenſu tamen theologico ſubſtantialem mutationem reſpectu Baptiſmi inducit, cum inepta ſit ad uſum abluendi. Chriſma benedictum in chriſma non benedictum mutatum ſubſtantialem mutationem infert. Vinum naturale in vinum crematum mutatum non eſt apta materia Euchariſtiæ. P. Claudius La-Croix *l. 6. p. 1. n. 24.* defendit vinum congelatum eſſe materiam Euchariſtiæ, & laudat *P. Suarez*. Negant alii Theologi.

IX. QUÆST. VI. *Quot variari modis forma ſacramentalis poteſt?* RESP. Octo enumerat Soto. 1. ſit per diverſum idioma. 2. per alicujus verbi additionem. 3. detractione alicujus verbi. 4. verborum corruptione. 5. verborum tranſpoſitione. 6. interpolatione verborum. 7. verbis ſynonymis. 8. verbis æquivocis. Diverſitas idiomatis, & diverſa ſynonyma inducunt tantum mutationem accidentalem. Idem dicendum de verborum tranſpoſitione, & de additione, quæ ſenſum priorem non tollunt. Interruptio pariter verborum non infert abſolute mutationem ſubſtantialem, niſi deſtruat ſenſum. Corruptio verborum initio vocis tollit ſenſum, ut patet in voce *Patris*, in qua ſi litteram P. in M. mutes, conſurgit vox *matris*. In fine autem vocis communiter non fit mutatio ſubſtantialis. Ut dignoſcere queas ſit ne ſubſtantialis, an accidentalis mutatio, præ oculis habe ſenſum obvium verborum. Quando hic non mutatur, accidentalis mutatio eſt. Altera regula memoriæ hæreat. In ſacramentis conferendis dum de valore agitur, tutior pars eſt amplectenda. Quæcumque vero deliberata mutatio ſive in materia, ſive in forma ſacramentorum culpam ſecum defert majorem, aut minorem juxta mutationis diverſitatem.

X. QUÆST. VII *Licitum ne eſt in perficiendis ſacramentis uti materia, aut forma dubia?* RESP. In ſacramentis quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, ut ſunt Baptiſmus, & Pœnitentia, extrema urgente neceſſitate, licitus eſt materiæ, vel formæ dubiæ uſus, ut communiter Theologi docent. Extra caſum vero extremæ neceſſitatis illicitus eſt ejuſmodi uſus; immo extrema etiam urgente neceſſitate illicitus talis uſus in illis ſacramentis quæ non ſunt neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem.

XI. QUÆST. VIII. *Licitus ne eſt uſus formæ conditionalis?* RESP. Forma conditionalis hæc eſt: *Si nondum eſt baptizatus, ego te baptizo &c.* Convenit penes Theologos primis Eccleſiæ ſæculis incognitam fuiſſe formam conditionalem. Hæc obtinere cœpit VIII. Eccleſiæ ſæculo; & tandem ſæculo XIII. apud omnes Latinorum Eccleſias hujus conditionalis formæ conſuetudo, extrema neceſſitate urgente, communis evaſit, & inſerta eſt in corpore juris, auctoritate Gregorii IX. Primum adhibita fuit hæc forma in Baptiſmi collatione. Ante Tridentinum nulla mentio iſtius formæ in adminiſtratione Pœnitentiæ. Poſt Tridentinum plures auctorea eam adhibere cœperunt etiam extra caſum neceſſitatis, ut dum Confeſſarii dubitant, ſit ne pœnitens ſufficienter contritus. Qui mos mihi non probatur, & rejicietur loco ſuo. Extrema itaque urgente neceſſitate licitus eſt uſus formæ conditionalis in Baptiſmi adminiſtratione. De ſacramento Pœnitentiæ dicetur infra.

XII. QUÆST. IX. *Quot ſunt ſacramenta novæ legis?* RESP. Lutherani, & Calviniani duo hodie tantum admittunt ſacramenta, Baptiſmum, & Euchariſtiam. Horum errorem damnavit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 7. & definivit ſeptem eſſe Eccleſiæ catholicæ ſacramenta, quæ ſunt *Baptiſmus*, *Confirmatio*, *Euchariſtia*, *Pœnitentia*, *extrema Unctio*, *Ordo*, *& Matrimonium*. Obvia ſunt Scripturarum teſtimonia, quibus numerus iſte ſeptenarius evincitur, quæque brevitatis cauſa prætereo.

XIII. QUÆST. X. *Quænam ſint ſacramentorum efficacia in conferenda gratia?* RESP. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 7. *c.* 8. hæc definivit. *Si quis dixerit per ipſa novæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere; anathema ſit.* Duplex producendæ gratiæ modus, nempe *ex opere operantis*, & *ex opere operato*. Ex *opere operantis* producitur, cum Deus illud confert intuitu fidei, pietatis, ſeu meriti illius qui ſuſcipit, aut adminiſtrat ſacramen-

Digitized by Google

mentum. Gratiam ex *opere operato* produci dicimus, cum vi, & efficacitate ipſius externi ſigni ſacramentalis a Chriſto Domino inſtituti, & congruo modo applicati, præter ſuſcipientis, vel adminiſtrantis meritom, reipſa producitur. Neceſſario tamen requiritur ut homo ſacramenta percepturos, fidei, & pietatis diſpoſitionibus animam ſuam præparet.

XIV. Ignoranter, & maligne carpunt hæretici hanc phraſim *ex opere operato*, com optima & neceſſaria ſit ad illorum errorem confutandum, & oſtendendum ſacramenta novæ legis non eſſe mera ſigna externa, ſed ſigna efficacia quæ vi ſua ex Chriſti paſſione derivata gratiam producunt. Vide plura *Tom.* 8. *Lib.* 1. *diſſ. unic. c.* 8.

XV. QUÆST. XI. *Sacramenta novæ legis phyſice ne, an moraliter gratiam producunt?* RESP. S. Thomas, & omnes ejus diſcipuli defendunt ſacramenta novæ legis, quæ, ut definivit Tridentinom, ex *opere operato* gratiam producunt, eſſe inſtrumenta phyſice concurrentia ad gratiæ productionem. Hæc ſententia eſt conformior Tridentino, & probabilior mihi videtur. Sed com ſcholaſtica ſit, & ad mores formandos parom utilis, eam longius non diſcutio. Vide plura *loco citato*.

XVI. QUÆST. XII. *Quænam ſit gratia quam novæ legis ſacramenta conferunt?* RESP. Duplex gratia, habitualis, & actualis. Illa quidem inhærens animæ, & permanens; hæc motio tranſiens dicitur. Gratia quæ ſacramentorum vi confertur, eſt quid intrinſecos animæ hærens, diſtinctum a motione fluente, & tranſitoria, ut definitum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 6. *c.* 11. adverſos hæreticos, qui ſola exteriori imputatione juſtificari impios effutiunt. *Si quis dixerit, homines juſtificari vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, & caritate, quæ in cordibus eorum diffunditur, atque illis* INHÆRET; *anathema ſit*. Fuſius id explicat *c.* 7. Abſtinuit Concilium a verbo *habitus*, & *qualitatis*; ſed definivit gratiam eſſe qoid intrinſecus animæ inhærens.

XVII. QUÆST. XIII. *An ſacramenta novæ legis præter gratiam ſanctificantem peculiarem aliquam gratiam, quæ ſacramentalis dicitur, conferant?* RESP. Duplicem diſtinguunt Theologi gratiam. Unam omnibus ſacramentis communem, alteram cuique propriam. Communis ſententia eſt ſingula ſacramenta præter gratiam ſanctificantem omnibus ſacramentis commonem, peculiarem aliquam gratiam conferre. Iſtius gratiæ peculiaris notio, occulta nobis eſt. Eam ex ſe ſacramenta æqualem conferont quando eadem omnino diſpoſitio eſt ex parte ſuſcipientium. Si diverſa ſit diſpoſitio, majorem, aut minorem producunt.

XVIII. QUÆST. XIV. *An ſacramenta vivorum per accidens producant primam gratiam?* RESP. Sacramenta mortuorum ſunt Baptiſmus, & Pœnitentia, quæ per ſe producunt primam gratiam. Alia ſacramenta vivorum dicuntur, quia vivos in gratia præſumunt homines, & hæc per ſe ſecundam gratiam conferunt. Diſputant Theologi, num hæc ſacramenta vivorum *per accidens* conferre primam gratiam valeant? Adfirmat communis ſententia cum S. Thoma 3. *p. q.* 79. *a.* 3.

XIX. QUÆST. XV. *An ſacramenta novæ legis imprimant characterem?* RESP. Præter effectum gratiæ tria novæ legis ſacramenta, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, imprimont characterem, ut omnes catholici docent contra novatores hæreticos, quorum errorem damnavit Tridentinum *ſeſſ.* 7. *c.* 9. Character iſte eſt quid reale permanens in anima indelebiliter. Curioſas & inutiles Scholaſticorum hac de re quæſtiones prætereo.

XX. QUÆST. XVI. *Quomodo differant ſacramenta novæ a ſacramentis veteris legis?* RESP. Sacramenta evangelicæ diſcrepant pluribus titulis a ſacramentis moſaicis. Sacramenta veteris legis *ex opere operantis* dumtaxat gratiam conferebant, ut communis docet ſententia; evangelica vero eam producunt *ex opere operato*, ut vidimus. Mitto plura alia diſcrimina.

XXI. QUÆST. XVII. *An Chriſtus Dominus immediate omnia ſacramenta inſtituerit?* RESP. Antiquorum Scholaſticorum aliqui propugnarunt, Apoſtolos ex Chriſti conceſſione aliqua inſtituiſſe ſacramenta. Sed communis, & vera ſententia docet, omnia & ſingula ſacramenta immediate a Chriſto Domino inſtituta eſſe. Inoomera ſont Scripturarom teſtimonia, quæ hoc evincunt. S. Paulus 1. *Corinth.* 3. inquit: *Quid eſt Apollo? quid vero Paulus? Miniſtri ejus cui credidiſtis*. Et rurſus c. 4. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. Et tandem *ſeſſ.* 7. *c.* 1. Tridentinom definit: *Si quis dixerit, ſacramenta novæ legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, anathema ſit*.

Digitized by Google

CAPUT IV.

De ſacramentorum miniſtris.

I. QUÆST. I. *Quinam ſint ſacramentorum miniſtri legitimi?* RESP. Solus homo viator eſt miniſter idoneus ſacramentorum. Non tamen omnes, ſed illi tantum qui in Eccleſia legitime ordinati poteſtatem habent adminiſtrandi ſacramenta, ut omnes Catholici docent adverſus Lutheranos.

II. QUÆST. II. *Utrum intentio in perficiendis ſacramentis requiratur in miniſtris?* RESP. Intentio eſt voluntatis propoſitum, quo miniſter deliberat ſacramentum conferre. Triplicem diſtinguunt Theologi intentionem. Altera *habitualis* dicitur, quæ eſt quædam prompta facilitas operandi. Altera *actualis*, quæ eſt præſens animi applicatio, & attentio ad opus, quod reipſa agitur; v. g. Sacerdos dum confert ſacramentum actu cogitat de eo conferendo, & reipſa intendit illud miniſtrare. Tertia tandem eſt *virtualis*, quæ ex præcedente actuali manat, quæ non eſt per contrariam intentionem retractata, neque per longum tempus interrupta.

III. Convenit penes omnes Catholicos *habitualem* intentionem non ſufficere ad ſacramentum perficiendum, nec *actualem* eſſe neceſſariam, ſed ſufficere *virtualem*. Lutherus miniſtros ſacramenta conferre docuit, etiamſi jocantes, & ludentes baptizent, ſcurraſque, & mimos ſe prodant. Errorem hunc proſcripſit Leo X. & tandem *ſeſſ.* 7. *c.* 11. Tridentinum definivit: *Si quis dixerit, in miniſtris, dum ſacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia; anathema ſit.*

IV. Diſputant Theologi, num præter intentionem quam vocant exteriorem, quæ ex verbis ſerio prolatis conſurgit, neceſſaria ſit interior animi intentio. Negarunt quidam, contendentes, miniſtrum valide perficere ſacramentum dum ſerio profert verba neceſſaria, licet interius dicat: *nolo perficere ſacramentum.*

V. Hanc opinionem rejicio. Siquidem aut exterior adminiſtratio ſacramenti ſecundum ritum a Chriſto inſtitutum peracta, natura ſua, ſecluſa omni prorſus intentione miniſtri interna, validum efficit ſacramentum, aut ſecus. Si primum; ergo nullo modo adminiſtratio ſacramentorum ab interiore miniſtri intentione pendet. At hoc eſt damnatum a Tridentino. Si ſecundum; ergo neceſſaria eſt miniſtri intentio. Rurſus; Aut miniſter ſerio pronuntians formam, & applicans materiam ſacramentalem juxta ritum legitimum poteſt intendere oppoſitum facere ab eo quod facit Eccleſia, aut ſecus? Si non poteſt, ſed poſita externa adminiſtratione ſeria, cogitur velle facere illud quod facit Eccleſia, ſuperfluus omnino eſt Tridentinus canon. Fruſtra quippe præcipitur ponendum quod omittere miniſter nequit. Juxta oppoſitam ſententiam, poſita externa ſeria adminiſtratione, miniſter neceſſario intendit facere quod facit Eccleſia: quia hæc exterior ſeria adminiſtratio collidit, profligatque contrariam intentionem internam. Ergo fruſtra Tridentinum requirit miniſtri intentionem. Sed illam requirit. Ergo falſa eſt oppoſita opinio. Juxta ſiſtema adverſariorum ſic formandus erat canon Tridentinus: *Si quis dixerit, in miniſtris, dum conficiunt ſacramenta, ſatis eſſe jocoſam, & non requiri ſeriam adminiſtrationem; anathema ſit.* Quid quod Tridentinum *ſeſſ.* 14. *can.* 9. damnavit adminiſtrationem jocoſam, & alio canone jam reſcripto requirit miniſtri intentionem? Duo ergo Concilium neceſſaria aſſerit, & ſeriam adminiſtrationem, & interiorem intentionem miniſtri.

VI. Alexander VIII. proſcripſit ſequentem theſim, n. 30. *Valet Baptiſmus collatus a miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat; intus vero in corde ſuo apud ſe reſolvit: non intendo facere quod facit Eccleſia.* Reſpondet Ivenin Canoniſtas Gallos rata non habere decreta Romana quæ a Pontifice ſummo proxime non emanant. Sed hæc reſponſio futilis eſt. Reponunt Sery, Milante, Le Druin, merito eſſe theſim proſcriptam, quod abſoluta ſit, comprehendatque omnem ritum ſive jocoſum, ſive ſerium. Sed hæc reſponſio falſa videtur. Damnatur in hac theſi doctrina, qua docetur, non requiri intentionem: *intus vero in corde ſuo dicat, non intendo.* Quid ergo pueriliter cavillaris de externa ſeria adminiſtratione, ſi theſis proſcripta perſpicue excludit interiorem animi intentionem? Ineptirem ipſe, ſi longius hanc protraherem quæſtionem. Lege *Tom.* 8. *Diſſ. unic. c.* 11. ubi omnia adverſariorum ſophiſmata convulſa invenies.

VII. QUÆST. III. *Ut validum ſit ſacramentum, requiritur ne in miniſtro fides, aut intentio producendi effectum ſacramentalem?* RESP. Sententia Eccleſiæ ſemper fuit, in Baptiſmo conferendo non requiri in miniſtro

 fidem,

fidem, valideque ab hæretico, & infideli conferri, dummodo ritus evangelicus ſervetur. Tempore S. Cypriani definita nnn erat veritas iſta: idcirco S. Martyr litteras S. Stephani Papæ reſutavit. Omnes ſimiliter fatentur non eſſe in miniſtro neceſſariam intentionem producendi effectus ſacramentalis.

VIII. QUÆST. IV. *An ad ſacramenti integritatem requiratur ut miniſter intendat facere id quod facit Eccleſia Romana?* RESP. Negat communis & vera ſententia: ſat enim eſt ut miniſter velit generatim facere quod facit Eccleſia Chriſti: qnia huic intentioni generali non officit error privatus, quo quis credit Eccleſiam Lutheranam, Calvinianam eſſe orthodoxam, quia miniſter non agit ut perſona privata, ſed ut publica, nec privatus ejus error inficere opus Dei valet.

IX. QUÆST. V. *An neceſſaria ſit intentio actualis, vel ſufficiat virtualis?* RESP. Dictum ſupra eſt, non ſufficere intentionem habitualem, nec requiri actualem, ſed ſufficere, & neceſſariam eſſe virtualem. Quomodo perſeveret hæc intentio virtualis, quandiu duret non retractata, explicari vix poteſt; ſed ex circnmſtantiis, & prudentum judicio colligi poteſt. Qui ſomno, ebrietate, amentia captus baptizat, conſecrat &c. licet anteqnam caderet in ebrietatem deliberare determinaverit baptizare, non baptizat, non conſecrat: quia actio ſacramentalis humana ſit neceſſum eſt; actio autem ebrii, amentis, hominis eſt, ſed non humana, ut communis & vera ſententia docet.

X. QUÆST. VI. *Validum ne ſacramentum eſt forma conditionali adminiſtratum?* RESP. Aut conditio eſt de re præterita, ut *ſi non es baptizatus, ego te baptizo*: aut de re præſenti, ut *ſi capax es, ego te baptizo*: aut de re futura, ut *ſi craſtina die rem alienam reddideris, ego te abſolvo*. Valere ſacramentum ſub condirione de re præterita, vel præſenti, ſi conditio vera ſit, ſecus ſi falſa, docent omnes. Sub conditione futura perfici ſacramentum nequit. Quoniam dum materia applicatur, & profertur forma, intentio præſens ſuſpenditur: ſi futuro tempore condirio erit, tunc non aderunt materia, & forma.

XI. QUÆST. VII. *Peccant ne letaliter Sacerdotes, qui ſibi gravis culpæ conſcii, ſacramenta ex officio adminiſtrant?* RESP. Adfirmant omnes, idque perſpicue 1. *ad Tim c.* 3. docet S. Paulus. *Probentur primo, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes*. Et Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *c.* 7. declarat, *eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullius ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione, ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat, quod a Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuo ſervanda eſſe decrevit*.

XII. Peccatum iſtud mortale eſſe dicimus. Legatur Catechiſmus Tridentinus *part.* 2. §. 23. Qui tamen non ex officio, ſed neceſſitate urgente culpa gravi inquinatus adminiſtret baptiſma, ſive Sacerdos, ſive laicus, non peccat mortaliter, ut docet 3. *p. q.* 44. *a.* 6. *ad* 3. S. Thomas. Sacerdos tamen adminiſtrans ſacramentum Pœnitentiæ etiam moribundo elicere actum contritionis debet, ſi ſibi peccati mortalis conſcius ſit. Sacerdos qui indigne celebrat, duplex crimen perpetrat: unum, qnia indigne conficit; alterum, quia indigne ſuſcipit ſacramentum.

XIII. QUÆST. VIII. *An peccet mortaliter Sacerdos qui mortalis culpæ reus Euchariſtiam adminiſtrat?* RESP. P. La-Croix *loc. cit. n.* 94. cum Vaſquez, Lugo, Amico, Berna, Sporer, Illſung, Diana, & aliis *probabile* eſſe docet, hunc non peccare mortaliter; & ſimul addit *probabile* eſſe juxta Suarez, Valentiam, Gonet, & alios, peccare mortaliter. P. Viva *q.* 1. *ar.* 4. *n.* 4. ait: *Non videtur improbabile quod docent multi, & graves auctores.... apud Dianam, Sacerdotem adminiſtrantem Euchariſtiam in mortali non peccare mortaliter*. Rituale Romanum juſſu Pauli V. editum hæc n. 1. decernit. *Sacerdos ergo ſi fuerit peccati mortalis ſibi conſcius (quod abſit) ad ſacramenti adminiſtrationem non audeat accedere, niſi prius corde pœniteat. Sed ſi habeat copiam Confeſſarii, & temporis, locique ratio ferat, convenit confiteri*. Accedit Catechiſmus Concilii Trid. *p.* 2. *c.* 1. §. 26. ubi hæc ſtatuuntur. *Paſtores, aliique ſacramentorum miniſtri..... meminiſſe ſemper debent, ſacramenta divinam quidem virtutem quæ illis ineſt, nunquam amittere; at vero impure ea miniſtrantibus æternam perniciem, & mortem afferre. Sancta enim (quod ſemel atque iterum, ac ſæpius admonere oportet) ſancte, & religioſe tractanda ſunt*.

XIV. Quid ergo obtrudunt PP. La-Croix, & Viva graves auctores? Qui ſunt iſti graves auctores? An præferendi Rituali Romano, & Catechiſmo Romano, ſeu Tridentino? Hi ſunt graves auctores, quos ſequi debemus, ut Eccleſia nos admonet. Jure

ergo

ergo rejicienda eſt tamquam falſa præfata opinio. Falſam quoque exiſtimo alteram opinionem ejuſdem P. La-Croix, qui *loc. citato num.* 96. aſſerit, Epiſcopum non peccare mortaliter, chriſma in mortali conſecrantem.

XV. QUÆST. IX. *Peccat ne Sacerdos qui in peccato mortali audit confeſſiones?* RESP. Putat non nemo, *eum non peccare mortaliter qui in mortali formam ſacramenti inchoat, dummodo ante expreſſionem ultimæ partis eſſentialis ſit in ſtatu gratiæ*. Quid hic mirari magis debeamus, num ſpeculationis vim, an doctrinæ novitatem, ceteri judicent. Non peccat Sacerdos qui gravi pollutus ſcelere inchoat formam ſacramentalem? An inchoans formam non eſt miniſter Chriſti? Cur initium iſtud ſacrilegum non erit? Dum eam inchoat in mortali, periculo graviſſimo ſe exponit eamdem in mortali complendi. In inſtanti ne eliciet actum perfectæ contritionis, adeo difficilis? Verum quid fuſius refello opinionem ſeipſa corruentem?

XVI. Contendit quoque P. La-Croix, Diaconum ſolemniter, & ex officio miniſtrantem Euchariſtiam non peccare mortaliter, ſi ſit in peccato mortali. Hanc pariter opinionem falſam reputo, & oppoſitam *in* 4. *diſ.* 24. *q.* 1. *a.* 3. *q.* 5. docet S. Thomas. *Quicumque autem cum peccato mortali aliquod ſacrum officium pertractat, non eſt dubium quin illud indigne faciat. Unde patet quod peccat mortaliter*.

XVII. Cajet. Merbeſius, Farvaqueſius, Turnely, Bouchat, Henricus a S. Ignatio, & alii docent, concionatores peccato mortali inquinatos peccare mortaliter verbum Dei prædicantes. Hanc eamdem ſententiam docere videtur S. Thomas *in* 4. *diſt.* 19. *q.* 2. *a.* 2. *ad* 2. Vide *Tom.* 8. *Lib.* 1. *diſſ. unica c.* 11. *n.* 5.

XVIII. QUÆST. X. *An miniſter ſibi peccati mortalis conſcius, teneatur confiteri ſacramentaliter antequam ſacramentum adminiſtret, ſi adſit copia Confeſſarii, & non urgeat neceſſitas ſuccurrendi periclitanti?* RESP. Negant plures, & præſertim P. Viva *q.* 1. *art.* 4. *n.* 4. ubi ait, ſat eſſe ſi conteratur, nullumque adeſſe præceptum confitendi. Nullum præceptum adeſt? An præceptum iſtud non eſt: *Sancta ſancte tractanda ſunt?* Contritione fit ſanctus. At contritione perfecta opus eſt. Hanc vero contritionem perfectam difficillimam eſſe peccatori, docent omnes, & præcipue Catechiſmus Tridentinus *p.* 2. *c.* 5. §. 36. Et ipſe Pater Viva ipſam contritionem imperfectam adeo difficilem reputat ut eam excludat a ſacramento Pœnitentiæ. Præfatam ergo opinionem reputo falſam & adverſam Catechiſmo Tridentino, & gravioribus Theologis. Accedit contritionem non abolere peccatum niſi cum voto ſacramenti. An præſumi hoc votum poteſt in miniſtro qui cum & tempus opportunum, & copiam Confeſſarii habeat, ſacramentum deliberate omittit? Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *c.* 7. perſpicue definit, præmittendam eſſe a Sacerdote ſibi conſcio peccati mortalis confeſſionem ſacramentalem, *quantumvis ſibi contritus videatur*: ſubditque, quod ſi deſit copia Confeſſarii, *quamprimum* confiteatur. Et hoc conſilium non eſt, ſed præceptum prima opportunitate complendum. Oppoſitum damnavit Alexander VII. *prop.* 28. & Catechiſmus Concilii Tridentini 2. *p. c.* 5. §. 45. conceptis verbis hoc idem aſſerit de Sacerdote ſibi gravis culpæ conſcio. Cum *ſacramenta adminiſtramus, aut percipimus, toties confeſſio prætermittenda non eſt*. Idem ſtatuit Rituale Romanum, cujus verba ſupra dedi.

XIX. QUÆST. XI. *Quando, & quibus adminiſtrari ſacramenta debent?* RESP. Parochi jure divino adminiſtrare ſuis parochianis ſacramenta aſtringuntur, ut declarat Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 1. Tempore peſtis cum vitæ periculo hoc exercere munus aſtringuntur. Plures hoc limitant ad duo ſacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ; ſed reſtrictio injuſta eſt. Cur ſacrum viaticum, & extremam unctionem adminiſtrare non debent? Non modo peſtis, verum etiam perſecutionis tempore aſſiſtere ovibus ſuis Parochi aſtringuntur. Deficientibus Parochis tempore peſtis, Sacerdotes privati etiam cum periculo vitæ adminiſtrare eſtreme egentibus debent ſacramenta. Et ad hoc potiſſimum aſtricti ſunt Sacerdotes mendicantes, cum ſint Epiſcoporum, & Parochorum *cooperatores, & auxiliares copiæ*. Huc enim pertinet eorum inſtitutum, & in hunc finem fidelium eleemoſynis aluntur.

XX. QUÆST. XII. *Licite ne adminiſtrantur ſacramenta indignis?* RESP. Negant omnes, idque expreſſe Chriſtus prohibet. *Nolite ſanctum dare canibus*. Peccatori tamen occulto ſacramenta publice petenti deneganda non ſunt, quemadmodum Chriſtus Dominus perfido Judæ Euchariſtiam non denegavit. Occulte vero petenti peccatori, niſi ſigna pœnitentiæ dederit, denegari debent. Peccatoribus autem publicis & private, & publi-

Digitized by Google

ce ſacramenta deneganda ſunt, ut comicis, tragædis, mulierculis mimis, ſeu ſcortis, ſaltatricibus in theatris, publicis concubinariis, feneratoribus, adulteris.

XXI. Nonnulli contendunt doctrinam hanc veram eſſe *ordinarie*, ſecus ſi mortis metus immineret: tunc enim adminiſtranda ſacramenta dicunt, niſi petantur in odium fidei, vel contemptum Religionis: quia, inquiunt citati auctores, præceptum de quo agimus, non eſt mere negativum, ſed reſolvitur in affirmativum prudenter diſpenſandi ſacramenta. Papæ! Prudens ergo ſtudium ſervandæ vitæ præſcribit ut ſacramenta adminiſtrentur publicis peccatoribus, qui Sacerdotis jugulum petunt, niſi adminiſtret? Non eſt præceptum mere negativum iſtud: *Nolite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos?* Omnibus itaque ſpectatis falſa mihi eſt recenſita opinio.

XXII. QUÆST. XIII. *Licet ne ſimulare ſacramentorum adminiſtrationem?* RESP. Duplex ſimulatio. Altera expreſſa & formalis, qua directe intenditur alterius deceptio, altera materialis, quæ fit ob juſtam cauſam, permittendo alterius deceptionem. Simulationem formalem damnant omnes De ſimulatione materiali nonnulli diſputarunt olim, quorum opinionem damnavit Innocentius XI. qui hanc theſim 29. damnavit: *Urgens metus gravis eſt cauſa juſta ſacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.*

XXIII. P. Claudius La-Croix *lib.* 6. *p.* 1. *n.* 153. docet, juſte damnatam theſim utpote indefinitam, & abſtrahentem a ſimulatione formali, vel materiali: inquit enim: *An autem damnatio extendi debeat ad ſimulationem materialem, colligi non poteſt ex verbis decreti. Hinc dividuntur auctores: nam non debere ad eam extendi tenent aliqui; econtra debere extendi, fuſe contendit Gormaz.* En quam verum ſit unius diſtinctiunculæ beneficio non raro eludi decreta pontificia. An diſputatum unquam fuit inter Caſuiſtas de ſimulatione formali? Si ais; ergo Caſuiſtæ tales propugnarunt licitam eſſe formalem deceptionem, quod nemo vel ex ethnicis Philoſophis aſſeruit. Si negas; ergo extra diſputationem eſt quod damnatio theſis comprehendit ſimulationem materialem: de qua ſolum diſputarunt Caſuiſtæ. Ergo *ex verbis decreti pontificii*, velit, nolit P. La-Croix, expreſſe damnatur ſimulatio materialis.

XXIV. QUÆST. XIV. *Licitum ne eſt petere ſacramenta a miniſtro indigno?* RESP. Dum certo conſtat miniſtrum indignum eſſe, non licet extra neceſſitatis caſum ab eodem ſacramenta petere, dum non eſt Parochus, vel paratus ſacramenta miniſtrare. Si Parochus ſit, vel ejuſdem vices ſuſtinens, licitum parochianis eſt ab eodem ſacramenta petere, etiam cognito ut malo. Si tamen miniſter probus adeſſet, titulo caritatis ab hoc, & non ab illo petenda ſacramenta eſſent.

XXV. In extremæ neceſſitatis caſu, nempe in mortis articulo licitum eſt ab hæreticis, & ſchiſmaticis ab Eccleſia præciſis petere duo ſacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ, ut declaratum eſt a Tridentino *ſeſſ.* 14. *c.* 7. Ut ſacramenta licite petantur a miniſtro malo, ſed tolerato, ſufficit gravis neceſſitas, puta adimplendi præcepti paſchalis, quando tamen nullus adeſt Sacerdos probus. In tali enim caſu nullam petens occaſionem peccandi præbet, ſed tantum conſulit ſaluti ſuæ æternæ.

XXVI. De cæremoniis ſacramentorum, & de iis quæ ſacramentalia dicuntur, vide *Tom.* 8. *diſſ. unic. lib.* 1. *cap.* 14. ubi fuſe hæc omnia explicata invenies, & hic brevitatis cauſa omitto, quia graviora inſtant explicanda, & prolixitatem vereor.

DISSERTATIO II.

De Baptiſmo, & Confirmatione.

CAPUT I.

Baptiſmi notio, ejuſque materia.

I. QUÆST. I. *Quid ſit Baptiſmus novæ legis?* RESP. Eſt, inquit Catechiſmus Tridentinus 2. p. c. 2. §. 5. *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Hæc definitio paucis materiam, & formam, & proprietatem Baptiſmi exponit. Eſſe Baptiſmum *ſacramentum regenerationis* conſtat ex Evangelio. *In verbo* ſita eſt ſacramenti forma. S. Thomas 3. *p. q.* 66. *a.* 1. hanc Baptiſmi deſcriptionem tradit: *Eſt ſacramentum quo homo exterius abluitur, & ſpiritualiter regeneratur per aquam ſub forma verborum a Chriſto præſcripta.* Utraque definitio eodem recidit.

II. QUÆST. II. *Quænam Baptiſmi materia?* RESP. Duplex, remota, & proxima. De illa nunc; de hac infra. Aqua ſola naturalis eſt materia remota Baptiſmi, ut *Joan.* 3. habetur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua,*

Digitized by Google

aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Cur potius aquam Chriſtus Dominus elegerit quam alium liquorem, nulla vera aſſignari ratio poteſt præter divinam voluntatem. Plures congruentias aſſignant Patres, Ambroſius, Hieronymus, quas *3. p. q. 66. a. 3.* recenſet S. Thomas.

III. QUÆST. III. *Num vetuſtus, & probandus uſus ſit, quo Eccleſia Romana conſecrat aquam Baptiſmo inſervientem?* RESP. Vetuſtam eſſe hanc ſacram conſuetudinem, evincunt Patres, Baſilius, Cyrillus, Cyprianus, & alii. Vide teſtimonia *Tom. 8. Lib. 2. diſſ. 1. cap. 2.*

IV. QUÆST. IV. *Quænam aqua dicenda ſit naturalis?* RESP. Solam aquam naturalem eſſe Baptiſmi materiam adfirmant Catholici omnes. Quænam dicenda ſit aqua naturalis, reſpondet Rituale Romanum juſſu Gregorii XIII. editum, eſſe *aquam fontium, puteorum, maris, fluminum, lacuum, ſtagnorum, paludum, ciſternarum, & pluvialem; & ſic quamcumque ſimplicem & puram, quæ propriam aquæ ſpeciem retineat: nec referre frigida ſit, an calida: non autem eſſe aquam artificialem, ut ex roſis, floribus, herbis, ſeu ſimilibus rebus expreſſam, aut diſtillatam, neque quemvis alium liquorem*. Quomodo, & quot modis corrumpi aqua naturalis poſſit, explicat *3. p. q. 65. a. 4.* S. Thomas. Ceterum opus non eſt Philoſophorum diſputationibus; commune hominum judicium ſufficit ad aquam naturalem dignoſcendam.

V. Diſputant num una vel altera gutta aquæ ſufficiat ad Baptiſmum. Verum diſputationes iſtæ vanæ ſunt. Ea aquæ quantitas neceſſaria eſt quæ ſufficiat ad abluendum. Una autem aut altera gutta vere non abluit. Aquam ex ſale liquatam extra neceſſitatis caſum non cenſerem eſſe materiam Baptiſmi; bene vero aquam reſolutam ex nive, glacie, gelu, vel rore cæli, ut docet communis ſententia: ipſa vero nix, glacies, grando, cum non ſint materia apta ad abluendum, non ſunt materia Baptiſmi. Neque aqua quæ manat ex vite, aliiſve arboribus, eſt apta materia Baptiſmi, quia non eſt aqua naturalis. Lixivium, juſculum, ſi non ſpiſſa, ſed diluta ſint, ſunt aqua apta ad baptizandum, ut *loc. cit.* docet S. Thomas.

VI. QUÆST. V. *Quænam ſit materia proxima Baptiſmi?* RESP. Eſt aquæ uſus, quo abluitur corpus. Triplex modus abluendi obtinuit, *per immerſionem*, *per infuſionem*, *per aſperſionem*. Immerſio primum trina, poſt ſimplex obtinuit. Priſcis Eccleſiæ ſæculis diſciplina trinæ immerſionis vigebat, & ſeculo XIII. adhuc obtinebat. Circa ſæculum XIV. uſus obtinuit baptizandi per aſperſionem, vel infuſionem. Quocunque modo conferatur Baptiſmus ſive per immerſionem, ſive per infuſionem, ſive per aſperſionem, validus eſt. Servandus tamen eſt propriæ Eccleſiæ ritus, & qui abſque cogente neceſſitate illum mutaret, graviter peccaret. Talis infuſio, vel aſperſio fieri debet, ut baptizatus juxta communem ſenſum vere ablutus dicatur.

VII. QUÆST. VI. *Infans in utero matris incluſus baptizari ne valet utero matris abluto?* RESP. Si nullum infantis membrum appareat, nullo modo baptizari poteſt; & collatum Baptiſma nullum eſſet. Vide S. Thomam *3. p. q. 68. a. 2. ad* 4. & Rituale Romanum. Quare falſa eſt opinio aliquorum, quos citat Leander, nempe validum eſſe Baptiſmum collatum infanti incluſo in utero matris arte obſtetricis, quæ in ipſum manu aquam immittit. Ad valorem Baptiſmi requiritur ut vel totum, vel aliqua pars corporis infantis baptizandi ex alvo mulieris appareat. Infans pelle ſecundina involutus, ſi periculum mortis immineat, fracta pellicula baptizetur; ſi non urgeat periculum mortis, pelle hac exutus infans baptizandus eſt. Non ſufficit ut capilli, vel veſtes abluantur, ſed aliqua ejuſdem corporis pars ablui debet.

VIII. Si quis ob aquæ penuriam in puteum, aut flumen puerum morti proximum projiciat ut eum baptizet, formamque proferat, validum Baptiſma eſt. Quoniam habetur verbum, elementum, ac miniſtri intentio. Validum quoque baptiſma eſt aqua venenata adminiſtratum, aut ferventi, & cum intentione necandi infantis, dummodo adſit intentio baptizandi, & debita ſervetur forma. Hæc tamen omnia licite fieri nequeunt: non enim ſunt facienda mala, ut eveniant bona.

IX. QUÆST. VII. *Licitum ne eſt ſecare alvum mulieris deſperatæ ſanitatis, ut baptizetur infans?* RESP. Id poſſe fieri ait *lib. 1. q. 14.* P. Comitolus, quod æterna ſalus infantis præferenda ſit vitæ corporeæ matris prægnantis. At S. Thomas, cui communiter ſubſcribunt Theologi, oppoſitum docet *3. p. q. 68. a. 11. ad 3.* ubi ait: *Non ſunt facienda mala ut veniant bona: Rom. 3. Et ideo non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit,*

rit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut baptizetur. Axioma iſtud: ſalus æterna præferenda eſt vitæ corporis: non infert quempiam aut ſibi, aut aliis mortem inferre corporis poſſe, ſed eo pertinet, ut pro alterius æterna ſalute, ſuſtinenda interdum mors ſit.

CAPUT II.

De forma, & triplici Baptiſmo.

I. QUÆST. I. *Legitima ne eſt forma verborum qua Eccleſia Latina utitur?* RESP. Eccleſiæ Latinæ forma hæc eſt: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Pervetuſtam eſſe hanc formam plura evincunt documenta antiqua, Sacramentarium S. Gregorii Magni, Ordo Romanus, & Miſſale Gothico-Gallicum apud Thomaſium, & Liturgia Gallicana a Cl. Mabillonio edita, & illuſtrata *tit.* 25.

II. Valida ſimiliter eſt forma Græcorum, quæ eſt ejuſmodi: *Baptizatur ſervus* (vel *ſerva*) *Dei, N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Non optativa, ut olim multi contendebant, ſed enuntiativa eſt, nempe *baptizatur*, hæc forma Græcorum, ut Arcudius, Goarius, & Martene evincunt.

III. QUÆST. II. *Requiritur ne ad valorem Baptiſmi, ut exprimatur actus baptizantis per verbum* baptizo, *aut* baptizatur? RESP. Adfirmant omnes, idque definivit Alexander III. *in* 3. *decret. tit.* 42. *c.* 1. Contra hanc pontificiam definitionem, & communem Eccleſiæ doctrinam ſcripturire juniores nonnulli auſi ſunt, quorum errorem damnavit Alexander VIII. in hac theſi 29. „ Valuit „ aliquando Baptiſmus ſub hac forma col„ latus: *In nomine Patris, & Filii, & Spi„ ritus ſancti:* prætermiſſis iſtis, *Ego te ba„ ptizo.*" Formam ſuam hauſit Eccleſia ex verbis evangelicis: *Baptizantes eos in nomine* &c. Qua ratione omnes ex his verbis colligunt neceſſitatem invocandæ SS. Trinitatis, eadem infertur neceſſitas exprimendæ actionis baptizantis.

IV. QUÆST. III. *Qui deliberate omitteret hanc particulam* ego *in forma Baptiſmi, graviter ne peccaret?* RESP. Omnes adfirmant, præfatam particulam ad ſubſtantiam Baptiſmi non pertinere; peccare tamen qui deliberate, aut ex negligentia illam omitteret, pariter omnes adfirmant. Diſputant ſolum de gravitate culpæ. Alii affirmant, eſſe gravem, alii levem. Fateor hujus malitiæ gradum me non tenere. Deliberata omiſſio excuſari non poſſe videtur a contemptu ritus eccleſiaſtici: quo in caſu culpa gravis eſſet. Hæc particula *te* pertinet ad eſſentiam Baptiſmi, quia deſignari perſona baptizanda debet. *Baptizantes eos.* Peccaret qui in forma Baptiſmi exprimeret nomen baptizati dicendo, *Ego te baptizo Petrum* &c. Quoniam nihil addi, nihil detrahi de forma Baptiſmi debet. Ratum validumque eſſet Baptiſma, ſi quis omiſſo verbo *baptizo* diceret, *mergo, intingo, lavo, abluo,* dummodo non recederet ab intentione Eccleſiæ, quæ ſacramentalem, non profanam ablutionem intendit; ſemper tamen peccaret miniſter verba immutans ab Eccleſia ſtatuta. Particula *in* probabilius attinet ad eſſentiam baptiſmi: piaculum ergo illam omittere.

V. QUÆST. IV. *Qui baptizaret hac forma,* Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus ſancti, *validum ne conferret Baptiſma?* RESP. Negat Martinus Bonacina cum aliis. Cur non validum hoc Baptiſma? *Nominis* repetitio nullo modo immutat ſenſum formæ a Chriſto inſtitutæ. Si quis vero diceret: Ego te baptizo *cum Patre, cum Filio, cum Spiritu ſancto:* probabilius mihi eſt Baptiſmum non valere, quia in præfata forma non exprimitur clare unitas eſſentiæ.

VIII. Qui omitteret *in nomine*, & ſubſtitueret *in virtute*, validum ne conferret Baptiſma? Alii adfirmant, alii negant. Dubia ergo res eſt. Ergo ſententia negans tutior eſt, & probabilior. Similiter invalidum judico Baptiſma collatum hoc modo: *Ego te baptizo in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis,* vel *in nomine Unius, & Trinis,* vel *in nomine trium perſonarum.* Quoniam non proferuntur expreſſe tres divinæ perſonæ. Invalidum multo magis eſſet Baptiſma hoc modo collatum: *Ego te baptizo ſub nomine Jeſu Chriſti.* Negat quoque communis, & vera ſententia validum eſſe Baptiſma hac forma collatum: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, Geniti, & Procedentis ab utroque:* quia in re ſacramentaria communiori ſententiæ adhærendum eſt, & tutiori. Validum autem exiſtimarem Baptiſmum hac forma collatum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Jeſu Chriſti, & Spiritus ſancti:* quia Jeſus Chriſtus vere eſt Filius Patris. Similiter ratum haberem Baptiſma collatum hac forma: *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filii unigeniti, & Spiritus ſancti* Pa-

Digitized by Google

Paraclyti. Qui uteretur hac forma: *Ego te baptizo in nomine Patris; Ego te baptizo in nomine Filii; Ego te baptizo in nomine Spiritus ſancti:* non conferre validum Baptiſma defendit P. Paulus Comitolus. Sed probabilior ſententia adfirmat, quam communiter Theologi defendunt. Validum quoque Baptiſma eſſet, ſi quis omitteret particulam *&*. Peccarent tamen omnes iſti, qui adderent, aut omitterent quidquam formæ præſcriptæ ab Eccleſia, & hauſtæ ex ipſo Evangelio. Baptiſmum collatum a balbo, qui in fine vocis demeret, aut mutaret unam litteram, validum eſſet, ut ſi diceret *batizo* loco *baptizo*. *In nomine Patri*, pro *in nomine Patris*. Verum quæſtiones iſtæ arbitrariæ ſunt, quæ vix unquam occurrunt. Idcirco prætereundæ.

VII. QUÆST. V. *Quotuplex eſt Baptiſmus?* RESP. Triplex, *Fluminis*, *Flaminis*, & *Sanguinis*. Baptiſma *Fluminis*, ſeu aquæ eſt ſacramentum hactenus explicatum. *Flaminis* eſt perfecta contritio cum voto Baptiſmi. Hoc baptiſma ſufficere ad ſalutem, cum Baptiſmus aquæ haberi nequeat, docent omnes. Baptiſmus *Sanguinis*, ſeu martyrium præſtat Baptiſmo aquæ, & *Flaminis* non ratione ſacramenti, ſed ratione caritatis, & gratiæ, cum ſolus Baptiſmus aquæ ſit ſacramentum. Baptiſmus autem ſanguinis includit Baptiſmum *flaminis*, at non econtra. Quare omnes adfirmant in adultis martyrium ſupplere Baptiſmum fluminis. Idem adfirmant reſpectu parvulorum. De parvulis enim trucidatis ab Herode canit Eccleſia: *Cujus præconium Innocentes martyres non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt*.

VIII. Diſputant Theologi, num martyrium ſuppleat Baptiſmum aquæ ex opere operato? Negant plures; ſed communis & vera ſententia defendit martyrium juſtificare tam adultos, quam parvulos ex opere operato. Nam Baptiſmus ſanguinis Baptiſmo aquæ comparatur. Ergo ſi ille, cur non iſte juſtificat ex opere operato? Hanc ſententiam defendit S. Thomas in 4. *diſt.* 4. *q.* 3. *a.* 3. *q.* 3. *ad* 1.

VIII. QUÆST. VI. *Quæ diſpoſitiones requiruntur in adultis ad ſuſcipiendum martyrium?* RESP. ſequentes. 1. voluntaria acceptatio mortis illatæ a perſecutore in fidei odium. Martyrium enim eſt actus fortitudinis, & caritatis. Ergo neceſſaria eſt deliberata electio. 2. Ut martyrium acceptetur ob fidem Chriſti, & ex motivo ſupernaturali per fidem propoſito, 3. Neceſſaria eſt caritas ſaltem initialis, & imperfecta, quæ poſtea perfecta evadat vi ipſius martyrii. Adulti qui alicujus peccati ſibi conſcii ſunt, purgare conſcientiam ſuam debent, eo modo quo ad Baptiſmum aquæ, aut Pœnitentiam ſe diſponerent. Si catechumenus ſit, & adſit occaſio, Baptiſmum præmittere debet: & ſi Baptiſmo tinctus ſit, confeſſionem, ſi opportunitas adſit. Quæ omnia confirmari poſſent Eccleſiæ diſciplina: nam perſecutione ſæviente, vel imminente, Epiſcopi animabant omnes ad Baptiſma ſuſcipiendum, ad pœnitentiam peragendam, & ad Euchariſtiam participandam, ut his roborati præſidiis alacriores, fortioreſque fierent ad luctam, & certamen ſuſtinendum.

CAPUT III.

De miniſtro Baptiſmi, ejuſdem inſtitutione, obligatione, & neceſſitate.

I. QUÆST. I. *Quotuplex eſt Baptiſmi miniſter?* RESP. Triplex. 1. Ordinarius ex officio. 2. Extraordinarius ex delegatione. 3. Neceſſitatis. Miniſter ordinarius & ſolemnitatis eſt Epiſcopus, tum Parochi, deinde Presbyteri. Dum Epiſcopi olim ſolemniter baptizabant, licitum non erat Presbyteris, ſeu Parochis idem præſtare. Et etiam nunc ſi Parochus adſit, non debet Sacerdos eo inconſulto baptizare. Diaconus non ex officio, ſed ex commiſſione adminiſtrare Baptiſmum valet. Laici ſunt miniſtri neceſſitatis, qui baptizant abſque ſolemni ritu. Mortaliter peccaret laicus, ſi præſente Sacerdote baptizaret, quia in re gravi ſibi uſurparet jus proprium Sacerdotis. Graviter quoque peccaret laicus, ſi præſente Diacono baptizaret, quia abſente Sacerdote hujus devolvitur ad Diaconum, ut probabilior ſententia docet. Laicus baptizans ſine neceſſitate, & cum ſolemni ritu, incurrit irregularitatem.

II. QUÆST. II. *An unus miniſter unica aſperſione poſſit baptizare plures?* RESP. Adfirmant communiter, quia non mutatur ſenſus formæ adhibendo *vos* pro *te*; confirmantque exemplo S. Petri, qui una die magnam multitudinem baptizavit. Qui tamen abſque neceſſitate ſic baptizaret, peccaret & quidem graviter. Advertendum præterea, talem eſſe debere aſperſionem quæ ablutio dici revera poſſit, ut aqua fluat ſuper baptizatum: una enim aut altera gutta non ſufficit. Si duo quorum unus lingua, alter ma-

manibus careret, baptizarent; nullus eſſet baptiſmus, ut docet S. Thomas 3. *p. q.* 46. *a.* 4. *ad* 4. Si puero periclitanti præſentes eſſent Sacerdos excommunicatus, & obſtetrix, hæc præferenda eſſet Sacerdoti excommunicato, & reciſo a corpore Eccleſiæ. Nec obſtat, Sacerdotem excommunicatum in extrema neceſſitate abſolvere poſſe, quia in nullo caſu laicus abſolvere valet. Nemo baptizare ſeipſum poteſt. Ideo, inquit 3. *p. qu.* 66. *a.* 5. *ad* 4. S. Thomas, Chriſtus a Joanne baptizari voluit. Idem a pluribus baptizari nequit: quare non valeret Baptiſmus, ſi plures dicerent, *Nos te baptizamus*, ut 3. p. q. 47. a. 6. docet S. Thomas: quia *nos* non eſt idem quod *ego & ego*, ſed *ego & tu*: & ſic immutaretur forma.

III. Parochus peccat qui ut ſaluti infantis conſulat, privatim Baptiſmum adminiſtrat domi, expectans parrinum, ut poſtea in Eccleſia ſolemnem ritum peragat. Quoniam in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. ſtatutum eſt in Clement. *l.* 3. *tit.* 15. *c. unic.* ut non in aulis, vel in cameris, ſed in Eccleſiis, in quibus ſunt ſacri fontes ad hoc deputati, baptiſmus conferatur.

IV. Parentes qui in extrema neceſſitate filios ſuos baptizant, non amittunt jus petendi debiti. Extra vero extremam neceſſitatem ſi ſuos filios baptizarent, illud jus amitterent. Baptiſmus collatus a Pagano, vel Judæo validus eſt. Et hæc eſt hodie univerſalis Eccleſiæ doctrina.

V. QUÆST. III. *Quandonam Baptiſmus inſtitutus eſt?* RESP. Inſtitutum a Chriſto Domino Baptiſmum fatentur omnes & catholici, & hæretici. De tempore inſtitutionis diſputatur. Plures contendunt, Chriſtum inſtituiſſe Baptiſmum poſt reſurrectionem cum dixit Matth. 28. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. Probabilior mihi opinio eſt Chriſtum inſtituiſſe hoc ſacramentum cum ipſe baptizatus in Jordane fuit, ut docent S. Auguſtinus, S. Ambroſius, S. Thomas, & ipſe Catechiſmus Romanus. Obligare cœpit lex Baptiſmi continuo ac poſt reſurrectionem promulgata fuit. *Euntes ergo docete . . . baptizantes* &c. Quando autem ſufficienter promulgata fuerit, ita ut omnes obligaret, alii afferunt poſt Pentecoſten, alii paulo longius protrahunt. Vide *Tom.* 6. *Diſs.* 3. *de leg.* ubi hæc omnia explicata ſunt.

VI. QUÆST. IV. *Quænam eſt ſuſcipiendi Baptiſmi neceſſitas?* RESP. Duplex neceſſitas, medii, & præcepti. Sine eo quod primo modo neceſſarium eſt, obtineri finis non poteſt, niſi habeatur vel in re, vel in voto. Et hujuſmodi ſunt Baptiſmus omnibus, & Pœnitentia peccatoribus adultis. Neceſſarium ſecundo modo dicitur, quod præcepto imponitur, quod ſine peccato omitti *ſcienter* nequit. Haberi tamen ſalus ſine eo poteſt vel ex ignorantia, vel ex alio obſtaculo, quod obſervantiam impediat. Nulla vero ignorantia, nulla impoſſibilitas ſuffragatur reſpectu eorum quæ neceſſaria ſunt neceſſitate medii. Rurſus duplex neceſſitas medii diſtinguitur. Altera exterior, ut ablutio baptiſmalis; & hæc ſuppleri per fidem, & caritatem cum voto poteſt. Altera intrinſeca, ut eſt gratia ſanctificans; & hæc nullo ſuppleri modo poteſt. Niſi reipſa habeatur, impoſſibilis eſt æterna ſalus. Votum ſimiliter duplex eſt. Aliud implicitum, ut eſt votum, ſeu deſiderium generale ſervandi omnia Chriſti præcepta, quod ſejungi a caritate perfecta nequit. Aliud eſt votum, ſeu deſiderium expreſſum, quod ex rei cognitione oritur, & requiritur quando res eſt neceſſaria neceſſitate medii.

VII. Quare ſine baptiſmo vel in re, vel in voto nemo ingredi in Paradiſum poteſt. Ipſis infantibus ex fidelibus procreatis parentibus neceſſarius re eſt Baptiſmus, quidquid blateret in oppoſitum Calvinus. Adultis vero omnibus neceſſarius eſt vel re, vel in voto. Et hoc votum, ſeu deſiderium ſuſcipiendi Baptiſmi in adultis expreſſum ſit oportet, ut probabilior ſententia docet.

VIII. QUÆST. V. *Quo tempore ſuſcipi Baptiſmus debet?* RESP. Multa occurrunt antiquorum exempla de Baptiſmi dilatione. S. Ambroſius ante ordinationem, S. Paulinus Nolanus an. 28. S. Auguſtinus an. 33. baptizati ſunt. Viri ſancti humilitati cauſa catechumeni longo tempore perſeverabant. Alii, ut vitam voluptariam ducerent, Baptiſmum differebant. Rationes cur differri Baptiſmus non debeat, obviæ ſunt. Quis prudens ſuæ ſervitutis vincula, aut ſuæ infirmitatis antidotum procraſtinare vellet?

IX. QUÆST. VI. *Præceptum ſuſcipiendi Baptiſmi obligat ne ut adulti quamprimum commode poſſunt Baptiſmum ſuſcipiant?* RESP. Quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii, potiori jure neceſſaria ſunt neceſſitate præcepti. Diſputatur num ſecundum præſentem Eccleſiæ diſciplinam præceptum obliget ſub gravi, ut adulti quamprimum commode valent teneantur Baptiſmum ſuſcipere? Negant nonnulli; ſed communis & certa ſententia affirmat. Quoniam dilatio hæc gravi pericu-

lo

Digitized by Google

lo exponit. Quamobrem graviter parentes delinquunt, dum abſque rationabili cauſa infantium Baptiſmum differunt, quia illos exponunt periculo æternæ damnationis.

X. Præter antiquos hæreticos Anabaptiſtæ ſeu Rebaptizantes, Valdenſes, Cathari effutierunt, parvulos ante uſum rationis non eſſe baptizandos, quorum errorem damnavit *ſeſſ. 7. can. 12. & 13.* Tridentinum. Satyri, vel concepti ex bruto & femina non ſunt baptizandi. Monſtrum procreatum ex viro & muliere, ſi appareat humana perſona, præſertim in capite, baptizandum eſt. Si dubitetur, conſulatur Epiſcopus. Si dubitatio perſiſtat, baptizari adjecta conditione poteſt.

XI. QUÆST. VII. *Baptizari ne poſſunt infantes infidelium reluctantibus parentibus?* RESP. Sermo eſt de infantibus ratione deſtitutis. Negat S. Thomas, cui ſubſcribunt communiter Theologi, & hæc conſuetudo Eccleſiæ obtinet, nempe infidelium, licet ſub civili poteſtate Principum chriſtianorum degentium, infantes non eſſe baptizandos, dum parentes reluctantur. BENEDICTUS XIV. in epiſtola data an. 1747. ad Archiepiſcopum Tarſenſem controverſiam hanc pleno in lumine expoſuit. Potiſſima ratio ſententiæ noſtræ eſt Eccleſiæ conſuetudo, & periculum apoſtaſiæ, cui exponuntur infantes baptizati reluctantibus parentibus. Accedit patria poteſtas, cui ſubjecti infantes ſunt.

XII. Hiſce diebus hic Romæ diſputatum fuit, qui *parentum* nomine veniant. Omnes adfirmabant patrem, avum præferendos eſſe matri, quia linea virilis prævalet feminæ. In diſputationem vocatum eſt, num avia præferri debeat matri? Avia Judæa, ſed Chriſtiana facta conſentiebat ut nepos baptizaretur. Mater Judæa repugnabat baptiſmo filii ſui. Alii contendebant præferendum eſſe conſenſum aviæ. Alii propugnabant ſtandum eſſe diſſenſui matris. Res delata fuit ad ſummum Pontificem BENEDICTUM XIV. Qui epiſtola data ad Illuſtriſſimum Guglielmi Aſſeſſorem S. Officii, decrevit attendendum eſſe conſenſum aviæ, & baptizandum puerum, repugnante matre Judæa.

XIII. In periculo proximo mortis filii infidelium baptizandi ſunt, quia tunc nullum eſt apoſtaſiæ periculum. In hujus ſententiæ confirmationem refert BENEDICTUS XIV. decretum S. Officii an. 1678. & aliud datum 1705. Baptizandi ſimiliter filii infidelium, qui dicuntur *expoſiti*, ſeu *projecti* nempe a parentibus derelicti, quia tunc nemini fit injuria. Item infidelium pueri capti a piratis chriſtianis, quia extracti ſunt a patria poteſtate. Si unus parentum infidelium conſentiat, licet alter repugnet, baptizandus puer eſt, quia conſenſus in favorem religionis præferendus eſt. Validum quoque baptiſma eſt collatum pueris quos infideles offerunt baptizandos, non ut regenerentur ad vitam æternam, ſed ut curentur ab infirmitate, ut docet S. Auguſt. *epiſt.* 98. ad Bonifacium. Amentes a nativitate baptizandi ſunt in fide Eccleſiæ, inquit 3. *p. q.* 68. *a.* 2. S. Thomas. Adultorum qui ex ſana mente in amentiam incidunt, ſpectanda eſt voluntas quam habebant dum ſani erant. Dormientes baptizandi non ſunt, niſi immineat mortis periculum proximum.

CAPUT IV.

De diſpoſitionibus adultorum ad ſuſcipiendum Baptiſmum, & de ejuſdem effectibus & cæremoniis.

I. QUÆST. I. *Requiritur ne in adultis ad Baptiſmum rite ſuſcipiendum fides, dolor de peccatis, & caritas incboata?* RESP. Fidem neceſſariam eſſe declarat S. Marcus *c.* 16. inquiens: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Neceſſitatem pœnitentiæ manifeſtat S. Petrus *Act.* 2. ubi ait: *Pænitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.* De amore ſaltem initiali, de quo infra ſermo erit, inquit S. Joannes epiſt. 1. cap. 3. *Qui non diligit, manet in morte.*

II. QUÆST. II. *Qui ſunt Baptiſmi effectus?* RESP. Primus & præcipuus Baptiſmi effectus eſt delere tum peccatum originale, tum cetera omnia peccata, & animam ſanctificare, ut habetur Act. 2. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum.* Et S. Paulus ad Rom. 8. *Nihil ergo nunc damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Jeſu.* Turpiter ergo errant proteſtantes effutientes, per Baptiſmum peccata tantum non imputari, ſecus tolli, & penitus deleri: quorum errorem damnavit Tridentinum *ſeſſ.* 5. *c.* 5.

III. Nec eſt quod opponant, remanere in baptizaris concupiſcentiam, quæ teſte Apoſtolo Paulo peccatum eſt: quandoquidem peccatum concupiſcentia ab Apoſtolo dicitur, non quod ipſa proprie peccatum formaliter ſit, ſed quia ex peccato proficiſcitur, & ad peccatum inclinat, & allicit, ut *ſeſſ.* 5. *c.* 5. Tridentinum definivit ex perenni PP. traditione.

IV.

Digitized by Google

IV. Alter Baptiſmi effectus eſt remiſſio pœnæ æternæ, & temporalis, ut in Decreto ad Armenos Concilium Florentinum definivit, & Tridentinum *loco cit.* confirmavit. Tertius Baptiſmi effectus eſt impreſſio characteris, ut ex perpetua Eccleſiæ traditione habetur, & Tridentinum definivit *ſeſſ.* 7. *can.* 9.

V. Baptiſmus rite adminiſtratus nunquam iterandus eſt. Si aliquis in hæreſi baptizatus ſit, examinari debet, num juxta veram Eccleſiæ, ſeu evangelicam formam baptizatus fuerit, & ſi juxta hanc formam baptizatus ſit, rebaptizari non debet. Si deprehendamus formam evangelicam non fuiſſe ſervatam, baptizandus denuo eſt. Attente tamen examinari debent qui fuerunt ab hæreticis baptizati.

VI. Qui baptizati ab obſtetrice ſunt, non debent rebaptizari, quando Parochus deprehendit obſtetricem prudentem, experrectam, & in examine ſuper formæ exacta obſervantia conſtantem. Infantes expoſiti collati Baptiſmi ſchedulam collo appenſam habentes rebaptizandi ne ſunt? Præciſa reſolutio dari nequit. Quando vel minima ſuſpicio oritur de Baptiſmo valide collato, ſub conditione rebaptizandi ſunt, ut ſtatuit Rituale Romanum, juſſu Pauli V. editum.

VII. QUÆST. III. *An Baptiſmus ficte ſuſceptus, recedente fictione peccata deleat?* RESP. Duplex fictio. Altera, qua quis ſimulat ſe ſuſcipere Baptiſmum, ſed intus nec intendit, nec credit, nec vult ſuſcipere Baptiſmum. De hoc quæſtio nulla. Altera fictio eſt, qua quis revera vult ſuſcipere Baptiſmum, peccata tamen non deteſtatur, nec credit, nec ſperat; Baptiſmum tamen recipit, quia revera vult illum ſuſcipere, ſed effectum ejuſdem non recipit ob indicata impedimenta. Quæritur num recedente hac fictione peccatorum remiſſionem aſſequatur? Negantem ſententiam defendunt plures; ſed affirmantem defendunt S. Auguſtinus, S. Thomas, & communiter Theologi. Quia cauſa natura ſua productrix effectus, remoto impedimento, illum producit.

VIII. QUÆST. IV. *Quænam ſunt Baptiſmi cæremoniæ?* RESP. Plures, quarum paucas delibabo. Quædam præcedunt, ut præſentatio baptizandorum ante Eccleſiæ januam, quam ingredi nequeunt, cum ſint per culpam originalem filii iræ. Deinde quid petant ab Eccleſia Dei, Sacerdos inquirit; reponuntque, Baptiſmum. Succedit exorciſmus ad expellendum dæmonem. Sal in os ejuſdem baptizandi immittitur, ut vitiorum pulſa putredine, bonorum operum ſaporem baptizatus guſtet. Crucis ſigno obſignantur frons, oculi, aures, humeri, pectus: nares, & aures ſaliva liniuntur, & *ephpheta*, eſt *adaperire* pronuntiatur.

IX. Cæremoniæ quæ baptiſmum comitantur, & conſequuntur, ſunt ſequentes. Sacerdos ad ſacrum fontem baptizandum adducit, eumque ter interrogat: *Abrenuntias Satanæ, & omnibus pompis ejus, & omnibus operibus ejus?* Reſpondet baptizandus aut per ſe, ſi ſit adultus, aut per patrinum, ſi ſit infans, ad ſingulas interrogationes, *Abrenuntio*. Deinde Sacerdos interrogat: *Credis in Deum Patrem omnipotentem?* Reſpondet, *Credo*: & iterum de aliis ſymboli articulis interrogat Sacerdos, & baptizandus reſpondet, *Credo*. Tandem interrogatur: *Vis baptizari?* & conſentientem vel per ſe, vel per patrinos Sacerdos baptizat. Cæremoniæ quæ baptiſmum conſequuntur, ſunt ſequentes. Sacerdos baptizati capitis verticem inungit, veſte candida illum induit, ſi ſit adultus; ſi infans linteolum capiti imponit dicens: *Accipe veſtem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut habeas vitam æternam*. Cereum ardentem in ejuſdem manum Sacerdos tradit in fidei, & caritatis ſymbolum. In Baptiſmate proprium cuique nomen imponitur.

X. Requiritur aliquis qui de ſacro fonte baptizatum ſuſcipiat, ut 3. *p. qu.* 67. *a.* 7. declarat S. Thomas, & congruentes rationes aſſignat. Nec quilibet indiſcriminatim eligendus eſt, ſed catholicus, & quoad fieri poſſit optimis moribus inſtructus, quique vices pædagogi, & magiſtri docentis, & inſtruentis ſupplere queat. Parochi adminiſtrantes baptiſmum ſine patrinis peccant mortaliter, ſublata urgente neceſſitate. Quoniam ritus iſti ſunt de neceſſitate non ſacramenti, ſed præcepti. Sufficit unus, vel una, aut ad ſummum unus & una admitti poſſunt, ut ſtatuit *ſeſſ.* 24. *c.* 2. Tridentinum. Monachi & Regulares mendicantes excluſi ſunt ab hoc officio, ut probabilior ſententia docet. Patrini contrahunt cognationem ſpiritualem cum baptizato, cum patre, & matre ejuſdem, ut *ſeſſ.* 24. *c.* 2. Tridentinum declarat.

CA-

CAPUT V.

De profeſſionis baptiſmalis obligatione.

I. M. Tullii eloquentia mihi opus eſſet, ut pateſacere pro dignitate poſſem incredibilem ſocordiam, & oſcitantiam quorumdam Parochorum in exponendis adultis juvenibus graviſſimis oneribus, & obligationibus quas profeſſio baptiſmalis ſecum defert. Pauciſſimos inter Chriſtianos offendes, qui vim & ſignificatum teneant profeſſionis chriſtianæ, quam ſolemni ritu Deo in baptiſmate edidere. Antequam Chriſti Eccleſiam ingrediantur, ſeu in fidelium Chriſti ſocietatem recipiantur primum omnium renuntiant diabolo, pompis, operibus, & ſpectaculis ejus. Quid prodit renuntiatio hæc? Quænam ſunt hæ pompæ, quænam opera, quænam ſpectacula quibus bellum denuntiaſti, o Chriſtiane? Reſponde. An muteſcis, quia inſtructus non es? Audi, & cordi tuo infige. Profeſſio in baptiſmate emiſſa illa eſt quæ Chriſtianos a mundo ſeparat, quæ carni, ſanguini, pompis, deliciis carnalibus contraria eſt, quæ Chriſtianos a paganis diſtinguit. Pagani ſervabant juſtitiam, pudicitiam, æquitatem, & omnia quæ ad tranquillam ſocietatem fovendam neceſſaria ſunt. Quid ergo in profeſſione baptiſmali renuntians Chriſtiani, ut a paganis diſtinguantur? ediſſere. Reſpondent uno ore PP. omnes, nemine excepto, præſertim Tertullianus, Cyprianus, Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Salvianus, & ut ceteros mittam, S. Carolus Borromæus, Chriſtianos renuntiaſſe theatris, comœdiis, tragediis, choreis, ceteriſque inſanientis mundi ſpectaculis vanis, pompis, modeſtiæ, & pudori oppoſitis, ut ſunt uberum in feminis nuda oſtentatio, ſtibia, fuci, cincinni, & cetera ejuſmodi præſtigia. Patrum teſtimonia dedi in Lib. *de ſpectaculis theatralibus*. Unum & alterum brevitatis cauſa nunc tranſcribam.

II. In Lib. de *catechizandis rudibus* S. Auguſtinus c. 6. inſtruit rudem ut abſtineat a theatris, ſi velit eſſe Chriſtianus. *Cum vero adverſus eos inſtruitur quorum perverſæ turbæ corporaliter implent Eccleſias, ſimul etiam præcepta breviter & decenter commemorantur chriſtianæ atque honeſtæ converſationis; ne ab ebrioſis, avaris, fraudatoribus, aleatoribus . . . ſpectaculorum amatoribus . . . atque hujuſmodi ceteris ſeducatur, & impunitum ſibi forte arbitretur. Quia videt multos qui Chriſtiani appellantur, hæc amare, & agere, & defendere, & ſuadere, & perſuadere.*

III. Viden'? Etiam tum ſuadere, & perſuadere ſtudebant carnales Chriſtiani, qui corporaliter ſicut nunc implebant Eccleſias, licitam eſſe theatrorum frequentiam, a quorum mendaciis rudem Chriſtianum Auguſtinus præſervare conatur. Rurſus *cap.* 25. eundem rudem adverſus theatrorum frequentiam inſtruit ſubdens: *Animadverſurus etiam, quod illæ turbæ impleant Eccleſias per dies feſtos chriſtianorum quæ implent & theatra per dies ſolemnes paganorum, & ad imitandum tentaberis.* Tandem ſub Libri finem ſic alloquitur rudem ſuum. *Tu itaque credens iſta, cave tentationes, quia diabolus quærit qui ſecum pereant: ut non ſolum per eos qui extra Eccleſiam ſunt, ſive pagani, ſive judæi, ſive heretici, non te hoſtis ille ſeducat; ſed etiam, quos in ipſa Eccleſia catholica, videris male viventes, aut immoderatos voluptatibus ventris, & gutturis, aut impudicis, aut vanis curioſitatibus, vel illicitis deditos ſive ſpectaculorum . . . ſive in pompa, & typho avaritiæ . . . non eos imiteris, ſed potius conjungaris cum bonis quos inventurus es facile, ſi & tu talis fueris.*

IV. Niſi choreæ, quæ etiam in theatro aguntur, niſi comœdiæ, & tragediæ ſint pompæ, & ſpectacula diaboli, quænam erunt? Opportuna ſunt quæ ſcribit Lib. 6. Salvianus: *In ſpectaculis quædam fidei apoſtaſia eſt, & a ſymbolis ipſius, & cæleſtibus ſacramentis letalis prævaricatio. Quæ eſt enim in baptiſmo ſalutaris Chriſtianorum prima confeſſio? quæ ſcilicet, niſi renuntiare ſe diabolo ac pompis ejus, atque ſpectaculis, & operibus proteſtentur? Ergo ſpectacula, & pompæ etiam juxta noſtram profeſſionem opera ſunt diaboli.*

V. Sed audiamus ultimi temporis Patrem S. Carolum Borromæum, qui *homil. in Dom. 7. poſt Pentecoſtem* hæc ſcribit agens de cæcitate ſpirituali. *Et quid, me miſerum! audio? adeo nempe in hac civitate ſæviſſimam illam libidinum, ac impudicitiarum officinam patere, ut frequentes comœdiæ recitentur, ac in ſcenis hiſtriones indigniſſimi homines perſonati in diaboli retia innumeros urbis hujus juvenes incautos adducant . . . Fateor ſane, filii, me forte dormiente inimicum hominem hæc ſuperſeminaſſe zizania, & me neſciente peſtem hanc irrepſiſſe. Sed ſtudebimus certe impoſterum eam, Deo dante, reprimere . . . Mimus, atque hyſtrio vos ſchedulis parieti affixis ad ſatanicum inven-*

Digitized by Google

inventum, *quod comœdiam vocant*, *invitant*. *Sed mihi credite*, *tragedia vobis eſt ſemper* . . . *vocat vos Chriſtus per nos* . . . *& tamen ejus voces contemnuntur* . . . *Tempus veniet*, *dilectiſſimi*, *cum adcurrere cupietis*, *& non poteritis* . . . *ſed ad patriam mimis*, *& hyſtrionibus*, *ac impudicis mulieribus præparatam tranſmittemini*. Lege quæſo integram homiliam.

VI. Quid ad hæc illi qui antumant diverſa fuiſſe, & obſcæniora theatra, quæ improbarunt PP. a theatris qua ætate noſtra vigent? PP. damnant, quod in ſcænam prodeant viri muliebri veſte induti, quos *bufallos*, *& femellas* vocant. Damnant quod feminæ, profligato pudore mimas agant. Damnant choreas, damnant muſicam quam *meretriciam* vocant; damnant cantum, quem *fornicatorium* appellant. Veritas ineluctabilis eſt, cui ſubſcribunt vel ipſi theatrorum patroni, nempe molliorem eſſe muſicam, & effeminatiorem cantum ætatis noſtræ. Ergo ex hac parte turpiora ſunt ætatis noſtræ theatra, quam antiqua. Quid quod in antiquis feminæ chriſtianæ (& raro paganæ) in ſcenam non prodibant. Ergo perperam ætatis noſtræ theatra omnia velut honeſta traducuntur.

VII. Abrenuntiatis ergo pompis, ſpectaculis, comœdiis, tragediis, choreis, & iis omnibus, quæ in gloriam Jeſu Chriſti referri nequeunt, baptizandi admittuntur in Eccleſiam ad profitendam chriſtianam religionem: qnia rebellis antequam ſuo Principi reconcilietur, debet prius hoſti terga vertere. In Eccleſia ſymbolum fidei profitentur, & vitam chriſtianam. Quid eſt vita chriſtiana? Eſt imitatio vitæ Jeſu Chriſti; eſt bellum perpetuum adverſus diabolum, mundum, & concupiſcentiam carnis & oculorum, ſuperbiam vitæ, ambitionem, faſtum, luxum, pompas; eſt perpetua conflictatio carnis, & lucta interminabilis contra humanas appetitiones; eſt vita pœnitentiæ, humilitatis, & patientiæ; eſt vinculum caritatis, qua omnes Chriſtiani & Deo, & invicem intima unione conjunguntur; eſt profeſſio canendi laudes Deo, orandi, precandi, & petendi divinam gratiam; eſt tolerantia injuriarum, perſecutionum, calumniarum. Non ſufficiunt hæc omnia. Orandum pro perſecutoribus, & calumniatoribus eſt. Nec ſat eſt hæc omnia ſecreto præſtare. Debet Chriſtianus impavido pectore palam, & publice confiteri, quid? Unitatem & Trinitatem Dei, incarnationem Chriſti, ſymbolum, ſacramenta? Debet hæc omnia, at non ſufficit. Debet inſuper profiteri Moralis chriſtianæ integritatem, & ſanctitatem, quæ hac noſtra ætate, non ſecus ac olim ſymboli articuli, non levem patitur perſecutionem. Neque mundanorum hominum odium & perſecutio abſterrere Chriſtianum debet ab hujuſmodi profeſſione: niſi enim tale periculum ſubeat, Chriſti ſervus eſſe non poteſt. Querebantur & Chriſti diſcipuli, quod mundus eos odio haberet: quibus Chriſtus ipſe repoſuit: *Scitote*, *quia me priorem vobis odio habuit*. *Si de mundo fuiſſetis*, *mundus quod ſuum erat diligeret*. *Quia vero de mundo non eſtis*, *propterea odit vos mundus*. *Non eſt ſervus major domino ſuo*. *Qui me erubuerit*, *& ſermones meos*, mea præcepta, mea exempla, meam patientiam, humilitatem, jejunia, perſecutiones, *& ego eum erubeſcam coram Patre meo*: *& qui me confeſſus fuerit coram hominibus*, *& ego confitebor eum coram Patre meo*. *Eritis odio omnibus* mundi aſſeclis *propter nomen meum*. Hiſce paucis delineata eſt imago chriſtianæ profeſſionis. Si hæc deſint, devotiunculæ, Eccleſiarum freqnentiæ, libelli pii nihil proſunt. Promiſſio in Baptiſmate, votum baptiſmale primum omnium ſervandum eſt. Et ut hæc peragi obſervatio poſſit, adjiciendæ ſunt devotiones, exercitia ſpiritualia, piorum librorum lectio. Sed Evangelia, iterum dico, Evangelia profunda humilitate, & animi demiſſione legenda continenter ſunt. De hac chriſtiana profeſſione lege plura *Tom.* 8. *Diſ.* 1. *c.* 17.

CAPUT VI.

De ſacramento Confirmationis.

I. QUÆST. I. *Eſt ne Confirmatio ſacramentum novæ legis?* RESP. Adfirmant omnes Catholici luculentis Scripturarum teſtimoniis, & perenni Patrum traditione: quam veritatem adverſus proteſtantes definivit Tridentinum *ſeſ.* 7. *de confirm. can.* 1.

II. QUÆST. II. *Quænam eſt hujus ſacramenti materia?* RESP. Omnes Catholici adverſus Lutherum, Calvinum, Dallæum, aliosque novatores docent, eſſe vel chriſma, vel manuum impoſitionem, vel utrumque ſimul. Mihi probabilior ſententia eſt quæ ſtatuit, materiam adæquatam hujus ſacramenti eſſe manuum impoſitionem, & chriſma, quod conficitur ex oleo, & balſamo. Diſputant Theologi, an balſamum neceſſarium ſit in chriſmatis confectione, neceſſitate ſacramenti,

menti, vel præcepti? Alii affirmant, alii negant. Utraque opinio abſque fidei diſpendio defendi valet. Mihi probabilior eſt ſententia quæ defendit, oleum mixtum balſamo neceſſarium eſſe neceſſitate ſacramenti. Chriſma iſtud conſecratum eſſe neceſſum eſt neceſſitate ſacramenti, ut probabilior defendit ſententia. Miniſter conſecrationis eſt Epiſcopus. Diſputant Theologi num ab apoſtolica Sede committi ſimplici Sacerdoti poſſit facultas benedicendi chriſma. Negant Suarez, Salmeron, Toletus, Sylvius, Gonet, & plures alii. Adfirmant Sirmondus, Cajetanus, Soto, Vitaſſius, & plures alii. Hæc ſecunda ſententia mihi eſt probabilior.

III. QUÆST. III. *Quænam eſt forma ſacramenti Confirmationis?* RESP. Forma quam adhibet Eccleſia Latina, hæc eſt: *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Forma quam adhibet Eccleſia Græca, hæc eſt: *Signaculum Spiritus ſancti.* Ratam habet Eccleſia Latina formam hanc. Plura Theologi de utraque forma diſputant; ſed tanti non ſunt ut diſcutiantur.

IV. QUÆST. IV. *Quiſnam iſtius ſacramenti auctor?* RESP. Miſſis variis diſputationibus, cum communi Catholicorum ſententia dico, Chriſtum Dominum eſſe iſtius ſacramenti immediatum, ſeu proximum inſtitutorem. Idque ſupra oſtenſum eſt. De tempore quo illud inſtituit, num ante mortem, an poſt reſurrectionem, vel in die Pentecoſtes, nihil certi ſtatui poteſt.

V. QUÆST. V. *An ſolus Epiſcopus ſit ordinarius hujus ſacramenti miniſter?* RESP. Adfirmant omnes Catholici, idque definitum eſt tum in Concilio Florentino in *Inſtruct. Armen.* tum in Tridentino *ſeſſ.* 7. *can.* 3. Concedi tamen poteſt a ſummo Pontifice ſimplici Sacerdoti facultas confirmandi, ut plura exempla evincunt. Hæc facultas concedi ab Epiſcopis nequit, ut probabilior ſententia defendit. Peccat mortaliter Epiſcopus omittens adminiſtrationem hujus ſacramenti, quia paſtor aſtringitur paſcere gregem ſuum.

VI. QUÆST. VI. *Quinam ſunt capaces ſuſcipiendi hoc ſacramentum?* RESP. Omnes baptizati ſive viri, ſive mulieres ſint, ſive infantes, jure iſtius ſacramenti ſunt capaces, ut conſuetudo Eccleſiæ tum Latinæ, tum Græcæ evincit: olim enim pluribus ſæculis infantibus chriſma poſt baptiſmum conferebatur. Cum tamen ſacramentum iſtud neceſſarium non ſit neceſſitate medii, convenienter ſtatutum fuit in pluribus Conciliis ut adminiſtraretur baptizatis poſt adeptum rationis uſum. Num amentes confirmandi ſint, prudentiæ Epiſcoporum remittitur. Ægrotis, energumenis, adminiſtrari hoc ſacramentum debet, ut robuſtiores in lucta evadant.

VII. QUÆST. VII. *Quænam diſpoſitiones in adultis confirmandis requiruntur?* RESP. 1. Debent eſſe in gratia. 2. Si conſcii ſibi ſunt peccati mortalis, præmittere confeſſionem ſacramentalem debent. 3. Debent callere ſymbolum apoſtolicum. 4. Valde decet eſſe jejunos. Parochorum eſt eos inſtruere, & docere dignitatem tanti ſacramenti. Illos præſertim imbuant obſignari in fronte ſigno crucis, ut hac ſacra teſſera muniti audeant palam, & in conſpectu totius mundi, humanis reſpectibus, & ratiunculis proculcatis confiteri fidem Chriſti, & ejuſdem Moralis evangelicæ ſanctitatem adverſus omnes corruptelas. Hæc altius illorum mentibus infigenda a Parocho ſunt.

VIII. QUÆST. VIII. *Quinam ſunt Confirmationis effectus?* RESP. Duo, gratia, & character, ut ex divina Scriptura patet. *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum*: Act. 8. Spiritus ſancti communicatio ſine gratiæ infuſione non fit. Accedit quod omnia ſacramenta novæ legis gratiam ſanctificantem conferant. Secundam, non primam gratiam Confirmatio confert, cum ſit vivorum, non mortuorum ſacramentum. Hæc gratia intrepidum, fortem, robuſtumque reddit baptizatum. Primis Eccleſiæ ſæculis dum immaniſſimi perſecutores in Dei Eccleſiam ſæviebant, confirmati Chriſtiani non equuleos, non ardentes fornaces, non frementes beſtias, quarum faucibus tradebantur, pavebant; ſed incredibili fortitudine diriora tormenta, & immaniſſimam ſuorum corporum lanienam patiebantur, ut Chriſti fidem propugnarent. Quæ nunc pugna, quinam hoſtes ſuperandi? Reſpectus humani, rationes politicæ, ſæculi amor, pompæ, luxus, & inſanientis mundi lænocinia. *Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur.* Sunt ergo omni tempore perſecutores, & quidem intra, nedum extra Eccleſiam, ut omnes Patres teſtantur. Fidei dogmata nulli ſunt perſecutioni obnoxia intra Eccleſiam. Ergo præcepta, & quidem potiſſimum caritatis, perſecutionem patiuntur, non apertam, ſed ſubdolam, & lænocinantem. Induere ergo fortitudine, o Chriſtiane, explica

ſignum

ſignum Crucis fronti tuæ impreſſum. Palam confitere evangelicam Moralem non verbo tantum, ſed moribus. Characterem ex hoc ſacramento animæ tuæ infixum geſtes, ut 2. *Cor.* 1. teſtatur S. Paulus. *Unxit nos Deus, & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris*. Vide plura *Tom.* 8. *Lib.* 2. *Diſs.* 2. *cap.* 5.

IX. QUÆST. IX. *Datur ne præceptum ſuſcipiendi hoc ſacramentum?* RESP. Plures benigni Probabiliſtæ negant quodcumque præceptum ſive divinum, ſive eccleſiaſticum hujus ſacramenti ſuſcipiendi. P. Leander *tr.* 3. *diſp.* 1. *q.* 5. probabilius reſpondet non dari tale præceptum divinum; & *qu.* 6. ſimiliter probabilius reſpondet, non dari præceptum eccleſiaſticum. Tandem *q.* 7. definit probabilius peccare *venialiter* qui ex negligentia hoc ſacramentum omitteret.

X. P. Viva ultra pergit in ſuo *Curſ. Th. p.* 5. *q.* 3. *a.* 2. *num.* 6. ubi ſtatuit, præciſo ſcandalo, & contemptu, ne venialiter quidem peccare qui omittit hoc ſacramentum, quia, inquit ex Trull. *nullibi extat præceptum de illo ſuſcipiendo*.

XI. P. Claudius La-Croix *lib.* 6. *p.* 1. *dub.* 3. *n.* 395. *q.* 72. aſſerit ex Dicaſtillo, fuiſſe olim præceptum eccleſiaſticum, ſed *per deſuetudinem nunc deſiiſſe illud præceptum*. P. Thomas Tamburinus *lib.* 3. *c.* 3. §. 4. acriter invehitur contra Leandrum, quod docuerit peccare venialiter omittentem ex negligentia hoc ſacramentum: *quia de hoc nullum apparet præceptum: quæ eſt ſententia Suarez contra Cajetanum*.

XII. Hæc Caſuiſtarum opinio falſa eſt. Reſcripſi *Tom.* 8. *Lib.* 2. *Diſs.* 2. *c.* 6. Patrum teſtimonia, decreta Conciliorum, & præſertim teſtimonia Catechiſmi Tridentini, qui 2. *p. de Confirm.* §. 16. & 17. inculcat vehementi adhortatione iſtius ſacramenti ſuſceptionem.

XIII. Convenit penes omnes hoc ſacramentum non eſſe neceſſarium neceſſitate medii. Verum præceptum tum divinum, tum eccleſiaſticum, quamvis expreſſis verbis latum non ſit, colligitur tamen ex communi traditione & conſenſu Eccleſiæ. Licet adjicere verba BENEDICTI XIV. feliciter regnantis, qui in *Conſtit. de rit. Græcor.* §. 3. ait admonendum ab Epiſcopis, *eos gravis peccati reatu teneri, ſi cum poſſunt ad confirmationem accedere, illam renuunt, ac negligunt*. Revolvantur omnes Synodi, & Catechiſmi poſtremæ ætatis, nedum antiquæ; & cuique compertum erit, quo zelo, quo ſtudio Patres, & Epiſcopi, atque celebriores Theologi inculcent iſtius ſacramenti ſuſceptionem, & adminiſtrationem. Quare omnia Concilia nobis propinquiora, præſertim Vormatienſe, Mediolanenſe IV. Burdigalenſe, Aquenſe, & Catechiſmus Tridentinus evincunt commentum ipſis Conciliis injurioſum, eſſe doctrinam excuſantium a veniali culpa fideles negligentes ſuſceptionem iſtius ſacramenti. Quamobrem jure Academia Pariſienſis an. 1625. hanc opinionem proſcripſit: *Omnes Theologi dicunt, confirmationem non præcipi, niſi cum commode haberi poteſt, vel ut alii dicunt commodiſſime, quando ſine ullo, vel minimo prorſus incommodo*. In quam opinionem hanc tulit Sorbona cenſuram: *Iſta propoſitio eſt ſcandaloſa, in maximum ſacramenti Confirmationis contemptum, maligno animo propoſita*.

XIV. QUÆST. X. *Qui ſunt ritus iſtius ſacramenti ſuſcipiendi?* RESP. 1. Eligendus eſt patrinus, qui offerat neophitum confirmandum. 2. In patrinos eligi non debent qui non ſint confirmati, quia non ſunt perfecta Chriſti membra. 3. Aſſumi in patrinos non debent parentes ob cognationem ſpiritualem quam contracturi eſſent, neque qui non attigerint annum 14. nec feminæ mares, nec mares feminas, nec adoleſcentes ſenes in ſacramento Confirmationis ſuſcipiendo offerant, & compatres agant, niſi neceſſitas aliud agere cogat. 4. Tempus Confirmationis olim erat Pentecoſtes. Hæc diſciplina mutationem paſſa eſt. Peroptime tamen Epiſcopi agent, ſi hoc tempore, quando opportunitas adſit, Sacramentum iſtud adminiſtrent. In quolibet templo adminiſtrare hoc Sacramentum Epiſcopus valet. 6. His diſpoſitis Epiſcopus accedit ad ſignandos neophytos genuflexos, manuſque ante pectus tenentes. Formam pronuntiat: *Signo te ſigno Crucis* &c. chriſmate eos ungendo. 7. Confirmatum alapa leviter percutit, ut hinc colligat, ſe paratum eſſe debere ad injurias, contumelias, & perſecutiones pro Chriſti nomine ſuſtinendas. 8. Poſtea circumligatur frons confirmati vitta, ſeu faſcicula linea candida, ne chriſma defluat, & ut confirmatus intelligat quanto ſtudio cuſtodire acceptam gratiam debet. Hanc cæremoniam præſcribit Pontificale Romanum. Septem diebus olim ligata frons confirmati manebat. Deinde contractum tempus fuit ad tres dies, & tandem ad horas XXIV. ſed in hoc ſerventur conſuetudines uniuſcujuſque Eccleſiæ. Vittæ iſtæ in uſum profanum converti nequeunt, ſed cremari debent.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO III.

De auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

CAPUT I.

Euchariſtiæ notio, ejuſque materia, & forma.

I. QUÆST. I. *Quid ſit Euchariſtia?* RESP. Omiſſis variis acceptionibus, eſt *Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini realiter contentorum, ad ſpiritualem fidelium alimoniam a Chriſto ipſo inſtitutum*. Corpus, & ſanguis ſunt res, & ſacramentum ſimul, quæ ſignificantur per ſpecies conſecratas, & inſuper ſignificant ſpiritualem animæ nutritionem. Unde patet Euchariſtiam ſacramentum eſſe, cum eidem competat ratio ſigni ſenſibilis divinitus inſtituti, habeatque annexam gratiæ promiſſionem, & divinum mandatum illius ſigni obſervandi: quæ tria ex divina Scriptura Euchariſtiæ convenire evincitur. Panis, & vinum ſunt ſignum ſenſibile. Matth. 26. *Accepit Jeſus panem* &c. Obſervantibus hoc ſignum promittitur gratia Joan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Urget mandatum iſtius ſigni adhibendi. *Hoc facite in meam commemorationem*. Luc. 22.

II. QUÆST. II. *Utrum ſolus panis triticeus, & vinum de vite ſit materia Euchariſtiæ?* RESP. Adfirmant omnes, quia hæc eſt materia a Chriſto inſtituta. *Accepit Jeſus panem* &c. Matth. 26. Et de materia calicis ſubdit ibi: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis* &c. Accedit univerſalis & perpetua Eccleſiæ traditio. Quæcumque materiæ quantitas apta eſt conſecrationi. Eam tamen quantitatem conſecrare Sacerdos debet, quam fidelium uſui prudenter agnoverit conſentaneam.

III. Hæc materia præſens ſit oportet Sacerdoti conſecranti. Præſentia hæc moralis eſt, non phyſica. Quare improbandus eſt mos quorumdam Sacerdotum, qui os, & labia admovere pani, & calici ſolent, halitumque in ipſum calicem inſpirare. Talis præſentia requiritur ut demonſtrari queat dicendo, *Hoc eſt*, vel *hic eſt*. Innumeras excitant aliqui ſuper hac præſentia quæſtiones, quas omnes ut inutiles, & arbitrarias prætereo. Diſputant etiam num panis confectus ex amygdalis, caſtaneis, & fabis, lentibus, farre, hordeo ſit materia conſecrationis. Et communis ſententia negat. De *ſiligine* in utramque partem diſputant. Sed diſtinguendum eſt. Si *ſiligo* accipiatur cum Plinio pro candidi frumenti genere, ſeu pro tritico ſelecto, tunc eſt materia apta conſecrationi; ſi vero accipiatur pro *ſecale*, vulgo *ſegala*, materia inepta eſt, & conſecrari nequit.

IV. QUÆST. III. *Utrum panis conſecrandus debeat eſſe azymus, vel fermentatus?* RESP. Concilium Florentinum in decreto unionis hæc ſtatuit: *Definimus in azymo, ſive in fermentato pane triticeo Chriſti corpus veraciter effici*. Valide confici in azymo Euchariſtiam, exemplo Chriſti Domini conſtat, cui accedit perpetua Eccleſiæ traditio. Valide quoque eam confici in fermentato patet, quod nunquam Eccleſia Latina reclamaverit contra ritum Eccleſiæ Græcæ in fermentato conſecrantis. Nec Latini in fermentato, nec Græci in azymo conſecrare debent; ſed tam Græci, quam Latini Sacerdotes propriæ Eccleſiæ ritum ſervare tenentur, ut tot decreta præcipiunt, & noviſſime BENEDICTUS XIV. feliciter regnans in *Conſtit. ſuper ritibus Græcor.* edita an. 1742. confirmavit.

V. QUÆST. IV. *An vinum de vite ſit materia Euchariſtiæ?* RESP. Adfirmant omnes, ut patet ex textu evangelico jam adducto, & ex perenni Eccleſiæ traditione. Tantam vini quantitatem conſecrare Sacerdos Eccleſiæ Latinæ debet, quantam juxta Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem ſumere poteſt. Solum ergo vinum de vite ſive album, ſive nigrum, ſive dulce, ſive aſperum, eſt materia conſecrationis calicis. Congruum tamen eſt ut vinum album ſit ad evitandas maculas quas vinum nigrum, ſeu rubrum relinquit in purificatorio, quæ indecentiam præferunt. Vinum congelatum non eſt materia apta, quia bibi nequit. Quare liquefieri debet, ſi in calice congelatum evaderet.

VI. QUÆST. V. *Utrum aqua vino admiſcenda ſit in calicis conſecratione?* RESP. Lutherus humanum figmentum hanc mixtionem reputavit; ſed perpetua Eccleſiæ traditione conſtat vino admixtam ſemper fuiſſe aquam. Concilium Carthaginenſe III. an. 397. can. 24. Synodus Quini-ſexta, ſeu Trullana an. 692. teſtantur ritum hunc ab Apoſtolis deſcendiſſe. Accedunt omnium Patrum teſtimonia, & tandem Tridentinum *ſeſſ.* 22. *c.* 4. *can.* 9. omnia anteriora decreta confirmavit. Neceſſaria eſt hæc admixtio neceſſitate præcepti eccleſiaſtici, non ſacra-

ſacramenti. Aqua immiſcenda naturalis ſit oportet. Modica quoque quantitas immiſcenda eſt. Hanc aquam vi conſecrationis converti in ſanguinem Chriſti tenent Catholici omnes. Diſputant vero Theologi num modica hæc aqua prius convertatur in vinum, & poſtea in ſanguinem. Alii ſuſtinent immediate converti in ſanguinem. Communior ſententia defendit prius converti in vinum. Et hanc ſecundam ſententiam adoptavit Catechiſmus Tridentinus *p. 2. de Euch.* §. 17. Ratio etiam ſuffragatur, quia aqua nullo modo eſt materia etiam partialis calicis. Et ideo ut facilior ſit converſio parum aquæ immiſceri præcipitur. Neutra tamen opinio ad fidem attinet.

VII. Diſputant Theologi poſſit ne una ſpecies ſine altera conſecrari urgente neceſſitate, & ex diſpenſatione ſummi Pontificis. Adfirmat Diana cum nonnullis aliis. Certum eſt valde unam ſine altera ſpecie conſecrari poſſe. Sed diſputatur, utrum aliquando liceat urgente neceſſitate id præſtare? Negat 3. *p. q.* 74. *a.* 1. S. Thomas, cui ſubſcribunt graviores Theologi. Et hanc doctrinam confirmare videtur Tridentinum *ſeſſ.* 22. *c.* 1. Sacramentum enim Euchariſtiæ inſtitutum eſt per modum convivii ſpiritualis, & ut ſacrificium. Porro hoc ſacrificium nequit una ſola ſpecie immolari, cum ſit cruenti Sacrificii commemoratio, in quo Sacrificio ſeparatus a corpore ſanguis fuit.

VIII. QUÆST. VI. *Utrum hæc ſola dominica verba*, Hoc eſt corpus meum, *ſint eſſentialia conſecrationi panis euchariſtici?* RESP. Sententia adfirmans certa eſt, & definita in Concilio Florentino, ſeu in decreto pro *Inſtruct. Armen.* & in Tridentino *ſeſſ.* 13. *c.* 3. ubi ſtatuitur, conſecrationem fieri verbis Chriſti. Chriſtus autem hæc verba protulit: *Hoc eſt corpus meum.* Hinc conſequitur verba, *qui pridie quam pateretur* &c. non attinere ad eſſentiam conſecrationis, quia præfata verba non ſunt dominica, ſeu Chriſtus illa non protulit, ſed ſunt Evangeliſtarum.

IX. QUÆST. VII. *Sola ne hæc verba*, Hic eſt calix Sanguinis mei, *ſeu* hic eſt Sanguis meus, *ſunt de eſſentia conſecrationis calicis? An vero etiam alia quæ ſequuntur:* Novi & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum, *ad eſſentiam conſecrationis pertinent?* RESP. Diſputant in utramque partem Theologi etiam Thomiſtæ. Probabilior mihi ſententia eſt ſola hæc verba, *Hic eſt ſanguis meus*, vel quod eodem recidit, *Hic eſt calix Sanguinis mei*, conſtituere formam eſſentialem conſecrationis calicis. Sicut enim hæc ſola verba, *Hoc eſt corpus meum*, conſtituunt formam eſſentialem panis; ita alia præfata verba efficiunt formam eſſentialem calicis. Siquidem hæc ſola verba exprimunt, & efficiunt converſionem vini in ſanguinem; ſicuti priora ſignificant tranſubſtantiationem panis in corpus Chriſti. Hæc verba non *hiſtorice*, ut proteſtantes contendunt, ſed *aſſertive*, & *ſignificative* a Sacerdote pronuntiantur.

X. Particulam *enim* non adhibuit Chriſtus, ut contendunt nonnulli; ſed adjecta fuit ab Eccleſia. Diſputant auctores peccaret ne mortaliter eum qui voluntarie hanc particulam omitteret. Probabilior ſententia docet peccare mortaliter eum qui voluntarie hanc particulam omitteret. Quoniam licet in ſe quid leve ſit, in forma tamen ſacramentali magni momenti eſt. Gravius peccaret qui illam particulam ex contemptu ſive formali, ſive interpretativo omitteret.

CAPUT II.

Nonnullæ quæſtiones quæ ſuper reali Chriſti præſentia in Euchariſtia excitari ſolent.

I. PLures ſunt hæreticorum errores adverſus hoc Sacramentum, a quibus cavere Catholicus debet. Miſſis Capharnaitis, Manichæis, Marcionitis, Phantaſiaſtis, Meſſalianis, Enthuſiaſtis, qui Chriſti carnem negabant, primus qui male de Euchariſtia ſenſit ſæculo IX. fuit Joannes Scotus Herigena, & ſæculo XI. Berengarius, cujus doctrina proſcripta fuit an. 1050. in Concilio Romano. Retractationem ſui erroris obtulit Berengarius Gregorio VII. Pluries in ſuos errores relapſus, pluries eoſdem retractavit, & catholicus obiit an. 1088. Succeſſere Petrobuſſiani, Henriciani, & Albigenſes, qui de medio tollere Sacramentum Euchariſtiæ tentarunt. Inter Novatores nobis proximiores primus fuit *Carloſtadius*, qui an 1524. realem Chriſti præſentiam negavit in Euchariſtia. Hulricus *Zuinglius* Euchariſtiam meram eſſe figuram corporis Chriſti hoc eodem anno effutiit. Zuinglii doctrinam amplexus eſt *Bucerus*; ſed ut invidiam declinaret Lutheri, qui acriter præſentiam realem propugnabat, variis linimentis eam temperare ſtuduit.

II. Calvinus Arianis, & veteratoribus omnibus fraudulentior, modo a Bucero, quem

ut

Digitized by Google

ut magiſtrum colit, recedit, modo eidem, & Zuinglio adhæret, modo utroſque refellit, & ad Lutheranos declinat; nunc Eccleſiæ catholicæ doctrinam verſuto artificio propugnare ſe fingit; & tandem, larva poſita, catholicum dogma deteſtatur.

III. Errores iſtos Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *can.* 1. damnavit his verbis. *Si quis negaverit in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento contineri vere, realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem una cum anima, & Divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum; ſed dixerit tantummodo eſſe in eo ut in ſigno, vel figura, aut virtute; anathema ſit.* Hunc canonem eruit Tridentinum ex perpetua Eccleſiæ traditione.

IV. Lutherus nobiſcum hæreſis Calviniſtas poſtulat, quod negent veram, realem, & ſubſtantialem Chriſti præſentiam in Euchariſtia. Contendit vero ſimul cum ſubſtantia corporis Chriſti permanere ſubſtantiam panis. Heinc ejus gregales *Impanatores*, ſeu *Paniſtæ* dicti ſunt. Hunc errorem damnavit *ſeſſ.* 13. *c.* 4. Tridentinum, & dogma perpetuum Eccleſiæ catholicæ confirmavit his verbis. *Quoniam autem Chriſtus Redemptor noſter corpus ſuum id quod ſub ſpecie panis offerebat, vere eſſe dixit, ideo perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuo ſancta hæc Synodus declarat, per conſecrationem panis, & vini, converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis ejus: quæ converſio convenienter, & proprie a ſancta catholica Eccleſia Tranſubſtantiatio eſt appellata.*

V. Paucis expoſito dogmate catholico, Tridentinum exponit modum quo Chriſtus exiſtit in hoc Sacramento. Vi horum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, directe ponitur corpus Chriſti. Per hæc alia verba, *Hic eſt ſanguis meus*, directe ponitur ſanguis Chriſti, Vi autem concomitantiæ ea omnia ponuntur quæ corpori Chriſti ſunt unita: & quia corpus ſanguini, & animæ, & Divinitati unitum eſt; immo corpus ipſum ſubſiſtit per ſubſiſtentiam Verbi: ideo ubi eſt corpus Chriſti, cum eodem hæc omnia ſunt. Et ſic in Euchariſtia per concomitantiam anima, ſubſtantia Verbi, Divinitas ſpeciali modo in hoc Sacramento ſunt, ut *ſeſſ.* 13. *c.* 3. Tridentinum perſpicue exponit.

VI. QUÆST. I. *An Chriſtus ſit totus in qualibet ſpecierum parte?* RESP. Si partes ſeparentur, in qualibet totum Chriſtum exiſtere definivit *ſeſſ.* 13. *can.* 3. Tridentinum. Diſputant vero Theologi, num ante ſeparationem hoſtiæ totum Chriſti corpus ſit in tota hoſtia, & totum in qualibet parte? Adfirmantem ſententiam 3. *p.* *q.* 76. *a.* 6. defendit S. Thomas. Non eſt corpus Chriſti in hoc Sacramento tanquam in loco, quia eſt ibi modo ſacramentali. Sed modus iſte fugit ingenioli noſtri aciem.

VII. QUÆST. II. *An accidentia, ſeu ſpecies ſacramentales corrumpi, & nutrire valeant?* RESP. Certum eſt remanere poſt conſecrationem accidentia quæ afficiebant panem, & vinum. Experientia vero conſtat ea corrumpi poſt conſecrationem poſſe, ſicut antea. Quantum temporis requiratur ad corruptionem in ſtomacho recipientis Sacramentum, nihil certi ſtatui poteſt. Non requiri vel horæ medietatem omnes adfirmant. In uno citius, in alio tardius corrumpuntur. Quare per quadrantem ſaltem ſe colligere Sacerdos debet poſt celebrationem in tanti Sacramenti reverentiam.

VIII. QUÆST. III. *An Chriſtus in Euchariſtia adorandus ſit cultu latriæ?* RESP. Adfirmant omnes Catholici, & veritas definita eſt *ſeſſ.* 13. *can.* 3. a Tridentino. Religioſe quoque, & ſancte cuſtoditur in templis Euchariſtia, quidquid blaterent Proteſtantes, ſicut pie & ſancte publicæ fidelium adorationi exponitur.

CAPUT III.

De Euchariſtiæ miniſtro, & de illis quibus adminiſtrari debet.

I. QUÆST. I. *An ſolus Sacerdos ſit diſpenſandæ Euchariſtiæ miniſter ordinarius?* RESP. Epiſcopi, & Sacerdotes ſunt adminiſtrandæ Euchariſtiæ miniſtri ordinarii, ut 3. *p.* *q.* 82. *a.* 3. evincit S. Thomas, & confirmat Tridentinum *ſeſſ.* 13. *c.* 8. Miniſtri extraordinarii ſunt Diaconi in utraque Eccleſia orientali, & occidentali. Priſcis ſæculis Diaconi diſpenſabant calicem Sanguinis Domini, etiam ſublata neceſſitate. Juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam, juſta dumtaxat ex cauſa Epiſcopi, & Sacerdotes comittere Diaconis queunt ut Euchariſtiam adminiſtrent. Non tamen Clericis Diacono inferioribus, & multo minus laicis licitum eſt vel ſibi, vel aliis communionem adminiſtrare in Eccleſia Latina, quia plures canones id vetant. In extremo neceſſitatis caſu poteſt Sacerdos ſeipſum communicare,

Digitized by Google

ſicut & Diaconus. Immo ſolius devotionis finis, ſi deſit idoneus miniſter, poſſe ſemetipſos communicare Sacerdotes, & Diaconos, contendunt multi. Sed ſpectanda eſt hodierna diſciplina.

II. QUÆST. II. *Tenetur ne Parochus tempore peſtis cum vitæ periculo communicare ſuos parochianos?* RESP. Omnes curam animarum habentes, Papa, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Parochi, Rectores, Superiores tempore peſtis, vel epidemiæ aſtricti ſunt cum vitæ periculo adminiſtrare ſubditis ſuis Sacramentum Euchariſtiæ. Diſputant, num adminiſtrare tali tempore queant in cochleari argenteo præfati miniſtri Euchariſtiam infirmis. Alii adfirmant, negant alii. Spectandæ circumſtantiæ ſunt, & Epiſcopi judicio deliberandum. Tunc licite inſtrumentis maxime uti poſſunt, cum miniſtrorum penuria urgeret. Superiores, qui mortis periculum in his caſibus pertimeſcerent, non paſtores, ſed mercenarios ſe proderent.

III. Urgente articulo mortis licitum eſſe petere Euchariſtiam a Sacerdote excommunicato, ſchiſmatico, & hæretico docent Theologi plures, dummodo abſit ſcandalum, & Religionis contemptus. Graviter peccant Sacerdotes adminiſtrantes Euchariſtiam abſque ſuperpelliceo & ſtola, ut communis & vera ſententia docet. Ritus itaque Eccleſiæ in hoc auguſtiſſimo Sacramento adminiſtrando obſerventur exactiſſime.

IV. QUÆST. III. *Adminiſtranda ne parvulis eſt Euchariſtia?* RESP. Certum eſt olim in utraque Eccleſia orientali, & occidentali una cum Baptiſmo adminiſtratam fuiſſe Euchariſtiam parvulis; quæ diſciplina etiamnum obtinet in Eccleſia orientali. Quinque abhinc ſæculis diſciplina hæc abrogata fuit in Eccleſia Latina. Utramque diſciplinam commendat Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 4.

V. Energumenis, qui diuturna turbatione vexabantur a maligno ſpiritu, denegatam fuiſſe ſacram communionem colligitur *ex can.* 29. Concilii Illiberitani: ſub vitæ termino illis concedebatur. Exempla plura perhibent, energumenos vi hujus Sacramenti ſanatos eſſe. De his, & de amentibus fuſe 3. *p. q.* 80. *a.* 9. loquitur S. Thomas. Amentibus a nativitate non eſſe hoc Sacramentum adminiſtrandum; illis vero qui antequam in amentiam inciderent, dederunt pœnitentiæ ſigna, & in extremo ſint periculo conſtituti, adminiſtrandam eſſe Euchariſtiam docent. Verum ad hoc quod attinet, ſpectari circumſtantiæ debent, nec regula generalis præſcribi poteſt.

VI. Supplicio extremo plectendis non eſt deneganda Euchariſtia, ut olim fiebat in Hiſpania, cujus morem improbat Dominicus Soto. Diſciplina quæ nunc obtinet, ſervanda.

VII. QUÆST. IV. *An concedenda ſit Euchariſtia publicis peccatoribus?* RESP. Animadvertit S. Thomas 3. *p. q.* 80. *a.* 6. duplici modo peccatorem dici publicum. Primum per confeſſionem ipſius delinquentis, per teſtium depoſitionem, & judicii publici ſententiam: & is dicitur publicus *publicitate juris*. Secundo per evidentiam facti, ut ſunt feneratores, raptores, hiſtriones, mimi, mimæ, ſaltatrices. Publicis peccatoribus denegandam eſſe Euchariſtiam petentibus, fatentur omnes. Miniſtri enim inſtituti ſunt diſpenſatores prudentes myſteriorum Dei. His dictum eſt Matth. 7. *Nolite ſanctum dare canibus*. Peccatori publico ſecreto emendato deneganda Euchariſtia eſt, ſi publice petat, uſquedum publicum ſcandalum auferat. Peccatori occulto publice petenti Euchariſtiam, concedenda eſt, quando denegari nequit ſine ejuſdem infamia. Si occulte petat, denegari debet. Si peccatum tamen notum ſit ex confeſſione, denegari Euchariſtia non poteſt, & oppoſitam opinionem damnavit Innocentius XI. Si peccator hoc in loco publicus, alio pergat ubi ſit occultus, denegari eidem Euchariſtia non debet, ut opinio mihi probabilior defendit.

VIII. QUÆST. V. *Poteſtne Sacerdos ob metum mortis, aut notabilis ſuæ infamiæ adminiſtrare Euchariſtiam publico peccatori?* RESP. Adfirmans opinio mihi falſa eſt. Nam ſanctum dare canibus non licet, etiam vitandæ mortis cauſa. Nec minus falſa eſt opinio docens, poſſe Sacerdotem peccatori occulto porrigere hoſtiam non conſecratam. Quoniam, inquit 3. *p. q.* 80. *a.* 6. S. Thomas, Sacerdos iſte facit *idolatrare illos qui credunt hoſtiam conſecratam*. Non minus peccat Sacerdos qui ad evitandam infamiam peccatoris in os ejuſdem ſimulat ſe immittere hoſtiam. Hæc mendax ſimulatio ſive Euchariſtiæ, ſive Pœnitentiæ ſacrilega eſt, & ſcandali plena.

CAPUT IV.

De neceſſitate iſtius Sacramenti, ejuſque effectibus.

I. DIvinum nunc mandatum paucis exponam. De fide eſt Sacramentum Euchariſtiæ in re ſuſceptum non eſſe neceſ-

ſarium neceſſitate medii, ut definivit Tridentinum *ſeſſ.* 21. *can.* 4. Diſputant Theologi num ſaltem neceſſarium ſit in voto neceſſitate medii? Negat Turnely, ſi ſermo ſit, inquit, de voto proprie dicto. Diſſidium potius de voce eſt quam de re. Sententia probabilior eſt quam docet ex Auguſtino S. Thomas 3. *p. q.* 73. *a.* 3. neceſſariam eſſe Euchariſtiam in voto non explicito, ſed implicito. Euchariſtia eſt finis omnium ſacramentorum, quæ ſtrictiori vinculo nos Chriſto conjungit, & membra ejuſdem peculiari ratione nos efficit. Ergo dum quis Baptiſmum ſuſcipit, votum ſaltem implicitum habet ſuſcipiendi Euchariſtiam.

II. QUÆST. I. *Eſt ne Euchariſtia neceſſaria vi præcepti divini?* RESP. Adfirmant communiter omnes cum S. Thoma 3. *p. q.* 80. *a.* 2. probaturque Chriſti verbis: *Niſi manducaveritis carnem* &c. idque definitum eſt a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 13. Quod præceptum obſtringit omnes adultos. Quoniam divinum mandatum abſolutum eſt, & univerſale. Ergo omnes comprehendit. Urget vero hoc præceptum præſertim mortis articulo urgente. Conſuetudinem deferendi Euchariſtiam ad infirmos antiquiſſimam eſſe aſſerit Tridentinum *ſeſſ.* 13. *c.* 6.

III. QUÆST. II. *Qui paulo ante quam incideret in mortis periculum communicavit, aſtringitur ne iterum ſumere ſacrum Viaticum?* RESP. Adfirmat probabilior, & communior ſententia. Qui tamen eodem die ex devotione communicavit, ſi in mortis periculum incidat, non tenetur eodem die Viaticum ſumere, quia conſuetudo Eccleſiæ eſt ut bis non ſumatur Euchariſtia eodem die. Si quis vero fervore ſuccenſus in extrema conſtitutus lucta peteret ſacrum Viaticum, ut ſecurius ſaluti ſuæ conſuleret; ego ſane eidem illud adminiſtrarem, licet olim fuerim anceps.

IV. Qui ſemel ſumpſit Viaticum, ſi poſt incidat in peccatum, non tenetur eodem, aut altero die ſumere Viaticum. Si vero plures ſupervixerit dies, puta octo, decem, poterit eidem iterum adminiſtrari.

V. QUÆST. III. *An hoc divinum præceptum pluries obliget?* RESP. Adfirmant omnes. Regula generalis præſcribi nequit. Eccleſia pro fidelium communitate ſtatuit ſemel in anno eſſe communicandum. Quiſque fidelium propriæ infirmitatis, & fervoris conſcius, & prudens Confeſſarius, qui ejuſdem conſcientiam dirigit, poſſunt determinare iſtius ſacræ medicinæ frequentiam.

VI. QUÆST. IV. *Obligat ne hoc divinum præceptum ut Euchariſtia ſumatur ſub utraque ſpecie?* RESP. Diſtinguenda eſt diſciplina Eccleſiæ a præcepti obligatione. In Eccleſia Latina uſque ad ſæculum XII. in Græca etiamnum obtinet diſciplina communicandi ſub utraque ſpecie etiam quoad laicos. Sæculo XIV. nonnulli Boemi carpere Eccleſiæ Latinæ diſciplinam auſi ſunt, dictique *Calixtini*, quorum audaciam compreſſit Concilium Conſtantienſe an. 1415. ſtatuitque ſervandam eſſe invectam diſciplinam, & tandem Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *can.* 1. definivit communionem ſub utraque ſpecie non eſſe laicis, ſeu non ſacrificantibus neceſſariam neque neceſſitate ſacramenti, neque neceſſitate præcepti divini. Dicit enim *c.* 6. Joannes: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Suffragatur quoque Eccleſiæ traditio. Vide *Tom.* 8. *lib.* 3. *diſſ.* 1. *cap.* 9.

VII. QUÆST. V. *Quinam ſint Euchariſtiæ effectus?* RESP. 1. Eſt augmentum gratiæ. 2. Intima cum Chriſto, & cum fratribus conjunctio. 3. Spiritus delectatio, & interna cordis dulcedo. 4. Spirituale robur adverſus dæmonis tentationes, mundi præſtigia, & peccatorum illecebras. 5. Remiſſio venialium peccatorum. 6. Remiſſio pœnæ. 7. Senſuum, & appetituum compreſſio. 8. Immortalitatis, & reſurrectionis ſemen. 9. Perſeverantia finalis, cui vita æterna ſuccedit.

CAPUT V.

De diſpoſitionibus ad Euchariſtiam: & de frequenti Communione. Plures quorumdam opiniones refelluntur.

I. DUplex diſpoſitionum genus. Primum removet impedimenta, nempe peccata mortalia; alterum animam virtutibus exornat. De primo in præſens. Novatores ſolam fidem pro diſpoſitione requirunt; ſed horum errorem proſcripſit *ſeſſ.* 13. *can.* 5. Tridentinum. Prima diſpoſitio eſt munditics a culpa mortali. Qui poſt abſolutionem recordatur ſe aliquod crimen perpetraſſe, quod ex inculpabili oblivione non eſt confeſſus, debet ante communionem illud confiteri, ut communis, & vera ſententia docet. Non deſunt Theologi, & quidem magni nominis, qui requirunt immunitatem ab affectu ad peccata venialia, ut fructus Euchariſtiæ percipiantur. Alii docent affectum ad venialia diminuere quidem fervo-

rem, ſecus impedire Euchariſtiæ fructus. Hoc diſſidium excitare nos debet ad deteſtanda ipſa venialia crimina, cum juxta omnes caritatis fervorem diminuant.

II. QUÆST. I. *An præceptum de præmittenda confeſſione ab eo qui eſt in peccato mortali, ſit divinum, vel humanum?* RESP. Humanum dumtaxat eſſe contendunt plures. Theologi communiter divinum eſſe adfirmant, declaratum a S. Paulo 1. *Cor.* 11. inquiente: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*: & rurſus: *Sancta ſancte tractanda ſunt*.

III. QUÆST. II. *Quid ſentiendum de interpretatione aliquorum in præceptum Tridentini confitendi quamprimum?* RESP. Si Sacerdos urgente neceſſitate in peccato mortali celebravit contritus, jubet Tridentinum ut *quamprimum* confiteatur. Diſputare non pauci cœperunt de more, utrum præceptum hoc ſit, an conſilium? Conſilium dūmtaxat eſſe aliqui adfirmarunt; ſed horum opinionem damnavit Alexander VII. n. 38. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quam primum, eſt conſilium, non præceptum.*

IV. QUÆST. III. *Quid dicendum de interpretatione P. La-Croix, Viva, & aliorum in præfatum Tridentini decretum?* RESP. P. Claudius La-Croix *l. 6. p. 1. de Euch. n.* 546. §. 4. hæc ſcribit. „ Docent Suar. Vaſq. „ Sayr. March. Nug. Lugo, Diana, Dicaſtil. Avver. Joan. Sanch. Gob. Pelliz. Leander. & in hoc conveniunt fere omnes, „ inquit Moya. . . . citans valde multos, „ *quod Sacerdos non teneter hoc præcepto, ſi* „ *habens copiam Confeſſarii non ſit confeſſus* „ *ex malitia*: *quia* licet gravius peccet, tamen in præceptis poſitivis non valet argumentum a minori ad majus, vel ad ſimile, uti cum communi docet Lugo.... „ Tridentinum autem loquitur de eo qui „ *neceſſitate urgente* celebravit ſine confeſſione prævia. Sed ſi fuerit copia Confeſſarii, „ *non fuit neceſſitas urgens* celebrandi abſque „ confeſſione prævia. *Ergo tunc non tenetur* „ *ad confitendum quamprimum. Hæc ſententia* „ *eſt* PROBABILIS." Hanc eamdem opinionem defendit P. Viva in *Trut. in prop.* 38. *Alexand. VII. n.* 12. *& in Cur. Th. q. 4. a. 7. n.* 3.

V. Tridentinum jubet ut Sacerdos qui, neceſſitate urgente, & Confeſſarii copia deſtitutus in peccato mortali celebravit, quamprimum confiteatur: quoniam jure naturali, & divino *ſancta ſancte tractanda ſunt*. Qui vero nulla urgente neceſſitate, qui habens copiam Confeſſarii ex mera malitia in peccato mortali celebrat, neglecta confeſſione; is, inquiunt, citati Probabiliſtæ, non tenetur quamprimum confiteri: *quia in præceptis poſitivis non valet argumentum a minore ad majus, vel ad ſimile, uti cum communi Lugo*. Niſi hoc ſit paradoxon inauditum, fateor me nihil ſapere. Præceptum Tridentinum declarat jus naturale, & divinum, quod *ſancta ſancte tractanda ſunt*, definitque ut, ſi urgente neceſſitate, & deficiente copia Confeſſarii Sacerdos confiteri non poſſit ante Miſſæ celebrationem, *quamprimum confiteatur*. Hoc præceptum Tridentinum, ut dixi, eſt declaratio juris naturalis, & divini. Ergo ſi quamprimum tenetur confiteri Sacerdos qui neceſſitate coactus ad evitandum ſcandalum, & ut populo fideli ſuccurreret celebravit in peccato mortali; jure longe, & quam maxime potiori aſtringitur quamprimum confiteri Sacerdos qui nulla neceſſitate preſſus, ſed ex mera malitia in peccato mortali celebravit. Et hoc adeo evidens eſt ut ſufficiat ſenſus communis a præjudiciis vacuus ad hanc veritatem percipiendam. Porro ſi in veritate adeo luculenta præjudicia excæcant vel ipſos pios doctoſque auctores; quid expectandum eſt in quæſtionibus ambiguis, & difficultatum involucro implexis?

VI. QUÆST. IV. *Quid de contritione, quam præmittendam a laico conſcio peccati mortalis docet P. Tamburinus, urgente neceſſitate?* RESP. P. Tamburinus *loc. cit.* §. 7. *n.* 56. ſequentem opinionem ſcribit. „ De laico „ non eſt difficultas. Satis enim eſt, ſi eliciat (contritionem) immediate ante ipſam „ ſumptionem: & quia ſumptio ſeu manducatio ſubſtantialiter fit *cum cibum deglutimus, ſeu trajicimus*, non autem dum „ ille eſt in ore, quando ſolum *initiative* „ eſt ſumptio, ideo PROBABILISSIMUM puto *ſatis eſſe, ſi actus contritionis fiat, cum* „ *ore habetur ſanctiſſima hoſtia*. Ita de Lugo de Euchariſt. diſp. 12. n. 22. Hurtado de Euch. diſſ. 8. aliique."

VII. Dum has, ſimileſque opiniones modo deridendas, modo deplorandas exhibemus, clamores contra nos ingeminantur. Sed oro obteſtorque vel ipſos prudentes Probabiliſtas, ut ipſi definiant, num permittendum ſit ut a chriſtianis Lectoribus hæc paradoxa inaudita legantur, ſine prævio monito, quo ab iiſdem ſibi caveant. Quid? Hoſtia ſacroſancta Chriſti in ore, & diabo-

bolus regnans in corde? In eodem homine Deus, & diabolus? Recipiat ſceleratus homo Sacramentum in ore; & antequam hoſtiam trajiciat in ſtomachum, tunc eliciat actum contritionis: quia dum eſt in ore, eſt *initiative* ſumptio, dum trajicimus, *manducatio ſubſtantialiter fit*? Quis ſine lacrymis ſuſtinere poteſt hæc proponi, & ſuaderi populo chriſtiano, ut *probabiliſſima*, nedum probabilia morum documenta? Docet Tamburinus cum ceteris Probabiliſtis, vel ipſam imperfectam contritionem ſola inchoata caritate formatam, adeo difficilem eſſe, ut Rigoriſmi notet ſententiam requirentem ejuſmodi contritionem: & nunc adeo facilem exiſtimat, ut inter ſumptionem hoſtiæ *initiative*, & deglutitionem *conſummative* judicet elici poſſe non imperfectam, ſed perfectam contritionem. Sat eſt deſcripſiſſe opinionum iſtarum deplorabilia commenta: nec enim longius confutari merentur.

VIII. QUÆST. V. *Quid dicendum de opinione P. Vaſquez, & Leandri aſſerentium, Sacerdotem mortaliter peccantem in ipſa celebratione Miſſæ non obſtringi ad confitendum quamprimum?* P. Leander *tr. 7. diſp. 7. q. 1.* proponit hanc quæſtionem his verbis: „ *An Sacerdos, qui in ipſa actione ſacrificandi recordatur peccati mortalis, aut forte illud committit, teneatur poſtea ex vi dicti præcepti quamprimum confiteri?* Probabiliter reſpondeo, non teneri eo præcepto, quia Concilium fuit locutum de Sacerdote qui *neceſſitate urgente abſque prævia confeſſione celebravit*, ideſt de Sacerdote qui neceſſitate coactus non præmiſit confeſſionem antequam ad celebrandum ſacrificium accederet.... non vero *de Sacerdote qui celebrando committit peccatum*, aut illius recordatur. Ergo quantumvis tunc confeſſeret, atque communicet abſque confeſſione, non tenebitur poſtea quamprimum confiteri. Sic Vaſquez *diſp. 208. cap. 3. n. 2. Sayrus, Diana.* “

IX. Quæ lex conſiſtere valet ejuſmodi interpretamentis admiſſis? Qui in ipſa celebratione Miſſæ perpetrat mortale flagitium, non tenetur quamprimum confiteri? Inauditum mihi eſt paradoxon iſtud. Nec minus laxa eſt altera opinio Tamburini de *meth. Com. c. 1. n. 63.* & Leandri *q. 8.* qui docent laicum aſſidentem menſæ communionis poſſe ſuſcipere Euchariſtiam, non præmiſſa confeſſione mortalis peccati, cujus recordatur, etiamſi abſque ſcandalo recedere valeat: quia, inquit Leander, *cum quodammodo inchoata ſit actio ſacra, non debet ob reverentiam Euchariſtiæ recedere a divina illa menſa*. Sic docent, & reſolvunt caſus temporum Doctores temporum. Verum enimvero Evangelium Chriſti clamat, ſeu Chriſtus ore Evangeliſtæ Matth. c. 5. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & recordatus ibi fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te; relinque ibi munus tuum* (N. B.) *ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Quid ad hæc Caſuiſtæ citati? Hic non eſt ſermo de ſumptione ſacratiſſimi corporis Chriſti, ſed de oblatione muneris. Non eſt ſermo de peccato mortali offerentis, ſed de ira, & indignatione in alterum fratrem. Oh quam diſtat Theologia Chriſti a Theologia iſtorum Caſuiſtarum! Tamburinus, & Leander docent non recedendum a menſa ſacra, etiamſi nullum timeatur ſcandalum; alii cautiores docent, tunc recedendum non eſſe cum timetur ſcandalum. Sed ſcandalum iſtud, quod exaggerant Caſuiſtæ, contemnendum Chriſtus docet in laudato textu. An tribunal Pœnitentiæ non adimus omnes? An prætermittendum ſacramentum Pœnitentiæ, ne homines dicant nos eſſe flagitiorum reos? Quod vir, aut femina chriſtiana recedant a ſacra menſa, non ſcandalum, ſed probitatis argumentum perhibent. Adſtantes enim inferunt: Recordatus ille eſt alicujus culpæ, vel dubius evaſit, & noluit conſcientia perplexa ſacroſanctum Chriſti corpus ſuſcipere. Ergo ſcandalum quod plures Caſuiſtæ obtrudunt, chimæricum eſt. Tot Sacerdotes, tot Chriſtiani, & Chriſtianæ graviſſimum ingerunt ſcandalum propter frequentes celebrationes, & communiones, ex quibus nullum fructum, nullam morum reformationem præferunt. Tot procaces feminæ, impudentes, expudoratæ, quæ continenter cum amaſiunculis converſantur, quæ choreas, theatra, ludos, comædias frequentant, ſimulque ad altaria accedunt, quæ Chriſtum cum Belial conjungere pertentant, & lucem cum tenebris, ſcandalum graviſſimum populo chriſtiano ingerunt. Hoc eſt ſcandalum in quo tollendo toti ſimus oportet.

X. QUÆST. VI. *Quid dicendum de opinione P. Tamburini docentis, dari poſſe caſum in quo communicans in mortali novum peccatum non committat?* RESP. P. Tamburinus *lib. de meth. Com. c. 1. §. 10. n. 71.* ut viam ſibi ſternat ad ſacrilegium honeſtandum lectorem ſuum animat his verbis. *Tam benignæ*

ſunt viſcera miſericordiæ Domini, *ut non dedignetur excuſare aliquando pervicaciam noſtram*. *Invenio enim unum*, *vel alterum caſum*, *in quo quis putiſſimam communionem in peccato ſumere ſine peccato poſſit*. Ne vero adverſarii mei de more imponere imperitis queant, me truncatas referre Caſuiſtarum opiniones, reſcribam totidem verbis Tamburini deciſionem, quæ ejuſmodi eſt.

XI. „ Etenim ex ſupradictis conſtat, Sacerdotem qui incepta bona fide Miſſam, recordatur ſe mortalis culpæ reum, debere elicere actum ſaltem a ſe exiſtimatæ contritionis. Sed jam ſi non poſſit, *ſeu experiatur actum illum ſibi valde eſſe difficilem*, quid agat? Confiteri non poreſt, conteri nequaquam valet, ſacrificium inchoatum relinquere, ob infamiam ſibi reſultantem, *difficillimum eſt*. Quid ergo ab anima ſic affecta ſupereſt extorquendum? *Probabile eſſe* ex aliquorum ſententia judico, hunc non peccaturum mortaliter, ſi cum hujuſmodi conſcientia peccati mortalis, & cum eo dolore quem tunc poteſt elicere, Miſſam proſequatur, conſecret, communicetque. Ita Vaſquez de *Euch. diſp.* 207. *c.* 1. *n.* 34. Hurt. *diſp.* 9. *de Euch. diff.* 1. De Lugo *de Sacr. diſp.* 9. *ſect.* 1. *n.* 8. Ratio eſt, quia præceptum digne communicandi non videtur tam arcte fideles aſtringere, ut cogat Sacerdotem cum tanto ſuo dedecore ab incepto ſacro diſcedere. Tum autem ejuſmodi Sacerdos non acquiret gratiam; ſed tamen non peccabit. “

XII. Veritas fidei eſt Deum *impoſſibilia non jubere*, ut definivit Tridentinum *ſeſſ.* 6. *c.* 11. Si impoſſibile afferunt citati auctores præceptum contritionis, Lutheraniſmum, & Janſeniſmum docent. Si poſſibile concedunt præceptum; ergo qui illud non implent, peccant. Ergo falſa, & ſcandali plena eſt doctrina Tamburini, & aliorum aſſerentium, caſum dari *in quo quis putiſſimam communionem in peccato ſumere ſine peccato poſſit*.

XIII. Pergit ibidem *n.* 73. P. Tamburinus: *Idemque erit de laico*, *qui jam jam recepturus ſacram Synaxim ante linteum*, *nec ſub aliquo prætextu ſe removere valens*, *peccati mortalis recordetur*, *nec* CONTERI POSSIT: ita ibi . . . . *Par enim eſt ratio*. NOTENT HANC DOCTRINAM SCRUPULOSI, ANIMOQUE TIMIDI. Hæc doctrina, quam adoptat ipſe P. Viva, non refellenda verbis, ſed lacrymis deploranda eſt.

XIV. QUÆST. VII. *Quid de diſpoſitionibus corporis ad Euchariſtiam neceſſariis dicendum?* RESP. Primo eſt neceſſarium jejunium naturale Eccleſiæ ſtatuto præſcriptum: & hæc diſciplina antiquiſſimam habet originem. Plurimas diſputationes quas excitant aliqui, prætereo. Infirmi urgente mortis periculo communicare non jejuni valent, ſicut & Sacerdos ob neceſſitatem perficiendi ſacrificium, ab alio morte occupato, vel alio inopinato caſu imperfectam relictum.

XV. QUÆST. VIII. *An licitum ſit accedere ad Euchariſtiam poſt conjugalem copulam?* RESP. Plura Concilia, & communiter Patres ſuadent ut die ante communionem conjuges continentiam obſervent. Miſſis plurimis teſtimoniis unum & alterum promam. S. Paulus 1. *Cor.* 7. inquit: *Nolite fraudare invicem*, *niſi forte ex conſenſu ad tempus*, *ut vacetis orationi*. Similia docet S. Petrus *epiſt.* 1. *c.* 3. Catechiſmus Tridentinus 2. *p. c.* 4. §. 58. inquit: *Poſtulat tanti Sacramenti dignitas ut qui matrimonio juncti ſunt*, *aliquot dies a concubitu uxorum abſtineant*, *Davidis exemplo admoniti*, *qui*, *cum panes propoſitionis a Sacerdote accepturus eſſet*, *purum ſe*, & *pueros ſuos ab uxorum conſuetudine tres ipſos dies eſſe profeſſus eſt*. De corporis ornatu extrema vitanda ſunt. Sordidus dedecet, & irreverentiam redolet. Honeſta munditie in veſte, in vultu, in manibus elucere debet. Arcendæ vero omnino ſunt a ſacra communione mulieres illæ quæ ſinu nudato, & vanis veſtibus luxum, faſtum, & mundanas pompas præſeferentibus ad tantum Sacramentum accedere non erubeſcunt. Illarum odores, pulveres, ementita pulchritudo animarum fœtorem, & ſpurcitiem longius exhalant.

XVI. QUÆST. IX. *Quid de frequenti communione dicendum?* RESP. Prodiit an. 1745. Pariſiis liber inſcriptus, *L' Eſprit de Jeſus Chriſt & de l' Egliſe ſur la frequente communion*. Hoc opus editum a *P. Pichon* plures Epiſcopi Galliarum perdoctis epiſtolis proſcripſere, & Romana Sedes damnavit. Laxa ejuſdem paradoxa refellere in hoc compendio non expedit. Extrema hac in re, ſicut in ceteris, declinanda ſunt. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *c.* 6. inquit: *Optaret quidem ſacroſancta Synodus ut ſingulis Miſſis fideles adſtantes non ſolum ſpirituali affectu*, *ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent*, *quo ad eos ſanctiſſimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret*. Utinam Chriſtianorum mores tales eſſent, ut Concilii

lii iſtius vota executioni mandari poſſent.

XVII. Laxa paradoxa in hac quoque materia docuerunt aliqui, ut ex ſequentibus theſibus proſcriptis patet. Ven. Innoc. XI. ſequentem damnavit n. 56. *Frequens confeſſio, & communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.*

XVIII. In aliud extremum lapſi alii ſunt, quorum errorem damnavit Alexander VIII. n. 22. *Sacrilegi ſunt judicandi qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.*

XIX. *Similiter arcendi ſunt a ſacra communione, quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers.*

XX. Regulas frequentis communionis præſcripſit Innocentius XI. in ſuo decreto *Cum ad aures*, quod legere poteris *Tom. 8. lib. 3. diſſ.* 1. *cap.* 12. ſicut & plura SS. Patrum teſtimonia pro plena iſtius rei inſtructione, quæ legere poteris *loc. cit.* ibi invenies ſacrilegarum communionum luculentiſſima argumenta.

DISSERTATIO IV.

De Sacrificio Miſſæ.

CAPUT I.

Sacrificii notio, ejuſque neceſſitas.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit Sacrificium?* RESP. Sacrificium in ſua ampla ſignificatione omne opus bonum comprehendit, ſive internum, ſive externum, quod in Dei gloriam dirigitur. Notio Sacrificii preſſe accepti hæc eſt: *Oblatio externa, ſoli Deo facta, qua in recognitionem ſupremi ejus dominii a legitimo miniſtro res aliqua ſenſibilis, & permanens ritu myſtico conſecratur.* Locum generis *oblatio* tenet. Dicitur *externa*, ſeu ſenſibilis, quia eſt actus Religionis, qua homines una conveniunt. Convenire autem nequeunt niſi ſignis ſenſibilibus, quibus id manifeſtant quod animo intrinſecus gerunt. *Res ſenſibilis* Sacrificium dicitur, ut diſtinguatur a ſacrificio cordis contriti. *Soli Deo facta*. Solus quippe Deus conditor, & moderator hominum eſt, principium, & finis. *In recognitionem ſupremi dominii*. Sacrificio hoc exteriori proteſtatur homo Deo ſervitutem, & quidquid boni habet, ab eo accepiſſe. Primarius enim Sacrificii finis eſt cultus Deo exhibitus. *A legitimo miniſtro* oblatio immolanda eſt, ſcilicet a perſona quæ ad hoc officium deſtinata eſt.

II. Sacrificium dividitur 1. ratione materiæ, quæ alia eſt ſolida, ut animal, quod offerebatur in veteri lege poſt partam de hoſte victoriam: & ideo dicebatur *hoſtia*, & a victoria *victima*. Solidæ quoque res ſunt panis, ſal, thus, ſpicæ, triticum. Alia eſt materia liquida, ut vinum, oleum, ſanguis, aqua, quæ aliquando offerebantur, & dicebantur *libamen*. 2. Ratione formæ tribuitur in holocauſtum, in ſacrificium ſeu hoſtiam pro peccato, & hoſtiam pacificam. Omnium ſacrificiorum perfectiſſimum erat holocauſtum, quod totum conſumebatur. Sacrificium pro peccato partim conſumebatur, partim cedebat in uſum Sacerdotum. 3. Ratione finis dividitur in latreuticum, eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium.

III. QUÆST. II. *An fidei dogma ſit, Miſſam eſſe Sacrificium?* RESP. Variis nominibus Miſſæ Sacrificium appellatur. 1. dicitur *Liturgia*. 2. *Synaxis* ſeu conjunctio fidelium cum Chriſto. 3. *Oblatio* quæ in expiationem peccatorum offertur. 4. *Collecta*, ſeu congregatio fidelis populi. 5. dicitur *Miſſa* a verbo *mittere*, ſive quod Chriſtus hoſtia ſit a Deo miſſa nobis, ſive quod ex donis a populo fideli miſſis Sacrificium fieret, ſive quia peracto ſacrificio populus mittitur, Diacono canente: *Ite, miſſa eſt*.

IV. Triplici canone definivit Tridentinum *ſeſſ.* 22. Euchariſtiam eſſe verum Sacrificium. Can. 1. *Si quis dixerit in Miſſa non offerri Deo verum & proprium Sacrificium* &c. *anathema ſit*. Similia habentur *can.* 3. & 4. His tribus canonibus profligavit Tridentinum Novatorum errores. Accedit perpetua Eccleſiæ traditio, & Patrum conſenſus, quorum teſtimonia dedit *Tom.* 8. *Lib.* 3. *diſſ.* 2. *c.* 2.

V. QUÆST. III. *Utrum eſſentia Sacrificii Miſſæ ſita ſit in oblatione?* RESP. Oblatio quæ præcedit conſecrationem, eſt mera præparatio ad Sacrificium: eſt enim oblatio panis, & vini. Panis autem, & vinum non ſunt victima Sacrificii; ſed victima eſt ipſe Chriſtus Dominus. Oblatio quæ ſacrificium conſequitur, ſimiliter ad Sacrificii eſſentiam non pertinet, cum non ſit a Chriſto inſtituta, ſed ab Eccleſia, ſicut & prima.

VI. Oblatio ſita in conſecratione conſtituit eſſentiam Sacrificii Miſſæ. Nam Sacrificium conſiſtit in oblatione & immolatione vi-

Digitized by Google

victimæ ſenſibilis. Porro certum eſt in conſecratione eſſe veram oblationem. Siquidem Chriſtus vi conſecrationis tamquam verus agnus, & victima ſiſtitur in altari ſub ſpeciebus panis, & vini, & in quodam ſtatu mortis conſtituitur, quatenus per ſpiritualem verborum gladium, ſub diverſis, & ſeparatis ſpeciebus immolatur, & offertur Deo Patri. Hæc autem ſeparatio myſtica, quæ vi verborum fit corporis ac ſanguinis, apte repræſentat ſeparationem cruentam ſanguinis a corpore in cruce peractam.

VIII. Communio Sacerdotis eſt pars ſaltem integralis Sacrificii Miſſæ, ut omnes fatentur. Quidam propugnant partem eſſe eſſentialem. Quoniam ſacrificium Miſſæ eſt omnium perfectiſſimum, & holocauſti rationem obtinet. Porro ſicut in holocauſto tota victima conſumebatur; ita in Sacrificio Miſſæ per communionem Sacerdotis tota victima conſumitur. Sed diſſidium iſtud parvi momenti eſt. Conſumptio enim ſacrificii de jure divino eſt. Quare ſi Sacerdos poſt conſecrationem moritur, alter Sacerdos etiam non jejunus conſumere ſacrificium debet. Quare conſecratio eſſentialiter ordinatur ad conſumptionem. Similiter conſecratio utriuſque ſpeciei ad eſſentiam pertinet Sacrificii, ut omnes Theologi adfirmant. In conſecratione enim fit repræſentatio paſſionis dominicæ. Ergo non debet corpus ſine ſanguine conſecrari. Heinc ſi Sacerdos poſt conſecrationem panis moritur, ſubſtituendus alius Sacerdos eſt qui inchoatum perficiat Sacrificium.

VIII. Si poſt conſecrationem venenum deprehendatur, non debet ſumi, ſed debet in vaſculo apto conſervari, & aliud vinum conſecrari, & ſumi. Si animal ceciderit, debet caute capi, lavari, & comburi, & una cum cineribus mitti in Sacrarium, ut 3. *p. q.* 83. *a.* 6. *ad* 3. S. Thomas docet.

CAPUT II.

De valore Sacrificii Miſſæ. Pro quibus offerri, & a quo miniſtro poſſit.

I. QUÆST. I. *Eſt ne infinitus valor Sacrificii Miſſæ?* RESP. Duplex valor: unus ex opere operato, qui ab ipſo opere immediate a Chriſto inſtituto proficiſcitur; alius opere operantis, qui eſt effectus meriti, & dignitatis miniſtri. Diſputant in utramque partem Theologi, ſit ne infinitus valor ex opere operato: alium enim eſſe finitum omnes fatentur. Paucis quæſtionem reſolvo. Si valor ſpectetur abſolute, & quatenus exprimit virtutem, & ſufficientiam, dubio procul eſt infinitus: quoniam Sacrificium Miſſæ idem eſt quantum ad ſufficientiam ac Sacrificium Crucis. Modus dumtaxat offerendi diverſus eſt. Si vero ſpectetur ut a miniſtris offertur in actu ſecundo, ſic limitatus eſt, & finitus. Quid quod ipſum Sacrificium Crucis quantum ad applicationem effectum limitatum in nobis producit, quia diſpoſitio ſubjecti finita eſt? Si effectus Sacrificii Miſſæ eſſet infinitus, æque prodeſſet omnibus ac uni vel alteri; & una ſola Miſſa omnes Purgatorii animas liberaret; & tamen Eccleſia numquam ceſſat ab offerendis Sacrificiis pro defunctis.

II. QUÆST. II. *Qui ſint effectus Sacrificii Miſſæ?* RESP. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *c.* 2. hæc docet. *Sacrificium Miſſæ non ſolum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis, rite juxta Apoſtolorum traditionem offertur.* Cum Sacrificium Miſſæ ſit propitiatorium, valet ad peccatorum veniam, & ſatisfactionem, ut idem Concilium *ibidem can.* 3. definivit. Per Sacrificium remittuntur peccata mediate, quatenus Deus peccatori gratias actuales largitur, quibus excitatur, & diſponitur ad pœnitentiam. Juſtis confert augmentum gratiæ, illiſque prodeſt ad peccatorum venialium remiſſionem. Hoc quoque Sacrificio impetrantur bona temporalia, quatenus iſtorum uſus ad vitam æternam conducit. Miſſæ itaque Sacrificium ordinatur ad bona temporalia, non tamquam ad finem, ſed tamquam ad media quorum uſus ad finem viam ſternit.

III. QUÆST. III. *Cui, & pro quibus Miſſæ Sacrificium offertur?* RESP. Soli Deo Miſſæ ſacrificium offertur, ut Catholici omnes docent, ſicut templa & altaria ſoli Deo eriguntur, & conſecrantur, ut Tridentinum definivit *ſeſſ.* 22. *c.* 3.

IV. Offerri vero Sacrificium Miſſæ poteſt pro omnibus hominibus paganis, Judæis, ſchiſmaticis, hæreticis, excommunicatis, catechumenis, maxime tamen pro fidelibus. Et hoc eruitur ex ipſo S. Paulo, qui 1. *ad Tim.* 2. inquit: *Hoc bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Pro omnibus paſſus Chriſtus eſt: ergo pro omnibus offerri Sacrificium valet. Potiori tamen jure offertur pro fidelibus, qui vinculo fidei Chriſto conjuncti ſunt.

ſunt. Pro damnatis non eſſe ſacrificium offerendum docent omnes. Neque pro Sanctis cum Deo regnantibus offertur ſacrificium, quia nihil expiandum in ipſis eſt.

V. QUÆST. IV. *Utrum offerri Sacrificium poſſit pro animabus in Purgatorio detentis?* RESP. Affirmant omnes Catholici, idque ex perenni Eccleſiæ traditione colligitur, & ex Scriptura ſancta, præſertim ex 2. *Machabæorum cap.* 12. Et hoc Tridentinum *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. definivit: *Sacrificium Miſſæ non ſolum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, & ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis vitæ juxta Apoſtolorum traditionem offerri.* Hoc idem declaravit *can.* 3. Patrum, & aliorum Conciliorum teſtimonia prætereo brevitatis cauſa.

VI. QUÆST. V. *Quiſnam eſt miniſter Sacrificii Miſſæ?* RESP. Solos Sacerdotes eſſe miniſtros hujus Sacrificii ſemper docuit Eccleſia catholica, & adverſus Novatores definivit *ſeſſ.* 7. *can.* 10. Tridentinum. *Si quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem; anathema ſit.* Et rurſus *ſeſſ.* 22. *can.* 2. ſubdit: *Si quis dixerit illis verbis*, Hoc facite in meam commemorationem, *Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe ut ipſi, aliique Sacerdotes offerrent corpus, & ſanguinem ſuum; anathema ſit.* Chriſtus Dominus, ut æternus Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, eſt principalis offerens. Sacerdotes offerunt ut miniſtri, & vicarii ejuſdem Chriſti. Offerunt quidem ut veri Sacerdotes ad hoc miniſterium ordinati, ſed miniſterialiter. Populus fidelis offert deſiderio, voluntate, & ſpirituali conjunctione cum offerente.

VII. QUÆST. VI. *An Sacerdotes ſceleſti, hæretici, ſchiſmatici, ſuſpenſi, excommunicati, degradati valide ſacrificium perficiant?* RESP. Sacerdotes peccato mortali inquinatos valide conſecrare docent Catholici omnes. Ceteros quoque recenſitos valide Sacrificium perficere docent cum S. Thoma 3. *p. q.* 82. *a.* 7. *ad* 3. Theologi omnes. Quoniam licet exercitium ordinis ſuſpendi a legitimo ſuperiore poſſit; poteſtas tamen ordinis deleri nequit. Non licet tamen vel aſſiſtere Sacrificio, vel petere communionem a Sacerdotibus excommunicatis, ſuſpenſis, degradatis, hæreticis, vel ſchiſmaticis.

VIII. Licitæ ſunt Miſſæ privatæ, in quibus ſoli communicant Sacerdotes, ut definivit *ſeſſ.* 22. *cap.* 6. Concilium Tridentinum adverſus Novatores.

CAPUT III.

De eleemoſynis pro Miſſis celebrandis.

I. SApientiſſimus Pontifex BENEDICTUS XIV. hoc argumentum pleno in lumine poſuit tum in *tract. de Sacrif. Miſſæ*, tum in opere *de Synodo*. Decreta integra retuli *Tom.* 8. *Lib.* 3. *Diſſ.* 2. *c.* 6. ſummorum Pontificum, & *Sac. Cong. Concil. Trid.* hoc de argumento, quæ ibi videre poteris. Nunc quaſdam quæſtiunculas reſolvam.

II. QUÆST. I. *A quo taxanda eſt eleemoſyna conferenda Sacerdoti Miſſam celebranti?* RESP. Ab Epiſcopo, ut Congregatio Concilii determinavit, cum non poſſit regula generalis præſcribi. Si Sacerdos plus eleemoſynæ, quam taxatio Epiſcopi præſcribat, exigat, non modo Eccleſiæ legem, ſed ipſam juſtitiam commutantem lædit. Nec requiritur, ut docent Theologi omnes, ut eleemoſyna ſufficiat pro integra unius diei ſuſtentatione, quia actio Sacrificii non requirit totum diem, ſed horæ medietatem. Quare Sacerdotes ſæculares non promoventur ad ſacros Ordines abſque titulo vel patrimonii, vel beneficii.

III. QUÆST. II. *An liceat Sacerdoti diviti eleemoſynam accipere, ut Miſſam celebret?* RESP. Si conſulantur plures antiqui canones, concedere videntur eleemoſynam Sacerdoti celebraturo propter ſuſtentationem; verum conſuetudo univerſalis Eccleſiæ, cui ſtandum ſemper eſt, omnibus Sacerdotibus indiſcriminatim eleemoſynam pro Miſſa celebranda permittit. Quæ conſuetudo Scriptura ſancta nixa eſt, inquit quippe *cap.* 10. S. Lucas: *Dignus eſt enim operarius mercede ſua*: & 1. Cor. 9. S. Paulus: *Neſcitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt edunt; & qui altari deſerviunt, cum altari participant?* Legatur integrum Apoſtoli caput. Quod Sacerdotes divites, aut pauperes ſint, ad hoc quod attinet, per accidens eſt. Qui ſervit altari, de altari vivat.

IV. QUÆST. III. *Quinam Sacerdotes in celebrando ſuſpicionem ſimoniæ præbeant?* RESP. Qui eleemoſyna deficiente a celebrando deſiſtunt. Inquit enim auctor opuſcul. de *offic. Sacerd. cap.* 1. S. Thomæ olim tributi: *Non poteſt tamen Sacerdos illa intentione celebrare ut ex hoc pecuniam conſequatur, quia peccaret mortaliter.* Facillime ſibi blandiuntur plures, & variis fucare prætextibus hanc intentionem ſtudent. Sed conſulant Sacerdotes

tes fervorem, & profectum quem ex celebratione capiunt, & hinc, quando mentiri ſibi nolunt, colligent num principaliter celebrent ob finem Sacrificii, an ob panem lucrandum.

V. QUÆST. IV. *Utrum Sacerdos poſſit per alium celebrare, retenta ſibi parte ſtipendii accepti?* RESP. Adfirmant plures, quorum opinionem damnavit Alexander VII. n. 9. *Poſt decretum Urbani poteſt Sacerdos cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta*. P. Viva in hac *prop. 9. num.* 8. refert laxam opinionem Bordonii aſſerentis non peccare contra juſtitiam, ſed ſolum contra obedientiam debitam Pontifici Sacerdotem præfatum: in quam opinionem hoc probabiliſticum judicium profert P. Viva: *Quamvis hoc non careat ſua probabilitate, videtur tamen probabilius* &c. Si ſua non caret probabilitate hæc opinio; ergo vi Probabiliſmi executioni demandari poteſt.

VI. P. Tamburinus *lib. 3. Meth. Miſſ. cel. c.* 1. §. 5. *n.* 15. inquit: „ Si quis, cum „ ſit procurator, ut centum v.g. Miſſæ ce- „ lebrentur, quæ Miſſæ in hac urbe ſolent „ dici v. g. *pro ducentis juliis*: ſi quis, in- „ quam, per induſtriam ſuam mittat, ſeu „ eat ad aliam urbem, ubi intra expoſtu- „ latum tempus dicantur pro *centum juliis*, „ puto non eſſe *improbabile* poſſe talem pro- „ curatorem *retinere* ſibi alios centum. Ra- „ tio eſt, quia ſumi poteſt paritas a ſervo „ qui per extraordinariam induſtriam (nam „ ad ordinariam, & moralem obligatur ex „ ipſo famulatu) per ſuum laborem emit „ res minoris quam valeant communiter in „ foro: poteſt enim retinere quod ſuper- „ eſt, utpote fructum ſuæ induſtriæ. *Pari* „ *ergo modo in caſu noſtro*. “ Lepidiſſima comparatio profani famulatus cum procuratoribus quibus celebrandarum Miſſarum cura demandata eſt. Omnia per *probabile*, & per *non probabile* licita fiunt. Sordidiſſimus quæſtus in ipſa Miſſarum celebratione inſinuatur. Vir chriſtianus vix talia cogitaret, niſi ſcripta illa offenderet. Famuli locarunt operas ſuas domino. Quare vix contingere, aut ſaltem raro poteſt ut extraordinaria induſtria lucrari ſibi valeant, cum tempus impendendum in induſtria extraordinaria venditum domino ſit. Sed gratis conceſſo famuli lucro, id extendere ad procuratores Miſſarum a veritate, & honeſtate abhorrere videtur.

VII. P. Dominicus Viva in *Trut. in prop. 9. Alex. VII. n.* 8. inquit: „ Si Collectores „ eleemoſynarum pro Miſſis ſint Sacerdo- „ tes, & non tradantur iis Miſſæ celebran- „ dæ, ſed ſe habeant ut laici, qui curant „ Miſſarum celebrationem, poterunt ex Nav. „ Cord. Tambur. *probabiliter* contra Peliz. „ Soto l. 9. de juſt. q. 3. moderatam pro „ labore mercedem *ex datis pro Miſſa* ſuſci- „ pere, cum id videatur licitum jure natu- „ ræ. “ Papæ! jus naturæ permittit ut de oblationibus collatis a fidelibus pro ſacroſancto Miſſæ Sacrificio celebrando, mercedem accipiant Sacerdotes, dummodo in colligendis eleemoſynis ſe habeant ut laici, non ut Sacerdotes? Ambarum opinionum *Tamburini*, & *Viva* praxim prohibuit BENEDICTUS XIV. in ſua *Conſtitutione* 22. cujus initium *Quanta cura*; ubi inter alia hæc habentur. *Prohibentur mercimonia ſuper eleemoſyna Miſſarum; hoc eſt, qui eleemoſynas colligunt in iis locis in quibus ſtipendia, ſive eleemoſynæ pro Miſſis ſunt pretii majoris, Miſſas vero celebrare curant in locis in quibus pro minori pretio celebrari ſolent; ſi laici ſint, excommunicationem; ſi vero clerici, vel Sacerdotes, ſuſpenſionem a ſolo Romano Pontifice abſolvendam incurrant*. Vide quæ idem Pontifex ſcribit *lib. 5. de Synod. cap.* 8. *num.* 9. & *cap.* 9. *n.* 2.

VIII. Beneficiarius, quando per alium celebrare cogitur, licite præbere valet conſuetam eleemoſynam, tametſi ex beneficio majorem ille percipiat, ut ſacra Congregatio determinavit. In Miſſis itaque quas Manuales vocant, vetitum eſt celebrare per alios, collato minori ſtipendio quam acceptum ſit. Dum quis Sacerdoti ſingulari probitate inſtructo Miſſam celebrandam committit, collato majori ſtipendio, is celebrare per alium non debet, etiam collato integro ſtipendio. Plures alias quæſtiunculas excitant hic aliqui quæ mercimonium redolent, & faſtidium ingerunt.

IX. Sacerdos, qui exigua ſtipendia accipit a pluribus, ſingulis Miſſam promittens, nequit una ſola Miſſa ſatisfacere. P. Viva *qu.* 5. *art. ult. n.* 9. inquit: „ Verum Trul- „ lench. & Tamburinus *lib.* 3. *cap.* 1. §. 3. „ probabilem putant ſententiam Suarez do- „ centis, eo in caſu poſſe id concedi Sacer- „ doti pauperi, quando paupertate coactus „ conſentit. “ Hæc opinio improbata eſt *c.* 14. *decr. Sacr. Congreg.* Plura ex Tamburino, aliiſque Probabiliſtis congerit P. Viva, ut oſtendat ſententiæ Suarez non opponi decretum *ſacræ Congregat.* ſed *num.* 10. fate-

Digitized by Google

fatetur cum Lugo, decreto Congreg. prohiberi ne ſententia P. Suarez ad praxim reducatur. Et tandem præter motem concludit: *Cenſeo tertio ſententiam Suarez eſſe falſam*.

X. QUÆST. V. *An Sacerdos poſſit accipere duplex ſtipendium, alterum pro officiatura, ut dicitur, in Eccleſia deſignata, alterum pro applicatione?* RESP. Adfirmant Lugo, & Tamburinus, dummodo conſtet unum voluiſſe ſolam præſentiam, alterum ſolam applicationem. P. La-Croix refert pro hac opinione Suarez, Vaſquez, Paſqualigum, Averſam, alioſque; & ipſe more ſuo nihil profert.

XI. Pontifex ſummus BENEDICTUS XIV. *Tom.* 3. *Not.* 15. refert decretum ſacræ Congregationis Concilii die 9. Jan. & 6. Febr. anno 1627. quod hæc continet. *An Sacerdotes qui nulla alia obligatione in Confraternitatibus, vel Monaſteriis Monialium celebrant, quam pro ornatu Eccleſiæ, vel ut Confratres, vel Moniales ſatisfaciant præcepto audiendi Miſſam, poſſint ultra ſtipendium, quod recipiunt a Confraternitatibus, vel Monialibus, aliud ſtipendium accipere? Sacra Concilii Congregatio 9. Januarii, & 6. Februarii an. 1627. in Traguerienſi reſpondit, non poſſe*.

XII. Nequit Sacerdos duplex ſtipendium accipere, unum pro fructu impetrationis Miſſæ, aliud pro fructu ſatisfactionis, quidquid in oppoſitum nonnulli olim commenti fuerint. Qui ſtipendium accepit pro Miſſa celebranda ubi, & quando voluerit, & deinde eum roget aliquis, ut certo loco, vel tempore celebret, poterit ne pro tali obligatione aliquid accipere? Sunt qui adfirment: mihi videntur ejuſmodi ſubtilia commenta turpis mercimonii fuligine tincta eſſe. Similiter mihi non probatur opinio P. La-Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 141. quam ex P. Gobar refert his verbis: *Si tamen convenerit de fructu ſpecialiſſimo, aut alia parte fructus non petiti applicanda tertio, ut ei proſit quantum poteſt, poſſe aliquid ideo ſumi notat Gobat n.* 52. *dummodo admoneat dantem de incertitudine, an ei proſit talis applicatio*. Ejuſmodi diſtinctiones in re graviſſima mihi non probantur.

XIII. QUÆST. VI. *Poteſt ne unica Miſſa pluribus obligationibus ſatisfieri?* RESP. Quamvis Urbanus VIII. Pontifex ſummus hoc prohibuerit, non propterea defuere qui oppoſitum propugnaverint. Iſtorum opinionem proſcripſit Alexander VII. in hac 10. theſi. *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre. Neque enim eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram*. Animadvertat Lector, hanc theſim propugnatam, & excogitatam fuiſſe a quibuſdam Catholicis, & recogitet ſerio quid expectari ab iſtis poſſit in rebus controverſis, ſi contra veritatem adeo luculentam talia ſcribere potuerunt. Promiſiſti, juraſti pro nullo alio te ſacrificaturum fore, & nihilominus ſactificas, nec peccas ne contra quidem fidelitatem? Talia ne Socrates, Plato, Cicero, Seneca, Plutarchus ſcripſerunt unquam?

XIV. Quando quis ſtipendia pro Miſſis celebrandis accepit, non debet diu differre celebrationem. Diana, Lugo, Paſqualigus docent differri non poſſe ultra tres menſes. Urbanus VIII. vetat in ſuo decreto ne plures Miſſas acceptentur, quam quæ *intra modicum tempus* celebrari valeant. Tempus autem trium menſium non videtur modicum. Definiri quantitas temporis nequit; ſed circumſtantiæ, & præſertim voluntates offerentium, & neceſſitates pro quibus levandis Miſſæ præſcribuntur, attendendæ ſunt. Qui celebrare Miſſas pro quibus ſtipendia accepit, non poteſt, id præſtare debet quod valet. Admonete offerentes, ſi circumſtantiæ permittunt, debet, ut Miſſas celebrari curent. At fama læditur. Heu miſer! famam tuam iniquis actionibus, quæ Chriſti Sacerdotem dedecent, prodigis; & dum ſatisfaciendum Deo, & proximo eſt, famam jactas?

XV. Qui vovit ſacrificium offerte pro gratiarum actione, non poteſt ſtipendium accipere, quia præſumitur hanc habuiſſe intentionem. Qui accepit ſtipendium ut celebret Miſſam *de Requie* graviter non peccat, ſi aliam Miſſam celebret; ſervanda tamen quando Rubricæ permittunt, fides offerenti, & monendus eſt talem Miſſam celebrari non poſſe. Anticipata Miſſarum celebratio, ſcilicet ut Miſſa celebranda craſtino die, celebretur hodie, cum ſit in offerentis commodum, culpa caret, niſi alia ſit offerentis intentio. Qui celebrare tenetur omni die, ſemel in hebdomada reverentiæ cauſa omittere valet; nequit tamen ſtipendium accipere, & celebrare pro alio. Qui ex onere Capellaniæ celebrare aſtringitur quotidie, ſi ob flagitia pollutionis, fornicationis, ebrietatis &c. a Confeſſario ſuſpenditur, utpote indignus, per alium Sacerdotem implere onus ſuum debet.

XVI. Quando teſtator Capellaniæ non præſcribit numerum Miſſarum, conſulendus Epi-

ſcopus

ſcopus eſt. Si Capellanus ægrotet, per duos circiter menſes a celebrando per alium communiter auctores liberant. Verum ut ab omni dubio eximantur Sacerdotes, conſulendæ ſunt cujuſque diœceſis leges ſynodales, vel probatæ conſuetudines. Nimis laxa eſt opinio quæ omni tempore quo ægrotat Capellanus, eum liberat ab onere celebrandi. Qui laborat caduco morbo, abſtinere a celebratione debet. Si raro cadat, conſulatur Epiſcopus, qui ſpectatis omnibus decidat.

XVII. Intentio applicandi Miſſam pro offerentibus requiritur. Non ſufficit habitualis, quidquid dicant aliqui, nec neceſſaria eſt actualis; ſed ſufficit virtualis. Nec licita, nec valida eſt applicatio Miſſæ pro illo quem Deus novit primo daturum ſtipendium; atque La-Croix ex Baſſæo Clementem VIII. id prohibuiſſe, quod decretum ego non vidi.

XVIII. Reductionem Miſſarum pleno in lumine poſuit BENEDICTUS XIV. *lib. 5. de ſynod. c. 10.* ubi poſt multa indicata Pontificum decreta, concludit: „ Attamen poſt
„ Urbanum VIII. alii Romani Pontifices,
„ videlicet Alexander VII. Clemens X. Cle-
„ mens XI. Innocentius XIII. & Bene-
„ dictus XIII. fere omnibus religioſis Inſti-
„ tutis conceſſerunt privilegium, ut Supe-
„ riores generales, adhibito maturo conſi-
„ lio, ac nonnullis ſervatis regulis, in eo-
„ rumdem privilegiorum litteris expreſſis,
„ poſſent in ſua quiſque Religione onera
„ Miſſarum, antea relicta, & acceptata,
„ moderari: eodemque facultas a ſan. mem.
„ Benedicto XIII. facta fuit omnibus Epi-
„ ſcopis, qui per ſe, vel per ſuos procu-
„ ratores interfuerunt Concilio Romano,
„ habito 1725. uti videre eſt *in eodem Con-*
„ *cilio tit. 15. cap. 8.* "

XIX. QUÆST. VII. *Quibus diebus animarum curam gerentes applicare Miſſam pro commiſſo ſibi grege debent?* RESP. Variæ de hac re olim inter auctores diſputationes fuere. Eas omnes abſtulit doctiſſimus Pontifex BENEDICTUS XIV. feliciter regnans in ſua epiſtola encyclica ſuper Miſſa parochiali, & conventuali; cujus initium eſt, *Cum ſemper oblatas*, data an. 1744. Integram epiſtolam retuli *Tom. 8. l. 3. diſs. 2. c. 6.* Nunc pauca verba tranſcribo. *Opportunum cenſemus Fraternitatibus veſtris declarare, nobis abunde ſatis factum fore, vobiſque proinde ſatis eſſe poſſe, dum ii qui animarum curam exercent, ſacrificium Miſſæ pro populo celebrent; atque applicent in Dominicis, aliiſque per annum diebus feſtis de præcepto.* Lege integram epiſtolam, in qua ſaluberrima pro Parochis documenta invenies. Rejiciuntur quoque excuſationes illorum paſtorum, qui applicare dictis diebus Sacrificium pro grege ſibi commiſſo omittebant ob tenuitatem redituum.

XX. QUÆST. VIII. *Qua hora celebrare licet?* RESP. Ab aurora uſque ad meridiem, ut communis ſententia docet. Variæ occurrere cauſæ poſſunt anticipandi, vel protrahendi per horam hanc celebrationem. Qui ſine cauſa legem præſcripti temporis violat, peccat. Raro graviter peccari in hac materia exiſtimo ob varias locorum conſuetudines.

XXI. QUÆST. IX. *Quandonam licet pluries eodem die celebrare?* RESP. Olim pluries Sacerdotes celebrabant. In præſens ſolum die Nativitatis Domini conceſſum eſt tres Miſſas celebrare. Nemo tamen ad tres celebrandas aſtringitur. Plures aſſignari caſus ſolent in quibus iterare Miſſas liceat. Si Parochus habeat plures parochias, & niſi plures celebret Miſſas, aliqua parochia Miſſa careat, tunc, inquiunt, *binare* poteſt. Verum ætate noſtra, in qua Sacerdotum copia uberrima eſt, vix occurrit hæc neceſſitas.

XXII. QUÆST. X. *Quo in loco celebrandum eſt?* RESP. In Eccleſia vel conſecrata, vel ſaltem benedicta ab Epiſcopo, & ad Altare aut conſecratum, aut in quo ſit petra conſecrata. Epiſcopus facultatem impertire valet celebrandi extra Eccleſiam in aliquo honeſto loco ob juſtam cauſam. Epiſcopus in itinere valet celebrare in Altari portatili tum in propria, tum in aliena diœceſi. Qua de re decretum edidit Clemens XI. an. 1703. quod integrum retuli *Tom. 8. Lib. 3. Diſs. 2. cap. 7.* In navi quoque celebrare licitum eſt, dummodo abſit periculum ſanguinis effundendi.

XXIII. QUÆST. XI. *Quid de Oratoriis privatis dicendum?* RESP. Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. de celeb. Miſ.* prohibet ne Epiſcopi permittant in domibus privatis celebrari. P. La-Croix *lib. 6. p. 2. n. 267.* narrat Epiſcopos poteſtatem exercere concedendi oratoria privata. In Italia a ſolo ſummo Pontifice hæc facultas erigendi Oratoria in domibus ſæcularium conceditur.

XXIV. In ejuſmodi Oratoriis vetitum eſt celebrare in feſtis Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, Annuntiationis, Aſſumptionis, Apoſtolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum, niſi aliter exprimatur in privilegio.

XXV.

Digitized by Google

XXV. Satisfaciunt præcepto audiendæ Miſſæ die feſto in his privatis Oratoriis omnes qui habitant in domo privilegiati, ut pater, mater, nurus, gener, uxor, filii, filiæ, nepotes, pronepotes, & alii per lineam rectam deſcendentes, & manentes ſub regimine privilegiati: verbo uno, illi omnes, & ſoli qui in privilegio ſunt expreſſi. Optandum eſſet ut Chriſtiani hoc incommodum ſuſtinerent inviſendi ſupremum Dominum in illius domo. Non pauci hæc privilegia extorquent otii, & corporis cauſa.

XXVI. Probabiliſtæ plures Azorius, Caſtropalaus, Pellizarius, Buſembaum, Burghaber, Gobar, quos refert P. La-Croix *lib. 3. p. 1. n. 628.* docent, ſatisfacere præcepto audiendæ Miſſæ diei feſti etiam illos qui non ſunt de familia in ejuſmodi privatis Oratoriis, eorumque opinionem *probabilem* vocat ipſe La-Croix. Sed hæc opinio non probabilis, ſed penitus falſa eſt, eamque improbat Pontifex his verbis contentis in Bulla: *Volumus autem ut alii qui non ſunt de familia, non cenſeantur liberi ab obligatione audiendi Miſſam in Eccleſia.* Plura alia interpretamenta prætermitto.

XXVII. Quæst. xii. *Quid dicendum de Eccleſiæ conſecratione, ejuſdemque pollutione?* Resp. Benedici a ſimplici Sacerdote Eccleſia poteſt ex commiſſione Epiſcopi, conſecrari a ſolo Epiſcopo poteſt. Summus Pontifex committere ſimplici Sacerdoti poteſt ut Eccleſiam conſecret.

XXVIII. Polluitur Eccleſia 1. propter homicidium in ea patratum etiam ſine effuſione ſanguinis, aut ſi vulnus ſit ita letale ut ibi, vel alibi mors ſequi debeat. 2. per ſanguinis, aut ſeminis publicam effuſionem mortaliter malam, atque adeo per ſacrilegum actum conjugalem. 3. per ſepulturam excommunicati vitandi, vel infidelis. 4. per deſtructionem Eccleſiæ, aut demolitionem majoris partis.

XXIX. Altare ſacrificio aptum debet eſſe a proprio Epiſcopo conſecratum, fixum, vel portatile. Ejuſdem enormis fractio reddit illud exſecratum. Si lapis frangatur in partes duas, quarum quælibet apta ſit ſuſtinere calicem, patenam & hoſtiam, utraque pro ara deſervire valet.

XXX. Quæst. xiii. *An Sacerdos teneatur Miſſam offerre?* Resp. Omnes fideles præcepto naturali, divino, & eccleſiaſtico per publicos miniſtros aſtringuntur Deo Sacrificium offerre. Ergo eodem jure Sacerdotes aſtringuntur, cum hæc duo reciproca ſint. Vide *Tom. 8. Lib. 3. Diſs. 2. cap. 8.* Cajetanus in *3. p. q. 82. ar. 10.* docuit *venialiter* duntaxat peccare Sacerdotes qui raro aut nunquam ſacris operantur. Hanc opinionem ut falſam, & laxam S. Pius V. expungi e commentariis Cajetani mandavit.

XXXI. Parochi, & omnes curam animarum habentes tenentur per ſeipſos, & ſi fuerint impediti, per alios toties celebrare, quoties fideles aſſiſtere Miſſæ aſtringuntur. Neque hinc colligas ſolis diebus feſtis celebrare iſtos debere: nam cum paſtores ſint, ſin quotidie, frequenter tamen celebrare tenentur, ut exemplo ſuo oves alliciant ad divinum pabulum ſuſcipiendum. Ceteri Sacerdotes diebus ſaltem dominicis, & ceteris feſtis celebrare debent, ut Concilium Tridentinum *ſeſs. 23. c. 14.* præſcribit. Ceteris diebus plus & minus juxta majorem aut minorem fervorem celebrent. Quamvis olim abſque miniſtro celebrarent perſecutionis tempore Sacerdotes, ceſſante tamen perſecutione, oppoſita diſciplina ſemper obtinuit celebrandi cum miniſtro. Idcirco de S. Sixto dixit S. Laurentius: *Tu nunquam ſine miniſtro ſacrificium offerre conſueveras.*

CAPUT IV.

De ritu, ſeu cæremoniis, & rubricis, quibus celebrari Miſſa debet.

I. Quæst. i. *Quotuplex eſt cæremoniarum Miſſæ genus?* Resp. Duplex. Aliæ cæremoniæ præcedunt, quæ ſpectant locum, tempus, & perſonam; aliæ comitantur, ſuntque ipſius Liturgiæ ſacræ partes. Nomine loci intelliguntur templa, altaria, vaſa ſacra, lumina. Tempus indicat horam celebrandi. Ad perſonam attinent veſtes ſacræ, ſuntque ſex; amictus, alba, cingulum, manipulus, ſtola, caſula, ſeu planeta, quarum uſus antiquiſſimus eſt. Veſtes iſtæ benedictæ ſint oportet.

II. Sublato urgentis neceſſitatis caſu nunquam licitum eſt abſque ſacris veſtibus celebrare. Dum ſacræ veſtes induuntur, devote recitandæ ſunt præſcriptæ preces.

III. Neceſſaria ſunt vaſa ſacra ad licitam Miſſæ celebrationem, nempe calix, & patena ab Epiſcopo conſecrata. Neceſſaria quoque ſunt linteamina, nempe corporale, palla, & purificatorium, ſimiliter a ſuperiore benedicta. Corporale, & palla linea eſſe debent, alba, & nitida. Mappæ ſuper altare tres ſint oportet, & crux in medio

dio

Digitized by Google

dio altaris, quæ imaginem Crucifixi præferat non pictam, ſed ſculptam. Sacra vaſa tangi a laicis nequeunt. Requiritur præterea velum cum burſa, quæ tangi ab omnibus poſſunt. Hoſtia conſecranda apud Latinos debet eſſe figuræ orbicularis tam magna, quam parva. Græci utuntur hoſtia quadrangularis figuræ. Nemo memoriæ fidens abſque Miſſali celebrare debet. Si Miſſale deſit, ſat eſt ut Miſſam ſcriptam habeat.

IV. Sacerdotes veſte talari ad Eccleſiam pergere debent. Non audent, inquit BENEDICTUS XIV. *Tom.* 2. *Notif.* 14. ſe ante Magnates abſque veſte talari ſiſtere, & poſtea illos non pudet domo diſcedere veſte breviore indutos & cum ea templum Domini celebraturi accedere? Vide *Tom.* 8. *Lib.* 3. *Diſſ.* 2. *cap.* 9. De capillitio, vulgo *parrucca*, plura dicenda forent. Paucis dicam nudato capite celebrare Sacerdotes debere. Aliqui docent aliqualem cauſam ſufficere ut Sacerdotes tecto capite celebrent. Hoc vetat Urbanus VIII. in Miſſali reformato. Capillitium expreſſe vetuit Innocentius XI. litteris encyclicis datis ad Sedis apoſtolicæ Nuncios an. 1689. quas refert P. La-Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 401. qui ſubdit tamen: „ Non obſtantibus illis, videmus quotidie Sacerdotes celebrantes in capillitio ficto, qui putant ſe per hoc ſatisfacere conſcientiæ, ſi ita celebrent, habito judicio unius, vel alterius prudentis Medici, quod aliter non poſſint abſque periculo gravis incommodi. " Nec P. La-Croix contra tantam corruptelam quidquam hiſcit. Videmus quoque quotidie Sacerdotes plures Miſſam præcipitanter celebrare, aut potius profanare indignis geſticulationibus, lingua balbutienti, & celerrima legere, & plura alia abſurda quotidie conſpicimus. Quid Medici obtruduntur in ſcenam? Mutata ne eſt ætate noſtra natura Sacerdotum divitum, & nobilium, ut fictis capillitiis egeant? Antequam capillitia hæc, quæ antiqua ſane non ſunt, introducerentur, celebrabant Sacerdotes nobiles, & divites: celebrant hodie Sacerdotes plebeji, & mediocris conditionis. Qui celebrare, niſi ſint comati, nequeunt, abſtineant a celebratione. Diſciplinæ eccleſiaſticæ ritus, non adulantium Medicorum vana axiomata in Miſſa celebranda conſuli debent.

V. QUÆST. II. *Quot in partes Miſſa tribuitur?* RESP. Quatuor in partes tribuitur. 1. ab initio uſque ad offertorium, & dicitur Miſſa catechumenorum. 2. ab offertorio uſque ad conſecrationem. 3. a conſecratione uſque ad communionem. 4. a communione uſque ad finem.

VI. QUÆST. III. *Eſt ne peccatum mortale negligere rubricas in Miſſa celebranda?* RESP. Sententia affirmans communis eſt, niſi materiæ parvitas excuſet. Quoniam gravi præcepto a ſummis Pontificibus, & præſertim a S. Pio V. illarum obſervantia jubetur. Duplex rubricarum genus. Aliæ *præceptivæ*, aliæ *directivæ* appellantur. Præceptivæ dicuntur quæ jubent ut celebretur in loco ſacro, in ara, in vaſibus, & veſtibus ſacris, in materia & forma præſcriptis, jejunio præcedente, & alia plura. Directivæ dicuntur quæ juxta communem Theologorum ſenſum non obligant ſub mortali; ut orare ante & poſt Miſſam, numerus collectarum, & alia id genus.

VII. QUÆST. IV. *Qui omitteret aliquam Miſſæ partem, peccaret ne mortaliter?* RESP. Miſſæ partes ordinariæ ſunt confeſſio, introitus, *Dominus vobiſcum*, collecta, epiſtola, evangelium, offertorium, præfatio, canon integer &c. Non ordinariæ ſunt *Gloria in excelſis* &c. orationum numerus, *Credo*, pluralitas epiſtolarum &c. Qui omittit deliberate partem notabilem canonis, peccat mortaliter. Qui omitteret materiam levem, etiam canonis, puta nomen unius Sancti, peccaret venialiter. Qui tamen aliquid deliberate in canone omitteret, quod corrumperet ſenſum, peccaret mortaliter. Nihil itaque addendum, nihilque omittendum. Sed omnia claret & diſtincte pronuntianda ſunt. Plura hic dicenda forent de Sacerdotibus qui nimis feſtinanter, qui intra labia muſſitantes truncant verba, qui elata voce recitant quæ voce ſubmiſſa dicenda ſunt, aut contra. Tempus congruum pro Miſſæ celebratione nec brevius tertia horæ parte, nec longius media hora eſſe debet. Brevitas compendii non ſinit de hoc argumento latiorem habere ſermonem.

LIBER XI.

DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ.

DISSERTATIO I.

De virtute, & ſacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

Propoſitiones a S. Sede damnatæ.

§. I.

Alexander VII.

Damnavit ſequentes propoſitiones, quas ordine in decreto ſervato tranſcribo.

3. *Sententiam aſſerens, Bullam cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 28. Julii in Conciſtorio ſacræ Congregationis Emin. Cardinalium viſa, & tolerata eſt.*

4. *Prælati regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.*

5. *Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denuntiare, ſi probare non poſſis.*

6. *Confeſſarius qui in ſacramentali confeſſione tribuit pœnitenti chartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, ac proinde non eſt denuntiandus.*

7. *Modus evadendi obligationem denuntiandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante: hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denuntiandi.*

11. *Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.*

12. *Mendicantes poſſunt abſolvere a caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.*

13. *Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſte reprobato.*

14. *Qui facit confeſſionem voluntarie nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.*

15. *Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.*

16. *Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

24. *Mollities, Sodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ; ideoque ſufficit dicere in confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.*

25. *Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit confeſſionis præcepto dicens:* commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem; *non explicando copulam.*

38. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, eſt conſilium, non præceptum.*

39. *Illa particula* quamprimum *intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.*

41. *Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo* Regalo, *dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.*

Innocentius XI.

1. *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis ſacerdotalis, aut epiſcopalis.*

56. *Frequens confeſſio, & communio, etiam in iis qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.*

57. *Probabile eſt ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.*

58. *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.*

59. *Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos, ratione magni concurſus pœnitentium; qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut indulgentiæ.*

60. *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.*

61. *Poteſt aliquando abſolvi qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere; quinimmo directe, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.*

62. *Proxima peccandi occaſio non eſt fugienda, quando aliqua cauſa utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.*

63. *Licitum eſt quærere directe occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.*

64. *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia myſteriorum fidei, & etiamſi per negligentiam etiam culpabilem neſciat myſterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

ALEXANDER VIII.

14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.*

15. *Attritio quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.*

16. *Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni, induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio, natura rei idipſum quodammodo dictante.*

17. *Per illam praxim mox abſolvendi ordo pœnitentiæ eſt inverſus.*

18. *Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu.*

19. *Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.*

20. *Confeſſiones apud Religioſos factæ, pleræque vel Sacrilegæ ſunt, vel invalidæ.*

21. *Parochianus poteſt ſuſpicari de mendicantibus, qui eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, ſeu ſatisfactione ob quæſtum ſeu lucrum ſubſidii temporalis.*

§. II.

Opiniones plurium Caſuiſtarum quæ videntur æquo laxiores.

HAs ego propoſitiones, & ceteras omnes, quas in univerſo hoc opere retuli, non tamquam cenſor aſſero, ſed ſapientum, & eorum ad quos pertinet, judicio ſubjicio. Quam proteſtationem, tametſi pluries fecerim, iterum renovare placuit. Nemo ergo me carpere jure valet, quod judicium, & cenſuram ſuperiorum præveniam, cum nullam ego his opinionibus cenſuram inuram; ſed dumtaxat quæ imbecillitati meæ videntur falſæ, & laxæ, ſuperiorum, & lectorum judicio ſubmitto.

I. P. Dominicus Viva *in trut. in propoſ. Innoc. XI. n. 26.* „ Hine cum videatur eſſe
„ moraliter certum non requiri in Sacra-
„ mento Pœnitentiæ.... propoſitum non
„ peccandi de cetero formale, ſed *ſufficere*
„ virtuale, ut videre eſt apud Dicaſtillum,
„ AC SUFFICERE ETIAM ATTRITIONEM SU-
„ PERNATURALEM EX METU PŒNARUM
„ TEMPORALIUM, ut a Deo vindice infli-
„ gendarum, & alia hujuſmodi; idcirco li-
„ cite ſequimur hujuſmodi opiniones PRO-
„ BABILISSIMAS, omiſſis tutioribus. "

II. P. Patritius *Sporer de Sacram. par. 3. cap. 2. ſec. 2. §. 2. n.* 174. „ Præceptum
„ contritionis etiam in articulo mortis non
„ obligat hominem peccatorem uſu Sacra-
„ menti cum attritione juſtificatum; ſed
„ ipſa attritio cum Sacramento Baptiſmi,
„ vel Pœnitentiæ univerſaliter ſemper eſt
„ ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem,
„ adeoque etiam in ARTICULO MORTIS.
„ Ita Henriq. Vaſq. Canus, pluribuſque
„ alligatis Cardinalis De-Lugo *hic diſp.* 7.
„ *ſec.* 13. Dicaſtillus *hic diſp.* 6. *num.* 19.
„ Laym. *cit. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 2. *n.* 7.

III. Idem P. Sporer *loc. cit. n.* 173. „ Præ-
„ ceptum contritionis non obligat eos qui
„ uſu Sacramenti cum attritione juſtificati
„ ſunt, aut juſtificari volunt. Communiſ-
„ ſima apud citandos infra. Ratio eſt, quia
„ Chriſtus in nova lege *ſingulari privilegio*
„ aliud quoque medium juſtificationis inſti-
„ tuit, ſcil. Sacramenta mortuorum, Ba-
„ ptiſmi, & Pœnitentiæ, ut proinde modo
„ ſolius contritionis perfectæ NECESSITAS
„ DESINAT: alioquin certe Chriſtus inſti-
„ tuens ac præcipiens Confeſſionem ſacra-
„ mentalem, *medium per ſe ſatis durum, &*
„ *difficile*, ſi INSUPER ETIAMNUM REQUI-
„ RERETUR CONTRITIO PERFECTA, & ipſa
„ peccatori ſatis difficilis, non alleviaſſet,
„ ſed multum aggravaſſet onus legis; eſſe-
„ muſque PEJORIS conditionis modo Chri-
„ ſtiani quam veteres olim, qui ad ſolam
„ contritionem obligati per eam juſtifica-
„ bantur. "

IV. Idem P. Sporer *loc. cit. §. 2. n.* 175.
„ *Quando obligat? Per ſe quidem ſatis proba-*
„ *biliter in articulo, vel periculo mortis tan-*
„ *tum.* " Poſtea *n.* 177. „ Præceptum con-
„ tritionis per ſe tantum obligare in arti-
„ culo mortis, & NUNQUAM ante, docent
„ graviſſimi Doctores D. Thomas, Cajeta-
„ nus, Sotus, Navarrus, Medina, Adria-
„ nus, & aliis congeſtis probabilem ipſe
„ Suarez, ac mordicus defendit Dicaſtillus...
„ Cum hoc *præceptum* pœnale ſit & onero-
ſum,

Digitized by Google

131

„ ſum, non eſt extendendum, ſed reſtrin-
„ gendum potius ad illa tantum tempora
„ pro quibus ejus obligatio certo nobis con-
„ ſtat. Ar non conſtat nobis certo hujus
„ præcepti obligatio pro ullo tempore, præ-
„ ter quam in articulo mortis. Ergo &c.
„ Vides probabilitatem hujus ſententiæ. “

V. P. Georgius Gobatus *tr.* 6. *nu.* 139. *Dico* 6. *Probabile quidem eſt* nullum extare
„ præceptum de contritione, per ſe loquen-
„ do, elicienda ante articulum mortis; con-
„ traria tamen ſententia (abſtrahendo a
„ perceptione Sacramenti) eſt veriſimilior,
„ & in praxi ſequenda. Prima pars proba-
„ tur auctoritate, & rationibus, quas pro
„ ea adferunt Suarez *diſp.* 15. *ſec.* 6., atque
„ Dicaſtillo *cit. diſrut. par.* 3. *dub. ultimo.*
„ Qui Dicaſtillo *mordicus* defendit illam prio-
„ rem partem, Suarezio habente eam ſo-
„ lum *pro probabili.* “

VI. P. Dominicus Viva *c.* 3. *a.* 5. *n.* 8. hanc quæſtionem proponit. „ *An peccator*
„ *qui non poteſt aliquo anno ex defectu Con-*
„ *feſſarii confiteri, teneatur ad contritionem, an-*
„ *tequam annus elabatur?* “ Ita reſponder.
„ Adfirmat Dominicus Soto.... quia præ-
„ ceptum pœnitendi divinum, quod ex ſe
„ indeterminatum eſt, jam ab Eccleſia eſt
„ determinatum ad ſingulos annos.... jux-
„ ta illam regulam: *Qui non poteſt quan-*
„ *tum debet, ſolvat quantum poteſt:* & juxta
„ illam aliam: *Qui non poteſt totum, reddat*
„ *partem quam poteſt.*

„ Reſpondeo equidem cum Con. & aliis
„ *Communiter* NEGATIVE. Falſum eſt enim
„ quod Eccleſia determinarit tempus illud
„ indeterminatum pœnitendi in genere, ad
„ quod obligamur ex divino præcepto. So-
„ lum enim determinavit tempus confitendi
„ indeterminatum. Cum autem in tali ca-
„ ſu ſit impoſſibilis confeſſio, non videtur
„ peccator teneri ad contritionem. Et ra-
„ tio ulterior eſt, quia cum conteri ſit ali-
„ quid mere internum, non cadit ſub præ-
„ ceptum Eccleſiæ neque ratione ſui, &
„ directe, ut patet, neque ratione alterius,
„ & indirecte, hoc eſt ratione Sacramen-
„ ti &c.

„ Ad regulas adductas: *Qui non poteſt*
„ *totum* &c. reſpondeo eas valere, quando
„ totum, & partes ſunt *homogenea* ....
„ non vero quando ſunt *heterogenea*. “

VII. Idem P. Viva *ibidem*. „ Verum
„ quidem eſt quod præceptum divinum con-
„ tritionis obliget peccatores ad non diffe-
„ rendum diu, & uſque ad mortem pœni-
„ tentiam. Hinc tamen non fit quod im-
„ potens aliquo anno ſuſcipere Sacramen-
„ tum pœnitentiæ, teneatur ſaltem conteri. “

VIII. De Lugo *de pœnit. diſp.* 7. *ſec.* 13. *n* 261. „ *Utrum in articulo mortis ſufficiat*
„ *habere attritionem cognitam?* Quintum du-
„ bium magis difficile eſt, an ille qui ſu-
„ ſcipit Sacramentum Pœnitentiæ cum at-
„ tritione cognita, debeat adhuc ſub pec-
„ cato mortali habere contritionem ſaltem
„ in articulo mortis. Affirmant multi,
„ Suarez... Nugnus.... Sanchez... Gra-
„ nado... Valentia &c Contrariam tamen
„ ſententiam docent alii multi, Coninch...
„ Becanus.... Layman.... Fagundez....
„ Faber.... Diana.... Turrianus... Sa-
„ las, & alii recentiores. 262. Hæc poſte-
„ rior ſententia ſemper mihi verior viſa eſt. “

IX. Idem De-Lugo *loc. cit. n.* 272. „ Di-
„ ces: Negari etiam non poteſt quod ſit
„ probabilis ſententia contraria, quæ docet
„ obligationem eſſe eliciendi contritionem
„ propter illud periculum. Non poteſt er-
„ go in re tanti momenti conformare ſe
„ *practice* cum noſtra ſententia, licet ſit *pro-*
„ *babilior*. Quia eſto in aliis materiis poſ-
„ ſimus ſequi ſententias probabiles, & ha-
„ bere judicium practicum juxta illas ad li-
„ cite operandum, id tamen locum non
„ habet quando id cederet in detrimentum
„ ſalutis propriæ vel aliorum. *Et ideo non*
„ *poſſumus adhibere Baptiſmum cum materia*
„ *aut forma probabiliori, relicta magis ſecura*
„ *& certa*, quia exponeremus periculo ſa-
„ lutem æternam, ſi forte illa ſententia eſ-
„ ſet falſa. Cum ergo probabilis ſit ſenten-
„ tia quam modo impugnamus, & illa ſit
„ magis ſecura, non poſſumus practice am-
„ plecti noſtram, licet, *ſpeculative* loquen-
„ do, ſit *probabilior*.

„ 273. Reſpondeo, aliter loquendum eſ-
„ ſe de ſententia quæ negat attritionem
„ cum Sacramento ſufficere; aliter de illa
„ quæ obligationem ponit contritionis ha-
„ bendæ propter incertitudinem hujus re-
„ medii. *Prior quidem probabilis non eſt poſt*
„ *Tridentinum*, ut diximus, neque habet
„ fundamenta quæ ad probabilitatem ſuffi-
„ ciant; immo a multis gravioribus *cenſu-*
„ *ra notatur*. Poſterior vero probabilis eſt.
„ Sed ejus probabilitas non impedit judi-
„ cium practicum, quo aliquis poſſit in o-
„ perando amplecti noſtram ſententiam. *Re-*
„ *gula enim illa, quod in operando liceat ſe-*
„ *qui ſententiam probabilem*, VERA EST IN
„ UNIVERSUM, ſi ſermo ſit de ultimo judi-

Digitized by Google

„ cio circa licitum, vel illicitum hic &
„ nunc. Nec obſtat illa regula, quæ dicit,
„ circa materiam & formam Sacramenti Ba-
„ ptiſmi, & Ordinis, ſaltem Sacerdotii,
„ non licere ſequi ſententiam probabilem.
„ Nam ibi non eſt ſermo circa licitum,
„ ſed circa valorem, verbi gratiæ materiæ,
„ vel formæ. “

X. Henricus Henriquez *lib. 4. Sum. c. 6.*
n. 5. „ Qui cum attritione per abſolutio-
„ nem juſtificatur, non tenetur ad præce-
„ ptum connaturale de contritione formali,
„ quia jam remedio per ſe inſtituto, &
„ COMPENSATIVO ex applicatione merito-
„ rum Chriſti conſecutus eſt remiſſionem,
„ & in ÆQUIVALENTI implevit potiori, &
„ meliori ratione finem totum, in quem
„ contritio ordinatur. Contritio enim non
„ remittit peccatum, nec compenſat, niſi
„ ut includit votum, & vicem Sacramenti
„ pœnitentiæ. Quare compenſatione per
„ Sacramentum applicata magis contentus
„ eſt creditor Deus, quam compenſatione
„ contritionis. Alias ſi contritio, dum ha-
„ beri poteſt, eſſet neceſſaria, obligaret
„ PER SE, etiam dum ſuſcipitur abſolutio,
„ qui tunc haberi poteſt. Ac ſubinde
„ Chriſtus in lege evangelica non LEVIGAS-
„ SET ONUS, SED ADJECISSET GRAVE ONUS
„ CONFESSIONIS præter neceſſariam contri-
„ tionem. “

XI. P. Dominicus Viva *in trut. in propoſ.*
15. Alex. VIII. n. 20. „ Nec lex gratiæ
„ præſtaret legi antiquæ, aut Moſaicæ, aut
„ naturæ, in quibus ſufficiebat contritio ſi-
„ ne confeſſione ſacramentali. UNDE NON
„ POSSET JUGUM CHRISTI DICI SUAVE, ET
„ ONUS LEVE.... Ergo dicendum, contri-
„ tionem in Sacramento non præexquiri,
„ ſed ſufficere meram attritionem ex mero
„ pœnarum metu conceptam. “

XII. P. Tamburinus *lib. 1. meth. Conf.*
c. 1. §. 4. num. 2. „ Inter motiva attri-
„ tionis, de quibus num. 4. diximus, licet
„ aliqui non admittant aliud quartum, ideſt
„ timorem mali temporalis, atque adeo qui
„ peccata execraretur propter timorem in-
„ famiæ, carceris, ægritudinis, & ſimilium,
„ quæ propter peccata incurri ſolent, legi-
„ timum dolorem pro Sacramento Confeſ-
„ ſionis per hos *Doctores* non afferret: quia
„ hujuſmodi dolor naturalis eſt Cajunt) non
„ autem ſupernaturalis, & prout oportet ad
„ gratiam ſupernaturalem obtinendam: ta-
„ men in *ſententia probabiliſſima* etiam hoc
„ motivum eſt ſufficiens, ſi hujuſmodi ma-
„ la temporalia timeantur ut a Deo infli-
„ cta, ſeu infligenda. “

XIII. Idem Tamburinus *loc. cit. §. 2. n.*
5. „ Unde quando advertis pœnitentem tuum
„ *valde* alicui crimini addictum, ne incul-
„ ces doloris actum circa illud *peculiare pec-*
„ *catum*. Periculum enim ſuberit ne illud
„ ex animo deteſtetur, dum ejus ſpecialis
„ memoria refricatur, quod in univerſum,
„ & ſimul cum aliis, deteſtandi difficulta-
„ tem *vel nullam ſentiet, vel exiguam*. “

XIV. P. Patritius Sporer *Par. 3. c. 2.*
ſec. 4. n. 310. pag. 204. „ Poteſt enim quis
„ vere dolere, & deteſtari peccatum, ac
„ vere & abſolute proponere ſe de cetero
„ non peccaturum, ſeu *firmum* propoſitum,
„ ac ſufficiens concipere abſtinendi impoſte-
„ rum; tametſi valde timeat, aut etiam
„ exiſtimet, immo CERTO CREDAT *ſe ob*
„ *expertam voluntatis ſuæ inconſtantiam, &*
„ *fragilitatem ſuam denuo relapſurum*, non
„ omnia peccata mortalia, vel hoc certum
„ peccati genus non evitaturum. Unde ſi
„ pœnitens dicat: *Omnino quidem doleo, ac*
„ *firmiter propono impoſterum abſtinere; inte-*
„ *rim tamen* SCIO, *iterum faciam, iterum la-*
„ *bar, jam toties expertus ſum:* is tamquam
„ BENE DISPOSITUS, præmiſſa confirmatio-
„ ne, ac conſolatione debita, ABSOLVEN-
„ DUS EST. Quia ſenſus verbi, *iterum fa-*
„ *ciam*, eſt tantum indicativus, ſeu enun-
„ tiativus ex parte intellectus. “

XV. Idem Sporer *loc. cit. q. 2. §. 1. n.*
324. „ Quando enim ſolum eſt probabile te
„ ſuccubiturum in tali occaſione tentationi,
„ certe etiam probabile eſt te non ſuccubi-
„ turum. Occurrunt enim graves rationes
„ ob quas vir prudens judicat te lapſurum
„ in hac occaſione; contra vero ſunt etiam
„ graves rationes aliæ, ob quas alius æque
„ prudens judicat te non lapſurum. Certe
„ hujus judicium ſequendo, ſine nota te-
„ meritatis ob rationabilem cauſam poteris
„ te committere huic occaſioni, certo non
„ commiſſurus, ſi ſcires, vel CERTO cre-
„ crederes te lapſurum. Quare Confeſſarius
„ non judicabit eſſe in occaſione proxima
„ peccandi, v. g. ſe inebriandi, fornicandi
„ &c. *qui in tali loco decies tentatus ſuccum-*
„ *bit ſolum ter, vel quater; ſecus ſi octies,*
„ *vel ſepties, & bis vel ter tantum peccatum*
„ *vitavit, & ſuperior evaſit*. Quapropter
„ huic, non illi volenti hanc occaſionem
„ relinquere, neganda erit abſolutio. QUIA
„ Joannes Caramuel *Theol. Reg. diſſ. 20.*
„ *n. 1056.* vult etiam dandam abſolutio-
„ nem

,, nem illi qui *toties ſuit victor*, *quoties vi-*
,, *ctus*, referente, & non contradicente P.
,, Gobat caſu 16. "

XVI. P. Georgius Gobat *tr.* 5. *c.* 32. *ſec.*
2. *n.* 19. *&* 20. *pag.* 552. 553. ,, Liquido
,, ſcio crebro fieri, præſertim inter plebe-
,, jos, & ruſticos, ut eodem in lecto puel-
,, la cum proco cubent aliquot horas *induti*,
,, *&* *exuti*, & tamen nihil omnino impudi-
,, cum agant, vel *nonniſi oſcula*, *&* *turpes*
,, *obtrectationes exerceant*. Unde judico, non
,, poſſe a Confeſſario *negari abſolutionem o-*
,, *mnibus illis* puellis plebejis (aliud ob va-
,, rias conſiderationes ſentio de nobilibus)
,, quæ *non* videntur habere *propoſitum nun-*
,, *quam amplius admittendi in lectum procum*
,, *ſuum*. "

XVII. P. Dominicus Viva *q.* 3. *a.* 4. *n.*
5. ,, Unde inferunt Perez, Leander, Lugo,
,, aliique, poſſe abſolvi adoleſcentes qui ver-
,, ſantur cum feminis laborando, vel *con-*
,, *verſando cum iis quæ in eadem domo non*
,, *habitant:* quia licet aliquando in tali oc-
,, caſione mortaliter peccent *conſenſu*, *tacti-*
,, *bus*, *&* *etiam copula*, ea tamen occaſio
,, cenſetur de ſe remota. Quandoquidem
,, non ſolent homines ex tali occaſione
,, SEMPER, AUT FERE SEMPER PECCARE
,, MORTALITER. "

XVIII. P. Gobat *tr.* 6. *n.* 261. ,, Dico 6.
,, tametſi Confeſſionem differendo uſque ad
,, *articulum mortis*, vel Paſcha, *certus ſis* te
,, ob hanc dilationem eſſe obliturum *multa*
,, *crimina*, haud tamen inde oritur tibi obli-
,, gatio *confitendi* citius. Ita ſane tenet
,, communis ſenſus, ut reor, tum confiten-
,, tium, tum Confeſſariorum. "

XIX. Leander *tr.* 5. *diſp.* 3. *q.* 19. *Qui recipere alia Sacramenta volunt* (præter *Eucharistiam*) *tenentur ne divino jure confiteri?* hæc ſcribit: ,, *Sed certiſſime* reſpondeo, non
,, teneri: quia nullum extat præceptum cir-
,, ca hoc impoſitum, ut clare colligitur ex
,, Trident.... Sic Victor, Sylveſter, An-
,, gel, P. Soto, quos citat & ſequitur Sua-
,, rez, Fagundez, Lugo Villalobos, & o-
,, mnes communiter. "

XX. P. Claudius La-Croix *lib.* 6. *par.* 2.
n. 944. ,, Mors, exuſtio domus, privatio ra-
,, tionis, motus venereus dicuntur effectus
,, peccati: & de illis quæritur, an, &
,, quando ſecuti ſunt, etiam ſint ſimul ex-
,, plicandi in confeſſione; an e contra ſat
,, ſit dicere: Transfodi, intendens mor
,, tem proximi, incendi domum proximi,
,, potavi prævidens periculum ebrietatis, lo-
,, cutus ſum turpia prævidens motus vene-
,, reos, *tacendo quod omnia iſta reipſa ſecu-*
,, *ta ſint*.

,, Probabilius videtur non eſſe obligatio-
,, nem per ſe loquendo confitendi talem ef-
,, fectum. Ita Vaſquez, Salas, Granad.
,, Lugo, Bonac. &c.... Licet effectus fue-
,, rit in peccato, veluti cauſa prævifus, aut
,, etiam intentus, tamen talis effectus pro-
,, prie dici non poteſt peccatum, uti pro-
,, batum eſt *lib.* 5. *n.* 33. cum neque in ſe
,, ſit peccatum, neque etiam externe com-
,, pleat peccatum, ſecundum dicta *n.* 943.
,, Ergo non eſt obligatio illum confitendi,
,, quia non eſt obligatio confitendi aliud
,, quam peccatum. Nec obſtat quod non
,, retractarit cauſam. Nam ſive retractarit,
,, ſive non, effectus manet ſuo modo æqua-
,, liter immutabilis, non tanquam culpa,
,, ſed tantum tanquam effectus culpæ præ-
,, teritæ, uti explicatum eſt *lib.* 5. *n.* 42.
,, & conſequenter talis homo ſatisfaciet di-
,, cendo, Projeci Breviarium, prævidens me
,, tanto tempore non poſſe orare: Porrexi
,, proximo venenum, intendens ejus mor-
,, tem: tacendo, an horas non orarit, &
,, an mors ſit ſecuta necne. "

XXI. P. Gobat *tr.* 7. *num.* 324. ,, Non
,, contrahitur, adeoque confitenda non eſt
,, malitia circumſtantiæ *mutantis ſpeciem*,
,, niſi pœnitens, *quando peccatum committe-*
,, *bat*, *ſaltem dubitarit*, an non adeſſet cir-
,, cumſtantia talis, & an non contrahere-
,, tur propter illam peculiare peccatum.
,, Ita fert communis ſenſus Theologorum.
,, *Utere*, *mi bone vir*, *frequenter hac regula*,
,, præſertim in excipiendis confeſſionibus ru-
,, dium, & nominatim, quando malitia cir-
,, cumſtantiæ eſt nota ſoli doctorum vulgo. "

XXII. P. Domin. Viva *in cur. Theol. mor. Tom.* 2. *par.* 6. *q.* 5. *n.* 2. ,, Licet te-
,, neatur pœnitens reſpondere Confeſſario
,, interroganti conſuetudinem peccati, cum
,, oppoſita ſententia ſit damnata ab Innoc.
,, XI.... tamen per ſe loquendo non eſt
,, aperienda hujuſmodi conſuetudo. "

XXIII. De-Lugo *diſp.* 16. *ſec.* 4. §. 7. *n.*
202. ,, Ille qui per plura perjuria compa-
,, rat conſuetudinem pejerandi, eo ipſo
,, conſtituit ſe in periculo & occaſione pro-
,, xima pejerandi poſtea. Ergo debet in con-
,, feſſione explicare illam circumſtantiam
,, conſuetudinis, quatenus includit pericu-
,, lum morale, & occaſionem proximam
,, ad peccata ſubſequentia &c....

,, Adhuc tamen regulariter non videtur

„ neceſſario explicanda illa circumſtantia:
„ *tum quia homines non attendunt communi-*
„ *ter ad illud periculum morale ſequentis pec-*
„ *cati*, quando aliquod peccatum commit-
„ tunt, nec facile diſcerni poteſt, quando
„ conſuetudo perveniat ad eum gradum, ut
„ inducat occaſionem moralem proximam
„ aliorum ſubſequentium peccatorum: *tum*
„ *etiam quia exponere ſe periculo fornicationis*,
„ *verbi gratia*, *non habet malitiam ſpecie di-*
„ *verſam ab ipſa fornicatione*. Cum ergo ex-
„ plicuit in Confeſſione præcedenti ſuam
„ fornicationem, jam explicuit totam ma-
„ litiam ſpecificam illius peccati. *Nam cir-*
„ *cumſtantia illa periculi*, *quod ſubiit alterius*
„ *fornicationis*, non addit malitiam ſpecie di-
„ verſam, licet aggravet intra eamdem ſpe-
„ ciem. Unde regulariter non videtur obli-
„ gandus pœnitens ad ſatendam neceſſario
„ conſuetudinem, niſi interrogetur. “

XXIV. Idem De-Lugo *ibi n.* 204. „ Ma-
„ jor difficultas eſſe poteſt de conſuetudine
„ poſterioris generis, quæ ſcil. eſt cauſa
„ faciendi ſimiles actus abſque deliberatio-
„ ne ſufficienti, vel advertentia. In quo
„ caſu certum imprimis videtur actus ſub-
„ ſequentes ſine deliberatione præſenti fa-
„ ctos non eſſe nova peccata, ſed ſolum
„ eſſe peccata in ſua cauſa, nempe in con-
„ ſuetudine præcedenti libere volita, ſeu
„ eſſe effectus peccati, ut cum aliis probat
„ Thomas Sanchez... Suarez... *Unde non*
„ *erit neceſſe juramenta ſequentia abſque ad-*
„ *vertentia prolata in confeſſione explicare*, ſed
„ ſolum cauſam culpabiliter antea poſitam,
„ nempe conſuetudinem illam volitam, aut
„ permiſſam, ut notat idem Sanchez. “

XXV. P. La-Croix quærit *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 973. *an illa quæ ex conſuetudine mortaliter mala poſtea inadvertenter fiunt*, *ſint confitenda?* Reſp. n. 974. „ Si ſupponamus, quan-
„ do iſta fiunt, nullam prorſus adeſſe ad-
„ vertentiam malitiæ, talia non habebunt
„ ullam novam malitiam, uti conſtat ex
„ dictis *lib.* 5. *a num.* 16. Et conſequenter
„ cum iſta in ſe non ſint peccata, nec ex-
„ terne compleant peccatum aliquod inter-
„ num, ſed tantum ſint effectus peccati
„ ſecundum dicta n. 944. *non eſt obligatio*
„ *illa confitendi.... quod verum eſt*, *ſecun-*
„ *dum multos cum Dicaſtill. quamvis illa con-*
„ *ſuetudo non ſit retractata*. “

XXVI. P. Tamburinus *lib.* 2. *meth. Conf.* *c.* 7. §. 7. *n.* 48. „ Dico probabile eſſe
„ nec conſanguinitatem ab affinitate ex S.
„ Thom. 2. 2. *q.* 16. *a.* 9. & Cajet. *ibi-*
„ *dem*, nec unum gradum ex his differre
„ ſpecie ab aliis. Sic Filliuc. dicens eſſe
„ opinionem S. Th. Cajet. Soti, & fere
„ Thomiſtarum, Griptus.... Megala....
„ uterque apud Dianam. *Unde licet ſine du-*
„ *bio* gravius ſit contra unum gradum de-
„ linquere, v. g contra primum cum MA-
„ TRE, quam contra alium, v. g. cum
„ conſobrina; tamen quia non mutatur ſpe-
„ cies, puto non eſſe ea ſpeciatim manife-
„ ſtanda in Confeſſione. “

XXVII. Salmanticenſes *tr.* 24. *diſp.* 8. *dub.* 4. §. 2. *n.* 202. *pag.* 140. inquiunt:
„ Secundo modo contingit Confeſſarium in-
„ quirere de his circumſtantiis, non ob mo-
„ tiva aliqua ſpecialia, & accidentalia,
„ qualia proxime recenſuimus; ſed quia in
„ ea opinione eſt, quod aggravantes nota-
„ biliter intra ſpeciem debent in confeſſio-
„ ne explicari. Et tunc pœnitens, quia *ſcit*
„ *ſaltem practice*, *& ex aliorum teſtimonio*
„ noſtram ſententiam negantem eſſe tutam,
„ communiorem, & probabiliorem contra-
„ ria, *non tenetur ad illam Confeſſarii inter-*
„ *rogationem reſpondere*; *ſed poteſt cum reve-*
„ *rentia dicere*, *ſe explicuiſſe quod debuit*, *&*
„ *poſſe reticere quod tacet*, *nec ad amplius te-*
„ *neri: quia ſcit circumſtantias notabiliter ag-*
„ *gravantes*, *v. g. quantitatem rei ablatæ*, *de*
„ *qua inquiritur*, *non eſſe materiam neceſſa-*
„ *riam confeſſionis*. *Et his dictis nequit Con-*
„ *feſſarius illum amplius cogere: nec illi ex*
„ *vi hujus abſolutionem denegare: quia pœ-*
„ *nitens procedit ſecundum tutam*, *& proba-*
„ *bilem opinionem*, *atque adeo recte agit*, *&*
„ *cum eo ſe poteſt*, *ac* DEBET *Confeſſarius*
„ *conformare*. “

XXVIII. P. Viva *q.* 5. *art.* 4. *n.* 2. „ Qua-
„ re ſatis eſt in confeſſione licere: Toties
„ moroſe delectatus ſum de copula illicita,
„ non explicando, an cum nupta, vel cum
„ moniali, conſanguinea &c. vel toties
„ moroſe delectatus ſum de occiſione homi-
„ num, non explicando, an ſit circa pa-
„ trem, vel Sacerdotem, vel inimicum,
„ aut alterius conditionis. “

XXIX. P. La-Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1030.
„ Qui ſine ullo deſiderio perſonam *veneree*
„ aſpicit, non tenetur dicere (in Confeſ-
„ ſione) qualis perſona fuerit. “

XXX. Idem La-Croix ibidem *num.* 103.
„ Qui ſine deſiderio veneree attigit puel-
„ lam, ſecundum Dianam.... ſatisfacit di-
„ cendo ſe toties attigiſſe turpiter, nihil
„ dicendo de partibus in quibus attigit. “
Subdit: „ Alii probabiliter dicunt, expri-
„ men-

Digitized by Google

mendum, ſi partem turpem attigerit. “

XXXI. Idem *ibidem n.* 1040. „ Qui fornicatus eſt cum tribus diverſis, vel ter cum una, ſatisfacit dicendo, ſe ter fornicatum, nec tenetur dicere, an fuerit una, vel plures, an fuerint meretrices, an aliæ, dummodo non ſit cooperatus ad impediendam generationem. Bonacina, Tamburinus. “

XXXII. Idem *ibidem n.* 1041. „ Si Sacerdos fornicetur cum filia confeſſionis, S. Th. Sot. Sanch., & alii graviſſimi auctores, quos refert, & ſequitur Averſa *q.* 16. §. 14. adhuc dicunt contrahi novam ſpeciem malitiæ, quia jus canonicum vocat quoddam adulterium, vel inceſtum: & reipſa videtur eſſe ſpecies irreverentiæ, & ſacrilegii in Sacramentum. Econtra eſſe ſimplicem fornicationem, ac *poſſe taceri, quod fuerit filia Confeſſionis*, docent Ledeſm. Vazq. Sa, Bon. Filliuc. J. San. Pontius, G. Hurt. Ochag. Dic. Tamb. Dian. Lugo: quia ex Confeſſione nulla oritur cognatio ſpiritualis, uti certum eſt, nec apparet cur cenſeatur fieri irreverentia Sacramento jam præterito, cum peccatum non habeat reſpectum ad illud. *Utraque ſententia eſt* probabilis. Prima eſt conformior juri canonico; ſed ſecunda videtur ex ratione probabilior. “

XXXIII. De Lugo *de pœnit. diſp.* 16. *ſec.* 3. *n.* 142. „ De circumſtantia ſollicitantis feminam ad fornicationem, an ſit explicanda, an vero ſufficiat fateri fornicationem; *placet* quod cum aliis docet Vaſquez, non eſſe explicandam illam circumſtantiam: quia illa malitia habetur, licet non ita gravis, quando aliquis non ſollicitat: adhuc enim participat cum illa in ſuo peccato, & eſt cauſa cooperationis ad ejus ruinam. “

XXXIV. P. Viva *q.* 5. *ar.* 4. *n.* 10. „ Si quis alium ſollicitavit, & peccatum non eſt ſecutum, debet id in confeſſione explicari: ſi tamen peccatum eſt ſecutum, putat *probabiliter* De Lugo & Tamburinus contra Sanchez, & Bonac. non eſſe explicandum, quod primus invitaveris, quia quamvis graviter peccaveris invitando, adhuc tamen es particeps peccati illius, etiamſi non invitaveris. “

XXXV. P. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1072. „ Probabile eſt quidem quod oſcula, tactus, amplexus, turpiloquia, *etiam publice facta in loco ſacro*, non habeant rationem ſacrilegii; ideoque opus non ſit dicere eſſe ibi facta, uti tenent Sanchez, Averſa, & alii cum Diana. “

XXXVI. Leander *diſp.* 8. *q.* 42. „ An ſi aliquis peccatum committit in die qua Euchariſtiam ſacram ſumpſit, teneatur hunc temporis circumſtantiam fateri? Probabilius reſpondeo non teneri per ſe loquendo, quia alias Sacerdos, *qui quotidie celebrat, deberet in ſingulis peccatis explicare illam circumſtantiam Miſſæ celebratæ illo die, quod nemo facit.* „ Sic Homobonus, Lugo, Diana, Trullench. Vaſquez &c. “

XXXVII. Idem Leander *tr.* 5. *diſp.* 8. *q.* 25. „ An debeat explicari effectus ſubſecutus, an vero ſufficiat confiteri cauſam: v. g. an ſatis ſit in confeſſione dicere te letale venenum dediſſe alicui, ut moreretur; an vero neceſſe ſit addere, quod interfeciſti cum veneno? . . . Probabilius reſpondeo, ſufficere confiteri actionem non internam voluntatis, ſed externam, qua venenum præparaſti, & dediſti; *quamvis* non confitearis effectum, ſeu mortem ex illo ſecutam: quia in confeſſione ſolum debent neceſſario explicari peccata: ſed ille effectus, quando conſequitur, non eſt actu *peccatum*, ſed *effectus peccati*. Sic Vaſquez, Granados, Azor., Bonac., Diana, Suarez, Cariel, quos omnes refert, & ſequitur Lugo *diſp.* 16. *art.* 2. *n.* 470. ubi doctiſſime de hoc puncto agit. “

XXXVIII. P. Viva *q.* 2. *art.* 2. *n.* 3. „ *An qui certus eſt de peccato mortali commiſſo*, dubitat tamen poſitive, an illud confeſſus fuerit, ita ut habeat rationem probabilem, quod confeſſus fuerit, & probabiles etiam, immo *probabiliores rationes*, quod non fuerit confeſſus, teneatur illud confiteri? Reſpondeo pariter negative cum communi Doctorum, quos citat Martinus Perez contra Conink apud Dianam. “

XXXIX. Idem P. Viva *in Curſ. Theol. mor. de pœnit. q.* 2. *a.* 2. *n.* 6. „ Reſpondeo, fere communiſſimam antiquorum Doctorum ſententiam fuiſſe, quod teneatur homo peccata *negative dubia* clavibus ſubjicere. Et Thomas Sanchez id *omnino* certum reputat... Hac de cauſa P. Matthæus Moya noſtræ Societatis, qui fuit a Confeſſionibus Mariæ Annæ Hiſpaniarum Reginæ, in ſelectis quæſtionibus de Sacramento Pœnitentiæ, poſtquam aſſeruerat opinionem ſe contrariam per triginta

,, annos etiam in Scholis docuiſſe, diſ. 1.
,, quæſt. 5. hæc habet: *Nihilominus re ma-*
,, *turius conſiderata ſtandum cenſeo pro contra-*
,, *ria & communi ſententia aſſerente obliga-*
,, *tionem peccati dubii: ad quod hoc uno effi-*
,, *caci argumento ducor, quia Sacramentum*
,, *Pœnitentiæ inſtitui potuit a Chriſto Domino*
,, *cum hac obligatione. Quod autem inſtitue-*
,, *rit, ſuadet communior Catholicorum ſenſus,*
,, *& traditio a tempore Apoſtolorum uſque ad*
,, *noſtra continuata tempora, ratione cujus ve-*
,, *lut* INCONCUSSUM DOGMA *præceptum con-*
,, *fitendi peccata dubia æque ac certa non tam*
,, *probarunt, quam ſuppoſuerunt Doctores. Ut*
,, *enim ait Auguſt. lib.* IV. *contra Donat. quod*
,, *univerſa tenet Eccleſia &c.* Hactenus P. Mo-
,, ya. His adde Leandrum, ac Tamburinum
,, ipſum, quamvis patronos in benigniores
,, opiniones. “

Num. 7. ,, His tamen non obſtantibus,
,, puto *probabilem* eſſe ac TUTAM opinionem
,, contrariam aſſerentem *peccata dubia nega-*
,, *tiva* non eſſe materiam neceſſariam Sa-
,, cramenti Pœnitentiæ, quam ſequuntur
,, plurimi auctores apud Mendo, & Dianam,
,, & alios.... quos uſque ad viginti duos
,, numerat Caramuel.... quibus adde *Leſ-*
,, *ſium, Sa, Layman, Præpoſ. Amicum,*
,, *Leandr. Haunold. necnon Ferdinandum de*
,, *Scandalo q. 77. ubi citat Reviſores Societa-*
,, *tis* JESU *ſentientes poſſe* NUNC *in Scholis*
,, *noſtris hanc ſententiam permitti, quam aper-*
,, *te, & ex profeſſo* Con. Marchant. Joſeph
,, de Januario, Martinonus, & alii multi
,, ſcriptores judicant probabilem. *Quamvis*
,, OLIM ſecundum noſtras *regulas permitti*
,, *non poterat*; cum vix reperiretur unus
,, ſcriptor qui illam aperte tueretur, ut
,, iidem Reviſores apud Tamburinum te-
,, ſtantur. NUNC TAMEN, ut notat Diana,
,, IN DIES MAGIS RADICES AGIT. “

XL. Idem P. Viva *q. 2. a. 2. n. 7.* ,, Ne-
,, que dicas praxim Eccleſiæ, & conſenſum
,, Doctorum per ſexdecim ſæcula uniformi-
,, ter exiſtimantium inſtitutum eſſe a Chri-
,, ſto Domino Sacramentum Pœnitentiæ cum
,, obligatione confitendi peccata dubia, red-
,, dere nos certos de tali lege, & inſtitu-
,, tione.

,, Nam quavis VERUM ſit quod uſque ad
,, præteritum ſæculum VIX UNUS AUCTOR
,, reperiatur qui aperte NOS deobliget a con-
,, fitendis peccatis negative dubiis; at non
,, inde id ortum eſt, quia in ſententiam obli-
,, gantem omnes ſcriptores calamo iverint,
,, ſed quia ab ea quæſtione abſtinuerunt.
,, Cum autem NUNC in terminis agitetur, &
,, plurimi ſententiam deobligantem ſequan-
,, tur, hæc reddita eſt PROBABILIS. “

XLI. P. Gobat *tr. 6. n. 479.* ,, Negat
,, P. Conink *lib. 6. n. 98.* eſſe probabilem
,, opinionem arbitrantium, quando adeſt
,, tanta multitudo confiteri volentium pro
,, aliquo celebri feſto, ut Sacerdos nequeat
,, omnibus ſatisfacere audiendo omnes *inte-*
,, *gre*, poſſe ſingulis dicere, ut *aperiant ſo-*
,, *lum graviora* e mortalibus, reliqua diffe-
,, rant ad aliud tempus. Cenſeo ego, ſal-
,, vo meliori judicio, eam opinionem poſ-
,, ſe probabiliter ſuſtineri, caſu quo multi
,, ex longinquo advenſſent, obtinendæ ali-
,, cujus grandis indulgentiæ Confeſſionem
,, & Communionem requirentis cauſa. “

XLII. P. Joannes Baptiſta Gormaz *diſp.*
5. de abſol. ſec. 2. §. 2. n. 266. pag. 775.
& ſeqq. ,, Quapropter etſi forte quis ACTUA-
,, LITER PECCANDO ſubito deſtituatur ſen-
,, ſibus, REGULARITER ſine abſolutione di-
,, mittendus non eſt; cum rariſſime con-
,, tingat ut morti vicinus non velit ſaluti
,, ſuæ conſulere *ſaltem per attritionem*, qua
,, non conſtat interne carere, quamvis ex-
,, terne ſit ſenſibus privatus: per conditio-
,, nem enim evitatur injuria Sacramenti &c.
,, Sic Bonagratia ſupracitatus. Vide Gobat
,, *tr. 7. n. 597., uſque ad 625.* “

XLIII. P. La-Croix *lib. 6. par. 2. num.*
1255. ,, *Rigoriſtæ dicunt*, cauſam relaxandi
,, diſciplinam quoad pœnitentiam eſſe refri-
,, geſcentem caritatem fidelium. Sed *contra*
,, *eſt:* nam potius inter cauſas fuit, 1. ne
,, Confeſſio ab hæreticis impugnata velut
,, impoſſibilis per duras pœnitentias magis
,, redderetur odioſa. 2. Quia ſucceſſu tem-
,, poris plures fuere Sacerdotes, apud quos
,, frequentarentur Confeſſiones ad emenda-
,, tionem utiliſſimæ, & qui in hoc foro in-
,, terno aliter mederentur peccatis *per me-*
,, *dicinas benigniores.* 3. Quia animadverſum
,, eſt, *benignas pœnitentias* plus prodeſſe quam
,, rigidas, quod per benignas magis *allice-*
,, *rentur* fideles ad Sacramentum Pœniten-
,, tiæ & Euchariſtiæ. 4. Quia occaſione
,, belli ſacri contra Turcas *inductus eſt uſus*
,, *indulgentiarum*, qui .... eſt modus ſa-
,, tisfaciendi pro peccatis *utilior*, & *certior*,
,, quam *obſervatio canonum pœnitentialium.*
,, 5. Quia ſucceſſu temporis inſtituti ſunt
,, Ordines Religioſi, qui ſunt ſtatus pœni-
,, tentium utiliſſimi. Vide *Francolinum*
,, *Cler. Rom. par. 2 cap. 1.* “

XLIV. P. Patritius Sporer *par. 3. c. 4.*

q. 1.

q. 1. §. 3. *n.* 45. *pag.* 237. „ Excuſatur „ Confeſſarius, ut *nullam vel leviſſimam pœnitentiam* injungat . . . . quando quis lucratur indulgentiam plenariam, poteſt dimitti ſine ULLA ALIA MINUTA pœnitentia; cum per illam indulgentiam ſatisfiat „ debito pœnæ. Etſi autem id raro procerto, ſufficit quod *probabiliter* credatur. “

XLV. P. Viva *q. 6. de pœnit. a.* 1. *n.* 1. „ Immo *Lugo diſp.* 27. *ſec.* 2. *n.* 24. putat „ eum qui lucratur indulgentiam, non obligari ad pœnitentiam, *etiamſi detur in medicinam*: quia medicus non præcipit, ſed „ ſuadet remedium, & ſolus judex præcipit pœnam. Quare ſi non tenetur pœnitens ratione indulgentiæ ad pœnam quæ „ præcipitur, nec tenebitur ad medicinam, „ quæ ſolum ſuadetur, niſi forte aliquando „ ad illam obligetur jure naturali, ne facile labatur. “

XLVI. P. Sporer *p.* 3. *c.* 4. *q.* 1. §. 4. *n.* 548. „ Sententia ſane gravium Doctorum Soti, Caietani, Sylveſtri, Medinæ, „ ac Navarri Man. c. 26. n. 20., nimirum liberum eſſe pœnitenti acceptare, „ vel repudiare pœnitentiam a Confeſſario „ impoſitam, etſi maxime poſt Tridentinum, non intrinſece, *tamen extrinſece probabilis*, ad hoc ſervire poteſt Confeſſario „ ut NEMINEM ſine abſolutione remittat „ qui eam ſententiam ſecutus, nollet acceptare pœnitentiam impoſitam, paratus „ Deo ſatisfacere in hac vel in altera vita, „ *dummodo* aliquam vel LEVISSIMAM pœnitentiam ſubire velit, v. g. aliquot PATER „ & AVE, tunſionem pectoris &c. “

XLVII. P. La-Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1788. „ Putant *Lamas*, & *Stoz* ad hoc munus (Confeſſarii) ſatis DOCTOS eſſe illos „ qui integram SUMMAM CASUUM diligenter legerint, vel attente AUDIERINT *explicari*. Quod ſi quis de ſe ipſo dubitet, „ ſiſtat ſe examinatoribus ab Epiſcopo vel „ ſuperiore conſtitutis; qui ſi eum ſatis „ ſcire judicent, poteſt acquieſcere, & cum „ fiducia in Deum aggredi functionem, „ quamvis omnium maximam, & graviſſimam. *Stoz*, *Sporer*. “

XLVIII. Idem La-Croix *ibidem n.* 1795. *pag.* 284. „ *Recte notat* GOBAT *tr.* 6. *n.* 321. „ Confeſſarium debere ſcire SENTENTIAS „ PLURES, quæ vere probabiles ſunt, circa materias morales, eo quod ſæpe, ubi „ non agitur de valore Sacramenti, non „ poſſit, nec expediat pœnitentes dirigere „ SECUNDUM UNICAM DOCTRINAM. “

XLIX. P. Viva *q.* 8. *a.* 1. *n.* 7. „ Innoc. XI. an. 1679. voluit ut Epiſcopi „ non permittant venialium confeſſionem „ fieri ſimplici Sacerdoti non approbato ab „ Epiſcopo, aut Ordinario. . . . Puto tamen cum Card. & aliis apud *Croix* quod „ non ſit invalida, & quod non exponeretur periculo fruſtrationis Sacramentum: „ cum *enim probabile ſit juriſdictionem conferri Sacerdoti immediate a Chriſto Domino*; & cum juriſdictione probabili valide „ conferatur Sacramentum Pœnitentiæ, ut „ dicemus quæſito nono; idcirco valide confertur Sacramentum a ſimplici Sacerdote „ dumtaxat a venialibus, aut a mortalibus „ alias abſolutis. “

L. Salmanticenſes *tr.* 6. *c.* 2. *pun.* 2. *n.* 16. „ Rogabis primo, an ſi contingat quempiam bona fide confitentem de ſolis venialibus alicui ſimplici Sacerdoti, habere „ fortaſſe occultum, & invincibiliter oblitum aliquod mortale, adhuc confeſſio & „ abſolutio valeat, qua indirecte etiam mortalia remittantur? Negat Candidus. . . . „ Affirmant tamen *probabiliter*, in caſu poſito adhuc confeſſionem, & abſolutionem „ valere, qua indirecte etiam mortalia remittentur, cum onere tamen confitendi „ mortalia invincibiliter oblita legitimo Confeſſario, cum poſtea venerint in memoriam, & aderit tempus præcepti Confeſſionis. Suarez, Granados, Leander, „ Henrix. “

LI. Leander *tr.* 5. *diſp.* 11. *q.* 14. „ An „ ſaltem poſſit omnis Sacerdos nullo modo „ expoſitus valide abſolvere pœnitentem qui „ bona fide confitetur peccata venialia, & „ mortalia ſimul? . . . . Probabilius reſpondeo, poſſe in utroque caſu valide abſolvere a mortalibus, licet certior factus „ pœnitens, quod Sacerdos ille non habeat „ juriſdictionem ſuper mortalia, teneatur „ iterum confiteri. “

LII. P. Viva *q.* 8. *a.* 1. *n.* 16. „ Reſpondeo, juriſdictionem conferri non ſolum „ quando errori communi adjungitur titulus coloratus . . . . ſed etiam *probabiliter*, ſi error communis non conjungatur „ cum titulo colorato; puta, ſi Sacerdos „ non habens juriſdictionem bona vel *mala fide* exponat ſe confeſſionali ad audiendas confeſſiones, communiter cenſetur „ Confeſſarius approbatus. Ita Diana, Molfeſius . . . . Debet autem hic error eſſe „ probabilis, *non vero ſupinus*, *aut craſſus*. “

LIII. Idem Viva *q.* 8. *a.* 2. *n.* 1. & 2.

„ Vi-

Videtur non licere conficere. Sacramentum Pœnitentiæ cum juriſdictione probabili, ſaltem quando poteſt haberi juriſdictio certa. Nihilominus cenſeo licitum eſſe abſolvere cum juriſdictione probabili. . . . Hinc ſequitur ab Innoc. XI. in prima ex ejus proſcriptis theſibus non eſſe damnatam hanc ſententiam: QUIA DEBUISSET ILLAM APERTE DAMNARE, ſi voluiſſet, quod non ſolum in iis quæ pertinent *ad materiam & formam Sacramenti*, ſed etiam in iis quæ pertinent ad *juriſdictionem* ſequamur opinionem tutiorem, omiſſa probabili, *ut multi viri docti cenſent*. “

LIV. P. Franciſcus Fegelli *par.* 1. *c.* 2. *n.* 31. *pag.* 14. „ Praxis & uſus *omnium Confeſſariorum* obtinuit ut impendant abſolutionem cum juriſdictione probabili. Ergo ne tot eorum actus ſint irriti cum maximo pœnitentium damno, recte judicatur Eccleſiam certiſſime conferre juriſdictionem, ſi antea non dabatur. “

LV. P. Viva *in Curſ. Theol. q.* 9. *a.* 3. *n.* 2. hæc diſputat, & reſolvit. *Quæritur ſecundo, an ignorantes reſervationem, illam incurrant: & idem quæritur de non advertentibus ad illam dum* ACTU *peccant*. Poſt multa ſic concludit. „ Quare a primo ad ultimum nec reſervationem, neque excommunicationem incurrunt qui illas ignorant; & quia communiter Doctores inadvertentiam actualem, & oblivionem æquiparant ignorantiæ invincibili, & inculpabili, inde fit *quod non advertens ad pœnam ſive reſervationis, ſive cenſuræ, illam non incurrat*; non ſecus ac ſi ignoraret. Unde Sanchez *lib.* 4. *c.* 12. docet, quod ſi quis v. g. in pœnam perjurii voviſſet jejunare, quoties mentitur, ſi deinceps mentiatur advertens ad votum non mentiendi, non vero ad pœnam impoſitam jejunandi, peccaret quidem, ſed non teneretur jejunare, ex hoc ſcil. principio, quod pœna extraordinaria, & medicinalis non incurratur ab eo qui illam ignorat, AUT NON ADVERTIT ad illam. “

LVI. P. Sporer *par.* 3. *cap.* 6. *ſec.* 1. §. 3. *n.* 735. „ Quintanadvenas rotunde ſcribit: Ignorantia reſervationis, ſive juris, ſive facti, *etiamſi ſit vincibilis, excuſat a reſervatione*. Et ſane ſequitur manifeſte ex dictis. Si enim dubium de reſervatione ab eo excuſat, multo magis excuſabit ignorantia reſervationis *etiam vincibilis*. “

LVII. Idem Sporer *ibidem*. „ Bene obſervat Gobat, merito cenſens, Confeſſarium regularem non fore fidelem ſuo Prælato, ſi nactus pœnitentem implicitum peccato reſervato, ſed reſervationis ignarum, non dicat expreſſe: Te quidem abſolvo hac vice (*ſcilicet ex probabili opinione* D. D. & benigna interpretatione mentis Superioris, ne bona fide procedens idem peccatum mortale bis debeas confiteri) ſcito impoſterum te a me non poſſe abſolvi ſine expreſſa voluntate Superioris: quod ipſum conſulere ſoleo Parochis, & Vicariis de reſervatis caſibus epiſcopalibus ſollicitis. “

LVIII. P. Viva *in trut. in propoſit.* 41. *Alex. VII. n.* 16. „ Dubitatur hic, an poſſit abſolvi qui in occaſione peccandi proxima verſatus eſt, antequam illam tollat; præſertim ſi in alia Confeſſione id promiſit, & deinde non ſtetit promiſſis? Nonnulli cum Con. *diſput.* 8. *de pœnit. n.* 133. Fill. Azor. Sanch. putant abſolvi non poſſe extra caſum neceſſitatis: immo Cardenas *diſſ.* 40. *c.* 5. *a.* 4. *n.* 108. putat id colligi ex propoſitione 61. Innoc. XI. ubi damnatur, quod abſolvi poſſit qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere. Et ratio videtur eſſe, quia qui ad Sacramentum Pœnitentiæ accedit, antequam occaſionem illam tollat, cenſetur eam nolle ejicere, atque adeo ſine debito propoſito efficaci non peccandi de cetero accedere; quandoquidem in hoc ipſo quod occaſio peccandi non tollatur, quando poteſt tolli, peccatur. Neque obſtat quod dicat habere propoſitum tollendi: nam ſi ſolum proponit illam tollere de futuro, & non ſtatim tollit, eo ipſo vult de præſenti in ea occaſione manere, atque adeo peccat; ſicut qui appropinquante leone proponit fugere, & non ſtatim fugit, cenſetur velle in periculo mortis manere.

„ Communius tamen cum Suar. *diſp.* 32. *ſec.* 3. *Tabiena*, & alii cenſent, poſſe hujuſmodi pœnitentem abſolvi ſemel ac iterum, ſi appareant hic & nunc vera ſigna doloris, & propoſiti efficacis tollendi ſtatim occaſionem proximam; immo *Corduba*, *Cajet.*, & alii putant, quod poſſit etiam *tertia*, & *quarta vice abſolvi*; eſto ſæpe expediat abſolutionem differre, quouſque proxima illa occaſio tollatur. Debet tamen omnino abſolvi etiam ante ſeparationem ab illa, tum ſi inſtet

„ pe-

Digitized by Google

,, periculum mortis, tum ſi dilata abſolu-
,, tione, credatur non habiturus opportuni-
,, tatem redeundi, aut ex alia cauſa non
,, rediturus. Ratio cur videatur poſſe pri-
,, ma & ſecunda vice abſolvi, eſt, quia
,, *potuit pœnitens aut immediate ante, aut au-*
,, *diendo concionem, aut audiendo ipſius Con-*
,, *feſſarii admonitiones excitari ad verum &*
,, *efficax propoſitum non peccandi, in quo ca-*
,, *ſu eſt ſufficienter diſpoſitus. Sic paſſim ab-*
,, *ſolvuntur pœnitentes per hoc quod proponant*
,, *reſtituere, quamvis ante Confeſſionem non re-*
,, *ſtituerint, prout poterant*: quia ex admoni-
,, tionibus Confeſſarii *poteſt* hic & nunc con-
,, ſurgere verum propoſitum reſtituendi, quod
,, ante Confeſſionem vel erat debile, vel
,, putabatur ſufficiens, eſto per aliquod tem-
,, pus opportunum reſtitutio eſſet differen-
,, da. Ergo hoc idem fieri poteſt in eo qui
,, tenetur proximam occaſionem tollere. Ne-
,, que ex propoſitione illa 61. Innoc. XI.
,, eruitur, quod abſolvi non poſſit: nam
,, qui proponit occaſionem ſtatim tollere,
,, non poteſt dici, quod illam velit de præ-
,, ſenti; ſicut nec dicitur velle periculum
,, mortis qui appropinquante leone propo-
,, nit fugere ſtatim ac poteſt. Caute tamen
,, in hoc procedendum, eo quod paſſim hu-
,, juſmodi propoſitum non eſt efficax in eo
,, qui potuit antecedenter occaſionem pec-
,, candi tollere, & nondum ſuſtulit.

LIX. P. Martinus Torrecilla plures opiniones laxas de ſacramento Pœnitentiæ docet. Advertendum tamen, ab aliis quoque Caſuiſtis eaſdem defendi, quos ego citare prætereo brevitatis cauſa. ,, In propoſitio-
,, ne 57. damnata ab Innoc. XI. circa at-
,, tritionem naturalem, videtur non venire
,, damnatum dicere, ſufficere attritionem
,, ſupernaturalem exiſtimatam, etſi in re
,, naturalis ſit. " Idem Torrecilla *in pro-
poſ. damn. ad propoſit.* 57. *Innoc. XI. tr.* 8. *concl.* 3. *n.* 19. *fol.* 461.

LX. Idem Torrecil. *tom.* 3. *conſult. conſult.* 12. *Miſcel. n.* 2. *fol.* 454. ,, Quando con-
,, feſſio eſt tantum de venialibus, non re-
,, quiritur dolor, attritiove illa de qua Tri-
,, dent. *ſeſſ.* 14. *cap.* 3. ſed ſufficit quod pœ-
,, nitens ad confeſſionem accedat deſiderio,
,, & voluntate confitendi, ſine actuali pec-
,, candi complacentia. "

LXI. Idem *tom.* 2. *ſum. tr.* 4. *diſp.* 4. *ſec.* 1. *cap.* 3. *n.* 17. *fol.* 418. ,, Peccata ſub dubio,
,, etſi ſtricte tali poſitivo, negativove, non
,, ſunt confitenda neceſſario. "

LXII. Idem loc. cit. *tr.* 1. *diſput.* 2. *c.* 4. §. 2. ,, Grave ſaltem non eſt in confeſſio-
,, ne ſacramentali (præſertim ſi ea ſit ge-
,, neralis, licet voluntaria) ſimulare pec-
,, cata gravia præterita, nunquam expoſita
,, in confeſſione, quaſi ante acta eſſet. "

LXIII. Idem *ibidem* §. 7. *n.* 512. *fol.* 75.
,, Qui in confeſſione omiſit letale, quod ex
,, conſcientia erronea vincibili tale non pu-
,, tabat, non tenetur eo animadverſo, con-
,, feſſionem repetere, ſed tantum peccatum
,, quod omiſit, confiteri. "

LXIV. Idem *ibid.* §. 10. *n.* 633. *fol.* 86.
,, Generatim rudes & ignorantes ad confeſ-
,, ſionem perficiendam poſſunt admitti, etſi
,, nullum præmiſerint examen. "

LXV. Idem *tom.* 2. *ſum. tr.* 1. *diſp.* 2. *c.* 4. §. 10. *n.* 643. *fol.* 87. ,, Confeſſor poteſt ab-
,, ſolvere pœnitentem, etſi certo ſciat in
,, peccato mortali eſſe, quod nec interro-
,, gatus confitetur: credere enim debet ju-
,, ſtam cauſam illud negandi habere. "

LXVI. Idem *ibid. tr.* 4. *diſput.* 4. *ſect.* 2. *c.* 1. *n.* 30. *fol.* 426. ,, In tribus caſibus pot-
,, eſt ſimplex Sacerdos actu adminiſtrare Sa-
,, cramentum pœnitentiæ. 1. Si confeſſio ſit
,, de venialibus. 2. Si ſit de mortalibus jam
,, confeſſis, immo & de oblitis in aliis con-
,, feſſionibus. 3. In periculo mortis, & pro-
,, babiliter etiam præſente Parocho, vel Sa-
,, cerdote approbato. "

LXVII. Idem *ib. c.* 3. *n.* 28. *fol.* 432. ,, Quili-
,, bet Sacerdos approbatus poteſt in vi crucia-
,, tæ abſolvere toties quoties a caſibus occul-
,, tis Bullæ Cœnæ Domini, hæreſi excepta. "

LXVIII. Idem *ibid. ſec.* 3. *c.* 1. *num.* 54. *fol.* 442. ,, Parochus eligibilis eſt in Con-
,, feſſarium vi Cruciatæ, aut Jubilæi in to-
,, ta diœceſi, immo & in alienis. "

LXIX. Idem *ibid. tr.* 1. *diſp.* 2 *c.* 4. §. 5. *n.* 289. *fol.* 57. ,, Regulares privilegio Bul-
,, læ Cruciatæ uti poſſunt, ut independen-
,, ter a Prælatis ſuis a quolibet Confeſſario
,, abſolvantur, etiam a caſibus in Ordine
,, ſuo reſervatis. "

LXX. Idem *ibid. tr.* 4. *diſp.* 4. *ſec.* 2. *c.* 3. *fol.* 436. ,, Probabile eſt Regulares approba-
,, tos poſſe adhuc vi ſuorum privilegiorum
,, abſolvere a caſibus occultis Bullæ Cœnæ,
,, excepta hæreſi. "

LXXI. Idem *Tom. in propoſ. damn. tr.* 2. *conſ.* 1. *a n.* 34. *fol.* 97. ,, Sacerdos ſaltem
,, Regularis limitate approbatus pro certo
,, genere perſonarum, vel pro hoc vel illo
,, loco, virtute Bullæ Cruciatæ, vel Jubi-
,, læi eligi a quibuſvis illimitate ad Con-
,, feſſiones poteſt. "

LXXII.

Digitized by Google

LXXII. Idem *in propoſ. damn. dict. tr. 2. conſ. 1. n. 37. fol. 97.* „ In propoſitione 13.
„ ab Alexand. VII. damnata, non venit
„ comprehenſa ſententia dicentium, Sacer-
„ dotem approbatum pro determinato tem-
„ pore, eo tranſacto eligibilem eſſe per Bul-
„ lam, vel Jubilæum, immo & locum ha-
„ bere poteſt, quando limitatio temporis
„ abſque ulla cauſa fuit poſita vel mala,
„ vel libera voluntate Ordinarii. “

LXXIII. Idem *ibid. tr. 4. diſp. 4. ſect. 3. c. 3. n. 17. & 18. fol. 446.* „ Approbatio ſe-
„ mel abſolute conceſſa Regularibus, niſi
„ ſit juſta cauſa revocandi, ſaltem ab eo-
„ dem Epiſcopo concedente neque juſte,
„ neque valide revocabilis eſt. “

LXXIV. Idem *ibid. n. 20. & 21. fol. 447.*
„ Nulla alia cenſenda eſt cauſa ſufficiens ut
„ Epiſcopus revocare licite, & valide poſ-
„ ſit approbationem ſemel abſolute conceſ-
„ ſam Regularibus, niſi quia Regularis ſcan-
„ daloſe vivit, errores ſeminat, omnimode
„ inſordeſcit, vel mente captus ſit. “

LXXV. Idem *ibid. n. 9. fol. 449.* „ Pro-
„ babile eſt Regularem ab Epiſcopo appro-
„ batum, etiamſi diœceſim mutet, ſemper,
„ & ubique approbationem illi durare, ſo-
„ lummodoque conceſſione juriſdictionis il-
„ lius Epiſcopi, ad cujus diœceſim tranſit,
„ indigere. “

LXXVI. Idem *Tom. de Epiſc. tr. 2. q. 3. ſec. 2. difficult. 3. n. 82. 83. & 88. fol. 208.*
„ Regulares ſemel approbati ab Epiſcopo
„ unius diœceſis nequeunt ab eodem, ne-
„ que a ſucceſſore ejus novo examini ſub-
„ jici; immo nec Sacerdotes ſæculares, niſi
„ licentia ipſis fuerit abſque examine con-
„ ceſſa, vel ſi examen præceſſerit, alia ju-
„ ſta cauſa interveniente, ut examini ſub-
„ jiciantur. “

LXXVII. Idem *in propoſ. damn. tract. 2. conſult. 4. a n. 3. fol. 107.* „ Sacerdos Regu-
„ laris approbatus ab Ordinario ſuo ad au-
„ diendas confeſſiones Religioſorum, ubi
„ non eſt recepta Conſtitutio Gregorii XV.
„ *Inſcrutabili*, poteſt ex vi talis approba-
„ tionis audire confeſſiones Monialium, et-
„ iam earum quæ Epiſcopo ſubjiciuntur: &
„ ubi eſt recepta, id ipſum virtute Crucia-
„ tæ poteſt. “

LXXVIII. Idem *Tom. 3. Conſult. conſ. de pœnit. n. 1. & 2. fol. 342.* „ Epiſcopus qui in
„ ingreſſu ſuo per publicum edictum præci-
„ pit ut omnes Confeſſarii tam ſæculares,
„ quam regulares examini præſententur, &
„ quod dicto termino tranſacto a confeſſio-
„ nibus ceſſent, non ſolum injuſte, ſed nul-
„ liter procedit. “

LXXIX. Idem *in propoſ. damn. tr. 2. de pœnit. conſult. 1. n. 26. & 27. fol. 96.* „ O-
„ mnes Regulares, adhuc & Religioſi, ac
„ Equites S. Jacobi, Calatravæ, & Alcan-
„ taræ, & pariter Moniales virtute ſuorum
„ privilegiorum poſſunt confiteri cum quo-
„ libet Sacerdote ſimplici, etiam ad annuum
„ præceptum adimplendum, ut minimum-
„ que hoc non venit damnatum in propoſ.
„ 13. ab Alex. VII. damnata. “

§. III.

Opiniones quæ P. Balthaſſari Francolino æquo rigidiores videntur.

PRopoſitiones quos æquo rigidiores P. Francolinus in Merbeſio, Genneto, & Juvenino deprehendit, tales mihi viſæ non ſunt. Nihiloſecius, ut iterum palam faciam me a partium ſtudio liberum eſſe, eaſdem tranſcribere, atque lectorum ſtudio ſubjicere operæ pretium exiſtimavi, quales referuntur a P. Francolino, cujus etiam animadverſiones referam. Præmittit P. Francolinus, ſe non tamquam cenſorem has propoſitiones reſcribere, ſed ut ex illis judicet lector, an ſit aliqua in ſcholis doctrina juſto rigidior. Inquit enim: *Si ergo eorum doctrina rigidior eſt, jam rigidior doctrina, ac proinde* RIGORISMUS *multorum eſt.*

Aliquot BONI MERBESII *propoſitiones, excerpta a P.* FRANCOLINO *in ſuo opere inſcripto* FRANCOLINUS VINDICATUS, *c. 11. pag. 123. edit. Venet.*

I. Merbeſius. *Veri nominis contritio, ſeu converſio cordis ad Sacramenti valorem neceſſaria, Dei ſuper omnia dilectionem exigit.* In Summ. Chriſt. Tom. II. pag. 37.

II. *Francolinus.* „ Quamvis poſtea dicat,
„ ſufficere dilectionem Dei initialem, ſeu
„ inchoatam, & non perfectam, ſignificat
„ præciſe non requiri dilectionem intenſam;
„ ceterum veram caritatem theologicam re-
„ quirit. Conſtat enim quod caritas, etiam
„ remiſſa, eſt vera caritas theologica, ſic-
„ ut calor remiſſus eſt verus calor. “

III. Merbeſius. *Ad veram contritionem non ſolum requiritur dolor de univerſis peccatis mortalibus generatim, & confuſe conceptus; verum etiam ſpecialis & diſtinctius de ſingulis peccatis tam quoad numerum, quam quoad ſpeciem conceptus.* pag. 54. col. 1.

IV. *Francolinus* pag. 123. „ Quamvis au-
„ tem

„ tem moneat ſatis eſſe ut id fiat unico „ actu, vult tamen ut is actus tendat in „ peccata ſingillatim recogitata ſecundum „ ſpeciem, & numerum. “

V. Merbeſius. *Ab ſanctis Patribus quatuor afferuntue eationes, ob quas Sacerdos pœnitentium reconciliationes differre teneatue. Si quis dixerit, id jam nec fieri poſſe, nec debere, tametſi ſit priſcis temporibus factitatum; eeſpondeo, quod olim factitatum eſt, noſtris etiam hiſce temporibus eſſe faciendum, ſi eædem illæ rationes, propter quas id olim uſurpatum eſt, noſtra etiam hac ætate vigeant*. pag. 94. Aſſert autem ibidem ſolas has quatuor rationes. *Prima*, inquit, *ut ex diutuenitate temporis, & difficultate cueationis, mali ab ſemetipſo perpetrati magnitudinem peccator intelligeret. Secunda ut ipſe peccator eeconciliationem, ad quam per tot gemitus & labores pervenerat, aſſecutus, ſtudioſius peccatum effugeret, atque ita partam tot lacrymis geatiam diligentiſſime retineret. Tertia, ut inde liqueret, quanta obſtinatos peccatores alia ex aliis peccaee ſolitos, maneant ſupplicia, ſi tam ægre ad Deum reverti properantibus, & pœnitentiæ labores obeuntibus, eemiſſionis gratia conceditur. Quarta denique, ut intima cordis converſio ſoli cordium ſcrutatori bene perſpecta, & cognita, tandem per aliquod ſaltem tempus inter pœnitentiæ labores exhibita, in Sacerdotum notitiam deveniret*.

VI. *Francolinus* pag. 124. „ Cum autem „ hæ rationes etiam modo vigeant, ſi olim „ viguere, ſequitur quod etiam modo de„ beat differri abſolutio. . . Loquendo de „ pœnitentibus qoi habent inveteratum ha„ bitum peccandi, ſic differit (Merbeſius.) *Ejuſmodi homines non ſunt cito abſolvendi, quia nonniſi ægre admodum convertuntur ad Deum, ſicut oportet. Nam, ut ait S. Thomas* 1. 2. *q.* 78. *a.* 2. *ad* 3. „ ille qui pec„ cat ex habitu, ſemper gaudet de hoc quod „ ex habitu operator, quamdiu habitu uti„ tor; ſed quia poteſt habitu non uti, ſed „ per rationem, quæ non eſt totaliter cor„ rupta, aliquid aliud meditari, poteſt con„ tingere quod non utens habitu, doleat de „ hoc quod per habitum commiſit; & ſic „ plerumque tales pœnitent de peccato, „ non quia eis peccatom ſecundum ſe diſ„ pliceat, ſed propter aliquod incommo„ dum quod ex peccato incurruot. “ *Hæc S. Thomas. Eego cum peccantibus ex habitu vitioſo non diſplieeat peccatum ſecundum ſe, quatenus ſcil. eſt offenſa Dei, ſed propter aliquod detrimentum, vel incommodum temporale, quod ex ipſo percipiunt, ita affectis, ſicut & quibuslibet aliis ita animatis, ad tempus deneganda eſt, & differenda ſacramentalis abſolutio, donec eorum converſio per dignos pœnitentiæ fructus ex inchoato ſaltem Dei amore concepta cernatur & appareat*.

VII. *Francolinus* pag. 124. „ Omitto quod „ hic Merbeſius addit de ſuo verbum illud „ *temporale*, quod non eſt in textu D. Tho„ mæ, quem ipſe allegat: quodque S. Tho„ mas non agit ibi de accedentibus ad Con„ feſſionem, ad quam qui ſponte accedunt, „ non ſolent dolere de peccato ad vitan„ dum aliquod incommodum temporale, ſed „ *ſaltem* ex timore gehennæ cum ſpe ve„ niæ, & ut reconcilientur Deo, adeoque „ cum aliquo amore Dei. Illud videtur in„ tollerabile, quod tam multa is auctor exi„ gat ut hi pœnitentes tandem abſolvantur. “

VIII. Duo obiter in doctrina P. Francolini animadverto, minime ut ſive Merbeſii, ſive Juvenini, ſive Genneti vindicias ſuſcipiam, ſed ne imperiti errent. Utique in textu S. Thomæ non eſt illud *temporale*, ſed eſt in P. Viva, & aliis infra citandis. *Qui ſponte accedunt* (inquit Francolinus) *non ſolent dolere de peccato* &c. Spontaneus ergo acceſſus ad *Confeſſionale* argumentum eſt ſufficientis doloris pro ſacramento ſuſcipiendo? Hanc doctrinam, quæ mihi videtur juſto laxior, quamque molti Probabiliſtæ docent, infra refellam. Eam nunc indicaſſe ſufficiat.

IX. Merbeſius: *Contraria vitioſis habitibus adhibenda ſunt eemedia: ergo perperam agunt Confeſſaeii qui ad profligandos ſuperbiæ, avaritiæ, libidinis, ebeietatis, & maledicentiæ habitus, qui radices habent altiores, aliquot dumtaxat preces injungunt*. pag. 121.

X. *Francolinus* pag. 124. „ Hos Confeſſa„ rios ſic generatim nec S. Thomas, nec „ S. Antoninus damnat, apod quos excu„ ſatur, aut etiam laudatur Confeſſarius be„ nignius agens cum pœnitentibus infirmæ „ virtutis, in quibus gravius onus pœniten„ tiæ exiguum contritionis ignem extin„ gueret. “

XI. Merbeſius: *Si pœnitens crebro in peccata letalia caderet, probaei poſſet per duos menſes, vel toto teimeſtei; quo exeunte, ſi vera proſpiceretur emendatio profecta ex integra ejus fidelitate, & ex vi qua peccata diutuena conſuetudine inſita ex animo revellere conatus eſſet, poſſet abſolvi*. pag. 141. col. 2

XII. *Francolinus* pag. 124. „ Sed qoid fiet „ cum illis qui aut redire noo poſſunt amplius,

Digitized by Google

„ plius, aut redire non poſſunt tempore con-
„ ſtituto, qui certe ſunt innumeri? “

XIII. Merbeſius. *Satisfactionem admiſſorum non poteſt pœnitens alteri reſervare ſeculo, ut in Purgatorio impleatur*. pag.165. col.2.

XIV. *Francolinus* pag. 125. „ Si ſenſus ſit
„ quod neque pars poſſit alteri ſeculo re-
„ ſervari; propoſitio opponitur doctrinæ Ray-
„ mundi, Humberti, Antonini, ut pate-
„ bit conſulenti eorum Summas. “

XV. Merbeſius. *Pœnitens cui certo conſtiterit ſibi leviorem quam ſua merentur crimina, ex praxi Eccleſiæ ſatisfactionem ab Sacerdotibus impoſitam eſſe, ad aliam ultro aſſumendam tenetur, quæ quidem tota ad aliquam æqualitatem cum pœna temporali pro peccatis debita pertineat.*

XVI. *Francolinus* pag. 125. „ Addit ratio-
„ nem, quam dicebam, nempe præceptum
„ naturale, & divinum ſatisfaciendi Deo per
„ pœnam culpæ correſpondentem. Quæ hinc
„ anguſtiæ in miſeros pœnitentes, qui de
„ hoc ipſo dubitabunt, an vere careant hac
„ certitudine, quique, ut prudenter judi-
„ cent, quod ipſi ſervent hoc divinum præce-
„ ptum, tenebuntur ſcrutari, quæ ſit pra-
„ xis Eccleſiæ circa hoc. Et hinc iterum
„ anguſtiæ. “

XVII. Merbeſius. *Oportet quemcumque Sacerdotem animas in pœnitentiæ tribunali rite moderari, & regere cupientem, imbutum eſſe, & inſtructum notitia canonum, ſeu regularum, quas ſancti Patres, & Concilia ad plectenda mortalium flagitia & condiderunt, & promulgarunt: alioquin perrumpet decretum Cæleſtini Pontificis ſanctiſſimi, inſertum in corpus juris, hiſque verbis conceptum: Nulli Sacerdotum liceat ſuos canones ignorare, aut quidquam facere quod Patrum poſſit regulis obviare*. pag. 182. col. 2.

XVIII. *Francolinus* pag. 125. „ Utile pro-
„ fecto eſt hos canones perdiſcere, & ideo
„ Confeſſarii monentur ut eos noſſe ſata-
„ gant; at neceſſarium id eſſe, & lege præ-
„ ceptum, non probatur eo mandato Cæle-
„ ſtini, quod aut modo non adſtringit, cum
„ canones pœnitentiales non ſint in uſu;
„ aut non loquitur de illis, cum eorum no-
„ titia non eſſet omnibus Sacerdotibus quos
„ ibi alloquitur Cæleſtinus, neceſſaria, &
„ forte nec omnibus Confeſſariis. “

XIX. Rigoriſmi Merbeſium arguit P. Francolinus. Sed audiant omnes judicium quod de *Summa Merbeſii* tulit ſapientiſſimus Cardinalis de AGUIRRE *diſs.* x. *in Concil. Hiſpan. excur.* 2. ubi hæc habet: „ Merbeſius Do-
„ ctor Theologus, & valde verſatus in ca-
„ nonibus ſacris, ut oſtendit Summa Chri-
„ ſtiana ipſius edita duobus vaſtis volumi-
„ nibus Pariſiis an. 1685. . . . . Non ſum
„ neſcius id opus a nonnullis incuſari ni-
„ miæ ſeveritatis, ſive rigoris. Sed fortaſ-
„ ſe ut ita cenſeant, in pleriſque rebus ger-
„ mana cauſa eſt, non quia ſententiæ ipſius
„ ſtrictiores juſto ſint, ſed quod illorum con-
„ ſcientia laxa eſt; ut hic quodammodo lo-
„ cum habeat dictum illud vetus: *Pedes tui*
„ *non calcant ſpinas, ſed habent*.

GASPARIS JUVENIN *propoſitiones*.

I. Juvenin pag. 503. edit. Lugd. col. 2. init. hanc ſtatuit concluſionem: *Eo intenſius debet eſſe peccati odium, quo graviora ſunt crimina*.

II. *Francolinus* pag. 126. n. 5. „ Addit-
„ que id eſſe in præcepto ſecundum ali-
„ quos, licet ſecundum aliquos non ſit.
„ Ipſe autem jam ingerit ſcrupulum, dum
„ vult ut ad amovendum ſcrupulum *impen-*
„ *ſius, & ſæpius debitam contritionis intenſio-*
„ *nem a Deo poſtulemus* “

III. Juvenin: *Qui ſolo timore pœnæ dolet, de ſuæ contritionis ſupernaturalitate cum fundamento dubitabit*. pag. 509. col. 2.

IV. Juvenin: *Divinum præceptum confeſſionis obligat lapſum intra breve tempus, ita ut lapſo non liceat in multum tempus ſecundum prudentem æſtimationem ſuam confeſſionem differre*. pag. 63. col. 2.

V. *Francolinus* pag. 127. „ Hæc propoſitio eſt contraria omnibus Doctoribus, uno vel altero excepto, ut dictum eſt. “

VI. Juvenin: *Jure divino eſt neceſſaria ſatisfactio lapſis poſt Baptiſmum*. pag.676. col.2.

VII. *Francolinus* pag. 127. „ Et quidem
„ condigna, ita ut levis injungi non poſſit
„ pro gravibus, ut poſtea probare conten-
„ dit. Igitur cum Eccleſia non poſſit diſ-
„ penſare in præceptis divinis, & natura-
„ libus, male diſpenſavit in hoc, ut certe
„ fecit ſæpiſſime. “

VIII. Juvenin: *Periculum eſt ne viri nobiles, qui magno ſuæ famæ deſiderio tenentur, ruant ad duella, ſi in iis locis permaneant in quibus præviderent ſuam famam, quam depereunt, adducendam eſſe in diſcrimen. Dimittendi ſunt igitur abſque ſacramento, ſi ex illis locis diſcedere detrectent*. pag. 742. col. 2.

IX. *Francolinus* pag 1227. „ Hoc pericu-
„ lum non videtur proximum, nec ea *præ-*
„ *viſio efficere videtur*, ſi alioquin habeant
„ firmum propoſitum abſtinendi ab omni
„ pec-

Digitized by Google

„ peccato. Alioquin vix ullus miles nobi-
„ lis poteſt abſolvi. "

Rigoriſmus FRANCISCI GENNETI *Epiſcopi Vaſionenſis.*

I. Gennetus *Tom. 4. tract. 6. cap. 5. q. 19.* „ Requiritur, ut poſſit Confeſſarius pruden„ter judicare, contritionem pœnitentis in„cludere quatuor circumſtantias quas Tri„dentina Synodus cenſuit neceſſarias &c. „ *Tertia eſt firmum conſtanſque, ſeu non va„cillans novæ vitæ propoſitum.*

II. *Francolinus* Lib. 2. diſput. 10. n. 26. pag. 99. edit. Venet. „ At ipſi forte non „ vident ſuæ doctrinæ conſequentias, ut cer„te eas non vidiſſe dicendus eſt Franciſcus „ Gennetus in ſua recentiſſima Theologia „ morali edita Pariſiis anno 1703. Ex plu„ribus exemplis *rigidiſſimæ ipſius doctrinæ*, „ unde gravia ſequuntur abſurda, unum af„feram *ex Tomo 4. tr. 6. de Sacram. Pœnit.* „ ubi *cap. 5. qu. 19.* docet, ad veram con„tritionem in hoc Sacramento requiſitam, „ eſſe neceſſarium *conſtans propoſitum*: non „ inquit propoſitum, ſed *conſtans propoſitum*, „ idque debere innoteſcere Confeſſario. "

III. En rigoriſmum Genneti. Ad veram peccatoris in Deum converſionem non modo requirit *propoſitum utcumque*, ut fieri ſolet, ſed *firmum*, *conſtanſque*, *ſeu non vacillans*. Hæc autem doctrina, clamat P. Francolinus, non rigida tantum eſt, ſed etiam *rigidiſſima*. Rigoriſta ergo eſt S. Paulus, qui 2. *Cor.* 7. docet: *Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur*. Et tamen hoc eſt potiſſimum exemplum quod affert P. Francolinus, ut demonſtret *doctrinam* Genneti eſſe *rigidiſſimam*, nedum rigidam. Si quis diceret, oppoſitam P. Francolini doctrinam, nempe ad veram pœnitentiam ſacramentalem *ſat eſſe propoſitum inconſtans, & vacillans*, eſſe laxiſſimam, abluderet ne a vero?

BREVIS ANIMADVERSIO.

Conferat nunc lector præjudiciorum vacuus propoſitiones quas ex *Merbeſio*, *Juvenin*, & *Genneto* refert P. Francolinus, cum propoſitionibus quas ego §. antecedenti ex permultis Probabiliſtis recenſui. Deinde concludat, quiſnam potiori jure vocis ſonitum extollere jure valeat, & debeat. Verum luculentiora in univerſo hoc opere argumenta iſtius judicii formandi dabimus.

CAPUT II.

Axiomata quorumdam Caſuiſtarum, quæ ſunt veluti loci theologici, ſeu fontes, unde iſti ſuas hauriunt concluſiones, & reſolutiones.

PRÆLOQUIUM.

INitio Tomi primi hujus Compendii locos Theologiæ chriſtianæ brevi calamo expoſui. In præſens axiomata quædam exponam quæ plures Caſuiſtæ, invecto Probabiliſmo, pro locis veluti theologicis, unde ſuas eruunt concluſiones, habent. Probabiliſmus, ut oſtendam ſuo loco eſt, pro conſcientiæ & honeſtatis regula conſtituit tum veritatem, tum falſitatem, dummodo hæc probabilitatis, & ignorantiæ invincibilis veſte induta ſit. Et ſane, novo opinandi modo invento, principia excogitanda erant quæ eſſent tali ſiſtemati conſentanea. Nihil dico quod non prædixerint Alexander Papa VII. Eccleſia Gallicana, atque graviores Theologi. Ne vero quiſquam ſuſpicari jure queat, me hæc ſcribere ad invidiam omnibus Caſuiſtis creandam, teſtor primo, me auctores omnes venerari, & ſuſpicere; deinde aperte, & perſpicue declaro, me non adſcribere generatim omnibus Caſuiſtis AXIOMATA, quæ mox ſubjiciam, ſed illis dumtaxat qui totidem verbis eadem docent, & iiſdem utuntur. Denique ſi minus vera, quæ ſcripturus ſum, aliquibus apparebunt, eadem conſutandi, atque labefactandi plena libertas eſto. Quæ mihi certa videntur, promo. Falli dubio procul poſſum: idcirco aliorum judicio refellenda ſubjicio. In hunc porro locum remiſi hæc axiomata refellenda, quia eorumdem uſus præcipue in adminiſtrando ſacramento Pœnitentiæ obtinet, ut experientia omnibus nota patet. Ad rem.

AXIOMA I.

Cave a Rigoriſmo, cave a Rigoriſtis. Sancta benignitas propugnanda eſt: & Rigoriſmus quotidie magis invaleſcens exterminandus in adminiſtrando Pœnitentiæ ſacramento.

ANIMADVERSIO.

Publica, & omnibus comperta experientia iſtius primi *axiomatis* falſitatem arguit. Matronæ, & matronulæ, amaſiæ, & amaſii, mimi nonnumquam, & mimæ ſacramentum Pœnitentiæ frequentant. Quæ iſtorum pœnitentia, quæ jejunia, quæ cilicia,

quæ

Digitized by Google

quæ vigiliæ, quæ diſciplinæ, quæ morum correctio? Ubinam ergo Rigoriſmus cavendus? Chimæra ergo eſt Rigoriſmus iſte. Fal eris. Profectò apud illos qui indicatis Chriſtianis ſacramentum Pœnitentiæ adminiſtrant, Rigoriſmum non offendes. Ubinam ergo? Apud illos qui præfatis Chriſtianis adminiſtrare ſacramentum recuſant, niſi arti amatoriæ, ludis pecuniariis, & fortuitis, comœdiis, tragœdiis, theatris, choreis, uſuris prius vale dicant. At hæc doctrina evangelica eſt, & univerſæ Eccleſiæ, niſi me omnia fallunt. Si iſti Chriſtiani & peccata, & peccandi occaſiones reipſa derelinquunt, continuo abſolvuntur ab ipſis Theologis qui ut *Rigoriſtæ* proclamantur. Cavendum itaque a *Laxiſmo*, qui altius vexillum explicat, ſecus a *Rigoriſmo* ab omnibus Catholicis in exilium pulſo. Appellas ab experientia omnibus pervia ad libros? Ecce ex una parte Merbeſius, Morinus, Gennetus, Natalis ab Alexandro, Pontaſius, Beſombes, Antoine, qui Rigoriſtæ appellantur. En ex altera parte Caramuel, Bordon, Diana, Bonacina, Zanardi, Moya, La-Cruz, Veracruz, Leander, Tamburinus, Gobat, Caſtropalaus, Sanchez, La-Croixius, Eſcobar, Alcozer, Bizozer, Burgaber, Sporer, Razemberger. Rogo omnes ut vel unicam ſolam propoſitionem Rigoriſmi damnatam, vel damnandam ex prioris claſſis operibus extractam objiciant, & tum Rigoriſtas illos vocent. Ego contra ex ſecundæ claſſis libris non unam, ſed centenas & centenas dabo, partim certe damnatas, & partim quæ imbecillitati meæ damnandæ videntur. Judicent nunc ſapientes, an de Rigoriſmo conquerendum ſit. Vide præfationem in Tomum IX.

AXIOMA II.

Lex quæque gravis, & onerosa eſt. Ergo in favorem ſubditorum exponi debet.

ANIMADVERSIO.

Hic eſt ſecundus locus, quod veluti pro theologico Caſuiſtæ nonnulli habent, ut hinc benignas opiniones deducant. Dubio procul leges omnes adverſantur appetitionibus humanis, carni, & ſanguini. Admiſſo autem hoc caſuiſtico axiomate corruunt omnes leges divinæ, & humanæ. Paſſim Evangelium Chriſti clamat, & jubet ut crucifigamus carnem cum concupiſcentiis noſtris, ut quotidie crucem humeris noſtris imponamus, & feramus, ut bellum continuum appetitionibus intentemus, ut mundanis ſpectaculis, deliciis, pompis renuntiemus, ut denique oculos, & ſenſus a vanitate avertamus. Quid gravius, quid onerosius humanitati? Si in favorem humanæ libertatis leges iſtæ interpretandæ ſint, actum conclamatumque eſt de univerſo Evangelio, ceteriſque humanis legibus.

AXIOMA III.

Tanta eſt divinæ miſericordiæ benignitas erga homines, ut eodem loco habeat veritatem, & falſitatem pallio probabilitatis ornatam. Quare Chriſtus Dominus in die tremendo judicii extremi dicet: Venite benedicti Patris mei, quia fuiſtis mendaces, perjuri, avari, probabiliter judicantes talia licita, & honeſta eſſe.

ANIMADVERSIO.

Blaſphemiæ forſitan probis Chriſtianis hæc videbuntur. Sed pro certo habeant *hoc axioma* eſſe præcipuam, & veluti primum Theologiæ probabiliſticæ locum theologicum, & fontem, unde Probabiliſtæ inferunt homines mentientes, pejerantes, fornicantes, ſe polluentes, fenerantes ex ignorantia invincibili, & probabiliter judicantes hæc, & ejuſmodi opera eſſe honeſta, & laude digna, præmium æternum, *per accidens* quidem, mereri. Scriptura ſancta contra clamat: *Lex tua veritas. Omnia mandata tua veritas. Deus eſt veritas.* Ignorantia invincibilis a peccato excuſat, at in virtutem æterno regno dignam mutare peccatum nequit neque per ſe, neque per accidens. Probare falſitatem, & iniquitatem nullo excogitabili modo Deus poteſt, quia hæc ſuæ divinæ naturæ repugnant. Bonum ex integra cauſa, malum ex quocumque defectu. Hæc Tom. 2. *Apparatus ad Theologiam Chriſtianam* penitus profligata ſunt.

AXIOMA IV.

Lex in controverſiam, & in utramque partem diſputata, dubia eſt, nec ſatis promulgata, ut obliget. Lex autem dubia non obligat, quia melior eſt conditio poſſidentis. Libertas humana poſſidet adverſus omnes leges ſive divinas, ſive humanas hoc modo dubias.

ANIMADVERSIO.

Hic eſt alter locus theologicus præcipuus & univerſalis novi opinandi modi, ſeu Probabiliſmi. Eumdem labefactavi *loco cit.* Humana libertas ſubjecta naſcitur legi æternæ Dei. Quare hæc lex contra libertatem, non liber-

Digitized by Google

libertas contra legem in dubio poſſidet. Heinc eſt quod ſacri canones clamant : *In dubiis tutior pars eſt eligenda*. Sophiſmata Probabiliſtarum *loc. cit.* convulſa ſunt.

AXIOMA V.*

Peccata dubia poſitive non ſunt confitenda. Et hic locus, inquit celebris Probabiliſta, IN DIES MAGIS RADICES AGIT.

ANIMADVERSIO.

Fatentur vel ipſi Probabiliſtæ, ut infra adductis eorumdem verbis oſtendam, hanc doctrinam novam eſſe, ſed invaleſcente probabiliſtica benignitate, *in dies magis radices agere*, & invaleſcere. Securis ad has veneficas, ut ego quidem arbitror, radices adjicienda eſt, ne antiquam & ſanam Evangelii doctrinam inficiant, & corrumpant, juxta prædictionem Apoſtoli Pauli : *Erit enim tempus cum ſanant doctrinam non ſuſtinebunt .... ad fabulas autem convertentur*. Infra ex inſtituto hunc *Probabiliſmi* ſurculum penitus præcidam.

AXIOMA VI.

Quod docent auctores probi, pii, & graves, licitum eſt, & honeſtum. Auctores pii, probi, & graves docent, licitum eſſe frequentare theatra, comœdias repræſentatas a perſonis ſub diverſi ſexus ſpecie prodeuntibus in ſcenam, ut artem amatoriam edoceant auditores: docent hos contractus, hos ludos, has converſationes, hæc ſolatia licita eſſe. Ergo Chriſtiani ſequentes opiniones iſtorum virorum piorum, proborum, & gravium, tuti in conſcientia ſunt.

ANIMADVERSIO.

Clamat ad Galatas *c.* I. S. Paulus firmiter inhærendum eſſe Evangelio Chriſti, quidquid blandiloqui homines in oppoſitum dicant. *Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis; anathema ſit.... An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, ſervus Chriſti non eſſem*. Quinam illi auctores graves, pii, & probi? Suntne Eccleſiæ Patres? ſunt ne Eccleſiæ Doctores? Quid quod, ſi etiam Angeli eſſent, nullam iiſdem adhibendam eſſe fidem docet S. Paulus? Unde ſciam veros, aut falſos Doctores eſſe? *A fructibus eorum*, reſpondet Chriſtus. Si mores, & vitam tuam conformant ad vitam Chriſti; ſi te per viam arctam, & anguſtam cum paucis ducunt: hi ſunt viri graves, probi, & pii. Si contra per viam latam, & ſpatioſam, cum multitudine dirigunt: ſi mundi ſolatiis, & deliciis te ſaginari permittunt: ſi indulgent ut pompas, luxum, & mundanas vivendi rationes ampleꝏaris: hi ſane falſi prophetæ, & cæci directores ſunt: *& ſi cæcus cæcum ducit, ambo in foveam cadunt*.

AXIOMA VII.

Jugum meum ſuave eſt. Favores ampliandi, odia reſtringenda.

ANIMADVERSIO.

Hoc fere unicum eſt Evangelii teſtimonium quod paſſim inculcant Probabiliſtæ plurimi. Verum ab iiſdem inquiro, quomodo Chriſti jugum ſit ſuave, ſi continuam carnis crucifixionem, quotidianam crucis delationem, orare pro perſequentibus, & calumniantibus jubet; ſi caſtitatem immaculatam, & perpetuum mundi, & eorum quæ mundi ſunt, odium præſcribit; ſi per arctam, & anguſtam viam ambulare; ſi ſanguinem fundere, & vitam cum morte commutare imperat, ut ejuſdem coram tyranno fides propugnetur. Iſtud ne jugum ſuave? iſtud ne onus leve? Scilicet, reſpondent Patres omnes, quia caritatis robore, & divini amoris unctione ita foventur, inflanrantur, eriguntur humanæ vires, ut jugum leve & ſuave fiat. Unum ex Patribus allegare ſufficiat. S. Auguſtinum. *Vide quia oneratus non eris, ſi ipſum audieris*: Jugum enim meum leve eſt.... *Hæc ſarcina non eſt pondus onerati, ſed alæ volaturi. Habent & aves pœnarum ſuarum ſarcinas.... Portant illas in terra, & portantur ab illis in cælo. Tu ſi miſericordiam velis præbere avi, præſertim æſtate, & dicas: Miſeram iſtam aviculam onerant pennæ: & detrahas onus hoc, in terra remanebit, cui ſubvenire voluiſti. Porta ergo pennas pacis, alas accipe caritatis. Hæc eſt ſarcina. Sic implebitur lex Chriſti*. De verb. Apoſt. ſerm. 24.

Quid ad hæc Probabiliſtæ, quorum plures ita extenuarunt divini amoris mandatum, ut alii per totam vitam, alii per quinquennium, alii per biennium vix ſemel obligare doceant, & communiter omnes vel inchoati divini hujus amoris neceſſitatem ad ſacramentum digne ſuſcipiendum negent? Ergo Probabiliſtarum ſenſu lex evangelica ſuavis non eſt unctione caritatis, ſed ſenſuum carnalium delectatione. Ergo Probabiliſtæ adverſantur communi omnium Patrum doctrinæ. Siquidem Probabiliſtæ in

* *Tom. II.*

ſenſu evidenter falſo, ne dicam erroneo, opponunt hoc evangelicum oraculum, *Jugum meum ſuave eſt*. Heinc enim inferunt, deliniendum eſſe legis rigorem, & relaxandam atque accommodandam eſſe legem humanis appetitionibus, & deſideriis: atque vi Probabiliſmi in favorem hominum interpretandam: quoniam favores ſunt ampliandi, & peroſa humanitati lex reſtringenda. Hæc autem evidenter pugnant cum univerſa Eccleſiæ doctrina. Præcidunt alas divini amoris, qui ſociari nequit cum amore inſanientis mundi. Porro ſublata caritate lex dura duris, ut S. Auguſtinus air, evadit. Heinc eſt quod juſtis ſuavis lex eſt, peccatoribus vero dura, & moleſta.

AXIOMA VIII.

Aſſuefaciendi ſunt Chriſtiani ſacramentorum frequentationi: quia licet dum juvenes, & robuſti ſunt, mores non reforment; dum tamen ad ſenectutem declinant, tunc aſſuefacti frequentare ſacramenta dignos edunt fructus. Quare nunquam, aut rariſſime deneganda iiſdem abſolutio eſt. Alioquin in reprobum ſenſum ſeſe detrudunt.

ANIMADVERSIO.

Adoleſcentiam ergo, & virilem vitam amaſii, & amaſiæ, mimi, & mimæ, avari, & adulteri ſacrilegiis, & flagitiis nutriant, foveant, ſaginentque; cum vero deficient vires, tunc candidi, & candidæ, tunc ſancti, & ſanctæ evadent? Quid ſi in medio curſu deficiant? Quid ſi cæcitatis caligine obducantur? Unde ſibi ſpondere donum converſionis valent? A Deo, cui per totam vitam bellum intentarunt, ut diabolo, & mundo inſervirent? Axioma iſtud erroneum eſt, & ſcandali pleniſſimum.

AXIOMA IX.

Pluris faciendus eſt bonus Summiſta, ſeu Caſuiſta in regimine animarum, quam omnes Patres ſimul. Quærunt caſus temporum Doctores temporum. Bellulus mihi eris, ſi ex Baſilio, Auguſtino, Gregorio reſolves caſus qui ætate noſtra occurrunt.

ANIMADVERSIO.

Oh infelices primæ ætatis aureæ Chriſtiani, qui directi fuere ab illis ſanctiſſimis Patribus, qui ab ipſis Apoſtolis, & hi a Chriſto Jeſu lumen acceperunt! Præferendus eſt junior Caſuiſta omnibus Patribus in animarum regimine? Quid ſi ab hæreticis hæc audiremus? Et tamen hæc a Theologis catholicis typis publicis eduntur. Clamat contra Scriptura ſancta: *Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt a Patribus ſuis:* Eccli. 8. & rurſus Deut. 32. *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; majores tuos, & dicent tibi*. Innumera ſunt Scripturarum teſtimonia quæ nos ad ſeniorum conſilia mittunt. Quid acciderit Roboam, qui derelicto conſilio ſeniorum, opiniunculas juniorum amplexus eſt, narratur 3. *Reg. c.* 12. Theologia illa quæ neglectis Scripturis, & Patribus, & Conciliis, conſulit dumtaxat juniores quoſdam Caſuiſtas, num dicenda ſit chriſtiana, judicent ſapientes. In iſtorum libris non paucis quæ alia occurrunt, niſi hæc? Licet, & non licet: peccat, & non peccat: eſt mortale, non eſt mortale: tenetur, & non tenetur: eſt veniale, non eſt veniale: obligat, non obligat: poteſt, & non poteſt: probabile eſt urgere, probabile eſt non urgere: eſt probabile, non eſt improbabile: qui probabiliter operatur, reſutata probabiliore ſententia, prudenter operatur? Hoc eſt commune probabiliſticum idioma. Num hæc opinandi ratio, & modus aptus ſit morum reformationi, alii, qui communi ſenſu a præjudiciis vacuo præditi ſunt, judices ſedeant. Illud mihi certum eſt, quod præferre juniores Caſuiſtas antiquis Eccleſiæ Patribus temeritate non vacat, & ſcandalum ingerit vel ipſis hæreticis, qui heinc anſam arripiunt contemnendi SS. Patres. Quid reſponſuri ſunt iiſdem opponentibus pluris fieri a Catholicis nonnullis unum *bonum Caſuiſtam*, quam Patres omnes, Probabiliſtæ, penitus ignoro. S. Paulus ab ipſa mali ſpecie cavendum eſſe monet. Omnes Scripturæ, omnes Patres vitanda peccandi pericula inclamant. Contra hodie a plurimis appropinquandum eſſe peccato, & abſtinendum ab eodem, docetur. An non appropinquandum eſſe peccato ſuadent qui licitas converſationes familiares utriuſque ſexus, licitos ludos fortuitos, licitam frequentiam theatrorum, comædiarum, chorearum &c. docent?

AXIOMA X.

Datur ignorantia invincibilis fere omnium præceptorum naturalium. Si non advertis te non peccare, non peccas. Quando Confeſſarius prudens advertit pænitentem ſub aliquo peccato mortali teneri, & difficilem ad ſuſcipiendum remedium, poterit illum relinquere in bona fide, quæ a peccato excuſat, & monitionem in tempus opportunum differre. Hoc notetur perma-

maxime pro Confeſſariis mercatorum, & Principum.

ANIMADVERSIO.

Raram ignorantiam invincibilem eſſe juris naturalis, ſaltem præceptorum Decalogi, & eorum quæ inde proxime conſequuntur, ſupra jam oſtenſum eſt. Neceſſitas quoque advertentiæ actualis jam profligata eſt. Ultimam partem, quæ docet, prudentem Confeſſarium debere pœnitentes relinquere in peccato mortali ſordeſcentes, quando prævidet monitionem non profuturam, quia bona fides illos excuſat, infra ex inſtituto profligabo.

AXIOMA XI.

Communiter fideles Eccleſiæ catholicæ diriguntur doctrina probabiliſtica. Confeſſarii in animarum regimine communiter adhibent Caſuiſtas probabiliſtas. Probabiliſmus per omnes cujuſcumque ſtatus homines divagatur. Numquid omnes iſti damnati, nunquid omnes reprobi? Vah trucem Rigoriſmum.

ANIMADVERSIO.

Vel ipſe paganus Seneca *lib. de vit. beat.* ſophiſma iſtud improbavit. *Nulla res nos majoribus malis implicat quam quod ad rumorem componimur, optima rati ea quæ magno aſſenſu recepta ſunt; quorum exempla multa ſunt: nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem vivimus.... Non eſt quod mihi reſpondeas: Hæc major pars eſſe videtur. Ideo enim pejor. Non tam bene cum rebus humanis agitur ut meliora pluribus placeant. Argumentum peſſimi turba eſt. Quæramus quid optime factum ſit, non quid uſitatiſſimum; & quid nos in poſſeſſione felicitatis æternæ conſtituat, non quid vulgo veritatis peſſimo interpreti probatum ſit.* Paganorum ore evulgare Deus voluit veritates iſtas, ut æterno pudore ſuffunderet Chriſtianos, quos in media luce evangelica non pudet, inquit S. Baſilius, multitudine mendacium defendere. Clamabat olim ſanctiſſimus Martyr Cyprianus *epiſt.* ad Donatum: *Inter jura peccatur, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt.* Pluries hoc ſophiſma ſibi opponit S. Auguſtinus: *Quam multi hoc faciunt? Quis non facit? Num omnes perditurus eſt Deus?* Quibus ita occurrit S. Doctor: *Non afferamus doloſas, ſed afferamus divinam ſtateram de Scripturis ſanctis.* Iſtorum autem ora obſtruit Scriptura ſancta Exod. 23. *Non ſequaris turbam ad faciendum malum: nec in judicio plurimorum acquieſcas ſententiæ, ut a vero devies.* A vero deviare Probabiliſtas vel ipſi fatentur, cum præſcindant a veritate, & falſitate, ut probabilitates contrarias ſequantur. Verum etſi univerſus mundus probabiliſta fieret, quod nunquam eveniet, non propterea verbum Dei, quod eſt verbum veritatis, vel tantillum deficiet. Clamat autem Scriptura ſancta pſal. 24. *Univerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas.* Non aliqua, ſed *univerſæ*, ſed omnes viæ Domini ſunt *viæ veritatis, & miſericordiæ.* Clament Probabiliſtæ, creſcat in immenſum Probabiliſtarum multitudo; nunquam divinum oraculum mutationi obnoxium evadet. Gratia divina a ſola Dei miſericordia, non ob aliquod noſtrum meritum, non ob aliquod chimæricum pactum nobis collata, & veritas a Deo revelata nos ducunt ad regnum cæleſte. Quia, inquit Joan. *c.* 1. Chriſtus eſt Verbum caro factum *plenum gratiæ, & veritatis... Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.* Qui gratiæ Chriſti ſuam intimam, inſitamque efficacitatem adimunt; & qui veritati Chriſti falſitatem immiſcent, viam claudunt regni cæleſtis, nulla ſuffragante probabilitate; quæ ſi excuſare interdum a malitia poteſt, ducere ad æternam patriam nequit. Quid ergo multitudinem objicitis? clamat *ſerm.* 224. *ad infant.* S. Auguſtinus. *Timeo vobis non tantum a paganis, non tantum a Judæis, non tantum ab hæreticis, quantum a malis Catholicis. Eligite vobis in populo Dei quos imitemini. Nam ſi* TURBAM *imitari volueritis, inter paucos anguſtam viam ambulantes non eritis.* Turbam non ſequimur, ſed viros graves, pios, & probos. Bene habet. Iſti viri pii, probi, & graves ducunt ne vos cum paucis per viam arctam, & anguſtam, an cum magna turba per viam latam, & ſpatioſam pomparum, theatrorum, ludorum, comædiarum, chorearum, & ſolatiorum? Quid ad hæc? Si per blandam, & deliciis aſperſam viam vos ducunt, ſint pii, ſint graves, vos decipiunt, & ſeducunt, inclamat idem S. Auguſtinus. *Venturi ſunt homines, & dicturi: Magnus ille vir, magnus ille homo.... Videtis, quia luces de illis aliqua flamma ſermonis, & aliquis de ipſis ignis accenditur.* Quid inde? reponit S. Doctor. *Principes ſunt, docti ſunt, magni ſunt, lapides pretioſi ſunt. Quid adhuc dicturus es? Numquid Angeli ſunt? Et tamen (ipſum Paulum audite) ſi Angelus de cælo annuntiaverit vobis, præterquam accepiſtis, anathema ſit.* Advertas velim, homines ineptos, flagitio-

ſos raro ſeducere bonos, quia iſti communiter ut lupi rapaces vitantur. Illi ſeducunt, qui in veſtimentis ovium, inquit *lib.* 3. *Confeſ.* colorant ſermones ſuos. *Sunt qui ſeducunt magno, & blando, & honeſto nomine colorantes, & fucantes ſermones ſuos.* Innumera alia Patrum teſtimonia nunc prætereo.

AXIOMA XII.

Qui confiteri, qui audire Confeſſiones, & adminiſtrare Pœnitentiæ ſacramentum poſſent, ſi, miſſis libris caſuiſticis, & probabiliſticis, legenda eſſent Evangelia, aut opera Genneti, Pontaſii, Natalis Alexandri, Merbeſii, Antoine, & ſimilium? Sacramenta rari ſuſciperent. Eccleſiæ noſtræ deſertæ evaderent.

ANIMADVERSIO.

Plurimorum ore circumferri & evulgari hoc axioma, notiſſimum eſt. Quid in hac hypotheſi accideret, divinare nolim. Illud ſcio, evangelicam doctrinam, animarumque ſalutem æternam, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, Dei miniſtris cordi eſſe debere. Ut vero in hunc finem recta tendunt ſacramenta rite frequentata; ita maxime avertunt ab eodem ſacramenta indigne, aut oſcitanter ſuſcepta, tantum ut invecto mori fiat ſatis. In id totis artubus incumbere ſacri miniſtri debent ut Chriſtianorum mores ad divinis legis normam ita componantur quo digne ſacramenta frequentare queant.

CAPUT III.

De virtute pœnitentiæ.

I. QUÆST. I. *Quid ſit pœnitentia generatim accepta?* RESP. Pœnitentiæ vocabulum late patet. 1. Significat dolorem de quacumque re ſive bona, ſive mala, quam quis aliter vellet. 2. Eſt dolor ob crimen patratum conceptus non Dei, ſed ſui ipſius cauſa, qualis fuit dolor Eſau. 3. Eſt dolor de peccato, propterea quod eſt offenſa Dei.

II. Tria apud Theologos pœnitentia includit. 1. prioris vitæ reſipiſcentiam, & mutationem. 2. ejuſdem vitæ dolorem, & deteſtationem. 3. punitionem quam peccator ſibi imponit, vel ſibi impoſitam libenter ſuſtinet, ut Deo ſatisfaciat.

III. Pœnitentia, altera vera, & eſt internus animi dolor de patrato peccato, Dei cauſa conceptus cum deteſtatione præteritæ vitæ, & propoſito melioris, & cum ſatisfaciendi deliberatione conjunctus. Altera falſa, qua quis affligitur non Dei, ſed ſui ipſius cauſa, puta quia peccata infamiam generant, aut temporale damnum. Vera pœnitentia, altera interior, quæ eſt ipſa virtus pœnitentiæ jam deſcripta; alia exterior, quæ eſt ipſum ſacramentum novæ legis a Chriſto inſtitutum.

IV. Pœnitentia eſt vera virtus. Quoniam quæ præcipiuntur a Deo, ad virtutem attinent. Pœnitentia autem frequenter a Deo præcipitur Matth. 3. *Pœnitentiam agite.... Facite fructum dignum pœnitentiæ.* Rurſus Luc. 6. *Agite pœnitentiam.* Vide S. Thom. 3. *p. q.* 85. *a.* 1.

V. Pœnitentia hæc virtus infuſa eſt, ut ex Scripturis ſanctis colligitur, & definivit *ſeſſ.* 6. *can.* 8. Tridentinum. *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Hæc pœnitentiæ virtus quovis tempore neceſſaria iis qui peccaverunt, fuit, neceſſitate medii, & præcepti divini, ut definivit Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 1.

VI. QUÆST. II. *Quot gradibus ad pœnitentiæ virtutem pervenitur?* RESP. Sex numerantur a Theologis. 1. Dei operatio nos convertentis. 2. motus fidei. 3. motus timoris ſervilis. 4. motus ſpei. 5. motus caritatis. 6. motus timoris filialis. Quam doctrinam explicat 3. *p. q.* 85. *a.* 5. S. Thomas, & Tridentinum *ſeſſ.* 6. *c.* 6.

VII. QUÆST. III. *Quinam ſint pœnitentiæ effectus?* RESP. 1. Eſt remiſſio omnium peccatorum. 2. eſt remiſſio pœnæ æternæ. Pœna tamen temporalis non ſemper tota remittitur. Remittuntur quoque peccata venialia. Peccata ſemel per pœnitentiam remiſſa, abſolute & ſimpliciter per ſequens peccatum poſt pœnitentiam patratum non reviviſcunt. Redeunt tamen ſecundum quid, inquit 3. *p. q.* 88. *a.* 1. S. Thomas, *inquantum ſcilicet virtualiter in peccato ſequenti continentur.* Quare tanto gravior eſt malitia peccati ſequentis, quanto plura & ſceleſtiora fuerunt peccata per pœnitentiam dimiſſa. Per pœnitentiam recuperantur quoque virtutes amiſſæ, non tamen ſemper in æquali gradu, ſed juxta majorem aut minorem fervorem pœnitentis.

CAPUT IV.

De ſacramento Pœnitentiæ, ejuſque materia remota, & proxima.

I. Quæst. i. *Quid ſit ſacramentum Pœnitentiæ?* Resp. Definiri ſolet: *Eſt ſacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, quo per juridicam Sacerdotis abſolutionem homini contrito, & confeſſo remittuntur peccata poſt Baptiſmum commiſſa.* Primæ particulæ rationem genericam produnt; ceteræ particulæ exprimunt poteſtatem in Sacerdote remittendi peccata poſt Baptiſmum patrata homini contrito, & confeſſo. Hæ ultimæ particulæ declarant diſpoſitiones neceſſarias in pœnitente, qui ſuſcipere hoc ſacramentum velit.

II. Novatores ex albo ſacramentorum rejiciunt Pœnitentiam. Sed iſtorum errorem improbatur ex S. Matth. *c.* 16. ubi Petro Chriſtus inquit: *Tibi dabo claves regni cælorum: quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Mitto alia plurima teſtimonia divina. Inſtitutum fuiſſe hoc ſacramentum a Chriſto præcipue poſt reſurrectionem, declarat *ſeſſ.* 14. *c.* 1. Tridentinum.

III. Sacramentum iſtud eſt omnibus poſt Baptiſmum lapſis neceſſarium ad ſalutem obtinendam, ut *ſeſſ.* 14. *c.* 2. Tridentinum definivit. Hoc ſacramentum iterari poſſe Catholici omnes docent.

IV. Quæst. ii. *Quænam eſt materia iſtius ſacramenti?* Resp. Duplex iſtius ſacramenti materia, remota, & proxima. De illa nunc, de hac poſtea. Materia remota ſunt peccata vel mortalia, vel venialia poſt Baptiſmum commiſſa. Originale enim, vel actualia crimina ante Baptiſmum patrata non ſunt iſtius ſacramenti materia. Nullum eſt ſcelus, quantumvis graviſſimum, quod remitti hoc ſacramento nequeat, ut contra Montaniſtas, & Novatianos Eccleſia definivit.

V. Quæst. iii. *Quænam eſt materia proxima iſtius ſacramenti?* Resp. Sunt tres actus pœnitentis, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio, ut innuit Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 3. De ſingulis ſermo nobis inſtituendus eſt,

CAPUT V.

De contritione prima Pœnitentiæ parte, ejuſque naturali, divinoque præcepto.

I. Quæst. i. *Quid ſit contritio generatim ſumpta?* Resp. Univerſe ſpectata, prout a perfecta, & imperfecta abſtrahit, a verbo *contero* ſuam ducit originem. *Contero* idem ſonat ac divido, ſcindo, confringo. Ideo Propheta Joel *c.* 2. clamat: *Scindite corda veſtra.* Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 4. ſic eam definit: *Contritio animi dolor, ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero.* Dicitur *animi dolor*, quia intra animum ſiſtit. Additur *deteſtatio*, quia pœnitentia non ſolum eſt reſipiſcentia, ut contendunt Lutherani, ſed etiam anteactæ vitæ odium. *De peccato commiſſo*, ideſt de omnibus peccatis. *Cum propoſito* &c. Propoſitum iſtud expreſſum communiter eſſe debet. Hæc duo, dolor de peccato patrato, & propoſitum non peccandi de cetero ita connexa ſunt, ut unum conſiſtere ſine altero nequeat.

II. Proprietates contritionis ſunt iſtæ. *Libera, bona, ſupernaturalis, vera, ſincera, magna, vehemens.* Contritio itaque eſt actus non coactus, ut blateravit Lutherus, ſed liber, & bonus. Preterea ſupernaturalis ſit oportet, tum ratione divini auxilii, ſine quo conteri nemo poteſt, tum ratione motivi, a quo ſpeciem capiat. Addit Concilium *loc. cit.* cum voto præſtandi omnia quæ requiruntur ad ſacramentum Pœnitentiæ, nempe confitendi, & ſatisfaciendi. Votum iſtud neceſſarium eſt. Præter divinum auxilium, & fidem, timor æternæ pœnæ, & beatitudinis amittendæ, turpitudo peccati quatenus offenſa Dei, & amor ſaltem inchoatus divinæ bonitatis influunt in contritionem. Vera & ſincera contritio eſſe debet, quæ non in quibuſdam lacrymis, non in lectione alicujus libelli, ſed in intimo ſummoque voluntatis dolore ſita eſt.

III. Contritio hæc ſumma appretiative eſſe debet, quæ Deum omnibus creaturis anteponat, & vehemens, quæ maximo ardore in odium peccati, & amorem Dei feratur. Propheta Michæas dolorem contritionis parturientis doloribus aſſimilat c. 4. *Dole, & Satage filia Sion quaſi parturiens:* & Iſaias c. 59. *Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes gememus.* Neceſſe haud eſt ut erumpat in lacrymas, quæ interdum

fluunt ex indole, & ſenſuum diſpoſitione.

IV. QUÆST. II. *Præceptum contritionis obligatne continuo ac homo peccavit?* RESP. Neceſſariam eſſe contritionem jure naturali, divino, & eccleſiaſtico fatentur omnes. De tempore obligationis diſputant Theologi. Plures docent hoc præceptum urgere ſingulis diebus feſtis, quibus audiendum eſt Miſſæ Sacrificium. Alii quoties peccatum commiſſum memoriæ occurrit. Alii continuo ac patratum peccatum eſt. Illorum opinio qui limitant hoc præceptum ad mortis articulum, & ad receptionem, vel adminiſtrationem ſacramentorum, penitus falſa eſt, & vi juſti ratiocinii proſcripta.

V. *Tom.* I. *in Decalog. lib.* I. *diſſ.* 4. *c.* 10. fuſo calamo diſpexi quæſtionem de obligatione contritionis *ſtatim* poſt patratum crimen letale. Τὸ *ſtatim* moraliter, non phyſice accipiendum eſt. Latitudo temporis præciſe definiri nequit. Graviores Theologi Scripturarum, & Patrum teſtimoniis nixi docent mortaliter peccare illos qui diu differunt converſionem. Quantum temporis comprehendit τὸ *diu*? Aliqui dicunt menſem. Ego hebdomadam præter propter intelligerem. Sententia hæc, quæ defendit peccatorem differentem ultra hebdomadam ſuam converſionem media contritione, graviter peccare, mihi videtur probabilior. Scripturæ ſanctæ paſſim, ſicut & Patres omnes invehuntur contra peccatores differentes ſuam converſionem ad Deum. Admiſſa plurium opinatione, qua efficacitate concionatores e ſuggeſtu revincere peccatores valent ut non differant de die in diem ſuam converſionem, ut ſtatim ſe convertant, quia incertum eſt mortis tempus, & qua hora non putamus Filius hominis veniet? Qui in peccato perſiſtunt, periculo moriendi in peccato ſe exponunt. Homo peccato mortali inquinatus mancipium diaboli eſt. Licitum ne eſt diabolo inſervire, aut in ejuſdem famulatu perſeverare? Expedit ne ſub ira Dei, & in ejuſdem rebellione perſiſtere? Expergiſcimini filii hominum, & Deum audite clamantem: *Ne differas de die in diem*: non dicit de menſe in menſem, de anno in annum, ſed *de die in diem*. Legite divina teſtimonia, & Patrum documenta quæ *loc. cit.* adduxi, quæque hic repetere opus non eſt.

VI. QUÆST. III. *Quid de opinione Leandri, aſſerentis præceptum contritionis obligare per ſe tantum in articulo mortis, dicendum?* RESP. P. Leander *tr.* 5. *diſ.* 1. *q.* 38. allegat pro reſcripta opinione Vaſquez, Hurtadum, Diana, Villalobosium, Lugo citantem Navarrum, Durandum, Sotum, Bonacinam citantem Suarez, Molfeſium, Filliucium. Hæc opinio falſa, & laxa eſt. Num omnes citati auctores eam doceant, penes Leandrum eſto. Præterea hæc opinio damnata eſt. Evinco. Eccleſia damnavit opiniones caſuiſticas defendentes præceptum caritatis non urgere per ſe extra articulum mortis, vel extra quinquennium. Ergo damnata quoque eſt præfata opinio. Probo. Peccatores aſtringuntur ne extra articulum mortis, & intra quinquennium amare Deum? Ais? Ergo etiam tenentur conteri. Nequeunt enim amore caritatis Deum proſequi, niſi conterantur de patratis culpis. Ergo damnatio prioris doctrinæ neceſſario infert damnationem alterius.

VII. QUÆST. IV. *Quid ſentiendum de ſequenti opinione P. Sporer?* RESP. P. Sporer 3. *p. c.* 2. *ſect.* 2. § 2. *n.* 174. ait: „ Præceptum contritionis etiam in *articulo mortis* „ non obligat hominem peccatorem uſu ſacramenti cum attritione juſtificatum . . . „ Ita Henriquez, Vaſquez, Canus, pluribus allegatis Cardinalis De-Lugo. . . . „ Diaſtillus, Layman. “ Hæc opinio falſa eſt, &, ut imbecillitati meæ videtur, æternæ Chriſtianorum ſaluti perniciosiſſima. Præceptum enim caritatis impleri ſine contritione aut implicita, aut explicita nequit. Ergo relata opinio contenta videtur in *theſi* 7. proſcripta ab Innoc. XI.

VIII. QUÆST. V. *An præceptum contritionis ex caritate conceptæ* DESIERIT *in lege evangelica admiſſo ſacramentorum uſu?* RESP. Affirmat P. Sporer *loco cit. n.* 173. his verbis. „ Præceptum contritionis non obligat eos „ qui uſu ſacramenti cum attritione juſtificati ſunt, aut juſtificari volunt. *Communiſſima* apud citandos infra. Ratio eſt, „ quia Chriſtus in nova lege *ſingulari privilegio* aliud quoque medium juſtificationis „ inſtituit, ſcilicet ſacramenta mortuorum „ Baptiſmi, & Pœnitentiæ, ut proinde modo ſolius contritionis perfectæ NECESSITAS „ DESINAT: alioquin certe Chriſtus inſtituens, ac præcipiens confeſſionem ſacramentalem, medium *per ſe ſatis durum*, „ & *difficile*, *ſi inſuper etiamnum requireretur contritio perfecta*, & ipſa peccatori ſatis difficilis, *non alleviaſſet*, ſed multum „ aggravaſſet onus *legis*, eſſemuſque PEJORIS „ conditionis Chriſtiani quam olim veteres, „ qui ad ſolam contritionem obligati per „ eam juſtificabantur. “

IX.

IX. Lacrymis amariſſimis hæc inaudita paradoxa deflenda ſunt potius quam acri ſtilo perſtringenda. Evertunt primum Religionis chriſtianæ fundamentum, nempe caritatis legem. Et tamen hanc doctrinam *communiſſimam* vocat P. Sporer, & pro ea citat *Henriquez*, *Vaſquez*, *Canum*, *De-Lugo*, *Dicaſtillum*, *Laymanum*. Lex evangelica eſt lex amoris, ut univerſum Evangelium Chriſti, ut Patres, & Concilia, & tota Eccleſia clamant. Sacramentum confeſſionis eſt *durum*, *& difficile*, reponit citatus Caſuiſta cum aliis a ſe allegatis. Sed caritate ſuave fit, reſpondent Patres omnes. Quid? inſurgunt Caſuiſtæ iſti: ſi amor caritatis neceſſarius eſſet cum ſacramento, *Chriſtus non alleviaſſet, ſed multum aggravaſſet onus legis, eſſemuſque pejoris conditionis quam olim Hebræi*. Hæc meditentur lectores, & lacrymas, ſi valent, contineant. Hæc paradoxa reſcribo, ut aliquando dedoceantur qui ſunt his caſuiſticis commentis præventi, & recogitent recitatam doctrinam eſſe principium quoddam, unde innumera alia paradoxa proficiſcuntur. Vide plura *Tom. 9. lib.* 1. *diſ.* 1. *c.* 8.

X. Subdit *ibidem n.* 177. „ Præceptum „ contritionis *per ſe tantum* obligare in articulo mortis, & NUNQUAM ante, *docent* „ *graviſſimi* Doctores. “ P. Georgius Gobat *tract. 6. n.* 139. ſimiliter ſcribit: „ Dico 6. *Probabile quidem eſt*, nullum extare præceptum de contritione per ſe loquendo elicienda ante articulum mortis. “

XI. Ecce quomodo per τὸ *probabile* vel ipſa prima chriſtianæ Religionis mandata ad nihilum rediguntur. Jam ſupra oſtenſum eſt, ejuſmodi opiniunculas falſas, laxas, & vi juſti ratiocinii proſcriptas eſſe.

XII. QUÆST. VI. *Peccator qui per annum confiteri nequit ex defectu Confeſſarii, tenetur ne ad contritionem?* RESP. Hanc quæſtionem proponit P. Dominicus Viva *q. 3. a. 1. n.* 8. & eam his verbis reſolvit. „ Reſpondeo „ quidem cum Conink, & aliis *communiter* „ NEGATIVE. Falſum eſt enim quod Eccleſia determinavit tempus illud indeterminatum pœnitendi in genere . . . . Ad regulas adductas, *Qui non poteſt totum &c.* „ reſpondeo, eas valere quando totum, & „ partes ſunt *homogeneæ*, non vero quando „ ſunt *heterogeneæ*. “

XIII. En diſtinctiunculæ a Peripatetica Philoſophia hauſtæ, quibus primaria Chriſti præcepta eluduntur. Præcepta evangelica his quiſquiliis *homogeneæ*, & *heterogeneæ* involvuntur? Damnata, nedum falſa, & laxa imbecillitati meæ videtur hæc doctrina *P. Viva*. Nam damnata eſt hæc theſis: *Tunc ſolum obligat* (præceptum caritatis) *quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam qua juſtificari poſſimus*. Tenemur juſtificari ſingulis annis ex præcepto Eccleſiæ; & damnata eſt theſis, quia *ſolum tunc* mandatum caritatis urgere aſſerebat. P. Viva autem neque intra annum teneri nos ad juſtificationem, deficiente Confeſſario, docet: quia præceptum caritatis & contritionis non urget. Ergo vi juſti ratiocinii, niſi fallor ipſe, magis damnata eſt hæc doctrina *P. Viva* quam ſuo Conink communem appellat. Et revera ipſe communis ſenſus hanc doctrinam deteſtatur. Quoniam qui non poteſt totum, nempe conteri, & ſimul confiteri, ſaltem conteratur. Qui non poteſt ſolvere centum, ſolvat ſaltem decem dum poteſt. Hoc verum habet, reponit P. Viva, quando partes ſunt *homogeneæ*, ſecus quando ſunt *heterogeneæ*. Peregregie. Commenta hæc, & ſimilia quæ paſſim occurrunt in pluribus libris caſuiſticis, mihi terrorem ingerunt. Siquidem univerſa Scriptura ſancta, & omnes Patres oppoſitum docent.

XIV. Animos addit P. Sporer adverſus Scripturas, & Patres *n.* 178. *& ſeq.* his verbis. „ Abſterrent te graviſſimæ SS. Pa„ trum, & ſacræ Scripturæ ſententiæ tam „ ſerio, & minaciter urgentes maturam pœ„ nitentiam, & damnantes ſeram dilatio„ nem pœnitentiæ. “ Audi reſponſum. *At quidni commode intelligi poſſunt de conſilio ſane, optimo, ac ſaluberrimo; aut ad ſummum de præcepto non debere nos nimis diu permanere in ſtatu peccati mortalis?* Nimis diu, ideſt uſque ad mortem, vel per quinquennium. Conſilium tantum eſt ne peccatores chriſtiani perſeverent ſub tyrannide diaboli, & rebelles a Deo?

XV. QUÆST. VII. *Utrum ſit nimium laxa opinio De-Lugo negantis præceptum contritionis in articulo mortis?* RESP. Hæc ſcribit *diſp. 7. de pœnit. ſect.* 13. *n.* 271. Cardinalis de Lugo. „ An ille qui ſuſcipit ſacramentum Pœ„ nitentiæ cum attritione cognita, debeat „ adhuc ſub peccato mortali habere contri„ tionem ſaltem in articulo mortis? Affir„ mant multi, Suarez. . . . Nugnus. . . San„ chez . . . . Granado . . . . Valentia &c. „ Contrariam tamen ſententiam docent alii „ multi, Coninch, Becanus, Layman, Fa„ gundez, Faber, Diana, Turrianus, Sa„ las, & alii recentiores. . . . n. 263. *Hæc*

„ *poſterior ſententia* ſemper mihi VERIOR viſa eſt. “

XVI. Audiſtin'? Non probabilis modo, ſed *verior* etiam ſemper illi viſa eſt. Nobis autem ſemper falſa, & vi juſti ratiocinii damnata videtur præfata doctrina. Neque in articulo mortis contritionis naturale, divinumque præceptum urget? Deſiit, & in nihilum occidit in evangelica lege reſpectu illorum qui confitentur, præceptum contritionis, etiam in extrema lucta. Neque in hoc extremo Chriſtiani amore caritatis Deum proſequi, neque conteri ex dolore offenſæ irrogatæ infinitæ Dei bonitati aſtringuntur.

CAPUT VI.

De inſufficientia attritionis formidoloſæ, ſeu ſervilis ad ſacramentum Pœnitentiæ valide ſuſcipiendum.

QUæſtionem ſummi momenti diſcutiendam aggredimur; idcirco ut clare, & perſpicue pleno in lumine veritatem conſtituamus, caput iſtud in ſequentes §. §. tribuemus.

§. I.

Status quæſtionis aperitur.

I. ATtritio *formidoloſa*, ſeu ſervilis illa dicitur quæ concipitur ex metu gehennæ, & peccati turpitudine. Sub hoc timore gehennæ comprehenditur etiam amiſſio beatitudinis. Alii addunt neceſſitatem amoris ſpei, ſeu concupiſcentiæ, quo Deus diligitur ut nobis bonus, ſeu ut beatitudo noſtra. Hanc attritionem quocumque caritatis etiam incohatæ amore deſtitutam ſufficere ad ſacramentum Pœnitentiæ defendunt plurimi; negant vero graves alii Theologi, & ego cum illis. Pro controverſiæ deciſione primum omnium præjudicia adverſariorum convellenda ſunt.

§. II.

PRÆJUDICIUM PRIMUM.

Evidenter falſum eſt Tridentinum definiiſſe attritionem ſervilem ſufficere ad ſacramentum Pœnitentiæ; immo aperte repugnat tali opinioni.

I. IN duabus ſeſſionibus nempe 6. & 14. ſermo habetur in hoc Concilio de diſpoſitionibus ad Baptiſmum, & Pœnitentiam. In priori aperte neceſſitas amoris caritatis incohatæ aſſeritur, ut infra oſtendam. In poſteriori nullo modo favet adverſariis.

II. Cardinalis Pallavicinus *in Hiſt. Concil. Trident. lib.* 12. *c.* 10. narrat, in decreto primum formato inſertum fuiſſe verbum *ſufficere*, & contradicentibus Epiſcopis ſubſtitutum fuiſſe verbum *diſponere*. Hoc factum extra controverſiam eſt. Ergo Tridentinum non modo non declaravit attritionem formidoloſam *ſufficere*, ſed hanc opinionem abrogavit, & ſubſtituit contrariam, quæ docet attritionem ſervilem *diſponere* quidem, ſed non *ſufficere*.

III. Innumera ſunt ſophiſmata, quibus *Attritionarii* implicare, & obſcurare hoc decretum pertentant. Huc fere omnia recidunt. *Tò diſponit*, inquiunt, idem ſonat ac *ſufficit*, quia attritio ſervilis etiam extra ſacramentum diſponit. Ergo Tridentinum loquitur de diſpoſitione proxima quæ idem valet ac *ſufficit*.

IV. Ergo illuſoria eſt reformatio decreti. Ergo cum Tridentinum delevit verbum *ſufficit*, & ſubſtituit verbum *diſponit*, fucum fecit Catholicis, iiſdemque illuſit, ſi ambo verba idem ſignificant. Extra ſacramentum attritio ſervilis diſponit remote; in ſacramento minus remote, ſeu propinquius. Ergo proxime? ergo ſufficit? Ineptiæ hæ ſunt.

§. III.

PRÆJUDICIUM SECUNDUM,

Quo plures præventi falſo exiſtimant, caritatem in quocumque gradu etiam remiſſo juſtificare impium extra ſacramentum.

I. UT hoc præjudicium penitus labefactem in medium adduco doctrinam communem penes omnes Theologos ſcholaſticos, ut celeberrimi Salmanticenſes ſcholaſtici *tom.* 12. *tract.* 24. *diſp.* 7. *dub.* 1. §. 1. *n.* 8. teſtantur. Eſt autem ejuſmodi. Omnes actus tum naturales, tum ſupernaturales attingentes idem prorſus formale objectum, ſeu ſub eodem formali motivo, ſive fidei, ſive ſpei, ſive caritatis, ſive temperantiæ, ſive juſtitiæ, ſive caſtitatis &c. alii ſunt perfecti, alii imperfecti, alii producunt ultimum effectum, alii diſponunt, ſed non producunt hunc effectum. Ergo communi Theologorum ſenſu cauſa noſtra finita eſt. Ergo caritas imperfecta, & in gradu remiſſo non expellit maculam peccati, cum hæc expulſio ſit ultimus operis juſtificationis, pluribus actibus conſtantis, effectus.

II.

Digitized by Google

II. Confirmat hanc doctrinam Catechiſmus Concilii Tridentini 2. *p. c.* 5. ubi 79. ſectionibus hanc materiam diſpicit, & nec verbulum habet de attritione ſervili. Hæc autem ſcribit §. 36. *Primum itaque dicendum eſt, Confeſſionis inſtitutionem nobis ſummopere utilem, atque adeo neceſſariam eſſe.* Cur? Attente perpende. *Ut enim concedamus, contritione peccata deleri, quis ignorat* ADEO VEHEMENTEM, ACREM, & INCENSAM *eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari, conferrique poſſit? At quoniam* PAUCI ADMODUM *ad hunc* GRADUM *pervenirent, fiebat etiam ut a* PAUCISSIMIS HAC VIA *peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret: quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves regni cæleſtis Eccleſiæ tradidit.*

§. 37. *Confeſſio contritionem perficit. Etenim ex fidei catholicæ doctrina omnibus credendum, & conſtanter adfirmandum eſt, ſi quis ita animo affectus ſit ut peccata admiſſa doleat, ſimulque in poſterum non peccare conſtituat, etſi hujuſmodi dolore non afficeatur qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit, ei tamen, cum peccata Sacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium ſcelera omnia remitti, ac condonari.*

III. Adeo hæc luculenta ſunt, ut penitus omnium adverſariorum ora mihi videantur obſtruere. Catechiſmus explicat contritionem, quæ eſt principalis pars materiæ ſacramenti. Docet hanc contritionem eſſe *caritatis actionem* §. 27. Diſtinguit iſtius contritionis gradus, & declarat *admodum paucos eſſe* qui ad *hunc* fervoris *gradum* neceſſarium ad juſtificationem extra ſacramentum *perveniant. Quare*, ſubdit, *neceſſe fuit* &c. Quid præſtat hoc ſacramentum? *Contritionem perficit.* Quomodo? quia ſi peccator *hujuſmodi dolore non afficiatur qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit, ei tamen, cum peccata Sacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium omnia ſcelera remitti, ac condonari* conſtat.

IV. Miſſis teſtimoniis Patrum, & præſertim S. Auguſtini, unus in medium prodeat S. Thomas, qui *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 4. *ad* 1. hæc ſcribit: *Dicendum, quod actus caritatis poteſt dici dupliciter: vel qui eſt ex caritate; & hoc non eſt niſi in habente caritatem: vel qui eſt ad caritatem, non ſicut meritorius, vel generativus, ſed ſicut* PRÆPARATIVUS, *& ſic actus caritatis* ANTE CARITATIS *habitum haberi poteſt, ſicut facere juſta eſt* ANTE *habitum juſtitiæ. Vel poteſt dici, quod in amicitia caritatis movetur animus ad amandum Deum ex ſimilitudine gratiæ; ſed in dilectione naturali ex ipſo bono naturæ, quod etiam eſt ſimilitudo ſummæ bonitatis. Et propter hoc dicendum, quod cum dicitur, quod habens caritatem diligit Deum* PROPTER SE IPSUM, *ly* propter *denotat habitudinem finis, & efficientis, quia ipſe Deus ſuperaddit naturæ, unde in ejus dilectionem tendit. Sed cum dicitur de* CARENTE CARITATE, *quod diligit propter ſe ipſum, ly* propter *denotat habitudinem finis, & non efficientis.*

V. Hanc eamdem doctrinam explicat ibi *diſt.* 28. *q.* 1. *a.* 3. *ad* 2. his verbis. *Dicendum, quod ſicut aliarum virtutum actus dupliciter conſiderari poſſunt, vel ſecundum quod ſunt a virtute, vel ſecundum quod antecedunt virtutem; ita etiam eſt de caritate: poteſt enim aliquis etiam caritatem* NON HABENS *diligere proximum, & Deum etiam ſuper omnia, ut quidam dicunt: & hoc diligere intelligitur* ACTUS CARITATIS *ſub præcepto directe cadere, & non ſolum ſecundum quod a caritate* (habituali) *procedit.*

VI. Rurſus 2. 2. *q.* 19. *a.* 8. hæc docet. *Perfectum, & imperfectum non diverſificant ſubſtantiam rei; ſed timor initialis, & filialis differunt ſecundum perfectionem, & imperfectionem caritatis, ut patet per Auguſtinum.* Deinde in *cor. art.* hæc reſolvit. *Sic non accipitur initialis timor, ſecundum quod diſtinguitur a timore ſervili, & filiali; ſed accipitur ſecundum quod competit ſtatui incipientium, in quibus incobatur quidam timor per incobationem caritatis. Non tamen ineſt eis timor filialis* PERFECTE, *quia nondum pervenerunt ad perfectionem caritatis. Et ideo timor initialis hoc modo ſe habet ad filialem, ſicut caritas imperfecta ad perfectam. Caritas autem perfecta, & imperfecta non differunt ſecundum* ESSENTIAM, *ſed ſolum ſecundum* STATUM.

VII. Luculentius hanc doctrinam confirmat 1. 2. *q.* 113. *a.* 10. hoc pacto. *Eſt enim iſte communis & conſuetus curſus juſtificationis ut, Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum, primo quidem converſione imperfecta, ut poſtmodum ad perfectam deveniat, quia* CARITAS INCOHATA MERETUR AUGERI, *ut aucta mereatur perfici, ſicut Auguſtinus dicit* (tract. 5. in epiſt. Joan.) *Quandoque vero Deus tam vehementer animam movet, ut ſtatim quamdam perfectionem juſtitiæ aſſequatur; ſicut fuit in converſione Pauli, adhibita etiam exterius miraculoſa proſtratione: & ideo converſio Pauli tanquam mi-*

Digitized by Google

miraculoſa in Eccleſia commemoratur celebriter.

VIII. Tandem 3. *p. q.* 86. *a.* 3. hanc eamdem doctrinam declarat inquiens: *Peccatum mortale non poteſt ſine vera pœnitentia remitti, ad quam pertinet deſerere peccatum, in quantum eſt contra Deum; quod quidem commune eſt omnibus peccatis mortalibus: ubi autem eſt eadem ratio, & idem effectus. Unde non poteſt eſſe vere pœnitens de uno peccato qui non pœnitet de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt* CONTRA DEUM *ſuper omnia dilectum* (QUOD REQUIRITUR AD RATIONEM VERÆ PŒNITENTIÆ) *ſequeretur quod de omnibus pœniteret. Unde ſequitur quod impoſſibile ſit unum peccatum remitti ſine alio.* Ad rationem itaque pœnitentiæ neceſſario requiritur diſplicentia de peccato, *quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum.* Et loquitur Angelicus de pœnitentia cum ſacramento neceſſaria, ut conſtat ex articulo præcedenti, ad quem hic ſe remittit.

IX. Hæc adeo comperta ſunt, & decretoria, ut fateamur oportet, Thomiſtas illos qui oppoſitum docent, non attigiſſe fontem angelicæ doctrinæ, ſed ex corruptis rivulis aquas ſuas derivaſſe. Quod iſti opponunt ex 4. *diſtinct.* 17., ſeu *in ſuppl. q.* 5. *a.* 3. ubi ait, quod *quantumcumque ſit parvus dolor, dummodo ad contritionis rationem ſufficiat, omnem culpam delet*, ex ignorantia opponentis oritur. Ibi enim Angelicus loquitur, ut ex argumento proluſotio conſtat de contritione gratia ſanctificante informata, quæ etſi remiſſa, delet omnem culpam. Vanum itaque commentum eſt omnem caritatem actualem in gradu remiſſo peccata delere.

§. IV.

PRÆJUDICIUM TERTIUM.

Quo Attritionarii Rigoriſmi notam inurunt caritati evangelicæ, & formidoloſam attritionem benignitatis larva induunt.

I. IN veteri Teſtamento, inquiunt Attritionarii, ſola contritio delebat peccata. In nova lege inſtitutum eſt ſacramentum Confeſſionis. Si neceſſaria in hac lege eſſet contritio ex caritate incohata concepta, Chriſtus non *levigaſſet*, ſed aggravaſſet jugum: quod dici non poteſt, cum ipſe teſtetur: *Jugum meum ſuave eſt.*

II. Hoc adverſariorum paradoxon hoſtiliter pugnat cum Evangelio. Clamat Paulus Rom. 8. *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in* TIMORE, *ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.* Clamat S. Auguſt. tract. 15. in Joan. *Verum eſt quod ipſe dicit:* Jugum meum ſuave eſt. *Quidquid enim durum eſt in præceptis, ut ſit leve caritas facit.* Et rurſus in *epiſt. ad Rom.* idem Auguſtinus docet: *Evidentiſſime duorum Teſtamentorum diſtincta ſunt tempora: illud enim ad timorem pertinet, novum ad caritatem.* S. Thomas in *c.* 4. *Matth.* inquit: *Vetus erat lex timoris, nova vero amoris.* Hæc eſt doctrina omnium Patrum. Durum eſt Confeſſionis jugum; ſed caritate ſuave fit. Adverſarii auferunt ab hoc jugo caritatem. Ergo jugum *durum*, & duriſſimum remanet. Ipſi exiſtimant ſuave reddi jugum, *ſi ala caritatis*, inquit Auguſtinus, ab eo præcidatur. Sed mirum in modum falluntur, ut Patres omnes docent. Contendunt ſuave reddi jugum, ſi accommodetur carni, & ſanguini, ſi diminuantur præcepta; ſed in hoc graviter errant: & gravius errant, dum ſententiæ noſtræ notam *Rigoriſmi*, *Janſeniſmi*, & *Bajaniſmi* inurunt. Janſeniſtæ defendunt primum caritatis mandatum, defendunt præceptum contritionis, neceſſitatem caritatis incohatæ ad ſacramentum. Janſeniſtæ defendunt myſteria Trinitatis, Incarnationis, Euchariſtiæ &c. Ideo neganda hæc omnia? Janſeniſtarum, & Proteſtantium errores ſtrenue refellendi ſunt. Sed ut victoria obtineatur, purganda eſt a laxarum opinionum commentis, unde ſcandalum accipiunt hæretici, evangelica Moralis. Alioqnin inanis erit omnis vociferatio contra Janſeniſtas, & Bajaniſtas.

§. V.

Pauca præmittuntur de diverſitate timoris.

I. TImor triplex. 1. Naturalis, quo quis, natura duce, temporalia mala reformidat. 2. Mundanus, quo dumtaxat hominum reſpectu, a malo abſtinetur. 3. Divinus, qui Deum reſpicit. Hic divinus timor duplex: ſervilis alter, dum quis non juſtitiæ amore, ſed gehennæ metu a malo abſtinet; alter caſtus, qui Deum ut ſupremum Dominum reveretur, & ne ei diſpliceat, a peccato ſe coercet. Timor iſte duplex: initialis, qui eſt timor culpæ cum formidine pœnæ conjunctus; filialis, quo quis ad Deum convertitur, non formidine pœnæ, ſed amore juſtitiæ, & caritatis, ut 2. 2. *q.* 59. *a.* 2. docet S. Thomas.

II. Timor naturalis malitiam vel bonitatem.

tem recipit a bono, vel pravo voluntatis affectu. Timor mundanus ſuapte natura malus eſt.

III. In timore ſervili duo diſtinguenda. Timor ipſe, & ejus ſervilitas. Timor pœnæ bonus eſt. Servilitas mala, cum ſit affectus peccati in animo latitans, quo, niſi pœna immineret, peccatum eligeretur. Hinc duplex timor ſervilis diſtingui a Theologis ſolet: unus qui dicitur abſolute ſervilis; alter qui nuncupatur *ſerviliter* ſervilis. Ille bonus, iſte malus eſt.

IV. De fide eſt attritionem ex gehennæ, & pœnarum metu conceptam bonam & utilem eſſe ad juſtificationem, ut Tridentinum *ſeſſ. 6. can.* 8. definivit. Tandem attritio ex gehennæ timore concepta, præcedente fide, ſupernaturalis eſt, cum diſponat ad juſtificationem.

§. VI.

Inſufficientia attritionis ſervilis ad ſacramentum Pœnitentiæ oſtenditur.

I. Timor ſufficiens ad ſacramentum Pœnitentiæ debet penitus excludere omnem voluntatem peccandi, ut omnes fatentur: timor ſervilis hanc voluntatem penitus non excludit: ergo eſt inſufficiens. Demonſtratur ſecunda propoſitio. Voluntas peccandi, ſeu peccatum excludi nequit niſi per ejus oppoſitum. Inter timorem pœnarum, & peccatum abſolute ſpectatum, prout eſt offenſa Dei, non eſt directa oppoſitio. Timor enim directe pœnas infligendas a judice ſpectat. Timor iſte contumaciam coercet animi tormenta ſpernentis, & huic contumaciæ directe opponitur. Ergo nequit excludere peccatum abſolute, & ſecundum ſe, prout eſt offenſa Dei, cum ſub hac conſideratione peccatum non reſpiciat. Neque hoc eſt vitium timoris, quia ad officium timoris hoc non attinet.

II. Ut clarius hæc percipias, ſcias oportet, cujuſcumque virtutis, & doni limitatam vim eſſe, & ſphæram. Fides excludit infidelitatem, ſpes deſperationem. At neque fides intemperantiam, neque ſpes injuſtitiam, aut incontinentiam convellunt. Propterea ne ſive fides, ſive ſpes, ſive aliæ virtutes quidquam vitii continent? Abſit. Quoniam quælibet virtus limitata eſt, & ſolum ſuum vitium oppoſitum expellit. Similiter timor bonus eſt, & utilis: quia pœnas a judice ſtatutas reformidat, & coercet impii contumaciam, cui opponitur; & coercendo contumaciam impii aliquo modo etiam excludit peccatum, quatenus impio pœnas parat. Hoc eſt totum & plenum timoris officium. At excludere omnem peccandi voluntatem excedit timoris ſphæram, quia timor non reſpicit peccatum, ut dixi, abſolute, & ut eſt offenſa Dei.

III. Hanc doctrinam confirmant omnes Patres. S. Auguſtinus *ſerm.* 15. *de verb. Apoſt. c.* 6. hæc habet. *Qui timore pœnæ non concupiſcit, puto quia concupiſcit. Terrore ingenti armorum, atque telorum, & circumdantis forſitan multitudinis, vel obviam euntis, etiam leo revocatur a præda; & tamen leo venit, leo redit: prædam non rapuit, non malitiam poſuit. Si talis es, adhuc juſtitia eſt: quia juſtitia tibi conſulis ne torquearis. Quid magnum eſt pœnam timere? quis enim non timet? quis latro, quis ſceleratus, quis nefarius? Sed hoc intereſt inter timorem tuum, timoremque latronis, quod latro timet leges hominum; tu autem leges ejus times, ejus pœnam times quem fallere non potes. Nam ſi fallere poſſes, quid non feciſſes? Ergo & concupiſcentiam tuam malam non timor tollit, ſed timor premit. Ad ovile venit lupus; latratu canum, & clamore paſtorum ab ovili reverſus eſt lupus: ipſe tamen ſemper eſt lupus?* Audiſtin'? Leo venit, leo redit: prædam non rapuit, ſed malitiam non poſuit. Semper eſt lupus prædæ avidus, ſemper latro. Similis autem leoni, lupo, latroni eſt voluntas, Auguſtino teſte, non peccandi formidine pœnæ.

IV. Similia *in Pſalm.* 118. *con.* 11. ſcribit. *Qui timore pœnæ, non amore juſtitiæ opus legis facit, profecto invitus facit. Quod autem invitus facit, ſi poſſet fieri, mallet utique non juberi: ac per hoc legis, quam vellet non eſſe, non eſt amicus, ſed potius inimicus; nec mundatur opere, qui immundus eſt cogitatione, & voluntate.*

V. S. Thomas, qui Auguſtinus contractus nuncupatur, perſpicue hanc doctrinam propugnat pluribus in locis. Hæc 1. 2. *q.* 6. *a.* 6. ſtatuit. *Quæ ex metu aguntur, mixta ſunt ex voluntario, & involuntario. Id enim quod per metum agitur, in ſe conſideratum, non eſt voluntarium, ſed fit voluntarium in caſu, ſcilicet ad vitandum malum quod timetur.*

VI. Item ibidem *art.* 7. *ad* 2. ſubdit: *Dicendum, quod in eo qui per metum aliquid agit, manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur, ſecundum quod in ſe conſideratur . . . Et ideo quod per metum agitur, quodammodo eſt*

Digitized by Google

eſt involuntarium . . . Timidus agit contra id quod etiam nunc ſecundum ſe vult.

VII. Rurſus ibidem *q.* 107. *a.* 1. *ad* 2. hæc docet. *Lex vetus dicitur cohibere manum, non animum: quia qui timore pœnæ ab aliquo peccato abſtinet, non ſimpliciter ejus-voluntas a peccato recedit, ſicut recedit voluntas ejus qui amore juſtitiæ abſtinet a peccato: & propter hoc* LEX NOVA, QUÆ EST LEX AMORIS, *dicitur animum cohibere.*

VIII. Tandem 2. 2. *q.* 19. *a.* 9. hæc habet. *Timor ſervilis non eſt numerandus inter ſeptem dona Spiritus ſancti, licet ſit a Spiritu ſancto: quia, ut Auguſtinus dicit in lib. de nat. & grat. c.* 57. *poteſt habere annexam voluntatem peccandi. Dona autem Spiritus ſancti non poſſunt eſſe cum voluntate peccandi, quia non ſunt ſine caritate.*

§. VII.

Diluuntur adverſariorum objectiones.

I. OPponunt. Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 4. damnat eos qui aſſerunt, attritionem eſſe *coactam, non liberam, non voluntariam*. Reſp. Tridentinum eo loci Lutherum damnavit, quod blateraret, contritionem, quæ a timore gehennæ orſa ſua capit, eſſe vitioſam, hominemque magis peccatorem efficere: definivitque timorem gehennæ eſſe bonum, & honeſtum, pœnitentiæ initium, atque ad caritatem diſponere. Quare dolor iſte liber, voluntarius, honeſtus, ſupernaturalis eſt, & ad pœnitentiam perutilis.

II. Opponunt 2. Aut attritio ex ſolo metu pœnarum ſufficiens eſt, aut mala eſt. Ideo enim non ſufficit, quia voluntatem peccandi penitus non excludit. Sed quod voluntatem peccandi non excludit, malum eſt. Reſp. Antecedens falſum eſt, ſicuti & id quod ſubditur. Aliud eſt carere perfectione, aliud vitio infici. Primordia rerum tum naturalium, tum ſupernaturalium imperfecta ſunt. Ideone vitioſa? Fides non excludit peccatum: ideo ne mala? Attritio ſervilis incipit oppugnare peccatum formidine pœnæ: idcirco bona, honeſta, & utilis, quia diſponit ad juſtificationem. At totum quod neceſſarium eſt, implere nequit, quia id extra ejuſdem ſphæram eſt, ut dixi ſupra.

III. Opponunt 3. Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 4. inquit: *Illam vero contritionem imperfectam quæ attritio dicitur . . . ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ; declarat, non ſolum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, viam ſibi ad juſtitiam parat.* Si nulla vero attritio voluntatem peccandi excluderet, ſuperflua foret illa particula conditionalis. Reſp. Tridentinum hoc decreto damnat Novatorum errores, & honeſtatem atque utilitatem attritionis ſervilis adverſus eoſdem definit. Attritio ſervilis mala eſſe poteſt, utpote ſi concepta ſit ex timore *ſerviliter ſervili*. Idcirco Concilium adjecit dictam particulam, *ſi voluntatem peccandi excludat*, eo modo qui eidem competit, quatenus nempe *diſponit* ad juſtificationem, non quatenus *ſufficit*, quia hæc ſufficientia eſt extra ejuſdem ſphæram. Si plura cupis, conſule *Tom.* 9. *lib.* 1. *diſſ.* 2. *c.* 7. §. 5.

CAPUT VII.

De neceſſitate amoris, ſeu caritatis inchoatæ ad ſacramentum Pœnitentiæ.

LAbefactatis præjudiciis, & rejecta opinione attritionis formidoloſæ, illud nunc ſupereſt ut caritatis inchoatæ neceſſitatem patefaciam. Quod, ut perſpicue & evidenter præſtem, in ſequentes §§. rem tribuo.

§. I.

Scripturarum, & Concilii Tridentini teſtimoniis evincitur amoris initialis neceſſitas in quacumque peccatoris converſione.

I. CHriſtus Dominus Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum.* S. Paulus 1. Cor. 6. *Si quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, ſit anathema.* Et Joannes: *Qui non diligit, manet in morte.*

II. Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 4. damnavit errores Novatorum, ut indicatum eſt. Porro *ſeſſ.* 6. *c.* 6. de qua ſilent adverſarii, explicat diſpoſitiones neceſſarias ad ſacramenta. Hæc autem ſtatuit. *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera eſſe quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt: atque illud in primis, a Deo juſtificari impium per gratiam ejus, & redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, a divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſeri-*

Digitized by Google

ſericordiam ſe convertendo, *in ſpem eriguntur*, *fidentes Deum ſibi propitium fore*, JESUMQUE TAMQUAM OMNIS JUSTITIÆ FONTEM DILIGERE INCIPIUNT, *ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod ac deteſtationem*, *hoc eſt per eam pœnitentiam quam* ANTE *Baptiſmum* AGI OPORTET.

III. Primum omnium adverte, hic Tridentinum non damnare aliquem Novatorum errorem, ut præſtat *ſeſ.* 14. *c.* 4. ſed imbuere Catholicos, & explicare diſpoſitiones neceſſarias ad ſacramenta ſuſcipienda, ſeu ad juſtificationem obtinendam. Varia ſunt interpretamenta quæ defenſores attritionis ſervilis excogitarunt. Alii dicunt, Concilium explicare diſpoſitiones neceſſarias ad juſtificationem extra Baptiſmum. Hoc interpretamentum directe pugnat cum *decreto*, in quo dicitur: *Per eam pœnitentiam*, *quam* ANTE *Baptiſmum agi oportet*. Alii aſſerunt, Concilium recenſere omnes illos actus, non quia neceſſarii, ſed quia regulariter ſemper habentur. Concilium ergo, non de neceſſariis, ſed de arbitrariis diſpoſitionibus agit? Hoc pacto omnes eludi canones poſſunt.

IV. Turnely pag. 158. fatetur Concilium præter fidem, & ſpem *exigere dilectionem Dei*, *ſed qualis illa ſit*, *aperte non explicare*. Fatetur Theologus iſte hanc dilectionem quam requirit Concilium, eſſe diſtinctam a dilectione ſpei, ſed ignoratur an ſit diſtincta *tamquam res a re*, *vel tamquam effectus a cauſa*. Quid? Duos tantum amores & Philoſophi, & Theologi agnoſcunt, *concupiſcentiæ*, & *amicitiæ* ſeu *benevolentiæ* & *caritatis*. Fatentur adverſarii, Concilium præter *amorem concupiſcentiæ*, qui ſpem comitatur, & eam præcedit tamquam fundamentum cui innititur, aliam dilectionem exigere. Ergo hæc dilectio diſtincta a dilectione ſpei, eſt dilectio caritatis, ſeu amicitiæ, & benevolentiæ. Nulla hic ad evadendum latebra.

V. Pergunt ulterius Tridentini Patres *c.* 7. ubi hæc docent. *Hanc diſpoſitionem*, *ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur*, *quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio*, *ſed & ſanctificatio*, *& renovatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ*, *& donorum*, *unde homo ex injuſto fit juſtus*, *& ex inimico amicus*.

VI. In juſtificatione fit *renovatio interioris hominis*. Qua ratione fit hæc renovatio? *Per voluntariam ſuſceptionem gratiæ*. Hæc verba produnt liberam, & actualem conſenſionem voluntatis. Quid produnt alia poſteriora verba? *Unde homo ex injuſto fit juſtus*, *ex inimico amicus*. Duo hoſtes tranſire ne ex inimicitia in ſinceram, & mutuam amicitiam valent, niſi ambo ſincero, & reciproco amicitiæ amore ſe ſe proſequantur? Quid eſt amicitia Deum inter & nos? Caritas. In hanc amicitiam, inquit Concilium, libere homo conſentit. Ergo conſenſus iſte caritatis eſt. Luculenta hæc ſunt.

VII. Cavillabuntur ne hæc intelligenda eſſe de prioritate naturæ, non temporis, de conſenſu comitante, & conſequente, non antecedente juſtificationem? Verum has diſtinctiunculas huic argumento ineptiſſimas labefactat Concilium ipſum declarans conſenſionem liberam in futuram juſtificationem. Præterea ibidem *c.* 5. hæc præmittit: *Iſtius juſtificationis exordium in adultis a Deo per Jeſum Chriſtum*, *præveniente gratia*, *ſumendum eſſe*, *hoc eſt ab ejus vocatione*, *qua*, *nullis eorum exiſtentibus meritis*, *vocantur*, *ut qui per peccata a Deo averſi erant*, *per ejus excitantem & adjuvantem gratiam ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem*, *eidem gratiæ libere aſſentiendo & cooperando diſponantur*, *ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem*, *neque homo ipſe nihil omnino agat*, *inſpirationem illam recipiens*, *quippe qui illam abjicere poteſt*; *neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit*.

VIII. Libere homo ſe movet, diſponit, & præparat ad futuram ſuam juſtificationem, eidem libere aſſentitur, eam reſpuere valet, eidem cooperari debet. Tandem Concilium ibidem *can.* 13. hæc definit: *Si quis dixerit*, *ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione*, *atque ejus adjutorio hominem credere*, *ſperare*, *diligere*, *aut pœnitere poſſe*, *ſicut oportet*, *ut ei juſtificationis gratia conferatur*; *anathema ſit*. Tota Concilii doctrina ſub unica oculorum acie in hoc canone proponitur. Diſtincto ordine primum proponitur fides; poſt ſpes, atque adeo amor concupiſcentiæ, ſine quo ſpes non datur; & tandem caritas. Ergo Concilium præter amorem ſpei, qui amor, ut dictum eſt, neceſſario ſpem præcedit, requirit *caritatem incipientem*, qua, ut Concilium ait, *incipimus diligere Deum ut omnis juſtitiæ fontem*. Sapientiſſimus BOSSUETUS de doctr. Concilii Trident. *p.* 1. *n.* 14. teſtatur, *hanc doctrinam ex S. Thoma deprompṭam eſſe*, *immo ex ejus verbis contextam*.

IX. Reponent ne, hanc Tridentini doctrinam pro Baptiſmo, ſecus pro ſacramento Pœnitentiæ traditam eſſe? Minus ne pro hoc

quam

quam pro illo ſacramento requiritur? Primus Baptiſmus eſt aquæ frigidæ; ſecundus Pœnitentiæ eſt laborioſius, eſt aquæ ferventis, & excoquentis pellem. Nonne Pœnitentia eſt ſacramentum mortuorum, ſicut eſt Baptiſmus? Heinc doctiſſimus Boſſuetus *loc. cit. pag.* 32. jure clamat: *Quare hæc opinionum ludibria procul a Scholæ gravitate, & auctoritate amandari deceret: ac revera certum eſt reſponſionem hanc, ne quia dicam gravius, habere improbabilem, ac temerariam.* Merito epiſcopali gravitate has quorumdam opinationes improbat Boſſuetus, *ut opinionum ludibria.*

X. Doctrinam Tridentini declarat ejuſdem Catechiſmus *p.* 2. *c.* 5. §. 9. his verbis: *Dicendum eſt etiam, quibus* GRADIBUS *ad hanc divinam virtutem liceat aſcendere. Primum itaque Dei miſericordia nos prævenit, cordaque noſtra ad ſe convertit . . . Deinde hoc lumine illuſtrati, per fidem ad Deum animo tendimus . . . Præterea motus timoris conſequitur, & ſuppliciorum acerbitate propoſita animus a peccatis revocatur . . . Huc deinde accedit ſpes impetrandæ a Deo miſericordiæ, qua erecti, vitam & mores emendare conſtituimus. Poſtremo* CARITATE CORDA NOSTRA ACCENDUNTUR, *ex quo liberalis ille timor probis & ingenuis filiis dignus oritur: atque ita unum illud veriti ne qua in re Dei majeſtatem lædamus, peccandi conſuetudinem omnino deſerimus. Hiſce igitur quaſi* GRADIBUS *ad hanc præſtantiſſimam pœnitentiæ virtutem pervenitur.*

§. II.

SS. Auguſtini, & Thomæ teſtimoniis neceſſitas caritatis incboatæ demonſtratur.

I. S. Auguſtinus *epiſt.* 45. ad Anaſtaſium hæc ſcribit: *Inaniter putat victorem ſe eſſe peccati qui pœnæ timore non peccat: quia etſi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis . . . Inimicus ergo juſtitiæ eſt qui pœnæ timore non peccat; amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet: tunc enim vere timebit peccare: nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere: ille autem peccare metuit qui peccatum ipſum, ſicut gehennam, odit.* Item tract. 5. in Joannem. *Filii Dei diſcernuntur ſola dilectione, & caritate a filiis diaboli.* Denuo in expoſitione epiſt. ad Galatas: *Non auferuntur peccata, niſi gratia fidei quæ per dilectionem operatur.* Sexcenta alia S. Doctoris teſtimonia reſcribere poſſem, quæ prætereo.

II. S. Thomas 1. 2. *qu.* 107. t. *ad* 2. hæc ſcribit: *Lex vetus dicitur c bere manum, non animum: quia qui* TI: RE PŒNÆ *ab aliquo peccato abſtinet*, NO SIMPLICITER *ejus voluntas a peccato recea*, SICUT *recedit voluntas ejus qui* AMORE STITIÆ *a peccato abſtinet: & propter hoc ex nova, quæ eſt lex amoris, dicitur animus cobibere.* Rurſus *lib.* 4. *contra Gentes cap.* 72 hæc docet. *Primum quod in Pœnitentia quiritur, eſt ordinatio mentis, ut ſcilicet men. convertatur ad Deum, & avertatur a pecc.), dolent de commiſſo, & proponens non comn ttendum, quod eſt de ratione contritionis. Hæc vero mentis reordinatio ſine gratia eſſe non po ſt: nam mens noſtra debite ad Deum convert. non poteſt ſine* CARITATE.

III. Tandem miſſis pluribus alii teſtimoniis, 3. *p. q.* 85. *a.* 5. luculentiſſim exponit neceſſitatem caritatis ad Pœnitent æ ſacramentum, ubi ex inſtituto controverſiam diſcutit. Inquirit enim, *utrum principium pœnitentiæ ſit ex timore?* Reſpondet a item his verbis: *Primum principium eſt Dei operatio convertentis cor, ſecundum illud Thren. ultim.* Converte nos Domine ad te, & convertemur: *ſecundus actus eſt motus fidei: tertius eſt motus timoris ſervilis, quo timore ſuppliciorum a peccatis retrahitur: quartus actus eſt motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi: quintus actus eſt* MOTUS CARITATIS, *quo alicui peccatum diſplicet* SECUNDUM SE IPSUM, *& non jam propter ſupplicia: ſextus actus eſt motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert. Sic igitur patet quod actus pœnitentiæ a timore ſervili procedit ſicut a primo motu affectus ad hoc ordinato; a timore autem filiali ſicut ab immediato, & proximo principio.* Hanc doctrinam repetit in Supplem. qu. 5. ar. 1. ad 4. *Malitia autem in culpa mortali menſuratur ex eo in quem peccatur, inquantum eſt ei indigna; & ex eo qui peccat, inquantum eſt ei nociva. Et quia homo debet magis Deum quam ſeipſum diligere; ideo plus debet adire culpam, inquantum eſt offenſa Dei, quam inquantum eſt nociva ſibi.*

IV. Hæc eſt ſplendidiſſima chriſtianæ pœnitentiæ pictura, quam vividis coloribus delineavit S. Thomas, & ad cujus exemplar Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 6. formavit 6. decretum, teſte Dominico SOTO. Sed prætermiſſo Soto Dominicano, hoc teſtatur BOSSUETUS, hæc loc. cit. pag. 90. ſcribens: *Non ergo immerito diximus, tantam eſſe ſacroſancta*

ſanctæ Synodi Tridentinæ cum S. Thoma doctrinæ conſenſionem, ut ex hac illa quodammodo contexta eſſe videatur.

V. Ulterius præfatam doctrinam mirum in modum confirmat, & declarat S. Thomas 1. 2. *q.* 113. *a.* 10. his verbis: *Eſt iſte* COMMUNIS, ET CONSUETUS *curſus juſtificationis ut, Deo movente interius animam, homo convertatur in Deum, prima quidem converſione imperfecta, ut poſtmodum ad perfectam deveniat. Quia* CARITAS INCHOATA MERETUR AUGERI, UT AUCTA MEREATUR PERFICI, *ſicut Auguſtinus dicit*: QUANDOQUE *vero tam vehementer Deus animam movet, ut* STATIM *quamdam perfectionem juſtitiæ aſſequatur, ſicut fuit in converſione Pauli &c.*

VI. Hanc ipſam doctrinam præmiſerat *ibidem art.* 5. *ad* 1. inquiens: *Ergo dicendum, quod ad eamdem virtutem pertinet proſequi unum oppoſitorum, & refugere aliud: & ideo ſicut ad caritatem pertinet diligere Deum,* ITA ETIAM DETESTARI PECCATA, *per quæ anima ſeparatur a Deo.*

VII. Rurſus *ibidem art.* 7. *ad* 2. ſubdit: *Liberum arbitrium poteſt ſimul in duo moveri, ſecundum quod unum ordinatur ad aliud. Motus autem liberi arbitrii in peccatum ordinatur ad* MOTUM LIBERI ARBITRII IN DEUM. *Propter hoc enim homo deteſtatur peccatum,* QUIA EST CONTRA DEUM, *cui vult adhærere* (per dilectionem ſcilicet.) *Ideo liberum arbitrium in juſtificatione impii* SIMUL DETESTATUR PECCATUM, ET CONVERTIT SE IN DEUM SICUT ETIAM CORPUS SIMUL RECEDENDO AB UNO LOCO ACCEDIT AD ALIUM.

VIII. Aut Concilio Tridentino, SS. Auguſtino, & Thomæ, & Catechiſmo Tridentino nuntium remittant adverſarii: aut huic doctrinæ faſces ſubmittant, victaſque manus dent neceſſum eſt. Plura alia teſtimonia SS. Patrum omitto brevitatis cauſa.

§. III.

Rationibus ex Scripturis ſanctis hauſtis evincitur neceſſitas caritatis inchoatæ ad Pœnitentiæ ſacramentum rite ſuſcipiendum.

I. PRimum maximumque mandatum dilectionem Dei imponit. Nullum tempus aſſignari poteſt quo præceptum iſtud magis urgeat quam dum agitur de recuperanda per pœnitentiam Dei amicitia. Ideo enim Chriſtianus peccavit, quia Deum non amavit. Ergo tum potiſſimum divino flagrare amore obſtringitur cum dolet de Dei amicitia amiſſa, eamque redintegrare toto virium conatu ſatagit.

II. Confirmare opportuno exemplo doctrinam hanc lubet. Audi Filium prodigum patrem alloquentem. Doleo pater, & quam valeo, vehementer doleo, quod peccaverim. Anteactæ flagitioſæ & ſceleratæ vitæ veniam enixe rogo, efflagitoque. Ingentis hereditatis tuæ adeundæ amore deflagro, firmamque concipio ſpem eamdem aſſequendi. Sed quia toties peccavi contra mandata tua, vehementer timeo ne illam ſim amiſſurus: & ob hunc timorem ſubeundi tam grave damnum vehementer me pœnitet peccaſſe. Scias tamen velim, mi pater, quod intus in corde meo latitat, non amor erga te, erga bonitatem tuam, cujus nec levem, inchoatamque ſcintillam experior; ſed ſolus timor damni ſuſtinendi, ſola ſpes opulenti patrimonii obtinendi unica mihi eſt ad te redeundi cauſa. Non te amo amantem; ſed te timeo pœnas & ſupplicia minitantem. Non amo bonitatem tuam erga me profuſiſſimam; ſed reformido exheredationem meam mihi pernicioſiſſimam. Hanc hereditatem concupiſco; & ex hoc concupiſcentiæ amore erga divitias tuas, ſpes in me conſurgit eaſdem aſſequendi. Ama ergo pater filium te non amantem, ſed pertimeſcentem. Ah fili nequam, & indigniſſime! Siccine patrem alloqueris? Apage in malam crucem. Ah clementiſſime pater! Tempera, quæſo, parumper indignationem tuam. Si meus te ſermo concitavit, cauſam cur ita locutus fuerim, audire ſupplex deprecor efflagitoque ne dedigneris. Theologi illi, magiſtri illi, quos tumet, o pater, pro conſcientiæ meæ regimine mihi aſſignaſti, hanc me docuere doctrinam. Iſti præfatum ſermonem altius animo meo imprimere conati ſunt. Iſti, iſti, inquam, mihi ſuaſere, haudquaquam neceſſe eſſe ut in hac mea pœnitentia, & reconciliatione te vel inchoatæ caritatis, & initialis amicitiæ dilectione proſequar; ſed ſufficere ut ob cladium, pœnarumque metum de peccatis meis doleam, amoreque concupiſcentiæ erga infinitam hereditatem tuam mihi obveniendam ardeam. Hanc ſervilem doctrinam, o pater, egomet, vel ipſo lumine quo me tu magna clementia perfudiſti, ut falſam communique ſenſui adverſantem reputabam. Quid? ipſe dicebam. Inimicus offenſorque evaſi amantiſſimi patris mei: & novum amicitiæ fœdus cum eodem inſtaurabo, quin illum ſincera caritate ſuavique benevolentia redamem? Quid? Ille

me

Digitized by Google

me caritate impenſa diligit ; & ego ipſum ob hereditatem poſſidendam dumtaxat concupiſcam? Dum talia effari audierunt Theologi tui, continuo vociferantes, me tetrici rigoris, ſtultitiæque inſimularunt, & velut hæreticæ ſententiæ fautorem redarguerunt: quarum vocum ſtrepitu perterrefactus, illorum tandem placitis auſcultari. Adjecerunt illi ſolummodo, ne illos gravare, ut mihi caveam, videar, poſtquam in jus hereditatis capiendæ reſtitutus, & plene, media abſolutione, tecum reconciliatus fuero, me poſtea mortis tempore, ſingulisque quinquenniis, bienniiſve ſemel ſaltem te caritatis amore proſequi debere. Illos ergo, pater optime, redargue, increpa, in illos, non in me, animadvertito. Hæc eſt autem viva imago peccatoris qui ſolo gehennæ timore, & ſpe beatitudinis æternæ obtinendæ, & dolore amittendæ concuſſus ad Deum redit, ut cum eodem reconcilietur, omni amore vel initiali erga illius bonitatem ſublato. *Ex inimico amicus fieri vult*: & amare amicum patrem non ſtudet, non curat, non nititur?

III. Altera ratio ſic proponitur. Vita cordis amor. Amore peccator ad creaturam convertitur, receditque a Deo. Hæc averſio a Deo, & converſio ad creaturam per ſolam averſionem a creatura, & converſionem ad Deum auferri poteſt. Amor quippe erga creaturam auferri nequit, niſi per amorem erga creatorem.

IV. Adultus cum primum moraliter uſum rationis attingit, Deum amore proſequi, eique & ſe, & omnia ſubjicere obſtringitur ut ultimo fini, ſicuti omnes Thomiſtæ, & alii Theologi docent: ergo potiori jure, dum poſt patrata peccata Dei rebellis evaſit, amore in Deum ſe convertere debet.

V. Qui odio in proximum ardet, abſolutionis capax non eſt, niſi poſito odio, erga proximum amorem accendat. Chriſtiani mortaliter peccantes *rurſus crucifigunt Filium Dei*, & cum Deo inimicitiam contrahunt. Quomodo hæc auferri inimicitia poteſt niſi amore? Petrus amare Paulum offenſum aſtringitur, ut cum illo novum amicitiæ fœdus ineat: & Sempronius, qui Dei Filio peccato mortem intentavit, reconciliationem cum eodem inibit quin illum amet? Solo amore concupiſcentiæ, ſolo timore gehennæ divinum illud amicitiæ fœdus redintegrabit? Vulgare axioma, *Si vis amari, ama*, reſpectu divinæ amicitiæ locum non habebit? Deus teſtatur: *Diligentes me diligo*. Cor eſt quod Deus petit: *Fili præbe mihi cor tuum*. Quomodo præberi cor iſtud Deo poteſt niſi amicitiæ amore?

VI. Qui voluntatem deliberatam non habet omnia mandata ſervandi, non eſt abſolutionis capax: ſed nemo ſervare omnia mandata abſque caritate initiali valet: ergo ad ſacramentum Pœnitentiæ digne ſuſcipiendum eſt neceſſaria caritas inchoata. Primam propoſitionem admittunt omnes. Secundam evinco. Voluntas conſtans, & firma ſervandi omnia mandata includit voluntatem ſervandi primum & maximum mandatum caritatis, quod eſt univerſæ legis caput, & ad quod cetera omnia mandata ordinata ſunt. Implicat autem in terminis, ut ajunt, propoſitum efficax & deliberatum diligendi Deum ſine amore Dei. Quid enim eſt velle ſincere ſervare caritatis mandatum niſi reipſa Deum amore proſequi? Quare ſapienter S. Auguſtinus *tract.* 74. *in Joan.* ſcribit: *Quomodo ergo Dominus dicit*: Si diligitis me, mandata mea ſervate: & ego rogabo Patrem, & alium Paraclytum dabit vobis: *cum hoc dicat de Spiritu ſancto, quem niſi habeamus, nec Deum diligere poſſumus, nec ejus mandata ſervare? Quomodo diligimus, ut eum accipiamus, quem niſi habeamus, diligere non valemus? Aut quomodo mandata ſervabimus, ut eum accipiamus, quem niſi habeamus, mandata ſervare non poſſumus?*

VII. Non me latet, orta attritionis ſervilis opinione, una cum Probabiliſmo Salmanticæ, ut fuſe oſtendi *Tom. 9.* plures Probabiliſtas caritatis mandatum fere evacuaſſe. At iſtorum doctrina proſcripta eſt, ut alibi retuli.

§. IV.

Diluuntur adverſariorum objecta.

I. OPponunt 1. Dolor qui requiritur ad Pœnitentiæ ſacramentum diſponere, non deſtruere ſacramentum debet. Dolor caritate inchoata formatus delet omnia peccata. Ergo nihil reſtat ſacramento deſtruendum; & tamen eſt ſacramentum mortuorum, quod delere peccata debet.

II. Hoc eſt potiſſimum adverſariorum argumentum, quo nihil efficacius falſitatem opinionis formidoloſæ attritionis patefacit. Nihil falſius quam caritatem inchoatam delere peccata. Quid ad hæc Attritionarii? Ediſſerant nobis eruditi adverſarii an per XIII. ſæcula in aliquo SS. Patrum repererint caritatem deſtruere ſacramentum Pœniten-

niten-

nitentiæ? Hæc doctrina & univerſæ antiquitati, & Tridentino, & ejus Catechiſmo incognita fuit. Dico itaque, Pœnitentiam eſſe ſacramentum mortuorum, & producere primam gratiam habitualem vivificantem, quæ diffunditur per Spiritum ſanctum inhabitantem illis qui caritate inchoata diſpoſiti ſunt per Spiritum ſanctum moventem, & nondum inhabitantem. Et ſine hac gratia actuali, & amore initiali nemo poteſt credere, ſperare, diligere, & pœnitentiam agere, ſicut oportet, ad juſtificationis donum obtinendum, ut definivit Concilium Tridentinum. Omnibus virtutibus habitualibus præeunt actus imperfecti ejuſdem ſpeciei, ut Theologi omnes fatentur. Adverſarii legant S. Auguſtinum *lib. de nat. & grat. cap. ult.* ubi inquit: *Caritas inchoata, inchoata juſtitia eſt; caritas provecta, provecta juſtitia eſt; caritas magna, magna juſtitia eſt; caritas perfecta, perfecta juſtitia eſt.* Jure proſcriptæ fuere propoſitiones Bajanæ 62. & 63. quod negarent hujus duplicis vivificationis, & duplicis caritatis imperfectæ, & perfectæ diſtinctionem, ſicut & aliæ ſimiliter hanc duplicem caritatem negabant. Quare nonniſi ab illis qui ignorant errores Bajanos, adverſus ſententiam propugnantem neceſſitatem caritatis initialis ad ſacramentum Pœnitentiæ digne ſuſcipiendum obtrudi iidem valent.

III. Opponunt 2. S. Thomas *3. p. q. 70.* docet: *Minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale . . . Minima caritas plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti.*

IV. Reſp. Ibi S. Thomas loquitur de circumciſione, quæ Baptiſmum portendebat. Integrum articulum reſcripſi *Tom. 9. lib. 1. diſſ. 2. cap. 9.* §. 2. & palam feci ibi expreſſe loqui Angelicum de gratia ſanctificante quæ in Baptiſmo infunditur, atque adeo de caritate habituali. Quid quod S. Thomas hoc ipſum adverſariorum argumentum *3. p. q. 84. a. 5.* ſibi opponit argum. 2. *Univerſa delicta operit caritas . . . Ergo habendo caritatem, & fidem, & miſericordiam poteſt quiſque ſalutem conſequi etiam ſine Pœnitentiæ ſacramento.* Audiant nunc S. Thomæ reſponſum. *Ad ſecundum dicendum, quod ex quo aliquis peccatum incurrit*, CARITAS, *fides, & miſericordia* NON *liberant hominem a peccato ſine pœnitentia. Requirit enim* CARITAS, *quod homo* DOLEAT DE OFFENSA IN AMICUM COMMISSA, *& quod amico ſtudeat ſatisfacere. Requirit etiam ipſa fides ut per virtutem paſſionis Chriſti, quæ in* SACRAMENTIS *Eccleſiæ operatur*, QUÆRAT JUSTIFICARI A PECCATIS. *Requirit etiam ipſa miſericordia ordinata ut homo ſubveniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit, ſecundum illud Proverb. 14. Miſeros facit populos peccatum. Unde Eccleſ. 30. dicitur: Miſerere animæ tuæ placens Deo.* En adverſariorum principium a S. Thoma convulſum. Caritas actualis inchoata tollit affectum, & voluntatem peccandi. Gratia vero ſanctificans delet maculam peccati.

V. Quod opponunt ex Appendice adjecta ad Concilium Romanum ſub Benedicto XIII. nihil adverſus noſtram ſententiam evincit, ut mox oſtendam, ſed potius contra adverſarios urget.

§. V.

Sententia formidoloſæ attritionis in 1. theſi ab Innoc. XI. proſcripta vi evidentis ratiocinii evincitur contenta.

PROPOSITIO DAMNATA.

Non eſt illicitum in ſacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore ſacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis ſacerdotalis, aut epiſcopalis.

I. Fuſo calamo *Tom. 9. lib. 1. diſſ. 2. c. 10.* recenſui interpretamenta, quibus adverſarii præſervare ſuam opinionem ſtudent a præfata damnata theſi. Fatentur uno ore, quod opinio de attritione ſervili, ſi ſit ſolum *probabilis*, vel *probabilior*, vel *probabiliſſima*, contineatur in theſi damnata. Sed ajunt hanc ſuam opinionem prætergredi *probabilitatis* confinia, & eſſe *moraliter certam*.

II. Audi P. Cardenas, qui in Criſi *D. 2. c. 6. a. 2. q. 1. n. 6.* inquit: *Decretum loquitur de probabilibus. Hæc autem doctrina non eſt mere probabilis, ſed omnino certa, & indubitabilis propter definitionem Concilii Tridentini.*

III. P. Dominicus Viva *in prop. 1. Innoc. XI. n. 21.* hæc ſcribit: *Opinionem de ſufficientia attritionis . . . non eſſe mere probabilem, aut probabiliſſimam, ſed practice & moraliter certam.* Et rurſus *in Cur. q. 3. a. 2. n. 7.* hæc docet: *Aſſerere attritionem non eſſe ſufficientem &c. Hæc opinio poſt Tridentinum tamquam improbabilis rejicitur communiſſime.. Poſt Tridentinum amiſit omnem probabilitatem.*

Iterum *in prop.* 14. Alexandri VIII. Hæc adjicit: *Prohibitio autem illa Alexandri VII. ne alterutra ex iis opinionibus cenſuretur*, *non infert utramque opinionem eſſe probabilem*. Et *n.* 31. addit: *Cum hujuſmodi* PROHIBITIONES SÆPE FIANT IN BONUM PACIS. His paucis verbis eludit decretum Alex. VII.

IV. Similia docent communiter Probabiliſtæ defenſores attritionis formidoloſæ. Porro hæc jactata *moralis certitudo* eſt facti falſitas luce meridiana clarior, eſt commentum, imaginaria & manifeſta chimæra, improbata ab Alexandro VII. prohibente cenſura notari alterutram opinionem.

V. Pluſquam centum Theologi ex univerſo orbe catholico celebriores, quibus comparari Caſuiſtæ defenſores attritionis formidoloſæ parum reſplendent in Republica litteraria, quos *Tom.* 9. recenſui; doctiſſimi Cardinales Denhoffius, Agnirius, Le-Camus, Monilianus; plurimi Archiepiſcopi, & Epiſcopi, quos inter doctiſſimus BOSSUETUS, qui ſolus prævalet centum Caſuiſtis; celebriores univerſitates Pariſienſis, Lovanienſis; omnes fere Theologi Auguſtinianæ Religionis, & hodie Dominicanæ. Quid ſi celeberrimi BENEDICTINI Ordinis, quid ſi aliorum Ordinum Theologos recenſerem? Illud ſatis ſit vix hodie reperiri alicujus nominis Theologum præjudiciis vacuum qui opinionem de attritione ſervili non refutet.

VI. Tota hæc numeroſiſſima multitudo inſignium Cardinalium, Epiſcoporum, Univerſitatum ſatis non eſt ad conſtituendam opinionem probabilem apud Probabiliſtas, qui defendunt quatuor Caſuiſtas, immo unum, juxta *P. Viva*, ſi ſit doctiſſimus, efficere opinionem probabilem? Quid quod Probabiliſtæ defendunt attritionem ſervilem eſſe certam, quia contendunt definitam eſſe in Concilio Tridentino? At evulgata Hiſtoria Cardinalis Pallavicini, vel ipſi defenſores attritionis ſervilis fatentur, nihil hac de re definiſſe Tridentinum.

VII. Ergo evidentiſſimum eſt jactatam *certitudinem moralem* eſſe falſiſſimam, vanumque commentum, injurioſum decreto Alexandri VII. tot Cardinalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & tot graviſſimis Theologis, perniocioſiſſimum imperitis lectoribus, qui ex tali afferta certitudine decipiuntur. Ergo hæc *moralis certitudo* retractanda, & eliminanda eſt. Unde hanc formo argumentationem.

VIII. Si opinio attritionis ſervilis eſſet tantum probabilis, vel probabilior, vel probabiliſſima, fatentibus adverſariis, eſſet damnata ab Innoc. XI. Sed veritas facti evidentiſſima, luculentiſſima eſt univerſo litterario orbi, talem opinionem *non eſſe moraliter certam* elidentem probabilitatem contrariæ ſententiæ. Ergo tam evidens eſt opinionem de attritione ſervili contineri in decreto Innocentiano, quam evidens compertumque eſt certitudinem moralem dictam eſſe arbitrarium commentum, & inauditum paradoxon.

IX. Illud dicitur moraliter certum quod unanimi conſenſu a Theologis defenditur. Illud probabile, vel probabilius, quod a gravibus Theologis in utramque partem diſputatur. Tam certum eſt hanc controverſiam in utramque partem diſputari, ut Alexander VII. prohibuerit ne alterutra opinio cenſura notaretur, *donec aliquid a S. Sede definitum fuerit*. Poſt duodecim annos Ven. Innoc. XI. definivit in perficiendis ſacramentis ex opinionibus controverſis tutiorem amplectendam eſſe. Poſt hoc decretum defenſores attritionis ſervilis evulgarunt, ſuam opinionem, quæ ſub Alexandro VII. erat tantum probabilis, & inter Probabiliſtas communior, evaſiſſe certam, & extra controverſiam. Illud autem certum eſt poſt decretum Alexandrinum ſententiam attritionis ſervilis coercitam fuiſſe inter Caſuiſtas, & evulgato decreto Innocentiano contrariam doctrinam prævaluiſſe inter graviores Theologos.

X. Celeberrimi Theologi Salmanticenſes Scholaſtici *Tom.* 12. *p.* 2. *tract.* 24. *diſſ.* 7. *dub.* 1. §. 6. *n.* 51. quamquam defenſores attritionis ſervilis, candide fatentur relatam certitudinem moralem eſſe purum putumque commentum. En illorum verba. „ *Hæc* „ *reſponſio non ſatisfacit, nec ſuſtineri* poteſt. Defert enim aſſertioni noſtræ omnimodam certitudinem fundatam in definitione Concilii Tridentini . . . Philaletus refert *centum auctores* productis nominibus contrariam nobis ſententiam inſtituentes. Et quidquid ſit de hoc, aſſertionem non eſſe definitam in Concilio Tridentino *conſtat ſatis evidenter* ex decreto Alexand. VII. . . . Pontifex prohibet cenſuras in unam & alteram partem, *donec*, inquit, *ab hac S. Sede fuerit aliquid definitum*, palam ſupponens NIHIL hactenus definitum eſſe ab Eccleſia circa iſtam controverſiam. “

XI. En novam ineluctabilem confirmationem chimæricæ *certitudinis moralis*, & *indubi-*

dubitatæ. Alterum reſponſum præbent Attritionarii, nempe decretum Innocentianum prohibet uſum opinionis probabilis relicta tutiore *in ſacramentis conferendis*, ſecus vero *in recipiendis*. Hæc reſponſio, inquiunt Salmanticenſes, *eſt mera fuga ſpeculativa*, *menti Pontificis in illa propoſitione repugnans*. Similia docent Tournely, & alii attritionis ſervilis propugnatores. Evidens ergo eſt, vel celebriorum adverſariorum confeſſione, certitudinem moralem, cui unice fidunt communiter Caſuiſtæ, eſſe chimæram; & decretum Innocentianum prohibere uſum opinionis probabilis, relicta tutiore, tum *in conferendis*, tum *in recipiendis* ſacramentis.

§. VI.

PARADOXON *Salmanticenſium paucis refellitur*, *& ſententia noſtra confirmatur*.

I. Reſpondent itaque Salmanticenſes *n.* 53. his verbis: „Ut autem non videamur *diffi ultatem fugere*, *aut timere vel* „ *in his quæ ad praxim ſpectant*, reſpondetur admittendo totum ſyllogiſmum . . . „ Noſtra namque ſententia non ſolum eſt „ probabilior, & communior, *ſed etiam* „ TUTIOR, *quam contraria*. “

II. Legiones ſcholaſticorum numquam terga vertunt, ſed trucidari potius volunt. Ab orbe condito ſimile paradoxon, ut mihi videtur, non eſt auditum. Hæc doctrina eſt contra omnes Catholicos: evertit funditus Chriſti regnum caritate partum, caritate erectum, caritate perfectum.

III. Sed rationes cur Theologi iſti propugnant opinionem attritionis ſervilis eſſe *tutiorem*, & *tutiſſimam*, indicemus. Hæc eſt eorum argumentatio. Amor caritatis Dei ſuper omnia conjungi nequit cum peccato mortali. Hic enim eſt error Baji. Ergo ut hic error declinetur, dicamus oportet, attritionem ſervilem omni caritate vacuam eſſe longe tutiorem, immo unice tutam, quia ſacramenti praxim defendit.

IV. Mirum eſt potuiſſe perdoctos viros tam craſſum & erroneum ſophiſma objicere. Ipſi fatentur Alex. VII. prohibuiſſe, ne alterutra ſententia cenſura notaretur; nihil Tridentinum definiiſſe: & eadem pagina cenſuram *Bajaniſmi* inurere ſententiæ noſtræ illos non pudet? Ignorant perdocti viri *Bajum* erraſſe, quia *caritatem habitualem* cum peccato conjunxit. Erravit præterea *Bajus*, quia caritatem actualem imperfectam ab habituali non diſtinxit. Nos dicimus, caritatem actualem imperfectam conjungi cum peccato proxime expellendo per gratiam ſanctificantem poſſe. Dicimus cum S. Thoma, contritionem caritate imperfecta formatam eſſe materiam ſacramenti Pœnitentiæ; ut fiat ſacramentum expellens peccatum, requiritur forma. Corruit ergo undique verſum vaniſſimum ſophiſma Salmanticenſium.

V. Quam inauditum ſit recenſitum paradoxon, paucis habeo. Si doctrina formido oſæ *attritionis eſt longe tutior*; ergo omnes Theologi, omnes Concionatores clamare deberent: Chriſtiani cavete a caritate Chriſti etiam imperfecta. Longe magis cavetote ab amore Dei ferventiori, & ferventiſſimo: cavete, quæſo, ab hac divina caritate, dum acceditis ad ſacramentum Pœnitentiæ: cavete, inquam, cavete ab hac divina caritate, quia caritas iſta deſtruit, exterminat ſacramentum Pœnitentiæ. Cavete: quia ſi caritate flagrantes ad tribunal pœnitentiæ acceditis, *heretici Bajaniſtæ* eſtis. Accedite ſolum perterrefacti pœnarum gehennæ timore, & amore concupiſcentiæ propriæ beatitudinis ſuccenſi. Ceterum amor Dei ſuper omnia longe a vobis ſit, exulet ab animabus veſtris: quia iſte amor Dei ſuper omnia hoſtiliter pugnat cum ſacramento Pœnitentiæ, illudque exterminat. In ſacramentis recipiendis tutiora ex definitione Eccleſiæ ſequi debetis. Longe *tutius eſt*, ſi accedatis ad ſacramentum Pœnitentiæ ſolo timore ſervili percuſi, quam ſi adeatis divina caritate flagrantes. Blaſphemiæ iſtæ ſunt legitima, niſi me omnia fallunt, & neceſſaria conſectaria doctrinæ Salmanticenſium.

VI. Heinc collige ſententiam noſtram eſſe certam, & adverſariorum, ut mihi videtur, opinionem contineri in decreto Innocentiano. Jactata *certitudo moralis* eſt mera chimæra, ut doctiores adverſarii fatentur. Quod propoſitio damnata comprehendat ſolos *miniſtros* conferentes ſacramentum, non fideles *recipientes*, eſt, inquiunt Salmanticenſes, *mera fuga ſpeculativa*, *menti Pontificis.... repugnans*. Tandem quod opinio attritionis ſervilis ſit *tutior* eſt paradoxon quod univerſum Chriſti Evangelium & Religionem chriſtianam evertit. Adverſarii ipſi, non ſecus ac ædificatores Turris Babelicæ, propriam ſententiam lacerant, deſtruunt, damnant. Nam dum unus trullam petit, alter cæmentum porrigit. Si plura hoc de argumento cupis, conſule *Tom. 9. lib. 1. diſſ.* 2. ubi omnia adverſariorum ſophiſmata la-

Digitized by Google

beſactara, & plura quæ ad hiſtoriam hujus controverſiæ attinent, invenies.

CAPUT VIII.

Nonnullæ quæſtiones de dolore, & propoſito non peccandi reſolvuntur.

I. QUÆST. I. *An pœnitens elicere dolorem debeat de peccato cum intentione confitendi?* RESP. Negant Lugo, Averſa, Tamburinus, Gobat, Moya, Sporer, Illung, & alii. Sed hæc opinio rejicienda eſt ut minus probabilis. Dolor iſte actio eſt ſacramentalis. Ergo per intentionem pœnitentis ſubjicienda eſt formæ ſacramentali. Neque enim in ſolo miniſtro, ſed etiam in pœnitente neceſſaria eſt intentio. Non ſunt tamen hæc metaphyſice & ſubtiliter diſcutienda, quoniam eo ipſo quod quis confiteri velit, doleatque de peccatis, re ipſa dolor illius reſpectum dicit ad ſacramentum. Non ſunt ergo, ad hoc quod attinet, pœnitentium mentes torquendæ.

II. QUÆST. II. *An dolor præcedere confeſſionem debeat, an ſatis ſit ut poſt confeſſionem ante abſolutionem eliciatur?* RESP. Omnes affirmant, dolorem præcedere abſolutionem debere, cum ſit ejuſdem proxima materia. Diſputant vero Theologi in utramque partem, num antecedere confeſſionem, quæ *doloroſa* dicitur, debeat. Navarrus, Toletus, Vaſquez, Hurtado, Diana, Bonacina, Suarez, Lugo, Sporer, Gobat, Moya, Tamburinus, & alii defendunt ſat eſſe ut ſubſequatur confeſſionem, & antecedat abſolutionem. Alii ſuſtinent oppoſitum. Præciſis caſibus repentinis, & inſolitis, communiter loquendo mihi probabilius eſt quod debeat præcedere confeſſionem: tum quod in ſacramentis tutiora, dum res in controverſiam vocatur, ſequi debeamus: tum quod medio iſto dolore pœnitens de ſtatu peccati mortalis, & diabolicæ ſervitutis ad ſtatum filiorum Dei tranſire debet. Tranſitus iſte, communiter loquendo, non fit in inſtanti, aut paucis momentis. Habenda tamen pœnitentium ratio eſt. Nam dum juſti confitentur, facillime dolent, & conteruntur, cum habitualiter diſpoſiti ſint. Contra, peccatores gravi ſarcina onuſti difficilius hunc concipiunt doloris partum. Confeſſariorum eſt inſtruere pœnitentes ut antequam ad ſacrum tribunal accedant, aliquod congruum tempus inſumant in hoc dolore concipiendo. Proponant illis quæ meditari puncta debeant, quas conſiderationes formare, ut ſe ad hunc pariendum dolorem excitent: doceantur precibus opus eſſe, quibus a Deo auxilium implorent, quo, ut oportet, conteri queant.

III. Dolor iſte ita perdurare moraliter debet, ut vi ejuſdem abſolvendus pœnitens ſit, cum iſte dolor ſit abſolutionis materia. Diana refert plures defendentes, dolorem ante plures annos elicitum perdurare, dummodo retractatus non ſit. Quæ opinio falſa, & laxa eſt. Eſcobarius, Diana, Arriaga admittunt præcedentiam longi temporis. Alii dicunt, dolorem ante quatuor, aut ſex dies, alii ante menſem elicitum ſufficere. Sed quid in congerendis his falſis opinationibus tempus tero? Dolor moraliter præſens ſit oportet. Pro praxi concipiendus dolor eſt ante confeſſionem, & renovandus in ipſa confeſſione, dum impertienda abſolutio eſt.

IV. Etiam in confeſſione venialium neceſſarius eſt dolor iſte. Non eſt neceſſe ut de omnibus venialibus dolor concipiatur, cum venialia non ſint materia neceſſaria, ſed libera: ſat eſt ut de aliquo veniali graviori dolor concipiatur, & propoſitum expreſſum habeatur illud evitandi, quando nulla materia neceſſaria clavibus ſubjicitur.

V. QUÆST. III. *Quid dicendum de opinione P. Viva aſſerentis, dolorem conceptum ex motivo damni temporalis ſat eſſe ad Confeſſionem?* RESP. P. Dominicus Viva *in Trut. in propoſit.* I. *Innocentii XI. n.* 26. docet, ſufficere attritionem ſupernaturalem ex metu *temporalium pœnarum, ut a Deo vindice infligendarum*, concluditque: *Licite ſequimur hujuſmodi opiniones probabiliſſimas, omiſſis tutioribus*. Quis definivit ejuſmodi opiniones eſſe probabiliſſimas? Probabiliſtæ? At Romana Sedes, etiam admiſſo quod eſſent probabiliſſimæ, jubet ut in ſacramentis, dum de materia & forma agitur, ſequamur *tutiores ſententias* omiſſis probabilibus.

VI. P. Tamburinus *lib.* I. *meth. Confeſs. c.* I. §. 4. *n.* II. inquit: „ Inter motiva „ attritionis, de quibus n. 4. diximus, li„ cet aliqui non admittant aliud quartum, „ ideſt *timorem mali temporalis.... timorem* „ *infamiæ, carceris, ægritudinis &c.* tamen „ in ſententia *probabiliſſima* etiam hoc mo„ tivum eſt ſufficiens, ſi hujuſmodi mala „ timeantur ut a Deo inflicta, vel infli„ genda. “

VII. Hanc opinionem exiſtimo non modo falſam, & laxam, ſed contentam in de-

decreto Innocentiano. Fatetur ibi Tamburinus, *Doctores* oppoſitum docere. Ergo opinio eſt controverſa. Ergo tutior amplectenda. Opponit Tamburinus. Tridentinum non definit dolorem concipiendum ex *timore ſolum gehennæ*, *vel alterius penæ ſpiritualis ſeu æternæ*, *ſed addit in univerſum ex timore pœnarum*. Evidenter fallitur Tamburinus cum aliis. Concilium dicit: *ex gehennæ & pœnarum metu*. Propoſitio eſt copulativa. Cur ergo mittis *gehennam* primo loco poſitam, ac per particulam & copulatam cum pœnis? Pœna mortali peccato debita eſt æterna. Ergo de malo æterno a Deo infligendo dolere peccator debet. *Nolite timere eos qui occidunt corpus... ſed potius timete eum qui poteſt & animam, & corpus perdere in gebennam:* Matth. 10. Sic Evangeliſtæ, ſic Tridentinum. Ergo evidenter falſa eſt opinio Tamburini, Viva, & aliorum.

VIII. QUÆST. IV. *Quid dicendum de opinione P. Tamburini docentis non eſſe inculcandum peccatori ut doleat de illo peccato cujus magno afficitur amore?* RESP. Ipſa ratio naturalis dictat ut illud vulnus præcipue curetur quod intimius animæ inſidiatur. Sed P. Tamburinus *lib.* 1. *meth. Conf. c.* 1. §. 2. *n.* 5. ſcribit: „ Unde quando advertis pœ„ nitentem tuum *valde* alicui crimini *addi*„ *ctum*, ne inculces doloris actum circa il„ lud *peculiare peccatum*. Periculum enim „ ſuberit ne illud ex animo deteſtetur, dum „ ejus ſpecialis memoria refricatur, quod in „ univerſum, & ſimul cum aliis deteſtandi „ difficultatem vel *nullam ſentiet*, *vel exi*„ *guam*. “

IX. Cavete, o Confeſſarii, inquit P. Tamburinus, ne ſuadeatis pœnitentibus ut eliciant actum doloris de illa culpa quam veluti amaſiam efflictim depereunt, & in illam impotenter feruntur: quia periculum *ſuberit* ne ex animo illam deteſtentur. Non ergo neceſſum eſt ut peccator ex animo deteſtetur culpam illam quam vehementi dilectione proſequitur? Sat eſt, reponit Tamburinus, ut de hac culpa valde dilecta, cum aliorum ſcelerum turba confuſa, & obtecta doleat. Hoc enim pacto facile pœnitens peccatum iſtud laritans intra multitudinem peccatorum deteſtabitur: & tunc *difficultatem nullam*, vel *exiguam* ſentiet. Contra ſi amatam hanc ſuam culpam nudato vultu ſpectet, periculum *ſuberit* ne ex animo illam deteſtetur.

X. Quiſque hominum aliqua paſſione, & appetitione dominante, & regnante obſtringitur. Omnes Patres, & Concionatores clamant ut Chriſtiani coerceant, deprimant, ſubigant hanc paſſionem dominantem, hunc affectum regnantem. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis veſtris*, inquit Rom. 6. S. Paulus. In illo dominatur avaritia, in hoc libido, in alio ira, in altero vindicta. Niſi quiſque ſeſe peculiari dolore, & fortitudine armet adverſus hanc belluam ferocientem, & regnantem, actum de ſua ſalute eſt. Quam falſa ergo, & quam laxa ſit præfata doctrina, quiſque judex ſedeat.

XI. QUÆST. V. *Requiriturne propoſitum formale, & explicitum non peccandi de cetero?* RESP. P. Tamburinus *loc. cit.* §. 3. *n.* 7. ſubdit: *In probabili aliorum opinione ſatis eſt implicitum, hoc eſt illud quod involvitur in ipſo actu deteſtationis, ſeu diſplicentiæ*. Hanc opinionem ſimiliter docent Diana, Gormaz, Lugo, Vaſquez, & plures alii. Sed falſa aperte eſt: oppoſitum enim docent S. Thomas, Albertus Magnus, Durandus, Scotus, Cajetanus, Cano, Soto, Cardinalis Bellarminus, qui *lib.* 2. *de pœnitentia c.* 6. hæc ſcribit. *Sed nobis communis ac trita a veteribus via ſemper eſt tutior ac commodior. Probatur igitur ad contritionem requiri explicitum, & formale propoſitum vitæ melioris*. Utinam hanc tritam a veteribus viam calcare omnes vellent. Tridentinum præter dolorem efficacem, & univerſalem, in quo ſane continetur propoſitum virtuale, requirit propoſitum non peccandi de cetero. Si ſufficeret propoſitum virtuale contentum in dolore efficaci, ſuperfluum foret quod Concilium requireret propoſitum præter dolorem efficacem. Contra clamat aliquis, ſi præter dolorem efficacem univerſalem requireretur propoſitum, non tres, ſed quatuor eſſent pœnitentiæ partes. Inane ſophiſma eſt. Tres ſunt pœnitentiæ partes. Sed contritio duobus conſtat, dolore nempe de peccato commiſſo, & propoſito non peccandi de cetero. Contingere tamen poteſt ut pœnitens ita vehementi dolore abreptus ſit ut de propoſito non cogitet; at ſi adverteret, firmiſſimam reſolutionem conciperet non peccandi de cetero. Sermo nunc eſt de his quæ communiter & paſſim contingunt, non de aliquo raro, & repentino caſu.

Digitized by Google

CAPUT IX.

IMAGO *juſtificationis chriſtianæ ſanctarum Scripturarum lineamentis depicta.*

I. DUæ de juſtificatione ſunt hæreſes. Calviniſtæ *inamiſſibilem* effutiunt. Novatiani veniam negabant lapſis, & aliqua ſcelera irremiſſibilia aſſerebant. Utraſque hæreſes damnavit Eccleſia.

§. I.

Juſtificationem chriſtianam firmam ac ſtabilem Scripturæ ſanctæ repræſentant.

I. CHriſtiani pœnitentes qui valide recipiunt ſacramentum Pœnitentiæ, juſtificationis dono ornantur, eorumque anima templum Spiritus ſancti inhabitantis, & totius Trinitatis evadit. Olim Judæi & Pagani ſervitute diaboli, & falſorum numinum idololatria abjecta, & fide Chriſti ſuſcepta continuo in arenam pro Chriſto deſcendebant, & intrepidi tigres, leones, & ferociores beſtias deſpiciebant, illarumque fieri epulas minime pertimeſcebant: equleorum, plagarum, & Crucis Chriſti ingenti cupiditate flagrabant: non ignes, non craticulas ardentes, non fornaces, non vulnera pavebant; ſed cruciatus atrociſſimos, infinitaſque procellas forti & invicto animo ſubibant. Nos Chriſtiani eadem ac illi fide perfuſi, eiſdem diſciplinis imbuti, eodem divino cibo alti, eodem pretioſiſſimo Sanguine potati, eadem juſtificatione ſanctificati ſumus. Juſtificatio effectibus ſe prodit, cum omnem vitam noſtram ad Dei voluntatem, & ad Jeſu Chriſti exemplar conformamus, teſte Apoſtolo: *Vivo ego, jam non ego; vivit vero in me Chriſtus:* & rurſus: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui.*

II. Hoc novum fœdus inter Chriſtum & pœnitentes rite confeſſos, natura ſua firmum, ſtabile, & perpetuum eſt. Heinc *Joan.* 14. Chriſtus inquit: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit: & Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, &* MANSIONEM *apud eum faciemus.* Non ait Chriſtus, ſi quis formidat, ſi quis paveſcit, ſed *ſi quis diligit*, & filiorum, non ſervorum more etiam timet, ſermones, leges Chriſti ſervabit. Et Chriſtus, & tota Trinitas *manſionem* ſtatuet in anima ejus.

III. Sed audiamus Paulum Apoſtolum, qui firmitatem & ſtabilitatem pœnitentiæ 2. *Cor. c.* 7. his verbis deſcribit: *Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem* STABILEM *operatur.* Pœnitentia, inquam, quæ ſecundum Deum, ideſt ſecundum regulas quas Deus præſcripſit, formata, *ſtabilem* operatur ſanctitatem, ut ſubdit *ibi c.* 15. S. Paulus. *Itaque fratres mei dilecti,* STABILES *eſtote, & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino.* Hanc ipſam reconciliationis per mortem Filii Dei initæ firmitudinem, & ſtabilitatem, & conſtantiam inculcat c. 1. Coloſſenſibus. *Et vos cum eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem exhibere vos ſanctos, & immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo; ſi tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles a ſpe Evangelii quod audiſtis.*

IV. Ubique intonat, & altius hanc ſtabilitatem, & perſeverantiam in divino contracto fœdere commendat & urget Apoſtolus, ut coronam aſſequamur. Hujus vero firmæ & ſtabilis juſtificationis effectus, atque triumphos exponit, Romanos *c.* 8. alloquens hac grave & vehementi oratione. *Quis ergo nos ſeparabit a caritate Chriſti? An tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? (ſicut ſcriptum eſt: quia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.) Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos. Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a caritate Dei quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro.*

V. Ob oculos expoſitis prærogativis chriſtianæ juſtificationis, funeſtiſſimum exitium manifeſtat S. Paulus quod iis imminet qui hoc ſacroſanctum ſœdus violant, & abrumpunt. Ipſe catenis hic Romæ vinctus nuntium accepit, Eccleſiam Hieroſolymitanam ex ſolis Judæis conflatam, langueſcere, tentationibus concuti, atque gravi periculo acceptæ juſtificationis amittendæ obnoxiam eſſe. Elapſi jam erant a Chriſti morte anni 30. & Hebræi Hieroſolymitani ad Chriſtum converſi nullum prædictionis a Chriſto factæ eventum ſpectabant. Templum, Sanctuarium, Altare, Candelabrum, Sacerdotum multitudo, ſummus Pontificatus, Sacrificia

ma-

magna pompa celebrata, ritus Moſaici ſolemnitas, cantus ſymphoniæ, & cetera antiquæ Religionis, quam cum lacte ſuxerant, myſteria, & cæremoniæ uſquequaque coruſcabant. Ipſi autem Judæi Chriſtiani parvulum manipulum formantes, pro templo parvum cubiculum, pro altari tabulam, pro candelabro lucernam, pro aureis & argenteis vaſis ligneum poculum habentes, illinc a perfidis Judæis dominantibus, hinc a gentilibus exagitati, anguſtiati, oppreſſi, vix privatim celebrare divinas laudes poterant. Tot inter tempeſtates, & procellas, quodammodo vacillabant. Quid nos talibus preſſi anguſtiis ageremus, licet tam immenſa miraculorum multitudine corroborati? S. Paulus epiſt. *ad Hebræos* inſcripta præſidium fratribus affert. Novi teſtamenti ſupra vetus præſtantiam, & excellentiam incredibili eloquentia deſcribit. Eja fratres, inquit, quid formidatis? Templum Chriſti non materiale, ut Moſaicum, ſed vivum eſt, omni lapide pretioſo ornatum, quod eſtis vos. *Chriſtus tamquam filius in domo ſua, quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei uſque in finem* FIRMAM *retineamus*: c. 3.

VI. Poſtquam fratres ſuos erexit, animavitque ad fiduciam locandam in Chriſto Jeſu, tranſit ad miſeram funeſtamque illorum qui a ſublimi juſtitiæ ſtatu in peccatum relabuntur, infelicitatem, extremamque difficultatem reſurgendi manifeſtandam his verbis c. 6. *Impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati*, (per Baptiſmum fidei) *guſtaverunt etiam donum cæleſte*, (ſacratiſſimum nempe Chriſti corpus) *& participes facti ſunt Spiritus ſancti*, (per ſacramentum Confirmationis) *guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi futuri, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. Quam veritatem ut ad illorum captum accommodet, altiuſque in eorum cordibus imprimat, eis præbet ſimilitudinem ab ipſa rerum natura repetitam. *Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo; proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem. Confidimus autem de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti; tametſi ita loquimur*.

VII. Duplex eſt Patrum expoſitio hujus vocis *impoſſibile*. Alii interpretantur *difficile*, & *difficillimum*. Alii in obvio & litterali ſenſu vocem hanc accipiunt, inquientes *impoſſibile* eſſe rurſum renovari lapſos poſt Baptiſmum ad priſtinam illam innocentiam quam ſemel in ſacro lavacro infuſam acceperunt. Licet enim per pœnitentiam novum deleatur peccatum, remanent tamen communiter cicatricum, & vulnerum veſtigia, & malignæ reliquiæ, remanent cupiditatum, libidinum ſaginatæ, & incraſſatæ concupiſcentiæ impreſſiones, & radices, quæ vires extenuant, & ad relapſum viam aperiunt laxiorem.

VIII. Sed audiamus iterum Paulum ſuum ſermonem c. 10. perſequentem, & eandem veritatem hac pacto altius exaggerantem. *Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem.... Voluntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia. Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: mihi vindicta, & ego retribuam: & iterum: quia judicabit Dominus populum ſuum. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum, & in altero quidem opprobriis, & tribulationibus ſpectaculum facti; in altero autem ſocii taliter converſantium effecti. Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem. Adhuc enim modicum aliquantulum qui venturus eſt, veniet, & non tardabit*. His ultimis verbis prædicit Apoſtolus imminentis civitatis Hieruſalem, templi, & altaris excidium, deſolationem, & funeſtiſſimam deſtructionem, quæ quinque circiter annos poſt hanc exaratam epiſtolam contigit. Qua horrenda cataſtrophe prædictiones a Chriſto factæ altius in eorum mentibus impreſſæ fuerunt, atque Eccleſiam illam ex primitiis electi populi coactam confirmarunt.

Digitized by Google

§. II.

Rationum momentis, & communi hominum ſenſu juſtificationis chriſtianæ ſtabilitas confirmatur.

I. HÆc juſtificatio chriſtiana, quæ ſuas firmitatis vires a Chriſti paſſione haurit, *jugum* evangelicum, quod eſt *durum duris*, efficit *ſuave*, & *leve*, & homines juſtos, lætos, felices, quietos, & conſtantes in mandatorum Dei obſervatione reddit.

II. Communem Chriſtianorum ſenſum, & praxim conſulamus. Vides hominem exterius virtutis, & pietatis ſpeciem præferentem. Vides illum ſimul in manifeſta ſcelera lapſum, & nulla urgente vehementi occaſione in libidinis luto revolvi. An non continuo illum ut hypocritam, verſutum, veteratorem, & ſepulcrum dealbatum improbas? Unde hoc? Nonniſi ex intimo ſenſu ſtabilitatis, & firmitatis juſtificationis chriſtianæ. Habes amicum, cujus caſtiſſimos mores, vitæ probitatem, ſinceritatem, æquitatem, & juſtitiam plurium annorum intervallo certo noviſti. Longius proficiſcitur. Poſt aliquot annos occaſio ſe præbet aliquid de amico reſciendi. Rogas quomodo ſe habeat, qualis ſit ejus vivendi conſuetudo. Audis hominem vafrum, libidinoſum, fraudulentum factum. Renuis credere. Arguis calumniæ relatorem. Is reponit rem certo ita ſe habere. Quid tum? Heu, exclamas, heu! quam tremenda, quam formidanda ſunt judicia Dei! Revera terribilis Deus in conſiliis ſuper filios hominum. Unde, quæſo, tanta admiratio, tanta repugnantia ad credendam hominis juſti mutationem? Profecto non aliunde niſi ex intimo illo inſtinctu, & altius impreſſa perſuaſione, qua judicas juſtificationem chriſtianam infuſam per Spiritum ſanctum, & ſanguine Chriſti obſignatam, ejuſque ſacratiſſimi corporis pabulo altam, ſtabilem eſſe, difficileque mobilem. Quæ enim a Deo ſunt, firma ſunt & ſtabilia.

III. Fateor occaſiones occurrere poſſe, & tales temporum calamitates, & perſecutiones, in quibus ipſæ firmiores columnæ contremiſcant. Juſtificatio natura ſua ſtabilis eſt; ſed imbecillitas humanæ naturæ magna eſt: idcirco amitti poteſt. Sed dona quæ hanc juſtificationem comitantur, vires inſtaurant humanas, infirmitatem curant, animos & fortitudinem infundunt. Conſulatur ipſa Chriſtianorum, & Religioſorum vivendi conſuetudo. Qui revera converſi, & juſti ſunt, raro labuntur, occaſiones peccandi fugiunt, mundi præſtigia deteſtantur, precibus & jejuniis divinam implorant gratiam. Si caſu aliquo repentino urgentis occaſionis labuntur, protinus reſurgunt, & amariſſimis lacrymis abluere maculam ſatagunt. Quemadmodum vera & ſincera amicitia, quæ rara eſt inter homines, frequenter non violatur; ita ſincera amicitia per juſtificationem ſacramentalem Deum inter & homines inita, dum vera eſt, non adeo facile infringitur.

§. III.

Nova & falſa inter Chriſtianos divinæ juſtificationis idea concipitur. Cur Chriſtiani fictarum juſtificationum horrenda ſpectra non perhorreſcant? Quia VIA MEDIA *invecta eſt.*

I. JUſtificationis chriſtianæ caracteres, ut vidimus, conſtituunt hominem juſtum, Dei filium, ſanctum, liberalem, caſtum, ſincerum, injuriarum tolerantem, pro perſecutoribus orantem, mitem, humilem, miſericordem, pauperum patrem, ceteriſque chriſtianis virtutibus ornatum. Hæc eſt juſtificationis chriſtianæ imago, quam nobis Scripturæ ſanctæ depingunt, ut oſtenſum ſupra eſt.

II. Toto cælo diverſa eſt imago quæ in plurimorum Chriſtianorum moribus ſpectatur. Videmus ætate noſtra avaros, feneratores, libidinoſos, prodigos, amatorculos, amaſias, mimos, & mimas, ſaltatrices, & cantatrices, luſores, perjuros, fraudolentos, molles, mœchos, bis aut quater in annum ſacramenta & Pœnitentiæ, & Eucharistiæ frequentare. Quænam morum emendatio? Nulla. Percurrunt apoſtolici miniſtri provincias, ſacras, ut vocant, miſſiones exercentes. Accurrunt ingentes cujuſcumque ſtatus turbæ mulæ: gehennalis fornacis timore perculſæ flagitiorum ſarcinam deponunt, confitentur, abſolvuntur, communicantur. Vix profecti ſunt ſacri Miſſionarii, curſum præteritæ vitæ reſumunt, & denuo pro futuro anno ſcelera agglomerant. Eædem conſuetudines, libidines, fenora, fraudes, mendacia, adulteria, perjuria, injuſtitiæ. Et hic confeſſionum, & relapſuum circulus totam fere vitam comprehendit. Ex tanta pœnitentium multitudine vix quinque in mille veræ chriſtianæ juſtificationis ſigna præbent, & fructus pariunt. Viſibilis, & omnibus comperta experientia judex eſto.

III.

III. Sed unde, inquis, evenit quod ejuſmodi fictarum juſtificationum ſpectra nullum ingerant terrorem? Unde, quod Confeſſarii Chriſtianis iſtis fictis ſacramenta adminiſtrent? Unde, quod Chriſtiani ipſi, ſuorum relapſuum conſcii, non dignoſcant ſacrilegas eſſe confeſſiones? Nonne ipſi perſpectum habent, amicitiæ fœdera ſincere, & conſtanter inita facile non violari? Unde ergo tam horrenda hallucinatio? Unde tam monſtroſa deceptio?

IV. Ex illo humani moris torrente, reponit S. Auguſtinus, ex illa univerſali conſuetudine prævalente, quæ ſecum abripit vel ipſos quandoque ſapientes, niſi diligenter vigilent, & ſtrenue dimicent. Ex illa denique VIA MEDIA, quæ pro formandis moribus, quemadmodum pro dirigendis divinis decretis, inquit doctiſſimus Epiſcopus *Palanco*, invecta eſt. Duas tantum vias Chriſtus patefecit: arctam & anguſtam unam, latam & ſpatioſam alteram. Prioris viæ pauci ambulatores teſte ipſo Chriſto, poſterioris multi. Nova VIA MEDIA ab hominibus, non ſane a Deo, excogitata immenſam comprehendit Chriſtianorum multitudinem. Iſtius viæ Chriſtiani corpus oppipare nutriunt, ſenſus demulcent, voluptati, illecebris, choreis, theatris, comædiis, & mundi deliciis indulgent: ſuas habere matronulas, amaſias honeſtulas, volunt, quibus cum converſentur, epulentur, jocentur. Jejunia, diſciplinas, cilicia perhorreſcunt. Concupiſcentiæ, ambitionis, ſuperbiæ impetus coercere, carnis ſtimolos comprimere omnino recuſant. Ut tamen a ſceleratis, improbis, obſtinatis peccatoribus, qui per viam latam & ſpatioſam laxatis habenis, & larva poſita percurrunt, ſeſe diſtinguant, ſuas recitant precatiunculas, pios libellos legunt, frequentant Eccleſias, & ad ſacramenta feſtis Chriſti, & B. Virginis ſolemnioribus accedunt. Hæc VIA MEDIA ingentiorem peccatorum multitudinem claudit ætate noſtra, quam olim via lata & ſpatioſa ab Evangelio deſcripta. Quoniam hæc via lata ducit ad perditionem. Sed NOVA VIA MEDIA una conjungit paganicos mores, & regni æterni præmium; ſacramenta Chriſti, & voluptates mundi; lucem, & tenebras; bonum, & malum. Hæc autem VIA MEDIA ſeducentior eſt via lata. Qui hanc calcant, ſciunt ſe eſſe peccatores, & ad ſacramenta, niſi prius eam derelinquant, non accedunt. Verum enim vero MEDIÆ VIÆ ambulatores ſeſe beatos reputant, & per hanc viam pervenire poſſe ad æternum regnum exiſtimant amaſios, & amaſias, mimos, & mimas, ſaltatrices, & pſaltrias, ceteroſque omnes qui frequentant ſacramenta.

V. Doctiſſimus Joannes Morinus *lib. 9. c. 34.* apud Judæos has tres vias etiam obtinuiſſe, declarat his verbis. „ Judæorum „ recentiorum, & antiquorum celebre eſt „ effatum, tria eſſe hominum genera, per„ fecte juſtorum, perfecte impiorum, & „ intermediorum: Deum tres libros habe„ re: in primo perfecte juſtos deſcribi; in „ ſecundo perfecte impios; in poſtremo in„ termedios. Deum initio anni omnium „ hominum actiones celebri judicio exami„ nare; perfecte juſtos tum ſtatim primo „ libro inſcribi, malos ſecundo, intermedio„ rum autem judicium in decimum diem „ menſis ſuſpendi: ſi perfectam pœnitentiam „ egerint, juſtis; ſi non, impiis adnume„ randos. “

VI. Porro ſicut iſtorum *via media* eſt, ſic eorumdem juſtificatio *media eſt*. Via media nova eſt, ideo non evangelica, ſed mundana. Similiter iſtorum juſtificatio *media eſt*, *nova eſt*, non a Chriſto Jeſu, non a Deo infuſa, ſed ab hominibus conficta. Ad commentitiam juſtificationem effingendam coegit hominum malitia. Sacramentorum miniſtri nonnulli hominum ſalutis zelo flagrantes, pia & ſancta intentione, ut ſentire nos convenit, cum adducere homines ad exactam Evangelii obſervantiam, & ad reformandos mores juxta baptiſmalis profeſſionis normam non poſſent, levigare Chriſti jugum, delinire legis rigorem, & evangelicam normam humanis appetitionibus accommodare ſatagerunt, inquit in Pſal. 98. S. Auguſtinus. *Hæc eſt enim in hominibus magna, & uſitata perverſitas: quia cum debeant vivere ipſi ſecundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere ſecundum voluntatem ſuam. Et cum ipſam nolunt corrigi, illum volunt depravari; rectum non arbitrantes quod ille vult, ſed quod ipſi volunt.*

VII. En reſeratam, & patefactam cauſam cur hodie homines non mirentur, dum vident Chriſtianos hac hebdomada ad pœnitentiæ tribunal, ad menſam eucharisticam accedere, altera, ſin minus eadem, ad menſam luſoriam cum amaſiunculis, & matronulis, ad choreas, ad theatra, ad comædias, & etiam ad fornicandum, ad adulterandum aut re, aut oculis, aut tactibus, &. ad omnia mundi præſtigia frequentanda. Rurſus ad tribunalia pœnitentiæ; & rurſus in-

inter amaſios, & amaſias, ubi procant, & procantur, amant, & amantur, tangunt, & tanguntur, ſpectant, & ſpectantur, inhiant & inhiantur, ſuſpirant, & ſuſpirantur. Iſte ne divinæ juſtificationis fructus? Iſti ne filii Dei? Iſti ne vitam moreſque ſuos ad Chriſti exemplar conformant? Non commoventur Chriſtiani ſuper hoc juſtificationis ſpectro, ſuper hoc ſacramentorum, & ſacrilegiorum fœdere. Cur? Quia ab infantia aſſueti ſunt videre hunc perpetuum circulum ſacramentorum, & relapſuum: quia reputant ſatis eſſe peccata confiteri miniſtris pœnitentiæ, licet nulla ſuccedat emendatio, licet perpetuo ſeſe in libidinis luto, veluti ſues, volvant revolvantque. Confirmantur in hac perſuaſione auctoritate non paucorum Caſuiſtarum, & Confeſſariorum. Clamant iſti & voce, & ſcriptis, refloreſcere ætate noſtra *aurea ſæcula*. Quandonam, inquiunt, tanta ſacramentorum frequentia, tantus ad templa concurſus, tam ſplendidus cultus, tam magnificus apparatus, tanta Sacrificiorum multitudo, tanta cantus melodia, tanta devotionum varietas?

VIII. Si reponatur, quandonam mores diſſolutiores? Quandonam tantæ templorum profanationes? Quandonam patrimonia pauperum, & Chriſti prodigalius dilapidata in ſcortis, in canibus, in pompis, & luxu? Quandonam tandem impietas, & increduli audacius Religionem aggreſſi ſunt? ſi ita inclametur, continuo regerunt: ſic crocitant *Rigoriſtæ* truces, ſævi, immiſericordes, tetrici, ſemper murmurantes adverſus floreniſſimam *ætatis noſtræ* diſciplinam.

IX. En unam ex cauſis cur Chriſtiani non commoventur ſuper inſtabili, & fluxa plurium ætatis noſtræ Chriſtianorum juſtificatione. Moraliſtæ doctores plurimi invehuntur contra Theologos qui inculcant pœnitentibus ut præcipue de illo peccato doleant *cui ſunt valde addicti*, ut propoſitum *firmum & conſtans* concipiant non peccandi de cetero, ut mox clarius videbimus. Et ut ad incitas te, lector, redigam; revolvito plurimos Caſuiſtarum libros, qui præcipue omnium manibus teruntur: ſevere perquirito, ubi ſit depicta vera juſtificationis chriſtianæ imago juxta exemplar quod Scripturæ ſanctæ proponunt. Inquirito ubi deſcripti ſint ejus effectus, excelſi caracteres, ſplendidiſſimæ prærogativæ. In quorum Caſuiſtarum libris hæc invenies? In Gobat, in Tamburino, in Diana, in Viva, in La-Croix, in Caramuele, in Leandro, in Sporer, in Burgaber, in Bonacina? Invenies contra innumeras diſtinctiunculas, ſophiſmata, diſſidia, quibus vera juſtificationis chriſtianæ imago obſcuratur. Ita imbecillitati meæ videtur. Num ipſe fallar, & deceptus ſim, tu judex eſto, & ſapientes omnes. Neque enim me in cenſorem erigo, ſed quæ exiguitati meæ vera videntur, ſapientum judicio ſubmitto.

X. Quid ergo mirum, ſi Chriſtiani, & ipſi minus periti Confeſſarii his præjudiciis educati exiſtiment, juſtificationem divinam natura ſua ſtabilem, & firmam, ſitam eſſe in hoc confeſſionum, & relapſuum perpetuo circulo, in hac flagitiorum, & ſacramentorum ſucceſſione? Vident ab ipſis incunabulis non paucos Dei miniſtros ad ſacramenta admittere Chriſtianos qui licet pluries in annum confiteantur, tamen, ac ſi non confiterentur, indulgent luxui, immodeſtis pompis, ludis, fenori, ambitioni, & inſanientis mundi voluptatibus. Clamant præterea: Quid? An nos decipient Dei miniſtri? An hæc diſciplina confœderandi ſacramentorum frequentiam cum recenſitis mundi ſolatiis, & illecebris tantorum virorum piorum, gravium, & proborum auctoritate fulta, reputanda erit vitioſa, & corrupta? *Magna*, clamat S. Auguſtinus, *tentatio*. Hac ipſa tentatione exagitati vacillabant Chriſtiani Eccleſiæ Hieroſolymitanæ; ſed eoſdem confirmavit, roboravitque S. Paulus. S. Auguſtinus teſtatur ſe graviſſimas perſecutiones paſſum, ut ſui temporis Chriſtianos ab errore eriperet, quod adverſarii aliter opinantes illos in ſuavi, & benigna vivendi conſuetudine detinerent firmos & conſtantes. Nec propterea inclamare ceſſavit Doctor ſanctiſſimus. *Propter hominum errores, qui per vaniloquas ſeductiones, & pravas conſuetudines nobis moleſtam pro vobis curam inferre non ceſſant, tacere non poſſumus*. Serm. 157. jam inde uſque poſſeſſio propriæ libertatis adverſus divinæ legis controverſa mandata opponebatur, licet Probabiliſmi fuco non calamiſtrata. *Sunt aliqui* (inquit S. Auguſtinus, ſive auctor ſerm. 4. ad Fratr. in Erem.) *qui ſpiritu libertatis vivere volunt: et ſi ab aliquo reprehenduntur, latrant ut canes, mordent ut ſerpentes, dolent ut parturientes, dicentes malum bonum, & bonum malum, verum falſum, & falſum verum*.

XI. Paulum, rogo obteſtorque, Paulum tubam Spiritus ſancti audite, Paulum legite, Evangelium Chriſti ſerio meditamini, ſi veſtram æternam ſalutem amatis. Antes arti-

atrigite, ut doctrina Pauli de juſtificatione inſculpta hæreat cordibus veſtris. Juſtificatio quam Paulus docet, *conſtans*, *firma*, & *ſtabilis* eſt. Novis autem Doctoribus, ſi a Paulo diſſentientes, de ſacramentorum frequentia, & fucato devotionis ſplendore glorientur, cum S. Paulo 1. *Corinth.* 5. reſpondete: *Non eſt bona gloriatio veſtra. Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi . . . Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis . . . Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri. Si is qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax; cum ejuſmodi nec cibum ſumere.* Numquid dicturi ſunt nonnulli novi Caſuiſtæ: *Communis opinio Doctorum* oppoſitum docet? Diſciplina hæc abſolevit, & alia id genus?

CAPUT X.

Conditiones propoſiti neceſſarii ad Confeſſionem.

I. Ut veram, christiane lector, imaginem formare queas juſtificationis quam nonnulli juniores Caſuiſtæ depingunt, in mentem revoca iſtos docere, ſat eſſe ad ſacramentum attritionem ſervilem conceptam ex timore pœnæ æternæ. Et hic paululum animadverte quod quæ fiunt ex timore, non ſunt *firma*, & *ſtabilia*, cum timor vim quamdam inferat. Quæ enim formidamus, delere ex mente cupimus.

II. Secundo recogites velim, Doctores iſtos ultra pergere, docentes non eſſe neceſſarium timorem conceptum ex metu gehennæ, ſeu pœnarum æternarum, ſed ſat eſſe dolorem conceptum ex malo aliquo temporali inflicto, vel infligendo a Deo, auctore ſupernaturali, puta ex infamia, ex carcere, ex ægritudine. Tranſeuntes poſtea ad propoſitum, quod Tridentinum neceſſarium definivit, docent non requiri *expreſſum*, ſed ſat eſſe *implicitum*, contentum in illo dolore concepto ex malo temporali, ut dictum eſt. Audi nunc quid de hoc propoſito doceant, & continuo formabis veram imaginem novæ juſtificationis invectæ ab hominibus.

III. Prærogativæ ſeu conditiones veri propoſiti ſunt tres: 1. quod ſit univerſale; 2. quod ſit ſtabile, conſtans, & firmum; 3. quod ſit efficax. Non debet tamen Confeſſarius proponere, nec pœnitens formare has hypotheſes. Quid agerem, ſi mors crudeliſſima a tyranno intentaretur, ſi ingens patrimonium mihi exhiberetur, ut rurſus peccarem &c.? Hæ hypotheſes turbare aliquorum pœnitentium mentem poſſunt: ideo ab his abſtinendum: ſat eſt ut firmiter proponant abſtinere ab omnibus peccatis, & inſtaurent propoſitum præcipue contra illa peccata quibus ſunt valde addicti; ſat eſt ut in communi proponant ſe velle potius mori, & bona omnia amittere quam Deum graviter offendere, quin neceſſe ſit ad hoc vel illud acerbiſſimum tormentum deſcendere. Tres iſtas conditiones Theologi communiter neceſſarias eſſe ad verum propoſitum docent. Quid plures Caſuiſtæ doceant audiamus. Neque enim tam docendi, quam dedocendi ſunt lectores, ut abſtineant, vel deponant falſas opinationes.

IV. Quæst. 1. *Quid dicendum de opinione quæ docet propoſitum ſufficere ad Confeſſionem, licet pœnitens certo ſciat ſe relapſurum?* Resp. Ne dicant me imponere Caſuiſtis, hæc 3. *p. c.* 2. *ſec.* 4. *n.* 310. *pag.* 204. ſcribit Sporer: „ Poreſt enim quis vere dolere ac deteſtari „ peccatum, ac vere & abſolute proponere ſe de cetero non peccaturum, ſeu *firmum* propoſitum, ac *ſufficiens* concipere „ abſtinendi impoſterum; tametſi valde timeat, aut etiam exiſtimet, *immo* certo „ credat *ſe ob expertam voluntatis ſuæ inconſtantiam, & fragilitatem ſuam denuo relapſurum*: non omnia peccata mortalia, „ vel hoc certum peccati genus evitaturum. „ Unde ſi pœnitens dicat: *Omnino quidem doleo, ac firmiter propono impoſterum abſtinere; interim tamen* scio, *iterum faciam, iterum labar, jam toties expertus ſum*: is „ tamquam bene dispositus, præmiſſa „ confirmatione, ac conſolatione debita, „ absolvendus: quia ſenſus verbi *iterum faciam* eſt tantum indicativus, ſeu enuntiativus ex parte intellectus. “

V. Contra reſcriptam doctrinam clamat *lib.* 8. *Confeſſ. c.* 9. S. Auguſtinus: *Unde hoc monſtrum? Imperat voluntas ſibi, & non fit quod imperat? Ergo non ex toto corde imperat.* Si iſte pœnitens certo exiſtimat ſe relapſurum; ergo non ſperat a Deo gratiam qua reſiſtere tentationi valeat: & niſi ſperet, indignus eſt abſolutione. Aut pœnitens iſte juſtificatur per abſolutionem, aut ſecus. Si negas; ſacrilegium ergo pœnitens patrat. Si juſtificatur; ergo reipſa gratiam habet, qua abſtinere a peccato poſſit. Negas? *Janſeniſta* ergo es. Heu quot Janſeniſticæ propoſitiones

Digitized by Google

ſitiones in quorumdam Ethice, ubi media ignorantia invincibili paſſim jactata, & peccantium infirmitate, impoſſibilia plura Decalogi mandata traducuntur! Et tamen iſti obcæcatis, & obduratis ſemper adeſſe divinam gratiam clamant. Sed quia gratia hæc verſatilis eſt, ideo docent pœnitentem certo ſe credere relapſurum. Pœnitens iſte deſcriptus a P. Sporer ſincerus ſaltem eſt, licet ſacrilegus. Scit præteritas Confeſſiones fuiſſe ſacrilegas, ex defectu veri propoſiti: ideo experientia doctus ſincere fatetur, *ſe credere, & ſcire* ſe relapſurum: quia ſcit ſe non relicturum amaſiam, fenora, perjuria, & ſimilia crimina. Sed ſimul ſciunt pœnitentes ſe reperturos Caſuiſtas, & Confeſſarios a quibus abſolutionem, & ſacram Eucharistiam accipiant. Subdit P. Sporer: *ſecus ſi ſenſus eſſet optativus*. Papæ! Hoc ſolum deficeret quod peccatum optaret.

VI. QUÆST. II. *Quid dicendum de cenſura quam P. Francolinus inurit Epiſcopo Gennet, quia is vult propoſitum eſſe firmum, & conſtans?* RESP. P. Francolinus in ſuo *Cler. Rom. lib. 2. col. 10. diſ. 10. n. 26. pag. 99. ultim. edit. Venet.* hæc ſcribit: „ Franciſcus „ Gennetus in ſua recentiſſima Theologia „ morali edita Pariſiis an. 1703. Ex pluribus exemplis RIGIDISSIMÆ ipſius doctrinæ, unde gravia ſequantur abſurda, unum afferam ex *Tom. IV. tract. 6. de Sac. Pœnit.* ubi *c. 5. q. 9.* docet, ad veram contritionem in hoc ſacramento requiſitam eſſe neceſſarium CONSTANS propoſitum: non inquit propoſitum, ſed *conſtans propoſitum*, idque debere innoteſcere Confeſſario antequam abſolvat. “

VII. Redarguit inſuper ibidem P. Francolinus Gennetum Epiſcopum aſſerentem, non eſſe ſæpe credendum lacrymis peccatorum. Deinde concludit P. Francolinus ibi *n. 27. Quis unquam audivit tam* ABSURDAS *doctrinas, tam* SEVERAS?

VIII. Quis unquam audivit catholicum Scriptorem contra ipſum Apoſtolum Paulum, nedum contra Epiſcopum Gennetum tam aperte inſurgentem? Nam doctrina Genneti eſt ipſiſſima S. Pauli loquentis: *Quæ ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam operatur* STABILEM. Et rurſus docet Paulus: *Si tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles.* Et conſtantes, & ſtabiles, & immobiles vult eſſe pœnitentes S. Paulus, & cum eodem Gennetus. Sed P. Francolinus in oppoſitum vociferatur: *Quis unquam audivit tam abſurdas doctrinas?* Abſurda ne docuit ſanctiſſimus Apoſtolus Paulus?

IX. Doctrinam Francolini tranſcripſit P. La-Croix *lib. 6. p. 2. n.*1824. Quæro, debet ne pœnitens habere voluntatem conſtantem, aut inconſtantem. Si primum; *doctrinam rigidiſſimam* doces, inquit Francolinus cum P. La-Croix. Ergo ſufficit habere voluntatem inconſtantem. Quis vero hanc conſequentiam, D. Paulo adverſantem, falſitatis aperte non arguat? Dic lector: ſideres ne tu pecunias mutuo illis qui haberent voluntatem non conſtantem, ſed inconſtantem illas reſtituendi?

X. QUÆST. III. *Quid dicendum circa propoſitum univerſale vitandi omnia mortalia?* RESP. Conditio ſecunda propoſiti requiſiti ad confeſſionem, eſt voluntas univerſalis abſtinendi ab omnibus & ſingulis mortalibus. Hæc doctrina certa & manifeſta eſt, quam docet S. Thomas 3. p. qu. 87. art. 1. ad 1. *Pœnitentia*, ait, *de peccatis mortalibus requirit quod homo proponat abſtinere ab omnibus & ſingulis mortalibus*. Omnes antiqui Theologi idem docent. Contrariam opinationem ſuſtinent Averſa, Hurtado, Piatellius, Dicaſtillo, qui priorem doctrinam vocat ſingularem. Horum ſcriptorum opinionem falſam judico, & divinis Scripturis contrariam. Non ſatis lectorum periculo conſuluit P. La-Croix, ſcribens lib. 6. p. 2. n.898. „ Probabilius videtur pro abſolutione a mortalibus requiri propoſitum univerſale impoſterum cavendi omnia mortalia. “ Si enim eſt tantum *probabilior*, juxta ipſum eſt adhuc *probabilis* oppoſita opinio Piatellii, Hurtadi &c. quam proinde ſequi quiſque poteſt ſecundum Probabiliſtas. Quis vero aſſerere audeat accedentem ad ſacramentum Pœnitentiæ ſine propoſito univerſali vitandi omnia mortalia, juſtificari?

XI. Quodnam pœnitentiæ genus iſtud eſt quod ab his auctoribus eſt excogitatum? Sufficit juxta nonnullos dolor ſervilis etiam ex malo temporalis a Deo infligendi timore conceptus. Non requiritur propoſitum explicitum. Non requiritur quod ſit conſtans. Non requiritur quod ſit univerſale. Hæc ne pœnitentia quam Chriſtus, quam Evangeliſtæ docent?

XII. Tertia conditio propoſiti requiſiti ad confeſſionem eſt ut ſit efficax, idest ut efficiatur quod proponitur, ut in *Pſal.* 43. ſapienter declarat S. Thomas. *Propoſitum optime manifeſtatur per operationem*. Porro ut propoſitum dicatur efficax, oportet ut pœniten-

nitentes habeant voluntatem abſtinendi non ſolum a peccatis, verum etiam a periculis, & occaſionibus quæ ad peccata impellunt.

XIII. Quæst. iv. *Quas vitare occaſiones debet pænitens, ut propoſitum dicatur efficax?* Resp. Duplex occaſionum genus. Aliæ *remotæ*, quæ ubique fere occurrunt; aliæ *proximæ*, quæ natura ſua, omnibus ſpectatis, ad peccatum inducunt: ſeu in quibus conſtitutus homo aut raro, aut nunquam a peccato abſtinet. Harum occaſionum aliæ liberæ, aliæ neceſſariæ. Primi generis occaſiones libere homo quærit, aut retinet. Secundi generis ſunt illæ a quibus homo recedere nequit, ut filii familias, & alii ſervituti obnoxii. Præterea alia eſt occaſio proxima abſoluta, ut concubinatus, habitatio cum amaſia &c. Alia occaſio proxima relativa, ut colloquium familiare cum tali puella, muliere &c. Titio erit occaſio proxima, ſecus Sempronio.

XIV. Quæst. v. *Quid de propoſito vitandi occaſiones proximas doceant Probabiliſtæ plures?* Resp. Volumen implerem, ſi omnes opiniones quæ mihi videntur falſæ, recenſere vellem: in tranſcurſu pauca delibabo. 1. Mulieres abſolvendas docent quæ non proponunt nudata ubera modeſte tegere. 2. Quæ non proponunt ſuperfluum ornatum, & luxum moderari. 3. Quæ nolunt dimittere fucos, & artificiales faciei colores. 4. Docent aliqui poſſe famulos inſervire pellici, eique porrigere cibos calidos provocantes ad venerem. 5. Poſſe domino, & amaſiæ lectum ſternere citra culpam venialem, & floribus fulcire citra mortalem. 6. Poſſe conducere pellicem in domum ſui domini, etiamſi prævideant eos peccaturos. 7. Poſſe deferre munuſcula turpis amoris incitamenta ad amaſiam. 8. Licitum eſſe locare domum alicui petenti ad fornicandum. 9. Licitum eſſe donare judicis concubinæ, ut intercedat apud ipſum. Nullus eſſet ſcribendi finis, ſi recenſere omnia paradoxa vellem.

XV. Quæst. vi. *Quid dicendum de regula quam proponunt PP. Sporer, Gobat, Caramuel, & alii circa propoſitum vitandæ occaſionis in quam probabiliter ſcis te lapſurum?* Resp. In hac materia Probabiliſmus ſuas exerit vires. Hæc *p.* 3. *c.* 2. *ſec.* 4. *q.* 2. §. 1. *n.* 324. docet P. Sporer. „ Quando enim „ ſolum eſt *probabile* te ſuccubiturum in tali „ occaſione tentationi, certe etiam *probabi-* „ *le* eſt te non ſuccubiturum: occurrunt enim „ graves rationes ob quas vir prudens judi- „ cat te non lapſurum. Certe hujus judi- „ cium ſequendo, ſine nota temeritatis ob „ rationabilem cauſam poteris te commit- „ tere huic occaſioni, certe non commiſſu- „ rus, ſi ſcires, vel certo crederes te la- „ pſurum. Quare Confeſſarius non judicabit „ eſſe in occaſione proxima peccandi, v. g. „ ſe inebriandi, fornicandi &c. *qui in tali* „ *loco decies tentatus ſuccubuit ſolum ter, vel* „ *quater; ſecus ſi octies, vel ſepties, & bis* „ *vel ter tantum peccatum vitavit, & ſupe-* „ *rior evaſit.* Quapropter huic, & non illi „ nolenti hanc occaſionem relinquere ne- „ ganda erit abſolutio. Quia Joannes Ca- „ ramuel *Theolog. Reg. diſp.* 20. *num.* 1056. „ vult etiam dandam abſolutionem illi qui „ *toties fuit victor, quoties victus, referente,* „ *& non contradicente* P. Gobat *caſu* 16. “

XVI. Hac probabiliſtica doctrina animati luxurioſi, ebrii, & ceteri adibunt amaſiam, tabernam, aliamve occaſionem quater, aut ter in diem, in biduum, in triduum, bis vel ter ſe abſtinebunt; bis vel ter peccabunt. Immo ut ſecurius abſolvantur octies in diem viſitabunt amaſiam, & ſemel vel bis peccabunt. Tum enim, non ſolum juxta *Gobat*, & *Caramuelem*, verum etiam ſecundum alios Probabiliſtas cautiores abſolvi poterunt, & euchariſtico pabulo nutriri. Si ab his percontaris, cur abſolvi queant qui bis aut quater in occaſione peccant, ſecus qui ſex, reſpondent: Ita docent *Doctores*.

XVII. Quæst. vii. *Quid ſit occaſio propinqua, & an pænitens habere propoſitum debeat illam evitandi?* Resp. Occaſio propinqua illa dicitur quæ omnium circumſtantiarum plexu ſpectato, graviter allicit ad culpam, ita ut ſine magna difficultate, & cautione abſtinere a culpa homines non ſoleant. Hæ occaſiones, quæ propinquæ a pluribus appellantur, ſunt ſæpius occaſiones proximæ reſpectivæ.

XVIII. Quæst. viii. *Quid dicendum de opinione PP. Sporer, Layman, & aliorum circa debitum derelinquendi occaſiones propinquas?* Resp. P. Patritius Sporer *loc. cit. n.* 322. hæc ſcribit: „ Unde abſolvendi ſunt mili- „ tes, mercatores, ancillæ &c. quibus ex „ officio, negotio, domo &c. imminet pro- „ pinquum peccandi periculum, *quo ſæpius* „ *peccare* ſolebant, ſi abſque magna diffi- „ cultate, vel damno notabili dimittere ne- „ queant, dummodo ſerio proponant pec- „ catum vitare impoſterum. Ex communi „ Layman *c.* 4. *n.* 9. “

XIX. Si peccare *ſæpius ſolent*, occaſiones iſtæ, quæ *ex communi* Probabiliſtarum ſenſu ſunt

ſunt propinquæ, teipſa proximæ relativæ ſunt. Hæc doctrina, quæ ut teſtatur P. Sporer, eſt communis inter Doctores Probabiliſtas, duplici ex capite falſa eſt. Nam vel *ſæpius peccare ſolent* ex efficacia occaſionis fragilitatem pulſantis: & tunc eſt proxima, atque adeo deſerenda ante abſolutionem ex doctrina Eccleſiæ: vel *ſæpius peccare ſolent* ex malitia, & tunc indiſpoſiti & indigni ſunt abſolutione. Hæc ne pœnitentia *ſtabilis, immobilis*, quam Scriptura ſancta docet? Difficile eſt derelinquere ejuſmodi occaſiones. Fateor. Quid inde? Quid docet Evangelium Chriſti? Arrigite aures, & audite Chriſtum Jeſum: *Amen dico vobis quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. Facilius eſt camelum tranſire per foramen acus, quam divitem intrare in regnum cælorum.* Matth. 19. Et rurſus Marc. c. 10. *Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!* Obſtupeſcebant diſcipuli tantum *Rigoriſmum* audientes. Sed Chriſtus iterum clamat: *Diſcipuli autem* (pergit Marcus) *obſtupeſcebant. At* JESUS *rurſus reſpondens ait illis: Filioli, quam difficile eſt confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!* Quid tandem præferunt hæc oracula? *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum* &c. *Si manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam.* Matth. 5. Et iterum Paulus 1. *Theſſal.* 5. intonat: *Ab omni ſpecie mali abſtinete vos.* Sic docent Doctores evangelici. Sed oppoſitum docent Doctores Probabiliſtæ. Si hæc ſola JESU Chriſti oracula, & quæ ſuperius adduxi, præ oculis haberetis o Confeſſarii, o Dei miniſtri, nonne omnes, quas de pœnitentia ſtabili, de amore Dei, de propoſito conſtanti, & de occaſionibus derelinquendis controverſias excitant Caſuiſtæ, reſolvere vobis ipſis luce Scripturarum præeunte ſciretis? Nonne falſiſſimas deprehenderetis ſimilium Caſuiſtarum opiniunculas Chriſti Evangelio adverſas? Legite ergo, iterum clamo, legite Evangelium Chriſti, legite verbum Dei: quoniam ſecundum Evangelium, & non ſecundum Doctores caſuiſtas judicandi a Deo una cum pœnitentibus veſtris eſtis.

XX. QUÆST. IX. *Quid dicendum de opinione docente, abſolvendos adoleſcentes qui laborando cum feminis conſenſu, tactibus, & copula peccent, quia non habitant in eadem domo?* RESP. Hæc eſt doctrina quam *qu.* 3. *a.* 4. *n.* 5. docet P. Dominicus Viva ex ſuis citatis Caſuiſtis. „ Unde inferunt Perez, „ Leander, Lugo, aliique, poſſe abſolvi „ adoleſcentes qui verſantur cum feminis „ laborando, vel *converſando* cum eis, quæ „ *in eadem domo non habitant*: quia licet „ aliquando in tali occaſione mortaliter peccent *conſenſu, tactibus, & etiam copula*, „ ea tamen occaſio cenſetur *remota*. Quandoquidem non ſolent homines *ex tali occaſione* SEMPER, *aut fere* SEMPER PECCARE MORTALITER. “ Sit ne hæc doctrina antievangelica, judicent ſapientes: nulla enim eſt accommodatior fovendis carnalibus peccatis inter amaſios & amaſias, qui fere numquam in eadem domo habitant, ſæpiſſime vero una conveniunt.

XXI. QUÆST. X. *Quid dicendum de illorum opinione qui in peccatore juſtificando non requirunt expreſſos actus fidei, & ſpei?* RESP. Hæc ſcribit P. Dominicus Viva *qu.* 3. *a.* 4. *n.* 11. „ Reſpondeo cum Leandro . . . Sanchez, Bonacina, Filliucio, Valentia contra Hurtadum, Turrianum, & alios, non „ requiri hos actus expreſſos, *cum numquam* fideles, nec Confeſſarii fuerint de „ *iis ſolliciti*, ſicut ſunt ſolliciti de dolore. „ Quare vel ſufficit actus fidei, & ſpei præteritus non retractatus, vel actus fidei, „ vel ſpei imbibitus in ipſo dolore. “

XXII. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 6 *c.* 6. docet: *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti,* FIDEM *ex auditu concipientes . . . a divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur . . . in* SPEM *eriguntur* &c. Clarius hos actus, *credere, ſperare, diligere*, explicat *can.* 3. ut vidimus ſupra. Si actus iſti imbibiti in dolore ſufficerent, ut contendunt Leander, Sanchez, Bonacina, Viva, & alii, ſuperflue expreſſi a Concilio forent. Meditare iſtorum auctorum genium, quo communiter feruntur ad deliniendam, temperandam, & levigandam legem ſive Scripturarum, ſive Conciliorum.

XXIII. Oro iterum lectores meos ut poſitis præjudiciis, & partium ſtudio vacui, mature expendant univerſam iſtius diſſertationis doctrinam, quam ex una parte ex Scripturis ſanctis, ex Concilio Tridentino, ex Patribus hauſtam; & ex altera parte ex Doctoribus Caſuiſtis formidoloſæ attritionis defenſoribus excerptam adduxi, ſerio conferant, & meditentur, tum judicium proferant. Omnia enim quæ ſcripſi, & ſcripturus ſum, & ſapientum, & ſuperiorum judicio pleniſſima voluntate ſubjicio.

DIS-

DISSERTATIO II.

De Confeſſione ſacramentali, & ſatisfactione.

CAPUT I.

Quid ſit Confeſſio ſacramentalis, & quando divinum ejus præceptum obliget.

I. De præcepto annuæ Confeſſionis ſupra diſputatum eſt. Confeſſionem peccatorum inſtitutam eſſe a Chriſto Domino, ſemper docuit Eccleſia catholica, adductis his verbis Chriſti Jeſu: *Tibi dabo claves regni cælorum: quodcumque ligaveris* &c. Matth. 16. Poteſtatem hanc judiciariam eſſe evidens eſt. Porro ut rectam judex proferre ſententiam queat, qua ſolvat ſolvendos, & liget ligandos, perſpecta habeat delicta neceſſum eſt. Agnoſcere autem delicta judex nequit, niſi reus eadem patefaciat. Ergo ex Chriſti inſtitutione confeſſio peccatorum neceſſaria eſt. Et hanc veritatem definivit Tridentinum *ſeſs.* 14. *c.* 5. adverſus Proteſtantes. Nec mihi nunc longius hoc dogma illuſtrare permiſſum eſt.

II. Quæst. i. *Quo tempore divinum hoc præceptum per ſe obligat?* Resp. In probabili articulo mortis per ſe obligare hoc præceptum omnes communiter affirmant. Nam ſi aliquando urget (certum eſt autem urgere) profecto in mortis articulo obligat, cum potiſſimum illo tempore quiſque ſaluti ſuæ æternæ conſulere teneatur. Obligare quoque hoc præceptum extra mortis articulum, affirmat communis, & vera ſententia. Siquidem præcepta affirmativa non modo obligant in extrema neceſſitate, verum etiam cum prudenter neceſſaria judicatur eorumdem obſervatio. Regula certæ obligationis pro hoc aut illo tempore, præter eam quam præſcribit Eccleſia, deſignari abſolute nequit; ſed quiſque conſilio prudentis Confeſſarii applicare ſibi hoc remedium debet.

III. Quæst. ii. *An quando adeſt periculum oblivionis alicujus, vel multorum peccatorum mortalium, teneatur quis confiteri ante annum?* Resp. P. Leander *tr.* 5. *diſp.* 3. *q.* 5. ſententiam negantem ut probabiliorem defendit, & pro eadem citat Valentiam, Vaſquez, Sylveſtrum, Sotum, Lugo, & alios: quia, inquit, fere omnes in anni decurſu *toties peccamus*, ut in Quadrageſima veri numeri non meminerimus: tum quia nulla lege ad id obligamur; & ſine lege non eſt aſſerenda obligatio.

IV. Hæc opinio, ut mea minima præfert ſententia, falſa eſt. Toties peccamus omnes mortaliter? Omnium ergo pœnitentia *inſtabilis eſt?* Nullus ergo pœnitens verus in Eccleſia? Verum *quod toties mortaliter peccent omnes* in annum, ut in Quadrageſima certi numeri non meminerint, aſſertio videtur infamans Eccleſiam catholicam, in qua plurimi ſunt electi, qui aut numquam, aut rariſſime ſcienter mortaliter peccent. Si talia nos ſcriberemus, quos tumores non excitarent Probabiliſtæ? Ipſum jus naturæ nos obligat ad præcavendum periculum oblivionis peccatorum mortalium.

V. Quæst. iii. *Quid dicendum de infraſcripta opinione P. Gobat?* Resp. P. Georgius Gobat hæc *tract.* 6. *n.* 261. ſcribit: „ Tametſi confeſſionem differendo *uſque ad articulum mortis*, vel Paſcha, *certus ſis te* „ ob hanc dilationem *eſſe obliturum multa* „ *crimina*; haud tamen inde oritur tibi obligatio confitendi citius. Ita ſane tenet „ communis ſenſus, ut reor, tum confitentium, tum Confeſſariorum. “

VI. Communis ſenſus lumine naturali & evangelico illuſtratus, & non Probabiliſmi præjudiciis obſcuratus a tam falſa & laxa opinione abhorret.

VII. Quæst. iv. *Quid dicendum de opinione Leandri negantis debitum confitendi illorum qui recipere alia ſacramenta volunt præter Euchariſtiam?* Resp. P. Leander a SS. Sacram. *tr.* 5. *diſp.* 3. *q.* 19. hæc ad propoſitam quæſtionem reſpondet: „ Sed *certiſſime* „ reſpondeo, non teneri: quia nullum extar præceptum circa hoc impoſitum, ut „ clare colligitur ex Trident. . . Victor. „ Sylveſter, Angel. Soto, quos citat, & „ ſequitur Suarez, Fagundez, Lugo, Villalobos, & *omnes communiter*. “

VIII. Communiter ergo Caſuiſtæ defendunt, non debere fideles confeſſionem præmittere, dum alia ſacramenta recipere, præter Euchariſtiam, debent? Audiant omnes Catechiſmum Concilii Tridentini *p.* 2. *c.* 5. §. 45. ubi hæc ſtatuit. *Verum ſi quid ſalutis noſtræ ratio poſtulet conſideremus, profecto quoties vel mortis periculum imminet, vel aliquam rem tractare aggredimur, cujus tractatio homini peccatis contaminato non conveniat, veluti cum ſacramenta adminiſtramus, aut percipimus, toties confeſſio prætermittenda non eſt. Atque idem* OMNINO, *cum vereamur ne nos alicu-*

Digitized by Google

alicujus culpæ, quam admiſerimus, oblivio capiat: neque enim peccata confiteri poſſumus, cum non meminerimus: neque peccatorum veniam a Domino impetramus, niſi ea Pœnitentiæ ſacramentum per confeſſionem deleat.

CAPUT II.

De Confeſſionis ſacramentalis conditionibus.

I. Conditiones ſacramentalis Confeſſionis ſunt his verbis comprehenſæ:

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis:
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda:
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata:
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

II. Conditio 1. ſignificat ut exponantur peccata ſimplici ſermone, relictis epiſodiis. Feminæ frequenter, ut ſua peccata exponant, totam familiam infamant. Cavendum ab hoc defectu eſt. 2. Conditio ſit *humilis* in geſtu, in habitu modeſto, ſine enſe, ſine luxu, quem ad ipſum deferre tribunal mulieres ſolent, ideo rejiciendæ. 3. *Pura* ob rectum juſtificationis finem. 4. *Fidelis* abſque fuco, & mendacio. 5. *Frequens* juxta prudentis miniſtri conſilium. 6. *Nuda* abſque æquivocis, & excuſatione. 7. *Diſcreta*, verbis honeſtis expreſſa. 8. *Libens*, ſeu ſpontanea, & libera. 9. *Verecunda* cum modeſtia, & pudore. 10. *Integra*, explicando numerum, ſpeciem, & circumſtantias. 11. *Secreta* ad evitandum ſcandalum, infamiam &c. 12. *Lacrymabilis*, ideſt cum vero cordis dolore. 13. *Fortis* in propoſito abſtinendi a peccatis. 14. *Accuſans*, non excuſans peccata. 15. *Accelerata* abſque dilatione nimia poſt patratum peccatum. 16. *Parere parata* Confeſſario dirigenti, docenti, & medenti.

III. QUÆST. I. *Utrum formaliter integra eſſe debeat Confeſſio?* RESP. Affirmant omnes contra Lutherum, & veritas de fide eſt definita in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *c.* 5. ideſt, debet eſſe confeſſio omnium peccatorum mortalium quæ quis poſt diligens examen conſcientiæ recordatur.

IV. QUÆST. II. *Quæ diligentia adhibenda in examine conſcientiæ eſt?* RESP. Duo in hoc graviſſimo negotio extrema cavenda ſunt. Diligentia nimia, quæ angorem, & torturam conſcientiæ inducit, quæ mentem & animum turbat, vitanda eſt. Neque enim confeſſio eſt *carnificina* animarum, ut blaterant Calviniſtæ, ſed evacuatio vulnerum, & ſalutis remedium. Vitandum quoque aliud extremum negligentiæ eſt. Serio & mature recogitentur commiſſa peccata. Pauca monita adjiciam.

V. 1. Fundendæ Deo preces ſunt, quibus divinum imploretur auxilium ad fugandas mentis tenebras. Fidei actus eliciantur, quibus firmiter credatur hoc ſacramento peccata remitti. Excitetur obtinendæ veniæ ſpes. Accendatur caritas erga Deum offenſum, & dolor ex toto corde. Contritio antidotum peccati eſt. Si omnia evomere crimina cupis, initio examinis ferventem accende contritionem.

VI. 2. Quiſque ſpectare ſuum ſtatum & conditionem debet, & quid contra hunc ſtatum peccaverit, expendat. 3. Severius peccata ſpiritus quam carnis examinentur. Adulteria, furta, fornicationes, ebrietates ſe ipſis panduntur. At peccata ſuperbiæ, invidiæ, ſimultatis, ambitionis, avaritiæ, amor ille vaferrimus refulgendi in hoc mundi theatro, & cetera ejuſmodi adeo fucata, & ſplendida incedunt, ut totam oculis noſtris malitiam abſcondant, niſi penitius inſpiciantur. 4. Quiſque habet ſuam paſſionem regnantem, & dominantem, quæ aliis peccatis ſtipata incedit: hæc ſeverius ſub examen inducatur.

VII. QUÆST. III. *Quid dicendum de regula examinis quam P. Viva proponit?* RESP. P. Viva *qu.* 5. *a.* 2. *n.* 3. inquirit, quandonam confeſſio ob examinis defectum ſit reputanda invalida? Et reſpondet: „ Si quis „ examinando diligentius conſcientiam re- „ perit *plura eſſe peccata* quorum erat obli- „ tus, quam ea quæ confeſſus eſt, *poteſt* ſi- „ bi perſuadere, quod non præmiſerit exa- „ men debitum. “

VIII. Si ergo tertiæ, aut quartæ partis peccatorum repererit ſe eſſe oblitum, poteſt tunc ſibi perſuadere quod præmiſerit examen debitum. Falſa itaque, & vana eſt præfata regula. Temporis quantitas in examine conſcientiæ inſumenda præſcribi nequit. Quo conſcientia gravioribus flagitiis vulnerata eſt, eo diligentius inſpicienda.

IX. MONITUM graviſſimum de examinandis peccatis injuſtitiæ, & dilatione in ſolvendis debitis, & operariorum atque artificum mercedibus. Hæc omnia ſeveriſſime diſcutienda ſunt detractis larvis conſervandi ſtatus, induendæ uxoris &c. Vide plura *Tom.* 9. *Lib. I. Diſſ.* 4. *cap.* 4.

X. QUÆST. IV. *Exprimendus ne eſt peccatorum numerus?* RESP. Affirmant omnes. Et quan-

quando certus numerus non conſtat, exprimatur veriſimilior. Confeſſio non eſt, ut dixi, conſcientiarum tortura. Eo præcipuum ſtudium dirigatur ut cor vehementi contritione emolliatur, & tunc crimina ſe ipſis exeunt, ſicut venenum potato efficaci antidoto evomitur. Statum conſcientiæ ſuæ pœnitens, & numerum peccatorum quæ menti poſt ſerium examen occurrunt, ſincere exponat. Regula Tridentini *ſeſſ.* 14. *c.* 5. optima eſt. *Reliqua peccata quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum in eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me Domine.* Si vera erit contritio, numquam examen deficiens erit. Frequentiſſime in examine negligentia occurrit, quia ficta contritio eſt ex quibuſdam temporalibus, aut etiam pœnis æternis concepta, & cujuſcumque caritatis vacua.

XI. Quæst. v. *Qui diuturna conſuetudine peccavit, ſatis ne eidem eſt tempus ſui vitioſi ſtatus exponere non explicato peccatorum numero?* Resp. Pœnitens meliori quo poteſt modo ſuum repræſentare ſtatum debet. Frequentiam peccandi exponat, ſi nequit numerum, puta toties in diem, in hebdomadam, in menſem, & tempus quo in vitio moratus ſit. Si meretrix ſit, diverſas ſpecies declaret, & tempus meretricii. Qui concubinam domi habuit ut uxorem, tempus concubinatus dicat, & numerum fornicationum, ſi poſſit. Qui inſcienter numerum peccatorum auxit, ſi poſtea deprehendit, ſe toties non peccaſſe, non tenetur hoc decrementum manifeſtare, niſi aliqua circumſtantia id poſtulet. Qui uno actu pluribus detraxit, ſicut plura patravit peccata, ita eadem exprimere tenetur. Qui communitati detraxit, manifeſtare communitatem debet.

XII. Quæst. vi. *Quid dicendum de opinione negante debitum confitendi effectus peccati?* Resp. In peccato conſideratur voluntas peccandi, ſeu actus internus, actio exterior, & effectus conſequens. Voluntas comburendi domum completur per ignis applicationem: voluntas occidendi per vulnus letale: mors, combuſtio domus ſunt effectus peccati. P. La-Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 944. inquit: „ *Probabilius* videtur non eſſe obligationem per ſe loquendo confitendi effectum. Ita Vaſq., Salas, Granado, Lugo, Bonac. &c. . . . . Et conſequenter talis homo ſatisfaciet dicendo: projeci Breviarium, prævidens me tanto tempore non poſſe orare: porrexi proximo venenum, intendens ejus mortem: *tacendo an horas non oravit, & an mors ſit ſecuta nec ne.*"

XIII. Hæc opinio mihi falſa videtur: & rationes quæ adducuntur a P. La-Croix, aliiſque ab eo citatis, vanæ ſunt. Nam licet mors, domus combuſtio non ſint in ſe peccata, ſunt tamen peccati effectus: & horum effectuum notitia variat cauſæ ſtatum. Subdit ibidem La-Croix: Per accidens ſæpe addi debent tales effectus ſecuti: immo, inquit, *pœnitentes communiter addunt tales effectus ſecutos, in quo non ſunt prohibendi, ſed potius ſuaviter juvandi.* Hoc unum deeſſet quod etiam forent prohibendi. Cedo. Cur pœnitentes *communiter* confitentur ejuſmodi effectus? Quia ſequuntur intimum naturæ ſenſum, & lumen illud ſignatum in frontibus eorum, ignorantque novas iſtas quorumdam Caſuiſtarum ſpeculationes.

CAPUT III.

De obligatione confitendi circumſtantias peccatorum.

I. Circumſtantia id appellatur quod accidentaliter circumſtat actum humanum, qui ſpeciem capit ab objecto aut bono, aut malo. Circumſtantia alia phyſica, ut ſi quis hominem pugione, veneno, ſclopeto occidat; alia moralis, quæ in genere moris mutat ſpeciem, ſeu addit novam malitiæ ſpeciem, ut ſi quis occidat patrem, Religioſum &c. Præter enim homicidium adeſt crimen parricidii, ſacrilegii &c. Obligatio eſt confitendi circumſtantias non phyſicas, ſed morales, quæ ſpeciem mutant, ut fatentur omnes. Septem enumerantur circumſtantiæ hoc verſiculo contentæ:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

II. Circumſtantia *quis* pœnitentis prodit ſtatum, qualitates, profeſſionem, ut ſi ſit Clericus, Sacerdos, Monachus, uxoratus, voto adſtrictus, advocatus, judex, paterfamilias &c.

III. Quæst. i. *Quid dicendum de opinione negante debitum confitendi circumſtantias mutantes ſpeciem, dum peccator de eiſdem non dubitat?* Resp. P. Georgius Gobat *tract.* 7. *n.* 324. inquit: „ Non contrahitur, adeoque confitenda non eſt malitia circumſtantiæ *mutantis ſpeciem, niſi pœnitens quando peccatum committebat, ſaltem dubitavit* an non adeſſet circumſtantia talis, & an

„ non contraheretur propter illam peculia-
„ re peccatum. *Ita fert communis ſenſus*
„ *Theologorum*. *Utere mi bone vir frequenter*
„ *hac regula*, præſertim in excipiendis con-
„ feſſionibus rudium, & *nominatim* quan-
„ do circumſtantia eſt nota *ſoli Doctorum*
„ *vulgo*. “

IV. Quodnam iſtud Doctorum vulgus? Peccatores dum adulterantur, fornicantur, aut inceſtum perpetrant, flagitii voluptate animum abſorptum habent, & quidquid aliud præter circumſtantiam mutantem ſpeciem cogitant. Nemo igitur confiteri aſtringitur circumſtantias mutantes ſpeciem, niſi *pœnitens*, inquit P. Gobat, *quando peccatum committebat*, *ſaltem dubitarit*? Quod poſt patratum cum ſorore, cum aliena uxore, cum virgine Deo conſecrata, ſciat debitum manifeſtandæ circumſtantiæ ſpecie diverſæ nihil refert. Debet *quando peccat*, ſaltem dubitare, ut teneatur confiteri. *Utere mi bone vir frequenter hac regula*. Cavete Confeſſarii omnes, ſubdo ego, ab hac falſa regula.

V. QUÆST. II. *An Religioſus initiatus ſacris Ordinibus explicare teneatur circumſtantiam voti ſolemnis*? RESP. Negant Salmanticenſes, Diana, Molfeſius, Caſtropalaus, Antonius a Spiritu ſancto. Sed affirmant alii graves Theologi, quorum ſententia vera eſt. Peccans cum novitio, aut novitia anno probationis tenetur confiteri hanc circumſtantiam, quidquid in oppoſitum dicant aliqui. Quoniam licet non emiſerint votum, ſunt tamen primitiæ, & hoſtiæ deſtinatæ in ſacrificium Deo immolandum. Violare has hoſtias & victimas Deo placentes communi ſenſui præfert enormem deformitatem. Sponſæ, & ſponſi carnaliter ſe cognoſcentes, aut alii cum eiſdem ſe commiſcentes juxta probabiliorem ſententiam debent hanc circumſtantiam manifeſtare.

VI. Virgo, quæ ſponte primo fornicatur, debet hanc circumſtantiam pateſacere: quia virgo hæc peculiarem injuriam ſicut parentibus, ita Deo, a quo virginitatis donum accepit, infert, dum talem prodigit virginitatem.

VII. QUÆST. III. *An Confeſſarius peccans cum pœnitente teneatur id fateri*? RESP. Sermo non eſt de Confeſſario ſollicitante, ſed de Confeſſario abſolute peccante cum pœnitente. Negant, ut referunt Salmanticenſes, aliqui. Affirmant vero alii graves Theologi, quorum ſententia vera eſt. Quid? Confeſſarius judex, doctor, & medicus eſt. Lupus evadit devorans ovem, & hoc manifeſtandum in confeſſione non eſt? Suffragatur noſtræ ſententiæ reſervatio ſibi facta ab Epiſcopis in variis diœceſibus circa actum, vel attentationem ad turpia cum filia ſpirituali.

VIII. Si Epiſcopus, Prælatus Religionis fornicetur, adulteretur, inebrietur &c. tenetur explicare circumſtantiam ob grave ſcandalum, quod ſaltem complici affert, quidquid in oppoſitum dicant aliqui. Similiter gubernatores civitatis, judices, rectores, & ſimiles, qui furta, & injuſtitiæ crimina impedire ex officio tenentur, ſi ipſi furentur, non tenentur, ut inquiunt aliqui, manifeſtare hanc circumſtantiam, licet debeant pateſacere omiſſionem qua non impedierunt aliena furta. Sed hæc opinio mihi falſa eſt. Tenentur enim hanc circumſtantiam confiteri. Similiter falſa eſt mihi opinio docens Sacerdotem percutientem laicum *cum ſanguinis effuſione*, non teneri in confeſſione manifeſtare ſe eſſe Sacerdotem. Sacerdos enim ratione ſuæ dignitatis perpetrat malitiam diſtinctam a malitia ſimplicis percuſſionis. Eunuchus, aut frigidus fornicator tenetur explicare circumſtantiam impotentiæ ad copulam naturalem, quia perpetrat peccatum contra naturam.

IX. QUÆST. IV. *Quid dicendum de opinione negantium debitum confitendi conſuetudinem peccandi*? RESP. P. Claudius La-Croix *lib.6. p. 2. n. 968.* reſpondet, per ſe loquendo non eſſe aperiendam talem conſuetudinem; & pro hac opinione citat *Suarez*, *Vaſquez*, *Reginaldum*, & *Lugo*. Eamdem opinionem defendunt Salmanticenſes, & citant *Dianam*, & *Caſtropalaum*. Hæc eſt ratio quam aſſignat P. La-Croix. „ Nemo per ſe loquen-
„ do tenetur bis confiteri idem peccatum.
„ Peccata autem præterita, per quæ eſt
„ cauſata conſuetudo, ſunt antehac confeſ-
„ ſa, uti ſupponitur, & peccatum præſens
„ non aggravatur, *ſed potius minuitur ratio-*
„ *ne præcedentis conſuetudinis*, *quæ aliquo mo-*
„ *do minuit libertatem*. Ergo non eſt neceſ-
„ ſarium facere mentionem peccatorum præ-
„ teritorum, vel illius conſuetudinis. “

X. P. Dominicus Viva in *Curſ. Theolog. tom. 2. p. 6. q. 5. n. 2.* „ Licet teneatur pœ-
„ nitens reſpondere Confeſſario interroganti
„ conſuetudinem peccati, cum oppoſita ſen-
„ tentia ſit damnata ab Innocentio XI....
„ tamen *per ſe loquendo non eſt aperienda* hu-
„ juſmodi conſuetudo. “

XI. Per ſe loquendo doctrina hæc falſa eſt, & in propoſ. 58. damnata ab Innoc. XI.

con-

Digitized by Google

contenta. Per ſe loquendo, infirmus non tenetur patefacere medico infirmitatis ſuæ corporalis ſtatum, conſuetudinem, longitudinem? Si turbæ, ſi agricolæ, ſi ipſi plebeji homines, & animæ non academiis eruditæ, ſed rudes & ſolo naturæ lumine excultæ legerent ejuſmodi doctrinas, grave paterentur ſcandalum. Quid? Peccatum ex conſuetudine inveterata *minuitur*? Peccatores ergo obſtinati, indurati, inveterati minus peccant quam qui ſemel vel bis? Conſuetudo, inquis, minuit libertatem. Quid heinc? Diminutio hæc voluntaria eſt. Ipſi peccatores ſibi compedes libere fabricant. Patres omnes adfirmant peccantes ex habitu peccare ex depravata malitia. Hæc diminutio libertatis in iis qui ex habitu perjurant, blaſphemant, fornicantur, eſt conſequens, non antecedens, ut veri Theologi cum S. Thoma 1. 2. *q.* 78. *a.* 2., & *q.* 76. *a.* 4. *ad* 1. docent. Aggravat ergo, non minuit peccati malitiam.

XII. Evinco deſcriptam doctrinam PP. La-Croix, Viva, Lugo, & aliorum contineri in hac damnata theſi 58. *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem*. Confeſſarius de iis ſolum peccatis interrogare jure valet quæ manifeſtare pœnitens tenetur. Ergo ſi Confeſſarius interrogare jure valet de peccandi conſuetudine, manifeſtare illa pœnitens adſtringitur. Quid ad hæc? Manifeſtare illam debet, reponunt Caſuiſtæ, ſi interrogetur, ſecus ſi Confeſſarius ſileat. Cavillatio vana. Debitum manifeſtandi præcedit jus interrogandi. Niſi enim in pœnitente eſſet debitum manifeſtandi, Confeſſarius interrogare non poſſet; cum de iis ſolum interrogare queat quæ patefacere pœnitens aſtringitur. Verum miſſis ratiociniis, conſulatur ſenſus communis omnium Chriſtianorum, qui ſincere contriti primum omnium exponunt ſtatum, conſuetudinem, & habitum peccandi. Vix alicui Chriſtiano in mentem veniſſet recenſita doctrina, niſi Caſuiſtæ illam excogitaſſent. Heinc collige, quam verum ſit quod ſæpius indicavi, nempe una arbitraria diſtinctiuncula eludi & theſes ab Eccleſia damnatas, & ipſa Scripturæ ſanctæ luculentiſſima teſtimonia.

XIII. QUÆST. V. *Quid dicendum de peccatis ex conſuetudine patrata?* RESP. P. Claudius La-Croix hanc quæſtionem proponit, nempe an peccata, quæ ex conſuetudine moraliter mala, poſtea inadvertenter fiunt, ſint confitenda? Reſpondet *lib.* 2. *p.* 2. *num.* 974. his verbis. „ Si ſupponamus, quando „ iſta fiunt, nullam prorſus adeſſe adver„ tentiam malitiæ, talia nullam habebunt „ novam malitiam, uti conſtat ex dictis *l.* 5. „ *a.* 2. *n.* 16. & conſeq. cum iſta ex ſe non „ ſint peccata, nec externe compleant pec„ catum aliquod internum, ſed tantum ſint „ effectus peccati, ſecundum dicta *n.* 974. „ *Non eſt obligatio illa confitendi . . . Quod* „ *verum eſt ſecundum multos cum Dicaſtillo,* „ *quamvis illa conſuetudo non ſit retractata.* “

XIV. Quando igitur Chriſtiani blaſphemant, perjurant, deſiderant adulterare ex conſuetudine non retractata moraliter mala, ſi nulla adſit advertentia, *non ſunt confitenda* hæc ſcelera? Cur? Quia non ſunt peccata nova. Ergo præcepta non pejerandi, non blaſphemandi, non deſiderandi uxorem alterius ſunt iſtis ex conſuetudine non retractata peccantibus impoſſibilia. Ergo *Janſeniſmum* defendis. De hac opinione judicent ſapientes.

XV. QUÆST. VI. *Quid dicendum de opinione P. Tamburini dicentis non eſſe manifeſtandos gradus conſanguinitatis peccati patrati cum matre, cum conſobrina?* RESP. P. Tamburinus *lib.* 2. *Meth. Confeſſ. cap.* 7. §. 7. *n.* 48. hæc ſcribit. „ Dico probabile eſſe nec „ conſanguinitatem ab affinitate ex S. Tho„ ma 2. 2. *qu.* 16. *a.* 9. & Cajet. ibidem; „ nec unum gradum ex his differre ſpecie „ ab aliis. Sic *Filliucius* dicens eſſe opinio„ nem S. Thom., Cajet., Soti, & fere Tho„ miſt. Griptus . . . Megala uterque apud „ Dianam. *Unde licet ſine dubio gravius ſit* „ *contra unum gradum delinquere* v. g. con„ tra primum cum MATRE, quam contra „ alium v. gr. cum conſobrina; tamen quia „ non mutatur ſpecies, puto non eſſe ſpe„ ciatim manifeſtanda in confeſſione. “

XVI. Vix ruſticorum aut idiotarum aliquem reperire fas eſt, qui ſi *concubuerit cum matre, cum ſorore*, horrendam malitiam non concipiat, & quem ſummopere tantum ſcelus manifeſtare non pudeat. Et P. Tamburinus cum P. Filliucio eximit Chriſtianos tanti criminis reos ab obligatione patefaciendi tam enormem circumſtantiam? Sat iſtis erit dicere, Commiſi inceſtum, quin declarent *an cum matre, an cum ſorore*? Opus non eſt ut longius hanc falſam opinionem refellam. Sapientes judicent. Injuria ſumma hæc opinio affingitur S. Thomæ, ut mox patebit.

CAPUT IV.

De obligatione confitendi circumſtantias aggravantes mortaliter intra eamdem ſpeciem. Vindicatur doctrina S. Thomæ.

I. FUſo calamo tractavi hanc quæſtionem *Tom. 9. lib. 1. diſſert. 4. c. 6.* Paucis nunc illam perſtringam. Furaris unum aureum, aut centum, aut mille. Peccatum eſt intra eamdem ſpeciem furti. At furtum mille aureorum notabiliter gravius eſt quam furtum unius aurei. Diſputant in utramque partem Theologi num pœnitentes teneantur confiteri ejuſmodi circumſtantias intra eamdem ſpeciem moraliter aggravantes.

II. Primum omnium vindicanda eſt doctrina S. Thomæ. Opponunt Salmanticenſes Scholaſtici præſtantiſſimi doctrinæ S. Thomæ propugnatores ſequens teſtimonium ex 4. Sent. diſtinct. 16. q. 3. a. 2. *Quidam enim dicunt, quod omnes circumſtantiæ quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri neceſſitatis eſt, ſi memoriæ occurrant. Alii vero dicunt, quod non ſint de neceſſitate confitendæ, niſi circumſtantiæ quæ ad aliud genus peccati trahunt. Et hoc probabilius eſt.* Hic ſiſtunt præclari Theologi, atque a ſe ſtare S. Thomam definiunt. Verum ſi integra doctrina ſpectetur Angelici Doctoris non video, unde de ejuſdem patrocinio in hac cauſa gloriari Salmanticenſes valeant. Sic enim continuo perſequitur S. Thomas. *Sed addendum eſt, quæ ad aliam ſpeciem mortalis trahunt . . . Cujus* RATIO EST (N. B.) *quod venialia non ſunt de neceſſitate confeſſionis,* SED SOLUM MORTALIA, *quæ quantitatem infinitam quodammodo habent: & quia circumſtantiæ quæ aliam ſpeciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem,* SED NON MORTALIS PECCATI, *non ſunt de neceſſitate Confeſſionis. Ita tamen eadem confiteri perfectionis eſt, ſicut & de* VENIALIBUS *dictum eſt.*

III. Triplicem malitiam adjicere circumſtantiæ poſſunt. 1. quæ mutat ſpeciem. 2. quæ auget malitiam intra confinia *peccati venialis*. 3. quæ *mortaliter* malitiam adauget. S. Thomas in allato teſtimonio docet circumſtantias quæ aut non mutant ſpeciem, aut non augent *mortaliter* malitiam, non eſſe neceſſario confitendas. Si enim auget ſolum *venialiter*, & intra limites peccati venialis etiam notabiliter, eorum confeſſio non eſt neceſſaria. Nam unum peccatum veniale gravius eſt altero, ut patet in furto unius *oboli*, & unius *julii*. Hæ circumſtantiæ non ſunt de neceſſitate confitendæ, inquit Angelicus. Quid enim produnt hæc verba, quæ univerſam articuli doctrinam regunt? *Cujus* RATIO EST, *quia venialia non ſunt de neceſſitate confeſſionis, ſed ſolum* MORTALIA, *quæ quantitatem infinitam quodammodo habent*. Clamant oppoſitores, S. Thomam expreſſe agere de circumſtantiis quæ *aliquam notabilem quantitatem addunt*. Verum habet id ſub articuli initium docere Angelicum; ſed hæc verba, quæ ambiguitatem præferunt, num S. Thomas loquatur de notabili quantitate veniali, aut mortali, continuo in decurſu articuli exponit idem S. Doctor, intelligenda eſſe de notabili quantitate veniali. RATIO *eſt, quia venialia non ſunt de neceſſitate confeſſionis*. Cedo. Daturne unum peccatum veniale *notabiliter* gravius altero? Affirmant omnes. Quo ergo auſu hanc notabilem quantitatem vi ſumma detorques ad mortale, cum Angelicus perſpicue aſſerat ſe loqui de additione notabili veniali. *Ratio eſt, quia venialia* &c. Sed ut ora adverſariorum penitus obſtruantur, ſub oculos revocanda ſunt hæc alia Angelici verba. *Circumſtantiæ aggravantes quæ aliam ſpeciem peccato non tribuunt; vel quæ tribuunt quidem,* SED NON PECCATI MORTALIS, *non ſunt de neceſſitate confeſſionis*. Cujus ratio eſt, quia venialia neceſſario confiteri non aſtringimur. Adeo decretoria, adeo peremptoria hæc ſunt, ut nullum argutandi, & cavillandi locum relinquant. Si plura cupis, conſule *tom. 9. loc. cit.*

IV. Paucis vindicata S. Thomæ doctrina, dico, *circumſtantias mortaliter aggravantes intra eamdem ſpeciem manifeſtandas in confeſſione eſſe*. Evinco ſententiam hanc, quam graviores Theologi defendunt, auctoritate Catechiſmi Tridentini, qui *p. 2. c. 5. §. 47.* hæc docet. „ *Peccatorum circumſtantiæ, dum* „ *quis confitetur, ſunt patefaciendæ*. Sed in „ confeſſione ſumma illa cura, & diligen„ tia adhibenda eſt, quam in rebus *graviſ*„ *ſimis* ponere ſolemus; omneque ſtudium „ in eo conferendum, ut ſanemus animæ „ vulnera, & peccati radices evellamus. „ Neque ſolum peccata gravia narrando ex„ plicare oportet, verum etiam illa quæ „ unumquodque peccatum circumſtant, & „ pravitatem valde augent, vel minuunt. „ Quædam enim circumſtantiæ adeo graves „ ſunt ut peccati mortiferi ratio ex illis „ tantum conſtet. *Quare hæc omnia confiteri* „ *ſemper oportet*. Si quis enim hominem in-

„ tere-

„ teremerit, explicandum eſt, utrum ille „ ſacris initiatus, aut profanus fuerit: item„ que ſi cum muliere concubuit, matrimo„ nii ne lege libera, aut alterius uxore, „ aut propinqua, aut alicujus voti ſponſio„ ne Deo conſecrata, aperiat neceſſe eſt. „ Hæc enim diverſa peccatorum genera „ conſtituunt; ita ut primum quidem ſim„ plex fornicatio, alterum adulterium, „ tertium inceſtus, quartum ſacrilegium a „ divinarum rerum Doctoribus appelletur. „ *Furtum etiam in peccatis numerandum eſt.* „ *Verum ſi quis aureum nummum furetur, le*„ *vius omnino peccat quam qui centum, vel* „ *ducentos, vel ingentem aliquam auri vim,* „ *præſertim vero qui ſacram pecuniam abſtu*„ *lit. Quæ etiam ratio ad locum, & ad tem*„ *pus pertinet: quorum exempla notiora ſunt* „ *ex multorum libris, quam ut a nobis com*„ *memorentur. Hæc igitur, ut diximus,* ENU„ MERANDA SUNT. Quæ vero pravitatem „ rei magnopere non augent, ſine crimine „ omitti poſſunt. “

V. Sicuti Patres Tridentini, ita auctores Catechiſmi ſemper doctrinam S. Thomæ, quam hic declaratam, & confirmatam vides, ſequuti ſunt. Hanc meditari doctrinam debuiſſent perdocti Salmanticenſes, mihi multis nominibus ſuſpiciendi.

VI. Ven. Innoc. XI. damnavit theſim hanc: *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.* Hæc duo, jus interrogandi, & debitum manifeſtandi, ita conjuncta ſunt, ut conſiſtere unum ſine altero nequeat. Immo debitum manifeſtandi præcedit jus interrogandi, ut dixi. Conſuetudo fornicandi, pejerandi non mutat ſpeciem, ſed ſolum malitiam intra eamdem ſpeciem aggravat. Damnata eſt doctrina negans debitum reſpondendi. Ergo damnata eſt doctrina negans debitum manifeſtandi circumſtantiam aggravantem.

VII. Ratione demonſtratur ſententia noſtra. Qui ſcienter reticet acceſſionem mortalis malitiæ, non facit confeſſionem formaliter integram. Qui furatur centum nummos aureos, quorum ſinguli conſtituunt materiam furti mortalis, furtum perpetrat, quod æquivalet centum furtis mortiferis. Ergo qui confitetur ſolum materiam gravem, nempe unius aurei, reticet *99.* peccata mortalia. Unico actu voluntatis concupiſcis decem perſonas ſpecie diverſas in genere moris, puta matrem, filiam, monialem, uxoratam, virginem, puerum &c. Facit ne confeſſionem formaliter integram qui non confitetur has perſonas morali ſpecie diverſas unico actu concupitas? Negas. Ergo non facit confeſſionem formaliter integram qui unico actu patravit centum furta mortalia numero diſtincta: aut qui unico actu plures perſonas ſolo morali numero diſtinctas concupivit. Probo conſequentiam. Æque confiteri adſtringeris peccata mortalia numero, ac ſpecie diſtincta, ut omnes docent. Ergo æque confitenda eſt virtualis multiplicatio numerica, ac virtualis multiplicatio ſpecifica. Vide plura *l. c.*

CAPUT V.

De ceteris circumſtantiis.

I. QUÆST. I. *Quinam ſint ſignificatur circumſtantiæ* quid? RESP. Significat quantitatem, qualitatem peccati, & perſonæ cum qua peccatur. Diſputant num exprimenda ſit perſona de qua quis moroſe delectatur, quæ manifeſtanda foret, ſi opus acceſſiſſet? Sententia adfirmans mihi vera eſt, & negans falſa: quoniam ipſe ſenſus communis execratur ut quid enormiſſimum veneream delectationem conceptam ex concubitu cum matre.

II. P. La-Croix *lib. 6. p. 2. num.* 1030. ſcribit: „ Qui ſine ullo deſiderio perſonam „ *venereo* aſpicit, non tenetur dicere (in „ confeſſione) qualis perſona fuerit.“ Subdit ibi n. 1031. „ Qui ſine deſiderio *venereo* „ attigit puellam, ſecundum Dianam... ſa„ tisfacit dicendo, ſe toties attigiſſe turpi„ ter nihil dicendo de partibus, in quibus „ attigit. “ Subdit iterum: „ Alii *proba*„ *biliter* dicunt exprimendum, ſi partem tur„ pem attigerit. “ Relinquit lectori, ſceptico more, ut ſibi eligat quod magis placet. Eccur exprimere non debet ſe *venereo* aſpexiſſe matrem, ſororem, monialem &c.? Cur manifeſtare non debet ſe tetigiſſe manum, genas, mamillas, pudenda? Quænam reticentiæ ratio? Opiniones probabiliter negantes debitum manifeſtandi præfatam circumſtantiam, falſæ ſunt.

III. Pergit *ibidem n.* 1040. P. La-Croix: „ Qui fornicatus eſt cum tribus una vice, „ vel ter cum una, ſatisfacit dicendo, ſe „ ter fornicatum, nec tenetur dicere an fue„ rit una vel plures, an fuerint meretrices „ an aliæ, dummodo non ſit cooperatus ad „ impediendam generationem. Bonacina, „ Tamburinus. “

IV. Niſi Caſuiſtæ excogitaſſent ejuſmodi com-

commenta, quilibet Chriſtianus lumine naturali exprimeret tres feminas, quia ſunt tria graviſſima ſcandala diverſa. Sed cur exprimere tres feminas non debet? Quia *jugum ſuave eſt*, inquiunt, & non debet gravari. Præfata opinio falſa eſt, & improbabilis.

V. Idem La Croix *ibidem n.* 1041. „ Si „ Sacerdos fornicetur cum filia confeſſionis, „ S. Thomas, Sot., Sanch., & alii graviſſimi auctores, quos refert, & ſequitur „ Averſa p. 16. §. 14. adhuc dicunt contra„ hi novam ſpeciem malitiæ: quia jus ca„ nonicum vocat quoddam adulterium, vel „ inceſtum: & reipſa videtur eſſe ſpecies „ irreverentiæ, & ſacrilegii in ſacramen„ tum. E contra eſſe ſimplicem fornicatio„ nem, *ac poſſe taceri, quod fuerit filia con*„ *feſſionis*, docent Ledeſm., Vaſq., Sa, Bo„ nac., Filliuc., Sanc., Pontius, P. Hurt. „ Ochag., Dic., Tambur., Dian., Lugo, „ quia ex confeſſione nulla oritur cognatio „ ſpiritualis &c.... *Utraque ſententia eſt pro*„ *babilis. Prima eſt conformior juri canonico*; „ *ſed ſecunda videtur ex ratione probabilior.* "

VI. Probabiliſmus ubique ſerpit. *Utraque probabilis*, vera, & falſa. Prima conformior juri canonico, ſecunda ex ratione *probabilior*, inquit P. La-Croix. Eccur? Quia Vaſq., Bonac., Filliuc., Hurt. Ochag., Dicaſt. Tambur., Dian. altius rationis jura comprehenderunt quam Patres, quam Concilia, quam Pontifices conditores juris canonici. Hæc opinio, quam probabiliorem vocat P. La-Croix, falſa eſt & laxa, ut ſapientiſſimus Pontifex Benedictus XIV. eam declaravit, dum abſtulit Confeſſariis auctoritatem abſolvendi ab hoc crimine. An Pontifices ſine ratione canones edunt? A ſacris canonibus appellatur ad rationis tribunal? Annon obtenebrata ratio ex peccato originali? Plura dicenda occurrerent de hac prima circumſtantia *Quid*; ſed ea vide *Tom. 9. diſſert. 4. c. 7.*

VII. QUÆST. II. *Quid prodit circumſtantia* ubi? RESP. Indicat locum, mutatque ſpeciem, ut ſi quis in loco ſacro effundat ſanguinem humanum, fornicetur, polluatur, furetur, violetque immunitatem eccleſiaſticam. Qui in loco ſacro furatur rem ſacram, ſacrilegium duplici titulo perpetrat, & id exprimi in confeſſione debet. Qui furatur in loco ſacro rem profanam, puta crumenam a divite, ſacrilegium perpetrat, ut communiter auctores docent. P. Viva tamen de more advertit, *Lugo*, *Leſſium*, *Henriquez probabiliter* putare non eſſe ſacrilegium, niſi quando res poſita eſt in Eccleſia ad cuſtodiam. Sed commentum hoc arbitratium & falſum eſt. P. La-Croix *lib. 6. p. 2. n.* 1090. introducit *Dicaſtillum*, qui agnoſcit *parem fere in utraque ſententia probabilitatem*, attamen in primam inclinat. Sola prima vera eſt, altera falſa.

VIII. Homicidium in Eccleſia perpetratum ſine ſanguinis effuſione ſacrilegium eſt. Qui in Eccleſia exiſtens alterum occidit extra Eccleſiam, ſacrilegus eſt. Similiter qui extra Eccleſiam exiſtens telo occidit alium intra Eccleſiam, ſactilegus eſt. Qui alium percutit cum effuſione ſanguinis, ſacrilegium committit. Requiritur tamen, inquit aliquis, ut effuſio ſanguinis ſit magna: quia effuſio *copioſum fluxum* ſignificat. Vulnus mortale pugione inflictum paucas guttas ſanguinis emittit. Is ergo qui pugione ferit ad mortem, non erit ſacrilegus. Quænam erit iſtius *magni fluxus* menſura? Sed quid in refellenda falſa opinione tempus tero? Falſa quoque eſt opinio aliorum docentium pollutionem in Eccleſia occulte factam non eſſe ſacrilegium.

IX. QUÆST. III. *Quid dicendum de opinione negante tactus impudicos in Eccleſia eſſe ſacrilegos?* RESP. Eam eſſe falſam mihi certum eſt.

X. Nam unde colliges, oſculari feminas, tangere earum mamillas, aliaſque partes *etiam publice* in Eccleſia non eſſe ſacrilegium? Hæc doctrina me perterrefacit. Meticuloſum, & puſillum me dictum ſunt Probabiliſtæ. Eſto. Sed hanc opinionem rejicio ut omnino falſam. Tum ſolum, ſubdit P. La-Croix, committeretur ſactilegium, quando *quis meretricem ante altare publice impudice tangeret*. Si quis vero poſt altare, aut longius ab altari in medio Eccleſiæ meretricem, aliamve feminam *publice impudice* tangeret, non committeret ſacrilegium? Non deberet exprimi id factum eſſe in loco ſacro? An hæc ſint paradoxa communi ſenſui repugnantia, aliorum eſto judicium.

XI. QUÆST. IV. *Quid indicant circumſtantiæ* quibus auxiliis, *&* cur? RESP. Circumſtantia *quibus auxiliis* ſignificat conſilia, ſuaſiones, media quibus aliquis utitur ad peccandum. *Cur* finem prodit propter quem quis peccat, ut ſi quis furatur adulterandi cauſa. Peccatum ex ſe veniale evadere letale poteſt propter finem mortaliter pravum, ſicuti cum quis mentitur, ut feminam inducat ad fornicandum.

XII.

Digitized by Google

XII. Circumſtantia *quomodo* includit culpæ durationem, contemptum, conſuetudinem. Occidiſti hominem. *Quomodo?* Proditorie. Sæviſti in cadaver? Quanto tempore animum habuiſti occidendi? Circumſtantia *quando* indicat tempus quo peccatum patratum eſt. Etiam ſuper his duabus circumſtantiis non paucas quæſtiones diſputant aliqui; ſed illas ut minoris momenti miſſas facio.

CAPUT VI.

An peccata dubia confitenda ſint?

I. TRipliciter dubitare potes. 1. Dubitas an peccaveris mortaliter in hac aut illa materia alioquin mortali. 2. Scis te peccaſſe, ſed dubitas an peccatum ſit mortale, vel veniale. 3. Scis certo te peccaſſe mortaliter, ſed dubitas an confeſſus fueris.

II. Dubium, ut docet S. Thomas *q.* 24. *de verit.* eſt quando intellectus inter rationes quæ utrinque æqualiter occurrunt tum ad affirmandum, tum ad negandum, anceps & ſuſpenſus hæret, neutri parti aſſentiens. Aliqui excogitarunt dubium *negativum*, quando ex neutra parte occurrunt rationes dubitandi; ſed hæc eſt mera *neſcientia*, ſeu ignorantia. Primum itaque eſt verum, & proprium dubium quod *poſitivum* vocatur, de quo diſputandum eſt.

III. QUÆST. 1. *Quid dicendum de opinione docente non teneri ad confitendi peccata certo commiſſa, ſi dubitat an confeſſus illa fuerit?* RESP. P. Dominicus Viva *in curſ. q.* 2. *a.* 2. *n.* 3. hanc proponit quæſtionem. „ An qui CERTUS eſt *de peccato mortali commiſſo*, dubitat tamen poſitive, an illud „ confeſſus fuerit, ita ut habeat rationem „ *probabilem*, quod confeſſus fuerit, & pro„ babiles etiam, IMMO PROBABILIORES „ RATIONES, quod NON fuerit confeſſus, „ teneatur illud confiteri? Reſpondeo pari„ ter NEGATIVE cum *communi* DOCTORUM, „ *quos citat Martinus Perez contra Conink* „ *apud Dianam*. “

IV. Quænam eſt hæc DOCTORUM communitas? Quid quæris? Vide apud *Dianam*. Lubet ipſorum *Probabiliſtarum* teſtimonio opinionem P. Viva refellere. Salmanticenſes ſcholaſtici *tom.* 12. *p.* 2. *tr.* 24. *dub.* 6. §. 1. *n.* 178. *pag.* 173. hæc ſcribunt. „ Cen„ ſemus eum qui *certo* ſcit ſe aliquod mor„ tale commiſiſſe, & dubitat an illud con„ feſſus fuerit, obligari ad ejus confeſſio„ nem. Ita Navar., Suarez, Sanchez, & „ alii *communiter* .... Unde vel ipſe *Cara*„ *muel*, qui in his rebus *cenſetur aliis la*„ *xior*, aut liberior, *cum ſciviſſet quoſdam* „ JESUITAS *Viennæ defendiſſe theſim huic* „ COMMUNI *doctrinæ contrariam*, & Cara„ muelem *pro ſe allegaſſe*, renuit palam, ſe „ excuſavit, atque aſſeruit, ſe aliter philo„ ſophari de dubio, aliter de peccato *certo* „ commiſſo, & *dubia confeſſione*. “

V. En novum, & quidem luculentum *Probabiliſmi* argumentum. Dupliciter imponit lectoribus P. Viva, dum ait ſuam doctrinam *communiter Doctores* defendere. Quoniam etiamſi omnes Probabiliſtæ illam defenderent, hi non conſtant *Communitatem Doctorum*. Secundo quia vel ipſi liberiores Caſuiſtæ, qui immerito *Doctores* appellantur, doctrinam P. Viva improbant. Si hæc doctrina e publico ſuggeſtu prædicaretur, Chriſtiani commoverentur, & ſcandalum paterentur, ut mihi videtur.

VI. Quid? Certo ſcis te venenum mortiferum bibiſſe, dubitas vero num antidotum applicaveris, & antidotum adhibere recuſas? Numquid certo debito ſatisfit dubia ſolutione? De fide eſt peccatum certum ſubjiciendum eſſe confeſſioni. Sed per dubiam confeſſionem non ſatisfit huic certiſſimo debito. Ergo confiteri illud aſtringeris.

VII. Sophiſmata ex Probabiliſmi fodina eruta, quæ P. Viva adducit, vana ſunt. Probabiliſmi uſus damnatus eſt in foro civili ab Innoc. XI. *Probabilius exiſtimo judicem poſſe judicare juxta opinionem minus probabilem*. Ergo longe ſeverius improbatus eſt in foro ſacro. Quid quod P. Viva defendit te dubitantem non aſtringi ad confeſſionem, etiamſi *habeas rationes probabiliores te non fuiſſe confeſſum?* Doctrinam P. Viva docet etiam *P. La-Croix Lib.* 6. *p.* 2. *n.* 602. & pro eadem citat *Gobat*, *Stoz*, *Boſco*, & alios ſimiles Doctores.

VIII. QUÆST. II. *Utrum qui dubitat an peccatum quoddam commiſerit, teneatur illud confiteri?* RESP. P. Dominicus Viva *loc. cit.* *n.* 2. hanc quæſtionem proponit. *Utrum qui poſitive dubitat, an peccatum commiſerit, ita ut rationes probabiles habeat quod non peccaverit, quamvis æque probabiles, immo forte* PROBABILIORES *habeat rationes quod peccaverit, teneatur peccatum illud confiteri?* Hanc præbet reſponſionem. *Reſpondeo cum communi Doctorum* NEGATIVE.

IX. Soli ne Probabiliſtæ conſtant *Docto-*

rum Communitatem? Certum eſt inclytæ nationis Gallicæ, Dominicanæ, Auguſtinianæ Religionis celebriores Theologos, Doctiores Jeſuitas, ut cujuſcumque Inſtituti doctiſſimos viros, acriter improbare præfatam doctrinam P. Viva. An iſti Doctores non ſunt? Soli ne in Eccleſia catholica Probabiliſtæ Doctores? Quo ergo auſu ſcribit P. Viva *cum communi Doctorum*. Quinam hi Doctores, quos citat P. Viva? Sunt ne Sanchez, Alcozer, Bizozer, Burgaber, Sporer, Stoz, Kazemberger, Leander, Eſcobar, Caramuel, Gormaz, Buſembaum, La-Croix, La-Cruz, Veracruz, Zanardi, aliique ſimiles? Tot Parochi, tot Confeſſarii minus periti, dum in P. Viva, aliove Probabiliſta legunt, *Ita communiter Doctores docent*, bona fide credunt communiter *Doctores* Eccleſiæ id docere, atque adeo laxas opiniones clauſis oculis adoptant, & ad executionem reducunt. Heinc ſequitur, Probabiliſtas nullos *Doctores* præter ſuos Probabiliſtas plerumque citare. Num hoc ſit decipere imperitos Confeſſarios, num hæc ſcribendi ratio redoleat ſinceritatem, humilitatem, & prudentem ſcribendi formam, judicent ſapientes. Falſa eſt deſcripta Doctrina.

X. QUÆST. III. *An peccatum mortale dubium debeamus confiteri ut dubium?* RESP. Adfirmant omnes communiter antiqui Theologi, præſertim S. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 21. *a.* 3. *ad* 3. Salmanticenſes tam ſcholaſtici, quam morales teſtantur hanc eſſe communem ſententiam omnium Theologorum etiam Probabiliſtarum.

XI. Quamquam Probabiliſtæ ipſi, ut ajunt Salmanticenſes, defendant communem Eccleſiæ doctrinam, iſtorum tamen plures illam fucis Probabiliſmi implicant. Diſtinguunt dubium duplex. Quando intellectus anceps omnino eſt, quia ob æqualia rationum pondera in alterutram partem declinare nequit, dicunt intellectum dubitare: & hoc dubium appellant NEGATIVUM. Et communiter adfirmant omnes Probabiliſtæ, Chriſtianum ſic dubitantem ſe peccaſſe mortaliter, teneri ad confeſſionem. Quando vero intellectus habet pro una parte rationes probabiliores quæ oſtendunt ſe peccaſſe, & pro alia parte rationes probabiles evincentes ſe non peccaſſe, tunc, inquiunt, dubium eſt *poſitivum*, quod vi Probabiliſmi reflexi deponi juxta illos poteſt, & ceſſat obligatio confeſſionis.

XII. Hactenus refutavi doctrinam P. Viva, & aliorum excuſantium Chriſtianos *poſitive* dubitantes a debito confeſſionis, & indicavi futilem eſſe hanc diſtinctionem, & vanum commentum dubii *poſitivi*, & *negativi*. Verum ut luculentius ſpectes quo *Probabiliſmus* in dies ſuam amplificet juriſdictionem, lubet reſcribere quæ contra communem Eccleſiæ doctrinam juniores plures Probabiliſtæ docent de dubio *negativo*.

XIII. P. Dominicus Viva *q.* 2. *a.* 2. *n.* 6. hæc de obligatione confitendi peccata *negative* dubia ſcribit. „ Reſpondeo, fere
„ *communiſſimam* antiquorum Doctorum ſen-
„ tentiam fuiſſe, quod teneatur homo pec-
„ cata *negative* dubia clavibus ſubjicere, &
„ Thomas Sanchez id omnino certum te-
„ putat . . . . Hac de cauſa P. Matthæus
„ Moya noſtræ Societatis, qui fuit a con-
„ feſſionibus Mariæ Annæ Hiſpaniarum Re-
„ ginæ in ſelectis quæſtionibus de ſacramen-
„ to Pœnitentiæ, poſtquam aſſeruit opinio-
„ nem ſe contrariam per triginta annos et-
„ iam in ſcholis docuiſſe, *diſt.* 1. *q.* 5. hæc
„ habet: *Nihilominus re maturius conſiderata*
„ *ſtandum cenſeo pro contraria, & communi*
„ *ſententia aſſerente obligationem peccati dubii,*
„ *ad quod hoc uno efficaci argumento ducor:*
„ *quia ſacramentum Pœnitentiæ inſtitui potuit*
„ *cum hac obligatione. Quod autem inſtitue-*
„ *rit ſuadet communior Catholicorum ſenſus,*
„ *& traditio a tempore Apoſtolorum uſque ad*
„ *noſtra continuata tempora, ratione cujus vel-*
„ *ut* INCONCUSSUM DOGMA *præceptum con-*
„ *fitendi peccata dubia æque ac certa non tam*
„ *probarunt, quam ſuppoſuerunt Doctores. Ut*
„ *enim ait Auguſtinus l.* 4. *cont. Donat. quod*
„ *univerſa tenet Eccleſia* &c. Hactenus P.
„ Moya. His adde Leandrum, ac Tamburi-
„ num ipſum, quamvis patronos in beni-
„ gniores opiniones. "

XIV. Confitetur ergo ſponte vel ipſe P. Viva communiſſimam eſſe doctrinam obligantem Chriſtianos ad confitenda peccata *negative* dubia. Hæc vero ſubjungit. " His
„ tamen non obſtantibus puro *probabilem*
„ eſſe ac tutam opinionem contrariam aſ-
„ ſerentem, *peccata dubia negative* non eſſe
„ materiam neceſſariam ſacramenti Pœni-
„ tentiæ, quam ſequuntur plurimi auctores
„ apus Mendo, & Dianam, & alios . . . .
„ quos uſque ad viginti duos numerat Ca-
„ ramuel. . . . Quibus adde Leſſium, Sa,
„ Layman, Præpoſ. Amicum, Leand. Hau-
„ noldum, nec non Ferrandinum de ſcan-
„ dalo q. 77. ubi citat reviſores Societatis
„ Jeſu ſentientes, poſſe NUNC in ſcholis
„ noſtris hanc ſententiam permitti, quam
„ aper-

„ aperte, & ex profeſſo cont. Marchant. „ Joſeph de Januario, Martinonius, & alii „ multi ſcriptores judicant probabilem, „ *quamvis* OLIM *ſecundum noſtras regulas permitti non poterat*; cum vix reperiretur u„ nus ſcriptor qui illam aperte tueretur, „ ut iidem apud Tamburinum teſtantur. „ NUNC TAMEN, ut notat Diana, IN DIES „ MAGIS RADICES AGIT. “

XV. Securis ad has veneficas radices, quæ inficere communem Eccleſiæ doctrinam pertentant, adjicienda eſt, ne, ut vaticinatur Diana, in dies magis creſcant. Olim in inclyta Societate Jeſu vetitum erat laxam opinionem doceri in ſcholis, nunc publicis typis a P. Viva cuditur, ut in dies magis radices agat? Si ego talia ſcriberem, clamarent adverſarii, me Jeſuitis detrahere, imponere, calumniari. Et ſane quæ P. Viva ſcribit de ſua Societate, nunc annuente defendi ſententiam contra communem Eccleſiæ doctrinam, quam olim vetaverat, ego publicare non auderem; nec illa reſcripſiſſem, niſi neceſſitas dedocendi imperitos urgeret. Fatetur P. Viva doctrinam eſſe fere omnium antiquorum, quæ docet obligationem confitendi peccata dubia negative. Fatetur, ipſos Probabiliſtas benigniores, Sanchez, Leandrum, Tamburinum, defendere illam ut certam. Quid plura? Vel ipſe P. Matthæus Moya in ſuo opere damnato ob coacervationem opinionum laxarum ait, quod hanc doctrinam ſuadent *communior Catholicorum ſenſus*, & *traditio a tempore Apoſtolorum uſque ad noſtra continuata tempora, ratione cujus velut* INCONCUSSUM DOGMA *præceptum* confitendi peccata dubia *æque ac certa non tam probarunt, quam ſuppoſuerunt Doctores*. Hoc idem teſtantur omnes fere Theologi, & ipſi Probabiliſtæ, immo ipſe P. Viva.

XVI. Et contra Apoſtolorum traditionem, contra totius ſacræ antiquitatis doctrinam, contra communem omnium Theologorum, & doctiorum fere omnium Probabiliſtarum ſententiam, & contra ipſius Societatis diu firmatas regulas audet P. Dominicus Viva proponere chriſtiano populo tanquam *probabilem*, immo tanquam *tutam*, falſam, improbabilem, &, ut mitiſſime loquar, laxitatis plenam opinionem? Hanc invexere Caramuel, Ferentinus, Martinonius, Verde, Januarius, laxioris Ethices patroni. Eam deteſtantur communiter Theologi omnes, & perilluſtris Societas nec in ſcholis olim dictari illam permiſit. Sed nunc, inquit P. Viva, *in dies magis radices agit*. In quo ſolo, in quibus ſcholis, quibus agricolis, & cultoribus *radices* hæc laxa opinio *agit in dies*?

XVII. Falſo pro hac opinione citat P. Viva S. Antoninum, Tabienam, & Palludanum, quos apud Dianam de more, & apud Mendo legit. An vere citet Laymanum, & Leſſium, ceteri videant. Laymanum ab hac laxitate vindicant Salmauticenſes *loc. cit. n.* 195. Sed P. Viva patronos multiplicare ſtudet, ut latius ſerpant radices ſuæ opinionis.

XVIII. P. Claudius La-Croix *lib. 6. p. 2. n.* 598. more ſuo colligit omnes opiniones veras, & falſas ſuper hac controverſia, & pro opinione negante debitum confitendi peccata *negative* dubia, contra communem Eccleſiæ doctrinam allegat, quos? *Totdiſ, Stoz, Caramuel, Conmarch.* Deinde *n.* 609. ſic concludit. „ Sententia affirmans obligatio„ nem confitendi mortalia *negative* dubia, eſt, „ ſpectata auctoritate, probabilior, uti pa„ tet ex dictis *n.* 607. Spectatis tamen præ„ ciſe rationibus intrinſecis, *negans videtur* „ *probabilior, ut patebit comparanti rationes* „ *intrinſecas allatas n.* 607. & 608. “

XIX. Papæ! Intende animum. *Totdiſ, Stoz, Conmarch. Caram.* rationes validiores, robuſtiores, luculentiores excogitarunt pro negando debito confitendi peccata *negative* dubia, quam ſapientiores Theologi Jeſuitæ duorum ſæculorum, qui hanc doctrinam in ſcholis vetarunt. Altius Totdiſ, & Stoz cum paucis aliis rem penetrarunt quam SS. Eccleſiæ Doctores, quam S. Thomas, quam Patres *Catechiſmi Tridentini*, quam ceteri omnes Theologi tum antiprobabiliſtæ, tum probabiliſtæ? Fatetur utique P. La-Croix *n.* 610. ſententiam noſtram eſſe abſolute probabiliorem. Sed quid inde? Beneficio enim Probabiliſmi ſat ipſi eſt ut contraria ſit probabilis. Doctrinas certiſſimas Eccleſiæ, larva induunt Probabiliſmi, & ſic ambiguas reddunt veritates quæ olim extra controverſiam regnabant. Quo res chriſtianæ tendant, niſi eliminetur hic opinandi modus, judicent chriſtiani lectores. Sophiſmata, quæ obtrudi ſolent, cum omnia nitantur Probabiliſmo jam a me convulſo, prætereo. Conſule *Tom. 9. diſſ.* 4. *c.* 7.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VII.

De cauſis excuſantibus ab integritate materiali confeſſionis. De moribundo ſenſibus deſtituto, & de iterandis confeſſionibus. Laxæ opiniones refelluntur.

I. QUÆST. I. *Quænam ſint cauſæ excuſantes ab integritate materiali confeſſionis?* RESP. Sequentes. 1. Impotentia phyſica, vi cujus excuſantur primo qui ignorantia invincibili laborant. 2. muti. 3. qui inter confitendum deliquium patiuntur. 4. ignorantes idioma Confeſſarii, ſi deſint alii miniſtri. 5. qui imminente bello, incendio, naufragio, tempore deſtituuntur integre confitendi. 6. quoties eſt grave periculum in mora, puta in naufragio. Hoc in caſu ſi plures ſint pœnitentes, dicat Sacerdos: *Ego abſolvo vos* &c.

II. Impotentia moralis etiam excuſat ab integritate materiali primo quando Sacerdos abſque fractione ſigilli nequit pandere aliquod peccatum. 2. infirmus morbo contagioſo infectus, cujus confeſſio nec a longe audiri valet. 3. quando ex integra confeſſione infirmus graviter opprimeretur. 4. quando ex integra manifeſtatione peccatorum graviſſimum immineret Confeſſario, vel pœnitenti detrimentum.

III. QUÆST. II. *Quid dicendum ſit de opinione aſſerente, frequentiam magnam pœnitentium ratione ſolemnitatis excuſare ab integritate materiali?* RESP. Hæc *tract.* 6. *n.* 479. docet P. Georgius Gobat. „ Negat P. Conink „ *lib.* 6. *n.* 98. eſſe probabilem opinionem „ arbitrantium, quando adeſt tanta multi„ tudo confiteri volentium pro aliquo ce„ lebri feſto, ut Sacerdos nequeat omnibus „ ſatisfacere audiendo omnes *integre*, poſſe „ ſingulis dicere ut aperiant *ſolum graviora* „ e mortalibus, reliqua differant in aliud „ tempus. Cenſeo ego, ſalvo meliori judi„ cio, eam opinionem poſſe probabiliter ſu„ ſtineri, caſu quo multi e longinquo adve„ niſſent obtinendæ alicujus *grandis* indul„ gentiæ, confeſſionem, & communionem „ requirentis, cauſa. "

IV. Hanc opinionem damnavit Innoc. XI. in hac 59. theſi: *Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. gr. poteſt contingere in die magnæ alicujus ſolemnitatis, aut indulgentiæ.*

V. Pœnitens habens caſus reſervatos, & impeditus adire ſuperiorem, non excuſatur ab integritate materiali, ita ut abſolvi poſſit a Sacerdote inferiore a ceteris peccatis cum onere poſtea adeundi ſuperiorem. Neque poteſt ſuperiori manifeſtare ſola reſervata, & ab iiſdem abſolvi, & cetera peccata confiteri Sacerdoti inferiori. Oppoſitam opinionem communiter auctores improbant.

VI. QUÆST. III. *Utrum perſona complicis manifeſtanda ſit in confeſſione?* RESP. Numquam ſine neceſſitate. Quare quando circumſtantia complicis manifeſtanda eſt, inquirere debet pœnitens, dum poteſt, Confeſſarium cui ignota ſit perſona complicis. Si talem invenire Confeſſarium nequeat, manifeſtare complicem debet. Hæc ſemper fuit Eccleſiæ diſciplina, ut Morinus *lib.* 2. *c.* 12. *& ſequ.* patefacit. Ceſſit enim complex peccando juri ſuo. Ita docet S. Thom. 1. 2. *q.* 73. *a.* 2. Præterea pœnitens vel propter ſuam, vel propter complicis utilitatem poteſt ipſum complicem manifeſtare Confeſſario.

VII. QUÆST. IV. *Abſolvi ne poteſt moribundus ſenſibus deſtitutus, quando petiit confeſſionem ante adventum Sacerdotis?* RESP. Adfirmant communiter omnes. Etiamſi non expreſſe petiit, ſi tamen pectus tundat, vel ſigna det confeſſionis, abſolvendus eſt.

VIII. QUÆST. V. *An moribundus ſenſibus repente deſtitutus, qui nec petiit, nec ſigna dedit confeſſionis, ſi tamen pie & chriſtiane vixit, ſit abſolvendus?* RESP. Adfirmant plures & graves Theologi, & Joannes Morinus præ ceteris hanc ſententiam affirmantem illuſtravit *lib.* 10. *c.* 10. Negant contra alii plures. Utriuſque ſententiæ argumenta dedi *Tom.* 9. *diſſ.* 4 *c.* 10.

IX. Paucis nunc rem perſtringo. Sententia negans mihi probabilior videtur; quoniam Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum per modum judicii ſenſibilis & humani. Quando Deus vult alicujus ſalutem, vult eadem voluntate & media quæ ille ipſe præſcribit. Ergo quum vult alicujus ſalutem, tempus illi concedit quo ſigna talia perhibeat, ut abſolvi jure queat. Sacramenti materia ſunt actus pœnitentis. Si hi deſint, deficit materia. Et quemadmodum deficiente aqua nequit Baptiſmus adminiſtrari, ita ſublatis actibus pœnitentis nequit perfici ſacramentum Pœnitentiæ. S. Auguſt. in teſtimoniis quæ producuntur pro ſententia adfirmante, loquitur de catechumeno, vel de pœnitente moribundo, qui reipſa ſit in ſtatu pœnitentiæ,

tiæ, qui ſin voce, operibus abſolutionem petierint.

X. Quæst. vi. *Quid dicendum de opinione P. Gormaz?* Resp. Probabilem judico opinionem illorum qui defendunt, Chriſtianos ſenſibus deſtitutos, de quorum optima vita conſtat, abſolvendos eſſe. Sed ultra pergit P. Joannes Baptiſta *Gormaz*, qui *diſp.* 5. *ſec.* 2. §. 2. *pag.* 775. *& ſeq.* hæc docet. „ Fit ſexto, etiam eſſe abſolvendum eum „ de quo non conſtat an vitæ diſcrimen „ præviderit, *ſive bene*, *ſive male vixerit*, „ & invenitur ſenſibus deſtitutus, & morti „ proximus.... Quapropter etſi forte quis „ actualiter peccando ſubito deſtituatur ſenſibus, regulariter *ſine abſolutione dimittendus non eſt*, cum rariſſime contingat ut morti vicinus non velit ſaluti „ ſuæ conſulere *ſaltem per attritionem*, qua „ non conſtat interne carere, quamvis externe ſit ſenſibus privatus: per conditionem enim evitatur injuria ſacramenti „ &c.... Sic Bonagratia ſupracitatus. *Vide* „ *Gobat tract.* 7. *n.* 597. *uſque ad* 625. “

XI. Scelerati ergo, & flagitioſi Chriſtiani *actualiter peccando*, actualiter in duello, in fornicatione, in adulterio, in blaſphemia ſenſibus deſtituti, & laſſati in via iniquitatis abſolvendi, & quidem *regulariter* ſunt? Peccator *actualiter* fornicans conſulere ſaluti ſuæ vult *ſaltem per attritionem?* Sed vel laxiores Caſuiſtæ docent, urgere contritionis præceptum in articulo mortis. Præterea *attritio* nonne eſt donum Dei ſupernaturale? Et hoc donum Deus dabit peccatori *actualiter* adulteranti? Si Deus permiſit illum in peccatum labi, quomodo præſumi poteſt eodem momento, & quidem *regulariter* Deum velle eidem tale donum impertiri?

XII. Quæst. vii. *Quid dicendum de opinione P. Gobat, qua eludit ſuæ Societatis decretum, prohibens abſolutionem moribundi deſtituti ſenſibus?* Resp. P. Gormaz citat P. Gobat, & P. Gobat citat *tract.* 7. *n.* 602. decretum ſuæ inclytæ Societatis his verbis. „ Sexto merito inhibuere recentiſſime ſuperiores Societatis noſtræ ſuis ne impoſterum doceant hanc propoſitionem: *Moribundus, etſi nullum ſignum det, aut dederit* „ *contritionis, adeo ut Sacerdos nec ſciat, nec* „ *prudenter putare poſſit præceſſiſſe ſenſibilem* „ *aliquam confeſſionem, abſolvi poteſt.* “ Duo excogitavit P. Gobat, ut hoc prudens decretum eluderet. En illius verba *loc. cit. n.* 604. „ Porro circa ordinationem illam noſtri Ordinis de qua *num. præcedente* diſſeruimus, notanda ſunt duo. Primum quod „ loquatur de caſu quo non poteſt prudenter præſumi, quod dederit ſignum.... „ *Alterum quod ordinatio expreſſe ſolum prohibeat ne illa ſententia* doceatur, *non autem expreſſe ne* practicetur. “ Vin' pulchriora? Quid? ſi vel ipſius Societatis decreta lepidis eluduntur commentis, quam expectare obedientiam decreta extranea valent? Alto prætereo ſilentio conſectaria quæ hinc ſponte ſua proficiſcuntur. An dicent, textum P. Gobat minus ſincere eſſe productum. Oro omnes ut legant in fonte & Gobat, & Gormaz, & La-Croix, & Viva, & omnes quos in hoc opere cito.

XIII. Quæst. viii. *Daturne confeſſio valida, & informis?* Resp. Sacramentum validum, & informe illud vocant, quod omnes habet partes eſſentiales ad valorem, ſed propter ſubjecti indiſpoſitionem non confert gratiæ effectum. Plures Theologi defendunt dari confeſſionem *validam*, & *informem* plurimi negant. Quæſtio eſt mere ſpeculativa.

XIV. Quæst. ix. *Quo in caſu iteranda confeſſio eſt?* Resp. Plurimis in caſibus. 1. ſi defuit dolor ſufficiens. 2. ſi pœnitens ſcienter reticeat aliquod peccatum. 3. ſi negligentia mortaliter culpabili omiſſum ſit aliquod mortale. 4. ſi quis confiteatur ob finem pravum. 5. ſi graviter quis mentitus in confeſſione fuerit. 6. ſi conſcius excommunicationis ſive majoris, ſive minoris eamdem occultet. 7. Qui Confeſſarios ſemidoctos, aut nimium benignos ſollicite quæritant, ut a peccatis in quæ frequenter relabuntur, abſolutionem obtineant, communiter ſacrilegas efficiunt confeſſiones. Si Confeſſarius ex confeſſionum, & communionum frequentia non videt morum reformationem, nec flagitiorum emendationem, ſed eadem præter propter patrari crimina, non ambigat, ſed judicet confeſſiones eſſe ſacrilegas.

CAPUT VIII.

De ſatiſfactione tertia Pœnitentiæ ſacramenti parte integrali.

I. Quæst. i. *Quid ſit ſatiſfactio ſacramentalis?* Resp. Eſt pœnæ acceptatio, & voluntaria perpeſſio a Confeſſario injuncta ad reintegrandam amicitiam cum Deo per peccatum læſam, & ad compenſandam injuriam ipſi irrogatam. Hæc ſatiſfactio nomen pœnæ habet, a quo pœnitentia nuncupatur.

Digitized by Google

patur. Jejunia, eleemoſynæ, preces, vigiliæ, diſciplinæ pœnæ ſunt, quia contrariæ corpori. Brevis oratio vix pœnæ nomen obtinet. Quare meminerint Confeſſarii, ſatisfactionem pœnam eſſe. Dicitur *voluntaria acceptatio* &c. quia invita, & coacta non eſſet Deo accepta. *A Confeſſario injuncta*: per hanc particulam ſatisfactio ſacramentalis diſtinguitur a pœnitentiis quæ ſponte ſuſcipiuntur.

II. Satisfactio hæc neceſſario adhibenda Deo in delictorum vindictam eſt, ut omnes Catholici docent contra Novatores. Obvia ſunt Scripturarum teſtimonia. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, fletu, & planctu.* Joel. c. 2. Matth. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.*

III. QUÆST. II. *Quæ ſunt opera quibus ſatisfacere homo poteſt Deo pro peccatis?* RESP. Tria, oratio, jejunium, eleemoſyna. Ad hæc tria revocantur cetera. Oratio includit omnia quæ cultum divinum ſpectant. Jejunia omnes corporis caſtigationes, cilicia, humicubationes, diſciplinas, vigilias comprehendit. Eleemoſyna avaritiam, cupiditatem, & oculorum concupiſcentiam coercet. Ad hæc tria opera revocantur quoque flagella, calamitates quæ a Deo nobis infliguntur.

IV. Executio ſatisfactionis non eſt neceſſaria ad ſacramenti eſſentiam, quod ipſam ſatisfactionem præcedit. Idcirco dicitur pars integralis. Diſputant Theologi in utramque partem num ſatisfactio facta in peccato mortali ſit valida. Sed utraque ſententia facile conciliatur, ſi diſtinguamus ſatisfactionem meritoriam a præcepto implendi ſatisfactionem. Pœnitentes qui in ſtatu peccati mortalis implent præceptum ſatisfactionis, non tenentur rurſus eadem opera ſatisfactoria peragere, ut præceptum impleant. Hæc vero ſatisfactio non eſt meritoria, utpote facta in peccato mortali.

V. Satisfactio altera medicinalis ad infirmitates animæ curandas deſtinata, & hanc unus pro altero exequi nequit; altera pœnalis, qua ſolvitur pœna peccato debita; & hoc in ſenſu unus pro altero ſatisfacere poteſt, ut docent Catholici omnes, excepta quæ in ſacramento injungitur facienda ipſi pœnitenti.

VI. QUÆST. III. *Qui ſunt ſatisfactionis effectus?* RESP. Plures. 1. Peccatorum reliquias ſatisfactio convellit. 2. appetitiones, & concupiſcentiam cohibet. 3. ſinceræ converſionis argumentum perhibet, quando te ipſa vera eſt. 4. iram Dei avertit. 5. pœnitentes ſimiles Chriſto capiti quodammodo reddit. 6. Eccleſiæ læſæ jura redintegrat. 7. ſolvit debitum pro reatu temporali, qui poſt remiſſam culpam remanet.

VII. QUÆST. IV. *Quænam fuit antiqua Eccleſiæ diſciplina in ſatisfactionibus imponendis?* RESP. Plura dicenda forent, quæ præſtituta brevitas prohibet. Sub initium Eccleſiæ ſeveriſſima peragebatur pœnitentia, nullo præſtituto modo, aut menſura. Occaſione Novatiani ſchiſmatis quatuor inſtituti fuere pœnitentium ſtatus. 1. *Flentium*, qui ſacco, & lugubri veſte induti ante Eccleſiæ fores fidelibus ingredientibus, flagitiis patefactis, ſe illorum precibus commendabant. 2. *Audientium*, qui in veſtibulo Eccleſiæ lectiones ſacræ Scripturæ, & Sacerdotum ſermones audiebant. 3. *Subſtratorum*, qui intra templi ambitum ad ambonem uſque recipiebantur. In hac ſtatione pro Epiſcopi arbitrio manebant, & lectione Scripturarum, lacrymis, jejuniis, & precationibus delicta expiantes abſolutionem accipiebant. 4. *Conſiſtentium*, qui in Eccleſia conſiſtebant omnium orationum participes.

VIII. Hæc pœnitentiæ diſciplina viguit in Eccleſia Latina uſque ad ſæculum VII. Hoc circiter tempore prodiere contra antiquorum canonum ſeveritatem nonnulli *libelli pœnitentiales*, qui *fuco benignitatis* temperare auſi fuere antiquos pœnitentiales canones. Concilium Cabilonenſe II. hos *libellos* abrogavit: *quorum*, inquit, *certi ſunt errores, incerti auctores*.

IX. Omnes antiquorum canonum ſcientiam Confeſſariis inculcant, ut advertit BENEDICTUS XIV. *lib. 7. de Synod. c. 42.* ut heinc colligant, qua ratione temperare, augere, diminuere pœnitentias imponendas queant. Quamvis enim exteriores pœnæ diminutæ ſint, ſpiritus tamen pœnitentiæ immutabilis, idemque ſemper perſeverat in Eccleſia. Si mitior nunc exterior pœnitentia pro graviſſimis flagitiis imponitur, fervor internus ſpiritus ſupplere debet.

X. S. Carolus Borromæus antiquos canones pœnitentiales ſimul collegit, atque per decem Decalogi præcepta diſtribuit: quam collectionem integram dedi *Tom. 9. diſſ. 5.* ad Confeſſariorum commodum.

XI. Pœnitentiæ ſpiritus idem ſemper in Eccleſia perſeverat, immutabilis, ut dixi. Exterior pœnitentiæ diſciplina mitiſſima viget ætate noſtra. Singuli pro ingenio illam diminuunt, quum canones iſtius immutabiles

les

Digitized by Google

les nunc non obtineant. Regulam tamen præſcripſit Tridentinum, quam mox dabo.

XII. Sed quod altius commovere, & conterere animum noſtrum debet, eſt quod non modo exterior pœnarum diſciplina immutata ſit, verum ipſe pœnitentiæ ſpiritus interior penes maximam Chriſtianorum partem penitus fere ſit extinctus. Quum ſeverior pœnitentia exterior vigebat, ardebat in cordibus Chriſti caritas, fervebat vera contritio. Temperata, & quaſi obſoleta antiqua diſciplina externa, ſucceſſit *attritio ſervilis* concepta ob pœnarum, non æternarum modo, verum etiam juxta nonnullos Caſuiſtas temporalium timorem. Succeſſit propoſitum inconſtans, & implicitum. Denique præcepta caritatis & contritionis apud quoſdam benigniores Caſuiſtas in deſuetudinem abiere. Aggravaſſet, inquiunt Viva, Sporer, & ceteri ſimiles, Chriſtus jugum Chriſtianorum, non levigaſſet, ſi una cum confeſſiune dolorem caritate vel inchoata formatum exigeret. Plura mihi dicenda forent, ſi pro dignitate exponere invectas laxitates vellem. Vos miniſtri Chriſti conſulite antiquos canones, & ipſi manibus tangetis, quo res ſacramentaria ætate noſtra deducta ſit.

XIII. MONITUM ad Confeſſarios. Recogitate miniſtri Chriſti, ætate noſtra ſuperbiam, concupiſcentiam, luxuriam, avaritiam, luxum, faſtum, ambitionem, mollitiem impudentius graſſari ac primis Eccleſiæ ſæculis. Non minorem nunc adulterium, fornicatio, perjurium &c. injuriam Deo inferunt ac olim. Ergo eadem ſolutio. Solvent, inquiunt aliqui, in Purgatorio. Eſto. At pœnitentiæ ut medicinales curantes morbos & coercentes concupiſcentiam, & ceteras effrenatas appetitiones, niſi validæ ſint, & ſeveræ, ægrotos non ſanant. At numquid inventa eſt nova medicina blandior incognita hactenus Eccleſiæ, qua deprimatur ſuperbia, crucifigatur ſuaviter caro, & benigne coerceatur concupiſcentia? Expergiſcimini miniſtri Dei, & juxta Chriſti Evangelium inſtituite rationes veſtras.

CAPUT IX.

De qualitate, quantitate, & tempore ſatisfactionis injungendæ pœnitentibus.

I. QUÆST. I. *Quotuplex ſit ſatisfactionis genus?* RESP. Duplex, ut ex dictis conſtat, & Concilium Tridentinum declarat. Altera ſatisfactio vocatur *medicinalis*, curandis morbis animæ apta; altera *vindicans* dicitur, quæ pro patratis delictis caſtigationem imponit.

II. QUÆST. II. *Quid præſcripſit Tridentinum circa quantitatem pœnitentiæ injungendæ?* RESP. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 8. hanc præſcripſit regulam, quæ Confeſſariorum animis altius impreſſa ſit oportet. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere; ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis ut ſatisfactio quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem.*

III. QUÆST. III. *In pœnitentiis injungendis reſpicere ne Confeſſarii debent ad antiquos canones?* RESP. Adfirmat Catechiſmus Concilii Tridentini *p.* 2. *c.* 5. §. 79. his verbis. *In irroganda autem ſatisfactionis pœna Sacerdotes nihil ſuo arbitratu ſtatuendum eſſe, ſed omnia juſtitia, prudentia, & pietate dirigenda exiſtimabunt. Atque ut hac regula peccata metiri videantur, & pœnitentes ſuorum ſcelerum gravitatem magis agnoſcant, operæ pretium erit, eis interdum ſignificare, quæ pœnæ quibuſdam delictis ex veterum canonum præſcripto, qui pœnitentiales vocantur, conſtitutæ ſunt. Igitur univerſæ ſatisfactionis modum culpæ ratio temperabit.*

IV. Hoc Concilium, hunc Catechiſmum diurna nocturnaque manu revolvere, & ſerio animo meditari poſt Scripturas ſanctas debent ſacramentorum miniſtri. Reſcribenda hic eſſet doctrina S. Caroli Borromæi, & plurimorum Epiſcoporum hac de re. Sed conſule *Tom.* 9. *diſſ.* 5. *c.* 7.

V. QUÆST. IV. *Quid dicendum de quorumdam praxi imponentium levem pro gravibus delictis ſatisfactionem?* RESP. P. Claudius La-Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1255. §. 5. hæc ſcribit. „ *Rigoriſtæ dicunt* cauſam relaxandi diſciplinam quoad pœnitentias eſſe refrigeſcentem caritatem fidelium. Sed *contra eſt*, nam potius inter cauſas fuit 1. ne confeſſio ab hæreticis impugnata velut impoſſibilis, per duras pœnitentias magis redderetur odioſa. 2. quia ſucceſſu temporis plures fuere Sacerdotes, apud quos

„ ſic-

,, frequentarentur confeſſiones ad emenda-
,, tionem utiliſſimæ, & qui in hoc foro in-
,, terno aliter mederentur peccatis *per me-*
,, *dicinas benigniores*. 3. quia animadverſum
,, eſt, *benignas pœnitentias* plus prodeſſe quam
,, rigidas, quod per benignas magis *allice-*
,, *rentur* fideles ad ſacramentum Pœniten-
,, tiæ, & Euchariſtiæ. 3. quia occaſione
,, belli ſacri contra Turcas *inductus eſt uſus*
,, *indulgentiarum* . . . qui eſt modus ſatis-
,, faciendi pro peccatis *utilior & certior*
,, *quam obſervatio canonum pœnitentialium*.
,, 5. Quia ſucceſſu temporis inſtituti ſunt
,, Ordines Religioſi, qui ſunt ſtatus pœni-
,, tentiæ utiliſſimi. Vide Francolinum *Cler.*
,, *Rom. p. 2. cap. 1.* " Fuſius has rationes
exaggerat P. Balthaſſar Francolinus *cit. lib. c. 1. Cler. Rom.*

VI. *Rigoriſtæ* ne ſunt Patres Synodi Tridentinæ, ejuſdemque Catechiſmi? *Rigoriſtæ* ne omnes Eccleſiæ Patres? *Rigoriſtæ* ne ſancti Evangeliſtæ? Rigoriſtarum ergo ſomnium eſt quod cauſa relaxandi diſciplinam fuerit *refrigeſcens fidelium caritas*? Scilicet, reponit La-Croix; ſed *contra eſt*, inquit. Audiat ergo, & cum illo audiant omnes benigni Caſuiſtæ PP. Catechiſmi Tridentini p. 2. c. 5. §. 67. *Verum poſtea tantum de veteris diſciplinæ ſeveritate remiſſum eſt, atque ita caritas refrixit, ut jam plerique ex fidelibus ad peccatorum veniam impetrandam nullum intimi animi dolorem, atque gemitum cordis, neceſſarium putent, ſed illud ſatis eſſe arbitrentur, ſi ſpeciem tantum dolentis habeant.*

VII. Sed in examen veniant velut in tranſcurſu rationes PP. La-Croix, & Francolini. 1. Laxata eſt diſciplina, non quia *refrixit caritas*, ſed ne confeſſio ab hæreticis *velut impoſſibilis per duras pœnitentias redderetur odioſa*. Næ iſta egregia ratio. Sancti ergo Eccleſiæ Patres, qui ſacros canones condiderunt adverſus Novatianos clavium poteſtati infeſtos, impoſſibile, & odioſum reddidere ſacramentum Pœnitentiæ? 2. Sacerdotes multiplicati arcanum invenere medendi animabus per *medicinas benigniores*. Hæ medicinæ benigniores latuere Patres ſanctos Eccleſiæ XIII. ſæculorum. Scilicet, reponit P. La-Croix. Audi ejuſdem tertiam rationem. *Quia animadverſum eſt, benigniores pœnitentias plus prodeſſe quam rigidas, quod per benignas magis allicerentur fideles ad ſacramentum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ*. Fauſta & felix animadverſio, quæ luculentius confirmat univerſam ſacram antiquitatem calligaſſe in animarum regimine. Alliciuntur ſane per pœnitentias benigniores ad frequentanda ſacramenta, & Eccleſias, quemadmodum alliciuntur emptores ad illas officinas frequentandas, ubi merces minori pretio venduntur. *Hæ benigniores pœnitentiæ* efficacius ne medentur morbis? Validius ne deprimunt ſuperbiam, concupiſcentiam? Sanctiores ne mores efficiunt? Sunt ergo ætatis noſtræ Chriſtiani ſanctiores, caſtiores, & ferventiores Chriſtianis trium priorum ſæculorum ſub diſciplina Apoſtolorum, & SS. Patrum: quid hiſcis? Ais? Totus mundus reclamat. Negas? Ergo felicius per ſeveras quam per benignas pœnitentias ſanctificantur fideles. Solam arctam, & anguſtam viam Chriſtus deſignat. At novo opinandi modo invecto blandior, & benignior via detecta eſt.

VIII. Ratio quarta digna eſt meditatione. *Quia*, inquit, *occaſione belli ſacri contra Turcas inductus eſt uſus indulgentiarum, qui ſecundum dicenda n. 314. eſt modus ſatisfaciendi pro peccatis* UTILIOR, *ac* CERTIOR *quam obſervatio canonum pœnitentialium*. Legi ne hæc valent quin commoveatur animus? Qui attritione ſervili confeſſus eſt adulteria, fornicationes, blaſphemias, ſi ingrediatur aliquod templum ſolemni feſto, viſitet altaria, oret per horæ quadrantem, ut indulgentias lucrari intendat; *ſecurius, ac certius* Deo ſatisfacit quam Chriſtiani illi qui per ſeptem, per decem, per viginti annos, aut per totam vitam jejuniis, ciliciis, diſciplinis, cinere & ſacco induti Deum placare vindicem ſatagebant? Uſus indulgentiarum eſt modus utilior ac certior ſatisfaciendi pro peccatis, quam *obſervatio canonum pœnitentialium*? Nolo longius hanc doctrinam novo opinandi modo conſentaneam refellere. Sapientes judicent quam ſit feſtiva.

IX. Ratio quinta venuſtior eſt. *Quia ſucceſſu temporis inſtituti ſunt Ordines Religioſi, qui ſunt ſtatus pœnitentium utiliſſimi. Vide Francolinum Cler. Rom.* An ſæculis quibus obſervatio canonum pœnitentialium florebant, innumeræ ſanctorum Monachorum, & Anachoretarum ſalanges non reſulgebant? Sanctiores ne nunc clauſtrales noſtri? Severior ne iſtorum paupertas? Severiora ne jejunia, humiliora ne ædificia? Verum ut ut hæc ſe habeant, numquid pœnitentiæ, cilicia, jejunia Regularium comprimunt concupiſcentiam, ſuperbiam, ambitionem amaſiorum, & amaſiarum?

X. QUÆST. V. *Quid dicendum de opinione*

docen-

Digitized by Google

docentium, *nullam aut modicam injungendam eſſe pœnitentiam*, *dum pœnitentes confitentur ad lucrandam indulgentiam?* Resp. P. Sporer hæc *p.* 3. *c.* 4. *q.* 1. §. 3. *num.* 45. *pag.* 237. ſcribit. „ Excuſatur Confeſſarius, ut *nullam*, vel *leviſſimam* pœnitentiam injungat . . . Quando quis lucratur indulgentiam plenariam, poteſt dimitti ſine ulla alia minuta pœnitentia, quum per illam pœnitentiam ſatisfaciat debito pœnæ. Etſi autem id raro pro certo; ſufficit quod probabiliter credatur. “

XI. Similia, & benigniora docet *Lugo*, ut ipſe P. Dominicus Viva *q. 6. de Pœnit. a n.* 1. teſtatur his verbis. „ Immo Lugo *diſput.* 27. *ſec.* 2. *n.* 24. putat, eum qui lucratur indulgentiam plenariam, non obligari ad pœnitentiam, *etiamſi detur in medicinam*: quia medicus non præcipit, ſed ſuadet remedium, & ſolus judex præcipit pœnam. Quare ſi non tenetur pœnitens ratione indulgentiæ ad pœnam, quæ præcipitur, nec tenebitur ad medicinam, quæ ſolum ſuadetur; niſi forte aliquando ad illam obligetur jure naturali, ne facile labatur. “

XII. Verba de Lugo *loc. cit.* hæc ſunt. „ Dicunt, pœnitentiam non ſolum imponi ad ſatisfaciendum, ſed etiam in medicinam &c. . . . Reſpondetur, imponi quidem frequenter ut medicinam. Confeſſarius tamen non poteſt obligare, niſi quatenus illam imponit in pœnam peccati. Sicut licet judex debeat procurare quod pœna delinquentis ſit talis ut ſimul ſit medicina in futurum; non tamen poſſet imponere illam pœnam, nec verberare reum, ſi pœna fuiſſet a Principe condonata. Sic Sacerdos, qui ſimul eſt medicus, & judex, poteſt punire peccata imponendo pœnam pro illis, quam, quia medicus eſt, debet ſimul curare, quod ſit talis ut ſit etiam remedium, & medicina in futurum. Ceterum ſi pœna totaliter condonetur, non poteſt obligare ad medicinam: quia medicus ut medicus non obligat, ſed conſulit. Quod ſemper intelligendum de medicina non ſimpliciter neceſſaria ad vitanda mala futura. “

XIII. Vim, & naturam ſacrarum indulgentiarum, quæ ſunt in ſupplementum eorum quæ infirmitas noſtra reddere Deo nequit, penitus ignorant. Ratio adducta, ſupra quam dici poteſt, acuta eſt. Confeſſarius ut medicus non jubet, ſed conſulit; Confeſſarius ut judex imponit, aut remittit pœnam ſatisfactoriam. Verum pœnitentias medicinales imponit ut medicus, & ut medicus conſulere, non præcipere poteſt. Conſilia autem Confeſſarii implere pœnitens non tenetur. Judicium lectores ferant in hanc doctrinam, quam ego falſam judico, & divinis Scripturis, ut & Concilio Tridentino, univerſæque Eccleſiæ traditioni adverſam.

XIV. Quæst. vi. *Quid dicendum de opinione dicentium*, *leves pœnitentias pro graviſſimis delictis imponendas eſſe?* Resp. Clamant Confeſſarii. Si jejunia, ſi humicubationes, ſi cilicia imponimus, fugiunt pœnitentes, & Eccleſiæ noſtræ deſertæ remanent. Reſpondet Lugo *diſp.* 25. *de Pœnit. ſect.* 5. *n.* 60. his verbis. „ Primo loco attendi debet ad utilitatem ſpiritualem pœnitentis, ne ſcilicet laquei ei injiciantur, ut nova peccata committat. Ex hoc potiſſimum capite excuſari poteſt *hodierna praxis*, *qua leves pœnitentiæ imponuntur pro graviſſimis peccatis*: id enim ſæpe fit propter ſpiritualem infirmitatem pœnitentium, quia gravioribus pœnitentiis *ſcandalizabuntur*, *& vel confeſſionem fugient*, *vel certe Confeſſarios ineptos adibunt*, qui eos curare neſciunt. “ Hæc & alia de Lugo verba tranſcribit P. Tamburinus *lib.* 4. *Meth. Confeſſ. c.* 1. *n.* 12. ubi ſic concludit: *Hæc prudenter de Lugo*.

XV. Imprudens immo conſilium ineunt omnes illi qui Patrum Eccleſiæ, & Tridentini Concilii monita poſthabentes, nimia ſatisfactionum ſacramentalium benignitate peccatoribus blandiuntur, & peccatis horrorem detrahunt, quo fit ut facilius relabantur in crimina. Si cui animarum ſalus cordi eſt, is profecto medicinam ægrotantibus propinabit depellendis morbis aptam, licet carni & ſanguini inviſam; nec pœnitentium favori captando, vel multitudini ſibi conciliandæ inhiabit; ſed unice Deo reconciliare peccatores adnitetur. Qui ſecus fecerit, theſaurizat ſibi iram in die iræ.

CAPUT X.

De obligatione pœnitentium acceptandi ſatisfactionem impoſitam a Confeſſario pro peccatis mortiferis.

I. Quæst. I. *Tenenturne ſub mortali pœnitentes acceptare pœnitentiam impoſitam a Confeſſario?* Resp. Salmanticenſes morales *tract.* 6. *c.* 10. *punct.* 4. ex aliis advertunt, non teneri ad eam acceptandam, quando conſta-

conſtaret eſſe injuſtam, aſtringi vero illos quando non conſtaret de exceſſu. Pœnitentes ergo erunt judices menſuræ pœnitentiæ injungendæ? An litigantes tenentur acceptare ſententiam judicis ſupremi, quando ipſi illam judicant juſtam, ſecus vero quando injuſtam illam exiſtimant? Quid ſi pœnitentiæ eſſent injuſtæ, quia nimis leves, & blandæ? Injuſtitia enim ob defectum æque ac ob exceſſum contingere poteſt. Pœnitentes callent ne ſacros canones, Eccleſiæ diſciplinam, ut in propria cauſa rectum proferre judicium queant? Quid quod plures Caſuiſtæ, ut *Ruiz*, *Villaloboſius*, *Zerola* citati a Salmanticenſibus negant aſtringi pœnitentes ad ipſam juſtam pœnitentiam acceptandam? Hæc opinio falſa eſt, & univerſæ Eccleſiæ traditioni contraria. Quare communis Theologorum ſententia adfirmans eſt, nullaque ſive extrinſeca, ſive intrinſeca probabilitate fruitur oppoſita opinio. Heinc eſt quod pœnitentes qui pœnitentiam pro mortalibus primo confeſſis impoſitam omitterent, mortaliter peccarent, ut docet communis ſententia, ſive pœnitentia impoſita ſit gravis, ſive levis. Pœna enim pro mortiferis primo confeſſis ſua natura gravis eſt. Et quamvis Confeſſarius ob imperitiam imponeret ſolum Pſalmum *Miſerere* pro dictis culpis; qui pœnam hanc deliberate omitteret, graviter peccaret, quia hæc pœna prout eſt ſatisfactoria, eſt pars integralis ſacramenti, & pro letalibus impoſita, licet materialiter levis ſit, formaliter tamen, ut ſic loquar, gravis eſt.

II. Similiter pœnitentia impoſita pro venialibus, aut mortalibus alias confeſſis acceptanda eſt a pœnitente; & ſi illam deliberate omitteret, graviter peccaret, quidquid in oppoſitum dicant nonnulli. Quoniam licet dicta peccata non ſint materia neceſſaria, poſito tamen quod pœnitens illa ſubjiciat clavibus, tamquam materiam ſacramenti, partes ſacramenti implere debet. Satisfactio autem pars eſt integralis ſacramenti.

III. Diſputant, quo tempore implenda ſit pœnitentia? Aliqui docent differri per annum poſſe, quando Confeſſarius tempus non definivit. Hæc opinio falſa eſt. Hoc enim in caſu, cum primum pœnitens poteſt, ſolvere debitum debet. Si Confeſſarius determinat tempus, diem alicujus feſti, hebdomadam, menſem &c. intra tempus præſcriptum impleri pœnitentia debet, niſi impedimentum legitimum excuſet.

IV. Pœnitens nequit ſibi pœnitentiam impoſitam commutare, aut per alium implere, ut contendunt aliqui, quorum opinionem damnavit Alexander VII. n. 15. *Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere alium poteſt qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.* Confeſſarius quiſque commutare pœnitentiam valet, audita tamen confeſſione peccatorum ob quæ impoſita fuit. Quare nequit hanc pœnitentiam commutare extra confeſſionem. Similiter non poteſt commutare pœnitentiam impoſitam a ſuperiore ob peccata reſervata, quia ſicut peccata, ita & pœnitentia illi reſervata eſt.

V. Quid de peccatore verſuto dicendum, qui ob gravem pœnitentiam adit alium Confeſſarium, & occultata priore confeſſione, iterum confitetur, ut leviorem accipiat ſatisfactionem? P. La-Croix hæc ſcribit. „Tamen Dicaſtillo n. 119. putat non eſſe *improbabile* quod confitens eadem peccata „*poſſit tacere, & poſtea peragere pœnitentiam* „*quam voluerit, primam, aut ſecundam.*“ Hoc pacto peragere emptores ſolent. Plures officinas explorant, & ubi venditur minori pretio, ibi merces emunt. Et qui hoc pacto vendunt, habent majorem concurſum, inquit S. Bernardinus Senenſis. *Occurrit in confeſſionibus ſicut in mercatura: & ſicut mercatores qui dant minori pretio, habent majorem concurſum* &c. Hanc opinionem, quam ex Dicaſtillo proponit P. La-Croix, quin illam more ſuo confutet, ut falſam, & pœnitentium verſutiæ, non Scripturis ſanctis faventem rejicio cum communi Theologorum conſenſu.

VI. QUÆST. II. *An pœnitentiæ ideo ſint ſuſpectæ, quia a mendicantibus injunguntur?* RESP. Hanc calumniam olim impactam fuiſſe mendicantibus conſtat ex theſi ſequenti 21. damnata ab Alexand. VIII. *Parochianus poteſt ſuſpicari de mendicantibus, qui de eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, ſeu ſatisfactione ad quæſtum, ſeu lucrum ſubſidii temporalis.* Vetuſta eſt calumnia hæc, quam primus omnium mendicantibus impoſuit Gulielmus a S. Amore. Sicut extremæ temeritatis eſt, & malitiæ tale de mendicantibus judicium formare; ita ſummopere vigilandum eſt, cavendumque ne ulla tam iniquæ ſuſpicionis formandæ, occaſio præbeatur.

Digitized by Google

CAPUT XI.

De indulgentiis.

I. Paucis indulgentiarum doctrinam perſtringo. Hæc de indulgentiis Tridentinum *ſeſſ.* 25. præſcribit. *Cum poteſtas conferendi indulgentias a Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque hujuſmodi poteſtate divinitus ſibi tradita, antiquiſſimis etiam temporibus illa uſa fuerit; ſacroſancta Synodus indulgentiarum uſum chriſtiano populo maxime ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet, & præcipit, eoſque anathemate damnat qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant. In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem, & probatam in Eccleſia conſuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate eccleſiaſtica diſciplina enervetur. Abuſus vero* &c.

II. Tria Concilium ſtatuit. 1. Poteſtatem a Chriſto Eccleſiæ datam concedendi indulgentias; 2. ſalutares eſſe; 3. moderationem in earumdem largitione. Indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis. Indulgentiæ ex communi theſauro Eccleſiæ impertiuntur. Theſaurus autem iſte ſunt infinita merita Chriſti, & poſtea SS. omnium, quæ ab ipſo Chriſto capite valorem accipiunt.

III. De fide eſt, extare in Eccleſia poteſtatem concedendi indulgentias, & earum uſum ſalutarem fidelibus eſſe.

IV. Nonnulli falſam concipiunt indulgentiarum ideam, quia putant, & re ipſa docent extenuari opera ſatisfactoria indulgentiarum uſu. Ut hæc falſa idea deleatur, ſcias oportet, nos impares eſſe ad pretium ſolvendum pro contractis debitis cum divina juſtitia ob peccata poſt Baptiſmum commiſſa. Partem tamen iſtius debiti noſtris laborioſis operibus ſolvere valemus. Clementiſſima mater Eccleſia theſaurum meritorum Chriſti, & B. Virginis, & Sanctorum aperit, ut id ſuppleat quod noſtra infirmitas reddere nequit. Indulgentiæ itaque ſunt in ſupplementum paupertatis noſtræ: indulgentiæ non liberant nos ab ea ſolvenda debiti parte quam poſſumus reddere, ſed ſupplent id quod præſtare non poſſumus. Si indulgentiæ nos a laborioſis operibus, a debitis ſatisfactionibus, quas præſtare valemus, liberarent, foverent Chriſtianorum deſidiam, & torporem, atque enervarent Eccleſiæ diſciplinam.

V. Cardinalis Cajetanus ſapienter more ſuo veram indulgentiarum doctrinam exponit *tract. de Indulg. qu.* 1. ubi hæc habet. „ Sunt (pœnitentes) duplicis ordinis. Quidam ſolliciti ad ſatisfaciendum per ſe ipſos „ pro peccatis ſuis; quidam negligentes ſatisfacere per ſe ipſos. Primi condignas „ pœnitentias vel petunt a Confeſſario ſibi „ imponi, parati eas implere; vel ſponte „ illas aſſumunt, dum continuo ſtudent pec „ ſua ſancta opera ſatisfacere, jejunando, „ orando, eleemoſynas dando &c. Secundi „ vero leviſſimam pœnitentiam aut rogant, „ aut læti ſuſcipiunt, & cum illam impleverint, quam ſciunt eſſe minimam, non „ curant amplius de ſatisfaciendo: & hi ſunt „ quibus indulgentiæ non proſunt judicio „ meo. Nullus enim indignus aliena ſatisfactione pro pœna ſibi debita conſequitur „ veraciter fructum indulgentiæ. Sed quilibet negligens ſatisfacere per ſe ipſum, eſt „ indignus aliena ſatisfactione pro pœna „ propriis peccatis debita. Ergo nullus negligens ſatisfacere per ſe ipſum, acquirit „ fructum indulgentiæ. Præterea in qualibet bene ordinata republica, quantumcumque rationabilis adeſſet quandoque cauſa „ diſpenſandi communem theſaurum in cives aggravatos ære alieno, negligentes „ tamen ſolvere, indigni cenſerentur adjutorio theſauri. Ex eo enim quod poſſunt „ de ſuo ſolvere, & non curant, indignos „ ſe reddunt tali ſublevamine: & niſi tales „ pro indignis haberetur, foveretur eorum „ negligentia, quorum alii exemplo ad „ ſimilem negligentiam provocarentur. Legis autem eſt facere non negligentes, ſed „ virtuoſos. Quum igitur Eccleſia ſit a Deo „ ordinata, æquum non eſt ut ſpiritualis „ diſpenſatio theſauri negligentes ſatisfacere pro dignis habeat: hoc enim vere eſſet enervare ſatisfactiones pœnitentiales. „ Non proſunt igitur indulgentiæ negligentibus ſatisfacere per ſeipſos, quoniam indigni ſunt indulgentia. . . Parati autem „ ad ſatisfaciendum per ſe ipſos ſunt, non „ qui negligunt per ſe ipſos ſatisfacere, ſed „ illi ſoli quorum voluntas ſic eſt ad ſatisfaciendum parata quod non retardat opus „ niſi impedita. “

VI. Celeberrimus Epiſcopus Bossuetus in ſua Inſtruct. pro Indulg. Cajetani doctrinæ conſentaneas regulas tradit hauſtas ex ipſo Concilio Tridentino. Animum inſtaurate o Dei miniſtri, & vera ſanctæ matris Eccleſiæ documenta voce Tridentini ex-

preſſa audite. Sic enim *ſect. 14. c. 2.* Tridentinum loquitur. *Alius eſt præterea Baptiſmi, alius Pœnitentiæ fructus. Per Baptiſmum enim Chriſtum induentes, nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen novitatem, & integritatem per ſacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus; ut merito Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus a ſanctis Patribus dictum fuerit.*

VII. Præmiſſo hoc Eccleſiæ teſtimonio, ſic alloquitur *Boſſuetus* populum ſuum. „ Audite, filii, Eccleſiæ matris veſtræ ver-
„ ba. Illa vobis proponit *magnos fletus, ma-*
„ *gnoſque labores, Baptiſma laborioſum*: illa
„ vos edocet, *divinam juſtitiam id exigere.*
„ Hic Eccleſiæ rigor a ſuo primo ſpiritu
„ oritur, qui numquam extinguetur; nec
„ ipſa umquam ceſſabit bellum indicere la-
„ xitati. Quid refert cum Concilio molli-
„ tiem deteſtari hæreticorum, qui ſanctos
„ ſatisfactionum rigores rejecerunt; ſi nos
„ in ſimilem languorem incidamus, & id
„ reipſa contemnamus quod verbis confite-
„ mur? “

VIII. Paucis evincitur parum prodeſſe indulgentias plenarias illis qui pro virili laborioſis operibus divinæ juſtitiæ ſatisfacere negligunt, ut Tridentinum docet. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*: inquit Matthæus. S. Paulus non indulſit Corinthio inceſtuoſo niſi poſt auſteram & diuturnam pœnitentiam. Ab Apoſtolorum tempore uſque ad ſæculum circiter XIV. nullam legimus indulgentiam plenariam generalem indiſcriminatim pro omnibus fidelibus. Frequens nunc obtinet indulgentiarum uſus, quæ juxta diſpoſitiones fidelium impertiuntur. Indulgentiæ *plenariæ* dicuntur, quia Eccleſia ex parte ſua totam temporalem pœnam, quam exequi fideles nequeunt, remittit illis qui diſpoſiti ad tantum beneficium ſuſcipiendum ſunt. At dicimus illos fideles ad hoc beneficium indiſpoſitos eſſe qui ea opera laborioſa, & ſatisfactoria quæ poſſunt, non exequuntur. Reddere ipſi debiti partem quod valent, debent; id quod remanet, plene ſupplet indulgentia plenaria.

IX. In mentem revoca exemplum a Cajetano indicatum. Ditiſſimus Chriſtianus totum ſuum patrimonium opulentiſſimum fundis fructiferis numquam interituris fecundum legat Reipublicæ, ut ſingulis annis pauperum civium debita ſolvantur. Si cives aliqui ſolvere ſua debita poſſent ſin integre, ſaltem in parte, & recuſarent, vellentque ſuis pecuniis lautius vivere, ambitioſius veſtire, ut ex dicto publico ærario omnia ſua debita ſolverentur; nonne clamares, debitores iſtos vafros, verſutos, & veteratores eſſe? Reddite, diceres, quod poteſtis, deinde ærarium ſupplebit inopiam veſtram. Similes profecto his fraudulentis debitoribus illi pœnitentes ſunt qui abutentes clementia S. Matris Eccleſiæ theſaurum ſuum aperientis ad ſupplendum id quod illis deeſt, ingrati, & verſuti ſenſus ſuos demulcent, corpus ſaginant, concupiſcentiam, poſt patrata adulteria, fornicationes, pejuria, fovent, deliciis & illecebris indulgent, ut integrum debitum ex Eccleſiæ theſauro ſolvatur. Poſſent iſti propria jejunia, eleemoſynas, vigilias, flagella, humicubationes, aliaque pietatis opera contribuere ad ſolvendam debiti portionem; at pernicioſo errore occupati omnia debita ex Eccleſiæ ærario ſolvere contendunt. Sed falluntur cæci & miſeri homines.

X. Indulgentiarum diſpenſator eſt ſummus Pontifex. Quas indulgentias concedere Epiſcopi, & Archiepiſcopi valeant, mea non intereſt diſcutere. Indulgentiæ ſine cauſa conceſſæ, ratæ Deo non ſunt.

XI. Soli fideles baptizati apti ſunt ad lucrandas indulgentias, ſi peccato mortali careant. Quoniam indulgentiæ remittunt pœnam temporalem, quæ remitti nequit, quamdiu reatus culpæ manet. Non eſt tamen neceſſe ut omnia opera in bulla indulgentiarum præſcripta in ſtatu gratiæ peragantur, dummodo animo pœnitenti impleantur. Requiritur tamen ſtatus gratiæ ſaltem cum ultimum opus impletur, quia tunc indulgentia ſortitur effectum ſuum.

XII. Præmittenda eſt confeſſio ſacramentalis ad lucrandas indulgentias etiam ab illis qui ſunt in ſtatu gratiæ, quia in bulla conceditur indulgentia *contritis*, & *confeſſis*. Et hæc eſt communis ſententia. Quando in bulla præſcribuntur eleemoſynæ, fieri debent plus & minus juxta divitias perſonarum. Falſa quippe eſt opinio inquientium, ſat eſſe vel minimam eleemoſynam a divitibus fieri, ut indulgentiæ obtineantur; ſicuti falſum eſt ſufficere quamcumque brevem precatiunculam. Innumeras alias quæſtiunculas prætereo, utpote nullius momenti, & quas graviores Theologi improbant: quia anſam hæreticis præbent deridendi indulgentias, ac ſi extinguerent pœnitentiæ ſpiritum, & de

medio

medio tollerent opera ſatisfactoria. Quare cavendum ab hujuſmodi opiniunculis eſt.

XIII. Indulgentias extendi ad animas Purgatorii poſſe, docent Catholici omnes adverſus Novatores, *per modum ſuffragii*, non *judicii*, *& abſolutionis*: quia Eccleſia exercere in illas animas juriſdictionem nequit.

XIV. Indulgentia multiplex eſt. Aliæ perpetuæ, aliæ temporariæ; aliæ plenariæ, aliæ partiales. Iſtæ indulgentiæ partiales, quæ ad plures dies, aut annos tantum conceduntur, reſpectum habent ad antiquos canones pœnitentiales, qui tot dies, aut annos pœnitentiæ injungebant.

XV. Indulgentiæ plenariæ ſunt duplicis generis. Aliæ abſolutæ tales, quæ totam pœnam dimittunt diſpoſitis fidelibus. Alia eſt indulgentia quæ vocatur *jubileum*, a voce Hebraica *jobal*, quæ ſignificat libertatem, & remiſſionem, qua Judæi quolibet anno quinquageſimo poſſeſſiones ſuas recuperabant. Plura hic dicenda de jubilæo forent. Verum quia iſtorum diſcuſſio magis ad vitilitigandum, quam ad inſtruendum conduceret, illa prætereo. Doctrina paucis data de indulgentiis ſufficit ad Confeſſariorum inſtructionem.

XVI. Finem huic capiti imponat doctiſſimus Bossuetus, qui *loc. cit. punct.* 7. *& ſequ.* hæc ſcribit. „ Doctrina Concilii Tridentini in adducto decreto ſat eſt ut inſtauretur in praxi tum pœnitentiæ, tum indulgentiarum priſcus Eccleſiæ ſpiritus. Opus minime eſt texere curioſam indulgentiarum hiſtoriam, neque gradus indicare, quibus laxatus eſt vetus canonum rigor. Neque diſcutiendum eſt, ſubſiſtant ne aliquo modo in præſentia canones iſti, & num Eccleſia in indulgentiis concedendis ad eoſdem reſpiciat, ut doctores communiter exiſtimant. Indulgentiæ plenariæ oppoſitæ indulgentiis 7. annorum, 14. annorum, 20. annorum, 20. dierum, 40. dierum, aliiſque ſimilibus, indicare videntur, eanones pœnitentiales non eſſe penitus oblivioni traditos, cum ad illos in his indulgentiis reſpiciat. Verum, his ſcholarum quæſtionibus miſſis, ut ea quæ ædificationi noſtræ inſerviunt, meditemur, Concilium Tridentinum abunde nobis oſtendit, Eccleſiam jus conſervare, & intentionem habere exercendi ſuos ſanctos rigores, & injungendi pœnitentias *convenientes* & *proportionatas*: pœnitentias quæ nos conformes efficiant Chriſto crucifixo, & ſatisfacienti pro nobis juſtitiæ Patris ſui: pœnitentias quæ licentiæ frenum injiciant, & quæ non modo nobis adverſus vitioſos habitus remedio ſint, ſed etiam Deo ſatisfactioni in vindictam & punitionem præteritorum criminum. En ſpecimen paucis perſtrictum doctrinæ Concilii Tridentini *ſeſſ.* 14. *c.* 2. *&* 8. An hoc non ſufficit ut intelligamus, perpetuum eſſe Eccleſiæ propoſitum continuandi vetuſtum jus, quo prædita eſt, & ſevere exercendi in pœnitentes juſtitiam, quam Deus in ejuſdem manibus depoſuit? Hæc Concilii doctrina virtute continet totam antiquorum canonum auſteritatem. Peccatorum quæ Chriſtiani perpetrant, minor non eſt gravitas: ingrati animi ſcelus in Spiritum ſanctum, quem in Baptiſmate ſuſceperunt, haud eſt minus horrendum: Dei juſtitia ſuas regulas non immutavit: pravorum habituum inclinatio non eſt minus pernicioſa, nec peccandi licentia minus formidanda quam primis ſæculis. Eccleſia in Concilio Tridentino has omnes rationes confirmat tanto robore, ut nihil cedat iis quæ Patres adduxere. Neque pœnitentia eſt ſecundus Baptiſmus, niſi hoc pretio, &, ut Concilium dicit, niſi ſit *magnis noſtris fletibus*, *& laboribus* ſociata: neque erit *Baptiſmus laborioſus*, qui nos ad priſtinam morum puritatem, & integritatem reducat. Quod ſi vigor antiqui ſpiritus Chriſtianiſmi toto ſuo robore conſiſtit, ſemper opus habemus indulgentia, & clementia Eccleſiæ . . . . Omnia in his Concilii decretis redolent & pietatem, & antiquitatem; nec ſatis admirari valemus ſive ſapientiam Eccleſiæ, ſive ejuſdem doctrinæ puritatem. Et principio conſtat, ſanctum Concilium omnia revocare ad veterem diſciplinam in Eccleſia, & in Conciliis approbatam. Atqui ſpiritus antiquorum Conciliorum, & præ aliis Nicæni, totus in eo eſt ut iiſdem indulgentias concedat qui ſpiritus fervore delinitam corporis auſteritatem compenſant. Heinc conſequi apparet, eumdem quoque eſſe hodie Eccleſiæ ſpiritum, ut ſcilicet fideles hunc ſpiritum inſtaurantes, ardentius ament, dum plus accipiunt, quemadmodum Chriſtus proprio ore pronuntiavit. Secundo Concilium optat indulgentiarum moderationem, ne nimia facilitate diſciplina enervetur. Et, ut ea prætereamus quæ paſtorum vigilantiam ſpectant, nihil validius occurrit ad impediendam hanc funeſtam diſciplinæ rela-

„ xationem, quam ut fideles indulgentia-
„ rum uſu ſpiritus fervorem Evangelio, &
„ antiquitati conſentaneum inſtaurent. “

DISSERTATIO III.

De miniſtro Pœnitentiæ ſacramenti, ejuſque juriſdictione.

CAPUT I.

De ſublimi dignitate, & dotibus Confeſſarii.

I. OMnes Theologiæ morum tractatus plus & minus ad Pœnitentiæ ſacramentum viam ſternunt, & omnia quæ de ſacramento Pœnitentiæ dicta ſunt, aut dici poſſunt, huc omnia recidunt, ut probus, evangelicæ doctrinæ, & diſciplinæ eccleſiaſticæ peritus, ac prudens Confeſſarius inveniatur, qui adminiſtrare recte hoc ſacramentum ſciat. Sed periti in arte pauciſſimi.

II. Nulla in chriſtiana republica eminentior dignitas, nullus ſublimior gradus. Confeſſarius vices Dei gerit, cùi omnes vel ipſi Pontifices ſummi ſubjiciuntur. Clamabant Judæi: *Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit?* conſcii ſoli Deo hanc facultatem convenire, & illis qui vices Dei in terra ſuſtinet.

III. Confeſſarii ſunt patriæ chriſtianæ patres, publicæ tranquillitatis conſervatores, flagitiorum vindices, ſanctitatis evangelicæ cuſtodes. Hi civium felicitatem promovent, atque reciprocam tranquillitatem, dum ſubditos obedire principibus, iiſdem tributa ſolvere, eorum parere legibus cogunt: Principes in ſubditos clementes, juſtos, providos, malorum vindices efficiunt: inter ipſos ſubditos mutuam benevolentiam, & juſtitiam fovent: & tandem Principes, & ſubditos Deo deviunciunt.

IV. Hinc patet, probis, doctis, prudentibus experrectis viris hoc munus unice committendum. Illi qui inepti ſunt ad miniſterium, ad cathedras moderandas, qui obtuſo ingenio ſunt, & ad quælibet gravia negotia civilia tractanda impares, ab hac provincia arcendi: in ipſorum enim, fideliumque perniciem & traderetur, & ſuſciperetur onus hujuſmodi angelicis humeris formidandum.

§. I.

De ſpiritu fortitudinis, & libertatis Confeſſarii.

I. COnfeſſarius homo Dei ſit oportet, quum officium Dei exerceat. Deum ergo imitetur, ſe ſupra omnia quæ mundi ſunt, erigendo: nullam perſonam reſpiciat, ut in hoc miniſterio illam reformidet. Omnia propter Chriſtum contemnat. Audi Paulum ad *Philip.* 3. clamantem: *Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam.*

II. Miniſtri Chriſti, dum in tribunali vices Dei gerentes ſedent, non magnatum, non matronarum, non Principum favorem, auram, exiſtimationem quærere; aut contemptionem, aut exilium pavere debent. Impreſſa altius cordi habeant Chriſti documenta, omnibus Chriſtianis neceſſaria: *Qui me erubuerit, & ſermones meos, hunc Filius hominis erubeſcet, quum venerit in majeſtate ſua:* Luc. c. 9. & iterum Matth. 10. *Omnis enim qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cælis eſt. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo qui in cælis eſt.*

III. Ceſſarunt a multis ſæculis contra chriſtianæ fidei myſteria perſecutiones. At ardent bella, & quidem inteſtina, ideoque funeſtiora adverſus evangelicæ ſanctitatis regulas, & mandata. Opinionum prælia fervent, pugnæ pro humanis appetitionibus demulcendis in dies inſtaurantur, quia hæ favorem, & acclamationem delirantis mundi ſibi conciliant. Sed Auguſtinum audite o Chriſti miniſtri *ſerm.* 1. *in Pſalm.* 48. intonantem: *Frontoſus eſto, quando audis opprobrium de Chriſto, prorſus eſto frontoſus. Quid times fronti tuæ, quam ſigno crucis obarmaſti?* Ruſus in *pſalm.* 39. fuſiore oratione hanc fortitudinis, & libertatis dotem inculcat. *Dicant ergo labia quod habet cor: hoc contra timorem habeat cor quod dicunt labia: hoc contra ſimulationem habeant labia quod credit cor. Aliquando enim timor eſt, & non audet dicere quod noſti, quod credis: aliquando ſimulatio eſt: dicis, & non habes in corde. Conſentiant labia tua cordi tuo.*

IV. Primis Eccleſiæ ſæculis Nerones, Domitiani, Diocletiani, ceterique efferati leones, non per cuniculos, ſed recta Chriſti milites aggrediebantur. Nullus erat ambigen-

gendi locus, aut Chriſto renuntiandum, aut mors ſubeunda erat. Verum ætate noſtra opiniones mundo, pompis, theatris faventes, ſuos habent chriſtianos patronos, & quidem potentes, quæque tanto efficacius menti arrident, quanto benignius cupiditati & concupiſcentiæ favent. Accedit multitudinis per viam latam & ſpatioſam ambulantis auctoritas, quæ inſtar torrentis omnia ſecum abripit; ita ut *in errorem inducantur, ſi fieri poſſet, etiam electi*.

V. Hæc duo perſecutionis genera millies repræſentant Patres omnes, præſertim S. Auguſtinus. Inteſtinus propriæ glorioläe amor præſtandi ceteris, & occupandi prima ſubſellia attemperat plus juſto Chriſti Theologiam hominum deſideriis. Confeſſarii nonnulli rogati a Chriſtianis, a puellis, num liceat adire theatra, choreas, reponunt quod quidam reponebant tempore S. Auguſtini lib. de Paſtor. c. 3. *Securi eſtote: Deus neminem perdit. Tantummodo fidem chriſtianam tenete. Non perdet ille quos redemit: non perdet pro quibus ſanguinem ſuum fudit. Et ſi ſpectaculis volueritis oblectare animos veſtros; ite, quid mali eſt?* Nonne palam hæc talia loquuntur hodie? Quid mali præferunt oblectamenta theatrorum, comœdiarum, ſaltationum? *Ite, quid mali eſt?* Perſequitur S. Doctor: *Magna eſt Dei miſericordia, quæ totum ignoſcat. Coronate vos roſis, antequam marceſcant... Hæc ſi dixerimus, forte congregabimus turbas ampliores: & ſi ſint quidam* (Rigoriſtæ) *qui nos ſentiunt hoc dicentes non recte ſapere*, PAUCOS *offendimus, ſed* MULTITUDINEM *conciliamus*. Multitudo blandiloquos noſtros, & benignos ſermones amore proprio partos audit. Pauci evangelicæ legis gnari offenduntur; ſed interim multitudo confluit, plaudit, nobiſque acclamat. Viden', quam ſit immanis, quam ſæva, quam ſubdola, quam continua perſecutio iſthæc?

VI. Auctoritas poſtea multitudinis, conſuetudo, & mos univerſalis tyrannus eſt Neronibus, Diocletianis, & Domitianis truculentior, & ſævior, qui continenter vociferatur, ſubdit in *Pſalm*. 73. Auguſtinus. *Non enim ceſſat & modo ſerpens inſuſurrare, & dicere: Numquid vere damnaturus eſt Deus tantas turbas? Liberaturus eſt paucos? Quid eſt aliud quam facite contra præceptum, non morte moriemini? Sed quomodo* TUNC, *ſic &* NUNC. *Si feceris quod ſuggerit diabolus, & contempſeris quæ præcipit Deus, veniet judicii dies, & invenies verum quod minatus eſt Deus, & falſum quod pollicitus eſt diabolus*. Rurſus *in Pſalm*. 43. refert S. Doctor hanc inſidioſam perſecutionem: *Quam multi hoc faciunt, & quis non facit? Numquid omnes perdituros eſt Deus?* O magna tentatio! O magna perſecutio! clamat alibi Auguſtinus. Quomodo vincenda, quomodo ſuperanda? *Dilectores mundi* (perſequitur Auguſtinus in Pſalm. 136.) *aliquando interrogant nos, & dicunt nobis: exponite rationem.... quid reſpondemus?* Audi reſponſum Auguſtini, quod continuo ibidem exhibet. *Babylonia te portat, Babylonia te continet, Babylonia te nutrit, Babylonia de te loquitur. Non noſti capere niſi quod fulget ad tempus: æternam meditari ignoras, non capis quod interrogas*. Verum inſiſtit, & furit perſecutor amor proprius. Si hoc pacto reſpondemus, deſpicimur, deridemur, diffamamur. Magna tentatio! Magna perſecutio! *Vere fratres* (pergit ibidem Auguſtinus) *ſic eſt. Sed incipite velle prædicare veritatem, quantulamcumque noſtis, & videte, quam neceſſe ſit ut tales patiamini irriſores, & exactores veritatis, plenos falſitatis... ſed vide, quomodo verſaris inter eos, ne ſi amantur a te, & affectas amicitias eorum, & times talibus diſplicere, incipiat te delectari Babylonia, & obliviſcaris Jeruſalem. Hoc ergo timens, vide quid ſubjiciat, vide quid ſequatur....* Si oblitus fuero tui Jeruſalem &c. *Ecce inde erat civis ille qui Dominum interrogavit:* Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam conſequar?... *& Dominus dixit illi quiddam de canticis Sion, & noverat quod non caperet; ſed exemplum dedit nobis, quomodo multi quærant quaſi conſilium ad vitam æternam; & tamdiu nos laudant* (N. B.) *quamdiu reſpondemus quod quærunt. Sed quod inter iſtos obſtrepentes verſamini obſtringit vos non eis velle placere, ne obliviſcamini Jeruſalem hic agentes in terra. Si oblitus fuero Jeruſalem, obliviſcatur mei dextera mea*.

§. II.

De caritate, & prudentia Confeſſarii.

I. AXioma illud vulgare, *Nemo dat quod non habet*, quam maxime opportunum eſt argumento noſtro illuſtrando. Si Confeſſarius vacuus ſit Dei amore, quomodo accendere in pœnitentibus caritatis ardorem poteſt? *Qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit?* inquit Eccli. c. 14.

II. Ignorantes ſe fatentur plures, nemo ſe imprudentem agnoſcit, ut Seneca ipſe epiſt.

epiſt. 56. animadvertit. Scientiæ prærogativam plurimi aliis cedunt; at ipſi prudentiam ſibi arrogant, & quo ſunt ignorantiores, eo ſe prudentiores exiſtimant. Docti imprudentes eſſe queunt; ignorantes, ingenio obtuſi, mente tardi prudentes eſſe non queunt. Prudentia enim mente acuta, & perſpicaci indiget, quæ futura prævideat, memoria valida, quæ præterita habeat præſentia, ingenio acri, quo conferre ſimul eventus poſſit, & inde deliberare. Obmuteſcentes, ignavi, torpidi prudentes reputari vulgo ſolent. Verum iſti ſæpe hoc uno vitio carent, quod non ſint linguoſi, & vaniloqui.

III. Niſi fundus a Deo datus ſit, vix comparari hæc pretioſa gemma valet. Si fundus adſit, induſtria, ſtudio, & experientia perfici valet. Prudentia Confeſſarius neceſſaria, non tam induſtria, & ſtudio, quam jugi oratione, & humilitatis cultu acquiritur. Confeſſarius pacificator eſt peccatorum cum Deo. Niſi cautus ſit, & prudens in hoc altiſſimo procurando negotio, nihil proficiet. Paucas exhibebo prudentiæ regulas.

IV. REGULA PRIMA eſt ut Confeſſarius, antequam Dei tribunal aſcendat, omnes carnis, mundi, ſpei, & timoris affectiones prorſus exuat, Dei armaturam, fortitudinis ſpiritum, & redundantis miſericordiæ evangelicæ, non humanæ ornamentum induat, quum ſuper thronum non ſolum iræ, ſed clementiæ, & vindictæ ſimul ſedere arbiter debeat. Evangelicæ doctrinæ ſpiritum, & medullam in mentem revocet, evangelicas trutinas in manibus firmas teneat. Illud melius judicet quod propius ad incorruptam Evangelii ſanctimoniam accedit, illudque pejus quod longius ab evangelica veritate abeſt. Id altius recogitet, eo fine ſe illuc conferre, ut peccatores in gratiam & amicitiam Dei reſtituat, efficiatque conformes imagini Filii ſui.

V. REGULA SECUNDA. Confeſſarius imprimis exploret indolem, & qualitatem pœnitentis, & pro temperamenti diverſitate alliciat, incitet, animet ad nudandam conſcientiam, intimioreſque receſſus, & occultiora vulnera aperienda, omniaque manifeſtanda Dei vices gerenti. Si pudorem, & quamdam repugnantiam deprehenderit, ſolertia, dexteritate, & manſuetudine erigat, adjuvet, animos adjiciat. Cum ad ſextum decalogi mandatum ventum fuerit, linguam optime inſtructam adhibeat: verbis utatur quæ caſtimoniam oleant: caveat ſummopere ne ignoratorum criminum notitiam inducat, aut quid curioſius interroget. In hoc negotio ſtudeat ſummopere brevitati: in id incumbat, ut emolliat cor pœnitentis, & pus, ſanieſque ſponte ſua effluet, & continuo brevique manu vulnera claudet, ne aures, & mentem tum loquentis, tum audientis inquinent. Temperabit aut continuabit interrogationes ſuas, prout prudentia ſuggeſſerit.

VI. REGULA TERTIA. Dolorem expendat pœnitentis, videatque, ſit ne conceptus ex amore Dei ſuper omnia. Si viderit pœnitentes hoc amore carere, ad eum illos incitet, ac inflammet. His immenſa Dei beneficia, & in primis mortem illam crudeliſſimam quam Jeſus Chriſtus pro nobis oppetiit, illis inferorum ſupplicia, extremi judicii terrorem proponat. Varia variis adhibeat incitamenta, ſtimulis diverſis urgeat pro pœnitentium diverſitate; alios terreat, alios animet. Incipiat, natura ipſa duce, ab imperfectioribus actibus; a timore ſuppliciorum aſcendat ad ſpem; at non intercipiat iter donec ad caritatem tandem pervenerit. Eo induſtriam omnem ſuam Confeſſarius dirigat, ut hanc ſinceram peccatoris converſionem perſpectam, quoad fieri poteſt, habeat. Hanc vero vivam pœnitentiæ plantam ex fructibus cognoſcet. Inſtruet pœnitentes ſuos, veram converſionem ſitam non eſſe vel in pectoris tunſionibus, vel in criminum narratione, vaniſque pollicitationibus Sacerdoti factis. Nam & Phariſæi, & Sadducæi ſanctitatem præferentes ad baptiſmum Joannis ſuſcipiendum accedebant, at fructus pœnitentiæ dignos non edebant. Sed de hoc iterum ſermo redibit.

VII. REGULA QUARTA. Prudentia Confeſſarii in hoc maxime elucere debet quod chriſtiana patientia, & manſuetudine evangelica ſuſcipiat, audiat, amplectatur pœnitentes ſuos, ut fratres, quos eripere a diaboli ſervitute, Deoque lucrari debet. Patientia vobis neceſſaria eſt, omnibus certe, ſed vobis imprimis.

VIII. REGULA QUINTA. Cum benignitatis oleo conjungat prudens miniſter ſeveritatis acetum, ne plaga tabeſcens periculoſior fiat. Poſtquam patientia, & manſuetudine peccata audivit, curandis vulneribus opportuna remedia applicet, & opera ſatisfactoria ætati, ſtatui, valetudini, criminumque gravitati conſentanea imponat. Si pœnitentes jugo ſatisfactionis ſubeundo, a te prudenter, & moderate juxta evangelicas

& Tri-

& Tridentinas regulas impoſito difficiles ſe præbent, dubitandi de eorum diſpoſitione fundamentum occurrit, niſi evidentes, & manifeſtas allegent rationes.

IX. REGULA SEXTA. Munera Confeſſarius non accipiat a pœnitentibus: quia Spiritus ſanctus ait: *Non accipies perſonam, nec munera, quia munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba juſtorum:* Deut. 16. Familiaritatem omnino declinet, præſertim feminarum. Eva ſuis blanditiis Adamum ſeduxit. Halitus, vox, ſuſpiria, lacrymæ ipſæ, veneficia, & præſtigia ſunt, quæ magnetica quadam vi hominum corda inficiunt. Ea cautione, & circumſpectione tractandæ feminæ ſunt, qua tractarentur, ſi immaniſſima peſte laborarent.

§. III.

De ſcientia Confeſſarii. Unde illam haurire debeat. P. P. La-Croix, Gobat, & aliorum axiomata refelluntur.

I. AQua hæret, & unde orſa capiam ignoro. Confeſſarius judex ſedet, ut crimina contra legem Dei patrata judicet, vindicetque. Exacta ergo divinarum legum notitia neceſſaria plus minuſve eſt, quantum humana imbecillitas permittit. Ubinam lex iſta? In Scripturis ſanctis, in Evangelio, in Pauli, Petri, Jacobi, aliorumque Apoſtolorum epiſtolis. Libros iſtos diurna nocturnaque manu revolvere Confeſſarius debet. Ratio evidens. Quilibet judex Principum callere leges: quilibet artifex artis ſuæ regulas habere perſpectas debet.

II. Attente legi Moraliſtas, qui præ ceteris hodie in Confeſſariorum manibus ſunt, Salmanticenſes, Tamburinum, Leandrum, Sporer, Gobat, Viva, La-Croix, Reifenſtuel, aliosque ſimiles, qui de Confeſſariorum ſcientia diſputant. Iſtorum nemo ad Scripturam ſanctam, ad Patres, ad Concilia addiſcenda te mittit. Summiſtas, & Caſuiſtas proponunt; ſed de Evangelio, ſed de Paulo, ſed de Tridentino, ejuſdemque Catechiſmo ſilent.

III. P. Claudius La-Croix *lib. 6. p. 2. n.* 1788. hæc ſcribit. „ Putant *Lamas*, & „ *Stoz* ad hoc munus (Confeſſarii) ſatis „ DOCTOS eſſe illos qui integram SUMMAM „ diligenter *legerint*, vel attente AUDIERINT *explicari*. Quod ſi quis de ſeipſo „ dubitet, ſiſtat ſe examinatoribus ab Epiſcopo, vel ſuperiore conſtitutis: qui ſi „ eum ſatis ſcire judicent, poteſt acquieſcere, & cum fiducia in Deum aggredi „ functionem, quamvis omnium maximam, „ & graviſſimam. *Stoz, Sporer.* “

IV. *Lamas* edidit ſummulam parvulam laxarum opinionum redundantem, ut quiſque videre poteſt. Auctor eſt nullius nominis. *Stoz* non vidi. *Sporer* legi, &, ut ipſe teſtatur, collector eſt Tamburini, Sanchez, Gobat, & aliorum ſimilium auctorum, ſæpe concludens: *Ita mei Doctores*. Minus apte itaque P. La-Croix proponit Confeſſariis regulam præſcriptam a *Lamas* Caſuiſta nullius ſane auctoritatis, & ſcientiæ, quantum ex ejus libro imbecillitati meæ apparet.

V. Subdit *ibidem n.* 1791. P. La-Croix: *Recte monet* GOBAT *tract. 7. nu.* 321. *Confeſſarium debere ſcire* SENTENTIAS PLURES, *quæ vere probabiles ſunt, circa materias morales, eo quod ſæpe, ubi non agitur de valore ſacramenti, non poſſit; nec expediat pœnitentes dirigere* SECUNDUM UNICAM DOCTRINAM, *tam parum, quam medicus poſſit omnes unica medicina ſanare; ſed pro diverſitate ſubjecti, & circumſtantiarum debet has, aut illas applicare; attamen obſervare debet hoc quod dixi n.* 1737.

VI. Crumenam ergo plurium contrariarum opinionum (ſi enim contrariæ non eſſent, una ſufficeret) habere Confeſſarius debet, & pro pœnitentium diverſitate illas expendere. Non expedit pœnitentes dirigere *ſecundum unicam doctrinam?* Quis talia audivit? Non ergo unica lex divina, non unica doctrina Chriſti, non unicum Evangelium, non unica fides, non unum Baptiſma? Siſte gradum, & audi quæ ſcribit P. Gobat *tr. 7. n.* 321. „ Plurimum *juvat* ad „ prudenter adminiſtrandum hoc ſacramentum habere *in recenti memoria & uſu* quaſ„ dam regulas, documenta, ſeu APHORISMOS, *ſparſa* hinc inde per libros ſapientiſſimorum Theologorum. “ Quinam iſti ſapientiſſimi Theologi? Lamas, Stoz, Burgaber, Sporer, Caramuel, Tamburinus, Diana, Bonacina, Leander, Zanardi, La-Croix &c.

VII. Sed meditemur unum ex *aphoriſmis*, quem P. Gobat *ibidem num.* 325. aſſignat. „ Quandoquidem in Clypeo clem. judicum „ oſtendemus, eſſe moraliter fere certum, „ per ſe loquendo, licere uttamlibet ex duabus opinionibus vere & practice probabilibus ſequi; & tamen certum eſt etiam „ quandoque ratione variarum circumſtantiarum incumbere Confeſſario obligationem

 „ una

„ una potius quam altera utendi : idcirco „ *notent Confeſſarii* veriſſimam doctrinam P. „ Leſſii, quam tradit in præf. ſui oper. de „ jur. & juſt. *ſcil. contrariarum opinionum* „ *practice probabilium cognitionem eſſe commo-* „ *diſſimam*, *& fere neceſſariam conſcientiæ fo-* „ *ro*. Quare non cenſeo illos Confeſſarios „ ſat bene ſuo officio fungi poſſe qui ſunt, „ ut dici ſolet, tantum unius ſententiæ do- „ ctores. “

VIII. Duo hic docet *P. Gobat*, alterum verum, alterum falſum. Verum dixit, dum ait crumenam *contrariarum opinionum practicæ probabilium eſſe* COMMODISSIMAM. Quid enim commodius quam abundare variis opinionibus contrariis, nempe veris, & falſis, & juxta pœnitentium diverſitatem modo unam, modo alteram adoptare, & omnes tamquam regulam tutam? Alterum falſum eſt, nempe quod Confeſſarii, qui rejecto *barum contrariarum opinionum uſu*, utuntur unica evangelica doctrina, vel ea quam judicant Evangelio propinquiorem, non bene fungantur officio ſuo. Si contrariarum doctrinarum una eſt vera, altera falſa ſit neceſſum eſt. Confeſſarius ergo ſi uni pœnitenti porrigit remedium, alteri impertitur venenum. Falſitas autem venenum eſt, & præſertim ſi falſitas cognita ſit, quæ animas occidit. Cognita autem falſitas in caſu propoſito eſt. Quoniam Confeſſarius adhibens doctrinas contrarias, ſcit unam eſſe falſam, ſi altera vera eſt, cum doctrinæ contrariæ ſimul veræ eſſe nequeant.

IX. Alius *aphoriſmus* quem ibidem exhibet *P. Gobat*, eſt ejuſmodi. „ Quando Con- „ feſſarius videt pœnitentem *ſalutis ſuæ ad-* „ *modum ſtudioſum*, valdeque cupidum per- „ fecte adimplendi vel in omnibus rebus, „ vel in CERTIS QUIBUSDAM voluntatem „ divinam, communiter *conſultum eſt* ut „ HIC cum TALI procedat ſecundum doctri- „ nas tutiores, *adeoque rigidiores*: cenſetur „ enim ita *tacite* velle ejuſmodi pœnitens. „ Et quidni huic optimæ *opinioni* laudatiſ- „ ſimæque voluntati acquieſcat Confeſſa- „ rius. “

X. Aphoriſmus iſte mirificus eſt. Quando pœnitens eſt ſalutis ſuæ *admodum ſtudioſus*, tunc dirigendus ſecundum doctrinas *tutiores*, *adeoque rigidiores*. Recte, & bene. Sed cur hoc? Quia, reſpondet P. Gobat, *cenſetur ita tacite velle ejuſmodi pœnitens*. Aptanda ergo doctrina evangelica ingenio pœnitentis? Quid ſi pœnitens non eſſet *admodum ſtudioſus adimplendi vel in omnibus rebus*, *vel in certis quibuſdam voluntatem divinam*? Quid ſi nollet dirigi ſecundum doctrinas rigidiores? Quid tunc agendum?

XI. Reſpondet P. Gobat ibidem n. 326. „ Ita etiam propter eamdem omnino ra- „ tionem mitigandæ ſunt, *aut potius defe-* „ *rendæ opiniones ſeveræ*, quando ita expedit „ ad ſalutem ejuſdem pœnitentis. Et ſicut „ idem Coninch n. 73. monet, Confeſſa- „ rium numquam debere talem pœniten- „ tiam injungere quam credat pœnitentem „ non eſſe perfecturum; ITA NEC Confeſſa- „ rius debet pœnitenti ALIQUAM *e certo pro-* „ *babilibus ſententiis tanquam neceſſario ſequen-* „ *dam proponere*, *ſi videat illum eam repudia-* „ *turum*. (N B.) Quare dubitandum non „ eſt quin Confeſſarius in legem caritatis „ poſſit quandoque impingere, dum *Catonia-* „ *nam* (ut loquar ex Tullio) ſeveritatem „ imitatur, inſuperhabita lenitate *Cæſaria-* „ *na*, ut ſi præfracte neget abſolutionem „ reo confeſſo, *cum impertiri poſſit ex* OPI- „ NIONE PROBABILI. “

XII. Cum olim legebam in quodam libro quoſdam Confeſſarios trahere ad ſe plurimos bonos Chriſtianos, pios, proboſque, ſimulque diſſolutos, prævaricatores, luxurioſos, feneratores &c. quia probos, & pios, atque ſtudioſos implendi divinam voluntatem vel in omnibus, vel in *certis quibuſdam* dirigunt doctrina ſana, tutiore, rigidiore; alios vero doctrina oppoſita mitiore, benigniore, minus probabili: dum, inquam, hæc legebam, certo exiſtimabam atrociſſimam eſſe calumniam impactam Confeſſariis quibuſdam. Verum an ex doctrina P. Gobat, qui pro eadem citat Leſſius, Coninch, & quam adoptat P. La Croix, inferatur hanc eſſe veritatem, judicent ſapientes.

XIII. Primo doctrina P. Gobat abſolute prolata de impertienda abſolutione ex opinione probabili damnata eſt ab Innoc. XI. Ideo P. La Croix adjecit, *ubi non agitur de valore ſacramenti*, adhibendas eſſe plures opiniones probabiles. Ut clare & perſpicue intelligatur iſtorum Moraliſtarum inaudita doctrina, diſtinguenda ſunt remedia ab ipſa doctrina.

XIV. Unica Chriſti doctrina, ut ex Tridentino explicatum eſt, præſcribit ut pro diverſitate criminum, & conſuetudinum peccandi applicentur medicinæ. Nam peccatoribus inveteratis, juvenibus luxurioſis, vanis, ſuperbis remedia præſcribenda ſunt diverſa ab iis quæ præſcribi debent pœnitentibus

tibus ex infirmitate raro labentibus. De hoc nemo ambigit. Et omnes admittunt, quod *loc. cit.* docent Gobat, & La-Croix. *Medicus non poteſt omnes unica medicina ſanare; ſed pro diverſitate ſubjecti, & circumſtantiarum debet has aut illas applicare.*

XV. Quod cum Chriſti Evangelio pugnare mihi videtur, eſt quod Confeſſarius habeat *plures ſententias, & non unicam doctrinam* circa idem omnino teſtamentum, circa eumdem prorſus contractum, eamdem occaſionem peccandi, eamdem actionem. P. La-Croix *loc. cit.* remittit lectorem ad n. 1737. ubi docet, Confeſſarium debere ſequi, ſi poſſit, *tutiores*; ſi non poſſit, debere ſe accommodare opinioni pœnitentis. „ Præterea (inquit) *ſi poſſit*, debet ſequi tutiores. Nam ſine juſta cauſa velle ſe, aut pœnitentem exponere periculo erroris, quantumvis materialis, eſt imprudentia. Unde ſi pœnitens oſtendat ſe præparatum ad ſequendum id quod eſt *probabilius*, vel *tutius*, tenetur Confeſſarius PER SE (N. B.) loquendo dirigere eum *ſecundum opiniones probabiliores, & tutiores*. Quomodo autem Confeſſarius poſſit, aut debeat ſe ACCOMMODARE OPINIONI PŒNITENTIS, dixi *lib.* 1. *a.* 2. *n.* 443. “

XVI. Confeſſarius ergo, ſi *poſſit*, debet dirigere pœnitentes ſecundum opiniones probabiliores PER SE LOQUENDO. Nam etiamſi poſſit, *per accidens loquendo*, expediet illos dirigere ſecundum opiniones contrarias minus probabiles, quæ falſæ certo ſunt, ſi probabiliores veræ extant, cum opiniones contradictoriæ ſimul eſſe vere nequeant. Quomodo autem cum Confeſſarius non poſſit dirigere pœnitentes ſecundum opiniones probabiliores, debeat *per ſe loquendo accommodare ſe opinioni pœnitentis*, docuit *lib.* 1. *num.* 443.

XVII. Hoc ſiſtema imbecillitati meæ recta cum Chriſti Evangelio pugnare videtur. An fallar ipſe, judicent ſapientes. Evangelium Chriſti præcipit ſermonis ſimplicitatem. Sermo veſter ſit EST EST, NON NON. Apoſtolus Paulus cum ceteris Evangeliſtis jubet ut idipſum ſapiamus omnes, nempe unicam & ſimplicem Chriſti doctrinam. Quid plura? Chriſtus Dominus nos admonet, ut has varias opiniones declinemus, & ab eiſdem nobis caveamus, ne in ſeductionem labamur. *Videte ne quis vos ſeducat .... Audituri enim eſtis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini. Oportet enim hæc fieri.* Non ergo nobis opponant: ita docent Doctores: Uſus contrariarum opinionum, & oppoſitarum doctrinarum plurium Doctorum auctoritate confirmatus eſt: Ita *practicatur* a Doctoribus multis probis, & gravibus: non, inquam, hæc nobis opponant, quia Chriſtus reſpondet: *Oportet enim hæc fieri* ad probationem electorum.

XVIII. Confeſſarii itaque legant Chriſti Evangelium, legant Paulinas epiſtolas, legant Patres, legant Tridentinum, & ejuſdem Catechiſmum, ut ſæpius dixi, & millies repetam, & nunquam ſatis inculcabo. Opponens, in Scripturis ſanctis non inveniri reſolutiones caſuum, nec ſufficientem doctrinam pro animarum regimine. Ita ne vero? Clariorem ergo lucem effundunt pro regendis animabus Doctores Caſuiſtæ, Caramuel, Reiffenſtuel, Sporer, Tamburinus, Leander, Gobat, La-Croix, & ceteri ſimiles, quam Dei Prophetæ, quam Evangeliſtæ, quam Paulus, quam Concilia, quam Chriſtus Jeſus? In Scripturis ſanctis non *invenies opiniones præliorum*, non invenies reſolutiones controverſiarum quas plures homines excitarunt ad circumveniendam legem; ſed invenies omnem doctrinam neceſſariam ad ſanctificandas animas. Invenies in Conciliis, & Catechiſmis, & Epiſcoporum Synodis, & Pontificum conſtitutionibus, quæ diſciplinam ſpectant. Sed nunc ſermo nobis non eſt de eccleſiaſticis ſanctionibus; ſed de doctrina, quam pro fidei, & morum regulis Deus nobis revelavit in Scripturis ſanctis.

XIX. Verum loquatur ſapientiſſimus Jeſuita P. *Michael Elizalde*, qui præfatam objectiunculam *lib.* 8. *q.* 8. §. 8. his verbis labefactat. „ Apertis multis libris Moraliſtarum notorie conſtat pene nullum uſum in eis eſſe doctrinæ ſacræ, & Sanctorum .... Hi libri contrarietate, & contradictione pleni ſunt: ex quo proinde dimidia ſaltem pars falſa ſit oportet. Sed nulla falſitas cum ſana doctrina ... conciliari poteſt. “

„ Dices iterum, in libro Dei, & in doctrina Sanctorum deeſſe doctrinam neceſſariam ſalutis ad regendos populos, dirigendas conſcientias. Verum oſtenſum eſt hanc doctrinam nunquam magis quam fidem in Eccleſia defuiſſe, & MONSTRUM MONSTRORUM ESSE SI NUNC VENISSE *ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus. Ad hoc quippe ille venit qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, qui Eccleſiam ædificavit firmamentum, & co-

„ lu-

„ lumnam veritatis, cuique depoſitum cu„ ſtodiendum credidit quod haud dubie illa „ ſervavit. Non hic doctrina, ſed conſide„ ratione, & minimo ſaltem gradu humi„ litatis opus eſt. "

XX. Neque ſuſpicetis, difficilem & nimis laborioſam eſſe iſtius divinæ ſcientiæ acquiſitionem. Da mihi Sacerdotem probum, optimi ſenſus, ſeu mentis quadratæ (& niſi hæc adſint, omnia ſuperflua ſunt,) & evangelicæ legis ſtudioſum: & hunc ut optimum, doctum, prudentemque Confeſſorem habeto. Scientia Confeſſarii eo præcipue ſpectat ut ſciat cor pœnitentis emollire, mentem illuminare, donumque habeat perſuadendi, increpandi, & conformandi ſuos pœnitentes ad Chriſti Jeſu exemplar. Hæc autem ſcientia non a quorumdam Caſuiſtarum libris, ſed ab Evangelio hauritur. Chriſtiani damnantur, quia obſervare recuſant legem evangelicam, quia ejuſdem ſpiritum ignorant. Sacerdos ille qui ſciat evangelicæ caritatis ignem in ſuis pœnitentibus accendere, doctus ſapienſque Confeſſarius eſt. Si aliqui caſus occurrunt contra legem Dei, præcepta poſitiva Eccleſiæ, aliaſque diſciplinæ leges; poterit, ut dixi, conſulere Caſuiſtas, ſed graviores. In manu tamen ſemper habeat lapidem lydium, ſeu amuſſim evangelicæ legis, & quod huic magis, non minus conforme viderit, ſeligat. De ſpiritu legis evangelicæ lege meum *Tom. 2. Hiſt. Probabil. diſſ.* 4. *cap.* 3. Ubi uberrime ex S. Thoma explicatur, in quo ſitus ſit ſpiritus iſte.

§. IV.

Extrema laxitatis, & rigoris æquo ſævioris vitanda.

I. Nihil difficilius eſt quam ab his duobus extremis declinare, & ſolam viam arctam, & anguſtam calcare. Quis ſibi ſecurus eſt ne vel nimia remiſſione, vel æquo diſtrictiori ſeveritate a vero unico tramite recedat? Quiſque Domino canat *miſericordiam & judicium*, idest, inquit S. Gregorius Magnus, *inſit ipſi juſte conſolans miſericordia, & ſæviens diſciplina, ſicut in arca teſtamenti erat virga, & manna*. Miſericordia vera Dei remittit patrata flagitia contritis corde, ſed non fovet, neque concedit libertatem frequentandi pericula, relabendi in peccata; non concedit frequentare theatra, comœdias, choreas, ludos aleæ luſoriatorios, reciprocas utriuſque ſexus converſationes, quæ vel te alliciunt ad peccatum, vel ſi tu non peccas, ſcandalum aliis præbes, & eorumdem criminum particeps evadis.

II. Hæc omnia nimis univerſalia. Quæ cavere extrema Confeſſarius debet, ut ſecure ſuos pœnitentes dirigat? Duo aſſigno. *Janſeniſmum*, & *Probabiliſmum*. S. Auguſtinus animadvertit, Manichæum, & Pelagium pugnantes docuiſſe errores, formidabatque ne Chriſtiani declinantes Manichæiſmum inciderent in Pelagianiſmum. *Inter utrumque ſit cautus, ut ſic declinet Manichæum, ne ſe inclinet in Pelagium; rurſumque ita ſe ſejungat a Pelagio, ne ſe conjungat Manichæis*: in Pſalm. 118. Idem ergo cum tanto Doctore ſuggero conſilium in morum cauſa. *Janſeniſmus* nimio in aliquibus punctis rigore addendo, *Probabiliſmus* nimia laxitate diminuendo legem Chriſti, ſunt duo extrema vitanda. Janſeniſtæ impoſſibilia quædam Dei præcepta conſtituunt: invincibilem præceptorum ignorantiam non excuſare a culpa contendunt: extremum vitandum, ſed in Italia, Hiſpania, Germania, immo nec in Gallia occurrunt libri morales a Catholicis editi in quibus extremum iſtud reperiatur, quantum mihi videre licuit. Rarum ergo extremum iſtud. Contra Probabiliſtæ non pauci ignorantiam vincibilem frequenter invincibilem vocant, & hac ignorantia impoſſibilia efficiunt reſpectu ignorantium plurima Dei præcepta. Gratiam Dei univerſe infundi obcæcatis, & induratis peccatoribus ajunt, & ſimul ignorantiam eſſe invincibilem contendunt. Niſi advertas te peccare, a peccato te liberant. Legem Dei in controverſiam vocatam a Caſuiſtis dubiam effici docent; & dubiam factam de medio tollunt vi *reflexarum*. Illi ad impoſſibilia nos urgent; hi a poſſibili mandatorum obſervantia beneficio ignorantiæ, inadvertentiæ, Chriſtianos plures liberant. Illi ad deſperationem; iſti ad præſumptionem, ut mihi videtur, viam aperiunt. Illi nimium, iſti parum oneris ponunt. Clamat autem S. Auguſt. in Pſalm. 118. conc. 4. *Parum, & nimium dico ſunt inter ſe contraria. Parum eſt quod minus eſt quam oportet; & nimium eſt quod plus eſt quam oportet. Horum in medio modus eſt quod dicitur ſatis eſt: & utique utile eſt ut in vita, & in moribus non pluſquam oportet, nihil omnino faciamus*. Ab his igitur extremis cavendum prudenter eſt. *Janſeniſtæ* nimiam laxitatem *Probabiliſtis* improperant; *Probabiliſtæ* exprobant *Janſeniſtis*; non tam erro-

Digitized by Google

res contra mores quam hæreſes contra fidem. In ſimili cauſa hæc *tract.* 71. *in Joan.*... ſcribit S. Auguſtinus: *Eſt quod invicem ex vobis alteri ex alteris admoneri utrique debeatis . . . . Errando in diverſa itis. In medio eſt via quam relinquitis.*

III. Gravius ſemper fuit, & hodie longe gravius eſt periculum ne Confeſſarii in *Laxiſmi*, quam in *Rigoriſmi* extremum declinent. Vix in univerſa Italia, Germania, Hiſpania invenies unum Rigoriſtam, quantum ex libris conjicere, & ex manifeſta experientia licet, qui Chriſtianis ſincere contritis ſacramenta deneget. A Rigoriſmo detrahunt omnes humanæ rationes. Qui nimio rigore peccat, ſtultus omnino eſt, quia & Deum, & mundum contra ſe provocat. A mundo traducitur ut phanaticus, ut myſantropus, ut Rigoriſta, ut Janſeniſta; a Deo vero punitur ob erroneam ſeveritatem. Infelix ergo eſt *Rigoriſta* & in hoc, & in futuro ſæculo. Contra *Laxiſtæ*, ſi infelices erunt in futuro, felices ſaltem ſunt in præſenti ſæculo.

IV. Ad extremum Laxiſmi inprimis ſagaciſſimus ille præſtiator impellit, amor nempe proprius, amor placendi hominibus & mundo. Homines communiter arctam viam crucis, & evangelicæ pœnitentiæ plerumque perhorteſcunt; illos Doctores & Confeſſarios extollunt qui placentia loquuntur, qui cervicalia mollia, & blandos pulvillos conſuunt. Secundo timor deriſionum, & cenſurarum. Tertio pavor conciliandi ſibi hoſtes, qui dignitatum curſum intercipiant, & ambitioni noſtræ bellum intentent. Quarto vehemens illud deſiderium habendi multitudinem pœnitentium qui decorem Eccleſiarum, & ſplendorem communitatis ſua affluentia augeant, noſque tamquam prudentes magiſtros, & doctores graves deprædicent. Cujuſcumque ſtatus, & conditionis plebei, & nobiles, pauperes, & magnates, matronæ, & ancillæ inquirunt, & amant Confeſſarios blandiloquos, indulgentes, dulces, benignos, ſuaviſſimos. Iſtorum ſplendor, favor, gratia, plauſus, acclamatio humanitatem noſtram commovent, mentem acuunt ad emolliendam inflectendamque Dei legem. Iſti tyranni ſunt Nerone, Caligola, Diocletiano immaniores, & truculentiores ad conſtantiam noſtram deprimendam. Quinto illicium quoque validum eſt tenerrimus amor patris ſpiritualis in filios, & filias ſpirituales. Sexto ſeductionis illecebra eſt naturalis commiſeratio, & propenſio ſolandi, & non turbandi illos qui ad nos veniunt.

V. Quare niſi divinæ fortitudinis ſpiritu obarmati Confeſſarii ſint; niſi ſub pedibus habeant univerſum mundum; niſi teruntiſ faciant hominum favorem, patrocinium; niſi in pectore ardeat diſciplinæ evangelicæ amor; facile in *Laxiſmum* præcipites ruunt.

§. V.

Sanctorum Patrum tum antiquæ, tum poſtremæ ætatis auctoritate confirmatur periculum labendi in Laxiſmum.

I. VEhementes & ignitæ ſunt invectivæ S. Martyris Cypriani *lib. de laps.* adverſus laxitates Confeſſariorum. *Quum ſcriptum ſit*: „ Qui vos felices dicunt, in erro„ res vos mittunt, & ſemitas pedum ve„ ſtrorum turbant: " *qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem ſubminiſtrat, nec comprimit delicta illa, ſed nutrit . . . . Oportet Dei Sacerdotem non obſequiis decipientibus fallere, ſed remediis ſalutaribus providere. Imperitus eſt medicus qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in aliis receſſibus viſcerum virus incluſum, dum ſervat, exaggerat. Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putaminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens præ dolore; gratias aget poſtmodum, quum ſenſerit ſanitatem. Emerſit enim* FRATRES DILECTISSIMI, NOVUM GENUS CLADIS . . . . ACCESSIT SUB MISERICORDIÆ TITULO MALUM FALLENS, ET BLANDA PERNICIES *contra* EVANGELII RIGOREM, *contra* DOMINI *ac* DEI LEGEM, *temeritate quorumdam* LAXATUR *incautis communio* (ſeu peccatorum remiſſio.) *Irrita, & falſa pars, periculoſa dantibus, nihil accipientibus profutura . . . . Pacem putant eſſe, quam quidam verbis fallentibus venditant. Non eſt pax illa, ſed bellum.... Quid injuriam beneficium vocant? Quid impietatem vocabulo pietatis appellant?*

II. Prætereo teſtimonia Ambroſii, Hieronymi, Chryſoſtomi, Auguſtini; & aliorum, ne ſim longus. Pauca poſteriorum Patrum delibabo. S. Gregorius VII. *lib.* 7. *epiſt.* 10. inquit: *Ex imperitia, & negligentia Sacerdotum, quaſi ex peſtifera radice, innumera mala exorta ſunt, adeo ut uſque ad hæc noſtra tempora inter cetera quæ malo pullulant vitia, falſæ nihilominus pœnitentiæ conſuetudo invaluerit.*

III. Concilium Lateranenſe II. can. 21.

Quia

Digitized by Google

Quia inter cetera unum eſt quod ſanctam maxime conturbat Eccleſiam, ſalſa videlicet pœnitentia; confratres noſtros, & Presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis animas decipi, & in infernum detrahi patiantur.

IV. S. Thomas de Villanova *con.* 6. Dom. 4. Quadrag. hæc ſcribit: *Illum qui a Domino vivificatus deſiderio ſalutis a vitiorum ſepulcro foras egreditur, vos o Sacerdotes ſolvite.... Prius ergo vadat, & concubinam e domo expellat, pecuniam alienam reſtituat, contractus uſurarios rumpat, famam proximi læſam, prout poteſt, reſarciat, mercenariorum labores, & pauperum debita ſolvat, offenſo fratri reconcilietur, & veniam petat: & tunc ad Confeſſarium redeat, & abſolvatur. Hic rectus eſt ordo: hic in Lazari ſuſcitatione a Domino ſervatus eſt. Hunc ordinem ne tranſgrediaris.*

O medice, cur fatentem ſolvis? Cur indigno veniam promittis? Cur abſolutionis beneficium exhibens non diſcernis? Duas tibi Dominus claves dedit, unam diſcernendi, alteram judicandi, abſolvendi ſcilicet, & ligandi. Et tu ſine diſcretionis examine neminem ligas, omnes abſolvis? Una tantum clave nec integra quidem uteris, ſed dimidiata.

Heu! heu! ventrem meum doleo. In domo Dei horrendum vidi. Paſtores Domini ſui oves jugulantes, medicos populi ſui ægrotos occidentes, judices turpibus blandientes, cenſores flagitia palpantes, cæcos gregem Domini dirigentes. An non horrendum hoc...? Oh MISERI ANIMARUM NON CURATORES, SED INTERFECTORES, NON CONSULTORES, SED DECEPTORES, *quid reſpondebitis Domino pro grege quem veſtris blanditiis decepiſtis, veſtris conſiliis jugulaſtis?*

QUID ECCLESIAM DEI HODIE PERDIT, NISI CONFESSARIORUM BLANDIENS ADULATIO?... *Væ miſeris!.... Vulnera liniunt, vermem conſcientiæ extinguunt, ſtimulum peccati auferunt, & ſecuros peccatores ad inferna dimittunt. Qui, ſi timorem populo incuterent, forſitan illum a vitiis revocaſſent.* CUI COMPARABIMUS ADULATORES ISTOS? ... *Similes ſunt hominibus qui a ripa pereuntibus in flumine manum porrigunt, & violentia fluminis ipſi cum aliis demerguntur. Pondere namque peccatorum aſſentatores ſuos poſt ſe peccatores in præcipitia rapiunt, & ſecum ad infernum deducunt.*

Hæc contra Confeſſarios quoſdam noſtri temporis PIE IMPIOS, & IMPIE PIOS *dicta ſint, qui, ne confitentes aliqualiter contriſtent, illos in ſua nequitia manere permittunt. At quanto melius eſſet ad modicum contriſtare, quam in æternum damnare? ... Non te pigeat, o Sacerdos, ægros moribus ad pœnitentiam contriſtare?*

V. S. Carolus Borromæus *in Inſtruct. p.* 2. *c.* 1. hæc docet. *Summopere cavendum eſt multis Confeſſariis ne in gravem reprehenſionem inciderit eorum induſtria, cum de tanto numero confitentium, exiguam emendationem videmus in iis qui toties, vel tam multis annis hoc ſacramentum frequentarunt.* Rurſus ſubdit in Inſtr. Confeſ. c. 12. *Vel incuria, vel negligentia, vel alia de cauſa ſæpe accidit quod abſolutionis beneficium iis impertiatur qui eo vera indigni ſunt; ac proinde in iiſdem ſæpe peccatis hærent, cum animarum ſuarum lamentabili ruina.* Iterum in eadem Inſtr. Conf. c. 17. *Atque hic vigilandum eſt eo diligentius, quo manifeſtum eſt hac in parte Confeſſarios incuria ſua maximam præbere cauſam cur in omnibus fere opificiis, & exercitationibus publicis peccata graviſſima inveniantur, & abuſus intolerabiles.* Item c. 18. invehitur contra eoſdem Confeſſarios qui abſolvendi facilitate ſovent luxum, pompas, & faſtum. *Hac tempeſtate*, inquit, *luxus veſtrum ad ſummum quem conſcendere potuit verticem videtur evaſiſſe, magna ex parte culpa, & negligentia Confeſſariorum, qui nullo.... cum ſcrupulo eos ſolvunt.*

VI. S. Franciſcus Saleſius in conſtitutionibus ſuis ſynodalibus *tit.* 1. *c.* 5. hæc habet. *Nihil perinde Eccleſiam dedecorat, nihil ita ejus violat diſciplinam, nihil ita ſovet peccatores in ſomnolenta peccandi conſuetudine, quam probroſus ille mos, quo quidam Presbyteri peccata relaxant, non tamquam judices, qui prudenti & gravi criminum diſcuſſione diſcernant num pro eo poſſint pronuntiare; verum tamquam mancipia quæ præcipiti & adulanti indulgentia peccatoribus blandiuntur. De iſtis adulatoribus dicit Cyprianus, quod inducant in Eccleſiam dulcem crudelitatem, miſericordiæ, & clementiæ nomine palliatam, eamque pandant pacem* (abſolutionem.) *Idem Cyprianus irritam eſſe, & falſam pacem aſſerit, dantibus periculoſam, & nihil accipientibus profuturam. Nam ſi detur abſolutio ſine ſpe probabili; quod pœnitent ſtabit promiſſis* SANGUIS CHRISTI *profanationi exponitur, & Presbyteri iteratarum prolapſionum, & illorum malorum ſe reos conſtituunt quæ ex falſis naſcuntur abſolutionibus:* QUIBUS PERIT TUM PRESBITERORUM, TUM PŒNITENTIUM INFINITA MULTITUDO.

VII. Innumera alia documenta tum ſancto-

ctorum Epiſcoporum, tum graviorum Theologorum brevitatis ſtudio prætermitto. Si plura cupis, conſule *Tom. 9. lib. 2. diſs. 1. c. 9. & 10.* ubi teſtimonia, quæ quatuor doctiſſimi Jeſuitæ *Bellarminus*, *Elizalde*, *Camargo*, *de Albertis* exhibent, reſcripſi.

VIII. Paucis rem totam concludo. Dotes Confeſſarii ſunt. 1. Singularis vocatio Dei: niſi enim ſingulari gratia vocatus a Deo ſit, ad Dei vices gerendas ineptiſſimus miniſter erit, qui & ſe, & alios perdet. 2. Fortitudo, mundi contemptio, & ſolius Dei gloriæ ſtudium. 3. Prudentia, manſuetudo, humilitas, caritas. 4. Imaginem juſtificationis chriſtianæ præ oculis ſemper habeat, & quid ſit ſpiritus chriſtianæ profeſſionis apprime ſciat neceſſum eſt. Ex Scripturis ſanctis, ex Evangelio, ex Pauli epiſtolis veram imaginem ſpiritus Chriſti, & juſtificationis concipiat.

CAPUT II.

De Juriſdictione miniſtri Pœnitentiæ ſacramenti.

I. Quæst. 1. *Solus ne Sacerdos eſt miniſter ſacramenti Pœnitentiæ?* Resp. Negant Novatores, Valdenſes, Huſſitæ, Wicleſiſtæ, Lutherani, quorum errores damnavit Tridentinum *ſeſs. 14. c. 9. & 10.* Igitur dogma fidei eſt, ſolos Epiſcopos, & Sacerdotes poſſe ſacramentum Pœnitentiæ adminiſtrare. Conſtat ex cap. 20. Joan. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quæ verba perpetua Eccleſiæ traditio ad ſolos Apoſtolos, eorumque ſucceſſores, ſecluſis laicis, pertinere declaravit. Patrum, & Conciliorum teſtimonia, quæ hanc traditionem confirmant, obvia ſunt, & ideo illa prætereo.

II. P. Claudius La-Croix *lib. 6. p. 2. n. 1483.* docet, quod quamvis communior & probabilior opinio ſit, quod laicus abſente clerico, ne quidem in articulo mortis valide abſolvat ex cenſuris; oppoſitum tamen, ſubdit, defendunt graves auctores *probabiliter*, quos referunt *Diana*, & *Moya*, eo quod putant piam matrem Eccleſiam idem concedere. Unde infert Sanchez, teneri laicum pro tali caſu abſolvere a cenſuris. An hæc pia commenta Probabiliſmi ſint arbitraria, & anſam hæreticis præbeant extendendi hanc facultatem ad abſolvendum etiam a peccatis, judicent doctiores. Ex pietate matris Eccleſiæ omnia inferri queunt, niſi certa præſtituatur regula. Præfatam opinionem rejicio ut falſam. Sed graves auctores probabiliter illam docent. Hi auctores, qui [illegible] *probabiliter* communem Eccleſiæ doctrinam in controverſiam vocant, mihi graves non ſunt.

III. Quæst. II. *Quotuplex ſit Sacerdotis poteſtas?* Resp. Duplex: ordinis altera, quæ per ordinationem confertur; altera juriſdictionis, quæ eſt facultas regendi animas ſubjectas, & populum gubernandi, ut Tridentinum *ſeſs. 14. c. 7.* declaravit.

IV. Quæst. III. *Utrum Regularis præſentatus Epiſcopo, & injuſte rejectus, juriſdictionem acquirat, & valide abſolvat?* Resp. Omnes fatentur approbationem Epiſcopi neceſſariam eſſe Sacerdotibus omnibus tam ſæcularibus, quam regularibus, ut valide ſuſcipiant ſæcularium confeſſiones. Oppoſita ſententia fuit damnata ab Alexandro VII. prop. 12. *Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſte reprobato.* Regulares ergo approbari ſint ab Epiſcopo oportet. Approbati ab Epiſcopo unius diœceſis non ſunt approbati pro aliis diœceſibus: & contraria opinio improbata eſt tum a Clero Gallicano, tum ab Alexandro VII. in decreto ad Enricum Andegavenſem. Approbati pro ſæcularibus, non ſunt approbati pro Monialibus: & oppoſitam opinionem improbavit Gregorius XV. an. 1621. Regulares approbati pro uno Monaſterio, nequeunt abſque nova approbatione audire confeſſiones Monialium alterius Monaſterii.

V. Regulares, tametſi laureati, & etiam docti, ſubire Epiſcopi examen tenentur, quoties Epiſcopis id expediens viſum fuerit. Ad hoc itaque quod attinet, prudentiam Epiſcopi adhibeant.

VI. De Regularibus approbatis ab Epiſcopo abſque præſentatione ſuperiorum regularium, ipſiſque inſciis, vel repugnantibus, diſputant in utramque partem auctores. Invalide, nedum illicite iſtos Regulares ſic approbatos abſolvere docent plures Theologi. Valide contra, ſed illicite abſolvere defendunt Salmanticenſes, pluribus auctoribus citatis. Diſputant quoque num iſti Regulares ſic approbati peccent mortaliter confeſſiones audientes. Miſſis diſputationibus de valida, aut invalida abſolutione, dico, Regulares qui inſciis, vel invitis ſuperioribus approbationem hanc obtinent, non eſſe ad hoc munus a Deo vocatos, ſed intruſos.

Quæ

Digitized by Google

Quæ hinc conſectaria fluant, nota omnibus ſunt. Imprudentiſſime Epiſcopi approbarent Regulares, invitis ſuperioribus, ſaltem niſi repugnantiæ cauſa cognita, palam conſtaret ſuperiores injuſte repugnare. Qualibet enim regula humana interdum ſuas admittit exceptiones.

VII. Regulares approbati in una diœceſi valent abſolvere fideles alterius diœceſis ad ipſos adventantes, ut communis ſententia docet, & conſuetudo univerſalis obtinet. Superiores quoque Regularium approbatione indigent, ut Provinciales, Priores, Guardiani &c. quia Tridentinum neminem excipit. Quare oppoſita opinio penitus falſa eſt. Poſſunt tamen abſolvere ſine approbatione ſæculares in eorum domibus commorantes tamquam de familia, ſecus ſi ibi non continue, & non tamquam de familia commorentur, & menſa non fruantur. Regulares iter agentes, ſi deſint Confeſſarii proprii ordinis, debent confiteri Sacerdoti approbato, quia hæc eſt tutior ſententia.

VIII. QUÆST. IV. *Quid ſit juriſdictio ordinaria, & delegata?* RESP. Prima competit alicui ratione ſui officii, ideſt curato animarum, quarum eſt paſtor.. Ejuſmodi ſunt Papa, Epiſcopus, Abbas, Parochus, Vicarius perpetuus Epiſcopi, Vicarius capitularis, ſummus Pœnitentiarius, Cardinalis in Eccleſia ſui tituli, Vicarii generales Papæ, Legati a latere in provincia legationis. Inter Regulares ſunt Generales, Provinciales, Superiores locales. Hi omnes veniunt nomine Ordinarii, & nomine proprii Sacerdotis. Heinc Papa non habet ordinarium, cum ſit omnium paſtor ſupremus. Ordinarius Epiſcopi eſt Papa, & Parochi eſt Epiſcopus. Archiepiſcopus habet facultatem ordinariam abſolvendi ſacramentaliter dum viſitat diœceſim ſuffraganei.

IX. Juriſdictio delegata illa eſt quæ alicui Sacerdoti conceditur, non ratione curæ animarum, ſed ex voluntate illius qui habet juriſdictionem ordinariam, & legitime delegare eam valet, ſi capax ſit, ille cui deleganda juriſdictio eſt: ſuſpenſi enim, & excommunicati non tolerati capaces non ſunt. Epiſcopus delegare poteſt, ſecus Parochus, qui non poteſt delegare juriſdictionem in proprias oves Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo proprio.

X. Sacerdotes non approbati nequeunt abſolvere a venialibus, ut declaravit Innocentius XI. in decreto pro frequenti communione dato an. 1679. In hoc decreto comprehenſi ſunt etiam Patres Societatis. Quare fallitur P. La-Croix, qui *n.* 1553. excipit Jeſuitas, & tamen decretum non ignoravit.

XI. P. Viva *q.* 8. *a.* 1. *n.* 7. inquit: „ Innoc. XI. anno 1679. voluit ut Epiſcopi „ non permittant venialium confeſſionem „ fieri ſimplici Sacerdoti non approbato ab „ Epiſcopo, aut Ordinario . . . . Puto ta„ men cum Carden. & aliis apud *La-Croix* „ quod non ſit invalida, & quod non ex„ poneretur periculo fruſtrationis ſacramen„ tum. *Cum enim probabile ſit juriſdictio„ nem* conferri *Sacerdoti immediate a Chriſto „ Domino*; & cum juriſdictione probabili „ valide conferatur ſacramentum Pœniten„ tiæ, ut dicemus quæſito nono; idcirco „ valide confertur ſacramentum a ſimplici „ Sacerdote abſolvente dumtaxat a veniali„ bus, aut a mortalibus alias abſolutis.“

XII. Summus Pontifex prohibet ne ſimplices Sacerdotes queant abſolvere a venialibus; & P. Viva *probabiliter* docet oppoſitum: quia Sacerdotes habent juriſdictionem immediate a Chriſto Domino. Ecce quam verum ſit *Probabiliſmum* adverſum eſſe poteſtati Pontificum, & Epiſcoporum, atque adeo Principum. Utique Sacerdotes habent poteſtatem a Chriſto Domino, ſed vi eccleſiaſticæ hierarchiæ ſubjectam Pontifici, & Epiſcopo. Alioquin dicendum eſſet vi doctrinæ P. Viva, ſimplices Sacerdotes poſſe abſolvere quoque a mortalibus non abſolutis. Quod magis diſplicet, eſt progreſſus Probabiliſmi. Primo dicunt poſſe ſimplicem Sacerdotem abſolvere a venialibus; poſt a mortalibus confeſſis; deinde a mortalibus invincibiliter oblitis, ut Salmanticenſes *tr.* 6. *c.* 11. *n.* 16. & tandem a mortalibus bona fide confeſſis ſimplici Sacerdoti, ut cum aliis Probabiliſtis Leander *tract.* 5. *diſput.* 11. *q.* 14. docet. Hæc omnia falſa ſunt, & improbata ab Innocentio XI.

XIII. QUÆST. V. *Utrum omnis Sacerdos in articulo mortis habeat juriſdictionem abſolvendi a peccatis, & a cenſuris?* RESP. In mortis articulo, ſi adſit Sacerdos approbatus, non poteſt ſimplex Sacerdos abſolutionem impertiri, quia tum nulla urget neceſſitas. Secus dicendum, ſi approbatus nollet audire confeſſionem, aut ſi ſimplex Sacerdos jam incepiſſet audire confeſſionem.

XIV. Mendicantibus approbatis ab Ordinario delegatur juriſdictio abſolvendi ab omnibus caſibus, & cenſuris Papæ reſervatis, exceptis caſibus Bullæ Cœnæ, & ſex aliis a Cle-

Digitized by Google

Clemente VIII. extra urbem, & intra Italiam reſervatis. Benedictus vero XIV. reſervavit ſibi, & ſucceſſoribus facultatem abſolvendi complicem criminis contra ſextum præceptum, ut infra dicetur.

XV. Qui habent poteſtatem ordinariam, poſſunt, inquiunt communiter auctores, illam exercere in aliena diœceſi cum propriis ſubditis, dummodo in facultatis formula limitatio non ſit pro tali loco, ut frequenter fieri ſolet. Verum ſpectanda conſuetudo eſt.

XVI. QUÆST. VI. *Quiſnam ſit proprius miniſter vagorum, peregrinorum, & eorum qui in duplici parochia habent domicilium?* RESP. Vagi dicuntur qui non habent proprium domicilium; & iſtorum Parochus eſt ille ſub quo reperiuntur tempore confeſſionis. Qui peregrinantur, licet habeant proprium domicilium, confiteri valent cuilibet Confeſſario approbato ad quem declinant. Qui habent duplex domicilium in duplici parochia, confiteri utrique Parocho queunt.

XVII. Juriſdictio non acquiritur ſola conſuetudine, niſi accedat conſenſus ſaltem tacitus ſuperioris. Nec ſufficit conſenſus præſumptus, & interpretativus. Confeſſarius excommunicatus non toleratus amittit omnem juriſdictionem. Excommunicatus toleratus illicite, ſed valide abſolvit. Parochum excommunicatum non toleratum non privatum parochia, poſſe concedere alteri, ut matrimonio aſſiſtat, ſecus delegare juriſdictionem audiendi confeſſiones, plures docent: quia, inquiunt, aſſiſtere matrimonio non eſt juriſdictionis, ſed teſtimonii actio. Sed hæc opinio falſa eſt. Quid? Aſſiſtere matrimonio non eſt juriſdictionis actio? Omnes ergo indiſcriminatim poterunt eſſe matrimonii miniſtri, ſicut poſſunt eſſe teſtes. Hoc autem abſurdum eſt. Neutrum ergo concedere valet præfatus Parochus. Sacerdos abſolvens excommunicatum, debet præmittere abſolutionem a cenſuris antequam abſolvat a peccatis.

XVIII. Epiſcopi limitare ex juſta cauſa queunt juriſdictionem audiendi confeſſiones in templo, ante Solis ortum, & poſt Solis occaſum, mulierum. Abſque vero juſta, & rationabili cauſa hanc juriſdictionem limitare nequeunt ſaltem reſpectu Regularium. Si tamen limitaret Epiſcopus, etiam abſque juſta cauſa, limitatio conſiſteret, & abſolutiones invalidæ eſſent, ſicuti quando ſine juſta cauſa reprobantur, reprobati manent.

XIX. QUÆST. VII. *An juriſdictio expiret morte concedentis?* RESP. Juriſdictio in hoc foro delegata in generali a ſummo Pontifice non deſinit morte concedentis, ut communis opinio docet. Diſputant vero Theologi de juriſdictione conceſſa ab inferioribus prælatis, ab Epiſcopo &c. Affirmant plures expirare; ſed communius docent continuare, donec vel labatur tempus præfinitum, vel revocetur a ſucceſſore. Et hoc colligunt ex communi conſuetudine, conſentientibus prælatis. Nec officit quod mortuo Epiſcopo, ejus Vicarius caret poteſtate, quia Vicarius generalis unum cum Epiſcopo efficit tribunal.

XX. Delegatus non poteſt ſubdelegare, quia delegatio eſt perſonalis, huic perſonæ conceſſa, & non alteri. Ergo qui illam accipit, nequit eam alteri communicare. Opinio contraria quam defendunt aliqui, mihi non probatur.

XXI. QUÆST. VIII. *An error communis, deficiente titulo colorato, ſit ſatis ut dicatur, juriſdictionem conferri?* RESP. Aliquis eſt ſimplex Sacerdos carens omni juriſdictione. Illum ut paſtorem, aut Confeſſarium habent omnes alicujus loci fideles. *Hic eſt error communis* de juriſdictione illius Sacerdotis. Si autem Sacerdos ſimplex obtineat ab Epiſcopo beneficium parochiale, verum ob aliquod canonicum impedimentum, puta excommunicationem, aut ſimoniam, aliudve obſtaculum invalide obtineat, & poſſideat beneficium parochiale; vi hujus ab omnibus habetur ut Parochus, vel Curatus. Hic eſt error communis, conjunctus *cum titulo colorato*: poſſidet enim titulum, nempe collationem beneficii parochialis collati a legitimo ſuperiore, nempe ab Epiſcopo; ſed quia invalide beneficium collatum fuit, poſſidet quidem titulum, non tamen verum, ſed falſum, & apparentem, ideo *coloratum* nuncupatum. Qui vero beneficium non obtinet, ſed falſis litteris ſe Parochum fingit, nullum titulum, ne coloratum quidem, habet.

XXII. Communis ſententia docet, *communem errorem* conjunctum cum *titulo colorato*, quo aliquis habetur ut Parochus, aut Curatus, ſatis eſſe ad juriſdictionem, qua poſſit talis valide abſolvere, & alia ſacramenta adminiſtrare: quia ob publicam utilitatem Eccleſiæ in hoc caſu collati beneficii, licet ob impedimentum occultum invalide, confert reipſa juriſdictionem, ut communis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia docet.

XXIII. P. Viva cum aliis docet ſufficere

etiam

etiam ſolum errorem communem, dummodo error non ſit ſupinus & craſſus, ſed probabilis.

XXIV. Celeberrimus Canoniſtarum Fagnanus *in lib.* 5. *de crim. falſ. cap. ſupra eo*, ut evincat titulum coloratum conjunctum cum errore communi ſufficere ad juriſdictionem, adducit in ſuffragium juris canonici ipſum jus civile, nempe leg. *Barbatius*, ubi ſervus cum putaretur liber ex delegatione, ſententiam dixit. Rejicit vero ſolum errorem communem defenſum a quibuſdam.

XXV. QUÆST. IX. *An ſufficiat juriſdictio dubia, & probabilis?* RESP. Adfirmant aliqui. P. Viva hæc *in curſ. qu.* 8. *ar.* 2. *n.* 1. & 2. docet. „ Videtur non licere conficere ſacramentum Pœnitentiæ eum juriſdictione probabili, ſaltem quando poteſt haberi juriſdictio certa. Nihilominus cenſeo licitum eſſe abſolvere cum juriſdictione probabili . . . . Hinc ſequitur ab Innoc. XI. in prima ex ejus proſcriptis theſibus non eſſe damnatam hanc ſententiam: QUIA DEBUISSET APERTE ILLAM DAMNARE, ſi voluiſſet quod non ſolum in iis quæ pertinent ad *materiam*, & *formam ſacramenti*, ſed etiam in iis quæ pertinent ad *juriſdictionem*, ſequamur opinionem tutiorem, omiſſa probabili, ut *multi viri docti cenſent*. “

XXVI. Niſi me omnia fallunt, hæc opinio continetur in 1. propoſ. damnata ab Innoc. XI. In ea enim damnata theſi mentio non fit neque materiæ, neque formæ. Altum de his ſilentium: indefinita theſis eſt, omnemque comprehendit opinionem *de valore ſacramenti*. Neque enim aſſignari poteſt ratio cur hanc, & non illam damnarit. Quiſque dicere poteſt: hæc opinio probabilis, relicta tutiore, eſt damnata, ſecus illa: alter diceret: illa eſt damnata, ſecus hæc: & hoc pacto decretum pontificium eſſet illuſorium, nihilque damnaſſet. Propoſitio itaque indefinita damnata comprehendit omnem opinionem probabilem in conſpectu tutioris, agentem de valore ſacramenti. Sed omnibus fatentibus, etiam P. Viva, juriſdictio pertinet ad valorem ſacramenti. Ergo opinio probabilis de juriſdictione probabili, relicta tutiore, damnata videtur.

XXVII. Reponit P. Viva, in proſcripta theſi damnari uſum opinionis minus tutæ in his quæ adverſantur juri eccleſiaſtico. Quæ reſponſio falſa omnino eſt, & ab ipſo P. La-Croix *lib.* 6. *p.* 3. *n.* 37. *pag.* 359. improbata; immo teſtatur *ab omnibus* illam improbari.

XXVIII. Inſiſtit P. Viva. „ Non eſt probabile centum triginta Doctores a Gobat relatos in re tanti momenti eſſe deceptos, & indigniſſe cenſura. “ Falſum eſt Gobat citare 130. Doctores, immo nec 100. Niſi brevitas præſtituta impediret, vellem tranſcribere verba P. Gobat; ſed vide *Tom.* 5. *l.* 2. *diſſ.* 2. *c.* 5. *n.* 5. Ceterum etiamſi P. Gobat citaret ſexcentos Probabiliſtas, his prætermiſſis ſtandum eſſet pontificio decreto.

XXIX. Inſiſtunt, *piam matrem Eccleſiam* ſupplere, quando adeſt opinio probabilis de juriſdictione. Reſpondeo, piam matrem Eccleſiam medio ſuo capite Innoc. XI. damnaſſe hanc doctrinam. Ergo recuſat ſupplere.

XXX. Opponunt Probabiliſtæ graviſſimos auctores Suarez, Filliucium, Reginaldum, Leſſium, Bonacinam, Dianam, & alios, quos citat Gobat, defendere uſum juriſdictionis probabilis. Reſpondeo, præfatos auctores, ſicut & P. Gobat, ſcripſiſſe antequam Innoc. XI. damnaret hanc opinionem, ideoque excuſandos; ſed non in hoc ſequendos eſſe.

CAPUT III.

De caſuum reſervatione.

I. POteſtas reſervandi atrociora quædam ſcelera, ut Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 7. declarat, a nemine in diſcrimen adducitur. Reſervare peccata illis convenit quibus competit conferre juriſdictionis poteſtatem. Hi ſunt ſummi Pontifices reſpectu univerſæ Eccleſiæ, Epiſcopi reſpectu inferiorum Presbyterorum, & ſuperiores regulares reſpectu ſubditorum. Reſervatio hæc invalidam, nedum illicitam reddit abſolutionem.

II. Peccata venialia non reſervantur, quia inutilis eſſet talis reſervatio; cum hæc peccata deleri abſque ſacramento queant. Reſervari poſſe peccata mortalia interna docent graviores Theologi, Suarez, Soto, Sylvius, Vaſquez, & alii: quia hæc peccata mortalia reipſa ſubjiciuntur foro interiori Eccleſiæ, & judiciali ſententia remittuntur. Ergo reſervari valent. Ejuſmodi tamen reſervatio expediens minime eſt. Nec hactenus aut Romani Pontifices, aut Epiſcopi talia interna peccata reſervarunt umquam.

III. Caſus reſervati Romano Pontifici continentur in Bulla *Cœnæ Domini*, quos brevitatis cauſa non reſcribo. Clemens quoque VIII. ſibi reſervavit ſex ſequentes caſus.

1. *Vio-*

Digitized by Google

1. *Violationis immunitatis eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis ſel. record. Greg. XIV. cujus initium*, Cum alias nonnulli. 2. *Violationis clauſuræ Monialium ad finem malum*. 3. *Provocantium, & pugnantium duello juxta decretum ſacri Concilii Tridentini, & conſtitutionis ſel. record. Greg. XIII. incipientem*, Ad tollendam. 4. *Injicientium violentas manus in Clericos juxta canonem*, Si quis ſuadente &c. 5. *Simonia realis ſcienter contracta*. 6. *Confidentia beneficialis*.

IV. Alii quoque Pontifices reſervarunt ſibi nonnullos alios caſus. Excommunicationem ſummo Pontifici reſervatam incurrit qui confeſſionem audit complicis *in aliquo peccato turpi*, & inhoneſto contra ſextum Decalogi præceptum commiſſo. BENEDICTUS XIV. in ſua conſtitut. *Sacramentum Pœnitentiæ* edita an. 1741. juriſdictione privat Confeſſarios abſolvendi ab hoc crimine. Eamdem conſtitutionem confirmavit altera conſtitutione edita ann. 1745. cujus initium eſt *Apoſtolici muneris partes*. Declaravit tamen in mortis articulo Sacerdotibus interdictum non eſſe confitentem perſonam complicem audire, illamque rite diſpoſitam abſolvere, dummodo tamen non adſit alius Sacerdos, qui ſi abſque ſcandalo haberi poſſit, etiamſi ſimplex Sacerdos, iſte excipere confeſſionem debet. Immo criminis ſocius omnem adhibere curam debet ut alius Sacerdos inveniatur, qui talem audiat confeſſionem, quando id fieri abſque ſcandalo poteſt. Alioquin, ſi Sacerdos flagitii ſocius negligens fuerit in curando ut alius Confeſſarius reperiatur, & ipſe confeſſionem audiat, valida quidem abſolutio erit, reſpectu pœnitentis complicis; at Confeſſarius complex excommunicationem latam in dicta conſtitutione incurrit.

V. Qui indulto apoſtolico abſolvit a culpa in his caſibus quibus annexa eſt excommunicatio, abſolvit quoque a cenſura. Præſati caſus etiam tempore Jubilæi reſervati ſunt, niſi expreſſe excipiantur.

VI. De caſibus quos reſervare ſibi Epiſcopi valent, non eſt noſtrum ferre judicium. Ea tantum atrociora crimina reſervare ſibi ſolent quæ magnopere turbant Eccleſiæ diſciplinam, & ſcandalum grave ingerunt.

VII. QUÆST. I. *An ignorantia excuſet a caſuum reſervatione?* RESP. Omnes ſubditi ſuperioris reſervantis ſubjecti ſunt reſervationi. Ad propoſitam quæſtionem reſpondet aliquis, eum qui ignorat ſive reſervationem, ſive cenſuram, ſive eum qui *dum actu peccat*, ad illam non advertit, neutram incurrere. Hæc ſententia falſa mihi eſt. Nam qui impotenti libidine, qui ira perciti peccant, nihil de reſervatione cogitant. Qui cenſuram ignorant, non incurrunt, quia hæc lata eſt contra contumaces. Contumacia autem ſine cognitione haberi nequit. Reſervatio contra eſt ſubtractio poteſtatis abſolvendi a certis peccatis. Diſtinguunt aliqui reſervationem medicinalem, & pœnalem. Illam, ſecus iſtam incurri ab ignorantibus aſſerunt. Diſtinctio hæc vana, & arbitraria eſt. Omnis quippe reſervatio & medicinalis, & pœnalis eſt.

VIII. Paucis refello hanc opinionem. Reſervatio eſt ſubtractio juriſdictionis a Confeſſario, ut omnes docent, reſpectu criminum reſervatorum. Numquid ignorantia pœnitentium confert juriſdictionem Confeſſario illam non habenti? Numquid pœnitens ignoranter, & bona fide accedens ad Confeſſarium non approbatum a ſuperiore, valide abſolvitur? Numquid Confeſſarius ignorans caſum reſervatum valide abſolvit? Negant omnes. Ignorantia Confeſſarii non impedit quominus caſus ſit reſervatus. Ergo neque ignorantia pœnitentis tollit quin Confeſſarius privatus ſit facultate abſolvendi a reſervatis.

IX. Quando reſervatur caſus effectu ſecuto, ut procuratio abortus, homicidium, ſi effectus non ſequatur caſus non eſt reſervatus. Si propinet venenum, vel mortaliter vulneret, & confiteatur, antequam effectus ſuccedat, caſus non eſt reſervatus, & valide abſolvitur, dummodo Confeſſarius obliget pœnitentem, ut ſi effectus ſequatur, ſe præſentet ad tribunal ſuperioris pro abſolutione a reſervatione. Alioquin procurantes abortum, propinantes venenum, poſſent eludere omnem reſervationem continuo poſt datum venenum confitendo peccatum. Quare mihi probabilius eſt ut effectu ſecuto, adeant iſti Confeſſarios qui facultatem habent abſolvendi a reſervatis.

X. QUÆST. II. *An peccata intelligantur reſervata, quando dubitatur de eorum reſervatione?* RESP. Duplex dubium. Alterum *juris*, ut ſi quis dubitaret hoc vel illud peccatum eſſe reſervatum. Tunc enim dubitaret de juriſdictione, & tunc abſolvere Confeſſarius non poſſet. Quoniam quando conſtat certo peccatum eſſe materiam reſervationis, & dubitatur an ſuperior illud reſervaverit, dubitatur de juriſdictione. Porro cum juriſdictione dubia abſolvere Confeſſarius

Digitized by Google

rius nequit, ut ſupra oſtenſum eſt. Præterea Clemens VIII. prohibuit omnibus Confeſſariis in Italia degentibus, *ne quis eorum ſub prætextu privilegiorum ab ullo ex caſibus claræ, vel* DUBIE *in bulla Cœnæ &c. contentis, vel alias quomodocumque Sedi apoſtolicæ reſervatis, vel reſervandis abſolvat*. Ex quibus infertur in peccatis omnibus Sedi apoſtolicæ reſervatis includi etiam caſus *dubios*. In dubio autem *facti* communiter auctores docent poſſe ſimplicem Confeſſarium abſolvere. Peccatum ebrietatis eſt reſervatum: dubitas an in veram ebrietatem incideris: dubium hoc *facti* vocatur.

X. Quando quis abſolvitur a peccato dubio ab inferiori Sacerdote, ſi poſtea deprehendit eſſe certum, tenetur adire Confeſſarium poteſtate præditum abſolvendi a reſervatis, quidquid in oppoſitum dicant nonnulli.

XI. QUÆST. III. *Quinam poſſit a reſervatis abſolvere?* RESP. Omnes qui poſſunt reſervare, poſſunt quoque abſolvere: inſuper omnes illi qui habent juriſdictionem delegatam a ſuperiore. Dupliciter delegari juriſdictio valet. Primo directe quando Ordinarius delegat hunc, aut illum Confeſſarium ut abſolvat a reſervatis. Secundo indirecte, quando Ordinarius facultatem concedit alicui pœnitenti ut ſibi eligat aliquem Confeſſarium, a quo abſolvatur a reſervatis.

XII. Peregrini bona fide, & omni fraude ſublata venientes a diœceſi, in qua peccatum eſt reſervatum, ad diœceſim in qua non eſt illud peccatum reſervatum, poſſunt a ſimplici Confeſſario abſolvi. Secus ſi in utraque diœceſi eſſet reſervatum, vel ſi eſſet reſervatum in diœceſi in qua fieri confeſſio debet.

XIII. Epiſcopi valent abſolvere ab omnibus caſibus occultis, etiam Sedi apoſtolicæ reſervatis ſubditos ſuos in ſua diœceſi, aut per ſe ipſos, aut per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum. Ab hæreſi vero occulta dumtaxat per ſe ipſum in foro conſcientiæ ut Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 6. declarat. Nomine Epiſcopi non veniunt Abbates, vel Prælati regulares, quamvis id affirment plures.

XIV. Hæc tamen facultas a Tridentino conceſſa Epiſcopis abſolvendi ab hæreſi occulta revocata eſt per Bullam Cœnæ, & contraria opinio proſcripta eſt ab Alexandro VII. n. 3. Certum itaque eſt ab hæreſi occulta neque Epiſcopos, neque Prælatos regulares abſolvere poſſe ſubditos ſuos religioſos, nedum laicos. Clemens VIII., & Urbanus VIII. expreſſe prohibuerunt regularibus prælatis abſolvere a caſibus in Bulla Cœnæ. Sed ſolum poſſunt reſpectu ſubditorum, quod poſſunt Epiſcopi cum ſubditis ſuis. Damnata quoque eſt opinio quæ defendebat mendicantes abſolvere poſſe a caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ab Epiſcopo facultate.

XV. Superior auditis reſervatis nequit ſacramentaliter abſolvere pœnitentem, remittendo eum ad alium Confeſſarium pro abſolutione a non reſervatis. Neque Confeſſarii carentes poteſtate in reſervata valent directe abſolvere a non reſervatis, & indirecte a reſervatis. Invalidæ eſſent ejuſmodi abſolutiones. Immo neque a non reſervatis ſolis, qui caret poteſtate in reſervata abſolvere poteſt. Integra enim confeſſio eſſe deber.

XVI. Qui tempore jubilæi facit confeſſionem irritam, non abſolvitur a reſervatis. Similiter qui confitetur animo lucrandi jubilæum, poſtea mutat voluntatem, recuſatque opera implere, ſi in ea confeſſione inculpabili oblivione omittat aliquod reſervatum, non poteſt dum recordatur, a quolibet Sacerdote abſolvi: quia Pontifex aufert reſervationem reſpectu illorum qui reipſa intendunt lucrari jubilæum. Ergo ſi ſponte recuſat lucrari jubilæum, eo ipſo recuſat privilegium reſervationis.

XVII. Si tempore jubilæi differatur abſolutio pœnitenti indiſpoſito, ſi poſt elapſum jubilæum incidat in reſervatum, nequit abſolvi a quolibet Confeſſario, ſed ſolum ab eo qui præditus eſt facultate abſolvendi a reſervatis. Abſolvi vero poteſt a reſervatis ante jubilæum patratis, & invincibiliter oblitis, ſi operam dederit lucrando jubilæo.

XVIII. Qui habent facultatem abſolvendi a caſibus reſervatis ſummo Pontifici, abſolvere quoque a cenſuris valent. Qui in articulo mortis confitetur Sacerdoti non approbato, vel excommunicato, abſolvitur etiam a reſervatis, ſi diſpoſitus ſit, nec tenetur, ſi convaleſcat, adire Superiorem: quia, ut dictum eſt, in articulo mortis nulla eſt reſervatio, niſi aliter a Superiore diſpoſitum ſit, ut contingit in peccatis adnexam habentibus cenſuram, & præcipue contentam in bulla Cœnæ. Diſputant auctores in utramque partem, num moribundus abſolvi poſſit ab excommunicato non tolerato, vel a Sacerdote hæretico. Affirmant multi, & multi negant. Cum reſolutio hoc pendeat

a ſola

Digitized by Google

a ſola auctoritate Eccleſiæ, Epiſcopi conſulendi ſunt, ut vera & tuta habeatur deciſio. S. Raymundus *lib.* 3. §. 16. diſſuadet fidelibus talem confeſſionem.

XIX. Sacerdos qui poteſtate deſtitutus abſolvit inadvertenter a reſervatis, debet, ſi poſſit, admonere pœnitentem. Si omni adhibita diligentia, ignorat, excuſatur apud Deum, inquit S. Antoninus 1. *p. tit.* 17. *c.* 4. Pœnitens quoque abſolutus eſt, ſi invincibiliter ignorat reſervationem. Dixi ſupra, contrahi reſervationem etiam ab ignorante illam. Ceterum cum reſervatio ſit juris humani, dari ejuſdem poteſt ignorantia invincibilis tam in pœnitente, quam in Confeſſario. In caſu autem neceſſitatis nulla eſt reſervatio. Quænam antem major neceſſitas quam inculpata oblivio, & ignorantia invincibilis?

XX. Agendum hic eſſet de caſibus, quos Prælati regulares ſibi reſervare valent. Verum caſus iſti ex Decreto Clem. VIII. & Urbani VIII. omnibus Regularibus noti ſunt. Et plures diſputationes, quas ſuper his excitant aliqui, prætereo ut ſuperfluas.

DISSERTATIO IV.

De abſolutione ſacramentali impertienda, differenda, deneganda; de ſigillo Confeſſarii, & de ſollicitatione.

CAPUT I.

De forma abſolutionis ſacramentalis.

I. QUÆST. I. *Quibus verbis conſtet forma ſacramentalis?* RESP. Formam deprecativam olim obtinuiſſe uſque ad medium ſæculum XIII. & etiamnum obtinere apud Græcos, docent plurimi Theologi; & præſertim Morinus *lib.* 8. *c.* 8. Nonnulli tempore S. Thomæ contendebant formam indicativam eſſe nullam. Horum errorem convellit Angelicus *opuſc.* 22. *c.* 2. Formam indicativam propugnatam a S. Thoma probavit Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 3.

II. Penes omnes Catholicos certum eſt hæc verba, *Abſolvo te*, ad formæ eſſentiam pertinere. Diſputant num hoc pronomen *Ego* ad eſſentiam pertineat.

Vitilitigant etiam ſuper pronomine *Te.* Verum miſſis iſtis arbitrariis quæſtiunculis uſurpanda eſt forma præſcripta a Conciliis tum Florentino, tum Tridentino. *Ego te abſolvo a peccatis tuis. In nomine Patris* &c. Communiter tamen Theologi docent hæc verba *a peccatis tuis* non ingredi formæ eſſentiam; idque clare docere Catechiſmus Tridentinus videtur *p.* 2. §. 14.

Graviter tamen peccaret Confeſſarius, niſi integram formam proferret, ut ſi omitteret ſequentia verba *a peccatis tuis. In nomine* &c. Peccarent quoque Confeſſarii, ſi dicerent: *Ego tibi peccata dimitto: Remittuntur tibi peccata tua: Condono tibi omnia peccata tua.* Quamvis enim validæ ſint ejuſmodi formæ, cum ſint æquivalentes; tamen negligere ritum Eccleſiæ in re graviſſima letali crimine non vacat.

III. Senſus horum verborum, *Ego te abſolvo*, non declarat peccata eſſe a Deo dimiſſa; ſed ipſe Sacerdos eadem verba pronuntians, auctoritate a Chriſto accepta, peccata dimittit, ut definivit contra Novatores Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 9. Non modo præfata verba proferre Confeſſarii debent, ſed ritum etiam præſcriptum ab Eccleſia ſervare exacte tenentur. Ideo præmitti preces iſtæ debent: *Dominus noſter Jeſus* &c. *Miſereatur* &c. *Indulgentiam* &c. & alia quæ formam ſubſequuntur *Paſſio Domini noſtri* &c.

In frequentioribus, & brevioribus confeſſionibus ex Rituali Romano omitti poſſunt. Conſultius tamen erit, excepta neceſſitate, integrum ritum perficere.

IV. QUÆST. II. *Licitum ne eſt formæ abſolutionis conditionem adjicere?* RESP. Convenit penes omnes conditionem appoſitam de præſenti, vel de præterito, v. g. *Si capax es, ſi nondum es abſolutus*, non evertere ſacramenti valorem. Baptiſmum, neceſſitate urgente, conferri ſub conditione poſſe, dictum ſupra eſt. Caſus moribundi, de quo dubitatur vivus ne, an mortuus ſit, ille eſt in quo plurimi graviores Theologi uſum defendunt abſolutionis conditionalis.

V. Plures, ut mihi videtur, nimis facile adjiciendam hanc conditionem docent. P. Sporer 3. *p. c.* 5. *qu.* 2. §. 4. *n.* 622. impertiendam abſolutionem ſub conditione docet. 1. Quando Confeſſarius dubitat ſit ne pœnitens recte diſpoſitus. 2. Quando dubitat an pueri rudes ſint uſu rationis præditi. 3. Quando pœnitens affert ſola dubia peccata in materia mortali. 4. Quando Confeſſarius dubitat, an habeat juriſdictionem in hunc pœnitentem, vel in ejus peccata.

VI. In his 4. caſibus abſolutio conditionalis, ut mihi videtur, otioſa eſt, & reve-

Digitized by Google

rentiæ ſacramento debitæ contraria. In 1. caſu dubitat de materia, nempe de ſincero dolore. Vetitum autem eſt extra neceſſitatis articulum uti materia dubia. Quando Confeſſarius dubitat ſint ne pœnitentes recte diſpoſiti, ſint ne pueri uſu rationis prædiri, cur non differt abſolutionem, donec diſponantur, comparentque rationis uſum? Cur hæc obvia media inſtructionis negligunt? Cur? Quia, inquiunt, magna eſt pœnitentium affluentia. Si differenda abſolutio eſſet, vel inſtruendi pœnitentes, aut tempus concedendum pro diſpoſitione &c. plurimi dimittendi abſque confeſſione eſſent: murmura, & cenſuræ in Confeſſarios audirentur. Utinam timor diſplicendi hominibus, aut minuendæ pœnitentium affluentiæ in cauſa non ſit cur uſus iſte conditionalis abſolutionis interdum uſurpetur. Abſolvuntur pœnitentes recidivi, dubie diſpoſiti, abſolutione conditionata. Quot hinc ſacrilegia? Pœnitentes hunc ritum conditionalis abſolutionis ignorantes, ſe revera abſolutos reputant. Quid inde? Animos ad peccandum reſumunt, horrorem peccandi exuunt, cum videant abſolutionis facilem uſum, creduntque vitam chriſtianam ſitam in perpetuo peccandi, & confitendi circulo. Magno in diſcrimine, ut mea minima præſefert opinio, verſantur Confeſſarii illi qui extra neceſſitatis articulum, nempe mortis, aut dubii phrenetici, abſolutionem conditionalem adhibent. Conditio de futuro omnino improbanda eſt, & reipſa communiter a Theologis rejicitur.

VII. QUÆST. III. *Impertienda ne eſt abſolutio abſenti?* RESP. Adfirmarunt olim aliqui; ſed Clemens VIII. iſtorum opinionem proſcripſit. Interpretatum continuo fuit, decretum Clementinum intelligendum eſſe *copulative*, non *diviſive*. Sed hanc quoque interpretationem prohibuit Pontifex ſummus. Decreta tum Clementis VIII., tum Pauli V. integra dedi *tom. 9. lib. 2. diſſ. 3. c. 2.* Attuli quoque ibi documentum, quod extat in percelebri *Bibliotheca Angelica*, quo perſpicue evincitur Doctorem eximium propugnaſſe opinionem proſcriptam a Clemente VIII. Nunc addo hoc adductum documentum extare quoque in *Bibliotheca Vaticana*, ubi auctor *Hiſtoriæ litterariæ* legere illud poterit, & corrigere quæ hac de re ſcripſit.

VIII. QUÆST. IV. *Quæ præſentia pœnitentis requiritur ut concedi abſolutio poſſit?* RESP. Præſentia moralis, non phyſica. Illa præſentia ſufficit ad abſolutionem quæ ſatis eſt ad colloquium commune inter homines. Si Sacerdos e feneſtra naufragantes, aut vitam agentes videat, & tempus abſit quo deſcendat, illoſque adeat, & mortis articulus urgeat, poteſt eos unica abſolutione abſolvere, dummodo non ſit nimia diſtantia, ſed ea quæ ſufficit ad colloquium voce elata inter homines. Si Confeſſarius oblitus ſit pœnitentem abſolvere, debet illum revocare, eumque monere oblitæ abſolutionis, eumque abſolvere.

IX. Abſolutio danda eſt ſtatim poſt peccatorum confeſſionem completam. Quando opus fuerit, præmittat admonitiones, & exhortationes. Quando pœnitens poſt acceptam abſolutionem recordatur alicujus peccati mortalis, vel circumſtantiæ mortalis, vel majoris numeri mortalium, tam contritio, quam abſolutio repeti debent. Si Sacerdos diſtractus pronuntiavit abſolutionem, non debet eam repetere, quia diſtractio non impedit ejuſdem valorem. Peccat tamen, ſi voluntarie diſtractus illam impertit. Abſolutioni a peccatis præmittenda eſt abſolutio a cenſuris. In articulo mortis dici poteſt: *Ego abſolvo te a cenſuris, & peccatis tuis.*

CAPUT II.

Vera peccatoris converſi IMAGO *ex Scripturis ſanctis, & Patribus.*

I. NUnquam nimis, quod nunquam ſatis, fert commune axioma. Depinxi ſupra imaginem juſtificationis chriſtianæ. Hæc ſatis eſſet ut Confeſſarius deprehendere poſſet, quandonam pœnitens ſit reipſa converſus. Verum quia negotium ſummi momenti eſt, cum ex hoc, ſin unice, ſaltem maxime pendeat recta pœnitentiæ adminiſtratio, operæ pretium exiſtimavi paucis perſtringere veræ converſionis ſpecimen, & ideam. Hinc enim colliget Confeſſarius quando impertiri, quando ſuſpendere abſolutionem debeat.

II. Illis Deus veniam ſpondet qui toto corde ad illum convertuntur. Deuter. c. 6. *Cum quæſieris Dominum . . . invenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ.* Ezechiel Propheta c. 18. *Projicite a vobis omnes prævaricationes veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum.* Hæc vita ſpiritualis novi cordis, & novi ſpiritus a Deo infunditur, divina eſt. Ergo robuſta, firma, fortis, & ſtabilis.

III.

Digitized by Google

III. Paulus Apoſtolus *Rom.* 6. hæc ſcribit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Abſit. Qui ergo mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. . . . Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato. Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt a peccato . . . . Scientes, quod Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur . . . . Ita & vos exiſtimate mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro . . . . Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis veſtris. Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo. . . . Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.*

IV. En imaginem Prophetarum, & Apoſtolorum penicillo expreſſam. Habes hic plenam, & integram cordis mutationem. Interiorem non vides. Verum hæc vera, & integra animi mutatio foras erumpit. Sicut perfecta corporis ſanitas ſita in puro ſanguine, in optima viſcerum, nervorum, & ſtomachi diſpoſitione, exterius in vultus colore, in oculis, & univerſis membris viſibilem & manifeſtam ſe prodit omnibus; ita vita ſpiritualis animæ ſincera converſione divinitus infuſa exterius ſe patefacit viſibilem, fructus novos parit, & in ipſa membra corporis ſcelerum ſocii & complicis ſevere animadvertit. Oculos laſcivos, & petulantes lacrymis affligit, a vanitate avertit cum Davide: vultum ſtibio olim delibutum ad capiendas animas, modeſtia, mœſtitia, & pallore comprimit: & cetera membra, quæ luxuriæ, ebrietati, conviviis, & crapulæ indulſere, jejuniis, diſciplinis, humicubationibus plus & minus, prout magis vel minus recalcitrant, deprimit, cruciat, torquet. Pompas, luxum, faſtum in humilem ornatum, in planctum, & ululatum tranſmutat. Hæc ſunt ſigna peccatoris abſolvendi, & abſoluti. Nullus hic tergiverſationi locus, nulla ad effugium latebra patet. Quoniam omnia ſanctarum Scripturarum teſtimonia ſigna hæc petunt; & his coloribus veram converſi peccatoris imaginem delineant.

V. Omnes pœnitentes teſtantur Confeſſario ſe toto & pleno corde peccata deteſtari, & converſos ſe ad Deum eſſe; & poſt paucos dies in eadem flagitia relabuntur. Hanc eorum ementitam & mendacem voluntatem *lib.* 8. *Confeſſ. c.* 9. ſic carpit S. Auguſtinus. *Unde hoc monſtrum? & quare iſtud? Imperat animus corpori, & paret ſtatim: imperat animus ſibi, & reſiſtitur. Imperat animus ut moveatur manus, & tanta eſt facilitas, ut vix a ſervitio diſcernatur imperium. Et animus, animus eſt; manus autem corpus eſt. Imperat animus ut velit animus, nec alter eſt; nec facit tamen. Unde hoc monſtrum? & quare iſtud? Imperat, inquam, ut velit, qui non imperaret, niſi vellet, & non fit quod imperat. Sed non ex toto corde vult: ergo non ex toto imperat. Nam in tantum imperat, in quantum vult; & in tantum non fit quod imperat, in quantum non vult. Quoniam voluntas imperat ut ſit voluntas, nec alia, ſed ipſa. Non utique plena imperat, ideo non eſt quod imperat. Nam ſi plena eſſet, nec imperaret ut eſſet, quia jam eſſet. Non igitur monſtrum partim velle, partim nolle; ſed ægritudo animi eſt, quia non totus aſſurgit veritate ſublevatus, conſuetudine prægravatus. Et ideo ſunt duæ voluntates, quia una earum tota non eſt, & hoc adeſt alteri quod deeſt alteri.*

VI. Acutam S. Auguſtini argumentationem confirmat communis hominum ſenſus in ſingulis humanæ vitæ officiis. Quis dixerit, eum plene ex toto corde velle qui id non exequitur quod ſe velle teſtatur, ſi in poteſtate ipſius ſit ut fiat? Duo quippe ad executionem promiſſi requiruntur, poteſtas, & voluntas. Quodnam in peccatore deeſt? An poteſtas? Abſit hoc aſſerere, clamant omnes Theologi catholici. Adeſt ergo poteſtas. Et non fit quod ſe velle facere pœnitentes ajunt? Ergo deeſt voluntas. Ergo ficta & larvata eſt, quam ementiuntur, voluntas. Quamobrem ſcite S. Thomas *l.* 2. *q.* 20. *ar.* 4. docet: *Non eſt perfecta voluntas, niſi ſit talis quæ data opportunitate operetur.* An miles pleno corde anhelans gloriam omnia non præſtat huic fini aſſequendo conſentanea? An avarus aliquid eorum negligit quæ comparandis divitiis neceſſaria judicat? An infirmus vel amariora medicamina non deglutit, cum plena voluntate fa-

nitatem deſiderat? Si itaque peccatores toto corde, plenaque voluntate reformare mores ſuos vellent, nihil eorum omitterent quæ huic fini aſſequendo conducunt. Præſertim quod majori ardore, & potentiori conatu, & diligentiori ſtudio velle emendationem ſuam per mandatorum obſervantiam debeant, quam miles gloriam, quam avarus aurum, quem infirmus ſanitatem.

VII. Caveas ergo, o Confeſſari, fidem pœnitenti adhibere, qui, cum poſſit ſeſe emendare, recuſat ab iis abſtinere quæ cum emendatione pugnant. Experientia diuturna didicit, ludos, comœdias, amicitias, illecebras muliercularum eſſe ſuorum relapſuum cauſam. Hæc abrumpere iniquitatis fœdera negligit. Ergo ex toto corde non vult emendationem. Habent, inquis, pœnitentes plenam ſeſe emendandi voluntatem, dum confitentur; ſed poſtea humanæ ægritudinis inconſtantia eamdem mutant.

VIII. Hæc eſt vaniſſima hallucinatio, eo perniciosior, quo frequentior. Plenam, & conſtantem deliberationem humanam mutari poſſe nemo inficiatur. At hoc raro accidit, ut omnes juſti teſtantur. Cedo: cur contingit avaros, luſores, libidinoſos raro mutari? Quia, reſpondet Propheta pſal. 72. *tranſierunt in affectum*: quia voluntas fornicandi, divitias acquirendi, easque in ludos expendendi, plena eſt, & dominatur in eoſdem. Cur veri juſti, caſti, ſinceri, ingenui raro labuntur, raro aut nunquam mentiuntur, raro aut nunquam fornicantur? Quia voluntas eorum plena eſt, integra, & conſtans. Ergo voluntas pœnitentium, quam plenam, dum confitentur, oſtentant, quamque frequenter & frequentiſſime mutant, non eſt voluntas plena & firma; ſed debilis, infirma, & mera velleitas, ex mero ſervili timore extorta, & amore virtutis, juſtitiæ, & Dei penitus vacua. Cur Judæi inconſtantes fuere in Dei obſequio? *Cito defecerunt*, (inquit David pſal. 105.) *obliti ſunt operum ejus, & non ſuſtinuerunt conſilium ejus*. Quia ex mero timore, minime ex amore, Deo inſerviebant. Imbecillis eſt humana natura, fragilis, mutabilis. At gratia Dei, & debita vigilantia, robuſta, & dominans evadit. Quid fragilitatem obtrudis? clamat *hom.* 28. inter 50. nunc *ſerm.* 17. S. Auguſtinus. *Vitrum, etſi fragile eſt, tamen ſervatum diu durat. Invenies calices ab avis, & proavis, in quibus bibunt nepotes. Tanta fragilitas cuſtodita eſt per annos*. Urgeo iterum. Nunquid in ſolo æternæ ſalutis negotio inconſtans & mutabilis homo eſt? Cur in aliis quibuslibet negotiis raro recedit ab eo quod ſincere & toto corde concepit, & deliberate promiſit, niſi promiſſi rationes mutentur, vel circumſtantiæ? Quia, licet mutabilis, & imbecillis ſit, tamen quando tota voluntate, plenoque animo vult, revera id præſtat quod toto corde promiſit. In ſolo unico graviſſimoque æternæ ſalutis negotio pleno corde promittit, non homini, ſed Deo morum emendationem; & poſt paucos dies mendax, perfidus, rebellis evadit? Quænam tam ſubitæ, & frequentis mutationis cauſa? Poteſtatis defectus? abſit. Mutatio circumſtantiarum, aut finis? minime. Nam idem Deus qui prohibet, idem infernus, idem paradiſus, eadem ſcelerum malitia, eadem emendationis ſanctitas. Quid quod in hoc negotio unico præ ceteris prompta adſunt divina auxilia, & ſacramentum ipſum Pœnitentiæ gratiam ſanantem, & roborantem confert? Ergo evidens eſt pœnitentes frequenter relabentes in eadem ſcelera, ideo non emendari, quia toto corde, & plena voluntate nolunt emendationem. Ergo imprudenter Confeſſarii fidem pœnitentium dictis adhibent, cum illorum frequentes relapſus fallacia ejuſmodi promiſſa evincant. Prona natura eſt ad voluptates, ad illecebras, ad delicias; repugnat vero virtuti, & rebus cæleſtibus. Eſto. Et tamen ab his omnibus abſtinent homines mundani, ut uni ſoli paſſioni inſerviant. Quæ non ſuſtinet miles, ut gloriam aſſequatur mendacem? quæ non perfert mercator, ut diteſcat? quæ non patitur luxurioſus, ut bruteſcat? luſor, ut victor evadat? & regnum cælorum, quod vim patitur, indipiſci abſque labore, & dolore contendis? O ſtultorum omnium ſtultiſſimus, ſi id credis!

IX. Innumera SS. Patrum teſtimonia, quæ dedi *Tom.* 9. *lib.* 2. *diſſ.* 3. *c.* 4. poſſem hic tranſcribere; ſed ſufficit pauca ex Cardinali Bellarmino *conc.* 8. *Dom.* 4. *Adventus* ſubjicere. *Multi hodie reperiuntur imperiti œconomi, qui nec munus, nec locum, nec gradum ſuum intelligunt.... Illi poſtremo ſe miniſtros & diſpenſatores non agnoſcunt qui, quaſi non eſſent Domino rationem reddituri, ſumma facilitate omnibus manum imponunt; & tam contritos, quam non contritos, tam plene & perfecte confitentes, quam peccata confuſa quædam generalitate involventes, tam ſa-*

tiſfa-

tisfacere paratos, quam non paratos quaſi propria poteſtate, & auctoritate ABSOLVUNT. ISTI SUA IMPERITIA, & SUPERBIA CORRUMPUNT POPULOS, & EIS VERÆ PŒNITENTIÆ VIAM PRÆCLUDUNT. *Nec enim eſſet hodie tanta facilitas peccandi, ſi non eſſet tanta facilitas abſolvendi. Veniunt homines onuſti peccatis, & qui millies in eadem ceciderunt, & veniunt ſæpe ſine ullo ſigno doloris vel pridie, vel ipſo die ſummæ celebritatis; & ſtatim abſolvi, & ad ſanctorum myſteriorum communionem accedere volunt. Et nos judices inconſiderati, diſpenſatores infideles manum imponimus, omnibus dicimus: Ego te abſolvo: Vade in pace. Sed væ nobis, cum Dominus rationem ponet cum ſervis ſuis.*

§. UNICUS.

Pauci peccatores habituati, vel recidivi facile relabentes in pollutiones, in fornicationes, in oſcula, & tactus brevi temporis intervallo convertuntur. Idque omnium Concionatorum auctoritate confirmatur. MONITUM *pro Miſſionariis.*

I. CHriſtianus per peccatum mortale Deo terga vertit, fœdus cum Chriſto in Baptiſmate initum frangit, Chriſtum ipſum rurſus ex parte ſua crucifigit, æternam hereditatem repudiat, & diaboli mancipium evadit, ut ſpurcis mundi voluptatibus indulgeat, & veluti ſus in luto libidinis, aut avaritiæ ſeſe revolvat. Omnes Patres, & omnes Evangeliſtæ teſtantur brevi temporis intervallo communiter non redintegrari fœdus inter ſimiles peccatores & Deum. Sed audiamus ipſum Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 2. ubi hæc habet: *Plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes* (per Baptiſmum;) *ad quam tamen novitatem, & integritatem per ſacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus; ut merito pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus a ſanctis Patribus dictus fuerit.*

II. Qui ſincera pœnitentia, & vero dolore tacti ſunt, ita odio proſequuntur ſcelera, ut omnia quæ ad peccatum impellunt, execrentur. Et quia concupiſcentia, caro, & ſenſus ad peccata continenter urgent; ideo in proprium corpus fletibus, magniſque laboribus, ut Tridentinum ait, ſevere animadvertunt. *Quid prodeſt* (inquit S. Gregorius M. ſive alius auctor lib. 6. in 1. Reg. c. 2.) *confiteri flagitia, ſi confeſſionis vocem non ſequitur afflictio pœnitentiæ? Tunc namque bene converſum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis auſteritate delere nititur quod loquendo confitetur. Unde & Dominus arborem foliis decoram, ſed fructu ſterilem maledixit, quia confeſſionis ornatum non recipit ſine fructu afflictionis.*

III. Similia habent Chryſoſtomus, Baſilius, Hieronymus, Auguſtinus, & ceteri Patres omnes. Cedo. An dum hæc Scripturarum, & Patrum teſtimonia ſetio meditaris, non te commotum ſentis? Muſſitant, *Doctores temporum reſolvere caſus temporum.* Ediſſerant nobis. Imago converſionis, & juſtificationis depicta in Scripturis ſanctis, & in Patribus diverſa toto cælo eſt ab ea quam delineatam ſpectas in quorumdam libris. Quibus fides adhibenda? Tu judex eſto.

IV. Omnes Concionatores ætatis noſtræ uno ore e ſuggeſtu clamant difficillimam eſſe peccatoris *conſuetudinarii*, *habituati*, & *recidivi*, ut vulgo dicitur, converſionem. Urgent hanc fieri non poſſe ſine jejuniis, lacrymis, laboribus, vigiliis, & laborioſis operibus præviis. P. Claudius *de la Colombiere* Soc. Jeſu Concionator fervidus *ſer.* 72. adverſus eos qui dumtaxat jejunia quadrageſimalia violant, & Paſchate confitentur, hæc ſcribit latine a me reddita. *Vos auditores perſuadere mihi contenditis pœnitentiam veſtram veram eſſe? Adeo falſam ego illam exiſtimo, ut vobiſcum Redemptoris ſanguinem profanare verear, ſi vos abſolverem, antequam vos elapſis feſtis* (N. B.) *quadraginta dierum jejuniis ad pœnitentiam diſponerem, ut hoc experimento colligerem, num revera vos violatæ Quadrageſimæ pœniteat.*

V. Neque Rigoriſta plane, neque Janſeniſta eſt P. de la Colombiere. Hæc dum auditores audiunt, impalleſcunt, lacrymantur, perterrefacti adeunt Confeſſarios quorumdam Caſuiſtarum libris & opinionibus præventos, & manifeſtatis culpis, quæ præter propter pluribus annis eædem ſunt, abſolvuntur, & exſiccatis lacrymis, pulſoque pavore læti ſe juſtos reputant. Sed quia ficta juſtificatio eſt, poſt paucos dies in eadem relabuntur flagitia. Accedit quod aliqui Confeſſarii, ut lætabundos, & triumphabundos ſuos pœnitentes efficiant, dicere ſolent: *Prædicatores oratorie, figurate, emphatice declamant, exaggerant, amplificant.*

VI. Hæc univerſo mundo comperta ſunt: nempe Concionatores luculentiſſimis Scriptu-

Digitized by Google

ræ ſanctæ teſtimoniis evincere raram, & difficillimam eſſe *recidivantium*, *habituatorum*, & *conſuetudinariorum* converſionem; ex altera parte conſuetudinarios habitibus irretitos ter quaterque in annum abſolvi. Hæc, inquam, univerſo mundo explorata ſunt. Quibus fides habenda? Unde, quæſo, tanta Concionatores inter & Confeſſarios diverſitas? Unde? Ex librorum quos legunt varietate. Concionatores formant ſuas conciones ex Scripturis ſanctis, & ex Patrum teſtimoniis; ideo veram converſionis pœnitentium ideam repræſentant. Confeſſarii contra, miſſis fere Scripturis ſanctis, & Patribus, Summiſtas opinionum contrariarum plenos verſant. Opiniones autem iſtæ ideo oppoſitæ, quia non ex limpido, & unico Scripturarum fonte, ſed ex ingeniorum humanorum diverſitate prodeunt.

VII. Quid, ſi iidemmet apoſtolici miniſtri qui e ſuggeſtu optimam converſionis peccatorum ideam tradunt, ab eo ad Confeſſionale tranſeuntes aliam prorſus rationem inirent, & inveteratos peccatores concione, Deo adſpirante, perterritos, nondum tamen ut oportet converſos, ſtatim nullo facto diſcrimine abſolverent? Quo fit ut peccatores hujuſmodi, culparum horrorem, propter nimiam veniæ facilicitatem, exuentes, ſtatim ac timor incuſſus evanuit (quo ſolo compulſi, non illecti divina caritate, culpas execrabantur) ad priſtinum vomitum redeunt quantocius, & fiunt noviſſima eorum pejora prioribus. Recogitate, Pœnitentiæ miniſtri, unicam eſſe veritatem, quocumque in loco dicere oporteat, praximque rectæ theoriæ conſentire debere: hanc vero eam eſſe quam Chriſtus, quam Apoſtoli, quam Patres, quam Eccleſiæ perennis traditio firmarunt. Nihil ergo de mundi favore ſollicìti, nihil de multorum concurſu ad veſtras Eccleſias, in animarum ſalutem Agni immaculati ſanguine redemptarum tantummodo intendite.

VIII. Finem huic capiti imponat doctiſſimus *Guido de Seve* &c. *Epiſcopus Attrebatenſis*, qui in ſua ampliſſima paſtorali inſtruct. 3. hæc inter plurima alia ſcribit.
„ Quot mercatores qui quavis arte lucran-
„ tur? Quot operarii iniquitatis inter eos
„ qui debent adminiſtrare, vel curare ad-
„ miniſtrari juſtitiam? Quot Sacerdotes in
„ vita omnino otioſa? Religioſi, qui poſt-
„ quam ſe a ſæculo ſepararunt, in viam
„ mundi ſpatioſam redeunt? &c. Hi omnes
„ incedunt ne per viam arctam? Numquid
„ incedunt per viam ſpatioſam, ac proin-
„ de per viam perditionis? Hi omnes....
„ Eccleſiæ præceptis de confeſſione, & com-
„ munione annua ſatisfaciunt. *Nulla inte-*
„ *rim mutatio. Unde hoc? An quod practice*
„ *convicti non ſumus tenendam eſſe viam ar-*
„ *ctam, ut veniatur ad cælum? An quod*
„ *hæc veritas ſalutis ſterilis maneat in mente,*
„ *nec ad cor uſque tranſeat? An quod nec ad*
„ *mentem forte ipſam perveniat? An quod ex-*
„ *cæcet ipſa cupiditas? An quod verſentur in*
„ *ignorantia? An quod forte Directores, &*
„ *Confeſſarii veritatem illam ignorent, & ſint*
„ *duces cæci, qui aliis ducatum præſtant?* An
„ quod negligant pœnitentes ſuos de hoc
„ inſtruere, aut pœnitentes monita ipſorum
„ contemnant? Quæ breviter eſt origo il-
„ lius cæcitatis, quæ tantum non everſum
„ it FUNDAMENTUM CHRISTIANISMI, STA-
„ BILITQUE SPECIEM QUAMDAM HÆRESEOS
„ IN RE MORALI PERICULOSIOREM (ſi
„ dicere licet) Chriſtianis quam quæ ad
„ mentem ſpectat? Cum tam frequens ſit
„ in Eccleſia impugnari hujuſmodi verita-
„ tes practicas, quam eſt rarum (apud Ca-
„ tholicos) illic impugnari eas, quæ in ſo-
„ la hærent ſpeculatione. Aliunde ſæculum
„ noſtrum ſuppeditat exempla, de quibus
„ non ingemiſcere non poſſumus. Et o-
„ mnes errores iſti quibus MORALIS RES-
„ PERSA eſt, & e quibus aliqui in ipſa
„ principia & legem naturæ impingunt, *ex*
„ *quo alio fonte ſcaturire poterant*, niſi quod
„ ignoraretur tum magnum illud princi-
„ pium *de neceſſitate ingrediendi viam arctam*,
„ tum indiſpenſabile præceptum quo tene-
„ tur *Chriſtianus naturæ ſuæ ſenſa, ac deſide-*
„ *ria oppugnare?*
„ *Porro cum ignorantia illa non aliunde na-*
„ *ſcatur quam quod iſtiuſmodi malorum dog-*
„ *matum auctores, qui in caput ſuum Sedis*
„ *apoſtolicæ & plurimorum Epiſcoporum ful-*
„ *mina, & anathemata provocarunt, conſule-*
„ *re pro ſuis deciſionibus* NON SOLEANT SA-
„ CRAS LITTERAS, AUT S. S. PATRES, AUT
„ CONCILIA, *quæ apud ipſos tam raro cita-*
„ *ta invenies, quam illic frequenter videbis*
„ *ingentes quorumdam Theologorum* ULTIMI
„ SÆCULI *catervas* &c.

IX. Plurima ſimilia in eadem inſtructione habet doctiſſimus Epiſcopus, quæ brevitatis ſtudio prætereo. Niſi veritates fidei ſacra Scriptura, definitionibus Sedis apoſtolicæ, & Conciliorum immobiles conſiſterent, actum de Religione eſſet. Idem prorſus eveniet veritatibus morum,

niſi

niſi ob oculos habeamus Scripturam ſanctam, decreta pontificia, traditionem Patrum, & canones Conciliorum. Et æque hæreſis eſt negare veritates morum, ac veritates fidei. Aliunde verſutus amor proprius, concupiſcentia, & cupiditas impotentius inſidiantur morum, quam fidei veritatibus. Quoniam morum præcepta cruciant carnem, coercent ſenſus, affligunt appetitiones, & ambitionis idolum, atque illecebras, voluptates, & omnia inſanientis mundi præſtigia damnant, & execrantur. Quare facilius in morum quam in fidei regulis erratur. Convertimini ergo filii hominum ad Dei verbum, ad Patres, ad ſacra Concilia: iſta ante oculos verſentur, ut diſcatis, quæ ſit *via arcta* calcanda. His divinis Scripturis imbuti, & ſummorum Pontificum, S. S. Patrum, Conciliorum canonibus roborati, inoffenſo pede legere auctores morales poteritis, & diſtinguere verum a falſo; & quæ vera ſunt tenere, & quæ falſa quacumque tecta larva prorſus rejicere.

CAPUT III.

Plures quæſtiones de abſolutione impertienda, vel differenda peccatoribus recidivis, & in occaſione peccandi verſantibus.

I. DE occaſione peccandi aliqua ſupra dicta ſunt, ubi propoſitum non peccandi expoſui. Verum quia ſummi momenti eſt iſtius argumenti notitia, latius explicandum eſt: ideo enim Chriſtiani a peccatis non abſtinent, quia dulcia peccandi illicia, & fomenta derelinquere recuſant. Caſuiſtæ plures finitiones arbitrarias ſibi effingunt occaſionis proximæ, propinquæ, propinquioris, proximæ per ſe, proximæ per accidens, occaſionis probabilis, occaſionis probabilioris: denique ratiocinantur de periculis, & occaſionibus, ſicuti de opinionibus probabilibus.

II. Sapientiſſimus Jeſuita P. Michael de Elizalde ſalſe defricat *lib.* 8. *q.* 15. §. 3. iſtorum cogitationes. *Sunt enim* (inquit) *qui de periculis tamquam de opinionibus probabilibus imperitiſſime philoſophantur, dicendo alia eſſe magis, alia minus, alia æque probabilia. Illa æque probabilia ajunt in quibus toties plus minuſve peccatur, & toties non; illa pericula magis probabilia in quibus pluries; illa minus in quibus non toties, ſæpe tamen delinquitur.*

Reſolvunt tamen juxta viam opinionum probabilium, nullum horum diſcriminum nos teneri vitare: quia in eis omnibus oppoſitum quoque, id eſt me peccaturum non eſſe, eſt probabile. Ergo grave fundamentum ſequor, prudenterque periculum adeo.

Conſecutio, & Logica optima eſt ex VIA PROBABILIUM*; ſed quæ una viam illam* (paradiſi) *evertat, &* INFERNUM IMPLEAT. *Quis enim ſibi plene conſtans fateatur, licere juveni domum illam adire in qua vel ipſe, vel ſimiles, vel inſtar ſui adeuntes toties, vel etiam pluries labuntur, caduntque? Patet hoc dici non poſſe ex pr.* 1. *eſſeque ſorti, vel caſui animam committere: quod ſcelus eſt. Ac poſtremo, ne in re abſona conterenda moremur, hoc uno verbo eſt ad nullum periculum vitandum obligare, ſed dumtaxat ad vitandam neceſſitatem peccandi: nam poſt ea probabilia pericula ſequitur neceſſitas; & quæ infra neceſſitatem exiſtunt, ajunt eſſe utrimque probabilia. At nulla probabilia vitare teneor: ergo nulla pericula, ſed ſolum neceſſitatem. Neceſſitas autem periculum non eſt. Et de propria periculi ratione eſt contingentia aliqua in oppoſitum, & nemo non fatuus ignem ad ſtupam applicatum videns dicit, periculum eſſe ne comburat: & ita in aliis neceſſariis.* O HOMINES!

§. I.

Propoſitiones de occaſione proxima ab Eccleſia damnatæ.

I. ALexander VII. ſequentem propoſitionem, quæ eſt 41. damnavit: *Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo* regalo*; dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.*

Ven. Innocentius XI. ſequentes.

Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, non eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem. Eſt n. 60.

Poteſt aliquando abſolvi qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimo directe, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit. Eſt 61.

Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit. Eſt 62.

Li-

Licitum eſt quærere directe occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi. Eſt 63.

II. Ex recenſitis proſcriptis opinionibus cum Evangelio Chriſti clamante *Si oculus* &c. præfracte pugnantibus, collige cujus paſtilli ſit Theologia illorum qui eaſdem propugnarunt. Et tamen illi ipſi eas docuerunt quorum libris Confeſſarii plurimi utuntur. Improbant utique damnatas theſes; ſed conſectaria quæ inde ſequuntur venefica ſecure abſorbent; immo ipſas proſcriptas theſes arbitrariis commentis aut eludunt, aut extenuant nonnulli Caſuiſtæ. Ne hoc gratis aſſeri a me videatur, exemplum ſubjicio.

III. P. Viva in *Trut. in prop.* 41. *Alex. VII. n.* 16. hæc ſcribit. „ Dubitatur hic, „ an poſſit abſolvi qui in occaſione peccandi proxima verſatus eſt, antequam illam „ tollat; præſertim ſi in alia confeſſione id „ promiſit, & deinde non ſtetit promiſſis. „ Nonnulli cum Con. *diſp.* 8. *de pœnit. n.* „ 133. Fill. Azor. Sanch. putant, abſolvi „ non poſſe extra caſum neceſſitatis; immo „ Cardenas *diſſ.* 40. *cap.* 5. *art.* 4. *n.* 108. „ putat, id colligi ex prop. 61. Innoc. XI. „ ubi damnatur, quod abſolvi poſſit qui in „ proxima occaſione peccandi verſatur, „ quam poteſt & non vult omittere. Et „ ratio videtur eſſe, quia qui ad ſacramentum „ Pœnitentiæ accedit, antequam occaſionem „ illam tollat, cenſetur eam nolle ejicere, „ atque adeo ſine debito propoſito efficaci „ non peccandi de cetero accedere; quandoquidem in hoc ipſo quod occaſio peccandi non tollatur, quando poteſt tolli, „ peccatur. Neque obſtat quod dicat, habere propoſitum tollendi. Nam ſi ſolum „ proponit illam tollere de futuro, & non „ ſtatim tollit, eo ipſo vult de præſenti in „ ea occaſione manere, atque adeo peccat; „ ſicut qui appropinquante leone proponit „ fugere, & non ſtatim fugit, cenſetur velle in periculo mortis manere.

„ Communius tamen cum Suar. diſ. 32. „ ſec. 3. Tabiena, & alii cenſent, poſſe hujuſmodi pœnitentem abſolvi ſemel ac iterum, ſi appareant hic & nunc vera ſigna doloris, & propoſiti efficacis tollendi ſtatim occaſionem proximam. Immo „ Corduba, Cajet. & alii putant, quod „ poſſit etiam tertia & quarta vice abſolvi; eſto ſæpe expediat abſolutionem differre, quouſque proxima illa occaſio tollatur. Debet tamen omnino abſolvi, etiam ante ſeparationem ab illa, tum ſi „ inſtet mortis periculum, tum ſi, dilata „ abſolutione, credatur non habiturus ille „ opportunitatem redeundi, aut ex alia cauſa non rediturus. Ratio cur videatur poſſe prima, & ſecunda vice abſolvi, eſt, „ quia potuit pœnitens aut immediate ante, aut audiendo concionem, aut audiendo ipſius Confeſſarii admonitiones, „ excitari ad verum & efficax propoſitum „ non peccandi; in quo caſu eſt ſufficienter diſpoſitus. Sic paſſim abſolvuntur pœnitentes per hoc quod proponant reſtituere, quamvis ante confeſſionem non reſtituerint, prout poterant: quia ex admonitionibus Confeſſarii poteſt hic & nunc „ conſurgere verum propoſitum reſtituendi, „ quod ante confeſſionem vel erat debile, „ vel putabatur ſufficiens; eſto per aliquod „ tempus opportunum reſtitutio eſſet differenda: ergo hoc idem fieri poteſt in eo „ qui tenetur proximam occaſionem tollere. Neque ex propoſitione illa 61. Innoc. „ XI. eruitur, quod abſolvi non poſſit. „ Nam qui proponit occaſionem ſtatim tollere, non poteſt dici, quod illam velit „ de præſenti; ſicut nec dicitur velle periculum mortis qui appropinquante leone „ proponit fugere ſtatim ac poteſt. Caute „ tamen in hoc procedendum, eo quod paſſim hujuſmodi propoſitum non eſt efficax „ in eo qui potuit antecedenter occaſionem „ peccandi tollere, & nondum ſuſtulit. “

IV. Ut auctor evincat, poſſe ſemel & iterum concubinarium, de quo ſermo eſt in theſi proſcripta ab Alex. VII., abſolvi, paritatem opponit debitorum, qui *paſſim*, inquit, *abſolvuntur per hoc quod proponant reſtituere, quamvis ante confeſſionem non reſtituerint, prout poterant*. Paſſim ſane, & utinam non *paſſim*, abſolvuntur debitores, quamvis ante confeſſionem non reſtituerint, *prout poterant*, a Confeſſariis falſis doctrinis præventis. Numquid valide? Numquid non ſacrilege? Audiamus S. Franciſci Xaverii Indiarum Apoſtoli doctrinam relatam *lib.* 6. *c.* 17. a Turſellino. *Confeſſionem continuo ſequatur abſolutio.... Si quid debent, reſtituant.... Simultates, ſi quas habent, deponant, redeant cum inimicis in gratiam, a libidinis conſuetudine, & a ceteris flagitiis, quibus impliciti ſunt, expediantur. Hæc omnia abſolutionem* PRÆCURRANT. An non pluris facienda iſtius Orientis Apoſtoli doctrina hauſta ex divinis Scripturis & Patribus, quam Leandri, Tamburini, Buſembaum, Eſcobarii, Dianæ, Bonacina, Viva & aliorum interpre-

Digitized by Google

pretamenta? Sed audiamus alium Italiæ noſtræ Apoſtolum S. Carolum Borromæum, qui in Concilio I. Mediolanenſi hæc præſcribit. *Caveant Confeſſarii ne ante debitam ſatisfactionem illos abſolvant quibus, cum facultas adſit aliena reſtituendi, vel legata quæ ad pias cauſas facta ſunt, perſolvendi, illiſque, ut id facerent, ſuperiori. . . . confeſſione præceptum ſit, præſtare tamen neglexerunt*. Quid quod ipſa Scriptura ſancta *Job* 4 clamat: *Quicumque tibi aliquid operatus fuerit*, STATIM *ei mercedem reſtitue?*

V. Doctrina P. Viva, ut mihi videtur, includitur in hac theſi damnata ab Innoc. XI. *Poteſt* ALIQUANDO *abſolvi qui in proxima occaſione peccandi verſatur* &c. Hæc proſcripta theſis non aſſerit abſolvendum verſantem in occaſione proxima *toties quoties*, aut bis, terve, quaterve; ſed *aliquando*. Ergo juxta decretum pontificium nunquam talis abſolvendus eſt, niſi prius, cum poſſit, occaſionem deſerat. Et citatus auctor docet, hunc abſolvi poſſe *prima* & *ſecunda vice*. Cur hoc? quia, inquit, *qui proponit occaſionem ſtatim tollere, non poteſt dici quod illam velit de præſenti*. Et quis inter Catholicos adeo inſanivit, ut docuerit abſolvendum eſſe eum qui *de præſenti* velit peccati occaſionem? An damnatæ theſis auctores non requirebant propoſitum *de præſenti* dimittendæ occaſionis? *Caute tamen*, ſubdit P. Viva, *in hoc procedendum*. Hoc unum deerat quod ejuſmodi peccatoribus incaute etiam, & indiſcriminatim impertienda abſolutio eſſet. Falſum eſt Doctorem eximium Suarez, & Cajetanum, quos in ſui præſidium allegat auctor, docere hanc falſam doctrinam. *P. Suarez* ab hac laxa doctrina vindicavi *Tom. 9. l. 2. diſp. 3. cap. 7. §. 3. n. 7. & ſeq.* ſicut & Cajetanum, ut omnibus compertum ſit, me a partium ſtudio immunem eſſe.

§. II.

Falſæ opiniones Leandri, Tamburini, Gobat, Sporer La-Croix, & aliorum refelluntur.

I. QUÆST. I. *An poſſit abſolvi concubinarius, antequam expellat concubinam?* RESP. P. Leander *tr. 5. diſp. 7. q. 35.* hæc ſcribit. „ Probabilius reſpondeo, poſſe licite ſemel ac iterum abſolvi concubinarium, antequam ejiciat concubinam, dummodo denuo proponat Confeſſario firmiter illam e domo ejicere ... Ratio eſt, quia ex ſecunda, *immo ex tertia, aut quarta* promiſſione facta de ejicienda concubina, aut alia occaſione proxima non ſumitur *judicium grave de defectu diſpoſitionis pœnitentis*. Ergo licite poteſt abſolvi. " Expende, lector, rationem quam promit hic benigniſſimus Probabiliſta; & inde collige indolem recentis Theologiæ benignæ. Ex hoc auctore ſuam tranſcripſit ſententiam P. Viva, non advertens hunc auctorem ſcripſiſſe ante damnatas theſes.

II. QUÆST. II. *An poſſit abſolvi concubinarius, non ejecta e domo concubina, quod nequeat abſque magno detrimento ſuæ vitæ, honoris, vel pecuniæ?* RESP. P. Leander *q. 36.* „ Probabilius reſpondeo, poſſe abſolvi, immo & debere toties quoties vere pœnituerit, & non ſolum quando adeſt aliqua emendatio, *verum etiam quando nullus apparet profectus;* dummodo, ut diximus, talis concubinarius dolorem habeat de peccatis, & verum propoſitum de illis cavendis in futurum &c. . . . Probatur noſtra reſponſio: quia adhuc poſt experientiam illam nullius profectus poteſt ſtare dolor verus, & propoſitum requiſitum abſque voluntate auferendi illam occaſionem cum tanto detrimento. Ergo poteſt abſolvi pœnitens . . . . Sic Vivaldus, Sanctius, Diana, & noviſſime & doctiſſime (ut ſolet) De Lugo *diſp. 14. num. 152. & 156.* Hurtado, Candidus, Bonacina, Sa, Layman, Baunius &c. " Vides, quomodo hi Probabiliſtæ conciliant cum retentione occaſionis propoſitum emendationis? Vides, quomodo eam propugnent *doctiſſime* primores Probabiliſtæ? Sed damnata eſt, & antievangelica.

III. QUÆST. III. *An poſſit abſolvi concubinarius, non ejecta e domo concubina, eo quod famam amitteret, ſi concubinam expelleret?* RESP. P. Leander *q. 38.* „ Probabilius reſpondeo, poſſe abſolvi ipſum, *immo & ipſam*, ſi eadem nota infamiæ incurreretur, aut abſque gravi damno, aut ſcandalo eam ejicere non poſſet.... Sic Sanctius, Lugo, Bonacina, Candidus. " Hæc opinio filia eſt præcedentis, & ab Eccleſia damnata.

IV. QUÆST. IV. *An poſſit abſolvi, non ejecta concubina, concubinarius qui dictæ feminæ dedit mutuo v. g. centum aureos, & credit ſe illos eſſe amiſſurum, ſi domo illam expellat?* RESP. P. Leander *q. 39.* „ Probabilius reſpondeo, poſſe abſolvi ipſum, ſicut & ipſam feminam, caſu quo non recuperaturus eſſet centum aureos ſibi „ de-

Digitized by Google

„ debitos, ſi illam e domo ejiceret, dum-
„ modo proponat amplius non peccare.
„ Quia nemo tenetur vitare occaſionem pro-
„ ximam cum magno ſuo detrimento et-
„ iam temporali. Sic Sanctius, Lugo, Bo-
„ nacina. “ Evangelium Chriſti clamat:
*Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lu-
cretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?*
Et juniores Caſuiſtæ citati ad evitandam ja-
cturam centum aureorum non dimittendam
concubinam defendunt.

V. QUÆST. V. *An poſſit abſolvi pœnitens
qui adhuc poſt repetitam monitionem modo cum
una, modo cum altera fornicatur?* RESP. P.
Leander *q.* 44. „ Reſpondeo, poſſe toties
„ quoties ad confeſſionem cum dolore, &
„ propoſito non peccandi accedat, dummo-
„ do nullam feminam alibi retineat, aut
„ alat. Sic Bonacina, Sa, Lublinus, Trul-
„ lenchus. “ Concubinarius propriis expen-
ſis alere domi, vel alibi concubinam aſtrin-
gitur, & cum eadem ſola peccat. Hic au-
tem peccator abſque tot incommodis poteſt
modo cum una, modo cum altera coire,
id eſt multiplicare ſcandala, plures ſeduce-
re ſeminas; & nihilominus *toties quoties* ac-
cedit ad confeſſionem cum dolore abſolven-
dus erit. Dolor iſte chimæricus eſt. Hæc
doctrina in proſcriptis theſibus continetur,
& ab omnibus improbanda eſt.

VI. QUÆST. VI. *An poſſit abſolvi Confeſ-
ſarius qui ex devotione excipit confeſſiones, in
quibus audiendis crebro voluntarie polluitur?*
RESP. P. Leander *q.* 46. „ Adfirmat Joſe-
„ phus ab Horto in ſpecul. Paroch. cap. 10.
„ & *Caſtropalao apud Dianam*, docentes,
„ poſſe talem Confeſſarium abſolvi, dum-
„ modo cum dolore, & propoſito non pec-
„ candi accedat. “ Hæc opinio falſa, la-
xa, & ſcandali plena eſt. Adjectio doloris,
& propoſiti mera eſt chimæra, ſicut & alia,
devotio excipiendi confeſſiones, in quibus
voluntarie, & quidem crebro, polluitur
Confeſſarius iſte.

VII. QUÆST. VII. *An poſſit abſolvi me-
dicus, vel chirurgus qui in medendis feminis
ſæpe peccant, ſi propoſitum ceſſandi a curatio-
ne non habeant?* RESP. P. Leander *q.* 48.
„ Probabilius reſpondeo, poſſe abſolvi, quan-
„ tumvis nequeant ſuum deſerere officium,
„ dummodo pœniteant, & proponant am-
„ plius non conſentire. Patet ex dictis. “
Ex dictis ſcilicet patet falſitas & laxitas
hujuſce venefici antecedentis. Aut emenda-
re ſe, aut relinquere artes ſuas debent me-
dici, chirurgi; & idem eſſet de advocatis,
judicibus, ceteriſque, quando profeſſiones
propriæ eſſent illis occaſio proxima peccandi.

VIII. QUÆST. VIII. *An poſſit abſolvi hoſ-
pita ſine propoſito non recipiendi hoſpitem quo-
cum pluries peccavit, quando abſque magno
ſcandalo, aut detrimento non poſſet eum hoſpi-
tio ſuo prohibere?* RESP. P. Leander q. 55.
„ Probabilius reſpondeo, poſſe abſolvi, dum-
„ modo promittat ac proponat nunquam ſe
„ ſolam cum eo ſolo in aliquo cubiculo ſe-
„ parato verſaturam, & ſe præteriti ex ani-
„ mo pœnitere, etiamſi confeſſa fuiſſet,
„ propoſuiſſetque nunquam ſe amplius cum
„ eo peccaturam. Sic Navar. & alii DD.
„ quibus adde Stephanum Baunium ſic di-
„ centem: *Sequitur ex dictis, abſolvi poſſe
„ feminam quæ domi ſuæ virum excipit, cum
„ quo ſæpe peccat, ſi eum honeſte inde non
„ poteſt ejicere; aut cauſam habet eum reti-
„ nendi, dummodo firmiter proponat cum eo
„ amplius non peccaturam.*

IX. Plura alia ſimilia inaudita commen-
ta prætereo, nihilque in reſcripta repono;
ſed eadem lectorum judicio ſubmitto, nihil
dubitans quin omnes qui eadem lecturi ſunt,
debeant eadem improbare & deteſtari.

X. QUÆST. IX. *Abſolvendi ne ſunt hiſtrio-
nes, mimæ, cantatrices, & ſaltatrices comæ-
dæ?* RESP. Niſi prius artem ſuam relin-
quant, quæ ſpectatis omnibus, reipſa vi-
tioſa eſt, & mala, non ſunt abſolvendi.
Patres Eccleſiæ, & Concilia omnium ſæ-
culorum theatrales repræſentationes deteſta-
ti ſunt tanquam paganicæ ſuperſtitionis ini-
quas reliquias. Blaterant nonnulli, anti-
quos Patres damnaſſe theatra, quia erant
turpiſſima, & ſuperſtitione inquinata. Iſti
nunquam Patres legerunt. Patres damnant,
quod viri induant veſtem muliebrem, ut-
pote a Deo vetitum: damnant muſicam
meretriciam, & cantum fornicatorium: da-
mnant congreſſum virorum, & mulie-
rum, videri, & videre. Hæc omnia ho-
die fiunt. Immo theatra noſtra turpio-
ra plerumque ſunt illis quæ tempore Pa-
trum repræſentabantur: nam tunc mulie-
res mimas non agebant, ſicut ætate no-
ſtra; ſi excipias theatra *Deæ Floræ*, &
Mabiuma, quibus nec honeſti pagani aſſi-
ſtebant.

XI. Opponere quoſdam non pudet S. Tho-
mæ auctoritatem. Alibi ex inſtituto luce
meridiana clarius evici oppoſitores iſtos ſu-
pina laborare ignorantia. *In* 4. *diſt.* 16. *q.*
4. *a.* 2. *q.* 2. inquit, quod ſpectacula *ſi ſint
rerum turpium, & ad peccatum provocantium,*
ſtudio-

Digitized by Google

ſtudioſa eorum inſpectio peccatum eſt, & quandoque in eis tanta poteſt libido adhiberi, ut ſit etiam mortale. Unde a tali inſpectione omnes ſe arcere debent. Omnes ergo juxta S. Thomam *ſe arcere debent*. Quandoque ergo, non ſemper, eſt mortale. Ineptiſſima oppoſitio. Utique quis turpia ſpectare quandoque poteſt quin mortaliter delectetur. Verum ſi frequenter id egerit, mortaliter peccabit, quod ſe periculo exponat peccandi mortaliter. Ceterum, ut ignorantia objicientium evidentius pateat, quæ ſubdit Angelicus. 2. 2. *qu.* 168. *a.* 3. *ad* 3. adducenda in medium ſunt. Quamvis ſpectantes turpia nullam experirentur delectationem, peccant peccatum cooperationis. Hæc enim ibidem S. Thomas adjicit. *Si quis autem ſuperflua in tales conſumunt, vel etiam ſuſtentant* (N. B.) *illos hiſtriones, qui illicitis ludis utuntur, peccant, quaſi eos in peccato foventes. Unde Auguſtinus dicit ſuper Joannem* (tract. 100.) *quod donare res ſuas hiſtrionibus vitium eſt immane*. Omnes frequentantes theatra, quamvis a libidine eſſent immunes, peccant mortaliter, quia fovent in peccato mortali hiſtriones eis mercedem ſolvendo. Tempore S. Thomæ erant hiſtriones, ſeu joculatores, vulgo *Saltimbanchi*, qui ludos licitos exercebant. Iſtorum artem non eſſe ſecundum ſe illicitam, ait *loc. cit.* quod verum habet, ſi ludi ſint liciti, ut tempore S. Thomæ erant. Quod evidenti demonſtratione evinco. S. Thomas loc. cit. *qu.* 169. *a.* 2. *ad* 3. hæc docet. *De ſe vitioſum eſt quod mulier utatur veſte virili, aut e converſo, & præcipue quia hoc poteſt eſſe cauſa laſciviæ, & ſpecialiter prohibetur in lege*. Ergo dum quæſtione præcedenti *ar.* 3. *ad* 3. dicit Angelicus quod *officium hiſtrionum non eſt ſecundum ſe illicitum*, non loquitur de hiſtrionibus quorum unus induit veſtem virilem, & alter veſtem muliebrem, ut fit ætate noſtra. Hoc enim *de ſe vitioſum eſt*, inquit S. Thomas. Ergo luce meridiana clarius eſt S. Thomam improbare ut vitioſa theatra noſtri temporis, in quibus aut evirati homines muliebrem veſtem induunt, aut ipſæ mulieres expudoratæ in ſcenam prodeunt; quod nemo negaverit grave eſſe peccatum.

XII. QUÆST. X. *An liceat adire occaſionem in qua probabile eſt te lapſurum?* RESP. Reſpondet P. Georgius Gobat *tr.* 7. *caſ.* 16. *n.* 525. *pag.* 595. „ Quando enim eſt dumtaxat ſolum probabile te ſuccubiturum „ tentationi, certe etiam probabile eſt te „ non ſuccubiturum. Atqui ſicut in pluribus aliis materiis fas tibi eſt ex utralibet „ ſententiarum ſpeculative probabilium deducere concluſionem TIBI GRATAM; ita „ licebit hic argumentari. Occurrunt mihi „ graves tentationes, ob quas vir prudens „ ſapienter judicare poteſt me lapſurum in „ novum crimen mortale, ſi acceſſero hanc „ domum. Vice verſa ſunt aliæ rationes „ etiam graves, ob quas alius æque prudens pronuntiaret me non lapſurum. *Ergo poſſum ſine nota temeritatis, & imprudentiæ me committere illi occaſioni*, certo „ non commiſſurus, ſi liquido ſcirem me „ in illa admiſſurum iſtud grave peccatum. „ Adeoque fas eſt per ſe loquendo committere ſe periculo probabili peccandi mortaliter. “

XIII. Hoc principio probabiliſtico poſito, conſectaria tanto principio digna elicit P. Gobat *ibidem num.* 530. *pag.* 596. „ Si „ concubinarius nequeat dimittere ſuam concubinam ſine jactura centum aureorum, „ ſeu *ducatorum*, poterit Confeſſarius pro re „ nata amplecti ſententiam *Joannis Sanchez*, „ vel *Oviedi* paulo ante relatam. “ Aliud conſectarium deducit P. Gobat non minus deteſtandum *ibidem num.* 532. Audi. „ Si ipſa eſt ita effrons, ut dimiſſa propalatura ſit concubinatum occultum, retinere eam volenti patrocinabuntur plerique ex citatis; ſed utique muniendus erit „ peculiaribus propoſitis, & aliis mediis: „ ſicut patrocinantur, ſi ipſa ſit ejus ancilla, & nequeat aliam adipiſci abſque pari „ periculo; cum tamen haud poſſit ullo modo carere ancilla omni. “

XIV. QUÆST. XI. *Quid dicendum de opinione quæ defendit non eſſe denegandam abſolutionem plebeis juvenibus exutis in eodem lecto cum puellis cubantibus, & nolentibus proponere ſeparationem?* RESP. Hæc P. Georgius Gobat *tr.* 5. *c.* 32. *n.* 19. & 20. *pag.* 552. & *ſeq.* ſcribit. „ Quæres forte, an „ actiones quas diximus ſufficere ad violentam præſumptionem adulterii, ſufficiant „ ad violentam præſumptionem fornicationis; „ ſi videlicet verſentur circa perſonas omnino „ ſolutas? Reſpondeo abſolute non ſufficere „ omnes, & ſingulas, eo quod conſtet valde ſæpe inter ſolutas exerceri ejuſmodi „ actiones nonnullas ea ſolum intentione „ ut aliquam diſpoſitionem ad ſponſalia faciant. Liquido ſcio crebro fieri, præſertim inter plebejos & ruſticanos, ut eodem in lecto aliquot horas induti, & exuti cubent, & tamen nil omnino impu-

„ dicum

dicum agant, vel non niſi oſcula, & turpes attrectationes exerceant.

„ UNDE judico, non poſſe a Confeſſario negari abſolutionem omnibus illis puellis plebeis (aliud ob varias conſiderationes ſentio de nobilibus) quæ non videntur habere propoſitum nunquam admittendi in lectum procum ſuum. Sed ſi qua, ut quandoque fit, aſſerat illum ſexies, vel octies ſecum in eodem lecto jacuiſſe, verum nihil mali petiiſſe, aut feciſſe; abſolvendam videri, eſto non proponat non amplius admittere. Ratio eſt, quia Confeſſarius non debet abſolutionem negare pœnitenti ea ſolum de cauſa, quod hic nolit deſerere occaſiones remotas peccandi: nec enim tenetur eas vitare pœnitens." Hæc ſine horrore audiri nequeunt.

XV. QUÆST. XII. *Utrum abſolvi poſſit perſiſtens in occaſione propinqua mortaliter peccandi, quia ſine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum eam tollere non poteſt?* RESP. P. Layman *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 4. *num.* 9. hæc docet. „ Excipe, niſi propinquum periculum, ſeu occaſio mortaliter peccandi, ſine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum tolli non poſſit: tunc conſilium quidem eſt minorem illam jacturam majori bono ſecuritatis animæ poſthabere, ſed non præceptum. Quare abſolvendi ſunt qui officio, negotiatione, domo, in qua peccandi periculum propinque imminet, diſcedere nolunt, quia ſine maxima difficultate non poſſunt, interim parari adhibere peccatorum remedia, præſertim ea quæ a Confeſſario ipſis præſcribuntur, ut docent Sa, Henriquez &c.... Ratio eſt, *quia occaſio peccandi in ſe peccatum non eſt, neque neceſſitatem infert, aut animi libertatem aufert: quare cum ea conſiſtere poteſt peccatorum deteſtatio, & abſolutum propoſitum adhibendi operam, & conatum ut impoſterum peccata vitentur*, quamvis interim adjunctus ſit timor, aut exiſtimatio voluntatem aliquando immutatum iri, ut ſupra dixi. Deinde ſic ratiocinor. Vel præceptum declinandi occaſiones peccati affirmativum eſt; & tunc manifeſto liquet non obligare in tali neceſſitate. Vel ſi contendas, negativum eſſe præceptum non adeundi periculum, aut in eo non perſiſtendi; tum *reſpondeo*, intelligendum eſſe præceptum, ne quis ultro, ac voluntarie in peccandi periculum ſe conjiciat, aut in eo perſiſtat."

XVI. Hic eſt totus Probabiliſmi ſuccus, qui, ut vidimus, per univerſam Theologiam ſerpit. Nec minus fallitur, niſi fallor ego, illuſtrator P. Layman poſterioris editionis inquiens, doctrinam Layman non contineri in theſi damnata, quia auctor requirit non quamcumque, ſed gravem cauſam non deſerendi occaſionem. Omnia paradoxa excogitanda ſunt, ne concedatur Caſuiſtam erraſſe. Huc omnia recidunt. Et quis, vel ex ipſis damnatarum theſium auctoribus, non requirit grave incommodum, ut occaſio licite retineatur? An laſcivi, feneratores, debitores moroſi, amaſii, & amaſiæ ſine difficultate valde gravi derelinquere occaſionem valent?

XVII. QUÆST. XIII. *Quid dicendum circa abſolutionem recidivorum?* RESP. P. Layman *lib.* 5. *tr.* 6. *cap.* 4. *n.* 2. hæc ſcribit. „ Qui eſt recidivus, ſi affert *aliquod ſignum* emendationis, eſt SEMPER abſolvendus. *Signa autem ſunt vel* RARIUS *peccare, vel aliquis major dolor*, ex vero animo conceptus, vel IPSUM SPONTE CONFITERI, in his qui non urgentur præceptore, patre, vel pædagogo, conſuetudine congregatorum ad confitendum &c. *Tunc enim habetur ſignum emendationis*; ſecus non item." *Placet quod docet Layman*, inquit Tamburinus; & idem dicunt La-Croix, & Viva. Mirum eſſet, ſi doctrina benigna, mihi tamen falſa, non placeret Tamburino, & aliis Probabiliſtis.

XVIII. Spontanea, & libera confeſſio eſt ſignum in recidivis ita certum emendationis, ut debeant *ſemper* abſolvi? Et reipſa abſolvuntur amaſii, & amaſiæ ſemper converſantes ſimul, convivantes, ſeſe procantes, oſculantes, tangentes, & mœchantes. Sponte enim iſti abſque pædagogo, vel præceptore accedunt ad Patrem ſpiritualem, & abſolvuntur. Aliud emendationis ſignum eſt, *ſi rarius* peccent. Quod iſti pœnitentes fere ſemper ſint diaboli mancipia, & inimici Dei, dummodo *rarius* Chriſtum crucifigant, rarius multiplicent offenſas divinæ Majeſtatis, abſolvendi ſunt. Conferte lectores hanc doctrinam cum doctrina Chriſti, voce Evangeliſtarum, & Pauli promulgata, qua declaratur veram pœnitentium converſionem eſſe *ſtabilem, firmam, immobilem*, & raro relabentem; & ipſi judices ſedete, num reſcripta doctrina ſit falſa, & antievangelica nec ne. Ego enim proferre ſententiam nolo. Sed venuſtiora audiamus.

XIX. QUÆST. XIV. *Quid dicendum de ſe-*

quenti

Digitized by Google

quenti P. La Croix *opinione*? RESP. P. Claudius La-Croix *Lib. 6. p. 2. n. 1729.* inquit: „ *Frequentem* relapſum eſſe ſignum, quod „ defuerit dolor, aut propoſitum, tenent „ *Janſeniſtæ*, & *Rigoriſtæ* plurimi cum Op- „ ſtraedt in Paſtore bono; ſed *certum eſt* id „ non eſſe univerſaliter verum. "

XX. Quod aliquis caſus rarus, & ſpecialis excipiendus a præfata regula ſit, nemo ſanæ mentis inficiatur. Ceterum quod *frequens relapſus* ſit communiter ſignum quod deſit dolor cum propoſito, ſoli *Laxiſtæ* negare poſſunt. *Janſeniſtæ* ne, & *Rigoriſtæ* Evangeliſtæ, & Paulus Apoſtolus, qui ſtabilem requirunt converſionem? Sub hac larva *Rigoriſmi Laxiſmus* uſquequaque graſſatur. Vel ipſæ veritates evangelicæ luculentiſſimæ tetra *Janſeniſmi*, & *Rigoriſmi* cenſura a quibuſdam Probabiliſtis notantur. Et hæc eſt ætatis noſtræ funeſtiſſima calamitas.

XXI. Opponit P. *La-Croix* ibidem. „ Non „ eſt major obligatio vitandi peccata anti- „ qua quam nova: ad omnia enim debet „ ſe æqualiter extendere propoſitum: im- „ mo facilius eſt vitare *nova* quam anti- „ qua, quia conſuetudo & habitus vitioſi „ magis impellunt ad antiqua. *Sed ex eo* „ *quod quis afferat* NOVA, *nemo prudenter* „ *judicat*, *quod defuerit dolor*, *vel propoſitum* „ *in priori confeſſione*: *ergo neque ex eo quod* „ *afferat antiqua*. "

XXII. Nemo prudenter judicat? Quinam ſunt qui prudenter non judicant defuiſſe dolorem, vel propoſitum in his qui *afferunt nova peccata*? Non plane qui Evangelium audiunt, & chriſtianæ pœnitentiæ veram ideam efformarunt. Sed hoc modo prætermiſſo, quæro. Donum juſtificationis, gratia triumphans Jeſu Chriſti infuſa pœnitenti revera converſo, nonne vires præbet, & fortitudinem ad evitanda omnia peccata mortalia ſive *nova*, ſive *antiqua*? Quænam, quæſo, idea formatur de Chriſti gratia ſanante, vivificante, & ſanctificante? Profecto gratia Chriſti efficax atque triumphans natura ſua vires præbet ad vitanda ſive antiqua, ſive nova peccata. Ergo *frequens relapſus* (de hoc enim nunc ſermo eſt) ſive in antiqua, ſive in nova peccata, argumentum eſt quod ſincerus dolor, & conſtans, ſtabileque propoſitum defuerit. Cedo. Chriſti gratia dat vires ad vitanda omnia peccata, & implenda omnia præcepta, an ſecus? Si primum concedis; ergo recenſita doctrina tua falſa eſt. Utique, ut dixi, quilibet juſtus ex imbecillitate, ex urgente, & inopinata occaſione preſſus, poteſt interdum poſt veram confeſſionem, & juſtificationem relabi vel in antiqua, vel in nova peccata. Sed nunc loquimur de *frequenti relapſu*. Porro aſſerere, quod *nemo prudenter dubitat* defuiſſe dolorem, & propoſitum, dum videt *frequentes relapſus* ſive in nova, ſive in antiqua peccata mortalia, falſitas eſt apertiſſima. Immo omnes doctrina evangelica imbuti non modo dubitant, ſed prudentiſſime judicant *frequentes hos recidivos* ſacrilegia patrare. Quoniam ſi vere juſtificati eſſent, gratia Chriſti, caritas, & cetera dona cæleſtia ſuos parerent fructus, vulnera ſanarent, infirmitatem & imbecillitatem roborarent. Si duo inimici poſt ſemel & iterum redintegratum reconciliationis fœdus frequenter relaberentur in inimicitias, & mortem viciſſim ſibi intentarent, vel unus alteri, diceres ne ſincetam, & veram fuiſſe reconciliationem? Et audes dicere ſinceram cum Deo amicitiam inire peccatores illos qui fidem Deo datam *frequenter* infringunt, qui Deo terga vertunt, & cum inimico diabolo fœdus contrahunt?

XXIII. QUÆST. XV. *Quid ſentiendum ſit de doctrina tradita in Diſſertatione theologica*: De danda, vel differenda abſolutione recidivo: *typis edita hoc anno 1754.*? RESP. In hac diſſertatione primo loco notio recidivi perhibetur ex commun Caſuiſtarum placito. Inquit enim auctor *pag.* 8. „ Quare tria re- „ quiruntur ad conſtituendum recidivum in „ hac acceptione theologica. I. Frequens „ relapſus poſt plures confeſſiones. II. De- „ inde relapſus in eadem ſpecie peccata. „ III. Defectus omnis *etiam inchoatæ emen-* „ *dationis*. Et primo quidem requiritur *fre-* „ *quens relapſus poſt plures confeſſiones* . . in- „ quit Platelius . . . Requiritur deinde *re-* „ *lapſus in eadem ſpecie peccata*, quæ antea „ pœnitens confeſſus fuerat, *nec ſufficit re-* „ *lapſus in nova*, *ac diverſa peccata*. Pag. 9. „ Quare ad recidivum proprie talem, quan- „ do inquirunt Theologi, utrum danda „ nec ne ſit abſolutio, requiritur *relapſus* „ *in eadem ſpecie peccata*.

Pag. 10. „ Poſtremo requiritur *defectus* „ *omnis etiam inchoatæ emendationis*: Nam „ ex tali defectu dubitant Theologi utrum „ recidivus abſolvendus ſit, nec ne &c.

„ Ceterum ſi recidivus CONATUM ALI- „ QUEM adhibuerit ad emendationem, *ſi* „ *peccatorum numerum imminuerit*, tum ra- „ tionabile adeſſe fundamentum putant *com-* „ *muniter Theologi* de eo quod ille ſit hic

„ & nunc

„ & nunc rite diſpoſitus, & capax abſolu„ tionis. “

XXIV. Quinam ſunt Theologi iſti qui dubitant, utrum abſolvendus ſit recidivus qui nullum *etiam inchoatæ emendationis ſignum* perhibet? Sunt plures Caſuiſtæ mollioris Ethices propugnatores. En quos citat auctor diſſertationis in ſui patrocinium. Layman, De Lugo, Sanchez, Platelius, Gobat, La Croix, Felix Poteſtas, Alphonſus Manrique, Navarrus, Azorius, Toletus, Lopez, *aliique quamplures*, inquit pag. 11., *qui bene callebant Scripturas, & Patres*.

XXV. Platelius damnatam de peccato philoſophico doctrinam apertiſſime propugnat. Layman, Sanchez, Gobat plus minuſve opiniones damnatas, & laxas defendunt plurimas. P. Poteſtas, & Manrique duo ſunt Caſuiſtæ laxioris Ethices. Lopez, Azorius, & alii, qui indicantur, ſunt Probabiliſtæ recentiores benignioris diſciplinæ fautores.

XXVI. Videamus nunc, num recenſiti Probabiliſtæ *bene calluerint Scripturas, & Patres*. Iſti auctores primo *dubitant*, inquit auctor diſſertationis, num abſolvendi ſint *recidivi*, ſeu frequenter relabentes in eadem peccata poſt plures confeſſiones, qui nullum neque *inchoatæ emendationis* ſignum afferunt. Porro ſi dubitant, juxta principia Probabiliſmi, non tutior, ſed benignior pars eligenda erit; atque adeo abſolvendi qui nullum omnino neque *inchoatæ emendationis* argumentum exhibent. At communis Chriſtianorum ſenſus perhorreſcit tale commentum, nempe quod abſolvendi ſint recidivi qui nullum emendationis ſignum perhibent.

XXVII. Sed ad id quod caput eſt, accedamus. *Si recidivus conatum aliquem adhibuerit ad emendationem, ſi peccatorum numerum imminuerit, tunc rationabile adeſſe fundamentum putant communiter Theologi de eo quod ille ſit hic & nunc rite diſpoſitus, & capax abſolutionis*. Et iſti Theologi Probabiliſtæ *bene callebant Scripturas, & Patres*. Non modo auctores iſti non bene *callebant Scripturas, & Patres*, ſed in hoc argumento tum Scripturas, tum Patres penitus ignorabant. Evinco. Præfati auctores ad veram recidivi emendationem requirunt dumtaxat *aliquem conatum, aliquam induſtriam inchoatæ emendationis*. Contra Scripturæ ſanctæ, & Patres omnes non *aliquem*, ſed omnino *totum conatum, totam induſtriam* poſtulant ad emendationem non inchoatam, ſed integram aſſequendam. Ergo præfati auctores prorſus ignorabant cum Scripturas ſanctas, tum Patres. Oſtendo ſecundam propoſitionem.

XXVIII. Scripturæ ſanctæ paſſim clamant Deut. 4. *Cum quæſieris Dominum . . . invenies eum, ſi tamen* TOTO *corde quæſieris eum, & TOTA tribulatione animæ tuæ*. Rurſus c. 30. *Cum ergo . . . obedieris ejus imperiis . . . in* TOTO *corde tuo, & in* TOTA *anima tua, reducet te* &c. Iterum 3. Reg. cap. 8. *Si reverſi fuerint ad te in* UNIVERSO *corde ſuo, & in* TOTA *anima ſua . . . exaudies in cælo*. Tandem Joel. c. 2. *Convertimini ad me in* TOTO *corde veſtro in jejunio, & in fletu* &c. Denique quid frequentius in univerſa Scriptura ſancta quam hoc oraculum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua?* Matth. 22. *& ex tota fortitudine tua*: Deut. 6. Et omnes Prophetæ divini de converſione peccatorum loquentes ajunt: *Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes gememus*: Iſaiæ 59. *Dole & ſatage filia Sion quaſi parturiens*: Mich. 4. Quis tam cæcus eſt ut in his Scripturis ſanctis non videat, intelligatque omnem conatum, omnem induſtriam, omnem fortitudinem, omnem niſum, omneſque vires adhibendas a peccatore eſſe ut ſincere in Deum a via iniquitatis convertatur; atque adeo colligere hinc Confeſſarius valeat converſionis recidivorum ſolidum indicium? Ergo doctrina recentiorum Probabiliſtarum, qui non totum, ſed *aliquem conatum* dumtaxat in peccatore recidivo exigunt, ut emendatus & dignus abſolutione appareat, hoſtiliter cum Scripturis ſanctis pugnat.

XXIX. Accedit juſtificationem peccatorum ſtabilem appellari in Scripturis ſanctis. *Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem* STABILEM *operatur*: 2. Cor. c. 7. Eamdem doctrinam repetit S. Paulus 1. Cor. c. 15. *Itaque fratres mei dilecti*, STABILES *eſtote, &* IMMOBILES. Rurſus ad Coloſs. c. 1. *Si tamen permanetis in fide fundati, &* STABILES, *&* IMMOBILES. Reſpondet auctor citatæ diſſertationis *pag.* 25. „ Valde miror recentiorem hunc redarguentem „ hac in re plus æquo ſollicitum eſſe de „ libertate indifferentiæ, cum ipſe docuerit „ *juſtificationem chriſtianam infuſam per ſacramentum Pœnitentiæ eſſe firmam, conſtantem, ac ſtabilem, adeoque communiter non contingere ut vere juſtificatus relabatur, & ſi id contingat, illum ſtatim inter gemitus, & pœnitentias reſurgere*: quod profecto utrum, „ & quatenus cohæreat cum Scripturis, cum „ Tridentino, & cum ipſa libertate indif„ feren-

„ ſerentiæ, judicium ſit penes alios. Certe „ calvinianus error de firmitate, & inadmiſſibilitate juſtificationis omnibus illis „ adverſatur. “

XXX. Calviniana ne S. Pauli doctrina, quæ declarat juſtificationem *ſtabilem*, *immobilem*, firmamque eſſe? Quid quod ego in libro inſcripto: *Inſtructio Confeſſariorum* &c. hæc *pag.* 155. præmiſi. *Quamquam juſtificatio chriſtiana natura ſua ſtabilis, firma, & immobilis ſit, non eſt tamen inamiſſibilis, ut contendunt Calviniſtæ; ſed ſingulis momentis perdi valet, ſpectata humana libertate. Eſt quoque verum poſt innumeros relapſus, & enormia ſcelera poſſe peccatorem cum Deo reconciliari: & Eccleſia oppoſitum Novatorum errorem damnavit.* Quam doctrinam repero *pag.* 183. citata a diſſertatore laudato. Sed expendamus cetera reſcripta diſſertationis verba. Quid non *cohæret cum Scripturis, cum Tridentino, & cum humana libertate?* Quod juſtificatio impii ſit *firma*, *ſtabilis*, & *immobilis*? At hoc apertiſſime teſtatur S. Paulus. Quid ergo cum Scripturis, Tridentino, & humana libertate non cohæret? Forſitan quod vere juſtificati *communiter non relabuntur in peccata*? Cohæret ergo cum Scripturis, Tridentino, & humana libertate, quod vere juſtificati communiter relabantur in flagitia, & quidem frequenter. Alterum admittamus oportet. Quid denique non cohæret cum Scripturis, Tridentino, & humana libertate? Quod vere juſtificati, ſi relabantur in peccatum, ſtatim inter lacrymas & pœnitentias reſurgant, ut fecit S. Petrus, & innumeri alii. Cohæret ergo cum Scripturis, Tridentino, & humana libertate ut juſti relapſi in peccatum, diu longoque tempore in vitiorum ſentina jaceant, & revolvantur? Aut ſubſcribendum eſt doctrinæ quam ex Scripturis, & Patribus hauſtam tradidi; aut deglutienda ejuſmodi abſurda ſunt, quæ cum Religione pugnant.

XXXI. Expendamus aliud caput. *Si peccatorum* (inquit pag. 10.) *numerum imminuerit, recidivus eſt rite diſpoſitus, & capax abſolutionis*, ut communiter Theologi, nempe Layman, Sanchez, Platelius, Gobat, La-Croix, & alii ejuſmodi docent. Recidivus in priori confeſſione patravit viginti fornicationes, in hac confeſſione quindecim, in altera confeſſione decem, in altera ſex, in altera ſexdecim. Hæc flagitiorum diminutio, & variatio juxta recentes Caſuiſtas ſignum eſt recidivum eſſe rite diſpoſitum. Heinc Chriſtiani in continuo flagitiorum circulo vitam miſerrime ducunt. Hac librorum Probabiliſtarum lectione præventi Confeſſarii abſolvunt recidivos. Recidivi, ut abſolutionem aſſequantur, imminuere, & variare numerum peccatorum ſtudent & *aliquem conatum* adhibent; at continenter in hac ſcelerum viciſſitudine volutantur, ut funeſta experientia patefacit.

XXXII. Tertium caput ſub examen veniat. *Requiritur deinde* (inquit Diſſertator pag. 8.) *relapſus in eadem ſpecie peccata quæ antea pœnitens confeſſus fuerat; nec ſufficit relapſus in nova ac diverſa peccata . . . Accedit ex novis, ac diverſis peccatis non reſultare in Confeſſario judicium prudens de eo quod pœnitenti defuerit verus dolor, ac propoſitum in priore confeſſione, ut bene advertit La-Croix.* Ergo juxta hanc doctrinam dolor, & propoſitum ad ſacramentum Pœnitentiæ neceſſarium, non excludit omnia peccata mortalia. Aut ſi omnia peccata mortalia deteſtatur, & excludit, æque recidivus eſt qui in unum, ac qui in alterum peccatum mortale relabitur. Quo te recipis? Theologi docent, recidivum tantum eſſe qui in eadem ſpecie peccata relabitur. Quinam hi Theologi? Caſuiſtarum laxioris Ethices manipulus. Hæc doctrina nova eſt, Scripturis, & Patribus adverſa. Heinc inferunt Caſuiſtæ citati, Chriſtianos relabentes in peccata ſpecie diverſa eſſe abſolvendos, quia non ſunt recidivi. Confitetur pœnitens in hac confeſſione triginta pollutiones, in altera viginti fornicationes, in altera quadraginta adulteria, in altera viginti ſodomias, in altera decem furta, in altera quindecim perjuria, in altera decem blaſphemias, in altera totidem calumnias, in altera viginti injuſtitias, & damna proximo illata. Pœnitens iſte non eſt recidivus, quia non relabitur *in eadem ſpecie peccata*. Debet igitur abſolvi. Quam doctrinam prius ex Filliucio tradiderat Diſſertator in altero ſuo libro inſcripto: *Pratica di confeſſare*, ubi *pag.* 115. hæc docet: *Sì perchè non uſandoſi molta difficoltà in dare l'aſſoluzione a chi reca peccati di diverſa ſpecie; così non ſi deve uſar difficoltà eccedente in aſſolvere chi reca più volte peccati di una ſteſſa ſpecie.* Hanc opinionem labefactavi in citato opuſculo *Iſtruzione de' Confeſſori* &c. Subdit in laudato libro *Pratica di confeſſare* pag. 124. Diſſertator: *Un tal rimedio poi conſiſtente nel differire l'aſſoluzione . . . univerſalmente non credo ſia bene uſarlo con chi preciſamente ricade per forza del mal abito, ed inclinazione cattiva, ma che ha fatto*

pel paſſato ciò che ha POTUTO , *e di preſente ha buona volontà di fare ciò che può per aſtenerſene* .

XXXIII. In hac diſſertatione de danda, vel neganda , aut differenda abſolutione recidivo *pag.* 22. & 23. conatur auctor noſter deſcriptam propugnare doctrinam ; ſed fruſtra. Ut fucum lectoribus ſuis faciat , duo puncta conjuncta , quæ errorem conflant , ſeparat ; ut quoquo modo ſibi caveat. Sermo quippe eſt de peccatore *qui præciſe vi pravi habitus* , *& malæ inclinationis relabitur in peccatum* , *quique hactenus quod potuit præſtitit* , *ut habitum evelleret* , *& in præſens bonam habet voluntatem ſe ſe corrigendi*. Si pœnitens revera quæ potuit remedia executus eſt, ut vitiorum habitum ſuperaret , & nihilominus *præciſe vi habitus in peccatum relabitur* : ergo alterutrum admittas, neceſſum eſt : aut habitum vitioſum eſſe inſuperabilem ; aut pœnitentem non præſtitiſſe id quod potuit. Ipſe fateris, pœnitentem quod potuit peregiſſe , ut habitum evelleret. Ergo habitus ſuperat vires pœnitentis. Ergo huic pœnitenti deſunt vires quibus implere divina præcepta queat.

XXXIV. Nec minus falſa doctrina altera eſt, quæ docet, Chriſtianum frequenter relabentem in peccata ſpecie diverſa abſolvendum eſſe : quia, inquit *pag.* 8. particula *re* videtur referri ad actum reiteratum ejuſdem ſpeciei . Hæ ſunt caſuiſticæ ſubtilitates leviſſimæ, quæ facere imperitis fucum valent, ſecus peritis. Redire ad vomitum, relabi in peccatum, omnia mortalia includit. Ita docent, inquit, Carena , Gobat, Sanchez, La-Croix, Platelius, Layman, Manriquez , & alii recentiores. Eſto. Quid inde ? Propterea ne falſa doctrina vera evadet ? Conſulamus S. Paulum Apoſtolum , qui *epiſt. ad Hebr. cap.* 6. hæc docet. *Impoſſibile eſt enim eos qui ſemel ſunt illuminati* , *guſtaverunt etiam donum cæleſte* . . . . *& prolapſi ſunt*, *rurſus renovari ad pœnitentiam*, *rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei* . Impoſſibile eſt, ideſt difficile , explicant Patres, eſt eos qui poſt ſuſcepta ſacramenta prolabuntur in peccata , renovari ad pœnitentiam. Prolapſus , non relapſus dicitur in Scriptura. Ergo particula *re* futilis eſt , & commentum vanum . Non ne peccatores quolibet peccato mortali , ſive hujus , ſive alterius ſpeciei , crucifigunt Filium Dei ? Subdit *ibidem* Apoſtolus : *Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem* , *& generans herbam opportunam illis a quibus colitur*, *accipit benedictionem a Deo* ; *proferens autem ſpinas*, *ac tribulos reproba eſt*, *& maledicto proxima* : *cujus conſummatio in combuſtionem* . An omnia peccata mortalia non ſunt ſpinæ , & tribuli ? Anima ergo quæ Chriſti ſanguine ſacramentorum ſuſceptione irrigata , ejuſque ſanctiſſimi corporis epulo roborata frequenter parit ſpinas & tribulos ſive hujus , ſive alterius ſpeciei , reproba eſt , & maledicto proxima : inquit S. Paulus. Rurſus *cap.* 10. ſubdit : *Voluntarie enim peccantibus nobis* , *poſt ſuſceptam notitiam veritatis* , *jam non relinquitur pro peccatis hoſtia* . . . . *Irritam quis faciens legem Moyſi ſine ulla miſeratione* , *duobus vel tribus teſtibus*, *moritur*. *Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui Filium Dei conculcaverit*, *& ſanguinem Teſtamenti pollutum duxerit*, *in quo ſanctificatus eſt*, *& ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit* ? Sacramenta Chriſti non modo gratia ſanctificante ornant animam revera juſtificatam , ſed præterea peculiaribus gratiis , & donis eamdem muniunt, & roborant , ut reſiſtere tentationibus, & pravis inclinationibus poſſit . Ergo ſi hæc anima poſt plures confeſſiones , & communiones frequenter prolabitur in peccata mortalia, revera ſanctificata , vivificata, & roborata non fuit. Evangelium Chriſti clamat : *A fructibus eorum cognoſcetis eos* ... *Non poteſt arbor bona malos fructus facere* , *neque arbor mala bonos fructus facere* : Matth.7. Evangeliſtis, non quibuſdam Caſuiſtis , aures præbeant Confeſſarii , ſi diſcernere jure velint quinam digni ſacramentorum participatione ſint. Ipſi oculis conſpiciunt avaros, libidinoſos, prodigos, amaſios , & amaſiunculas, ſaltatrices, mimos, mimaſque, luſores, fraudulentos, debitores moroſos, fornicatores, perjuros pluries quotannis ad ſacramenta accedere . Quos fructus edunt plantæ iſtæ tanto donorum cæleſtium imbre fecundatæ ? Ipſi judicium ferant.

XXXV. Audiamus Patres , quos calluiſſe contendit Diſſertator ſuos Probabiliſtas . S. Thomas in *Pſalm.* 48. inquit : *Propoſitum optime manifeſtatur per operationem*. Rurſus 1. 2. q. 20. a. 4. *Non eſt perfecta voluntas* , *niſi ſit talis quæ*, *opportunitate data*, *operetur* . S. Auguſtinus *lib.* 8. *Confeſſ. c.* 9. hæc ſcribit : *Unde hoc monſtrum ? Et quare iſtud ? Imperat animus corpori*, *& paret ſtatim* : *imperat animus ſibi* , *& reſiſtitur* ? . . *Imperat*, *inquam*, *ut velit* , *qui non imperaret niſi vellet* : *& non fit quod imperat*. *Sed non ex* TOTO *corde vult* : *ergo non ex* TOTO *imperat*. . . *Sunt duæ voluntates*, *quia una earum* TOTA *non eſt* , *&*

hoc

Digitized by Google

hoc adeſt alteri quod deeſt alteri. Imperat animus recidivi, ut docet Diſſertator *pag.* 10. cum ſuis Caſuiſtis, nempe *aliquem conatum* adhibendo; idcirco non fit quod imperat, quia non TOTO *conatu*, *non toto animo* imperat. Similem laxitatem amaris lacrymis lugebat ſuo tempore S. Cyprianus lib. de lapſis. *Emerſit, fratres cariſſimi, novum genus cladis, & quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii rigorem, contra Domini, ac Dei legem temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio. Irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura.* Innumeros alios Patres lege *Tom.9.l.2.diſs.* 3. Interim audi Concilium Tridentinum ſeſs. 14. c. 2. *Plenam, & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes, ad quam tamen novitatem, & integritatem per ſacramentum Pœnitentiæ ſine* MAGNIS *noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus, ut merito pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus a ſanctis Patribus dictus fuerit.*

XXXVI. Magnos labores, ingentes fletus, totum conatum in pœnitente, potiſſimum recidivo poſt plures confeſſiones frequenter prolabente, requirunt Patres omnes, & Concilia. Contra Diſſertator, & Caſuiſtæ quos citat, exigunt *aliquem conatum, aliquam induſtriam, aliquam peccatorum diminutionem*. Hæc duo invicem hoſtiliter pugnant. Ergo doctrina Caſuiſtarum adverſatur doctrinæ Scripturarum, Patrum, & Conciliorum. Opponit Diſſertator *pag.* 17. teſtimonium P. Alphonſi Manriquez *Ord. Præd.* Sed omnes Dominicani hunc Caſuiſtam ut laxioris Ethices ſcriptorem, & omni auctoritate deſtitutum rejiciunt, contemnunt, & inter Laxiſtas collocant.

XXXVII. Ut mea minima præfert opinio, Diſputator in hac ſua diſſertatione compilavit laxiora, quæ hoc de argumento tradere Caſuiſtæ ſolent. Scribit enim pag. 30. *Notes proinde, recidivos poſſe* TOTIES QUOTIES *abſolvi, quando actu vere dolent, ac proponunt. Id Confeſſario innoteſcit ex* ALIQUO *ad emendationem conatu, qualis certe eſt reditus ad confeſſionem ex Confeſſarii præſcripto, ac propterea iidem ſpem faciunt futuræ tandem ſtabilis converſionis.* Quis hæc probet? Reditus ad confeſſionem ex præſcripto Confeſſarii veri doloris, & veræ converſionis argumentum eſt? Singulis diebus redibunt fornicatores, adulteri ad confeſſionem, dummodo *toties quoties* a ſuis adulteriis, & fornicationibus abſolutionem obtineant. *Aliquem* etiam *conatum*, ut hic repetit Diſſertator, *ad emendationem* adhibebunt, ſed *non omnem & totum*, ut Scripturæ, & Patres exigunt, ut ſua frui libidine poſſint. *Recidivi toties quoties abſolvi poſſunt quando actu vere dolent, ac proponunt.* Peregregie. At unde ſcire Confeſſarius poteſt, recidivos frequenter relabentes poſt plures confeſſiones *ſincere dolere, & vere proponere?* Dolor iſte ſupernaturalis eſt, & in ſinu cordis abſconditus, quem ſpectare Confeſſarius nequit. Ex fructibus dumtaxat emendationis, & bonorum operum colligere Confeſſarius hunc verum dolorem, & firmum propoſitum valet. Quo gravius eſt negotium, & gravioribus periculis obnoxium, eo fortior conatus, & major induſtria requiritur ad ejuſdem confecutionem. Negotium evitandi inferni, & obtinendæ æternæ gloriæ eſt omnium maximum. Ergo requirit totas vires, totum conatum, totum animum, totam mentem, ut Scripturæ ſanctæ, ut Patres omnes, & Concilia clamant. Contra laudatus Diſſertator in hac ſua diſſertatione, ſemper abſtinet ab hoc Dei ſermone, ab inculcando ſcilicet ut peccatores *toto corde, tota anima, tota mente* Deum inquirant. Sed *pag.* 10. requirit *conatum aliquem*. pag. 13. *ex aliquo conatu ad novam vitam*. pag. 27. *conatum aliquem ad emendationem*. pag. 30. *Id innoteſcit Confeſſario ex aliquo ad emendationem conatu*. pag. 33. *Sufficere ut aliquam adhibuerint operam in emendationem vitæ*. pag. 34. *Ex aliqua ipſius pœnitentis emendatione*. Ab hoc Scripturarum loquendi modo: *Convertimini ad me in toto corde veſtro in jejunio* &c. abſtinet veluti a phraſi Merbeſii, & Genneti. Et reipſa *pag.* 25. veluti errorem rejicit doctrinam de juſtificatione ſtabili, firma, & conſtanti, quam conceptis verbis docet S. Paulus. Totum conatum quem omnes Scripturæ requirunt, alto ſilentio præterit, & aliquem dumtaxat conatum, aliquam, non totam induſtriam exigit. Nec ſemel in univerſa diſſertatione requirit *totum conatum*, quia totum hunc conatum in ſuis Caſuiſtis non invenit.

XXXVIII. Venuſta ſunt quæ ſcribit Diſſertator *pag.* 34. inquiens: *Duo nunc ſuperſunt, quibus unumquemque ad calcem monitum velim. Alterum eſt ne quiſquam facile ſe abripi ſinat fuco quodam purioris Ethices, ac veteris, ut in ore nonnulli habent, inſtaurandæ diſciplinæ, & probitatis.* Flammæ Laxiſmi, ne dicam cujuſdam Epicureiſmi, à

quatuor angulis ardent. Sacramenta iis adminiſtranda eſſe qui theatra frequentant, qui inter amaſias dies noctesque ducunt, qui ludis, conviviis, vanitati, luxui continuam navant operam, quorum denique mores antichriſtiani ſunt, dummodo præteritorum criminum dolorem præferant, & ad confeſſionem accedant, docent Scriptores hujuſmodi: & ad ultimum malorum cumulum Chriſtiani iſti admonentur ne ſe abripi ſinant *fuco purioris Ethices*? Sed alia paradoxa quæ ibidem Diſſertator *pag.* 35. adjicit, reſcribamus. *Audit quis e. g. non eſſe abſolvendos prava conſuetudine laborantes: videat, ne brevi gradus inde fiat ad ſentiendum pravum habitum . . . non ſolum eſſe peccati effectum, ſed peccatum, quo actualiter manente, abſque dubio pœnitens juſtificari non poteſt. Audit, relapſos non facile abſolvendos, ſed rejiciendos a Confeſſario: caveat ne res eo tandem a nonnullis feratur, ut perſuaderi velint ſacramentum Pœnitentiæ eſſe veluti ſacramentum Baptiſmi, quod iterari non poteſt.* Pericula quæ cavenda ſuadentur Lectoribus, probabilia aliquo modo ſint oportet. Quis Catholicorum docuit, aut docet, ſacramentum Pœnitentiæ eſſe veluti ſacramentum Baptiſmi, quod iterari nequeat? Quis Catholicus aliquid quod vel remotam cum tali errore affinitatem habeat, ſcripſit? Quis propugnat, habitum vitioſum non modo effectum peccati eſſe, ſed etiam peccatum, quo *actualiter manente* juſtificari pœnitens nequeat? Spectra ergo hæc ſunt, arbitrariæ chimæræ, & inepta commenta ad tuendum Laxiſmum in moribus Chriſtianorum dominantem excogitata, & inventa. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei?* lugens repetam cum Jeremia *cap.* 9.

XXXIX. „ Alterum eſt (ſubdit ibidem) „ ne quis facile eos SS. Patrum textus ad „ rem, de qua agimus, opportune allega„ tos exiſtimet. “ Hoc conſilium ſibi applicare Diſſertator jure debet. Allegat ipſe *pag.* 13. S. Thomam in 4 *diſt.* 17. *qu.* 3. *quæſt.* 5 *ad* 2. ubi *loquens S. Doctor* (inquit Diſſertator) *de cognitione qua Confeſſarius debet cognoſcere pœnitentis* DISPOSITIONEM, *ſic habet* Ut mitiſſime loquar hæc eſt evidentiſſima falſitas, nempe S. Doctorem ibi loqui de cognitione qua Confeſſarius debet cognoſcere *diſpoſitionem* pœnitentis; ſed ſermonem habet Angelicus de cognitione peccatorum quæ pœnitens manifeſtat. Hæc ſunt verba S. Doctoris. *Alio modo per confeſſionis manifeſtationem. Et quantum ad hanc cognitionem non poteſt majorem certitudinem accipere quam ut ſubdito credat: quia hoc eſt ad ſubveniendum conſcientiæ ipſius. Unde in foro confeſſionis creditur homini & pro ſe, & contra ſe.* Meridiana luce clarius eſt Angelicum loqui de fide quam Confeſſarius adhibere debet pœnitenti ſua peccata manifeſtanti. Nec verbum ibi habet de cognitione doloris, propoſiti, ſeu diſpoſitionum pœnitentis. Ergo Diſſertator manifeſte imponit lectoribus ſuis. Adducit ibidem hunc P. Suarez de recidivo textum. *De quo propoſito credendum eſt pœnitenti, non obſtante quacumque præcedenti frequentia, & inconſtantia.* Si Confeſſarius tenetur credere pœnitenti ex animo teſtanti ſe dolere, & propoſitum habere emendationis, omnes accedentes ad tribunal pœnitentiæ abſolvendi erunt. Omnes enim ſponte accedentes ad ſacramentum teſtantur ſe dolere, & propoſitum jactant abſtinendi a peccatis. Stulti enim eſſent, niſi hæc duo oſtentarent, cum ſciant, hæc duo, dolorem nempe, & propoſitum, materiam eſſe ſacramenti. Nec eſt præſumptio in contrarium, inquit auctor Diſſertationis ibidem, *quando conſtat ex aliqua prævia emendatione, ex aliquo conatu ad novam vitam.* Aliquem conatum, aliquam præviam emendationem ſemper oſtentant pœnitentes. Immo legentes ejuſmodi Caſuiſtarum libros, aliquot diebus ante confeſſionem a peccatis abſtinent, ut *aliquem conatum* ad novam vitam, aliquam præviam emendationem perhibeant Confeſſario. Et hoc pacto univerſam vitam ſuam communiter in peccatorum circulo, & ſacramentorum frequentia ducunt.

XL. Exempla quæ de S. Franciſco Xaverio, de S. Philippo Nerio, de S. Franciſco Saleſio, de S. Andrea Avellino obtrudit, inepta omnino ſunt & extranea ad conſtituendam regulam quam ſervare Confeſſarii debeant. Lege quæ de S. Franciſco Xaverio ſcripſi *Tom.* 9. *lib.* 2. *diſſ.* 3. *cap.* 5. & de Card. Bellarmino clamante: *Non eſſet tanta facilitas peccandi, niſi eſſet tanta facilitas abſolvendi.* Omnes ſancti viri, & ſapientiores Theologi hanc facilitatem abſolvendi, & adminiſtrandi ſacramenta recidivis, & conſuetudinariis deplorant tamquam ætatis noſtræ extremam calamitatem. Et tamen ſcopus citatæ hujuſce diſſertationis eo tendit, ut approbet, & confirmet laxam diſciplinam in adminiſtrandis ſacramentis recidivis & pravis habitibus irretitis. Atque, ut hæc lugenda conſuetudo altiores radices agat,

erro-

errorum monſtra obtruduntur, quæ nec ſunt, nec ut eveniant vel leve inſtat periculum. Doctrinæ evangelicæ, quæ in peccatorum converſione requirunt, & altius inculcant totum conatum, niſum vehementem, omnemque induſtriam, traducuntur tanquam doctrinæ invectæ a Merbeſio, ab Obſtraedt, a Gennet, *aliiſque hujus notæ & ſcholæ*, inquit Diſſertator. Schola evangelica eſt quæ docet toto, non aliquo conatu, vehementi, non aliqua induſtria ſatagendum enitendumque eſſe ut quiſque a ſcelerum ſentina ſurgat, Deumque toto corde, tota anima, tota mente, totis viribus diligat. Hæc doctrina evangelica eſt, quidquid in oppoſitum clamitent Probabiliſtæ plures, quorum falſas opiniones in citata diſſertatione auctor diligenter coacervavit.

§. III.

Nonnullæ quæſtiunculæ de officio Confeſſarii, quæ praxim ſpectant, reſolvuntur.

I. QUÆST. I. *Quid in primis obſervare Confeſſarius debet confeſſiones auditurus?* RESP. Duo inter cetera ob oculos habeat Confeſſarius oportet. 1. Juſtificationem impii maximum eſſe opus Dei, Baptiſma laborioſum aquæ non frigidæ, ut primum, ſed ferventis, quæ veterem pellem excoquat, & excoriet; idque manifeſtare pœnitentibus debet. 2. Multos eſſe vocatos, paucos electos. Catervatim currunt homines ad confeſſionem, non ſecus ac ad aliquam ſolemnitatem, & videntes communiter paucis rem expediri, perfunctorie tantum negotium peragunt. Sedulo ergo, o Confeſſarii, pœnitentes inſtruite, opus juſtificationis maximum eſſe redemptionis chriſtianæ fructum. Paucos utique lucrabimini; ſed pauci electi ſunt. Omnium converſionem vos anhelate debetis; ſed ne animo deſpondeatis, ſi exiguus ſpondeat fructus. Satis vobis ſit vel unam lucrari ovem. Dei eſt animas ſanctificare; veſtrum eſt eas inſtruere, & diſponere ut aptæ evadant ad rorem cæleſtem ſuſcipiendum.

II. QUÆST. II. *Quid obſervare debet Confeſſarius in interrogatione pœnitentium?* RESP. Statum pœnitentis domini, ſervi, uxorati, judicis, advocati, magnatis, Principis, adoleſcentis, puellæ, matrisfamilias conſideret. In examine peccatorum carnalium magna opus prudentia eſt. Omnes interrogationes caſtæ ſint. Duo impedire confeſſionis integritatem queunt, malitia, & verecundia. Hæc obſtacula facile ſuperabit, ſi infinitam Dei clementiam erga peccatores; ſi paſſionem Chriſti Jeſu pro ſalvandis peccatoribus repræſentabit; ſi animos adjecerit ad vomenda monſtra, quæ animam torquent. At niſi Confeſſarius naturali acumine, & dexteritate præditus ſit, Deique adjutorio fultus, fruſtra folia implemus.

III. Interroget Confeſſarius præſertim circa primum præceptum amandi Deum, num frequenter illud implere ſtuduerint. Si deprehenderit amorem Dei prædominari in eorum cordibus, fauſta ſibi ſpondeat. Contra ſi amorem mundi, voluptatum carnalium, divitiarum regnantem ſpectaverit; abſurda multa timeat. Expendat num viva ſit eorum fides, & firma ſpes. In harum virtutum exercitio plurimos rudes inveniet. Et propterea in his præcipue inſtruere eos debet. Hæ tres virtutes theologales ſunt fundamentum, & forma chriſtiani ædificii. Si fundamenta vacillant, corruit totum ædificium.

IV. QUÆST. III. *Utrum Confeſſarius interrogare de ſocio criminis debeat?* RESP. Jam dixi ſupra, pœnitentem teneri manifeſtare complicem, occultato nomine, & habitatione, quando reperiri Confeſſarius nequit qui complicem ignoret. Ergo etiam Confeſſarius interrogare aſtringitur, quando pœnitens aut ignoranter, aut ob aliam cauſam complicem occultet. BENEDICTUS XIV. duo edidit diplomata, alterum 7. Julii 1745. cujus initium eſt, *Suprema omnium* &c. alterum 4. nonas Junii 1746. cujus initium eſt, *Ubi primum*. His decretis abuſum proſcribit Pontifex illorum Confeſſariorum qui aut blanditiis, aut minis extorquere a pœnitentibus ſolent nomen complicis prætextu eumdem corrigendi. Idcirco in regno Luſitaniæ, ad cujus Epiſcoporum preces emanarunt decreta, ſeu conſtitutio confirmans decretum primum, Confeſſarii curabant ut extra confeſſionem complicem manifeſtarent pœnitentes, ut poſſent eumdem corrigere. Quem abuſum graviſſimum Pontifex damnavit, integra conſiſtente doctrina eumdem patefaciendi, occultato nomine & habitatione, quoties neceſſitas id poſtulat.

V. QUÆST. IV. *An Confeſſarius aſtringatur admonere pœnitentes eorum quæ ignorant ſive vincibiliter, ſive invincibiliter?* RESP. Fuſo calamo hanc quæſtionem tractavi *Tom. 2, Appar. diſſ. 1. c. 4.* Paucis nunc illam expediam. P. Viva in *Cur. p. 6. q. 8. a. 5. n. 4.* hæc docet: „ Si ſperatur quod pœ-

„ nitens advertens v. g. matrimonium eſſe
„ invalidum, aut contractum quem putat
„ juſtum, eſſe injuſtum &c. ſublaturus ſit
„ ea peccata materialia; tenetur Confeſſa-
„ rius ignorantiam detegere propter bonum
„ pœnitentis, ne ſic contra legem Dei pec-
„ cet etiam materialiter. Quod ſi non ſpe-
„ retur profectus, ſed potius timeatur quod
„ peccatum materiale deinceps ſit futu-
„ rum peccatum formale; v. g. ſi ſciens
„ matrimonium eſſe invalidum, *non facile*
„ tunc abſtineret a cognoſcenda illa quam
„ conjugem putabat; in tali caſu ignoran-
„ tia non eſt amovenda, juxta illud Au-
„ guſt. in cap. *Si quis* &c. . . . . Idemque
„ docet Tamburinus ex Pellizario, quando
„ quis BONA FIDE EST IN OCCASIONE
„ PROXIMA, *nec ſperatur emendatio; vel*
„ *quando quis bona fide non reſtituit alienum*.
„ Etenim revelatio veritatis *noceret pœni-*
„ *tenti*, ſi deinde cum culpa formali rema-
„ neret in *occaſione proxima*, aut retineret
„ alienum. Nec hoc prodeſſet ei cui alie-
„ num reſtituendum eſt: quia ſupponimus
„ non dari ſpem quod reſtituatur, ſi bona
„ fides illi tollatur. "

VI. Illi bona fide alienum poſſident, contractum fenebrem juſtum exiſtimant: iſti bona fide in occaſione proxima verſantur, bona fide differunt debitorum ſolutiones. Et miniſter pœnitentiæ, qui ex officio judicis, doctoris, & medici perſonam ſuſtinet, accedentes pœnitentes ad ſuum tribunal inſtruere non tenetur? Eccur? Ne veritas revelata noceat pœnitenti. Pernicioſa ergo eſt veritas divina? Non debuit ergo Filius Dei in terram deſcendere, ut illuminaret omnes homines: debebat illos in bona fide, & ignorantia relinquere, ne fierent ex peccatoribus materialibus peccatores formales? Et tamen ipſe *Joan.* 15. clamat: *Si non veniſſem, & locutus non fuiſſem eis, peccatum non haberent*. Erat ergo invincibilis eorum ignorantia. Subdit autem Chriſtus: *Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo*. Quiſque judicet quomodo cum Evangelio componi doctrina P. Viva queat.

VII. Eamdem doctrinam docet P. Thomas Tamburinus ex Lugo *lib.* 2. *Meth. c.* 4. *n.* 3. Ideo illam tranſcribo ut ab illa ſibi cavere lectores queant. Inquit ergo Tamburinus: „ Prima regula ex Sanchez *lib.* 2.
„ *de matr. diſp.* 38. *n.* 53. Si talis ignoran-
„ tia eſt contra pœnitentem; v. g. ſi ipſe
„ crederet eſſe mortale quod hujuſmodi non
„ eſt; debet ea amoveri a Confeſſario. . . .
„ Secunda regula. Si ignorantia inculpabi-
„ lis quæcumque ſive facti, ſive juris, &
„ ſive juris divini, ſive humani, non eſt
„ contra pœnitentem (id eſt quando pœ-
„ nitens non putat eſſe mortale quod tale
„ eſt) & nihil pœnitens interrogat de hoc
„ Confeſſarium, diſtinguendum eſt. Si enim
„ Confeſſarius prævidet pœnitentem, igno-
„ rantia ablata, non difficulter relicturum
„ quod reipſa peccatum eſt, tenetur ex San-
„ chez *diſp. cit. n.* 6. veritatem aperire
„ proptum bonum pœnitentis, ne & pœni-
„ tens peccet contra legem Dei etiam *ma-*
„ *terialiter*. At ſi prævidet non relicturum,
„ potius taceat, ne in majus malum illum
„ conjiciat. Idem eſſe dicendum, *quando*
„ *quis eſt in occaſione proxima*, & non ſpe-
„ retur emendatio, docet Pellizarius *tract.*
„ *de Monial. cap.* 10. *ſec.* 3. *n* 191.

VIII. QUÆST. V. *Quid ſi Confeſſarius interrogetur a pœnitente ut veritatem eorum quæ ignorat, pandat?* RESP. Reſpondet Lugo *diſp.* 22. *ſec.* 2. *n.* 29. „ Quid vero, ſi pœnitens inter-
„ roget Confeſſarium, vel Doctorem de re
„ illa? Reſpondetur, tunc debere veritatem
„ aperire. . . . Addit vero Sanchez cum ali-
„ quibus: quando pœnitens non cum du-
„ bio, ſed ex ſcrupulo interrogaret, *poſſe*
„ *Confeſſarium tacere, vel reſpondere, quod*
„ (N. B.) *deponat ſcrupulum:* quia ſcru-
„ pulus non impedit bonam fidem, nec
„ ignorantiam invincibilem, quæ illum ex-
„ cuſat. Hoc tamen non videtur conſequen-
„ ter dici: quia etiamſi pœnitens ex ſcru-
„ pulo interroget, non poteſt Confeſſarius
„ affirmare licitum quod eſt illicitum: er-
„ go nec poterit tacere. . . . Poſſet quidem
„ Confeſſarius in illo caſu fingere ſe non
„ audiviſſe, vel non attendiſſe, vel obli-
„ tum fuiſſe reſpondere, ut ſic remaneat in
„ bona fide, quam prius habebat, non ta-
„ men ipſius auctoritate confirmata. " Fingere ergo ſe non audiviſſe, vel non attendiſſe judex, & doctor poteſt? Et qui interrogatus tacet, non præſumitur conſentire?

IX. Auctores citatos ſic urgeo. Aut ſperatis vos pœnitentes veſtros reſtituturos aliena, diſceſſuros ab occaſione proxima, relicturos contractus injuſtos; aut certo prævideris, ſi admoneantur, nihil horum præſtituros? Si primum, ipſi conceditis admonendos fore. Si ſecundum; ergo iſti non pœnitentes ſunt, ſed cæci, peſſimi, & obſtinati in viis peſſimis. Ergo imparatiſſimi ad ſacramenta. Ergo qui illos abſolvunt, tremendo ſupplicio a Chriſto prædicto ſubja-

cent:

Digitized by Google

cent: *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*: cæcus ductus, & cæcus ducens, inquit Auguſtinus. Veritas fidei eſt pœnitentes habere propoſitum debere omnia divina mandata ſervandi. Qui ita diſpoſiti, & obfirmati ſunt ut neque ſcire eadem mandata velint, habentne propoſitum iſtud? Cedo. Eccur Confeſſarius non debet manifeſtare veritatem? Ex caritate, inquiunt, erga pœnitentes, quibus veritas noxia eſt. Caritatem ergo violavit Chriſtus Dominus, ejuſque Apoſtoli, & Evangeliſtæ, qui veritates mandatorum Dei revelarunt, & explicarunt? In hæc blaſphema abſurda conjiciunt recenſitæ juniorum doctrinæ.

§. IV.

Accommodare ne Confeſſarii ſe debent opinionibus pœnitentium, relictis propriis?

I. Seraphicus Doctor S. Bonaventura *Confeſſion. c.* 4. exclamat: *O inauditum philoſophandi genus! Judex ſententiam ferre debet ad arbitrium rei; & reus judicis judicio obtemperare non tenetur?* Exclamationes iſtæ, inquiunt juniores plurimi, *Rigoriſtarum* ſunt, & *Janſeniſtarum*. Communiter enim Probabiliſtæ omnes adfirmant, Confeſſarios poſſe, & debere ſeſe accommodare pœnitentium opinionibus, relictis propriis. Quam doctrinam communi ſenſui repugnantem & *Tom.* 2. *Appar.* & ſupra etiam profligavi. Quare nunc paucis illam refutabo.

II. Supra reſcripſi teſtimonia quibus Probabiliſtæ evincunt, poſſe Confeſſarium dirigere pœnitentem ſecundum opinionem quam ipſe Confeſſarius falſam eſſe certo ſibi perſuadet, inquit Laynianus, cujus verba dedi, ſupra *Tom.* 1. *lib.* 1. præſertim ſi hæc opinio ſit *favorabilior & optatior* pœnitenti. *Si una opinio doceat* (inquit P. Viva q. 7. a. 2. n. 6.) *pœnitentem teneri ad reſtitutionem, & removendam talem occaſionem, ac acceptandam talem pœnitentiam; altera opinio doceat non teneri*; NON *poteſt abſolutio negari, ſi pœnitens ſequatur opinionem ſibi* FAVORABILEM, *dummodo probabilem*; *etiamſi Confeſſarius ſit in opinione contraria*. Heinc eſt quod P. Gobat, & P. *La-Croix* advertunt Confeſſarium, ut non habeat tantum *unam doctrinam*, ſed *plures ſententias*. Quod ſi Confeſſor minus experrectus ſit, & in crumena mentis ſuæ non habeat has plures ſententias, tunc pœnitentes ipſi antequam accedant ad Confeſſarium legere poſſunt Leandrum, Zanardi, Eſcobarium, Gobat, La-Croix, Dianam, Bonacinam, in quorum libris ſuper qualibet fere materia invenient opiniones probabiles contrarias, ut ſeligant ſibi *favorabiliores & optatiores*. His opinionum præſidiis adeant Confeſſarium, cui exponant has opiniones; & ſecundum iſtas abſolvi debent.

III. Si chriſtianæ Religionis hoſtis hæc legat, ea ut *fabulationes* deteſtabitur, & Religionem Chriſti ut vanum commentum repudiabit. Verum nos ipſius Chriſti teſtimoniis hæc rejicimus. Clamat Chriſtus Dominus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent*: & Marc. 13. *Cum audieritis bella, & opiniones bellorum, ne timueritis. Oportet hæc fieri, ſed nondum finis*. Quid quod in ipſo veteri Teſtamento hæc oppoſitarum opinionum paradoxa abominatus Deus eſt. Prov. 20: *Abominatio eſt apud Deum pondus & pondus. Statera doloſa non eſt bona*. Opinionum pondera alia majora, alia minora. Pondera autem minora, & minus probabilia per Michæam *c.* 6. Deus deteſtatur. *Menſura minor iræ plena. Numquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſacelli pondera doloſa*. Si doloſa opinionum pondera non ſunt illa quæ judex ipſe judicat minora, & falſa, & tamen iſtis falſis ponderibus adminiſtrat ſacramenta, & Dei theſauros; quænam erunt? Ut ipſe judices, quam ſit hoc ſiſtema rationi oppoſitum, audias velim quæ ſequuntur.

IV. Accedit ad Confeſſarium *Cinthia amaſia* doctrina lumine naturali imbuta, quæ obligationem oſtendit ſe ſeparandi ab amaſio. Refugit tamen ſeparationem. Dimittitur ſine abſolutione. Accedit *amaſius Sempronius* opinione caſuiſtica contraria armatus, quæ non obligat ad ſeparationem. Abſolvitur amaſius. Sibi mutuo occurrunt in conſueta converſatione amaſii, & amaſiunculæ, & alloquia inſtituunt. Te ne Confeſſarius abſolvit? Utique. Quid? Mihi abſolutionem negavit. Quid pœnitentiæ tibi dedit? Jejunia quatuor, eleemoſynas, & hoſpitalium viſitationes. Acceptaſti ne talem pœnitentiam? Ecquomodo non? Ego nolui eam acceptare. Noluiſti? & te abſolvit? Certe. An non ſumus in delicto & circumſtantiis pares? Scilicet. Quæ ergo tantæ diverſitatis cauſa, ut tu abſolutus in Paradiſum aſcendas; ego ſine abſolutione in orcum præceps corruam? Revela arcanum. Ecce. Tu non legiſti Dianam, Leandrum, Zanardi, Tamburinum, Viva, La-Croix docentes impertiendam eſſe abſolutionem. Con-

Digitized by Google

tra ego legi. Repræſentavi Confeſſario opinionem *vere probabilem*, *mihi favorabiliorem*, *& optatiorem*, quia eam defendunt plures, & graves auctores, ut ſunt Lamas, Stoz, Totdſ, Burgaber, aliique. Gratias tibi ago. In poſterum antequam ad tribunal confeſſionis accedam Caſuiſtas benigniores revolvere volo, donec inveniam opinionem *vere probabilem*, *& mihi favorabilem*. Tum Confeſſarium adibo. Et ſi pœnitentiam moleſtam mihi imponet, ſi ad reſtitutionem, ad ſeparationem ab occaſione proxima me urgebit, intrepide reſpondebo, Non teneor, nolo. En opinionem mihi favorabilem, quæ me liberat a tanto onere. Sed antequam me tanto diſcrimini committam, oro te obteſtorque ne me decipere velis. Verum ne reipſa eſt quod narraſti? Veriſſimum. Ecce iterum verba Laymani, Viva, & aliorum. *Si una opinio doceat pœnitentem teneri ad reſtitutionem, ad removendam* (N. B.) *talem occaſionem, acceptandam talem pœnitentiam; altera opinio doceat* NON *teneri*; NON *poteſt abſolutio* NEGARI, *ſi pœnitens* (N. B.) *ſequatur opinionem* FAVORABILEM, *dummodo probabilem*, *etiamſi Confeſſarius ſit in opinione contraria*. Intellexiſti? Intellexi. Prope me beaſti. Modo modo pergam ad bibliopolam, plures Caſuiſtas empturus, & emptura, legendos priuſquam ad Confeſſarium accedam. Tantum mihi arcanum hactenus ignotum erat. Nunc. . . . Siſte calamum. Satyram ſcribis. Utinam utinam ſatyra eſſet, & non ſimplex & germana hiſtoria, quam ideo repræſentavi, non ut auctoribus detraham, ſed ut Chriſtianorum æternæ ſaluti ſuccurram. Libri publici juris ſunt: auctores ſibi gloriæ vertunt hoc ſiſtema propugnare. Hæc ſunt illotum principia. Illi bona fide firmiter judicarunt eſſe veta. Adverſarii, qui muſſitant nos detrahere Caſuiſtis, dum abſurda quæ ſiſtema probabiliſticum conſequuntur neceſſario, in medium exponimus, aut credunt hæc eſſe abſurda, aut ſecus. Si primum; deteſtentur ergo ipſi hoc ſiſtema, quod auctores verum crediderunt, atque nullam ſubeunt notam, etiamſi falſum eſſet. An non omnes homines errare queunt? Si ſecundum, nempe ſi judicant hæc non eſſe abſurda, ſed veritates; hoc patefaciant, & me ignorantiæ arguant. Et ſic ſalva, & integra omnia ſunt.

V. Cedo. Quid ſi in foro, ſi in tribunali, ubi lites civiles reſolvuntur, tales obtinerent opiniones? Quid tum eſſet de humana ſocietate? Judex rerum temporalium ex doctrina Eccleſiæ aſtringitur judicare ſecundum probabiliorem doctrinam: & judex ſalutis æternæ poteſt judicare ſecundum opinionem minus probabilem, quam abſolute falſam judicat? Immo tenetur ſe accommodare peccatorum opinionibus probabilibus, quas judex iſte vices Dei gerens, judicat falſas? Si hæc non ſunt inaudita paradoxa, quænam erunt? Ita imbecillitati meæ videtur: ceterum judicium meum ſubjicio doctioribus, & ſuperioribus.

§. V.

Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius in concedenda, aut differendâ abſolutione.

I. PLura hac de re ſcripſi *Tom. 9. lib. 2. diſſ. 3. c.* 10. paucis nunc rem perſtringam. Et primo repeto quod ſæpius dixi. Manſuetudine, patientia, & clementia præditus ſingulariter Confeſſarius ſit oportet, præcipue dum differenda abſolutio eſt. Abſit ut pœnitentes aſpere, & ruſtice rejiciat; ſed ſingulari benignitate (& hæc eſt vera benignitas) debet perſuadere pœnitenti, illum capacem non eſſe in tali ſtatu abſolutionis. Quoniam medicina hæc cæleſtis non ſalubris, ſed mortifera illi eſſet. Eidem repræſentet vulnerum profunditatem, morbum inveteratum, præteritas confeſſiones cum frequenti, & fere continuo relapſu conjunctas, nullas fuiſſe, & ſacrilegas. Neceſſitatem patefaciat ſe ſe diſponendi, & præparandi jejuniis, eleemoſynis, precibus ad tantum ſacramentum. Oſtendat eidem, quæ fuerunt ſuorum relapſuum cauſæ, quæ occaſiones, quæ illicia, a quibus omnibus ſe removere debet, & anguſtam viam ingredi. Benignus ſit in differendà abſolutione donec videat argumenta converſionis, & ſinceræ voluntatis mutandi vitam.

II. Conſuetudinarios nec prima vice abſolvat. P. La-Croix *lib. 6. p. 2. n.* 1820. inquit: „ Confeſſarius poteſt abſolvere conſuetudinarium prima vice, qua ſe accuſat de peccato ſuæ conſuetudinis, *licet nulla adhuc emendatio* præceſſerit, *dummodo eam ſerio proponat, præcipue ſi ultro nemine cogente ad confeſſionem venerit*, ut habet communiſſima contra *Huigens*, *Gabrielem*, *Opſtraedt*, *& alios Rigoriſtas*. Ratio eſt, *quia ſic confitens eſt rite diſpoſitus*, *& dat ſpem emendationis* &c. " P. La-Croix *Rigoriſtas* vocat qui decreta pontificia implent. Sint Rigoriſtæ nec ne Huigens, Gabriel, Opſtraedt, nihil ad me attinet. Illud aſſe-

ro

ro, doctrinam P. La-Croix parum, aut nihil diſtare a theſi 60. damnata ab Innoc. XI. *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem*. P. La-Croix aſſerit, quod qui ultro & libere confitetur, *ſit rite diſpoſitus*. Si hoc verum eſſet, communiter Chriſtiani confitentes juſtificarentur, quia libere accedunt ad confeſſionem. Vide plura *Tom. 9. lib. 2. diſs. 3. cap.* 10. interim cave ab hac doctrina, quam judico falſam.

III. Qui frequenter relabuntur in peccatum pollutionis voluntariæ, ſuntne abſolvendi? P. Sporer 3. p. c. 2. ſec. 4. §. 3. n. 330. reſpondet: *Redire cum iiſdem peccatis de ſe non eſt ſignum deeſſe verum dolorem, & propoſitum emendationis; certe non magis quam ſi rediret cum aliis novis diverſis, ſed ſolum eſt ſignum fragilitatis humanæ in tali homine*. Hanc doctrinam propugnatam a *P. La-Croix* ſupra refutavi. Signum ergo emendationis produnt qui incidunt in nova peccata? Sed quod magis dolet, eſt quod ejuſmodi doctrina dilatatur a diſcipulis horum Caſuiſtarum in libellis vulgari idiomate editis, ut patet in opella inſcripta *Pratica di confeſſare* &c. *diretta principalmente a Parrochi, e Confeſſori delle ville*, edita Romæ 1737. in qua *pag.* 115. deſcripta doctrina villarum Parochis, & Confeſſariis porrigitur. Juxta iſtos auctores, ut recidivi, & habituati facilius obtineant abſolutionem, perpetrent peccata diverſæ ſpeciei, & tunc abſque difficultate admittentur ad ſacramenta. Quando, ſubdit P. Sporer ex Gobat, *notatur aliquis profectus, ſeu aliqua imminutio peccatorum, habenda eſt patientia. Ipſa enim immunitio peccatorum eſt ſignum propoſiti*. Habenda ſane eſt patientia. At in quo ſita eſt patientia? In facili abſolutionis conceſſione? Annuo, ſi abſolutio iſta eos ſanet. Patientia, & miſericordia hæc auget, non curat morbum. Quod interdum imminuantur peccata, aliunde quam ex vero propoſito proficiſcitur. Omnes ſuadent ſacramentorum frequentiam pro hoc vulnere medendo. At illos ſic urgeo. De fide eſt ſacramentum Pœnitentiæ peccata delere, animam ſanctificare. Euchariſtia velut cæleſte pabulum Chriſtianum ſaginat, roborat, ſpiritum impuritatis extinguit. Ergo qui hæc ſacramenta recipiunt, & nihilominus in eadem peccata, non caſu aliquo inopinato, non per accidens aliqua urgente occaſione, ſed frequenter recidunt, effectus horum ſacramentorum non experiuntur. Ergo ſacrilegia perpetrant. Quid ſi ejuſmodi polluti Sacerdotes eſſent, qui quotidie celebrarent? Iſtis ne ſacramentorum frequentia opportunum remedium?

IV. Experientia didici benignitatem facilis abſolutionis erga iſtos ſævitiam eſſe immanem. Ipſe pluries peccavi nimia benignitate abſolutionis impertitæ. Infirmitatem hanc omnium difficillimam eſſe fatentur omnes. Quid ergo agendum? Dicam quod ſentio, & aliorum judicio ſubjicio.

V. Conſuetudinarii qui verſantur in occaſione proxima ex doctrina Eccleſiæ ſacramentorum frequentia non curantur, ſed occaſionis derelictione. Similiter iſti non ſacramentorum frequentia, ſed habitus eradicatione ſanandi ſunt. Intima eſt occaſio hæc, & ipſi naturæ inſita. Eo modo quo exterior derelinqui nequit. Quomodo ergo? Carnis crucifixione, jejuniis, precibus, ciliciis, humicubationibus, diſciplinis, eleemoſyna, & ſegregatione ab omnibus mundi illecebris. Difficilia hæc ſunt. Difficillima, quia difficillimæ curationis morbus eſt. Ejuſmodi infirmum ſic alloquere. Quid miſer ageres medio in mari conſtitutus furentibus undis & procellis, cælo tonante & fulminante, tempeſtate ſæpius exagitante, & naufragio jam jam ad te deglutiendum imminente? Quid, inquam, ageres? Merces, pecunias, veſtes, & omnia projiceres, ut nudus portum arriperes. In funeſtiori, ſæviorique tempeſtate verſaris. Gehenna aperta eſt, ſuper latera inferni ambulas, furor divinæ vindictæ, quæ a tanto tempore flagellum diſtulit, jam jam ictum intorquet. Niſi omnium vitiium conatu, quo utereris in declinando corporis naufragio, utaris in hac expellenda lepra fœtidiſſima, & ipſis viſceribus & ſanguini hærente, actum de tua ſalute eſt. Deſperationis ergo laqueo me jugulas? In deſperationem ne te conjicerem, ſi in dicto corporis naufragio conſtituto tibi ſuaderem ut omnibus abjectis contenderes & niteneris portum nudus & ſemivivus tenere? Immo tu miſer de ſalute tua deſperare obſtinate vis, qui tanta obrutus mortifera peſte eam expellere recuſas. Difficillima præſcribo remedia? Verum habet. At diuturna experientia didici hunc morbum putridum aliis remediis non curari. Cedo. Quid difficilius quam projicere merces, theſauros, veſtes ipſas, ut corporis nau-

Digitized by Google

naufragium evadas? Difficiliora hæc ſunt, quam quæ ego præſcribo, ut animæ naufragium declines. Vis ergo ſanari? Paradiſus apertus eſt. Chriſtus expanſis brachiis te expectat. Potes ejuſdem adjutus gratia, ſi vis. Sed neceſſaria eſt deliberatio vehementiſſima, atque fortiſſima ſupra quam explicari poteſt. Requiritur univerſalis magnanima & robuſta mutatio integræ vitæ. Conatus illos adhibere debes quos exereres ad corporis naufragium vitandum, & flammarum ardentium fornacem. Remedium efficax in hoc vertitur ut perſuaſum iſtis ſit, nunquam ſe emendaturos niſi difficillimo, & violento labore, gemitu, planctu, jejunio, cinere, & cilicio. Si ſemel portum emendationis poſt duorum aut trium menſium intervallum ſeveræ pœnitentiæ attigeris, feliciſſime triumphabundus ambulabis viam arctam Domini noſtri Jeſu Chriſti, non ſecus ac ille qui naufragium corporis evaſit. Tentationem ictus aliquos patieris; ſed feliciter eos exſuſſlabis, & deridebis.

VI. His peractis, tum abſolutionem impertimini o Confeſſarii, & ſacramentorum frequentia, aliiſque pietatis operibus confirmate, & roborate convaleſcentes. Credite, credite, abſolutionum facilitate fovetur hæc peſtis, non ſanatur. Paucos utique lucrabimini, quia pauci ſunt electi. Sed cavete ne dum nimia & crudeliſſima benignitate ſalvare iſtos ſues continenter ſe ſe in luto libidinis revolventes contenditis, æternum pereatis ipſi. Advertite vafros iſtos eſſe & verſutos. Se abſtinere ſolent a pollutionibus per unam & alteram hebdomadam, ut vobis eripiant abſolutionem. Obſervate ergo omnia ne decipiamini, & decipiantur ipſi, qui ex facilitate abſolutionum anſam peccandi arripiunt.

VII. Debitoribus moroſis abſolutio non impertiatur, niſi prius debita ſolvant, cum poſſint, & aliena reſtituant. Prætextus & excuſationes difficillime admittantur. Communiter illi debitis gravati ſunt qui poſſunt, & nolunt ſolvere. Pauperibus nemo fidit pecuniam ſuam: neque merces iis dantur, niſi protinus ſolvant. Divites ſunt illi qui opprimunt mercatores, & artifices, ut luxum, faſtum, & ambitionem foveant.

VIII. Feminis quoque vanis, ambitioſis luxum & pompas ad ipſum tribunal deferentibus ſuſpendatur abſolutio, & præſertim illis expudoratis, quæ nuda ubera oſtentant, quæ cum viris ſine neceſſitate converſantur, quæ munuſcula & munera ab amaſiis recipiunt. Audite S. Carolum Borromæum in *Inſtruct. Conf.* ubi rem hanc ſuſe explicat. *Nec etiam abſolvant qui in veſtium ſplendore, aut ſuperfluo corporis ornatu mortaliter peccant. Et quia hodie ſæculi pompæ & vanitates ad ſummum creverunt potiſſimum ex* CULPA CONFESSARIORUM, *qui ab hoc peccato pœnitentes ſuos inconſideratius* (N. B.) *abſolvunt, & nullum fortaſſis ea de re ſcrupulum ipſis movent.* Si plura cupis, conſule *Tom. 9. lib. 2. diſſ. 3. c. 10.*

CAPUT IV.

De ſigillo confeſſionis.

I. QUÆST. I. *Quo jure Confeſſarii cuſtodire ſecretum eorum quæ audierunt in confeſſione, debent?* RESP. Triplici, naturali, divino, & eccleſiaſtico, ut docent omnes. Contra hæc tria jura peccaret violator. Hoc ſigillum oritur ex ſola confeſſione ſacramentali, qua pœnitens bona fide ſua peccata Sacerdoti manifeſtat ad obtinendam abſolutionem, quamvis ob indiſpoſitionem pœnitentis, aut defectum juriſdictionis Confeſſarii abſolutio non impertiatur. Si quis confiteretur alicui ſe fingenti Sacerdotem, iſte obnoxius ſigillo eſſet.

II. Si quis fingeret confeſſionem, & ſub confeſſionis larva provocaret ad turpia, aut injuriis afficeret Sacerdotem, vel aliquod crimen Sacerdotis miniſterio pertentaret, nullum hinc orietur ſigillum. Similiter quando aliquid communicatur ſub ſigillo confeſſionis, etiamſi flexis genibus dicatur *Confiteor*, non oritur ſigillum ſacramentale, ſed tantum naturale. Ex ſola itaque confeſſione ordinata ad obtinendam abſolutionem ſuo tempore opportuno dandam, oritur ſigillum ſacramentale.

III. QUÆST. II. *Quam gravis ſit ſigilli cuſtodia, & an liceat aliquo in caſu illud violare?* RESP. Graviſſima eſt iſtius ſigilli cuſtodia, triplici jure, ut dictum eſt, impoſita. Nullo unquam in caſu ſive privato, ſive publico licitum eſt illud aperire, etiamſi ſubeunda mors eſſet, & periclitaretur univerſus orbis. Materia iſtius ſigilli ſunt ſingula peccata ſive mortalia, ſive venialia determinata in confeſſione manifeſtata. Summa prudentia & cautione hoc ſigillum cuſtodiendum eſt.

IV. QUÆST. III. *Poteſt ne Confeſſarius loqui de auditis in confeſſione ex licentia pœnitentis?* RESP. Certum eſt pœnitentem poſſe im-

Digitized by Google

impertiri licentiam dictam Confeſſario, cum ſigillum ſit in ſavorem ejuſdem pœnitentis. Quare ſicut pœnitens ſe ipſo manifeſtare ſua peccata valet; ita poteſt alteri licentiam concedere id præſtandi. Hæc autem pœnitentis licentia debet eſſe libera, expreſſa; nec ſufficit interpretativa, vel præſumpta. Interdum pœnitens ſub gravi tenetur hanc licentiam concedere, ut ad avertendum aliquod grave malum imminens Reipublicæ, aut alteri.

V. Quæcumque peccata etiam publica in confeſſione manifeſtata cadunt ſub ſigillo. Hinc Confeſſarius audiens peccata alicujus damnati ad mortem propter furta, homicidia, blaſphemias, hæreſes &c. nequit hæc crimina revelare ut in confeſſione audita. Si aliunde novit, loqui, ut ceteri, data occaſione poterit. Quare Parochus poteſt & debet ſuum parochianum, quem novit publicum feneratorem, vel concubinarium rejicere a communione, quamquam ad hoc cavendum parochianus eidem ficte confiteatur.

VI. Quæst. iv. *Quid reſpondere Confeſſarius debet rogatus an audierit confeſſionem meretricis, concubinæ &c.?* Resp. Reſpondere debet ſe audiviſſe ejuſdem confeſſionem, ſuoque officio functum eſſe. Quid ſi meretrix ſchedam ſeu teſtimonium confeſſionis peteret? Negant dandam eſſe aliqui. Sed hæc opinio mihi falſa eſt. Confeſſio facta eſt, ut ſupponitur. Si Confeſſarius diceret, ſe eam non abſolviſſe, frangeret ſigillum, ut omnes fatentur. Negans ſchedam reipſa dicit, ſe eam non abſolviſſe. Cedo. Cur neganda eſt hæc ſcheda? Quia meretrix non fuit abſoluta? Si hæc ratio conſiſteret, nullum eſſet ſigillum, niſi cum abſolutio impertitur; quod eſt manifeſtus error. Danda ergo ſcheda eſt confeſſionis auditæ, quia hoc non eſt teſtimonium abſolutionis.

VII. Quæst. v. *Poteſt ne Confeſſarius dicere, in tali oppido, communitate, collegio gravia crimina patrari, dum ea in confeſſione audivit?* Resp. Frangeret procul dubio ſigillum, dum de tali oppido, civitate, communitate crimina gravia panderet. Si tamen civitas ampla, & populoſa eſſet, non crederem ſigillum violari. Quando ergo oppidum, ſive civitas parva eſt, tum ſigillum violatur, quia & ſcandalum oritur, & facile deprehendi poſſet, quis talia enormia crimina patravit. Qui de collegio, conventu crimen auditum in confeſſione revelaret, ſigillum frangeret, quia inſamaret talem ordinem. Tacendo Confeſſarius nunquam peccat. In locutione ſemper periculum adeſt. Cohibeat ergo linguam ſuam.

VIII. Nec cum ſuo pœnitente de auditis in confeſſione loqui Confeſſarius poteſt abſque expreſſa ejuſdem licentia. Si ipſe pœnitens loqui ſponte incipiat, expreſſa intelligitur licentia. Continuo poſt datam abſolutionem poteſt monere, hortari, corrigere pœnitentem, quia judicium ſacramentale adhuc perſeverat.

IX. Confeſſarius nequit uti notitia habita in confeſſione ad exteriorem gubernationem. Clemens VIII. an. 1594. prohibuit Regularibus ne confeſſionis notitia utantur ad regimen exterius. Quod decretum confirmavit Urbanus VIII. *conſt.* 26. Quare infertur 1. non poſſe Confeſſarium a ſacrificio abſtinere, fugere, quando cognovit in confeſſione ab aliquo criminis ſocio ſibi parari inſidias, venenum infuſum in calice, ſi delicti complices conjicerent ab aliquo ſociorum revelatum crimen eſſe. 2. Nequit Confeſſarius denegare Euchariſtiam, vel benedictionem matrimonii pœnitenti coram uno, vel alio teſte id poſtulanti, etiamſi denegarit eidem abſolutionem. 3. Non poteſt ſacris interdicere Sacerdotem ſubditum, aut rejicere canonice electum propter crimina in confeſſione detecta, neque vitare excommunicatum propter occiſionem Clerici in confeſſione manifeſtatam.

X. Maritus invita uxore ſuſcipit Sacerdotium. In articulo mortis uxoris confeſſionem audiens intelligit matrimonium ſuum eſſe invalidum, & nullum. Fictitia uxor convaleſcit. Debitum petit, debet ne maritus Sacerdos reddere, cum ficta uxor ſcit eum non reddere ob confeſſionem auditam? Caſus iſte chimæricus eſt. Si contingeret, deberet Confeſſarius petere facultatem colloquendi cum ea, ſi convaleſceret, & fictum matrimonium reſcindere. Quid ſi renueret? Non eſſet abſolvenda utpote indiſpoſita, quia parata vivere in concubinatu. Quid ſi abſque abſolutione convaleſceret? Hypotheſes iſtæ arbitraria commenta ſunt. Si hypotheſis occurreret, confugiendum ad Deum eſſet, qui nunquam innocentem tentari ſupra id quod poteſt permittit. Sed repeto caſum chimæricum eſſe.

XI. Quæst. vi. *Quomodo ſe gerere Confeſſarius debet quando interrogatur de auditis in confeſſione?* Resp. Si Confeſſarius abſolute interrogetur, poteſt abſolute reſpondere ſe neſcire, etiam adjecto ſacramento, quia præ-

præſumitur non interrogari ut Confeſſarius. Quid ſi verſutus interrogator peteret ut panderet ea quæ ut Confeſſarius ſcit? Tum intrepide Confeſſarius reſpondere debet, interrogationem indignam eſſe, & rejicere interrogatorem ut hominem iniquum. Plures alii caſus diſcuti ſolent de hoc ſigillo; ſed quia obvii ſunt, & nullius difficultatis, illos prætereo. Confeſſarius ſevera, & prudenti linguæ cuſtodia omnes reſolvet.

XII. QUÆST. VII. *Quinam teneantur ad hoc ſigillum?* RESP. Præter omnes Confeſſarius ſive legitimos, ſive fictos, tenentur omnes interpretes quorum ope utuntur pœnitentes, ut manifeſtent Sacerdoti peccata ſua. Adſtantes quoque huic ſigillo ſubjecti ſunt, cum abſque eorum præſentia fieri confeſſio nequeat, ut in communi naufragio, vel peſte contingit. Similiter qui audiunt vel caſu, vel induſtria peccatum confitentium ſacramentaliter, ſervare ſigillum hoc tenentur, ſicut & conſiliarii, quibus ex neceſſitate manifeſtatur perſona pœnitens, & ſuperiores a quibus petitur facultas pro reſervatis.

CAPUT V.

De ſollicitatione.

I. PLura diplomata ediderunt Romani Pontifices Paulus IV. an. 1561. Pius IV. an. 1564. Clemens VIII. 1592. Paulus V. 1608. Gregorius XV. 1622. adverſus Confeſſarios ſollicitantes, onuſque impoſuere eoſdem denuntiandi ad ſacræ inquiſitionis tribunal. BENEDICTUS XIV. an. 1741. conſtitutionem edidit, cujus initium eſt *Sacramentum Pœnitentiæ*: in qua omnia quæ deſiderari poſſunt, reſolvuntur perſpicuitate ſumma. Integram illam exhibeo.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

,, Sacramentum Pœnitentiæ, quam ſecundam poſt naufragium deperditæ gratiæ tabulam ſancti Patres apte nuncuparunt, Nos licet immerentes ad univerſi dominici gregis curam ſuperna diſpoſitione vocati omne ſtudium, & paſtoralem ſolicitudinem adhibere tenemur ne, quod poſt amiſſam Baptiſmi innocentiam datum eſt divina benignitate perfugium, per dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverſe utentium malitiam naufragis ac miſeris peccatoribus luctuoſum evadat exitium; & quod in ſalutem, & curationem animarum a Deo, qui dives eſt in miſericordia, inſtitutum eſt, execrabili ſceleſtorum quorumdam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

,, §. I. Dudum quidem a fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædeceſſore noſtro per ſuas litteras in forma Brevium ſub datum Romæ apud S. Mariam Majorem die XXX. Auguſti MDCXXII. Pontificatus ſui anno ſecundo, ſapienter proviſum fuit contra quoſcumque Sacerdotes audiendis Confeſſionibus deputatos ad turpia, & inhoneſta ſolicitantes; & deinceps ſucceſſivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura ſubinde a Congregatione Vener. Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium adverſus hæreticam pravitatem generalium Inquiſitorum ſub die XI. menſis Februarii anno Domini MDCLXI. prodierunt decreta, & a rec. mem. Alexandro P. P. VII. pariter Prædeceſſore noſtro in Congregatione generali Sanctæ Romanæ univerſalis Inquiſitionis die XXIV. Septemb. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab evangelica veritate, & ſanctorum Patrum doctrina alienas & diſſonas propoſitiones, ſexta videlicet, & ſeptima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt. Nos itaque mature perpendentes quanti momenti ſit ad æternam animarum ſalutem ea ubique exacte obſervari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem S. Eccleſiæ Dei retinendum intereſſit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ ſacramento nefarie abutentes pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro piſce ſerpentem, pro medicina venenum porrigant, ſed animo ſecum recolentes, ſe a Chriſto Domino Præſides, & Judices animarum conſtitutos, ea ſanctitate, quæ ſublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum ſacramentum adminiſtrent; motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra præfatas Litteras hujuſmodi, ac omnia, & ſingula decreta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata apoſtolica auctoritate tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illiſque omnibus, & ſingulis inviolabilis apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus; atque etiam, quatenus opus ſit, denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquiſitori-

,, bus,

,, bus, & locorum ordinariis omnium regno-
,, rum, provinciarum, civitatum, dominio-
,, rum, & locorum univerſi Orbis Chriſtia-
,, ni, in ſuis reſpective diœceſibus, ut di-
,, ligenter, omnique humano reſpectu poſt-
,, poſito, inquirant, & procedant contra
,, omnes, & ſingulos Sacerdotes tam ſæcu-
,, lares, quam regulares quomodolibet exem-
,, ptos, ac Sedi Apoſtolicæ immediate ſub-
,, jectos, quoromcumque Ordinum, Inſtito-
,, torum, Societatum, & Congregationum,
,, & cujuſcumque dignitatis, & præeminen-
,, tiæ, aut quovis privilegio, & indulto mu-
,, nitos, qui aliquem pœnitentem, quæcum-
,, que perſona illa ſit, vel in actu ſacra-
,, mentalis confeſſionis, vel ante, vel imme-
,, diate poſt confeſſionem, vel occaſione,
,, aut prætextu confeſſionis, vel etiam ex-
,, tra occaſionem confeſſionis in confeſſio-
,, nali, ſive in alio loco ad confeſſiones au-
,, diendas deſtinato, aut electo cum ſimu-
,, latione audiendi ibidem confeſſionem, ad
,, inhoneſta, & turpia ſolicitare, vel pro-
,, vocare, ſive verbis, ſive ſignis, ſive nuti-
,, bus, ſive tactu, ſive per ſcripturam, aut
,, tunc, aut poſt legendam tentaverint, aut
,, cum eis illicitos, aut inhoneſtos ſermo-
,, nes, vel tractatus temerario auſu habue-
,, rint; & quos in aliquo ex hojuſmodi ne-
,, fariis exceſſibus culpabiles repererint, in
,, eos pro criminum qoalitate, & circom-
,, ſtantiis ſevere animadvertant per condi-
,, gnas pœnas juxta memoratam Gregorii
,, prædeceſſoris Noſtri conſtitutionem, quam
,, hic de verbo ad verbum pro inſerta ha-
,, beri volumus: dantes etiam, ſi opus ſit,
,, & rurſus concedentes facultatem, ne de-
,, lictum tam enorme, & Eccleſiæ Dei in-
,, joriosum remaneat ob probationum defe-
,, ctum impunitum, jam alias in præfata
,, conſtitutione tributam procedendi cum
,, teſtibus etiam ſingularibus, dummodo præ-
,, ſumptiones, indicia, & alia adminicula
,, concurrant.

,, §. 2. Meminerint præterea omnes &
,, ſinguli Sacerdotes ad confeſſiones audien-
,, das conſtituti teneri ſe, ac obligari ſuos
,, pœnitentes, quos noverint, fuiſſe ab aliis,
,, ut ſopra, ſolicitatos, ſedulo monere juxta
,, occurrentium caſuum circumſtantias de ob-
,, ligatione denuntiandi Inquiſitoribus, ſeu
,, locorum Ordinariis prædictis perſonam,
,, quæ ſolicitationem commiſerit, etiamſi Sa-
,, cerdos ſit, qui juriſdictione ad abſolutio-
,, nem valide impertiendam careat, aut ſo-
,, licitatio inter Confeſſarium, & pœniten-
,, tem mutua fuerit, ſive ſolicitationi pœ-
,, nitens conſenſerit, ſive conſenſum mini-
,, me præſtiterit, vel longum tempus poſt
,, ipſam ſolicitationem jam effluxerit, aut
,, ſolicitatio a Confeſſario, non pro ſe ipſo,
,, ſed pro alia perſona peracta fuerit. Ca-
,, veant inſuper diligenter Confeſſarii, ne
,, pœnitentibus, quos noverint jam ab alio
,, ſolicitatos, ſacramentalem abſolutionem
,, impertiant, niſi prius denuntiationem præ-
,, dictam ad effectum perducentes delinquen-
,, tem indicaverint competenti judici; vel
,, ſaltem ſe, cum primum poterunt, dela-
,, turos ſpondeant, ac promittant.

,, §. 3. Et quoniam improbi quidam ho-
,, mines repetiontur, qui vel odio, vel ira,
,, vel alia indigna cauſa commoti, vel alio-
,, rum impiis ſuaſionibus, aut promiſſis,
,, aut blanditiis, aut minis, aut alio quo-
,, vis modo incitati, tremendo Dei judicio
,, poſthabito, & Eccleſiæ auctoritate con-
,, tempta, innoxios Sacerdotes apud Eccle-
,, ſiaſticos judices falſo ſolicitationis inſimu-
,, lant: ut igitur tam nefaria audacia, &
,, tam deteſtabile facinus metu magnitudi-
,, nis pœnæ coerceatur, quæcumque perſo-
,, na, quæ execrabili hujuſmodi flagitio ſe
,, inquinaverit, vel per ſeipſum innocentes
,, Confeſſarios impie calumniando, vel ſce-
,, leſte procurando, ut id ab aliis fiat, a
,, quocomque Sacerdote quovis privilegio,
,, auctoritate, & dignitate munito, præter-
,, quam a Nobis, noſtriſque ſucceſſoribus,
,, niſi in fine vitæ, & excepto mortis ar-
,, ticulo, ſpe abſolutionis obtinendæ, quam
,, Nobis, & ſucceſſoribus prædictis reſerva-
,, mus, perpetuo careat.

§. 4. Demum magnopere cupientes a ſa-
,, cerdotalis judicii, & ſacri Tribunalis ſan-
,, ctitate omnem turpitudinis occaſionem,
,, & ſacramentorum contemptum, & Eccle-
,, ſiæ injuriam longe ſubmovere, & tam exi-
,, tioſa hujuſmodi mala prorſus eliminare,
,, &, quantum in Domino poſſumus, ani-
,, marum periculis occurrere, quas ſacrilegi
,, quidam dæmonis potius, quam Dei mi-
,, niſtri, loco eas per ſacramentum Creatori
,, ſuo, ac noſtro reconciliandi, majori pec-
,, catorum mole onerantes in profundum ini-
,, quitatis barathrum nefarie ſubmergunt,
,, nonnullorum Venerabilium Fratrum No-
,, ſtrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquo-
,, tum in Theologia Magiſtrorum conſilio
,, deſuper adhibito, accedentibus quoque ite-
,, ratis plurium Epiſcoporum ſupplicationi-
,, bus, hac noſtra in perpetuum valitura

,, ſan-

Digitized by Google

„ ſanctione, quemadmodum a pluribus Epi-
„ ſcopis per ſynodales ſuas conſtitutiones
„ jam factum eſſe novimus, omnibus & ſin-
„ gulis Sacerdotibus tam ſæcularibus, quam
„ regularibus cujuſcumque ordinis ac digni-
„ tatis, tametſi alioquin ad confeſſiones ex-
„ cipiendas approbatis, & quovis privile-
„ gio, & indulto, etiam ſpeciali expreſſio-
„ ne, & ſpecialiſſima nota, & mentione
„ digno ſuffultis, auctoritate apoſtolica, &
„ noſtræ poteſtatis plenitudine interdicimus,
„ & prohibemus, ne aliquis eorum extra
„ caſum extremæ neceſſitatis, nimirum in
„ ipſius mortis articulo, & deficiente tunc
„ quocumque alio Sacerdote, qui Confeſſa-
„ rii munus obire poſſit, confeſſionem ſacra-
„ mentalem perſonæ complicis in peccato
„ turpi, atque inhoneſto contra ſextum De-
„ calogi præceptum commiſſo excipere au-
„ deat, ſublata propterea illi ipſo jure qua-
„ cumque auctoritate, & juriſdictione ad
„ qualemcumque perſonam ab hujuſmodi cul-
„ pa abſolvendam, adeo quidem, ut abſo-
„ lutio, ſi quam impertierit, nulla, atque
„ irrita omnino ſit, tamquam impertita a
„ Sacerdote qui juriſdictione, ac facultate
„ ad valide abſolvendum neceſſaria priva-
„ tus exiſtit; quam ei per præſentes has
„ noſtras adimere intendimus; & nihilo-
„ minus ſi quis Confeſſarius ſecus facere au-
„ ſus fuerit, majoris quoque excommunica-
„ tionis pœnam, a qua abſolvendi poteſta-
„ tem Nobis ſolis, noſtriſque ſucceſſoribus
„ dumtaxat reſervamus, ipſo facto incur-
„ rat.

„ §. 5. Declarantes etiam, & decernen-
„ tes, quod nec etiam in vim cujuslibet
„ Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appella-
„ tur Cruciatæ ſanctæ, aut alterius cujusli-
„ bet indulti confeſſionem dicti complicis
„ hujuſmodi quiſquam valeat excipere, ei-
„ que ſacramentalem abſolutionem elargiri;
„ cum ad hunc effectum, & in hoc caſu
„ nullus Confeſſarius, utpote qui in hujuſ-
„ modi peccati, & pœnitentis genere juriſ-
„ dictione, ut præfertur, careat, & abſol-
„ vendi facultate a nobis privatus exiſtat,
„ habendus ſit pro Confeſſario legitimo, &
„ approbato. Non obſtantibus Conſtitutio-
„ nibus, & ordinationibus Apoſtolicis præ-
„ ſertim, quæ nuncupantur Cruciatæ ſan-
„ ctæ, vel Jubilæi univerſalis, & plenarii,
„ nec non quibuſvis Eccleſiarum, & Mo-
„ naſteriorum, & Ordinum quorumlibet,
„ quorum ipſi Sacerdotes fuerint, etiam ju-
„ ramento, confirmatione apoſtolica, vel
„ quavis firmitate alia roborati, ſtatutis,
„ & conſuetudinibus, Privilegiis quoque,
„ Indultis, & Litteris Apoſtolicis ſub qui-
„ buſcumque tenoribus, & formis, ac cum
„ quibuſvis clauſulis, & decretis, etiam mo-
„ tu proprio, aut alias quomodolibet con-
„ ceſſis etiam iteratis vicibus approbatis,
„ & innovatis: quibus omnibus eorum te-
„ nores præſentibus pro expreſſis habentes
„ hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſ-
„ ſe derogamus, ceteriſque contrariis qui-
„ buſcumque.

„ §. 6. Volumus demum, ac præcipimus,
„ ut omnes locorum Ordinarii tam præſen-
„ tes, quam futuri pro tempore exiſtentes
„ in approbatione Confeſſariorum tam præ-
„ dictam Conſtitutionem Gregorii Præde-
„ ceſſoris, quam præſentem hanc Noſtram
„ ab omnibus Sacerdotibus approbandis at-
„ tente legi, & accurate obſervari curent,
„ moneantque eos in Domino, atque hor-
„ tentur, ut ſacrum miniſterium ipſorum
„ fidei commiſſum ſumma animi innocen-
„ tia, morum puritate, judicii integritate
„ peragant, exhibeantque ſemetipſos, ut
„ miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſte-
„ riorum Dei; memores præterea ſint, ſe
„ locum tenere, ac vices obire ſummi at-
„ que æterni Sacerdotis, qui ſanctus, inno-
„ cens, impollutus, per Spiritum ſanctum
„ ſemetipſum obtulit immaculatum Deo,
„ ut emundaret conſcientiam noſtram ab ope-
„ ribus mortuis ad ſerviendum Deo viven-
„ ti. Sedulo igitur ſtudeant, diligenterque
„ caveant, ne quærentibus & pulſantibus
„ eorum culpa cælum claudatur, ne deper-
„ ditæ oves ad ovile dominicum redire pro-
„ perantes eorum manibus ferarum dentibus
„ dilaniandæ tradantur, ne Prodigi Filii
„ egentes, & ſaucii, ad cæleſtem Patrem
„ revertentes nefaria eorum improbitate gra-
„ vioribus peccatorum vulneribus dum ad-
„ huc in via ſunt, confodiantur.

„ §. 7. Ut autem præſentes Litteræ ad
„ omnium notitiam facilius deveniant, &
„ nemo illarum ignorantiam allegare va-
„ leat, volumus illas, ſeu earum exempla
„ ad valvas Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſi-
„ licæ Principis Apoſtolorum, nec non Can-
„ cellariæ Apoſtolicæ, Curiæque Generalis
„ in Monte citatorio, ac in Acie campi
„ Floræ de urbe, ut moris eſt, affigi, &
„ publicari, ſicque publicatas, & affixas
„ omnes, & ſingulos, quos illæ concernunt,
„ perinde arctare, & afficere, ac ſi unicui-
„ que eorum nominatim, & perſonaliter in-

„ tima-

Digitized by Google

„ timatæ fuiſſent: utque ipſarum præſentium Litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

„ §. 8. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noſtræ voluntatis, ſanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, Kalend. Junii, Pontificatus noſtri anno I.

II. Quæst. i. *Denuntiari ne debent Confeſſarii ſollicitantes maſculos ad turpia?* Resp. Cardinalis Cozza refert Paulum V. declaraſſe an. 1612. ejuſmodi ſollicitantes denuntiandos eſſe vi conſtitutionis Pii IV. in hac quippe conſtitutione dicitur, qui ſollicitaverit *aliquem pœnitentem*. Æque pœnitens eſt vir, ac mulier. Et ratio urget pro utroque ſexu. Comprehenduntur etiam ſollicitantes ſive pro ſe, ſive pro aliis, ut habetur §. 2. reſcriptæ *Conſtit.*

III. Quæst. ii. *Denuntiandus ne eſt Confeſſarius qui chartam provocantem ad turpia mulieri confitenti legendam tradit?* Resp. Duas ſequentes hac de re opiniones damnavit Alex. VII. n. 6. *Confeſſarius qui in ſacramentali confeſſione tribuit pœnitenti chartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in confeſſione, ac proinde non eſt denuntiandus*. n. 7. *Modus evadendi obligationem denuntiandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante: hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denuntiandi*.

IV. Quæst. iii. *Sacerdotes qui fingunt ſe Confeſſarios, cum non ſint, denuntiari ne debent, ſi ſollicitent ad turpia?* Resp. Adfirmans ſententia vera eſt, & colligitur ex §. 1. & 2. reſcriptæ *Conſtit.* ubi omnes Sacerdotes abſque limitatione comprehenduntur. Si tamen laici, vel clerici fingant ſe Sacerdotes, & ſollicitent ad turpia, denuntiandi non ſunt, ut communis ſententia docet. Si tamen Confeſſarius per clericum, aut laicum ſub larva confeſſionis ſollicitaret, denuntiandi eſſent vi aliarum conſtitutionum.

V. Quæst. iv. *Quem ſenſum hæc verba, in actu ſacramentalis confeſſionis, vel ante, vel immediate poſt, præferunt?* Resp. Qui intra ſpatium inceptæ confeſſionis uſque ad finem incluſive ſollicitant, denuntiandi juxta omnes ſunt. Diſputant ſuper aliis duabus particulis *immediate ante*, *vel poſt*. Miſſis cavillationibus verba hæc non phyſice, ſed moraliter accipienda ſunt. *Immediate ante* ſignificat, ſi quis mulierem paratam ad confeſſionem, aut confeſſionem petentem, quamque poſt acceſſuram noſceret, provocaret ad turpia, ſollicitaret *immediate ante confeſſionem*, licet aliquod ſpatium interflueret antequam confiteretur. *Immediate poſt* ſollicitaret, ſi peracta confeſſione, vel mulieri chartam ad turpia incitantem traderet in Eccleſia legendam, aut verbis obſcænis provocaret; ſi ad domum mulieris accederet, vel in itinere comes ſollicitaret, denuntiandus eſſet.

VI. Quæst. v. *Quem ſenſum hæc verba, vel occaſione, vel prætextu confeſſionis, produnt?* Resp. Occaſio, & prætextus duo ſunt diverſa. *Occaſione confeſſionis* ſollicitare quis dicitur qui reipſa ex ipſa confeſſione anſam ſollicitandi arripit ad turpia. Prætextus vero confeſſionis tunc eſt, quando quis ſimulat & fingit confeſſionem, ut inde provocare ad venerem queat. Variis modis nefarius Confeſſor ſollicitare ad turpia confeſſionis occaſione valet. 1. expreſſa impudentia. 2. dum intelligit pœnitentem luxuriæ flagitia confitentem, & ad venerem proclivem, eam ſignis, geſtibus, ſuſpiriis, aliiſque indiciis concitat ad libidinem. Hi juxta omnes ſunt denuntiandi. 3. Cum ex notitia acquiſita in confeſſione propenſionis ad venerem, occaſionem nanciſcitur eam provocandi paulo poſt confeſſionem, dummodo perſona ſollicitata prudenter judicare queat hanc ſollicitationem oriri ex notitia habita in confeſſione. Quare circumſtantiæ ſpectandæ ſunt.

VII. *Prætextu confeſſionis* ſollicitat Confeſſarius qui mulierem invitat ad confeſſionem, eamque in Eccleſiæ janua expectat, ibi, nulla confeſſionis mentione facta, ad venerem incitat. Mulier, præmiſſa conventione de peccato carnis patrando cum Sacerdote, illum domum vocat, & ut domeſticos eludat propter executionis difficultatem, ægrotam ſe fingit, & prætextu confeſſionis ſimul commiſcentur. Iſte denuntiandus eſt.

VIII. Mulier accedit ad Confeſſarium dicens ſe velle craſtina die confiteri. Illam

iſte

Digitized by Google

iſte extra confeſſionale ſollicitat, quin confeſſionem ſimulet. Hic eſt ne denuntiandus? Vera ſententia adfirmat. Similiter denuntiandus eſſet ille Confeſſarius qui mulieri diſſuaderet confeſſionem, ut ſecurius illam concitaret ad venerem. Omnes quoque qui in confeſſionali abſque confeſſione vera, aut ſimulata ſollicitant, denuntiandi ſunt, ſicut & illi qui adſtantes mulieres expectantes confiteri, nutibus, aut ſignis ſollicitant. Qui in Religioſorum capellis, ſeu cellulis, ubi confeſſiones audiuntur, ſollicitant ad turpia, denuntiandi ſunt, etiamſi nec audiant, nec ſimulent confeſſionem. In ceteris aliis locis non deputatis ad confeſſiones audiendas, tunc ſolum denuntiandi ſunt, quando Confeſſarii aut reipſa audiunt, aut ſimulant audire confeſſiones, ſi ad turpia ſollicitent.

IX. Qui non ad turpia, ſed ad alia crimina, pura furtum, homicidium, ſollicitarent, eſſent denuntiandi ex aliis decretis latis adverſus ſuſpectos de hæreſi. Ut ſollicitantes denuntientur, non requiritur quod actus quo provocant ad turpia, ſit natura ſua mortalis; ſed ſat eſt quod ex circumſtantia loci, temporis, & adminiſtrationis ſacramenti talis ſit. Similiter denuntiandi ſunt Confeſſarii qui in dictis locis turpes ſermones habent cum pœnitentibus, ut colligitur ex clauſula conſtitutionis: *Aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſive tractatus habuerint.* Innumeri ſunt modi, quibus lupi iſti rapaces inficere, & devorare Chriſti oves ſolent. Nec eos numerare expedit. Quiſque ex circumſtantiis deprehendere eos valet.

X. Verba dubia in meliorem partem ſunt interpretanda, præſerrim dum Confeſſarius eſt notæ probitatis. Cuilibet etiam cautiſſimo excidere verba dubia queunt. Quare cavendum eſt ne dum iniquorum pravitas coercenda curatur, innocentum & proborum hominum fama maculetur. Dum Confeſſarius ſollicitatur, ſi conſentiat, denuntiandus eſt.

XI. Quamquam in omnibus aliis delictis præmittenda ſit correctio fraterna; quando tamen delicta ſunt contra bonum publicum, ut ſunt delicta ejuſmodi, & hæreſes, prætermiſſa correctione denuntiari debent. Quare Alexander VII. declaravit an. 1660. denuntiandos eſſe ſollicitantes, non præmiſſa correctione fraterna. Non ſolum perſona ſollicitatæ, ſed etiam, qui vel caſu audierunt Confeſſarium ſollicitantem, vel ab ipſa perſona ſollicitata, niſi hæc implere onus ſuum velit, denuntiare tenentur. Perſonæ ſollicitatæ ipſæ comparere ad tribunal debent: quæ per epiſtolam denuntiant, proprium nomen & cognomen ſcribere debent. Si puellæ, & matronæ nobiles non audeant adire vel Inquiſitorem, vel Epiſcopum, id agere per internuntium, nempe per Confeſſarium valent. Eligatur aut Inquiſitor, aut Epiſcopus, prout melius expedit denuntiationis fini. Ad pœnas quod attinet contra calumniatores, & falſos denuntiatores lege reſcriptam *Conſt.* BENEDICTI XIV.

MONITUM

AD CONFESSARIOS.

I. BReviter de ſacramento Pœnitentiæ diſputatum. Vos o Confeſſarii doctrina, zelo, vigilantia ſupplete quæ ego vel brevitatis ſtudio, vel inſcitia, & ignorantia prætermiſi. Duo recordari vobis magnopere intereſt. Unum quod niſi vos ipſi conſcientiæ veſtræ vineam ſedulo excolueritis, ex eadem evulſis ſpinis, vepribus, & tribulis; niſi inordinatos animi motus moderari; ſuperbiam, ambitionem reſulgendi in hac mundi ſcæna compeſcere; niſi mundi oblectamentis, illecebris, & præſtigiis renuntiare ſatageritis; niſi ipſi caſti, mortificari, humiles, devoti fueritis; fruſtra ex librorum lectione regulas & artem alias regendi animas addiſcetis. Mementote, Ven. Magiſtr. Avila docere vix e mille, & S. Franciſcum Salcſium vix e decem millibus unum Confeſſarium optimum, & neceſſariis dotibus ornatum reperiri. Si talia ego ſcriberem, quæ non intorquerentur in me maledicta? At rogo vos ut ſæpe mente revolvatis ejuſmodi documenta, & illud S. Thomæ de Vilanova: *Quid Eccleſiam Dei hodie perdit, niſi Confeſſariorum & Paſtorum blandiens adulatio?* Chriſtianorum reformatio a cura veſtra potiſſimum pendet, & in primis ab Epiſcopis, de quibus infra.

II. Alterum Chriſti documentum vobis ſerio meditandum propono, quod habetur Matth. 13. *Cum autem dormirent homines venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.* Initio zizania non diſtinguebantur a tritico, ſed eidem ſimillima erant. Heinc eſt quod ſervis eadem eradicare cupientibus: *Vis imus, & colligamus ea?* prohibuit Chriſtus inquiens: *Non, ne forte colligentes zizania eradicetis cum eis ſimul & triti-*

triticum. Uſque dum nova quædam ſiſtemata moralis doctrinæ diſputantur in ſcholis, ſimilia apparent veritatis grano. Tot ſpecioſis diſtinctionum, & cavillationum fucis & lenociniis incruſtantur, ut a tritico vix diſcerni zizania queant. Verum enim vero cum fructus pariendi ſunt, tunc refulget veritas, & falſitas zizaniorum ſuas effundit tenebras.

III. Quo hæc tendunt? Ecce. Novum opinandi modum *lib.* 1. vobis expoſui, plurimis implicatum ſubtiliſſimis ſophiſmatis, & blandis delinitum ſpeculationibus. Imperitis, & hebetioris aciei lectoribus triticum veritatis, & a falſitate zizaniorum non omnibus forte perſpicue diſtinctum apparuit. Fructus illius opinandi modi, teſte Pontifice ſummo, a ſimplici veritatis evangelicæ grano alienos per omnes hactenus ſcriptos libros, & præſertim in hoc undecimo ipſi vidiſtis, & manibus fere terigiſtis. Quam ſit juſtificationis chriſtianæ imago, quam nonnulli Caſuiſtæ depingunt, ab imagine quam S. Paulus, & omnes Evangeliſtæ delineant, diverſa, ipſi vidiſtis, tum in dolore concepto ex timore alicujus ægritudinis, carcerationis, & infamiæ, tum in propoſito verſatili, & inconſtanti, tum in contrarietate doctrinarum *favorabilium*, & *non favorabilium*. Fructus iſtos vidiſtis.

IV. Oculos convertite in ultimos, & viſibiliores fructus, nempe in Chriſtianorum mores. Ipſi ſpectatis amaſios & amaſias, debitores moroſos, feneratores, perjuros, vanitatum, ambitionis, pomparum ſectatores turmatim ad ſacramenta accedere. Quænam morum reformatio? Veritatis triticum, ſacramenta Chriſti ſuos pariunt fructus, & quidem uberrimos. Ipſi itaque judices ſedete, & ſententiam dicite num zizania falſitatis immixta ſint veritatis grano.

V. Interim huic libro finem imponat doctiſſimus & piiſſimus Jeſuita Cardinalis Bellarminus, qui epiſtola ad nepotem ſuum hæc ſcribit: *Si quis velit in tuto ſalutem ſuam collocare, is animo debet certam veritatem inquirere, & non reſpicere quid* MULTI (N. B.) *hoc tempore dicant, aut faciant. Et ſi rei certitudo non poſſit ad liquidum apparere, debet omnino* TUTIOREM *partem ſequi, & nulla ratione, nullius imperio, nulla* UTILITATE *temporali* (N. B.) *propoſita, ad* MINUS *tutam declinare. Agitur enim de ſumma rei, cum de ſalute æterna tractatur. Et facillimum eſt* (N. B.) *conſcientiam erroneam aliorum exemplo induere*. Hæc meditamini o Confeſſarii.

* Tom. II.

LIBER XII.

DE SACRAMENTIS EXTREMÆ UNCTIONIS, ET ORDINIS: DE SIMONIA, & BENEFICIIS.

DISSERTATIO I.

De extrema Unctione, & Ordine.

CAPUT I.

Propoſitiones damnatæ, & laxæ recenſentur, quæ reliqua tria ſacramenta extremæ unctionis, ordinis, & matrimonii reſpiciunt.

§. I.

Theſes proſcriptæ ab Alexandro VII., & Innocentio XI.

Alexander VII. damnavit ſequentes.

22. *NOn eſt contra juſtitiam beneficia eccleſiaſtica non conferre gratis: quia collator conferens illa beneficia eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

40. *Eſt probabilis opinio quæ dicit, eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.*

Innocentius XI. proſcripſit infraſcriptas.

9. *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali.*

45. *Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra.*

46. *Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immo etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur quam res ſpiritualis.*

47. *Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc* digniores *non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo;*

Digitized by Google

ſitivo ; vel ſecundo , locutione minus propria ponit digniores, *ut excludat indignos , non vero dignos ; vel tandem loquitur tertio , quando ſit concurſus.*

50. *Copula cum conjugata , conſentiente marito , non eſt adulterium ; adeoque ſufficit in confeſſione dicere , ſe eſſe fornicatum.*

§. II.

Propoſitiones laxæ quorumdam Caſuiſtarum.

DEſtinaveram nullas de matrimonio reſcribere laxas opiniones, quod ſint adeo ſætidæ, & horrendæ, ut legi ſine ſcandalo vix poſſint. Verum quia hæretici nobis improperant, a Caſuiſtis catholicis multa propudioſa deſendi ; & præſertim impius Petrus Bail plura eorum quæ docet hoc in genere Thomas Sanchez, exaggerat : idcirco paucas aliquas reſcribam, ut calumniantium hæreticorum ora obſtruam, intelligantque, minime quorumdam Caſuiſtarum laxitatis paradoxa a gravioribus Theologis probati.

I. P. Claudius La-Croix *Lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1000. „ Gobat *n.* 10. putat in Germania licitum eſſe in Monaſteriis per ſamulos vendere vinum & panem : id enim proprie non eſſe habere tabernam , aut negotiari, ſed ſua vendere tranſeuntibus. “

II. PP. Salmanticenſes *tr.* 19. *c.* 1. *pun.* 4. *n.* 55. „ Dicendum igitur eſt, neceſſario requiri ad contractum emptionis , & venditionis quod traditio pecuniæ, vel alterius rei temporalis fiat ex voluntate dandi illam ut pretium, ſeu commenſurandi illam cum re ſpirituali , tantique æſtimandi ; quod fit per contractum oneroſum : hac tamen ſecluſa prava voluntate, *etiamſi temporale detur animo conſequendi ſpirituale*, non ut pretium oneroſum , ſed gratis , vel ex gratitudine, aut benevolentia, etiam cum aliqua antidoralis obligationis impoſitione , nulla ſimonia committitur , ſive munus ante collationem rei ſpiritualis conferatur, ſive poſt ipſam , ſive ſimul cum ipſa. “

III. Iidem Salmant. *ibid. n.* 56. „ Si aliquis reſignet beneficium in manibus Prælati , vel in favorem alterius , *ſed cum eo animo , ſpe , & intentione* ut alter ex gratitudine & antidorali obligatione, muneribus, donis, & obſequiis correſpondeat, alias ſine tali ſpe non reſignaturus ; ſed neque intendens illum alia obligatione *præter antidoralem* obligare , nec pacto alio oneroſo , aut conventione interveniente, quo alium *rigoroſe* obligare intendat ; non erit ſimonia. “

IV. Iidem Salmant. *ibid.* „ Idem eſt de eo qui beneficium in manu Prælati , vel in favorem alterius reſignat ea ſpe & intentione ut aliud pinguius ab Epiſcopo ſibi conferatur, aliter non reſignaturus ; ſi Superiorem non alia, præter antidoralem, obligatione aſtrictum relinquere intendat. Idem eſt in ſimilibus caſibus. Valentia §. 3. Sotus *art.* 2. Rodriquez *cap.* 58. Palaus *punct.* 4. Suar. Ugol. Sanch. Diana, Leſs. Layman *loc. cit.* . . qui etiam addunt, id verum eſſe , *etiamſi dictam ſpem verbis , vel ſcripto exprimat Superiori* : quia quod optare licet , etiam verbis exprimere licet ; & etiam licitum eſt petere ab alio quod ex naturali obligatione tenetur. “

V. Iidem Salmant. *ibid. c.* 2. *punct.* 7. *n.* 49. „ Hinc etiam honeſtatur quod Monaſteria nobilium Monialium pinguiorem dotem , & majorem ſummam pro ingreſſæ ſuſtentatione exigant : quia quo ſunt Monaſteria celebriora , majores ſumptus habent , & ſic major ſumma , ut dos , pro ingreſſura aſſignatur. “

VI. Iidem Salmant. *ibid. n.* 50. „ Ceterum ſi præter dotem ſuſtentationis amplius reciperent, aut peterent Moniales, vel quia ingreſſura eſt minus nobilis, *vel deformis , vel alia infamia , vix excuſari poſſe* a ſimonia, inquit Sanchez *lib.* 2. *c.* 3. *dub.* 22. *n.* 7. quod verum judicamus, *niſi forte* (N. B.) *inde Monaſterio aliquod detrimentum eveniat vel in honore , vel in aliis rebus temporalibus : quia hoc compenſari per incrementum dotis licite poteſt* ; ſicut in matrimonio ſupra diximus compenſari æqualitatem nobilitatis , vel alterius rei inter conjuges per aſſignatæ dotis auctarium. “

VII. Iidem Salmant. *ibid.* „ Hinc liberatur a ſimonia quod apud noſtras Moniales frequenter contingit , nimirum quod ut recipiatur vigeſima prima , quæ apud nos dicitur *la veinte y una* , major dos exigitur : ut duo ſorores vel tres recipiantur in eodem Monaſterio, *adhuc major ſumma* requiritur , niſi aliis ſuperexcellentibus qualitatibus ſint ornatæ : ut viduas admittant , *exigitur etiam ut dos augeatur*. Etenim in priori caſu intenditur reddere ingreſſum difficilem : quia cum ex *ſanctiſſima virgine M. N. ſancta The-*

„ *reſia*

„ *reſia* habeant Moniales noſtræ ut ſolum „ ſint viginti &c. . . . In aliis duobus caſibus eadem ratione major dos exigitur, „ ut difficilior ſit talis ingreſſus &c. "

VIII. Idem Salmant. *ibid. n.* 53. „ Si „ Monaſterium etiam ditiſſimum a recipiendis exigat *ex pacto* pecuniam pro ſuſtentatione, nec ex jure divino, nec ex poſitivo ſimoniam committit. "

IX. P. Nicolaus Mazzotta *tr.* 3. *diſp.* 5. *cap.* 3. *pag.* 235. „ Si autem des aliquid interceſſori ſive mediato, ſive immediato, „ non quidem pro interceſſione, ſed pro „ labore, lucro ceſſante, damno emergente, diſpendio temporis &c. in eundo & „ redeundo; non eſt ſimonia, quia iſta ſunt „ quid temporale omnino extrinſecum. Croix „ *n.* 91. & alii communiter. "

X. PP. Salmant. *tr.* 19. *c.* 4. *punct.* 3. *n.* 22. „ Emens beneficium non facit injuſtitiam, ſed patitur: debebat enim gratis „ accipere quod dato pretio accipit; & tantum peccat contra religionem, cujus tranſgreſſio non obligat ad reſtituendum. Nec „ etiam beneficium conferens peccat contra „ juſtitiam, aut ex jure divino invalidam „ facit collationem. "

XI. P. Thomas Tamburinus *lib.* 8. *c.* 4. §. 4. *n.* 5. „ Aſſero ſecundo, omnia beneficia, ſive majora, ut Cardinalatus, & „ Epiſcopatus, ſive minora, ut Canonicatus, & Capellania, ſive curam animarum habentia, ut Abbatia, & Parochia, „ ſive non habentia, ut prædictus Canonicatus, & Capellania, & cetera beneficia „ quæ ſimplicia nominantur, abſtrahendo „ ab his quæ dantur in concurſu (de quibus mox num. 14.) aſſero, inquam, ſatis eſſe ad evitandum mortale, ſi conferantur dignis, & idoneis, eſto prætermittantur digniores, vel digniſſimi. "

XII. P. Filliucius *tr.* 41. *in Append. c.* 4. *n.* 18. „ Dico quinto, ſententiam quæ cenſet, ſatis eſſe dignos eligere ad beneficia „ quæ non dantur in concurſu, eſſe probabilem ex Tridentino *ſeſſ.* 7. *c.* 3. *de ref.* „ dicente: Conferantur dignis: & univerſali æſtimatione in creatione Beneficiariorum, & Cardinalium, Epiſcoporum Abbatum &c. qui ſi inter dignos habeantur, „ laudatur elector, & electio: non laudaretur autem communiter, ſi mala eſſet, „ & peccatum mortale. "

XIII. P. Tamburinus *loc. cit. n.*8. „ Cum „ immediate antea Concilium videatur eſſe „ contentum de dignis, vel primo videtur „ per hoc *digniores* non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto „ comparativo pro poſitivo: vel ſecundo locutione minus propria ponit *digniores*, ut „ excludat indignos . . . vel tandem tertio „ loquitur, quando fit concurſus. "

XIV. P. Thomas Sanchez *lib.* 2. *diſſ.* 15. *n.* 5. „ Probabile eſt valere diſpenſationem „ Pontificis *in matrimonio rato* abſque juſta „ cauſa conceſſam . . . Et ratio eſt, quia „ eſt probabile indiſſolubilitatem talis matrimonii eſſe de jure humano. "

XV. Salmanticenſes *tr.* 9 *c.* 1. *pun.* 6. *n.* 83. „ Sponſalia faciunt licita oſcula, & amplexus inter ſponſos. "

XVI. P. Thomas Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 18. *n.* 29. „ Limitant aliqui hanc ſententiam, „ niſi adirent ea loca in fraudem decreti „ Tridentini, ut ibi poſſent libere abſque „ Parocho, & teſtibus matrimonio copulari: tunc enim ajunt eſſe invalidum . . . „ Ceterum diſplicet mihi hæc limitatio, & „ credo, licet adirent eo fine ut poſſent libere abſque Parocho, & teſtibus contrahere, eſſe ratum matrimonium. Primo. „ Nam qui utitur jure ſuo, non poteſt dici fraudem committere, ut ea ratione effectus impediatur. "

XVII. Idem Sanch. *loc. cit. diſp.* 38. *n.* 7. „ Tertia concluſio. Culpa venialis eſt ea „ verba (*Ego conjungo vos &c.*) omittere . . . Probatur: quia materia non eſt „ gravis, cum ea verba non ſint forma ſacramenti, *nec pertineant ad ſolemnitatem* „ *magni momenti*, nec includant myſterium „ magnæ ſignificationis. Præterea quia quamvis Tridentinum utatur verbis præceptivis, at ſub illo præcepto non continetur „ tantum ut Parochus ea verba proferat, „ ſed alia magni momenti, nempe ut præmittantur denuntiationes, & ut matrimonium celebretur coram Parocho & teſtibus, ut habeat librum &c. "

XVIII. P. Viva *q.* 4. *art.* 4. *n.* 6. „ Benedictio nuptiarum *non videtur* eſſe res „ gravis, nec VALDE CONGRUENS PROGRESSUI MATRIMONII. Etenim benedictio nuptialis non eſt ſacramentum, ſed „ quoddam ſacramentale, nec tanti momenti, quanti ſacramentalia quæ Baptiſmo præmittuntur. Quamvis autem non „ vacet culpa veniali illam ſimpliciter omittere ſine ulla cauſa contra uſum & conſuetudinem Eccleſiæ; nihilominus *probabile* eſt nullam eſſe culpam ex juſta cauſa, videlicet ratione temporis feriati, in

Q 2 „ Ad-

Digitized by Google

„ Adventu, aut Quadrageſima conſummare „ matrimonium ante benedictionem Eccleſiæ, cum videatur eſſe conſilium, non „ præceptum illam præmittere. "

XIX. PP. Salmanticenſes *tract. 9. cap. 14. punct. 3. num. 41.* „ Ex quo inferunt fere „ omnes Doctores noſtræ ſententiæ, & in„ ferri ex illa teſtantur Sanchez *lib. 8. diſp.* „ *25. n. 12.* & Palaus loco proxime cita„ to, quod ſi talis diſpenſatio remittatur „ Epiſcopo, & ille, antequam expediat „ eam, interroget contrahentes, an copula „ inter eos inceſtuoſa ſit habita: *poſſunt* ipſi „ negare, etiamſi præſtito juramento inter„ roget: quia talis interrogatio eſt ſuper„ flua, & juridice in tali re non interro„ gat; & ſic non tenentur juxta illam re„ ſpondere, ſed aſſerere non fuiſſe inter eos „ copulam, &, ne veritati contraveniant, „ in mente retinere poſſunt, *ne tibi dica*„ *mus*. Immo etiamſi in reſcripto Pontifi„ cis veniat illa clauſula: *Niſi copula inter* „ *eos fuerit habita*: quia intelligitur de pu„ blica, non de ſecreta. "

XX. P. Patritius Sporer *par. 4. c. 2. ſec. 1. n. 428.* „ Aliud eſt conſenſus, & compla„ centia in copulam cogitatam ut præſen„ tem, & delectationem actualem veneream „ ex tali copula cogitata actu in appetitu „ ſenſitivo, & partibus venereis conſequen„ tem; quod eſt ſponſis de futuro, & vi„ duis de præterito mortaliter illicitum, & „ ſolis conjugibus licitum eſt. *Aliud eſt con*„ *ſenſus & complacentia in copulam cogitatam* „ *ut futuram, & delectationem veneream ex* „ *tali copula futura aliquando conſecuturam;* „ *quod ſponſis illicitum non eſt. Cum enim ex* „ *ipſis ſponſalibus contractis, velut jure in*„ *choato, talis copula, & delectatio ſit ali*„ *quando futura, non debent de ea contriſta*„ *ri, vel eam averſari; ſed licite in eam con*„ *ſentire, complacere, vel gaudere de ea poſ*„ *ſunt; cum nihil aliud ſit quam gaudere de* „ *ſpe boni futuri, quæ ſpes præſens, & lici*„ *ta eſt. Ita cum plurimis Sanchez, Dia*„ *na*, &c. "

XXI. P. Thomas Sanchez *lib. 1. diſp. 2. n. 5.* „ Secundum communem ſententiam „ liciti ſunt amplexus, & oſcula inter ſpon„ ſos de futuro, eo quod ſponſalia ſunt ini„ tium quoddam matrimonii, ac proinde „ concedunt jus utendi *voluptate præambula* „ *matrimoniali*. Ergo per ſponſalia acquiri„ tur jus in corpus, alias nullus illius uſus „ concederetur; & conſequenter violans hoc „ jus per fornicationem, reus erit ultra for„ nicationem injuſtitiæ admiſſæ, neceſſario „ aperiendæ in confeſſione. Et hæc ſenten„ tia eſt valde probabilis. "

XXII. Salmanticenſes *tr. 9. c. 15. punct. 6. n. 91.* „ Utrum inter ſponſos de futuro ſint „ licita oſcula, amplexus, tactus, verba „ amatoria &c. extra pollutionis periculum? „ Reſpondetur, quod ſi tales actus ad ca„ ptandam voluptatem fiant, erunt peccata „ venialia . . . ſi ob ſignum amoris, nul„ lum erit peccatum, dummodo ſponſalia „ inter eos ſint abſoluta; non vero ſi con„ ditionata fuerint. Ratio eſt, quia ſicut „ ſponſalia ſunt *incboatio quædam* matrimo„ nii, ſic etiam liciti ſunt in illo ſtatu actus „ qui quodammodo ſunt copulæ inchoatio „ & initium. Sanchez *lib. 9. diſp. 46.* Aver„ ſa, Diana . . . Bonacina, Azor. "

XXIII. Tamburinus *lib. 7. c. 3. n. 61. pag. mihi 193.* „ Sponſis de futuro valde proba„ biliter ſine peccato licent quædam amo„ ris ſigna, qualia ſunt oſcula, tactus, a„ ſpectus pudici, ac locutiones amatoriæ *et*„ *iam propter delectationem in illis reſiden*„ *tem*, ſed ſine periculo pollutionis, vel „ conſenſus in illam, vel in copulam; at „ nullo modo impudici. Ita Thomas San„ chez . . . . *Unam excuſationem invenio in* „ *ſponſos eas actiones pudicas exercentes cum* „ *pollutionis periculo prævviſo, ſed non intento,* „ *& ſine periculo conſenſus in illam. Nam ſi* „ *in occaſione eſſet ut* INURBANUS *haberetur,* „ *ſi ab illis abſtineret, poſſet eas uſurpare:* „ *quia jam adeſt rationabilis excuſatio.* "

XXIV. P. Georgius Gobat *tr. 10. n. 671.* „ Certum eſt apud omnes DD. oſcula, ta„ ctus, amplexus non impudicos licite fieri „ inter ſponſos, quando fiunt ſecundum con„ ſuetudinem patriæ in ſignum benevolen„ tiæ ad conciliandum & fovendum mutuum „ amorem in ordine ad matrimonium. Ita „ loquitur Perez. Et quidem ſunt ob finem „ prædictum licitum liciti hi actus, *licet ad*„ *ſit periculum pollutionis*, modo non ſit peri„ culum conſenſus in veneream delectatio„ nem. "

XXV. P. Thomas Sanchez *lib. 9. diſp. 46. n. 48.* „ Oſcula & amplexus, aliique tactus „ non impudici excuſantur a culpa mortali „ inter ſponſos de futuro ratione contractus „ ſponſalium inter ipſos initi. Ratio eſt, „ quoniam ſicut matrimonium ipſum coho„ neſtat copulam; ita ſponſalia, quæ quod„ dam matrimonii initium ſunt, cohoneſta„ re debent hujuſmodi tactus, *qui inchoatio* „ *quædam ſunt copulæ*: præſertim quia ſic

„ magis

Digitized by Google

„ magis fovetur amor in ordine ad matri-
„ monium . . . *num.* 49. Atque hæc con-
„ cluſio vera eſt, quamvis ſponſi *intendant*
„ *eam delectationem* ſenſitivam quæ ex ipſis
„ amplexibus, & oſculis oritur. Quia ſpon-
„ ſalia, quæ matrimonii initium ſunt, ex-
„ cuſant a mortali hanc delectationem, quæ
„ copulæ inchoatio eſt; & in omnino ſolu-
„ tis eſſet culpa mortalis. “

XXVI. P. Gobat *tr.* 10. *n.* 672. „ San-
„ chez *loc. cit. n.* 49. utitur quidem nomi-
„ ne delectationis *ſenſitivæ*, ſed per hanc
„ *certo* intelligit *veneream*, ut patet ex *n.* 5. . . .
„ Fateor tamen, non raro fieri ut Confeſ-
„ ſarius cogatur in praxi ſupponere ſenten-
„ tiam *Sanchezii*, niſi velit tales ſponſos
„ dimittere *ſine abſolutione*, utpote quibus
„ ægre perſuadebit *aut* illos amplexus, o-
„ ſcula &c. eſſe mortalia, aut agnoſcentes
„ eſſe mortalia, forment propoſitum ſe emen-
„ dandi. “

XXVII. Salmanticenſes *tr.* 9. *c.* 15. *pun.* 4.
num. 41. „ Quod verum eſſe aſſerit *Sanchez*
„ cum *Averſa*, & *Navar. etiam ante contra-*
„ *ctum matrimonium*, ſi videat ignorantia
„ invincibili velle ad illud accedere, cre-
„ datque quod ejus admonitioni non acquie-
„ ſcet; ſed læſa conſcientia contracturam
„ quæ bona fide contraheret, *vel magna dif-*
„ *ficultate*, & ſcandalo a tali matrimonio
„ receſſuram. Prudenter igitur Confeſſarius
„ tunc ſileat, *immo tacere tenetur*, inquit
„ Sanchez num. 7. *etiamſi ignorantia ſit ju-*
„ *ris divini*, propter eamdem rationem. “

XXVIII. P. Claudius La-Croix cum Go-
bat ultra pergit *lib.* 6. *par.* 3. §. 3. *num.* 541.
„ Quamvis prævideatur quod monitio ſit
„ profutura, ſi tamen conjuncta ſit cum
„ graviſſimo incommodo alterius, v. g. pro-
„ lium, Confeſſarius non tenetur monere,
„ *ſed poteſt permittere* eos in bona fide. Go-
„ bat *a n.* 57. iterumque *n.* 3. & Sporer. “

XXIX. P. Georgius Gobat *tr.* 7. *n.* 315.
„ Quid faciet Confeſſarius, ſi videat pœni-
„ tentem ex invincibili ignorantia obno-
„ xium v. g. mollitiei, cujus gravitatem
„ edoctus ob habitum pravum vix abſtine-
„ bit? His verbis propoſita fuit illa quæ-
„ ſtio, applicataque huic peculiari vitio,
„ cum poſſet pluribus: Reſpondi autem ex
„ ſcriptis illo *cit. cap.* 37. *n.* 61. Si, probe
„ conſideratis circumſtantiis illius pœniten-
„ tis, omnino judicetur *nihil plane profutu-*
„ *ram monitionem*, ſed cognito a ſe com-
„ mitti grave ſcelus, nihilo rarius patratu-
„ rum illud quam fecit ignarus turpitudi-
„ nis tantæ; coram Deo DISSIMULANDAM
„ ESSE MANIFESTATIONEM VERITATIS. “

XXX. Idem Gobat *ibid. num.* 317. „ Et
„ vero non ſemel didici, eſſe qui inculpa-
„ biliter ignorarent mortalem malitiam hu-
„ jus flagitii. Igitur, practice loquendo,
„ non tam quærendum eſt de illo qui pla-
„ ne nunquam peccatum illud omittet ob
„ cognitam turpitudinem, quam de illo ſo-
„ lo *qui vix omittet, ſeu vix abſtinebit*, ut
„ loquuntur illæ litteræ, ideſt qui quando-
„ que, etſi rariſſime, abſtinebit, ſicut, proh
„ dolor! gemunt Confeſſarii ſe nactos com-
„ plures hujus fædiſſimi ſimul & fætidiſſi-
„ mi furfuris. *De hoc quoque cenſeo intelli-*
„ *gendam ſententiam D. Auguſtini. Morali-*
„ *ter enim non tam prodeſt quam obeſt* ILLA
„ MONITIO, *quæ tantum* impediret ſex,
„ octo, decem peccata formaliter mortalia,
„ cauſabit autem ducenta, trecenta itidem
„ mortalia. “

XXXI. P. Claudius La-Croix *lib.* 6. *par.* 3.
n. 299. „ Qui probabiliter putat matrimo-
„ nium eſſe validum, licite petit debitum:
„ tum quia eſt poſſeſſio pro illo, tum et-
„ iam quia aliquis poteſt hic, uti & ali-
„ bi, ſequi ſententiam probabilem . . . *Ad-*
„ *ditque* Averſa, *etiamſi opinio pro invalidi-*
„ *tate eſſet* PROBABILIOR; *& hoc eſt confor-*
„ *me dictis lib.* 1. *a n.* 268. *de licito uſu opi-*
„ *nionis probabilis*. “

XXXII. P. Dominicus Viva *de ſacram.*
„ *Matrim. q.* 7. *art.* 3. *n.* 9. *pag. mihi* 133.
„ Demum, ſi alter habeat opinionem pro-
„ babilem de nullitate matrimonii, & ſi-
„ mul habeat opinionem probabilem de ejus
„ valore, licite poteſt petere, & reddere;
„ cum poſſit amplecti alterutram opinio-
„ nem probabilem quam mavult, etiamſi
„ una ſit probabilior quam altera. “

XXXIII. P. Claudius La-Croix *lib.* 3. *p.* 3.
n. 302. „ Si matrimonio bona fide contra-
„ cto ſuperveniat dubium de valore, & poſt
„ inquiſitionem nil reſciri, nec dubium de-
„ poni poſſit; *prima ſententia*, quam tenet
„ S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoni-
„ nus, P. Soto, Ledeſm. Val. Vaſq. Azor.
„ Rebell. Pont. Hurt. Turr. Arr. Averſ.,
„ & alii 17. cum Schild. dicit, poſſe qui-
„ dem reddere debitum, ſed non petere,
„ quia id videtur eſſe deciſum cap. *Inquiſit.*
„ de ſentent. excomm. . . . *Secunda ſen-*
„ *tentia* D. Sot. Veracrux, Vict. Lopez,
„ Suar. Con. Laym. Bon. Reg. Leſs. Lorc.
„ Breſs. Lug. Boſ. Bardi, Sanch. Dian. Di-
„ caſtil. Tertil. Carden. dicit, poſſe etiam

petere debitum . . . atque hæc ſecunda ſententia videtur, ſaltem ſpectata ratione, eſſe probabilior. “

XXXIV. P. Dominicus Viva *q.* 7. *art.* 1. *n.* 3. „ Quæritur ſecundo, quo tempore ſit illicitus actus conjugalis? Reſpondeo, non eſſe illicitum diebus ſeſtis, aut jejunii, *nec die communionis*, nec quo tempore uxor eſt gravida, aut prolem lactat, aut *menſtruum patitur*, nec ante benedictiones nuptiales; quamvis conſilium ſit iis temporibus abſtinere. “

XXXV. P. Pattitius Sporer *par.* 4. *cap.* 2. *ſect.* 3. §. 3. *n.* 490. *pag.* 356. „ Et ſi enim uxor ſciat maritum *ſolere* copulam abrumpere, & ſemen effundere, non tamen peccat nec *petendo*, *nec reddendo*, dummodo ipſa non conſentiat, nec cooperetur: quia non ſequitur ex actione uxoris, ſed præciſe ex malitia viri. “

XXXVI. P. Antoninus Diana *part.* 3. *reſol.* 37. „ Quidam inchoabat copulam cum uxore, & poſtea ob morbi periculum de ejus conſenſu retrahebat; verum ex hoc aliquando ſequebatur pollutio. Quæſitum a me fuit, an talis actus eſſet licitus? *Reſpondi affirmative*. “

XXXVII. P. Sporer *loc. ſup. cit.* „ Inſuper ceſſante omni periculo pollutionis in utroque conjuge, conjuges mutuo conſenſu inchoatam copulam abrumpentes, *ne proles generetur*, ſive ob inopiam, ſive ob aliam cauſam, non peccare mortaliter, docent Doctores ſatis communiter. “

XXXVIII. Idem Spor. *ibid.* „ Qui (DD.) id etiam ab *omni culpa* excuſant, quando juſta cauſa ſubeſt; v. g. ob paupertatem, ne multiplicetur proles *ex una parte*, *ex altera vero parte ad ſedandam aliqualiter concupiſcentiam*, & *incontinentiam vitandam*. “

XXXIX. P. Thomas Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 17. *n.* 5. „ Quod ſi vir in ſuperficie tantum vaſis præpoſteri uxoris fricaret ſua verenda, vel in os ejus intromitteret, ceſſante omni pollutionis periculo, non crederem eſſe mortale. “

XL. PP. Salmant. *tr.* 10. *cap.* 8. *punct.* 4. *n.* 52. „ Sed nos cum hac diſtinctione ad difficultatem reſpondemus, & propoſitionem damnatam, prout ad nos attinet, explicamus. Quod ſi fuga nec periculoſa eſt, *nec ignominioſa aggreſſo*, irregularitatem incurret aggreſſorem occidendo, ſi fugiendo poſſet ſuum damnum evitare: quia in hoc *fas non eſt* &c. ut inquit Pontifex. *Si vero ſit ignominioſa illi, ut ſi vir nobilis, aut miles eſſet, quibus indecorum eſt fugam capere*; poteſt reſiſtere invaſori, & *fas eſt* illum occidere non excedendo moderationem ſuæ inculpatæ tutelæ. “

XLI. Iidem Salmant. *ibid. n.* 54. „ Scimus autem *Dianam* . . . . & *Filliucium tr.* 20. *cap.* 5. *num.* 133. aſſerere, quod ſi Clerico, aut Religioſo in aliquo eſſet fuga ignominioſa, poſſet ſe defendere, nec incurreret irregularitatem, ſi invaſorem occidat. Et addit *Leander* tr. 2. diſp. 12. q. 38. quod Clerici, aut Religioſi regulariter, & abſolute *nullo modo* tenentur fugere, ut evitent conatum injuſte invadentis; ideoque ſi occidant defendendo ſe, non fieri irregulares: quia regulariter loquendo fuga in ipſis inveniri non poteſt quæ *aut indecora non ſit*, *aut damnoſa*, aut periculoſa. Scimus etiam Filliucium *num.* 135. ſenſiſſe, quod etiam ille qui cauſam ſua culpa invaſori dedit, ſi non prævidit damnum futurum, poſſet invaſori reſiſtere, abſque eo quod incurreret irregularitatem, eum occidendo, tametſi fugiendo ſe liberare poſſet. Scimus etiam, *Fagundez*, & ex illo *Leandrum tr.* 2. *diſp.* 12. *qu.* 36. dixiſſe, nobiles, aut milites, qui *etiam abſque* nota fugere poſſent, poſſe licite invadenti reſiſtere: quia ex ſe fuga nobilibus, aut militibus ſemper ignominioſa eſt, & per accidens eſt quod in tali caſu non ſequatur: & addit idem *Leander pluribus citatis quæſt.* 37. quod etiam *homines ignobiles, aut mechanici*, qui fugam *ſine periculo* poſſent capere, licite invaſori reſiſterent, *nec* fierent irregulares occidendo: quia omni genere perſonarum fugere eſt infamia, quam omnes vitare tenentur. “

Hæc ex Salmanticenſibus reſcribere volui, ut ſemper luculentius appareat, quam ſit putida, & inaudita impoſtura illa quam nonnulli fabulatores apud imperitum vulgus diſſeminant, me truncatas & minus ſincere tranſcribere laxas quorumdam Caſuiſtarum opiniones. Numquid dicturi ſunt, Salmanticenſes minus ſincere, aut fraudulenter narrare præfata laxitatis paradoxa, quæ tamen omnia nec ipſi probent? Sed ex iiſdem reſcribere illa volui, ut ora obſtruerem illorum qui omnia caſuiſtica commenta propugnare gloriæ ſibi vertunt. Porro ſi citati Doctores moderni cum aliis non paucis defendere non ſunt veriti, *etiam nobiles*, & *mechanicos*, & *Religioſos ipſos*, qui conſilia

evan-

Digitized by Google

evangelica profitentur, non debere fugam arripere, ut evitent homicidia, quia *omni genere perſonarum fugere eſt infamia, quam omnes vitare tenentur*; ſed poſſe reſiſtendo occidere homines: ſi, inquam, hæc antievangelica laxitatis commenta evulgare auſi ſunt; & tam evidenter contradicere Evangelio clamanti Luc. 6. *Et qui te percutit in maxillam, præbe ei & alteram*: quiſque colligat, qua majori libertate & facilitate laxaverint, attemperaverint, perturbaverint alias leges quæ non ſunt adeo luculentæ & manifeſtæ.

XLII. P. Herman. Buſembaum *lib.* 5. *c.* 3. *dub.* 5. apud P. Claudium La-Croix *n.* 293. *pag.* 43. „ Hinc *probabile eſt* quod docet Nav. „ Tol. &c. & non repugnat *Laymanus*, ſe„ cluſo ſcandalo, & alii, veniale tantum „ eſſe uſque ad *vomitum* ſe cibo & potu „ IMPLERE: idque etiam ſi quis VOMAT, „ UT ITERATO POSSIT BIBERE. “

XLIII. P. Claudius La-Croix *lib.* 5. *n.* 313. „ Ad morbum gravem etiam non letalem „ curandum, *aut cavendum* licitam eſſe ine„ briationem, docent multi cum Gobat an. „ 15. ſi aliter curari, aut caveri nequit. “

XLIV. P. Buſembaum *l.* 5. *cap.* 3. *art.* 2. „ Si quis poſt potum diſcernere adhuc poſ„ ſit inter bonum & malum, licet nonni„ hil phantaſia turbata ſit, aut ſequatur vo„ mitus, lingua titubet, pedes vacillent, „ oculi cernant duplicia, vel domus gyrari „ videatur; nondum plena eſt ebrietas: id„ eoque tantum peccatum veniale, quam„ vis ex gravioribus, ſi DELIBERATE ſit „ commiſſum. Vide *Layman* loc. cit. “

XLV. Tamburinus *lib.* 5. *in Decal. c.* 1. §. 3. *n.* 37. „ Quando doleo de bono alte„ rius, ut eſt diminutivum meæ excellen„ tiæ, non doleo de bono alterius abſolu„ te, ſed formaliter de malo meo, ſeu de „ diminutione meæ excellentiæ, quæ mihi „ mala eſt . . . ſicut enim ſi gauderem de „ malo alterius, v. g. *de morte patris*, *ut* „ *cauſante immediate bonum meum*, puta he„ reditatis ſucceſſionem, non eſſet pecca„ tum juxta *omnes*, ut ſupra vidimus; *ſic* „ *contra*, ſi doleam de bono alterius ut cau„ ſante immediate malum meum, culpa „ non erit. “

XLVI. Idem Tamb. *ibid. n.* 40. „ Et S. „ quidem Thomas, ceterique Doctores ci„ tati lit. H. quando tanquam certum ſup„ ponunt invidiam eſſe triſtitiam qua quis „ dolet de bono alterius, ut eſt diminuti„ vum propriæ excellentiæ, SUNT INTEL„ LIGENDI deſcripſiſſe invidiam ab effectu. “

CAPUT II.

De ſacramento extremæ unctionis, ejuſque materia & forma, de miniſtro, ſubjecto, & diſpoſitionibus ad illud ſuſcipiendum.

I. QUÆST. I. *Extrema unctio eſt ne verum ſacramentum?* RESP. Negant Lutherus, Calvinus, & Proteſtantes omnes. Adfirmant contra omnes Catholici, idque evincunt Scripturarum teſtimoniis. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, ut orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Epiſt. Jacobi c. 5. Omnia his verbis continentur quæ ad rationem veri ſacramenti requiruntur. Habetur res ſenſibilis, nempe unctio, quæ *materiam*, & Presbyterorum oratio, quæ *formam* conſtituunt. Habetur inſtitutio divina. Apoſtolus enim ad univerſas Eccleſias ſcribit quod a Chriſto Domino acceperat. Denique effectus ſacramenti exponitur, nempe peccatorum, ſi quæ ſunt, expiatio, & ægroti alleviatio, & virium inſtauratio ad reſiſtendum dæmonis tentationibus, & corporis ſanitas, ſi æternæ expediat ſaluti. Novatorum errorem damnavit *ſeſſ.* 14. *can.* 1. Tridentinum.

II. QUÆST. II. *Quænam eſt iſtius ſacramenti materia?* RESP. Remota eſt oleum ex baccis olivarum expreſſum; proxima uſus ejuſdem, nempe unctio. Oleum iſtud benedictum ſit ab Epiſcopo neceſſum eſt, ut omnes adfirmant. Diſputant in utramque partem Theologi num hæc benedictio neceſſaria ſit neceſſitate ſacramenti, nedum præcepti. Probabilius mihi eſt benedictionem requiri neceſſitate ſacramenti. Ex pontificia diſpenſatione, quæ non conceditur niſi urgente neceſſitate, ſimplices Presbyteri hoc oleum benedicere queunt.

III. Partes infirmi ungendæ, ſunt quinque ſenſus, oculi, nares, os, manus, pedes, & etiam renes. Omnes quinque ſenſus ungendi ſunt ex præcepto Eccleſiæ. Sat eſt unum oculum, unam manum ungere. Et urgente mortis articulo ſufficit caput ungere formam univerſalem pronuntiando. Sed quiſque Rituali ſuæ Eccleſiæ adhæreat.

IV. QUÆST. III. *Quænam ſit iſtius ſacramenti forma?* RESP. Eſt oratio quam pronuntiat Miniſter. *Orent ſuper eum*, inquit S. Jacobus. Definita a Chriſto non ſunt verba iſtius precationis. Ideo variæ ſunt in Eccleſia Græca, & Latina orationis hujus formulæ,

Digitized by Google

mulæ, & omnes ratæ habentur. Deprecativam orationem ſufficientem eſſe definivit Tridentinum *ſeſſ.* 14. *can.* 3. Et in Romana Eccleſia deprecativa eſt.

V. QUÆST. IV. *Quis ſit extremæ unctionis miniſter?* RESP. Soli Presbyteri ſunt hujus ſacramenti miniſtri, ut contra Novatores definivit Tridentinum *ſeſſ.* 14. *can.* 4. Unus Presbyter ſufficit, quamvis olim plures convenirent, ſicut nunc ſeptem adhibentur in Eccleſia Græca.

VI. Parochus eſt miniſter ordinarius. Ceteri Sacerdotes, qui abſque Parochi licentia expreſſa, aut tacita miniſtrarent hoc ſacramentum, graviter peccarent, & Regulares excommunicationem incurrerent. In extrema tamen neceſſitate præſumitur Parochi licentia, & quilibet Sacerdos poteſt illud miniſtrare. Si Parochus ex malitia nec adminiſtrare, nec concedere licentiam vellet, tunc quilibet Sacerdos ſive ſæcularis, ſive regularis adminiſtrare hoc ſacramentum poſſet.

VII. Parochus ſub mortali aſtringitur hoc ſacramentum adminiſtrare, ut docet communis ſententia. Tempore peſtis, ſi ſacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ eſſent adminiſtrata, non teneretur Parochus cum mortis periculo extremam unctionem conferre. Si vero præfata ſacramenta non eſſent ab infirmo ſuſcepta, tunc etiam cum vitæ diſcrimine aſtringeretur hoc ſacramentum conferre. Si infirmi hoc ſacramentum petant, denegare illud Parochi, etiamſi vitæ periculum inſtaret, non poſſent.

VIII. QUÆST. V. *Quibus miniſtrandum eſt hoc ſacramentum?* Reſp. Apud Latinos ſolis decumbentibus confertur. Non eſt tamen expectanda ultima periodus; ſed dum mortis periculum inſtat, & infirmus ratione præditus eſt, adminiſtrari debet. Extrema cavenda ſunt. Navigantibus, belligerantibus, ultimo ſupplicio afficiendis non adminiſtratur hoc ſacramentum.

IX. QUÆST. VI. *An iſtius ſacramenti ſuſceptio ſit ſub præcepto?* RESP. Negantem ſententiam defendunt aliqui. Hæc ſententia mihi falſa eſt. S. Jacobus inquit: *Inducat Presbyteros*. Hæc verba non conſilium, ſed præceptum indicant. Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 3. improbat eos qui dixerint, *hanc unctionem vel figmentum eſſe humanum, vel ritum a Patribus acceptum, nec* MANDATUM *Dei, nec promiſſionem gratiæ* &c. Merbeſius *Diſſ.* 5. *qu.* 9. refert ſequentem propoſitionem a ſacra Facultate Pariſienſi ann. 1634. cenſura notatam.

Omnes Theologi dicunt, confirmationem non præcipi, niſi cum commode haberi poteſt, vel ut alii dicunt, quando commodiſſime, quando ſine ullo, vel minimo prorſus incommodo.

CENSURA.

Iſta propoſitio eſt ſcandaloſa, in maximum ſacramenti Confirmationis contemptum, maligno animo propoſita, & in errorem poteſt deducere.

X. Par eſt utriuſque ſacramenti & Confirmationis, & extremæ unctionis ratio. Ergo eadem utriuſque opinionis cenſura. Quid! Eccleſia catholica habet ſacramenta otioſa, indifferentia, in caſſum inſtituta? Quorſum tot Eccleſiæ catholicæ conatus adverſus Novatores in hoc aſſerendo ſacramento, ſi nulla urgeret neceſſitas illud ſuſcipiendi? Noſtram ſententiam defendunt Merbeſius, Gennet, Turnely, Antoine, Ludovicus Habert, & alii graves Theologi.

XI. Iterari hoc ſacramentum poteſt, ut declaravit Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 3. Nec in re aperta diutius immorandum. Si infirmi convaluerint, iterum relapſi in mortalem infirmitatem ſuſcipere hoc ſacramentum debent. Hoc ſacramentum adminiſtratur poſt alia ſuſcepta ſacramenta.

XII. QUÆST. VII. *Quæ diſpoſitiones præcedere hoc ſacramentum debent?* RESP. Aliæ remotæ, aliæ proximæ ſunt. Remotæ ſunt 1. ut ungendus ſit baptizatus; 2. ut pericoloſe decumbat; 3. ut ſit adultus rationis particeps; 4. ut nulla excommunicatione ſit innodatus. Proximæ diſpoſitiones ſunt 1. ut ſuſcipiens non ſit ſibi conſcius peccati mortalis; 2. ut cum magna fiducia, & fide accedat; 3. ſancto oleo liniendi ſuam intentionem, & preces conjungere debent cum intentione, & precibus quibus utitur Eccleſia.

XIII. Effectus hujus ſacramenti ſunt 1. gratia ſanctificans omnibus ſacramentis communis; 2. eſt peccati reliquias abſtergere; 3. infirmi alleviatio, & erectio. Diſputant Theologi num hoc ſacramentum per ſe, an per accidens peccata dimittat? Sed diſſidium iſtud nullius momenti eſt.

CAPUT III.

De ſacramento Ordinis.

I. QUÆST. I. *Quid ſit Ordo ſacer, quo conſecrantur perſonæ eccleſiaſticæ?* RESP. Eſt verum ſacramentum novæ legis, quo ſpiritua-

ſpiritualis poteſtas confertur ad ſacroſanctum Chriſti corpus conſecrandum, & ad alia miniſteria eccleſiaſtica rite, & ex officio obeunda, ut contra Lutherum, Calvinum, & Proteſtantes Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 3. definivit.

II. QUÆST. II. *An ſint plures ſacri Ordines?* RESP. Septem numerantur, videlicet *Presbyteratus*, *Diaconatus*, *Subdiaconatus*, *Acolythatus*, *Exorciſtatus*, *Lectoratus*, & *Oſtiariatus*. Tres primi vocantur majores & ſacri; alii quatuor minores. Hunc ſeptenarium numerum confirmavit Tridentinum *loc. cit.* Non improbavit tamen Græcorum ritum, qui quatuor tantum Ordines retinent.

III. Nec Tonſura; nec Cantoratus ſunt Ordines. Tonſura eſt ad eoſdem diſpoſitio, & præparatio. Diſputant Theologi num Epiſcopatus ſit ſacramentum a Presbyteratu diſtinctum? Negat S. Thomas. Sed diſputatio hæc nunc ad nos non pertinet.

IV. QUÆST. III. *Quid ſit Oſtiariatus, & quænam ejus munia?* RESP. Eſt ordo quo Clericus præficitur ſacræ Eccleſiæ ſupellectili curandæ, Deique domui cuſtodiendæ. Quatuor Oſtiarii Clerici munia recenſet Catechiſmus Tridentinus *p.* 2. *de ſacr. Ord.* 1. Januas reſerare dignis, & indignis claudere debet, puta infidelibus, & excommunicatis. 2. impedire debet ne laici propius ad altare accedant. 3. Illius eſt campanæ pulſu populum fidelem ad divina officia convocare. 4. Servare vaſa ſacra, & ſupellectilem Eccleſiæ cuſtodire. Invigilare etiam debet ut omnes in Eccleſia modeſte ſe gerant.

V. QUÆST. IV. *Quid ſit Lectoratus, ejuſque munia?* RESP. Eſt Ordo quo confertur poteſtas legendi in Eccleſia Scripturam ſanctam, & SS. Patrum doctrinam. Quinque ſunt ejuſdem munia. 1. Legere utriuſque Teſtamenti Scripturam divinam. 2. erudire catechumenos, & rudes baptizatos, fidei articulos explicando. 3. Olim Lectoris munus erat, eam divinæ Scripturæ partem legere quam Epiſcopus interpretaturus erat. 4. Divinas decantare laudes, & pſallentibus præeſſe. 5. Novos fructus benedicere.

VI. QUÆST. V. *Quid ſit Exorciſtatus, & quænam illius officia?* RESP. Eſt Ordo quo poteſtas impertitur expellendi dæmones a corporibus ſive catechumenorum, ſive baptizatorum: & hoc eſt Exorciſtatum unicum munus.

VII. QUÆST. VI. *Quid ſit Acolythatus, ejuſque officia?* RESP. Eſt Ordo quo poteſtas traditur inſerviendi Subdiacono, & Diacono in Miſſæ ſacrificio. Tria ſunt illius munia. 1. parare vinum cum aqua in urceolis Subdiacono ab ipſo exhibendis. 2. deferre lumina, cum Evangelium ſolemni ritu a Diacono legitur. 3. Luminaria Eccleſiæ accendere, & aſſervare.

VIII. QUÆST. VII. *Quid ſit Subdiaconatus, & quæ illius munia?* RESP. Eſt Ordo quo poteſtas traditur miniſtrandi Diacono, & Sacerdoti in ſacrificio Miſſæ. Diſputant Theologi, ſitne Ordo iſte ſacramentum? Verum de hac controverſia in præſens nihil ad nos. In Pontificali Romano quinque numerantur illius munia. 1. Calicem, & patenam in uſum ſacrificii Diacono offerre. 2. Sacerdoti ſacrificanti aquam fundere ad extrema digitorum abluenda. 3. oblationes a populo ſuſcipere. 4. legere Epiſtolam. 5. pallas altaris, corporalia, & purificatoria abluere.

IX. QUÆST. VIII. *Quid ſit Diaconatus, & quænam ejus officia?* RESP. Eſt ſacer Ordo quo traditur poteſtas ſpiritualis inſerviendi proxime Sacerdoti ſacrificanti. Tria illius officia. 1. Diaconi Epiſcopo, vel Preſbytero ſacra agenti præſto adſunt, materiam ſacrificii panem & vinum exhibent, calicem conſecrandum cum ipſo offerunt. Evangelium in altiori loco legunt ſolemniter. Indignos a dignis ſeparant hac terribili voce: *Recedant pœnitentes: ſancta ſanctis.* 2. Diaconus ex officio baptizat, non quidem ſolemniter, niſi ut extraordinarius miniſter. 3. Diaconus vi ſuæ ordinationis eſt verbi Dei miniſter, ſi prædicatio fiat per modum catecheſeos, & abſque ullo apparatu. *Evangeliſtæ Diaconi ſunt*, inquit auctor *libri eccl. Dogmat.*

X. QUÆST. IX. *Quid erant Diaconiſſæ?* RESP. Aliæ erant uxores quas Diaconi ante inaugurationem duxerant: hac ratione uxor Epiſcopi Epiſcopa, Presbyteri Preſbytera, Diaconi Diaconiſſa, Subdiaconi Subdiaconiſſa dicebatur. Ambo apud Latinos perpetuam ſervare continentiam aſtringebantur. Aliæ Diaconiſſæ erant mulieres viduæ, ſive virgines Deo dicatæ ad aliquod Eccleſiæ miniſterium. Diaconiſſarum conſuetudo ab ipſis Apoſtolis in Eccleſia univerſali ſive Latina, ſive Græca obtinuit. Diaconiſſæ erant. 1. Oſtiariæ mulierum, quæ tunc a viris in templo ſeparatæ erant. 2. Mulieres baptizandas exuebant, & induebant. 3. Mulieres ruſticanas imbuebant. Senſim ſine ſenſu Diaconiſſæ obſolevere.

XI.

XI. QUÆST. X. *Quid ſit Presbyteratus, & quænam ejuſdem munia?* RESP. Eſt ſacer ordo quo datur poteſtas conſecrandi corpus Chriſti, & remittendi peccata. Quinque in Pontificali Romano numerantur ejuſdem munia. Offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, baptizare. 1. eſt offerre Sacrificium. 2. eſt benedicere perſonas, & quæ ad earum uſum attinent. 3. ſub manu Epiſcopi præeſſe populo. 4. prædicationis officium. 5. Baptizare illis jure ordinario competit.

XII. QUÆST. XI. *Quid ſit Epiſcopatus, & quæ illius munia?* RESP. Eſt ordo ſupremus, quo datur Presbytero poteſtas conferendi ſacramenta Confirmationis, & Ordinis, regendique Eccleſiam ipſi commiſſam, nempe clerum, & plebem. Dicitur ordo, quia eſt apex & faſtigium Sacerdotii. Ordo iſte confertur Presbytero, quia nequit eſſe Epiſcopus, niſi prius fuerit Presbyter. Poteſtas conferendi ſacramenta Confirmationis, & Ordinis competit ſoli Epiſcopo.

XIII. QUÆST. XII. *Sunt ne ſinguli Ordines ſacramenta?* RESP. De fide eſt Presbyteratum eſſe ſacramentum, ut definivit Tridentinum *ſeſſ.* 23. *can.* 1. Diaconatum ſacramentum eſſe adfirmant nunc omnes: nam Diaconatus confertur per manuum impoſitionem, quæ eſt ſignum ſenſibile divinitus inſtitutum. Subdiaconatum, & minores Ordines non eſſe ſacramenta permulti Theologi defendunt, nec ſpernenda opponunt argumenta. Quam controverſiam indeciſam prætereo. Quamvis autem Ordines ſive majores, ſive minores eſſent ſacramenta, unum tamen eſt ſacramentum Ordinis, quia omnes ordinantur ad unum Sacerdotium. Qui ſuſcipit hos ſacros Ordines in peccato mortali, peccat mortaliter. Et quamvis minores ordines non eſſent ſacramenta, non propterea a gravi malitia immunis eſſet qui mortifero ſcelere inquinata conſcientia illos ſuſciperet.

XIV. Negant aliqui Diaconum, & Subdiaconum peccare mortaliter dum officium proprium in peccato mortali exercent. Hæc ſententia mihi falſa eſt. Nam iſti miniſterium ſacramentale exercent. Ergo graviter peccant dum ſordida conſcientia illud profanant. Non deſunt qui docent minores ordines eſſe ſacramenta, & ſimul defendunt non peccare graviter illos qui eoſdem in peccato mortali exercent. De hac opinione infra ſermo erit.

CAPUT IV.

De materia, & forma ſacramenti Ordinis.

I. IN celebri Armenorum decreto Eugenius IV. de materia & forma ſacrarum ordinationum hæc ſtatuit. *Sextum ſacramentum eſt Ordinis, cujus materia eſt illud per cujus traditionem confertur ordo. Sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem. Forma Sacerdotii talis eſt.* Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis, & mortuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. *Et ſic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur.*

II. Hac auctoritate nixi plurimi Theologi defendunt, materiam eſſentialem ſacramenti Ordinis in porrectione inſtrumentorum ſitam eſſe, & in oratione quæ recitatur, dum porriguntur, formam. Verum magnum faceſſit negotium in hac controverſia quod Eccleſia Græca ſola manuum impoſitione, & oratione conferat ſacras ordinationes nullis adhibitis inſtrumentis, niſi poſt ordinationem completam. Quid quod neque eccleſia Latina longo ſæculorum intervallo præfata inſtrumenta adhibuit? Difficultas hæc in varias ſententias diviſit Theologos. Illa mihi videtur probabilior quæ docet, manuum impoſitionem eſſe materiam eſſentialem, & orationem annexam formam: inſtrumentorum vero porrectionem cum verbis eidem adjectis eſſe materiam & formam accidentalem, & integralem ad majorem effectus expreſſionem, & declarationem: & de hac acceſſoria materia & forma loqutum eſſe Eugenium IV. contendunt iſtius ſententiæ Theologi. Accedit perpetuus uſus univerſalis Eccleſiæ, quæ in ordinandis ſacris miniſtris ſemper adhibuit manuum impoſitionem, & orationem. Quod inſtrumentorum porrectio non ſit materia eſſentialis, ſed acceſſoria & integralis, patet ex eo quod nullum ejuſdem veſtigium in Scriptura ſancta habeatur; & ipſa Latina Eccleſia per decem priora ſæcula hæc inſtrumenta non adhibuerit; & Eccleſia Græca nec in præſens iiſdem utatur, cujus tamen ordinationes ratas habet Eccleſia Latina.

III. Ceterum in praxi ea omnia ſervanda ſunt quæ Eccleſiæ ritus præſcribit. Quæ ha-

hactenus dicta ſunt, comprehendunt potiſſimum Ordines ſacros ſeu hierarchicos Diaconatum, Presbyteratum, & Epiſcopatum, quorum materiæ eſſentiali adjuncta ſunt inſtrumenta, nempe *Diaconatui* liber Evangeliorum, *Presbyteratui* unctio, & porrectio calicis, & patena cum ſacris ſymbolis conſecrandis. Aliorum vero Ordinum, puta Subdiaconatus, & quatuor minorum materia, & forma ſunt inſtrumenta, & preces quas recitat Epiſcopus illa tradendo. Qui defendunt hos Ordines eſſe ſacramenta, dicunt in ipſa inſtrumentorum porrectione intelligi manuum impoſitionem. Sic materia oſtiarii eſt traditio clavium, & tintinnabuli. Forma: *Sic agite quaſi rationem reddituri* &c. materia Lectoratus eſt traditio ſacræ Scripturæ. Forma: *Accipite, & eſtote verbi Dei relatores* &c. Exorciſtatus materia eſt traditio libri exorciſmorum, ſeu Pontificalis. Forma: *Accipite, & commendate memoriæ* &c. Acolythatus materia eſt traditio candelabri cum cereo extincto. Forma: *Accipite ceroferarium cum cereo* &c. Partialis materia Subdiaconatus eſt traditio calicis vacui, & patenæ ſuperpoſitæ. Forma: *Videte cujuſmodi miniſterium vobis traditur* &c. Materia Diaconatus eſt impoſitio manuum cum traditione codicis Evangeliorum. Materia Presbyteratus eſt impoſitio manuum cum traditione calicis, & patenæ, adjectis ſacris ſymbolis conſecrandis. Ut jam dixi, in his tribus ordinibus hierarchicis Diaconatu, Presbyteratu, & Epiſcopatu impoſitio manus expreſſa eſt, & ſemper in Eccleſia uſurpata. Diſputant auctores num neceſſe ſit tangere ſingulas materiæ partes, puta calicem, patenam &c. Et communiter docent ſat eſſe tangere aliquam materiæ partem aut calicem, aut patenam &c. Contactus iſte phyſicus ſit oportet, nec ſufficit moralis, ut communior ſententia docet.

CAPUT V.

De miniſtro, & ſubjecto ſacramenti Ordinis, ejuſque effectibus.

I. QUÆST. I. *An ſolus Epiſcopus ſit hujus ſacramenti miniſter?* RESP. Quoad Ordines majores affirmant omnes Catholici, idque definitum eſt in Tridentino *ſeſſ.* 23. *can.* 7. adverſus Novatores. Inferiores dumtaxat ordines conferri a ſimplice Sacerdote queunt, nempe tonſura, & quatuor minores.

II. QUÆST. II. *Ad conſecrandum Epiſcopum quot Epiſcopi requiruntur?* RESP. Neceſſitate præcepti tres. Plures Theologi, ut Cajetanus, & Bellarminus, defendunt tres, aut duos requiri neceſſitate ſacramenti, ita ut nullum ſit ſacramentum, niſi ſaltem duo adſint. Plures alii hoc negant, contenduntque validam eſſe ordinationem, ſed illicitam ab uno Epiſcopo factam. Conſuetudo tamen ſemper obtinuit Presbyterum ordinati Epiſcopum a tribus Epiſcopis ſublato neceſſitatis caſu.

III. Clerici a ſolo Epiſcopo proprio ordinari licite valent, valide vero a quocumque Epiſcopo. Epiſcopus proprius eſt vel originis, vel domicilii, vel beneficii. Epiſcopus beneficii ille eſt in cujus diœceſi beneficium quis reipſa poſſidet: originis eſt in cujus diœceſi ordinandus baptizatus eſt: domicilii Epiſcopus in cujus diœceſi quis ſedem fixit, animo ibidem commorandi in perpetuum. Ad matrimonium contrahendum ſufficit ut quis bona fide per annum commoretur in aliqua parochia, licet poſtea ſit diſceſſurus. Ad ſacros vero Ordines ſuſcipiendos nec decennium quidem ſufficit, niſi animus adſit ibidem perpetuo commorandi. Quoniam quiſque addicitur Eccleſiæ illius loci in quo ordinatur. Epiſcopus ordinare poteſt familiarem ſuum qui per triennium apud eumdem commoratus fuerit, eique beneficium conferre, ut Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 9. declaravit. Fraus contingeret, ſi Epiſcopus intentione eximendi ordinatum a proprio Epiſcopo beneficium illi conferret: quo in caſu Epiſcopus, & ordinatus pœnis obnoxii eſſent a ſacris canonibus latis.

IV. Epiſcopus in aliena diœceſi ordinare nequit ſuum ſubditum abſque Ordinarii licentia, ut Tridentinum *ſeſſ.* 6. *c.* 5. *de Refor.* declarat. Regularium Epiſcopus ille eſt in cujus diœceſi ipſi commorantur, ut plura Concilia ſtatuerunt. Videndum circa hoc decretum Benedicti XIV. an. 1746. datum, cujus initium eſt, *Impoſiti nobis* &c.

V. Litteras dimiſſoriales concedere poſſunt 1. Epiſcopus proprius. 2. Ejus Vicarius generalis, ſi tamen facultatem expreſſam acceperit. 3. Capitulum cathedralis Eccleſiæ Sede vacante, elapſo anno ab Epiſcopi morte, ut Tridentinum *ſeſſ.* 7. *c.* 10. ſtatuit. Has litteras concedere Epiſcopus non debet niſi iis quos ſuo examine idoneos judicaverit. Hæ litteræ non expirant morte concedentis.

VI. QUÆST. III. *Quo tempore adminiſtrari*

ri licite ſacri Ordines queunt? RESP. Sabbatis quatuor temporum, Sabbato ante Dominicam Paſſionis, & Sabbato ſancto. Conſecratio Epiſcopi quolibet die dominico. Ordines minores privatim quolibet feſto, publice feria 6. ante ſabbatum quo conferri poſſunt Ordines majores, aut eodem ſabbato. Prima Tonſura quolibet die. Hæc ſunt tempora conſueta. Ex privilegio aliis quoque diebus conferri ſacri Ordines valent. Idoneos & dignos repellere Epiſcopus nequit, cum non ſit ordinationis dominus ſed diſpenſator, quemadmodum nec indignos ordinare poteſt. Frequenter in hoc, raro in illo peccatur.

VII. In his ordinationibus interſtitia ſervari debent, ut Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 10. declaravit. Subdiaconus ordinari nequit, niſi elapſus ſit annus ab ultimo ordine ſuſcepto, neque promoveri in Diaconum, niſi elapſus annus ſit a ſuſcepto Subdiaconatu, neque in Sacerdotium niſi poſt annum a ſuſcepto Diaconatu. Tempore interſtitiorum exercere ſuos Ordines debent ordinati. Super his interſtitiis diſpenſare Epiſcopus poteſt ex rationabili cauſa cum ſuis ſubditis.

VIII. QUÆST. IV. *Quinam apti ſunt ad ſacros Ordines?* RESP. Soli maſculi, excluſis feminis, ordinari valent. Amentes, & non baptizati excluſi ſunt. Pro minoribus ordinibus nulla determinatur ætas a Tridentino, ſed ſolum *ſeſſ.* 23. *c.* 11. ſtatuitur ut iis conferatur qui intelligunt latinam linguam. Ad Subdiaconatum requiritur annus 22. Ad Diaconatum 23. ad Presbyteratum 25. Conſuetudine prævalente ſat eſt ut anni iſti incepti ſint. Nequit ſuſcipi Ordo ſuperior non ſuſcepto inferiore. Qui per ſaltum ordinaretur, ipſo facto remaneret ſuſpenſus ab executione ſuperioris ſecus inferioris ordinis.

IX. QUÆST. V. *Qui non confirmatus Ordines ſuſcipit, peccat ne mortaliter?* RESP. Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 4. *de Refor.* hæc ſtatuit. *Prima Tonſura non initientur qui ſacramentum Confirmationis non ſuſceperint.* Quare graviores Theologi docent, peccare mortaliter qui ſcienter, prætermiſſa Confirmatione, ſuſciperet Tonſuram, & alios Ordines. P. La-Croix *n.* 2223. refert Buſembaum cum 12. aliis, qui docent eſſe tantum peccatum veniale. Et hæc ſententia, inquit P. La-Croixius, eſt *probabilior.* Quia *ubi agitur* (inquit) *de mortali contrahendo, non eſt aſſerenda obligatio, niſi certius conſtat.* Robuſta ratio. Sed neque, ſubdo ego, tollenda, niſi certius conſtet non adeſſe obligationem. Periculoſe, inquit Angelicus *quodl.* 9. determinatur, niſi veritas expreſſe habeatur. Æque determinatur negando, ac adfirmando. In dubiis ergo tutior pars eſt eligenda, pulſis *Reflexiſtarum* commentis. Certum eſt malum committere illum qui neglecta Confirmatione Ordines ſuſcipit. Quid ergo agendum? *Declina a malo, & fac bonum.*

X. QUÆST. VI. *Quotuplex eſt titulus clericalis?* RESP. Triplex, eccleſiaſticus, patrimonialis, monaſticus. Titulus generatim accipitur pro jure ad quidquam legitime poſſidendum. Quare titulus clericalis eccleſiaſticus eſt jus fruendi Eccleſiæ bonis. Jus iſtud nunc acquiritur per beneficium pacifice poſſeſſum, aut per penſionem clericalem. Primis Eccleſiæ ſæculis non ordinabantur niſi Eccleſiæ addicti: & ipſa ordinatio titulus erat quo jus Clerico tribuebatur accipiendi alimenta ex bonis Eccleſiæ.

XI. Titulus patrimonialis eſt jus percipiendi fructus ex aliis quam Eccleſiæ bonis, quæ vel gratuita donatione, aut hereditaria ſucceſſione ordinato obveniunt.

XII. Solo titulo eccleſiaſtico, excluſo patrimoniali, uſque ad ſæculum x. ordinati fuere Clerici uni determinatæ Eccleſiæ addicti. Et hoc titulo alimenta ab Eccleſia accipiebant, & ad aliam tranſire Eccleſiam illis permiſſum non erat.

XIII. Poſt hæc tempora, & præſertim ſæculo XII. viciſſitudinem paſſa eſt Eccleſiæ diſciplina. Miſſis pluribus documentis, in Tridentino, ut narrat Cardinalis Pallavicinus *lib.* 7. *c.* 9. acerrime diſputatum fuit adverſus titulum patrimonialem, & pro inſtauranda antiqua diſciplina ſummo ſtudio orarunt plurimi ſanctiſſimi Patres, inquientes, Sacerdotes vinculo eccleſiaſtici tituli ſolutos, ſimiles equis eſſe freno deſtitutis. Sacra Synodus divino perſuſa lumine, ut utriuſque generis malis occurreret, regulam condidit ſaluberrimam, quæ ſi ſervaretur, refloreret eccleſiaſtica diſciplina. Primum ſtatuit ut Epiſcopus neminem etiam titulo patrimonii ordinet, niſi quem Eccleſiæ utilem, vel neceſſarium judicaverit. *Patrimonium vero* (inquit) *vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, eo quoque prius proſpecto, patrimonium illud, vel penſionem vere ab eis obtineri, taliaque eſſe quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint.* Ut vero Tridentini Patres occurrerent ma-

lis

Iis quæ exaggerata fuere adverſus Clericos nulli Eccleſiæ addictos, vetuit S. Synodus *ſeſſ.* 23. *c.* 16. *de Refor.* ne quis deinceps ordinetur quin ſit alicui Eccleſiæ addictus. *Cum* (inquit) *nullus debeat ordinari qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſiis, ſancta Synodus, veſtigiis ſexti canonis Concilii Chalcedonenſis inhærendo ſtatuit ut nullus in poſterum ordinetur qui illi Eccleſiæ, aut pio loco pro cujus neceſſitate, aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Quod ſi locum, inconſulto Epiſcopo, deſeruerit, ei ſacrorum exercitium interdicatur.*

XIV. En diſciplina eccleſiaſtica ad ſuum primævum inſtaurata ſplendorem. Nihil deeſt, niſi ut Epiſcopi exacte ſervent in promovendis ad ſacras ordinationes quæ Tridentinum præſcribit. Num hodie plures ſint Clerici nulli addicti Eccleſiæ iis qui addicti ſunt, ceteri judicent.

XV. Tertius titulus eſt monaſticus, vi cujus ordinantur Regulares, qui titulus paupertatis vocatur. Hi enim de bonis Eccleſiæ, ſeu domus in qua profeſſi ſunt, ſuſtentantur. Plurima de hoc titulo, & de cenſibus vitalitiis, qui eumdem comitantur, dicenda eſſent. Sed dicta ſunt alibi.

XVI. QUÆST. VII. *Quot ſunt effectus ſacramenti Ordinis?* RESP. Tres: 1. gratia ſanctificans; 2. gratia ſacramentalis; 3. character. Gratia major, aut minor confertur juxta diverſam ſuſcipientium diſpoſitionem. Character eſt ſignum Chriſti in anima indelebiliter impreſſum. Plures alii effectus ſolent recenſeri, ut ſunt obligatio ſervandæ caſtitatis vi voti annexi, recitandi horas canonicas, privilegium canonis, & fori, & alia quæ non ſunt ſacramenti effectus, ſed obligationes, vel privilegia quæ ſtatum clericalem conſequuntur.

CAPUT VI.

De vocatione initiandorum, & ſignis quibus dignoſci queat.

I. VOcatio de qua nunc ſermo eſt, deſcribi poteſt quod ſit *actus providentiæ ſupernaturalis, quo Deus hos præ illis eligit, præparatque dotibus conſentaneis ad ſacra officia obeunda.* Status ſacerdotalis ſupernaturalis eſt, cui nemo propria induſtria, & labore idoneus eſt; ideo neceſſaria eſt providentia ſupernaturalis, quæ dirigat, & auxilia conferat tanto fini conſentanea. Quos Deus ad hunc ſtatum vocat, præparat dotibus opportunis.

II. Iſtius divinæ vocationis neceſſitatem Scripturæ ſanctæ manifeſtant. Chriſtus Dominus, qui factus eſt exemplar a nobis imitandum, præordinatus fuit Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, ut *pſal.* 109. habetur. Non a ſemetipſo venit, ſed miſſus a Patre, *ut nobis eſſet Pontifex* (inquit Paulus Hebr. 9.) *ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cælis factus.* Quamobrem ipſe *clamabat in templo docens: A me ipſo non veni, ſed eſt verus, qui miſit me:* Joan. 7. Ille miſſus a Patre vocavit ad idem Sacerdotium Apoſtolos. *Vocavit ad ſe quos voluit ipſe:* Marc. 3. Apoſtoli cum ſubſtituere deberent qui Judæ locum impleret, implorarunt a Deo ſigna quibus manifeſtaretur eligendus. *Oſtende quem elegeris ex his duobus:* Act. 1. Qui audent non vocati hanc occupare dignitatem, ſic improbantur a Chriſto: *Amen, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro:* Joan. 10. ſubdit ibidem: *Per me ſi quis introierit, ſalvabitur.* Tandem S. Paulus *Hebr.* 5. inquit: *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu.*

IV. Quæ hactenus ex Scripturis ſanctis dicta ſunt, confirmari ſanctorum Antiſtitum exemplis poſſent. Quo majori refulgebant ſanctitate, eo fortius ordinationi ſuæ in animarum Paſtores aut reſiſtebant, aut nonniſi expreſſe vocati annuebant. Innumera adducere exempla poſſem, quæ brevitas præſtituta non ſinit.

V. Vocatio divina eſt veluti fons, & radix gratiarum, & donorum quæ ſtatui ſuſtinendo vires pares conferunt. Sublata vocatione deſunt præſidia neceſſaria, & ea poſita omnia ſuccedunt proſpere. Qui Deo non vocante, ſed vel ſplendoris dignitate alliciente, vel redituum lucello impellente ſuſcipiunt ſacros Ordines, Deo placere nequeunt. Numquid famulorum opera grata dominis eſſent, quæ ipſis repugnantibus fierent? Audiamus Chriſtum ipſum loquentem Matth. 15. *Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradicabitur.* Rurſus Joan. 15. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.* Notanda illa verba ſunt *in me.* Non ſatis eſt fructus parere. Videndum num ſint in Deo: *In me.*

Tan-

Digitized by Google

Tandem Matth. 7. *Multi dicent mihi in die illa: Domine, Domine, non ne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi eos: Diſcedite a me qui operamini iniquitatem.*

VI. Quis hæc, Chriſte Jeſu, oracula ſerio meditans, totis artubus non contremiſcit? Quis non videt, quam tremenda & formidanda ſit deliberatio diligendi oves tuas, non implorata Dei miſericordia, & vocationis gratia? Quid ergo, inquies, acturi ſunt tot Sacerdotes, tot Paſtores, qui nulla precatione præmiſſa, nullo vocationis examine facto ſtatum illum ſuſceperunt? Seminabunt ergo in agro alieno unde metere nequeant? In vanum ne iſti currunt, cum non ſint a Deo miſſi? Numquid deſerere hunc ſtatum debent? Si ſtatus deſeri poteſt, ut animarum regimen; dubio procul dimitti, quando gravia ſigna occurrunt quod deſit ad talem ſtatum vocatio, & deſunt vocationis dona, debet. Ceterum arcanum divinæ vocationis nos latet, Deuque ſoli patet. Vocatus Saul fuit, vocatus Judas, & ambo improbati fuere. Aliorum vocationis initia mala hominibus apparuere; ſed proſecutio bona, & exitus ſanctus. Catholicorum pauci electi; multi vocati. Nemo tamen deſperare de ſua ſalute debet. Sed omnes ſatagere precibus piis, & laborioſis operibus debent ut certam, ſanctamque efficiant vocationem ſuam. Nemo deſerere proprium ſtatum valet, a quo recedere ſine peccato nequit.

VII. Neque opponas doctrinam datam multos avertere a ſtatu religioſo: quoniam repono: Utinam id verum eſſet ut averteret plurimos illos qui turmatim intrant non per oſtium, ſed aliunde, ut fures, & latrones. *Satius enim eſt* (inquit Concilium Lateranenſe IV.) *maxime in ordinatione Sacerdotum paucos bonos quam multos malos habere*. Hæc recogitent illi qui ut Eccleſias, Monaſteria, Conventus, & Collegia impleant, neceſſitatis fuco propagandæ ſobolis, & implendi ſedes, indiſcriminatim admittunt claudos, gibos, cæcos, & diſſolutos. Propagatio hæc cæleſtis, ſpiritualis, & divina eſt. A Deo, non ab humana induſtria proficiſcatur oportet.

VIII. QUÆST. I. *Quænam ſunt ſigna vocationis ad ſtatum religioſum, & ſacerdotalem?* RESP. Illi non ſunt ad ſacros Ordines vocati quos corporis, animique defectus ineptos reddunt ad ſacra miniſteria obeunda. Corporis defectus omnibus patent. Animi defectus alii ſunt ambigui, alii probabiles, alii fere certi. Defectus animi alii ſunt veluti a natura inſiti, & dicuntur naturæ vitia, ut animus ferox, indoles ſæva, & ferina, vel mullis, fluxa, & ad omnem ventum inſtabilis: ingenium retuſum, plumbeum, ſtupidum, neceſſariis ſcientiis comparandis omnino ineptum. Alii ſunt morales, & voluntarii, ut iracundia, ſuperbia, ambitio, & habitus vitioſi. Qui naturæ vitiis laborant, ad munia ſacra non ſunt promovendi. Numquid Sacerdotes ferocis indolis allicient gregem? An Paſtores plumbei, retuſique ingenii effundent in populum eloquia divina? Si mullis fluxæque indolis & effeminatæ naturæ ſint, carent fortitudine evangelica, qua repellere lupos rapaces, deprimere ſuperbos valeant. Ad iſtorum latera, inquiunt, miniſtri idonei ſedent, quorum ſubſidio gregem dirigunt. O homines miſerrimi in viis ſuis! Paſtores ergo ſtatuæ ſunt, & miniſtri doctores ſiunt? Miniſtri carent vocationis gratia, carent cæleſtium donorum copia: quoniam iſti non Deo vocante, ſed humano artificio lenocinante plerumque intruſi ſunt. Illuſio eſt pernicioſiſſima velle Paſtoris ineptitudinem miniſtrorum peritia compenſare.

IX. Defectus morales animi, quia voluntarii, corrigi valent, præſertim dum vocatio vera eſt. Diverſum de iſtis, ac de incurabilibus naturæ vitiis judicium formandum eſt. Nam ſi adſit acre ingenium, optima indoles, animi fortitudo, ceteræque naturæ dotes, crimina & vitia emendari queunt. Prudens director præſcribat pœnitentibus pietatis exercitium, virtutum ſemina ſpargat: & ex fructibus colliget, num planta transferenda ſit in cæleſte viridarium.

X. Signa divinæ vocationis juvenis promovendi ad ſacros Ordines ſunt, 1. ſi adoleſcens a ſæculi oblectamentis avulſus ſit, & ab illecebris mundi ſejunctus. 2. ſi non ad vitam privatam ſecum traducendam, ſed ad Dei obſequium, proximique ſalutem incumbendum ſuccenſum ſe ſentiat. 3. ſi orationis ſtudio afficiatur, ut ejuſdem ope explorare divinam voluntatem valeat: oratio enim eſt cum Deo commercium, & animum eidem conjungit, atque dona neceſſaria petit. 4. ardens deſiderium adipiſcendi ſacros Ordines. Hoc tamen ſignum frequenter falſum, utpote a cupiditate lucrandi pecunias, aut dignitatis indipiſcendæ, non ab amo-

amore Deo inſerviendi proficiſcens. Plures enim appetunt ſtatum clericalem, quia a parentibus ad id incitantur, quia inde ſperant exonerare familiam. Alii rei familiaris penuria preſſi, laborare, ut Paulus Apoſtolus, manibus ſuis, fodere, occare, piſcari renuunt, & ſtatum clericalem conſiderant veluti artem & profeſſionem, qua abſque labore & ſudore victum & veſtium aſſequi commode valeant. Quare receoſita ſigna ambigua ſunt, & prudentis directoris erit pro circumſtantiarum diverſitate deprehendere quænam vera, quænam fucata vocatio ſit. Sed eo malorum res devenit ut plurimi nullo præmiſſo conſilio ſtatum ex ingenio aſſumant, & non omnes Epiſcopi vigiles ſint in exploranda ordinandorum vocatione.

XI. Quæst. ii. *Licitum ne Clericis eſt dignitates eccleſiaſticas, & animarum regimen appetere?* Resp. Qui regimina animarum nempe Epiſcopatum, Parochiam &c. appetunt, aut ſtulti, aut ſuperbi ſunt. Fuſe verſat hanc quæſtionem S. Thomas 2. 2. *q.* 135. *a.* 1. ubi tria diſtinguit. 1. Eſt officium, quod Dei cultum, & proximi utilitatem ſpectat. 2. eſt celſitudo gradus, vi cujus Paſtor dominatur in ſubditos. 3. ſunt reditus & obſequium ſubditorum. Deſiderium laborandi, operandique in vinea Domini bonum eſt; verum ut fertur in dignitates, in honores, & gradus, & emolumenta temporalia, vanum & ambitioſum eſt. Plurimi ajunt: Cupio vitare otium, & aſſequi occupationem laborandi, & operandi in vinea Domini, & ſub hac larva mentitur iniquitas ſibi, latitatque cupiditas, ſerpit ambitio. *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat:* inquit Paulus: & ſubdit Hieronymus: *opus, non dignitatem: laborem, non delicias, per quod humilitas decreſcat, non intumeſcat faſtigio.* Si laborare iſti revera vellent in vinea Eccleſiæ, an non patet omnibus? Viſitent xenodochia, conſolentur infirmos: adeant rura & montes, inſtruant rudes, doceant ignorantes, dedoceant errantes, ſuccurrant pauperibus, prædicent verbum Dei. Adeant Epiſcopum, & dicant: *Ecce ego, mitte me.* Quid? mittere, non mitti; imperare, non obedire; inſervire, non inſervire; extolli, non extollere nos volumus. Hoc profecto eſt legitimum germanumque reſponſum.

XII. Quid de illis qui ambitum agunt, patronos ſollicitant, ut ſibi Epiſcopatum, Parochiam procurent; qui mattonis ipſis inſerviunt, ut amaſios ſuos obſtringant ad intercedendum, procurandumque gradum & dignitatem? Iſti ſunt viliſſima ambitionis mancipia, fures, & latrones, qui nequeuntes ingredi per oſtium, ſcalas admoveri feneſtris curant, & ut aſcendere queant, adjuvari & erigi a quibuſcumque viris & feminis ſtudent. Blaterant hac ætate ita diſtribui omnia ut, niſi induſtria humana officia & procurationes adhibeatur, omnes jaceant, nullumque ſine officiis promoveri. Diſtinguo. Nemo ſine procurationibus promovetur ab homine, concedo. A Deo, nego. Cedo: vis promoveri ab homine, an a Deo? A Deo, inquis. Quid ergo garris neceſſariam eſſe induſtriam humanam? An ignorat Deus tuas dotes, & aptitudinem tuam? An ſi te judicaverit idoneum, non diſponit ſua infallibili providentia ut præficiaris Eccleſiæ moderandæ? Inſiſtis, Deum miracula non patrare ſine neceſſitate, humanamque induſtriam non prohibere, ſed præcipere. Humanam quidem induſtriam Deus requirit in iis omnibus quæ ab homine pendent, ſecus in iis quæ ſibi ipſi reſervavit. Vocatio ad regimina Eccleſiæ chriſtianæ ſolius Dei opus eſt. Non ne ipſi ſacri canones prohibent ejuſmodi officia, & procurationes? Sed quid plura verba fundimus? Niſi illi qui præſunt, rejiciant omnes illos quos noverint officiis, & ambitu parare ſibi viam ad gradus, & dignitates Eccleſiæ, fruſtraneus eſt labor noſter. Veritas ſeipſa luculenta eſt. Executione, non perſuaſione opus habet.

CAPUT VII.

De iis quæ præſtare, & de iis a quibus abſtinere Clerici debent.

I. Quæst. i. *Peccant ne mortaliter Clerici qui nec veſtem clericalem, nec tonſuram deferunt?* Resp. Affirmant graviores Theologi, & innumera Concilia præcipiunt ſub pœna excommunicationis ut Clerici & tonſuram, & habitum clericalem palam deferant, & ne comas longas nutriant, deferantque. Probabiliſtæ plures omnia deliniunt. P. Claudius La-Croix *lib.* 4. *n.* 1371. & *ſeq.* refert opinionem Gobat negantem eſſe mortale, ſi abſit ſcandalum, & contemptus. Aliam opinionem de Clerico nutriente comam refert *n.* 1373. & ſcribit communius, & probabilius eſſe, talem clericum non peccare mortaliter, licet Epiſcopi, & Synodi tali-

talibus comminentur excommunicationem: quia, inquit, *comminatio gravis non ſemper indicat grave præceptum*. Injuſtitiam ergo perpetrant Synodi, & Epiſcopi levi culpæ graviſſimam pœnam comminantes. Etiamſi gravis comminatio non ſemper indicaret grave præceptum; ideone in hoc caſu non indicat? Et ſic dicetur in altero caſu. Et his diſtinctiunculis Synodorum, & Epiſcoporum ſaluberrimæ ſanctiones eluduntur. Rogandi ejuſmodi Caſuiſtæ, quo jure Synodorum, & Epiſcoporum decreta ad proprias cogitatiunculas detorqueant? Quis illis auctoritatem contulit tam frequenter extenuandi, & humanis appetitionibus attemperandi leges eccleſiaſticas, & divinas? Quid quod graviores Probabiliſtæ non excuſant a gravi culpa tales Clericos, ut animadvertit doctiſſimus Presbyter Bonus Merbeſius *diſſ. 6. q. 15.* inquiens: *Ac reipſa quidem ipſi Caſuiſtæ, quorum plerique nihil in ſacris litteris evolvendis, nihil in ſanctis Patribus, & Conciliis lectitandis verſati, plus æquo confiſi, omnem in omnibus habent fidem. . . . . . in eam conceſſere partem, ut tonſuræ, & habitus clericalis neglectum, & omiſſionem inter peccata mortalia recenſerent; & inſuper homines tales omiſſionis conſcios excommunicationis anathemate perculſos, vel percellendos aſſererent.*

II. Quæst. II. *Peccant ne Clerici qui habitum clericalem ad formam habitus laicalis accommodant, comaſque aſcititias, & cincinnatas, & pulvere odorifero aſperſas deferunt, tonſura vix apparente?* Resp. Quid adverſus torrentem, & quidem ſpumantem moris humani hiſcam? Numquid adverſus communem, & prævalentem corruptelam vocis ſonitum emittam? Numquid Conciliorum, & S. matris Eccleſiæ doctrinam, & Chriſti Evangelium erubeſcam? Abſit. Status clericalis inter omnes eccleſiaſticos ordines refulget, cujus Patriarcha, non homo, ſed ipſe Chriſtus eſt, qui vocavit Apoſtolos, & ſucceſſores. Habitus clericalis, & monachalis hoſtiliter pugnat cum luxu, faſtu, & vanitate mundana. Quid ſi Clauſtrales veſtem monachalem ad formam vulgo *alla moda* accommodarent? Quid ſi cincinnati, comati, criſpati, manicati, & cyprio pulvere reſperſas comas deferrent? Clamarent omnes: Quænam hæc monſtra? ſtulti ne evaſerunt Clauſtrales? Exclamationes, & admirationes juſtiſſimæ. At ſtatus clericalis non ne & ipſe excellens, atque eminens? Ergo longius abeſſe a mundi vanitate, luxu, & pompis debet. Patres Tridentini, & ceteri Theologi adeo laborarunt ut contra Novatores propugnarent veſtem clericalem diſtinctam a laicali eſſe: & Clerici nunc plurimi facto negant doctrinam in Tridentino definitam. Immo alicubi laici veſtem clericalem, & clerici vanas laicorum pompas deferunt. Quid refert veſtem eſſe nigram, ſi forma, & ornatus vanitatem ſpirant? Quamquam plures nec nigram, ſed fulgidam & inauratam deferunt, præſertim dum ruſticantur, & itinera agunt. Audiamus Tridentinos Patres, qui *ſeſſ. 14. c. 6. de Refor.* clamant: *Tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas, religioniſque contemptus, ut propriam dignitatem, & honorem clericalem parvi pendentes, veſtes etiam deferant publice laicales, pedes in diverſis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus.*

III. Quid vero de illis Confeſſariis dicendum qui ejuſmodi pulitulos, toroſulos, barbatulos, comatos, criſpatos, & cincinnatos clericos, faſtum, venerem, & ſatanicam pompam uſquequaque crepantes abſolvunt, & ad altaria ſacrificaturos mittunt? *Qua conſcientia*, (inquit Merbeſius loc. cit.) *& religione Confeſſarii iis abſolutionis beneficium impendunt, extrema ſupplicia cum hujuſmodi larvatis clericis experturi?*

IV. Quæst. III. *Peccant ne mortaliter Clerici accipientes beneficium cum animo deſerendi ſtatum clericalem, ſi opportunitas occurrerit?* Resp. Affirmant communiter Theologi, quia Clerici iſti in re gravi circumveniunt Eccleſiam, & furantur reditus ſacros, cum in ſortem Domini vocati non ſint. Aliqui affirmant iſtos mortaliter peccare, ſi beneficio annexa ſit animarum cura, ſecus ſi beneficium ſimplex ſit. Diſtinctio vana, quia in utroque caſu circumvenitur Eccleſia in re gravi, licet enormius in uno quam in altero caſu.

V. Quæst. IV. *A quibus abſtinere Clerici debent?* Resp. Concilium Mediolanenſe I. plura enumerat a quibus abſtinere Clerici aſtringuntur. 1. profanis negotiis ſe immiſcere non debent; 2. abſtinere ab arte medendi; 3. a negotiis, & mercatura; 4. a conducendis prædiis lucri cauſa; 5. a tutela ſeu cura aliorum ſuſcipienda. 6. a fidejubendo pro aliis; 7. a ſervitute feminis præſtanda; 8. a ludis alearum, a venatione clamoroſa tenentur. Ut ab his ultimis incipiam.

VI. Quæst. V. *Peccant ne Presbyteri ſæculares qui matronis ancillantur?* Resp. Corruptela hodierna, qua Presbyteri laicis familiis inſerviunt, & ſub prætextu educandi libe-

Digitized by Google

liberos, familiæ negotia tractant, dominabus matronis inſerviunt, manus conſecratas porrigunt, quibus ambulantes ſuſtinent, monſtroſa eſt, & horrenda. Presbyteri iſti dignitatem ſacerdotalem deturpant, vilipendunt proprium caracterem, & ſacrum gradum profanant. Epiſcopi evangelico pectore deberent ejuſmodi Presbyteros ab altari arcere, & ſacris interdicere.

VII. Quæst. vi. *Utrum negotiatio Clericis ſit interdicta?* Resp. Omnes abſolute affirmant. Inquit enim S. Paulus 2. ad Tim. 2. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*. Caſuiſtæ non pauci plures excogitarunt opiniones, quas omnes more ſuo colligit P. La-Croix *lib. 3. p. 2. n. 997. & ſeq.* & primo aſſerit, Clericum poſſe emere aliquid ut conſumat, & aucto pretio illud vendere ſperans ſe vilius empturum. Eſt enim, inquit, *actus œconomicæ prudentiæ*. Sacræ, ne an profanæ? Addit ibi *n. 999. & ſeq.* Manriquez, & Delbene, teſte *Gobat*, docent, poſſe Presbyteros emere uvas, & vinum vendere. Addit *num.* 1000. Gobat, inquit, putat in Germania licitum eſſe in Monaſteriis per famulos vendere vinum, & panem. Id enim *proprie* non eſſe habere tabernam, aut *negotiari*, *ſed ſua vendere tranſeuntibus*. Hoc fit non modo in Germania, ſed etiam alicubi in Italia. Per illam particulam *proprie* eluduntur omnes canones, qui vetant negotiationem, & mercaturam Clericis, & in primis Clauſtralibus. Plurimas alias opiniones faventes Clericorum negotiationi refert P. La-Croix, quas indicavi *Tom. 10. lib. 1. diſſ. 2. c. 11.* Nunc eas prætereo, ſatiſque ſit monere lectorem, ut ab eis quæ minus conveniunt Clerico, abſtineat.

VIII. Quæst. vii. *An venatio ſit interdicta Clericis?* Resp. Affirmant abſolute omnes, & innumeri ſunt canones eamdem prohibentes. Venationes vetitæ ſunt clamoroſæ, nempe cum canibus, avibus, & armis, puta ſclopis, peractæ. Quietæ autem venationes ſine canibus, avibus, & ſclopis, ſed ſolis retibus, & laqueis licitæ clericis ſunt, ut colligitur ex Tridentino. P. La-Croix *lib. 4. n. 1374.* inquit: „ *Probibitiones illæ nunc ita mitigatæ* ſunt, ut ſi *re- „ creationis* cauſa fiant ſine *magno clamore*, „ ſcandalo, vel contemptu, non facile peccetur mortaliter. *Nav. Mot. Turr. Lug. „ MS.* Addunt Suar. Sa Caſtrop. etiam a „ veniali excuſari, ſi venatio ſit rara & „ moderata, & ad reficiendas vires. “

* *Tom. II.*

IX. Fateor me gravi timore & tremore concuti, cum ex una parte videam Pontifices ſummos, Epiſcopos, & ſacras Synodos comminari excommunicationem Clericis non deferentibus veſtem clericalem, prohibere mercaturam, venationem &c. & cum ex altera parte videam citatos Caſuiſtas tribunal erigere ſupra Pontifices, Epiſcopos, & Concilia, & clamare ad Clericos, prohibitiones iſtas ita nunc *mitigatas eſſe*, ut violatores non peccent mortaliter. Subdit ibidem *n. 1376.* P. La-Croix: „ Dicaſtillus n. „ 300. putat venationem *etiam* cum appa- „ ratu, & clamosam non prohiberi Cle- „ ricis, niſi fiat frequenter; & addit cum „ Cajet. Nav. Silv. Bann. Molin. Tur. „ Dian. . . . . licet fiat frequenter, non „ audere ſe damnare mortalis, ſi ex recrea- „ tione fiat. “

X. Hæc & ſimilia per univerſam Theologiam interpretamenta graſſantur, & ipſæ divinæ leges ſimilibus diſtinctiunculis accommodantur ad hominum mores. Quid juvat ſacra Concilia, Epiſcopos, & Pontifices pro diſciplinæ reformatione canones condere, ſi plurimi continuo doceant Clericos, & populum, *hodie ita mitigatos eſſe canones*, ut non obligent ſub mortali, immo neque ſub veniali, ſi recreationis gratia, quæ vetita ſunt, fiant? Profecto omnes Clerici confirebuntur ſe recreationis gratia venari, ludere, negotiari, & alia plura quæ ſileo. Cur miramur, ſi nunquam reformari, ſed contra in dies laxari diſciplinam tum eccleſiaſticam, tum monaſticam videamus? An plures Caſuiſtæ in cauſa ſint, an vetandum iſtis ſit ne audeant *mitigare* ſacros canones, judicent ſapientes.

XI. Quæst. viii. *Utrum Clericis vetiti ſint ludi alearum?* Resp. Non modo antiqui, ſed etiam recentes canones Clericis vetant ludos aleæ ſeu fortunæ & fortis. Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. *can.* 26. inquit: *Clerici ad aleas, & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint.* Gloſſa plura adjicit, & citat Novellam CXXIII. cap. 10. ubi hæc habentur: *Interdicimus autem ſanctiſſimis Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis, & Subdiaconis, Lectoribus, & omnibus aliis . . . . ad tabulas ludere, aut aliis ludentibus participes, aut inſpectores fieri, aut ad quodlibet ſpectaculorum ſpectandi gratia venire.* Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 1. de Refor.* inter plura quæ de vita & honeſtate Clericorum præſcribit, hæc inculcat: *Statuit ſancta Syno-*

R *dus*

dus ut quæ alias a ſummis Pontificibus, & a ſacris Conciliis de Clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrinaque retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, ALEIS, LUSIBUS, *ac quibuſcumque criminibus, nec non ſæcularibus negotiis fugiendis copioſe, ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum iiſdem pœnis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, obſerventur; nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat.*

XII. P. La-Croix *lib.* 4. *n.* 1370. refert *Salas, Mol. Rebel. Azor. Caſtrop.* interpretantes prohiberi conſuetudinem ludendi, minime vero una aut altera vice. Immo addit, *Sa*, & *Valentiam* ipſam conſuetudinem ludendi excuſare a mortali, ſi non fiat ob lucrum, ſed recreationis cauſa. Immo, inquit, *Salas* putat prohibitionem horum luſuum non extendi ad *Religioſos laicos, quia textus tantum habet de Clericis*. Sed communis opinio tenet oppoſitum, concludit ille.

XIII. Clerici hæc legentes, & Probabiliſmi lenocinio præventi, incipiunt citatorum Caſuiſtarum auctoritate fulti ludere una & altera vice. Ex repetitis vicibus fit conſuetudo, & tunc patrocinantibus Sa, & Valentia dicunt ſe ludere recreationis cauſa, non ob lucrum. Hoc enim eſt quid *acceſſorium*. Tandem patrocinante *Salas* concludunt hanc conſuetudinem non extendi ad *Religioſos laicos*. Quoniam, inquiunt, auctores citati ſunt graves, probi, & claſſici. Sed tu lector, miſſis ejuſmodi commentis, in Conciliorum, & maxime Tridentini doctrinam animum ſerio intendito, & a ludis aleatoriis omnino abſtine. Noli incipere, niſi vis proſequi, & pravam contrahere conſuetudinem. Vix aliquem ex citatis Caſuiſtis legi, qui ferventi zelo, & ſedulo ſtudio promoveat ſacrorum canonum obſervantiam; ſed eo dirigunt conatus ſuos, & ſtudia in univerſa fere Theologia ut leges, & canones mitigent, liniant, temperent, & humanæ fragilitati accommodent. Verum ne hoc fit, tu ipſe lector judex eſto.

XIV. Clerici larvati incedentes peccant mortaliter. Diana *Tom.* 7. *tr.* 5. *Reſol.* 6. inquit: *Puto non eſſe recedendum a communi ſententia Doctorum, nempe in tali caſu Clericos ſæculares, & regulares peccatum mortale committere.*

§. UNICUS.

De ſcientia ordinandorum.

I. SCripturæ ſanctæ ignaros a Sacerdotio repellit Deus. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne Sacerdotio fungaris.* Oſeæ c. 4. Et Evangeliſta Matth. *c.* 23. clamat: *Væ vobis duces cæci.*

II. Omnes adfirmant in ordinandis ſcientiam requiri: ſed pauci explicant qualis ſcientia neceſſaria ſit. Scientiam quam Prophetæ, & Evangeliſtæ inculcant, eſt ſcientia Scripturæ ſanctæ. S. Paulus 2. *ad Tim.* 3. inquit: *Omnis Scriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus*. Primum ergo neceſſarium eſt Scripturæ ſanctæ ſtudium, ut vera imago chriſtiani ſpiritus formetur. Hac inſtructus divina ſcientia inoffenſo pede legere poteris etiam auctores morales: quia tum diſcernere ſcies verum a falſo. Non modo ipſæ divinæ Scripturæ, ſed omnia Concilia, & Patres inculcant ſtudium divinæ legis ab ipſo Deo ſacris ſcriptoribus dictatæ. Concilium Nicænum II. *can.* 2. inquit: *Noſtræ Hierarchiæ ſubſtantia ſunt eloquia divinitus tradita, divinarum Scripturarum vera ſcientia.* Rurſus diſ. 1. cap. *Cum ignorantia*, hæc habentur: *Sciant ergo Sacerdotes Scripturas ſanctas, & canones.* Deus te redarguet ob Scripturarum neglectum; atque juxta legis ſuæ in Scriptura ſancta deſcriptæ mandata judicabit. Lubet huc tranſcribere verba præclari Theologi Ludovici Habert de *ſacr. Ord. p.* 2. *c.* 8.

III. „ Apage ergo modernos illos Theologos morales qui in libris a ſe vulgatis „ doctrinam morum ſtabiliunt ratiunculis, „ & argumentis veriſimilibus, ne dicam ſophiſticis, vixque ſacrarum Scripturarum „ meminere, niſi ut earum ſenſum ad præconceptas opiniones deflectant; eoque progrediuntur ut ſuſpectos in fide pronuntient qui ſicut fidei dogmata, ita morales concluſiones aſſerunt repetendas ex „ Sriptis ſacris, canonibus Eccleſiæ, & „ ſanctorum Patrum ſcriptis. Operæ pretium foret ut viri hierarchici collectas „ apud ſe haberent propoſitiones ex hujuſmodi libris magno numero excerptas, & „ cenſurie notatas tum a ſummis Pontificibus, tum ab Epiſcopis per varia loca, ac „ præſertim Gallicanis an. 1655. & 1700. „ tum ab inſignibus Academiis. “

IV.

Digitized by Google

IV. Verum ſi in ordinandis Clericis, ſi in Parochis, ſi in Confeſſariis requiritur Scripturarum ſtudium, quid de Epiſcopis dicendum erit? Iſti, cum ſint populi chriſtiani duces, multo profundius aliis ſubalternis miniſtris callere Scripturas, canones, Patres debent, quo poſſint alios ſana imbuere doctrina, atque dignos aptoſque Eccleſiæ profectui in ſui adjutorium aſſumere, indignos vero ineptoſque a miniſterio arcere atque repellere.

DISSERTATIO II.

De ſimonia.

CAPUT I.

Simoniæ notio, ejus variæ ſpecies: & quæ pretii rationem habent in ſimonia contrahenda.

I. QUÆST. I. *Quid ſit ſimonia?* RESP. Simonia a Simone Mago nuncupata, eſt *ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum*, ut inquit S. Thomas 2. 2. *q.* 100. *a.* 1. Prima particula *ſtudioſa voluntas* prodit deliberatam voluntatis actionem. Altera *emendi, vel vendendi* præfert omnem contractum oneroſum, & non gratuitum, quo res ſpiritualis aliquo temporali pretio, ſeu aliqua re pretio æſtimabili emitur, venditur, locatur, permutatur, tranſigitur &c. Ultimæ particulæ ſignificant aliquid a Deo auctore ſupernaturali proficiſcens, aut ad Deum ſalutis auctorem directum.

II. Hoc ſpirituale triplex. 1. Aliud in ſe, ut gratia, juriſdictio eccleſiaſtica, virtutes infuſæ, dona Spiritus ſancti, gratiæ gratis datæ, operatio miraculorum, interpretatio ſermonum &c. 2. Aliud eſt ſpirituale efficiens, ut ſacramenta. 3. Eſt ſpirituale productum a cauſa ſpirituali, ut diſpenſationes in votis, juramentis, abſolutio a cenſuris, mortuos ſepelire, cantare in choro &c. *Spirituali annexum* dupliciter evenit: aut quia antecedenter conjungitur cum ſpirituali, ut ſunt beneficia eccleſiaſtica, quæ ſupponunt ordinem clericalem, aut quia rem ſpiritualem comitatur, vel conſequitur, vel ad rem ſpiritualem ordinatur, ut ſunt veſtes ſacræ, vaſa ſacra, templa, reliquiæ Sanctorum, juſpatronatus præſentandi ad beneficia.

III. QUÆST. II. *Quotuplex ſit ſimonia?* RESP. Duplex. Alia juris naturalis & divini, quæ natura ſua mala eſt, quæque committitur, dum quæ ſpiritualia ſunt, aut ſpiritualibus annexa, ut gratiæ, ſacramenta, juriſdictio eccleſiaſtica, dona, virtutes &c. venduntur, vel emuntur. Altera eſt eccleſiaſtici juris, quæ mala eſt, quia prohibita: & hæc ſita eſt in permutatione, & reſignatione beneficiorum &c.

IV. Dividitur ulterius ſimonia in *mentalem*, *conventionalem*, *realem*, & *confidentialem*. Illa *mentalis* dicitur quæ intra mentem ſiſtit, quæ dupliciter contingere poteſt: 1. quando quis interno propoſito deliberat ſimoniam committere; 2. quando exterius id indicet. *Conventionalis* ex mentali oritur; eſtque expreſſa, vel tacita conventio dandi temporale pro ſpirituali, aut contra: ſed ex neutra parte executioni mandatur, aut tantum ex una. *Realis* utramque conſequitur, & executioni demandatur, aut in partem, aut in totum, quod animo conceptum, & exterius conventum erat. *Confidentialis* eſt cum quis beneficium procurat eligendo, præſentando, reſignando, aut alia via, cum confidentia, ſeu pacto expreſſo vel tacito, ut is cui procuratur, reſignet vel procuranti, vel alteri, aut ut penſionem, vel fructus ex eo reddat.

V. QUÆST. III. *Utrum fictus ſimoniacus veram ſimoniam committat?* RESP. Fictus ſimoniacus eſt qui pretium promittit pro beneficio, animo ſe non obligandi, neque tradendi illud. Hunc graviſſime peccare adfirmant omnes. Sed negant plures hunc eſſe ſimoniacum. Oppoſita ſententia mihi vera eſt. Exterior promiſſio dandi pretium collidit interiorem intentionem. Prior opinio viam latiſſimam aperit obtinendi, & retinendi beneficia his fictis ſimoniis. Ceterum caſus rarus eſt, quia venditores rerum ſpiritualium non ſolent eſſe minus verſuti & veteratores, quam emptores: & niſi ſecuri, & tuti ſint de pretio, non vendunt.

VI. QUÆST. IV. *Quæ habent rationem pretii in ſimonia?* RESP. Munus ab obſequio, a manu, a lingua. Munus *ab obſequio* eſt ſubjectio oblata, ut eſt inſervire collatori rei ſpiritualis, aſſiſtere, eum comitari, docere, inſtruere &c. Munus *a manu* eſt pecunia, & quidquid nomine pecuniæ venit, ſive tradita, ſive promiſſa. Munus *a lingua* eſt favor, laus, elogia, preces, ſupplicationes, adulationes, & alia hujuſmodi. Regula generalis & præciſa deſignari nequit, quan-

260 donam in munere ab obſequio, & a lingua ſimonia patretur. Pecuniæ traditio, vel promiſſio fere nunquam munus gratuitum eſt. Si Epiſcopus beneficium conferat miniſtris ob ſervitia præſtita, vel præſtanda abſque ſalario, communiter ſimoniam committit, etiamſi nullum interveniat pactum: quoniam factum loquitur, & locum pacti obtinet.

VII. Communiter munera a lingua, & ab obſequio, ſi ſint gratuita, non inferunt collationem beneficii eſſe ſimoniacam. At raro gratuita ſunt, & ingenui animi ſincera teſtimonia. Aliqui diſtinguunt *principaliter*, & *minus principaliter* offerre. Diſtinctio abſolute vera eſt. At in praxi diſtinguere hujus diſtinctionis, *primario*, & *ſecundario*, confinia difficillimum eſt, & verſutus animus ſe transformat, larvamque induit. Quare tam candidati, quam collatores ab ejuſmodi muneribus abſtinere debent. Qui digni ſunt, his præſtigiis non indigent.

VIII. Mutuum ſub obligatione impoſitum ſimoniam continet, cum talis obligatio ſit pretio æſtimabilis. Si mutuum tradatur ex pacto, vel conventione aſſequendæ rei ſpiritualis, ſimiliter ſimonia eſt.

IX. Qui titulo conſanguinitatis, vel affinitatis conferunt beneficia, præferuntque conſanguineum, vel affinem digniori, peccant graviſſime contra juſtitiam, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.* 100. *a.* 5. *ad* 2. eique ſubſcribunt omnes Theologi. Simoniam perpetrat Epiſcopus, ſi conveniat de penſione ſibi, aut alteri ſolvenda, aut conferat beneficium, ſi alias penſionem non fuiſſet impoſiturus. Simoniæ quoque rei ſunt candidati qui in Romana Curia penſionem ſolvendam, aut aliquid aliud pretio æſtimabile ſpondent aulicis, aut aliis quibuslibet, ut auxilium favoremve præbeant ad beneficium aſſequendum. Qui imponunt onus beneficio nullo modo annexum, ſimoniam committunt. Quare ſimonia eſt renuntiare, vel commutare beneficia quibuſcumque pactionibus, conditionibus, modiſque adjectis in favorem alterius. Simoniæ rei ſunt qui permutant, aut renuntiant beneficia cum penſione ex licentia Papæ, ſed adjecta conditione ut renuntiatarius ſolvat bullas penſionis. Similiter ſimoniam perpetrant qui conferunt beneficium curatum cum onere ut beneficium quod habet, libere reſignet, quia apponerent conditionem in collatione beneficii quæ de jure non eſt.

CAPUT II.

Quomodo ſimonia committatur dum res temporalis traditur aut tamquam pretium, vel tamquam motivum, vel ut gratuita compenſatio.

I. INvecto novo opinandi modo, peccata plura malitiam exuerunt; cum millena de mundo, inquit Caramuel, ſuſtulerit unus Diana. Olim viri ſancti invehebantur acriter in ſimoniam larva poſita. In præſens tot eſt phalerata, & compta fucis, & lenociniis, ut vix reperiatur in mundo. Caſuiſtæ plures in pecunia, ſeu in temporali diſtinguunt rationes *pretii*, *motivi principalis*, *ſecundarii*, *proximi*, *remoti*, *directe intenti*, *compenſationis*, *gratuitæ retributionis*. Hoc diſtinctiuncularum involucro abſcondita ſimonia, veluti foſſa, & vallo munita, retundit omnium ſacrorum canonum ictus, & triumphabunda diſcurrit.

II. Concilium Toletanum *can.* 1. hæc ſtatuit: *Si quis Epiſcoporum accepta* QUOCUMQUE MODO *pecunia ordinaverit Epiſcopum*, *Abbatem* &c. *ipſe gradus ſui ſubjaceat periculo.*

III. Concilium Tridentinum, miſſis innumeris aliis canonibus, *ſeſſ.* 24. *c.* 18. *de Reformat.* inter plura hæc decernit. *Caveantque ne quidquam prorſus occaſione hujus examinis* NEC ANTE, NEC POST ACCIPIANT. *Alioquin ſimoniæ vitium tam ipſi, quam alii dantes incurrant. A qua abſolvi nequeant niſi* DIMISSIS BENEFICIIS, *quæ quomodocumque etiam antea obtinebant, & ad alia impoſterum inhabiles reddantur.*

IV. Nihil ſive ante, ſive poſt tradi examinatoribus, & collatoribus beneficiorum poteſt. Ergo vana ſunt commenta quæ docent, aliquid tribui licite poſſe ſive ante, ſive poſt, quocumque fuco obtectum. Neque Scripturæ ſanctæ, neque Patres, neque Concilia diſtinguunt in re temporali tradenda rationes *pretii*, *motivi proximi*, *remoti*, *principalis*, *acceſſorii* &c. ſed abſolute, technis rejectis, clamant: *Gratis accepiſtis, gratis date.*

V. P. Gregorius Valentia inter primos citari ſolet qui mandata contra ſimoniam laxaverit. Et reipſa *Tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *punct.* 3. hæc docet: „ Poteſt quis conferre „ ſpirituale propter temporale principali„ ter tamquam propter finem; itaut tem„ porale apud eum non ſit finis ipſius rei „ ſpiritualis, quaſi temporale pluris ab eo „ quam

Digitized by Google

„ quam ſpirituale æſtimetur, ſed tantum-„ modo voluntatis, *ſive applicationis animi „ ad actum conferendi ſpirituale: & hoc non „ eſt ſimonia.* “ Quod ibidem fuſius confirmat.

VI. Venuſtior ne, & acutior excogitari diſtinctiuncula poteſt? Collator beneficii accipere poteſt principaliter temporale; ſed hoc temporale non eſt finis rei ſpiritualis, ſed tantummodo voluntatis, *ſive applicationis animi ad actum conferendi ſpirituale.* Temporale ergo datur non propter rem ſpiritualem, ſed ut collator applicet voluntatem ad conferendam rem ſpiritualem. An hæretici, & impii legentes hæc feſtiva interpretamenta ſcandalum accepturi ſint, ceteri judicent. Doctrinam Valentiæ ſecutus eſt Tannerus, aliique plures, inter quos ipſe P. Viva.

VII. Romana Sedes inaudiens ſimoniæ ſcelus quorumdam opinationibus foveri, & in dies graſſari, tres ſequentes theſes damnavit. Alexander VII. hanc num. 22. proſcripſit: *Non eſt contra juſtitiam beneficia eccleſiaſtica non conferre gratis: quia collator conferens illa beneficia eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* Ven. Innocentius XI. duas ſequentes 45. & 46. diris devovit: *Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra. 46. Et hoc quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immo etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur quam res ſpiritualis.*

VIII. QUÆST. I. *Qui dat pecuniam tamquam motivum non immediate obtinendi rem ſpiritualem, ſed tamquam motivum medium honeſtum, ex quo expectetur res ſpiritualis, committit ne ſimoniam?* RESP. Negant aliqui. Sed hæc opinio falſa mihi eſt, doctrinæ Scripturarum, Conciliorum, & S. Thomæ prorſus contraria. Candidatus ad Ordines, aut parochiale beneficium accipiendum offert pecuniam examinatoribus, Epiſcopo, collatori &c. Quodnam eſt motivum illud medium verum, & honeſtum, a quo expectatur beneficium, aut ſacramentum Ordinis? Silent. Ne multa, candidatus non traderet, vel promitteret rem temporalem, niſi ſperaret beneficit, aut ſacrorum Ordinum aſſecutionem. Ergo ſimoniam committit.

IX. Eamdem opinionem defendunt Salmanticenſes *tract.* 19. *cap.* 1. *p.* 4. *n.* 55. ubi docent, ad rationem ſimoniæ requiri voluntatem dandi pecuniam „ *ut pretium, ſeu com-„ menſurandi illam cum re ſpirituali, tanti-„ que æſtimandi, quod ſit per contractum one-„ roſum.* Hac tamen ſecluſa prava volunta-„ te, etiamſi temporale detur animo con-„ ſequendi ſpirituale, non ut pretium one-„ roſum, ſed gratis, vel ex gratitudine, „ aut benevolentia, etiam cum aliqua an-„ tidoralis obligationis impoſitione, nulla „ ſimonia committitur, ſive munus ante „ collationem rei ſpiritualis conferatur, ſi-„ ve poſt ipſam, ſive ſimul cum ipſa. “

X. Quid expreſſius contra Tridentinum, contra omnes ſacros canones proferri valeat, profecto me latet. Ad rationem ſimoniæ requiritur *voluntas commenſurandi pecuniam cum re ſpirituali, tantique æſtimandi?* Qui hanc haberet voluntatem, hæreticus impudentiſſimus eſſet, nedum ſimoniacus. Quis Catholicorum umquam aſſeruit pecuniam æquare rem ſpiritualem ordinis omnino ſuperioris poſſe? Hæc opinio, meo judicio, teipſa continetur in reſcriptis damnatis theſibus. Hac quippe doctrina admiſſa, nulla in mundo ſimonia eſt. Si plura cupis, conſule *Tom. X. lib.* 1. *diſſ.* 3. *c.* 3. Nec lubet in doctrina evidenter falſa convellenda diutius immorari.

XI. QUÆST. II. *Utrum liceat dare temporale ſub ſpe obtinendi a donatario ſpirituale, & contra, titulo amicitiæ, & gratitudinis?* RESP. Affirmat P. Billnart, dummodo ſincere, & non ficte expectetur ut donum ſpontaneum ex mera gratitudine, amicitia, & liberalitate, & non titulo muneris temporalis debitum. Quoniam, inquit, hoc eſt dare temporale ut motivum quidem obtinendi ſpirituale, *ſed mediante alio motivo honeſto,* ſcilicet *gratitudine, & amicitia.*

XII. Hæc ſunt pura putaque commenta ad incruſtandum ſimoniæ ſcelus excogitata. Concilia omnia, & præcipue Tridentinum prohibent *dare pecuniam,* non animum, non modum dandi. Concilia prohibent *dare rem temporalem* pro obtinenda re ſpirituali. Ineptiſſime excogitatus eſt modus dandi, quando *reipſa datur pecunia.* Nec collatores beneficiorum, ordinum &c. curant utrum pecunia detur titulo *pretii,* vel *incitamenti, remoti,* aut *proximi,* aut *antidorali gratitudinis motivo,* dummodo reipſa *detur,* & ipſi reipſa *accipiant.* Hoc unice curant, cetera deri-

Digitized by Google

derident. Admiſſa hac præciſionum, & diſtinctionum farragine, nulla in mundo ſimonia eſſet.

XIII. QUÆST. III. *An ſacramentorum venditio ſit ſimoniaca?* RESP. Adfirmant omnes, dum pro ſacramentorum adminiſtratione aliquid exigitur. Similiter ſimoniacus eſſet qui venderet Euchariſtiam. Quæ ſacris miniſtris dantur, ſunt ad eorum ſuſtentationem deſtinata, minime ut pretium adminiſtrandi ſacramenta: *dignus eſt enim operarius cibo ſuo*, inquit Evangeliſta Matth. ſicut & Sacerdoti celebranti datur eleemoſyna pro ejuſdem ſuſtentatione.

XIV. Qui concionantur vel propter plauſum, vel propter lucrum, ſimoniaci ſunt, ut docet Angelicus 2. 2. *q.* 100. *a.* 3. *ad* 2. Si Sacerdos in articulo mortis nollet baptizare abſque pecunia, ſi baptizandus puer eſſet, quiſque alius etiam laicus baptizare poſſet. Si baptizandus eſſet adultus, & nullus eſſet niſi Sacerdos ſimoniacus, tunc ſuppleret baptiſmus flaminis, ut docet S. Thomas 2. 2. *qu.* 100. *a.* 2. *ad* 1. Quare rejicitur opinio eorum qui docent dari poſſe pecuniam ad inflectendam voluntatem avari Sacerdotis. Verum commentum iſtud eſt prorſus inane. Simonia ſimiliter eſt quidquam accipere pro adminiſtratione ſacramentalium. Quæ tribui ſolent pro cantu Miſſæ, pro officio funebri, pro proceſſione &c. a ſimoniæ labe immunia ſunt, quia dantur juxta laudabilem conſuetudinem in miniſtrorum ſuſtentationem.

XV. P. Nicolaus Mazzotta *tr.* 3. *diſp.* 5. *qu. unic. de ſimonia* recenſet multos docentes aliquid recipi poſſe abſque ſimonia pro obligatione exercendi ſpiritualia, quod hæc obligatio ſit a functione eccleſiaſtica ſejuncta. Refert quoque oppoſitam ſententiam. P. Mazzotta methodum imitatur P. La-Croix proponendi collectionem probabilium contrariarum opinionum, ut lectores eligere queant quæ ſibi magis arrident & blandiuntur. Prior opinio jam proſcripta eſt.

XVI. QUÆST. IV. *An ſit ſimonia vendere, aut emere actus juriſdictionis poteſtatis eccleſiaſticæ?* RESP. Diſtinguunt communiter auctores juriſdictionis poteſtatem, quæ ſpectat forum conſcientiæ, ut abſolvere a peccatis, & poteſtatem quæ ad forum externum attinet, ut diſpenſare in votis, in legibus, viſitare, condemnare &c. Pro his omnibus quidquam accipere ſimonia eſt, quia actus illi ſpirituales ſunt. Similiter ſimonia eſt quidquam exigere pro licentia audiendi confeſſiones, abſolvendi a cenſuris, pro conceſſione indulgentiarum, pro facultate diſpenſandi in votis, juramentis, pro aſſiſtentia Parochi ad matrimonium, pro electione, collatione, confirmatione beneficiorum &c.

XVII. QUÆST. V. *Simonia ne eſt quidquam accipere pro ingreſſu in monaſteria?* RESP. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 16. hæc ſtatuit. *Sed neque ante profeſſionem, excepto victu & veſtitu novitii, vel novitiæ illius temporis, quo in probatione eſt*, QUOCUMQUE PRÆTEXTU . . . *Monaſterio aliquid ex bonis ejuſdem tribuatur*. Convenit penes omnes jure naturali, divino, & eccleſiaſtico vetitum eſſe aliquid tamquam pretium accipere, vel tradere ſive pro habitus ſacri ſuſceptione, ſive pro monaſtica profeſſione. Hæc duo certa ſunt penes omnes. Verum Caſuiſtæ plures, qui pecuniam conſiderant & ut pretium, & ut *motivum primarium*, *ſecundarium*, *proximum*, *remotum*, & ut titulum *antidoralis obligationis*, & *gratuitæ compenſationis*, omnem ſimoniam de medio tollunt. Sacri vero canones qui prohibent quidquam accipere, vel tradere pro ingreſſu in Religionem, adeo ſunt luculenti, ut omnes præfatas diſtinctiunculas, & excogitata commenta profligent. Conſule *Tom. X. lib.* 1. *diſſ.* 3. *cap.* 5.

XIX. QUÆST. VI. *Eſt ne ſimonia jure divino vetita, beneficia quæcumque conferre intuitu temporalis emolumenti?* RESP. Duo in beneficiis includuntur jura. Aliud ſpirituale, ſeu jus adminiſtrandi ſpiritualia, & dicitur *officium*; aliud jus percipiendi temporalia; & dicitur *beneficium*. Juxta omnes ſimonia eſt omni jure vetita, a qua nec Papa diſpenſare poteſt, venditio beneficii prout jus dicit adminiſtrandi ſpiritualia. Diſputant auctores, num ſit ſimonia jure divino vetita captare, vel conferre beneficia intuitu ſolius temporalis emolumenti? Negant aliqui. Sed hæc opinio falſa mihi eſt, quia jus ad temporales reditus ita annexum eſt cum jure ad officia ſpiritualia, ut ſeparari nullo modo poſſit. Diſtinguendi ſunt fructus beneficii, quos vendere, locare, permutare beneficiarius poteſt, a jure percipiendi hos fructus. Hoc jus beneficiale inſeparabile eſt a priori jure adminiſtrandi ſpiritualia. Idcirco qui unum vendit, vendat & alterum neceſſum eſt.

XX. Offerre aliquid Sempronio ut intercedat apud collatorem ſimonia eſt. P. La-Croix continuo adjicit diſtinctionem: *ſi des pro labore*, non eſt ſimonia. Et hanc opinio-

nem

Digitized by Google

nem tranſcribit P. Mazzotta *tr. 3. D. 5. c. 3.* inquiens: „ Si autem des aliquid *interceſſori* „ ſive mediato, ſive immediato, *non qui-* „ *dem pro interceſſione*, ſed pro labore, lucro „ ceſſante, damno emergente, diſpendio tem- „ poris &c. in eundo, & redeundo, *non eſt* „ *ſimonia*, quia iſta ſunt quid temporale „ omnino extrinſecum. Croix n. 91. *& alii* „ *communiter*. “

XXI. Revera *Croix* totidem verbis hanc opinionem docet cum Diana, Caſtropalao, Raynaudo, & aliis. Iſtius opinionis falſitas & laxitas imbecillitati meæ evidens eſt. Tradere pecuniam pro interceſſione apud collatorem beneficii ſimoniam eſſe fatentur auctores iſti; tradere vero pecuniam *pro tempore impendendo, pro lucro ceſſante, & damno emergente in eundo, & redeundo, non eſt ſimonia*. Eccur? Quia hæc ſunt quid temporale omnino extrinſecum. Peregregie. Cedo. Fieri ne interceſſio valet ſine *aliquo temporis diſpendio*, ſine *acceſſu*, *& receſſu a collatore*? Si quis intercedere debet, loquatur oportet. Ut loqui valeat, tempus requiritur, & acceſſus, receſſuſque. Ergo ſi ſimonia eſt tradere pecuniam pro interceſſione, ſimonia quoque eſt tradere pecuniam pro eiſdem neceſſario annexis. Etiam ipſi collatori dari pecunia poterit, non pro collatione, ſed pro diſpendio temporis in collatione inſumpti. Diana excogitavit has diſtinctiunculas, ex Diana Caſtropalaus, ex Caſtropalao La-Croix, ex La Croix Mazzotta: & poſtea concludunt: Ita communiter Doctores. Imperiti lectores hæc legentes putant Doctores Eccleſiæ ita docere: heinc tuta conſcientia ſimoniam committunt. En quam verum ſit quod initio dixi, admiſſis his opinionibus, nullam dari in mundo ſimoniam.

XXII. Venditio habituum ordinum militarium, qui dantur Religioſis choro, & divino officio deputatis ſimonia eſt. Similiter vendere penſiones erectas in titulum beneficii, ut præſtimonia, ſeu beneficia ſimplicia, ſimonia eſt, ut fatentur omnes. Plura de his penſionibus ſtatuit S. Pius V. in Bulla quæ incipit *Ex proximo*. Quiſpiam aſſerit hanc bullam nullibi eſſe receptam. Sed fallitur, & fallit. Teſtantur quippe Salmanticenſes *n.* 74. in Hiſpania eſſe receptam. Et communis ſententia docet ejuſmodi penſiones redimi aut vendi non poſſe abſque ſimonia. Simoniaca quoque eſt venditio juriſpatronatus eccleſiaſtici.

XXIII. Qui electus eſt ad beneficium, habetque collationem a legitimo ſuperiore, licet nondum poſſideat, habet jus in re. Idcirco poteſt pecunia redimere injuſtam vexationem, dummodo revera ſit injuſta, abſque ſimonia, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.* 100. *ar.* 2. *ad* 5. Redimere contra vexationem ante acquiſitum jus in re pecunia, eſt ſimonia, ut ibidem S. Thomas aſſerit. Diſtinguunt tamen auctores vexationem intentatam contra jus acquirendum ab eo qui obeſſe, ſed non prodeſſe valet, a vexatione intentata contra jus acquirendum ab eo qui obeſſe, & prodeſſe poteſt. Quando redimitur vexatio ab eo qui obeſſe, & prodeſſe valet eligendo, confirmando &c. ſimonia committitur. Redimere vero vexationem intentatam ab eo qui obeſſe, ſed non prodeſſe poteſt, nulla eſt ſimonia.

XXIV. Commutare res ſpirituales pro ſpiritualibus nulla eſt ſimonia, exceptis beneficiis. Quare licitum eſt te hac hebdomada celebrare quatuor Miſſas pro Petro, ut totidem alio tempore pro te Petrus celebret. Sic tradi poſſunt reliquiæ pro reliquiis.

XXV. QUÆST. VII. *Permutari ne beneficia valent abſque ſimonia?* RESP. Jure eccleſiaſtico vetitæ ſunt omnes beneficiorum permutationes, & ſimoniacæ declaratæ, niſi accedat ſuperioris auctoritas, & diſpenſatio. Licet enim tituli beneficiorum ſpirituales ſint, & hac ratione ſpirituale pro ſpirituali commutari poſſit; nihilominus, quia beneficiorum titulis annexi ſunt reditus temporales, qui avaritiam accendunt; idcirco Eccleſia prohibuit ne abſque ſuperioris auctoritate hæ permutationes fiant. Nomine beneficiorum intelliguntur omnia ſpiritualia, quæ annexa habent emolumenta temporalia. Sufficit & exigitur auctoritas illius ſuperioris qui beneficia contulit. Quare Epiſcopus nequit facultatem concedere permutandi beneficia collata a ſuperiore, nempe a Papa. Si beneficia ſint in diverſis diœceſibus, utriuſque Epiſcopi conſenſus neceſſarius eſt, vel patronorum qui jus habent nominandi, & præſentandi.

XXVI. Permutatores beneficiorum poſſunt ſimul honeſtas conditiones inire mutuo, & eas proponere legitimo ſuperiori. Alibi evincam has permutationes raro licitas eſſe. Acceptio pecuniæ pro collatione beneficii non modo ſimoniaca eſt, ſed etiam contra juſtitiam; & oppoſitam opinionem damnavit Alexander VII. *n.* 22.

XXVII. Epiſcopi nequeunt concedere facultatem permutandi beneficium cum penſione

Digitized by Google

clericali ſpirituali. Si penſio ſit laicalis, nullo modo neque Pontificis auctoritate permutari eum beneficio poteſt, ut patet. Quando beneficia ſunt inæqualia vel in reditibus, vel in dignitate, non poſſunt compenſari pecuniæ, ſeu rei temporalis acceſſione, quidquid nonnulli in oppoſitum dicant.

XXVIII. Tranſactio in componenda lite ſuper beneficio ſimoniaca eſt, ſi fiat abſque Sedis apoſtolicæ auctoritate. Plura de hac re diſputant aliqui, quæ expendere non vacat, utpote inutilia, quia ad apoſtolicam Sedem ea dirimere attinet.

XXIX. QUÆST. VIII. *Quomodo reſignari beneficium abſque ſimonia poſſit?* RESP. 1. Reſignare quiſque in manibus Epiſcopi ſui poteſt beneficium, nulla adjecta conditione: 2. in favorem talis perſonæ: 3. in favorem talis perſonæ, ſervata ſibi penſione: 4. abſque deſignatione perſonæ, & cum reſervatione penſionis. Reſignatio primo modo facta vera eſt, & tuta eſſe poteſt. Pro reſignatione aliis modis facta requiritur auctoritas ſummi Pontificis, qui in bonum, & commodum Eccleſiæ diſpenſare valet.

XXX. Salmanticenſes *n.* 55. reſignationem fieri poſſe contendunt in manibus Epiſcopi in favorem Petri, dummodo hæc conditio in toto rigore non fiat a reſignante, ita ut ſuſpendat reſignationem, ſed tantum declaret Prælato modum conceptum a reſignante, & ſervandum in proviſione beneficii poſt abſolutam renuntiationem factam. Hæ ſunt blandæ cogitationes, quas prudens Epiſcopus ſolus reſolvere poteſt, nullam omnino admittendo conditionem ſive rigoroſam, ſive blandam. Hoc enim pacto explorabit ſinceritatem reſignantis.

XXXI. Simoniacæ ſunt renuntiationes reciprocæ, quibus tu renuntias in favorem Petri, ut is viciſſim tibi renuntiet. Similiter ſimoniacæ ſunt renuntiationes quas vocant *triangulares*, ut dum tu renuntias Petro, ut Petrus renuntiet Paulo, & tandem Paulus tibi ſuum renuntiat beneficium.

XXXII. QUÆST. IX. *An renuntiatio confidentialis beneficiorum ſit ſimoniaca?* RESP. Reſignatio confidentialis beneficii illa dicitur quæ fit in manibus legitimi Superioris cum fiducia quod ille in cujus favorem renuntiatur beneficium, ſibi, vel alteri reſignabit idem beneficium, vel penſionem, aut quid aliud ſolvet. Reſignatio fiduciaria cum pacto expreſſo, aut tacito, dubio procul ſimoniaca eſt, jure divino, naturali, & humano vetita, ut omnes fatentur. Reſignatio fiduciaria abſque ullo pacto, ſed cum ſpe quod reſignatarius titulo gratitudinis opportuno tempore idem beneficium vel ſibi, vel amico, conſanguineo, vel cui volueris, reſignabit, aut partem fructuum ſolvet, quamvis abſolute, & ſpeculative poſſit abſque ſimonia eſſe, in praxi tamen fere ſemper ſimoniaca reputanda eſt.

XXXIII. Simoniæ rei ſunt Canonici qui principaliter choro aſſiſtunt propter diſtributiones, ut docet S. Thomas *quodl.* 8. *art.* 2. inquiens: *Clericus qui vadit ad Eccleſiam principaliter propter diſtributiones quas recipit, tamquam finem operis, committit ſimoniam.* Facile aſſerit quiſque ſe non principaliter, ſed ſecundario pergere ad chorum propter diſtributiones. Sed ſerio conſcientiam ſuam expendant, num revera chorum adeant propter divinum cultum. Unde colligere hoc queunt? Ex pluribus ſignis, ex devotionis fervore, modeſtia, attentione, qua celebrant divinas laudes: ex omiſſione frequentandi chorum, quando nullæ aut parvæ ſunt diſtributiones.

CAPUT III.

De pœnis contra ſimoniacos, & de reſtitutione eorum quæ per ſimoniam acquiſita ſunt.

I. QUÆST. I. *Subjacent ne pœnis contra ſimoniam conventionalem latis, quando ſimonia non eſt completa ex utraque parte?* RESP. Reſignavit Petrus ſub promiſſione centum aureorum Paulo beneficium: is promiſſam pecuniam non ſolvit. Iſti incurrunt ne pœnas contra ſimoniacos? Negant Sanchez, Leſſius, Valentia, & alii: quia uſque dum non ſolvitur pecunia, non eſt ſimonia realis completa. Aliunde ſimonia mentalis non ſubjacet pœnis, ut omnes fatentur. Hæc opinio falſa eſt. Ad incurrendas pœnas contra ſimoniacos latas ſat eſt rem ſpiritualem tradi cum promiſſione ſolvendæ pecuniæ. Tum enim ſimonia realis eſt, non mentalis. Pœnas incurrunt ſimoniaci, ſive ſimonia ſit contra jus divinum, ſive contra jus eccleſiaſticum. Quoniam lex non diſtinguit ſimoniacos juris divini, aut eccleſiaſtici. Qui rei ſunt ſimoniæ contractæ ob ingreſſum in Religionem, incurrunt excommunicationem ipſo facto reſervatam Papæ. Contendunt plures hanc pœnam non incurrere illos qui rei ſunt ſimoniæ contractæ in habitus receptione, ſed tantum in profeſſione. Sed hæc diſtinctio arbitraria eſt, nulloque modo eruitur ex lege. *cap.* 1. *Extrav. de ſimonia.*

II.

Digitized by Google

II. QUÆST. II. *Quæ pœnæ impoſitæ ſunt ſacros ordines ſimoniace recipientibus?* RESP. Qui per ſimoniam aliquem ordinat, aut ut ordinetur mediator eſt, anathemate innodatur, & ab ordinum quorumque collatione, & omnium pontificalium executione ſuſpenſus remanet, & ab Eccleſiæ ingreſſu, & omnium fructuum perceptione interdicitur, ſi ſuſpenſionem violaverit in pontificali munere. Ordinati vero ſunt excommunicationi reſervatæ Pontifici obnoxii; & ab omnium ordinum executione ſuſpenſi. Qui facti inſcius, alterius ope ordinatus ſimoniace eſt, ab executione ordinis ſuſpenſus remanet.

III. Qui ſub titulo patrimonii ficti ordinantur, non poſſunt ad ſuperiores ordines promoveri, nec ſuſceptum ordinem exercere valent, ut Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 1. de Ref. ſtatuit. Qui conferunt, aut procurant ſimoniace alteri beneficium, vel officium eccleſiaſticum per electionem, poſtulationem, confirmationem, nominationem ſive publice, ſive ſecreto, ipſo facto excommunicationem incurrunt ſummo Pontifici reſervatam: & huic pœnæ obnoxius quoque eſt beneficium recipiens, ut habetur in Extrav. *Cum deteſtabile* de ſimonia. Præterea irritantur omnes collationes, & proviſiones ejuſmodi factæ. Quare ſimoniaci non faciunt fructus ſuos, ſed ante judicis ſententiam reſtituere eos debent, & beneficium receptum dimittere, etiamſi ſimonia inſcio beneficiario a parentibus amiciſve commiſſa ſit, ut S. Thomas 2. 2. *q.* 100. *a.* 6. *ad* 3. docet.

IV. QUÆST. III. *An ſimonia in beneficiorum collatione privet beneficiis ante rite obtentis?* RESP. Negant communiter auctores ante judicis ſententiam ſimoniacum privari beneficiis quæ jure poſſidebat ante beneficium per ſimoniam acquiſitum: quia, inquiunt, in nulla lege id expreſſum habetur. Excipitur tamen ſimonia fiduciaria, quæ vi conſtitutionis S. Pii V. non modo beneficii tali ſimonia comparati, verum etiam omnium antecedentium privationem inducit; quemadmodum ſimonia perpetrata cum examinatoribus, quæ ex Tridentino privat omnibus beneficiis antea rite obtentis, nedum beneficio ſimoniace acquiſito. Tandem qui beneficia per ſimoniam aſſequuntur, inhabiles remanent ipſo facto ad alia beneficia obtinenda ante judicis ſententiam, ut expreſſe S. Pius V. in ſua conſtitutione *Cum primum* declaravit. Quod Salmanticenſes ex Leſſio, Sanchez, Caſtropalao ajunt, præfatam conſtitutionem non eſſe uſu receptam, merum commentum eſt. Utique non eſt uſu recepta a pluribus, quia reapſe ſimoniam committunt. Sed hac ratione neque Evangelium eſt a pluribus uſu receptum, quia violatur. Uſus contrarius non efficit ut juſtæ leges ſufficienter promulgatæ non obligent.

V. QUÆST. IV. *An acquiſita per ſimoniam reſtitui debeant?* RESP. Reſolutio affirmativa patet ex dictis, nempe omnia beneficia ſimoniace obtenta, & eorumdem fructus reſtituenda eſſe. Salmanticenſes *tr.* 19. *cap.* 4. *p.* 3. *n.* 22. inquiunt: „ Emens beneficium „ non facit injuſtitiam, ſed patitur. Debe„ bat enim gratis accipere quod dato pre„ tio accepit: & tantum peccat contra Re„ ligionem, cujus tranſgreſſio non obligat „ ad reſtitutionem. Nec etiam beneficium „ conferens peccat contra juſtitiam, aut ex „ jure divino invalidam facit collationem.“ Hæc doctrina damnata eſt ab Alex. VII. n. 22. *Non eſt contra juſtitiam beneficia eccleſiaſtica non conferre gratis* &c. Ex proſcripta doctrina plura inferunt citati auctores abſurda conſectaria, quæ caveri debent.

DISSERTATIO III.

De beneficiis.

CAPUT I.

Beneficii eccleſiaſtici notio, & varia beneficiorum genera.

I. QUÆST. I. *Quid ſit beneficium eccleſiaſticum?* RESP. Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ propter aliquod officium ſpirituale, auctoritate Eccleſiæ conſtitutum. Dicitur *jus*, quia beneficiario ex juſtitia debentur fructus, tamquam laboris merces. *Perpetuum*, quia morte beneficiarii non extinguitur beneficium, ſed vacat. *Ex bonis Eccleſiæ*, ſignificatur quod bona, unde proveniunt fructus, ſint Eccleſiæ, quia initio fideles bona ſua tradebant Eccleſiæ in ſuſtentationem miniſtrorum. *Propter aliquod officium ſpirituale*, nempe adminiſtrandi ſacramenta, celebrandi ſacrum, canendi in choro, concionandi &c. *Auctoritate* &c. declarat beneficium debere eſſe Epiſcopi, aut ſummi Pontificis auctoritate conſtitutum. Hinc ſex conditiones ad beneficium auctores requirunt. 1. quod ſit Epiſcopi auctori-

Digitized by Google

ctoritate fundatum: 2. quod rei ſpirituali ſit annexum: 3. quod conferri clerico debeat: 4. quod ſola perſona eccleſiaſtica conferre illud valeat: 5. quod ſit perpetuum: 6. quod collator nequeat illud ſibi conferre.

II. QUÆST. II. *Quotuplex ſit beneficium?* RESP. Plura ſunt beneficiorum genera. *Majora* ſunt Papatus, Epiſcopatus, Abbatiæ; *minora* ſunt plura alia. Præterea aliud eſt beneficium *regulare*, aliud *ſæculare*. Illud ſolis Religionis profeſſis, ut Abbatia, Prioratus, & aliquæ Paræciæ; iſtud ſolis clericis votis monaſticis ſolutis conferri debet.

III. Dividitur præterea beneficium in *duplex*, & *ſimplex*. Illud habet juriſdictionem in clerum, populumque, & adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarum. Ejuſmodi ſunt Papatus, Archiepiſcopatus, Abbatia ſæcularis, Plebanatus, & omnia beneficia curata, ſeu quibus animarum regimen annexum eſt, & juriſdictio. Iſtud nullam habet juriſdictionem, adminiſtrationem, vel præeminentiam, ſed ſolum eidem annexum eſt debitum fundendi preces, inſerviendi altari, & alia miniſteria eccleſiaſtica exercendi, ut ſunt Canonicatus, Capellaniæ &c. Præſtimonia quæ ſunt beneficia inſtituta ex proventibus Eccleſiæ, conferenda juvenibus ſtudiorum cauſa, conjunctum habent onus ſolvendi definitas preces.

IV. Rurſus beneficium aliud eſt *electivum*, aliud *collativum*, aliud *mixtum*. *Electivum* a pluribus confertur per electionem confirmandam a Superiore. *Collativum* a Superiore confertur. *Mixtum* patrono deſignante Epiſcopus inſtituit, & confert.

V. Patrimonium, cujus titulo Clerici ſacros Ordines ſuſcipiunt, beneficii rationem non habet. Dignitates, & alia officia, licet juriſdictio iiſdem annexa ſit, proprie beneficia non ſunt, ut Generalatus, Provincialatus, Prioratus, Guardianatus &c. quia jure perpetuo percipiendi fructus carent, & idem dicendum de Vicario generali Epiſcopi. Vicarii tamen perpetui Parochorum ſunt beneficiarii, ſecus temporales.

VI. Capellaniæ, quæ laici auctoritate ſunt inſtitutæ, beneficii ratione carent. Quæ vero Epiſcopi conſenſu erectæ & inſtitutæ ſunt, proprie beneficii rationem obtinent. Si quis, prævia Epiſcopi facultate, inſtituat Capellaniam, decernatque ut quoties vacaverit, eligatur Capellanus, qui tot in hebdomadam Miſſas celebret, non poteſt eligi qui non ſit Sacerdos, aut ſaltem intra annum promovendus ad Sacerdotium. Quare falſa mihi eſt opinio illorum qui docent, eligi poſſe quemlibet habentem 14. annos. Non minus falſa mihi eſt altera opinio plurium qui negant eligendum neceſſario Sacerdotem, ſi Capellaniæ fundator dicat: *Præſentetur, eligatur Sacerdos*. Senſus ipſe communis dictat eligendum Sacerdotem eſſe.

CAPUT II.

De penſionibus, & coadjutoriis.

I. QUÆST. I. *Quid ſit penſio, & quis imponere eam jure queat?* RESP. Eſt jus percipiendi fructus aliquos ex beneficio alicui conceſſum, ſive ad vitam, ſive ad tempus. Alia eſt laicalis, alia clericalis in titulo ſpirituali fundata, & ad finem ſpiritualem ordinata, quæque Ordinem in accipiente ſupponit. Aliam vocant mixtam, quæ datur aut Clerico pauperi, aut Parocho ſeni in alimentum. Solus Romanus Pontifex poteſt has adjicere penſiones ſuper beneficiis. Epiſcopi poſſunt ipſis beneficiariis ob juſtam cauſam onus ſolvendi penſiones imponere: quia non onerant beneficia, ſed perſonas: & ejuſmodi penſiones deſinunt obitu penſionarii.

II. QUÆST. II. *Quænam requiruntur cauſæ, ut imponi licite penſiones queant?* RESP. Tres jure aſſignantur. 1. Eſt ut reſignatores habeant, dimiſſo beneficio, alimenta unde vivant: 2. eſt æqualitatis ratio in beneficiorum permutatione, ut quando beneficium locupletius cum tenui permutatur: 3. eſt finiendæ litis occaſio.

III. Penſio moderata ſit oportet, habita ad beneficium, cui imponitur, ratione; ita ut beneficiario ſemper remaneat ea fructuum pars quæ congruæ ſuæ ſuſtentationi ſufficiat. Quare nunquam cenſendum eſt velle Pontificem gravare beneficium contra regulam præfinitam a Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 13. de Reform. Ad validam penſionis impoſitionem communiter requiritur beneficiarii conſenſus.

IV. QUÆST. III. *Quinam ſint clericalis penſionis capaces?* RESP. Penſio laicalis cuilibet laico, etiam feminæ, ſi conditiones adſint, conferri poteſt. Clericalis vero ſolis illis tradi valet qui prima ſaltem tonſura initiati ſunt. Ætas neceſſaria ad penſionem eſt 14. annorum. Excommunicati, & irregulares nullius penſionis capaces ſunt. Illegitimi quoque incapaces penſionis ſunt.

V. Beneficiarius ſolvere penſionem debet,

Digitized by Google

anteceſſoris tamen penſiones ſolvere non aſtringitur, ut mihi probabilius videtur. Penſionarius de bonis penſionis clericalis non poteſt ad libitum diſponere, ſed ſuperflua in pios uſus diſtribuere aſtringitur, quidquid in oppoſitum dicant aliqui.

VI. Penſionarii onera ſunt 1. recitatio Officii B. Virginis: 2. ſolutio decimæ papalis, & ſubſidii ad reparationem Eccleſiæ: 3. inſervire pro modulo ſuo Eccleſiæ. Quid? Devorabunt ne pios Eccleſiæ reditus penſionarii, ut otio diffluant, ut ludant, ut inſerviant matronulis? Penſionarii manifeſtare penſiones, & beneficia antea obtenta debent. Sed hoc ex regulis Cancellariæ reſolvendum relinquo.

VII. Penſio extinguitur 1. obitu penſionarii: 2. ſi Clericus militiæ adſcribatur, monitusque eam non deſerat: 3. profeſſione ejuſdem in aliqua Religione emiſſa: 4. ſi matrimonium contrahat: 5. promotione ad Epiſcopatum: 6. ſi tonſuram, & habitum clericalem ferre palam recuſet: 7. ſi ipſe penſionem remittat; niſi titulo penſionis eſſet ordinatus, quo in caſu remittere illam nequit abſque Epiſcopi auctoritate. Solis Cardinalibus, & paucis aliis concedi privilegium ſolet transferendi penſiones.

VIII. Monitum. Hactenus pauca de penſionibus delibavi ex iis quæ communiter Canoniſtæ diſputant. Exponenda origo penſionum, illarumque incrementum eſſet. Sed non eſt hujus loci, & temporis. Illud in tranſcurſu moneo, reditus a piis fidelibus donatos Eccleſiæ eſſe in alimenta miniſtrorum, & pauperum illius loci in quo Eccleſia eſt, ſubſidium. Si beneficiarii gravati ſint penſionibus, eleemoſynas diſtribuere nequeunt. Nunquam intellexerunt fideles ut ſua bona cederent ad alendos extraneos, longe minus ad fovendum eorumdem luxum, faſtum, & otium. Commune dumtaxat Eccleſiæ bonum verum, & vera utilitas poteſt eſſe juſta ratio dandi penſiones moderatas illis tantum qui ſunt non de magnatibus, & matronis, ſed de Eccleſia optime meriti, quique in Eccleſiæ defenſionem, & incrementum continenter laborant. Sed hæc indicaſſe ſatis ſit.

IX. Quæst. iv. *Quotuplex ſit coadjutoria?* Resp. Duplex: una temporalis, & revocabilis; altera perpetua, & irrevocabilis. Prima aſſignatur Parocho ſeni non valenti ſuum officium peragere, cui datur coadjutor, qui illius vices ſuppleat, aſſignato ex fructibus beneficii congruo ſtipendio. Coadjutoriam perpetuam cum jure ſuccedendi in beneficium a Tridentino concedi prohibetur *ſeſſ.* 25. *c.* 7. de Refor. his verbis: *In coadjutoriis quoque cum futura ſucceſſione idem poſthac obſervetur ut nemini in quibuſcumque beneficiis permittantur.* Solum ſummum Pontificem poſſe interdum, cauſa cognita, & neceſſitate urgente concedere coadjutoriam cum futura conceſſione, Concilium itidem declarat. Coadjutoria non eſt beneficium. Coadjutores cum futura ſucceſſione jubente principali inſervire præbendæ, & canonicatui tenentur. Quando expediuntur litteræ coadjutoriæ, ſi principalis obiit, ſucceſſio nulla eſt.

CAPUT III.

De paſtorum reſidentia.

I. Quæst. i. *Utrum animarum paſtores jure naturali, & divino reſidere in ſuis Eccleſiis teneantur?* Resp. Affirmant communiter Theologi omnes, idque ex Scripturis ſanctis evincitur. *Pecora tibi ſunt? Attende illis; & ſi ſunt utilia, perſeverent apud te:* Eccli. 7. Rurſus Prov. 27. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera.* Chriſtus Dominus luculentius hanc inculcat doctrinam *Joan.* 10. inquiens: *Ego ſum Paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & diſpergit oves:* & iterum c. 20. *Paſce oves meas:* & S. Petrus *epiſt.* 1. *c.* 1. ait: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum.* Hæc divina teſtimonia luculentiſſima ſunt.

II. Paſcere gregem Dei debent paſtores, verbum ſanctum prædicando, docendo, ſacramenta adminiſtrando, infirmis aſſiſtendo, eumdem a lupis defendendo. Dæmones enim ut leones rugientes, & lupi famelici circuunt quærentes devorare gregem Dei. Numquid præfata munia exercere paſtores valent; numquid ſolari viduas, erigere pauperes, paſcere uno verbo gregem, ſi diſtent, queunt? Quare Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 1. de Refor. juris divini eſſe hanc reſidentiam declaravit. Hanc ſententiam triumphali calamo, inquit Natalis Alexander, tractarunt Bartholomæus Caranza Archiepiſcopus Toletanus, Dominicus Soto, Cardinalis Cajetanus, Cardinalis Bellarminus, & plures alii.

III. Quæst. ii. *Romanus Pontifex, ejuſque*

Digitized by Google

que Cardinales tenentur ne reſidere ut ceteri paſtores? RESP. Adfirmant omnes communiter Theologi. Juri enim naturali, & divino omnes ſubjecti ſunt. Plures Canoniſtæ, Abbas, Gonzalez, Barboſa, & alii defendunt, Cardinales inſtitutos Epiſcopos reſidere Romæ poſſe: quia, inquiunt, qui reſident in capite, reſident in membris. Hoc axioma ſupra quam dici poteſt vanum eſt, & iſtorum opiuio falſa evidenter eſt hodie, & contra exptesſam Tridentini *ſeſs.* 23. *c.* 1. declarationem, ubi Cardinales etiam reſideutiæ ſubjicit.

IV. QUÆST. III. *Quæ cauſæ excuſant Epiſcopos a perſonali reſidentia?* RESP. Eas exponit Tridentinum *cit. ſeſs.* 23. *cap.* 1. his verbis. *Cum chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitas aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent, & exigant; decernit eadem ſacroſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas a beatiſſimo Pontifice, aut a Metropolitano . . . in ſcriptis eſſe approbandas, niſi cum abſentia inciderit propter aliquod munus, & Reipublicæ officium Epiſcopatibus adjunctum: cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, nec eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit . . . Interea meminerint diſceſſuri, ita ovibus ſuis providendum, ut quantum fieri poterit ex ipſorum abſentia nullum damnum accipiant.*

V. Abeſſe a propria Eccleſia paſtores valent, ſi abſque ejuſdem notabili detrimento caritas Chriſti poſtularet ut aliis Eccleſiis periclitantibus ſuccurrerent, ut Principum diſcordias componerent, quoties ad id illorum induſtria neceſſaria eſſet. Urgens neceſſitas defendendæ propriæ vitæ excuſat a reſidentia, quando propriæ Eccleſiæ non immineat ex abſentia detrimentum. Celebre eſt prodigioſi, & ad miraculum heroici viri S. Athanaſii exemplum. Quando e contrario abſeutia paſtoris Eccleſiæ graviter obeſſet, tunc pro ovibus danda vita eſſet, ut Chriſtus Dominus præcipit.

VI. QUÆST. IV. *Poſſunt ne Epiſcopi unius anni trimeſtre conjungere cum trimeſtri alterius anni?* RESP. Adfirmans aliquorum opinio falſa mihi eſt, legemque circumvenit. Hac opinione admiſſa, poſſent Epiſcopi ſibi præſtituere viginti, triginta vitæ annos, & omnium aunorum trimeſtria copulare. Sed opponunt citati auctores Tridentinum non prohibere hanc copulationem. Verum habet: quia Tridentinum noluit prævidere omnia commenta. Parochi, & ceteri omnes curam animarum habentes, ſicuti Epiſcopi, jure naturali, & divino tenentur reſidere.

VII. Cauſæ excuſantes Parochos a reſidentia ſunt illæ quæ excuſant Epiſcopum: *chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, evidens Eccleſiæ neceſſitas, vel Reipublicæ utilitas.* Semper tamen cauſæ iſtæ ab Epiſcopo cognoſceudæ ſunt, & probandæ. Neque Cardinales, neque Epiſcopi occupare iu propria ſervitute Parochos, alioſve paſtores valent. Immo ueque ſtudiorum cauſa abeſſe a ſuis parochiis valent Parochi: quia ſi rudes ſint & ignari, dimittere parochias debent. Privilegium quod Tridentinum *ſeſs.* 5. *c.* 1. de Reſor. concedit beneficiariis, nempe Canonicis docentibus revera ſacram Scripturam in publica Univerſitate, non extenditur ad Parochos. Nec ſuffragatur privilegium Eugenii IV. *Qui creditum* &c. Verum derogata, & nulla eſſe ejuſmodi privilegia conſtat ex verbis Tridentini *ſeſs.* 23. *c.* 1. ubi hæc habentur. *Nec executionem, quolibet privilegio, licentia . . . ſtatuto, etiam juramento, vel quacumque auctoritate confirmato, conſuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela cenſenda eſt . . . vel vigore* EUGENIANÆ *conſtitutionis ſuſpendi poſſe.* Quid expectari luculentius poteſt?

VIII. Obligati quoque ſunt ad reſidentiam Canonici, Prebendati, Manſionarii, Capellani Eccleſiæ cathedralis. Electi ad beueficia intra tres menſes tenentur ſuſcipere ordines iiſdem annexos, ut Tridentinum *ſeſs.* 23. *c.* 2. de Refor. declarat. Electi ad beneficium curatum, niſi iutra annum captæ poſſeſſionis promoveantur ad Sacerdotium, privantur beneficio.

CAPUT IV.

De qualitatibus ad validam, & licitam beneficiorum acquiſitionem neceſſariis.

I. QUÆST. I. *Quæ ætas requiritur in promovendis ad beneficia eccleſiaſtica?* RESP. De eligendo ad Papatum nihil ſacri canones decernunt. Ad Epiſcopatum requiritur annus 30. completus: in Galliis ſat eſt annus 27. Ætas requiſita ad Canonicatus, aliaſque dignitates definita eſt a Tridentino *ſeſs.* 24. *c.* 12. & eſt omnibus nota, quin egeat explicatione.

II. QUÆST. II. *Quæ ſcientia & morum probitas requiritur in promovendis ad beneficia?* RESP. De ſcientia jam dictum ſupra eſt, & ſolum repetere juvat ſcientiam Scripturæ

ſanctæ, & præſertim Teſtamenti novi apprime neceſſariam eſſe. Ex hoc ſaluberrimo fonte haurire primum debent chriſtianæ profeſſionis regulas directores animarum. Hinc diſcere in primis quis ſit ſpiritus chriſtianæ vitæ, quæ forma morum, quæ vitæ ſanctitas, debent. Deinde Tridentinum, ejuſque Catechiſmum, & alios graviores Theologi legant. Epiſcopi ſuper Scriptura ſancta primum, deinde ſuper Tridentino examinare iſtos ſerio debent. Verum tum de moribus, tum de morum probitate promovendorum ad regimen animarum plura alibi jam dicta ſunt. Sed nihil valent ſcripta noſtra, niſi Epiſcopi docti ſint, & probi, qui ſeipſis dijudicare valeant, aut niſi ſaltem præditi ſint mente ſeria, & prudenti judicio, quo diſcernere verum a falſo, adulatores a probis viris queant. Pluris ego facio Epiſcopum prudentem, maturum, & probum, qui Chriſtianiſmi ſpiritum ſimpliciſſimo penicillo in Evangelio delineatum calleat, quam plurimos laureatos in utroque jure, & variis opiniunculis, & ſophiſticis diſputationibus præventos, & plenos.

III. QUÆST. III. *An licitum ſit deſiderare regimen animarum?* RESP. S. Thomas *quodlib.* 2. *a.* 2. hæc ſcribit: *Qui appetit prælationem, aut eſt ſuperbus, aut injuſtus. Injuſtitia enim eſt quod aliquis velit ſibi plus de honore accipere, aut de poteſtate, aut de aliis bonis, niſi ſit majoribus dignus . . . Quod autem aliquis æſtimet ſe eſſe magis dignum prælatione omnibus illis ſuper quos prælationem accipit, ſuperbiæ & præſumptionis eſt. Unde patet quod quicumque prælationem appetit, aut eſt injuſtus, aut ſuperbus. Et ideo nullus ſuo appetitu debet ad prælationem pervenire, ſed ſolum Dei judicio, ſecundum illud Apoſtoli ad Hebr.* 5. *Nemo ſibi aſſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Vide quæ habet 2. 2. *qu.* 100. *ar.* 3. *ad* 5. item in 4. *diſt.* 25. *q.* 3. *ar.* 3. *ad* 4.

IV QUÆST. IV. *Licitum ne eſt petere vacantem Eccleſiam?* RESP. S. Raymundus in *Sum. lib.*1. *tit.* 1. §. 7. hæc ſcribit. *Ego diſtinguo, ſalvo meliori judicio, quod non poteſt pro ſe petere Eccleſiam, vel dignitatem, vel aliud beneficium habens curam animarum annexam. Et in hoc ſentio cum Hugone. Beneficium vero ſimplex, ſi indiget, & ſentit ſe dignum, poteſt petere abſque metu peccati, & ſimoniæ.*

V. S. Antoninus *par.* 2. *tit.* 1. *c.* 5. §. 4. hæc habet. *Si porrigat preces pro ſe, pro obtinenda dignitate, vel beneficio, ſeu Eccleſia habente curam animarum; tales preces inducunt ſimoniam ſecundum Hugonem, Raymundum, & Thomam . . . etiam quantumcumque eſſet dignus: quia eo ipſo quod ſe ingerit, præſumptuoſus, & ambitioſus videtur, & per conſequens indignus. Et ratio eſt ſecundum Thomam in quodlibetis, quia nullus exercere poteſt curam animarum extra gratiam, ſeu cum peccato mortali digne: quia faciendo ea quæ pertinent ad curam, peccabit mortaliter. Sed nemo ſcire poteſt, ſi eſt extra peccatum mortale: & ſic eſt præſumptuoſus, & ſimoniacus. Unde & nullus debet ſibi adſumere honorem, ſed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron.*

VI. Licitus tamen eſt concurſus ad examen juxta regulam præſcriptam a Tridentino, ſi prævio prudentum conſilio te ſiſtas examini, ut Eccleſiæ vocanti pareas, & judicio tui Paſtoris humili obſequio te ſubjicias. Ceterum ſi beneficii appetitio latitet, & ambitio tecta ſerpat, vitio inficı ipſe concurſus poteſt. Quare antequam huic certamini te exponas, ſemper præmittendum eſt conſilium viri revera probi & docti. Intentio tua ſincera ſit laborandi in vinea Domini, & Deo cultum præſtandi. Interroga conſcientiam tuam, expende ſerio curſum vitæ tuæ, tuam fortitudinem, tuum zelum, & opera tua. Et niſi ſponte te decipere velis, conſcientia tua judex rectum pronuntiabit judicium. Si vocationis ſigna appareant, confidito non in viribus tuis, ſed in Dei auxilio. Extrema cavenda ſunt etiam in hoc graviſſimo negotio. Superiori præcipienti ne reſiſtito: ſponte te ne ingerito.

VII. Opportunum eſt ut promovendi ad beneficia ſint de gremio Eccleſiæ illius loci, in quo eſt beneficium. In pluribus regnis leges obtinent quæ id præſcribunt. Quæ leges, utpote juſtæ, ſervandæ ſunt, & æmulandæ, niſi peculiaris circumſtantia obſit. Quando fundatores determinant beneficia conferenda eſſe conſanguineis, propinquiori conferri debent, in hypotheſi quod ſit dignus. Spurii, & illegitimi excluſi ſunt. Gradus propinquitatis a jure civili deſumi debet. Expoſiti, ſeu ob parentum inopiam projecti, communiter habentur pro legitimis. Majori excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto, aut irregularitate ligari inhabiles ſunt ad beneficia. Similiter neophyti, ſeu recenter ad fidem converſi inhabiles reputantur.

VIII. QUÆST. V. *Quot modis acquiri beneficia poſſunt?* RESP. Tribus modis. 1. Patroni

Digitized by Google

troni præſentatione, & inſtitutione conſequente: 2. electione, & confirmatione: 3. collatione libera. Juſpatronatus enim præbet jus nominandi, ſeu præſentandi aliquem ad inſtituendum in beneficium eccleſiaſticum vacans. Tribus modis acquiritur ſive laicale, ſive eccleſiaſticum. 1. Fundatione, quando quis fundum concedit ad Eccleſiam ædificandam: 2. conſtructione, quando quis propriis ſumptibus Eccleſiam ædificat: 3. dotatione, quando quis Eccleſiæ, & ejus miniſtris ſufficientes reditus tribuit. Ut vero quis juriſpatronatus titulum poſſideat, certa præbere documenta debet, ut Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 9. determinavit.

IX. Patronis eccleſiaſticis conceduntur ſex menſes, intra quos præſentare candidatos debent, & ſæcularibus quatuor. Mixtis ex ſæcularibus, & eccleſiaſticis ſex. Hoc ſemeſtre, vel quadrimeſtre computatur a die notitiæ certæ habitæ vacationis. Si lis exoriatur inter patronos & Epiſcopum, dies non currunt, ut communiter auctores docent. Nemo præſentare ſe ipſum poteſt. Præſentandi habere conditiones debent quæ clericum aptum reddant ad Beneficium.

X. Inſtitutio eſt conceſſio Eccleſiæ, ſeu beneficii auctoritate Epiſcopi, vel Ordinarii facta, non cuivis clerico, ſed unice ei qui a patrono eſt nominatus, ſeu præſentatus. Clericus præſentatus intra terminum juris exhibere præſentationis documentum perſonaliter tenetur, ut Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 18. de Ref. determinat. Quando a pluribus patronis plures clerici nominantur, præferri dignior debet.

XI. Electio eſt alicujus hominis ad Eccleſiam ſuo vacantem paſtore, canonice facta vocatio, ſuperioris auctoritate confirmanda. Si electio non requirat confirmationem, collatio dicitur, non electio. Beneficia electiva ſunt Patriarchatus, Primatus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Archimandritæ, Cœnobiarchæ, Prioratus &c. Olim ad Clerum, & populum electio paſtorum attinebat. Diverſa nunc diſciplina obtinet.

CAPUT V.

De dignioribus ad beneficia eccleſiaſtica eligendis.

I. QUÆST. I. *An dignior, omiſſo digno, ad beneficia eccleſiaſtica eligi debeat?* RESP. Dignior ille dicitur qui utilior miniſterio eſt. Hæc dignitas non ex ſola ſcientia, neque ex ſola probitate; ſed omnibus debitis ſerio perpenſis colligenda eſt: judiciumque formandum eſt quiſnam eligendorum utilior ſit evangelico gregi regundo. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 1. de Refor. docet, electores *alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.*

II. P. Thomas Tamburinus *lib.* 8. *cap.* 4. §. 4. *n.* 5. hæc ſcribit. „ Aſſero ſecundo, omnia beneficia, ſive majora, ut Cardinalatus, & Epiſcopatus, ſive minora, ut Canonicatus, & Capellania, ſive curam animarum habentia, ut Abbatia, & Parochia, ſive non habentia, ut prædictus Canonicatus, & Capellania, & cetera beneficia quæ ſimplicia nominantur, abſtrahendo ab his quæ dantur in concurſu (de quibus mox num. 14.) aſſero, inquam, ſatis eſſe ad evitandum mortale, ſi conferantur dignis, & idoneis, eſto prætermittantur digniores, vel digniſſimi. “

III. P. Filliucius *tract.* 41. *in append. c.* 4. *n.* 181. „ Dico quinto, ſententiam quæ cenſet, ſatis eſſe dignos eligere ad beneficia quæ non dantur in concurſu, eſſe probabilem ex Tridentino *ſeſſ.* 7. *c.* 3. de Ref. dicente: *Conferantur dignis*: & univerſali æſtimatione in creatione Beneficiariorum, & Cardinalium, Epiſcoporum, Abbatum &c. qui ſi inter dignos habeantur, laudatur elector & electio. Non laudaretur autem communiter, ſi mala eſſet, & peccatum mortale. “

IV. Hæc reſcripſi, ut exploratum, magiſque compertum omnibus ſit, quo genius quorumdam Caſuiſtarum tendat. Si luculentiſſima Tridentini verba non dubitant eludere, quid acturi ſint, dum canones, & leges non ſunt adeo perſpicuæ, judicent ſapientes. P. Tamburinus *ibidem n.* 8. hæc addit. „ Cum immediate antea Concilium videatur eſſe contentum de dignis, vel primo videtur per hoc *digniores* non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo, pro poſitivo, vel ſecundo locutione minus propria, ponit *digniores*, ut excludat indignos . . . vel tandem tertio loquitur quando fit concurſus. “

V. Ven. Innocentius XI. hanc Tamburini opinionem damnavit in propoſ. 47. quæ ejuſmodi eſt: *Cum dixit Concilium Tridenti-*

num

Digitized by Google

num, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſiam promovent; Concilium vel primo videtur per hoc digniores *non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparative pro poſitivo; vel ſecundo locutione minus propria ponit* digniores, *ut excludat indignos; vel tandem loquitur tertio, quando ſit concurſus.*

VI. Excuſandus P. Tamburinus, quia ſcripſit ante damnationem theſium. Sed P. Viva in hanc theſim *n.* 1. advertit, Tamburinum vocare oppoſitam opinionem probabiliorem. Quid inde? Hoc unum deerat quod doctrinam in Tridentino evidenter traditam, nec tamquam probabiliorem recognoſceret. Sed quid refert doctrinam Tridentini vocare probabiliorem, cum Probabiliſtis ſatis ſit oppoſitam eſſe probabilem? Immo his vocibus *probabilis*, & *probabilioris* omnia vel evidentiſſima teſtimonia eluduntur.

VII. Planum ergo eſt electores ad omnia beneficia ſive ſimplicia, ſive curata debere eligere digniores. Utique gravius, & ſceleſtius peccant electores eligentes dignos prætermiſſis dignioribus ad beneficia curata, quam ſi eos eligerent ad beneficia ſimplicia. At hoc non tollit quin graviter peccent, ſi ordinem præſcriptum a Tridentino violent in beneficiorum ſimplicium diſtributione. Quoniam & in hoc grave detrimentum Eccleſiæ inferunt, & juſtitia diſtributiva violatur.

VIII. Diſputant hic auctores, num quando exceſſus dignitatis ſit levis, peccent graviter electores, ſi præferant dignum alteri qui leviter dignior ſit? Alii negant, alii adfirmant. Sed, miſſis ſpeculationibus, electores in graviſſimo negotio, in quo de publico Eccleſiæ bono agitur, illum ſemper præferre tenentur quem ſpectatis omnibus digniorem agnoſcunt. Indigno in nullo caſu dandum ſuffragium eſt; immo, ut electores evitent electionem indigni, cum nequeant eligere digniorem, poſſunt dare ſuffragium digno. Reſignans beneficium in favorem alicujus tenetur digniorem quærere. Examinatores debent proponere Epiſcopo quem agnoſcunt digniorem. Injuſti electores ad beneficia tenentur compenſare damna ſaltem Eccleſiæ, vel communitati. Quod attinet ad eum qui injuſte prætermittitur, lege S. Thomam 2. 2. *q.* 62. *a.* 2. *ad* 4.

IX. QUÆST. II. *Translatio Epiſcoporum eſt ne jure naturali, & divino, an tantum eccleſiaſtico prohibita?* RESP. P. Suarez *tom.* 3. *de Religione lib.* 1. *c.* 16. cum aliis defendit, jure tantum eccleſiaſtico eam vetitam eſſe. Soto, Carthuſianus, Bannez, Salmanticenſes propugnant translationem hanc jure naturali & divino prohibitam eſſe. Evincunt auctoritate Innocentii III. *cap. Inter corporalia*, ubi hæc decernit. *Cum ergo fortius ſit ſpirituale vinculum quam carnale, dubitari non debet quin omnipotens Deus ſpirituale conjugium, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, ſuo tantum judicio reſervavit diſſolvendum* &c.

X. Conjugium iſtud ſpirituale non in omnibus matrimonio aſſimilatur, cum iſtud ſacramentum ſit, non ſubjectum humanæ poteſtati. Subdit tamen Innocentius III. divina potius quam humana poteſtate diſſolvi vinculum illud ſpirituale, quando Romani Pontificis auctoritate Epiſcopus removetur ab Eccleſia, & transfertur in aliam. Hinc collige hanc translationem fieri minime poſſe, niſi urgentiſſima, & evidentiſſima cauſa occurrente, quæ cedat in commodum, & utilitatem non Epiſcopi, ſed Eccleſiæ. Quamobrem quid dicendum ſit de illis Epiſcopis qui primo accipiunt unam Eccleſiam in ſponſam ea intentione, ut hæc via ſit & gradus ad aliam & aliam deſponſandam, donec tandem inveniant unam pulcherrimam, ideſt ditiſſimam, & opulentiſſimam, judicent ſapientes. Num iſti adulteri, & non ſponſi, lupi, non paſtores habendi ſint, aliorum eſto judicium. Neque opponas, quæ juris naturalis, & divini ſunt, non eſſe diſpenſationi etiam pontificiæ obnoxia: quoniam alia ſunt juris naturalis & divini abſolute; alia quæ præſupponunt actus liberos humanos, quibus poſitis conſurgit jus naturale, & divinum. Hoc, non illud ſubjaceat diſpenſationi, ſeu verius interpretationi ſummi Pontificis, qui, ut Dei vices gerens, interpretatur ejuſmodi leges. Vide *Tom.* 3. de votorum diſpenſatione.

XI. Confirmatio eſt actus qui plenum jus tribuit electo, ſeu præſentato ad dignitatem ad quam electus eſt. Confirmator explorare dotes electorum debet, & digniorem confirmare.

XII. Summus Pontifex habet poteſtatem conferendi omnia beneficia cujuſcumque generis in univerſa Eccleſia. Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuis diœceſibus, Concilium œcumenicum, Cardinales Eccleſiarum quarumlibet titulos, Cardinales a latere in provin-

vincia legationis conferre beneficia valent. Eccleſiæ cathedralis Capitulum ſimul & Epiſcopus poteſtatem habent diſpenſandi Canonicatus, & præbendas. In diverſis Eccleſiis diverſæ obtinent conſuetudines. Capitulum ſede vacante conferre beneficia nequit *ex reg.* 2. *Cancell.*

XIII. QUÆST. III. *Quid ſit reſignatio beneficii?* RESP. Vacare beneficium poteſt vel per obitum beneficiarii, vel per renuntiationem, quæ eſt voluntaria beneficii dimiſſio coram Ordinario legitimo facta. Duplex eſt: altera expreſſa verbis; altera tacita per actus contrarios retentioni beneficii, ut per matrimonium, per artem militarem, per profeſſionem religioſam &c. Epiſcopi ſolas reſignationes ſimplices admittere queunt; Pontifex omnes conditionatas. In bulla S. Pii V. an. 1568. data plures aſſignantur cauſæ reſignationis. 1. Si beneficiarius ſit ſenex ſeptuagenarius: 2. ſi ſit valetudinarius: 3. ſi ſit paraclyticus, apoplecticus, lunaticus, leproſus &c. 4. ſi ſit claudus, mutus, ſurdus: 5. ſi ſit homicida, ſodomiticus, concubinarius, blaſphemus: 6. ſi ſit cenſuris eccleſiaſticis innodatus: 7. ſi plura beneficia obtinuerit quæ ſimul adminiſtrare nequeat: 8. quando ob inimicitias capitales nequit adminiſtrare. Aliquæ ex his cauſis inducunt reſignationem neceſſariam.

XIV. Poſt triennium omnia beneficia reſignari valent. Si beneficia ſint juriſpatronatus, neceſſarius eſt conſenſus patroni. Beneficiatius in articulo mortis renuntiare nequit cum ſpe regreſſus, ut Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 7. *de Ref.* declarat. Reſignationes in favorem alterius ſunt ſimoniacæ. Iſtarum uſus ſenſim ſine ſenſu invectus eſt circa finem ſæculi XV. contra omnes antiquos canones. Quæ heinc conſequantur abſurda exprimi nequeunt. Diſpenſationes, quibus honeſtari ejuſmodi ſucceſſiones ſolent, frequenter obreptitiæ ſunt, & ſubreptitiæ: ideoque coram Deo nullæ.

XV. Permutatio affinis eſt reſignationi in favorem alterius, & ſol o differt, quod in permutatione reſignatio eſt mutua. Si quis ſolum habens jus ad rem permutaret cum altero habente idem jus, aut in re, ſimoniaca eſt permutatio. Ad licitam permutationem ſemper requiritur major Eccleſiæ utilitas. Beneficiarius per matrimonium contractum amittit beneficium, etiamſi poſtea matrimonium deprehendatur nullum. Nam ſi revera intendit contrahere, ipſo facto reſpuit beneficium. Si ficte contrahit, meretur privari. Hoc mihi probabilius eſt, miſſis argutationibus plurium.

CAPUT VI.

De pluralitate beneficiorum.

I. TRidentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 17. de Ref. hæc ſtatuit: *Illi vero qui in præſenti plures parochiales Eccleſias, aut unam cathedralem, & aliam parochialem obtinent, cogantur omnino, quibuſcumque diſpenſationibus, ac unionibus ad vitam non obſtantibus, una tantum parochiali, vel ſola cathedrali retenta, alias parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere: alioquin tam parochiales, quam beneficia omnia quæ obtinent, ipſo jure vacare cenſentur; nec ipſi antea illa obtinentes, tuta conſcientia fructus poſt dictum tempus retineant.*

II. Qui itaque plura beneficia habet quæ ſimul adminiſtrari nequeant, intra duos menſes tenentur renuntiare beneficia quæ cum primo obtento adminiſtrare nequit. Addit Tridentinum ibi ſub initium: *Cum eccleſiaſticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, ſancte ſacris canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu ſeipſos, non Deum decipientes, ea quæ bene conſtituta ſunt, variis artibus eludere, & plura ſimul beneficia obtinere non erubeſcunt; ſancta Synodus debitam regendis Eccleſiis diſciplinam reſtituere cupiens, præſenti decreto, quod in quibuſcumque perſonis quocumque titulo, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari, ſtatuit ut in poſterum unum tantum beneficium eccleſiaſticum ſingulis conferatur. Quod quidem ſi ad vitam ejus cui confertur, honeſte ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia beneficia... pertineant* &c.

III. Nemo, etiamſi Cardinalis ſit, habere plura beneficia jure poteſt, non quidem ſimplicia, ſi unum ſufficiat congruæ ſuſtentationi. Si curata beneficia ſint, etiamſi unum non ſufficiat, non propterea poſſidere plura licet. Hæc clara & luculenta ſunt.

IV. QUÆST. UNIC. *Utrum pluralitas beneficiorum jure naturali, nedum canonico, vetita ſit?* RESP. Aliquæ actiones jure naturali ita vetitæ ſunt ut in nulla circumſtantia licitæ evadere queant, ut perjurium, adul-

adulterium, fornicatio &c. Aliæ ſunt jure quidem naturali vetitæ, ut homicidium, quod aliquando auctoritate publica licitum eſt. In hoc ſecundo genere collocat S. Thomas *quodlib. 9. a. 15.* habere plures præbendas. *Sunt vero quædam actiones quæ abſolute conſideratæ deformitatem, vel inordinationem quamdam important; quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus bonæ efficiuntur; ſicut occidere hominem, vel percutere, in ſe deformitatem quamdam importat; ſed ſi addatur occidere malefactorem propter juſtitiam, vel percutere delinquentem cauſa diſciplinæ, non erit peccatum, ſed virtuoſum. In numero harum actionum videtur eſſe habere plures præbendas. Quamvis enim aliquas inordinationes contineat; tamen aliæ circumſtantiæ poſſunt ſupervenire ita honeſtantes actum, quod prædictæ inordinationes totaliter evacuentur; ut puta, ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis ejus obſequio, vel poſſit plus ſervire Eccleſiæ, vel tantumdem abſens quam alius præſens, & ſi quæ alia ſunt hujuſmodi. Et tunc iſtis conditionibus ſupervenientibus cum recta intentione, non erit peccatum, etiam nulla diſpenſatione interveniente, ſi conſideretur tantum jus naturale: quia diſpenſatio ad jus naturale non pertinet, ſed ſolum ad poſitivum.*

V. Pluralitas beneficiorum, inquit Angelicus, abſolute vetita eſt jure naturali. Veſtita circumſtantiis utilitatis, & neceſſitatis Eccleſiæ licita evadere poteſt. Sublatis his circumſtantiis nulla diſpenſatio honeſtare valet beneficiorum pluralitatem, ut concludit ibidem S. Thomas. *Si autem antiqua jura ſunt per conſuetudinem abrogata, tunc prædictis circumſtantiis ſupervenientibus, etiam ſine diſpenſatione licitum eſt plures præbendas habere, ſine quibus circumſtantiis licitum non eſt, quantumcumque diſpenſatio interveniat: eo quod diſpenſatio humana non aufert ligamen juris naturalis, ſed ſolum ligamen juris poſitivi, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt.*

VI. Opponunt. Conſuetudo obtinet penes vel ipſos Eccleſiaſticos probos, beneque moratos plura habendi beneficia. Reſpondeo, ſublatis recenſitis circumſtantiis pluralitatem beneficiorum repugnare ipſi naturæ juri, quia unus pluribus Eccleſiis ſimul inſervire nequit, neque plures diſſitos greges paſcere ſimul, neque in pluribus choris diſſitis ſimul canere. Fictitia, & larvata eſt probitas illa quæ jus naturale violat.

CAPUT VII.

Beneficiarii ex juſtitia, nedum ex caritate aſtringuntur diſpenſare omnia ſuperflua pauperibus.

I. Auctores neſcio qui, ut Pauli Comitoli elegantiſſimi & doctiſſimi Jeſuitæ verbis utar, novam periculoſamque opinionem poſt mille & quingentos annos in chriſtianam Rempublicam invehere conati ſunt, qua iis qui beneficia obtinent eccleſiaſtica, fructuum inde perceptorum abſolutum dominium tribuunt. Quæ ſane opinio ſua ipſa novitate confoditur. Sententia quæ aſtrictos juſtitiæ vinculo Eccleſiaſticos ad diſtribuenda ſuperflua pauperibus defendit, ſuapte natura perſpicua eſt, quindecim ſæculorum præſcriptione fulta, Conciliorum, canonum, SS. Patrum, Pontificum auctoritate, atque invictis rationum momentis munita.

II. Quamquam, ut initio beneficiarios dedoceam, parum, immo nihil iis ſuffragator opinio juniorum. Convenit enim penes omnes tum Theologos, tum Canoniſtas, præceptum caritatis ſub interdicto æternæ damnationis urgere Eccleſiaſticos ad ſuperfluorum eleemoſynam. Quod vero in ignem æternum deſcendant ob violatum præceptum ſive juſtitiæ, ſive caritatis, quid quæſo illis prodeſt, ut advertunt Dominicus Soto, Bellarminus, & ceteri Theologi? Heinc eſt quod paucis controverſiam hanc abſolvam. Volumen implerem, ſi omnia Patrum, Conciliorumque teſtimonia iſthuc tranſcribere vellem quæ beneficiarios illos qui Jeſu Chriſti, ſuorumque pauperum patrimonia prodigunt in fovendo luxu, ambitione, faſtu, in ditandis conſanguineis, in munerandis matronulis, in frequentandis theatris, comœdiis, ludis, in alendis canibus, fures, latrones, ſævos raptores vocant. Obvia hæc ſunt & comperta.

III. Doctiſſimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in ſua *Synodo diœceſana pag. 234. n. 3.* hæc ſcribit: *Certum pariter eſt, ante factam diviſionem bonorum eccleſiaſticorum, debuiſſe Epiſcopum, ad quem pertinebat eorumdem adminiſtratio, partem ſingulis aſſignatam fideliter elargiri, nec potuiſſe abſque violatione juſtitiæ commutativæ pauperes fraudare ea quarta parte proventum quæ juxta ejus ævi diſciplinam erat pauperum indigentiis ſublevandis deſtinata: quod quidem onus ex ea profluens juſti-*

Digitized by Google

juſtitiæ virtute, iis in locis in quibus nondum facta eſt prædicta diviſio, etiamnum incumbit Epiſcopis, Abbatibus, aliiſve beneficiariis, quorum eccleſiaſticis reditibus ſunt illi admixti, pauperibus, aut Eccleſiæ fabricæ juxta priſcam inſtitutionem attributi. Ex quibus propterea ſi aliquid ſibi uſurpent, ſunt injuſti rei alienæ detentores, & tenentur ad reſtitutionem.

IV. In præſentia indiviſa hæc bona beneficiariorum ſunt. Ergo juſtitiæ vinculo ligati ſunt beneficiarii ad diſtribuenda pauperibus ſuperflua. Et primum jam inde a principio peractæ diviſionis adminiſtratio portionis pauperum penes Epiſcopos ſemper, & beneficiarios remanſit. Numquam pauperum cœtui aſſignata fuit portio redituum eccleſiaſticorum. Numquam pauperes ſuæ portionis adminiſtratione, & dominio potiti ſunt. Sed Epiſcopi, & beneficiarii aut ſeipſis, aut miniſtrorum opera, portionem hanc, quæ modo major, modo minor erat, juxta majorem, aut minorem redituum abundantiam diſtribuebant. Hoc ex plurium Conciliorum decretis, quæ retuli *Tom. 2. diſſ. 6. c. 18.* evidens eſt. Pluribus in locis pauperes in tabulis, ſeu matriculis Eccleſiarum deſcripti erant, & matricularii vocabantur.

V. Heinc luculenter conſtat quam ſit chimæricum commentum quod ſibi fingunt oppoſitæ doctrinæ patroni. Exiſtimant iſti, reditus eccleſiaſticos vivum quoddam eſſe ſtabile, & permanens, tributum in partes quatuor, ad præſens uſque tempus conſiſtere, nulli obnoxium viciſſitudini. Exiſtimant pauperum portionem de vivo detractam, & re ſeparatam in pauperum deveniſſe dominium. Quod commentum quam ſit vanum nemo non videt. Reditus eccleſiaſtici ſub initium fidei Epiſcoporum commiſſi in communi poſſidebantur, & ab Epiſcopis miniſtrorum opera ſingulis, prout opus erat, dividebantur. Refrigeſcente caritate, & Eccleſiaſticorum avaritia invaleſcente, Epiſcopi aliqui, neglectis pauperibus, Eccleſiarum cultu, Cleroque, in ſuos & conſanguineorum profanos uſus, ſacros proventus convertentes, omnia ſuis faucibus deglutiebant. Tum Conciliorum decretis partitio redituum ſacrorum imperata fuit, Clero, Eccleſiæ cultui portiones ſeparatim conſignatæ fuere; ſed pauperum portio bonis beneficiariorum permixta, ſingulis annis taxata ab ipſis beneficiariis conſerebatur pauperibus. Sacri reditus illis mutationibus, quibus omnes res temporariæ, ſubjecti fuere. Temporis ſucceſſu juxta augmentum vel decrementum redituum, qui a Chriſti fidelibus in dies conſerebantur, creſcebat, aut diminuebatur pauperum portio. A tempore primæ diviſionis ad hanc uſque ætatem noſtram innumera ſunt inſtituta beneficia, Epiſcopatus, Capellaniæ &c. Ampliſſima prædia, fundi, cenſus, & ingentia bona Eccleſiis donata ſunt. Quando nam de iſtis dempta fuit pauperum portio? Quiſnam œconomus, aut diſpenſator, præter Epiſcopos, & beneficiarios, inſtitutus? Evidens ergo eſt pauperum portionem ſemper & iterum ſemper immixtam permanſiſſe bonis beneficiariorum.

VI. Confirmat ea quæ diximus luculentiſſima ratio a facto evidenti repetita. Cujuſcumque ſæculi Pontifices, Concilia, Patreſque voces exaltarunt adverſus Epiſcopos, & beneficiarios, quod pauperibus ſubvenire negligebant. Iſtos ſemper redarguerunt tamquam Chriſti, & pauperum patrimonii dilapidatores. Conſule omnia Concilia, & Patres ab antiquo ad hoc uſque tempus: nullibi invenies vel leve veſtigium, quod aliquis œconomus ſive diſpenſator portionis pauperum, diſtinctus a beneficiariis, increpatus fuerit ut infidelitatis & diſpenſationis reus in ſua adminiſtratione. Verum ſemper exprobrarunt Epiſcopis, & beneficiariis infidelem pauperum portionis adminiſtrationem: iſtos ſolos accuſant, improbant: iſtis ſolis pauperum curam tamquam patribus committunt & præcipiunt: iſtis ſolis vetant ne pauperum patrimonio diteſcant, aut divites efficiant conſanguineos, aut in luxum, faſtumque Chriſti reditus convertant. Hoc idem docent poſterioris ætatis Patres, & Doctores, Petrus Damianus, Gratianus, Bernardus, Raymundus, Thomas, Bonaventura, Albertus Magnus, Alenſis, Antoninus, Bernardinus, Paludanus, ceterique communiter. Quid quod adverſarii numquam indicare potuerunt adminiſtratorem portionis pauperum diſtinctum a beneficiariis, vel portionem pauperum ſeparatam a bonis beneficiariorum extare, vel extitiſſe? Quod quidam effutierint portionem pauperum ad hoſpitalia perveniſſe, chimæra eſt manifeſta. Quis Patrum, quodnam Concilium umquam redarguit, aut increpavit hoſpitalia, quod non diſtribuant reditus beneficiariorum, Epiſcoporum, pauperibus? Percurramus omnia beneficia tum epiſcopalia, tum parochialia, tum capitularia a ſex & amplius ſæculis. Provoco adverſarios ut vel unius beneficii jactatæ diviſio-

viſionis documenta prodant. Perhibeant beneficiarii diviſionem redituum eccleſiaſticorum, quos nunc percipiunt; & continuo illos abſolvimus a debito non ſolum juſtitiæ, ſed etiam caritatis eleemoſynæ diſtribuendæ. Si enim juſta diviſio eſt, nihil ſuperflui erogandi habent. Sed documenta authentica adferre debent. Quid? Frater excludere ne fratrem poſſet a communis patrimonii portione eidem debita, niſi evinceret documentis & quidem luculentis, diviſionem factam fuiſſe, ſuamque portionem jamdiu habuiſſe? Nimium perridiculos ſeſe propinarent, ſi diviſionem obtruderent peractam IV. aut V. ſæculo, quando hodierna beneficia necdum inſtituta erant. Non ſecus ac ſi frater excluderet ceteros fratres a patrimonii communis diviſione, quia jure gentium a tot ſæculis invecta fuit diviſio omnium bonorum.

VII. Evidens ergo compertumque manet pauperum portionem Epiſcoporum, & beneficiariorum reditibus permixtam eſſe, ejuſdemque ſolos beneficiarios adminiſtrandæ onere devinctos eſſe. Quo poſito hanc conficio argumentationem. Adverſarii ipſi uno ore fatentur, ſublata diviſione bonorum Eccleſiæ, beneficiarios juſtitiæ vinculo aſtringi ad eroganda ſuperflua in pauperes. Diviſio jactata chimærica eſt. Ergo concedere neceſſario coguntur, hodie beneficiarios ex debito juſtitiæ obſtringi ad diſpenſanda ſuperflua in pios uſus, & in pauperum ſubſidium.

VIII. Argumentationes ineluctabiles ſunt, rationum momenta invicta. Verum avaritia, ambitio, ſuperbia ita mentem dementant, ut nec lucem meridianam videre ſinant. Accedit auctoritas quorumdam Caſuiſtarum, qui licet communiter obligent beneficiarios ex debito caritatis ad eroganda ſuperflua, & ob iſtius præcepti violationem reos æternæ damnationis pronuntient; tamen non defuere Probabiliſtæ qui etiam a præcepto caritatis liberant beneficiarios. Leſſius, Baunius, & alii adeo communem doctrinam laxarunt, ut doceant *ſolo præcepto eccleſiaſtico* teneri beneficiarios ad diſpenſanda ſuperflua. Vel ipſe Diana *tom.* 4. *tr.* 7. *reſ.* 20. inquit: *Ego huic ſententiæ non aſſentior, cum ſit contra communem, & omnino reſpuendam eſſe puto.* Vel ipſi laici chriſtiani naturali præcepto caritatis tenentur diſpenſare pauperibus ſuperflua. Et Leſſius, & Baunius ab hoc præcepto liberant ipſos beneficiarios? Si plura cupis, conſule *Tom.* 2. *diſſ.* 6. *c.* 18. *& ſeq.*

LIBER XIII.

DE MATRIMONIO, CENSURIS, ET STATU RELIGIOSO.

DISSERTATIO I.

De matrimonio.

CAPUT I.

De matrimonii eſſentia, & inſtitutione.

I. S. Auguſtinus *lib.* 1. *de adult. conjug.* ad Pollentium inquit: *Quæſtionem de conjugiis obſcuriſſimam & implicatiſſimam eſſe non neſcio. Nec audeo profiteri omnes ſinus ejus vel hoc in opere, vel alio me adhuc explicaſſe, vel jam poſſe, ſi urgeat, explicare.* Tempore Auguſtini, hæretici, noſtra ætate nonnulli Moraliſtæ viis diverſis hunc tractatum obſcurarunt.

II. Conjunctionis maris cum femina matrimonium potius, quam patrimonium antiqui appellarunt, quod feminæ ſit parere, nutrire, & educare ſobolem. *Nuptiæ* quoque vocatur matrimonium a nubendo, & *connubium*, & *conjugium* a communi jugo cui ambo vir, & mulier ſubjiciuntur.

III. Matrimonium tripliciter ſpectatur. 1. ut contractus naturalis, 2. ut contractus civilis, 3. ut ſacramentum novæ legis: Abſolute deſcribitur: *Conjunctio maritalis viri, & feminæ inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinens.* Additur vero, ut eſt ſacramentum, *divinitus inſtituta in ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, habens promiſſionem gratiæ ad uniendos conjugum animos, & prolem pie ac ſancte educandam in fide chriſtiana.* Tandem matrimonium triplex eſt, legitimum, ratum, & conſummatum. Legitimum eſt jure gentium, & ad legum civilium normam contractum, quale eſt etiam infidelium. Ratum quod ſecundum Eccleſiæ leges perficitur, & quod ab Eccleſia probatur. Conſummatum autem quando carnali copula ambo conjuges commiſcentur.

IV. Ex pluribus coaleſcit. 1. mutuo conſenſu; 2. externa promiſſione; 3. reciproca corporum traditione; 4. inde reſultat vinculum perpetuum; 5. obligatio mutua reddendi debiti; 6. jus quod uterque in alterum habet; 7. carnalis copula.

S 2 V. Omnes

V. Omnes Catholici negant eſſentiam matrimonii ſitam eſſe in carnali copula. Inter Adamum & Evam verum fuit matrimonium ante commixtionem. Verum fuit matrimonium Patriarchæ Joſephi cum B. Virgine, omni prorſus carnali excluſa copula.

VI. Mutuus contrahentium conſenſus cauſa efficiens eſt matrimonii. Encratitæ, Marcionitæ, Manichæi, Priſcillianiſtæ negarunt honeſtum bonumque matrimonium. Sed iſtorum delirantium errorem execrantur Scripturæ ſanctæ, & Catholici omnes. Siquidem naturali, divinoque jure inſtitutum matrimonium eſt. Præceptum contrahendi matrimonii non ſingulos ſpectat, ſed multitudinem.

VII. QUÆST. I. *An in lege veteri matrimonium fuerit ſacramentum?* RESP. Dupliciter ſacramenti ratio ſpectari valet. 1. In latiore ſignificatu prout quocumque modo ſignum rei ſacræ dicitur. 2. quatenus eſt ſignum practicum & efficax gratiæ ſanctificantis. Communis Theologorum ſententia negat matrimonium ante adventum Chriſti fuiſſe vero ſacramentum. In latiore vero ſignificatu fuiſſe ſacramentum, concedunt omnes, cum in ipſo innocentiæ ſtatu inſtitutum in ſignum fuerit conjunctionis Chriſti cum Eccleſia. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea .... Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*. Gen. 2.

VIII. QUÆST. II. *Matrimonium in lege evangelica eſt ne verum ſacramentum?* RESP. Negant Hus, Lutherus, Calvinus, & Proteſtantes; ſed de fide eſt verum eſſe ſacramentum, S. Paulo *Epheſ.* 5. inquiente: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Accedit perpetua Eccleſiæ traditio, cujus documenta dedi *Tom.* 10. *lib.* 2. *diſſ.* 1. *c.* 4.

IX. QUÆST. III. *Utrum matrimonium inter fideles abſentes per procuratorem celebratum, ſit verum ſacramentum?* RESP. Adfirmant Soto, Iſambertus, Gotti, Turnely, & alii plures. Negant Victoria, Canus, Cajetanus, Catharinus, Vanroy, & alii. Hæc ſecunda ſententia mihi eſt probabilior. Nullum quippe ſacramentum inter abſentes celebratur. Nec minus præſentes contrahentes requirunt hæc verba *Ego vos conjungo* &c. quam præſentem pœnitentem requirunt hæc alia *Ego te abſolvo*. Uſum abſolutionis datæ abſenti damnavit Clemens VIII. Reſpondet Turnely abſolutionem datam abſenti non eſſe contra naturam ſacramenti pœnitentiæ, & dari poſſe, niſi obſtaret prohibitio Clementis VIII. Hæc reſponſio futilis videtur. Ex arbitrio ne Clemens VIII. damnavit præfatam opinionem? Eam damnavit, quia hæc verba *Ego te abſolvo* requirunt pœnitentem præſentem. Validum itaque erit matrimonium in ratione contractus naturalis & civilis initum inter abſentes per procuratorem; at verum ſacramentum non eſſe mihi eſt probabilius.

X. Matrimonium infidelium poſt promulgatam evangelicam legem non eſt ſacramentum. Similiter ſacramentum non eſt matrimonium fidelis cum infideli, ut mihi probabilius videtur. Si infideles conjuges convertantur ad fidem, illorum matrimonium non evadit ſacramentum juxta probabiliorem ſententiam: quia poſterior intentio non poteſt efficere ut contractus initus, qui non fuit ſacramentum, poſtea evadat.

XI. Matrimonia catholicorum cum hæreticis illicita omnino ſunt, ut fatentur omnes Theologi. Nullum vero jus illa irrita declarat.

CAPUT II.

De materia, forma, & miniſtro ſacramenti matrimonii.

I. QUÆST. I. *Quænam eſt matrimonii ſacramenti materia?* RESP. Pluſquam ſeptem recenſere poſſem Theologorum opiniones in deſignanda materia, & forma iſtius ſacramenti. Sed his miſſis, cum S. Thoma, cui communiter Theologi ſubſcribunt, dico eſſe actus contrahentium. Hæc ſunt in *ſuppl. q.* 42. *a.* 1. *ad* 2. ejus verba. *Sacramentum matrimonii perficitur per actum ipſius qui ſacramento illo utitur, ſicut pœnitentia. Et ideo ſicut pœnitentia non habet aliam materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubjectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de matrimonio.*

II. QUÆST. II. *An Sacerdos aſſiſtens contrahentibus ſit ſacramenti miniſter, ejuſque verba habeant rationem formæ?* RESP. Duæ ſunt ſententiæ, & utraque ſuos graviſſimos patronos habet, etiam in ſchola Thomiſtica. Gonet, Gotti, & alii plures docent ipſos contrahentes eſſe hujus ſacramenti miniſtros, eorumque verba eſſe ſacramenti forma.

III.

III. Contra, ipſum Sacerdotem aſſiſtentem eſſe ſacramenti miniſtrum propugnant graviſſimi Guillelmus Pariſienſis, Melchior Cano, Cardinalis Toletus, Petrus Ledeſma, Petrus de Marca, Maldonatus, Franciſcus Sylvius, Æſtius, Natalis ab Alexandro, Turnely, Le-Druin, Gibertus, Herminier, Du-Hamel, Juvenin, Florentinus de Coq., Vanroy, Piette, Bannez. Hiſque argumentis evincunt hanc ſuam ſententiam.

IV. Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de Reſ.* ſtatuit: *Ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur, ubi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat*: Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: *vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque provinciæ ritum*. Satis perſpicue colligi hinc videtur, Sacerdotem eſſe hujus ſacramenti miniſtrum, & verba quæ profert, eſſe formam. Concilium enim verba uſurpanda præſcribit, vel alia juxta cujuſcumque Eccleſiæ ritum. Ibidem ſubdit hanc benedictionem a proprio Parocho faciendam eſſe. Plura alia Concilia, ut Colonienſe, Cameracenſe, Remenſe, Turonenſe, quæ refert Sylvius, prætereo.

V. His accedunt Ritualia plurima. Romanum vetus an. 1494. a P. Caſtellano O. P. collectum. Alterum Romanum Pauli V. juſſu editum, hæc verba *Ego vos conjungo* &c. proferenda a Parocho hujus ſacramenti miniſtro præſcribit. P. Martene de antiquis Eccleſiæ ritibus *Tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 9. plura alia in hanc rem affert. Unum laudare ſufficiat Mediolanenſe, in quo S. Carolus Boromæus *Act. p.* 4. hæc inſeri curavit, nempe *quinque dumtaxat eſſe ſacramenta, quæ Parochus ex officio adminiſtrare poteſt*: *Baptiſmum, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Matrimonium, & extremam unctionem*.

VI. Luculentius confirmatur hæc ſententia argumento quod ſolidum reſponſum non excipit. Lutherani, & Calviniſtæ negant matrimonium eſſe ſacramentum, & Scripturarum teſtimonia, quibus nos evincimus eſſe ſacramentum, acutis cavillationibus eludere ſtudent. Cedo. Quibus nos illorum commenta rationibus explodimus? Non ſane aliis, niſi apoſtolica, & univerſali Eccleſiæ traditione omnium Patrum, & Conciliorum. Porro Patres omnes una voce ſacras vocant nuptias, quia ſacra Sacerdotis benedictione conſecrantur. Patrum teſtimonia dedi *Tom.* 10. *lib.* 2. *diſſ.* 1. *c.* 4. ubi legi poſſunt.

VII. Reponunt adverſarii, benedictionem Sacerdotis, quam Patres omnes requirunt, neceſſariam utique eſſe Eccleſiæ mandato, tamquam cæremoniam accidentalem ad majorem nuptiarum ſolemnitatem, ſecus ad ſacramenti neceſſitatem divino præcepto impoſitam. Reſponſio hæc falſa eſt mihi. Reſpondeant adverſarii. Unde nos ex traditione argumenta hauriemus, ut contra proteſtantes evincamus matrimonium eſſe ſacramentum, ſi recenſita reſponſio conſiſteret? Profecto ſi benedictio Sacerdotis, qua conſecrari nuptias Patres omnes adfirmant, ut ad ſacramenti dignitatem matrimonium evectum oſtendant, ſit mera accidentalis cæremonia, deſunt nobis præſidia omnia ex traditione arceſſita, quibus contra Novatores denegantes matrimonium eſſe ſacramentum, pugnemus. Sublata quippe traditione univerſalis Eccleſiæ, quæ eſt legitimus ſacrarum Scripturarum interpres, inermes omnino ſumus in certamine, & cauſa cadimus contra eoſdem Novatores.

VIII. Præterea ſacramenta ſunt ſacræ Religionis cæremoniæ: & ideo ſacramentum opus eſt Religionis. Porro non quodlibet rei ſacræ ſignum eſt ſacramentum, ſed illud dumtaxat quod ſacrum eſt. Cum igitur matrimonium ſolis viri & feminæ verbis civiliter & profane contrahitur, licet rei ſacræ ſignaculum ſit, non eſt tamen ſacræ Religionis opus, atque adeo ſacramentum proprie dictum. Alioquin & ſerpens æneus, & manna in deſerto ſacramenta dicenda eſſent. Ergo connubia abſque ſacro miniſtro, & ſine ſacra Religionis cæremonia ſacramenta non ſunt.

IX. Quid plura? Concilium Florentinum enumeratis ſeptem ſacramentis novæ legis ita definit. *Hæc* OMNIA *ſacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum*. Si horum unum deſit, ſacramentum non perficitur. Quis ſacramenti miniſter ordinarius, ſine quo ſacramentum non perficitur? Ipſi conjuges? Homines laici ordinarii ſacramentorum miniſtri? Mulier neceſſitate urgente baptizat, at ordinarius miniſter illa non eſt, ſed Sacerdos. Soli Sacerdotes conſecrati ſacramento Ordinis ſunt legitimi diſpenſatores myſteriorum Chriſti, ut Apoſtolus Paulus 1. *Cor.* 4. inquit: *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. Quo ergo jure adimi iiſdem hæc poteſtas valet adminiſtrandi ſacramenti matrimonii,

quod magnum myſterium ab eodem Paulo nuncupatur, ut illa mulieri, cui ne loqui quidem in Eccleſia permittitur, adſcribatur? Unde colligunt adverſæ ſententiæ patroni laicos contrahentes eſſe ſacramenti miniſtros ordinarios? Ex quo Scripturarum teſtimonio, ex quo Concilio, ex qua Patrum traditione eruunt diverſam eſſe ſacramenti matrimonii, ac ceterorum omnium rationem? Nullum profecto ſacræ antiquitatis monumentum adducere valent. Omnium ceterorum ſacramentorum miniſter ordinarius Sacerdos eſt. Chriſtus in nova lege matrimonium ad dignitatem ſacramenti evexit. Cur iſtius ſacramenti ſolius miniſtrum non inſtituit Sacerdotem? Ratiocinium ſolidum, & perſpicuum evincit, ut ſicut ad aliorum ſacramentorum dignitatem matrimonium evexit, ita ſicut & ceterorum ſacramentorum Sacerdotes miniſtros inſtituit, ejuſdem quoque matrimonii inſtituerit Sacerdotes. Hoc evidenter ratio demonſtrat, hoc confirmat traditio. Ut hac univerſali regula, juſtoque principio eximant ſacramentum matrimonii, non ſufficit unam aut alteram conjecturam, aut ambiguum teſtimonium afferre; ſed requiruntur luculentiſſima teſtimonia, & exceptio manifeſta.

X. Conjuges ſacramentum matrimonii ſuſcipiunt. Sacramentorum quæ in ſola actione conſiſtunt, miniſter a ſuſcipiente diſtinguitur. Nemo enim baptizare, confirmare, abſolvere ſeipſum poteſt. Qui ergo fieri poteſt ut conjuges ſuſcipientes ſacramentum matrimonii ſimul miniſtri ſint? Nam aut quilibet contrahens ſibi, aut unus alteri ſacramentum adminiſtrat. Non primum, quia, ut dixi, memo ſibi adminiſtrare ſacramentum in actione ſitum poteſt. Si ſecundum, duo efficiunt ſacramentum: neque enim ſacramentum ita dividuum eſt, ut unus miniſter unam partem, & alius miniſter alteram partem perficiat. Nam licet conferre tertio ſimul in eodem inſtanti duo miniſtri queant ſacramentum; tamen percipi nullo modo poteſt, qua rationa valeant duo conjuges unum efficere miniſtrum, qui ſibimetipſis ſacramentum adminiſtret. Ex altera parte neuter ſine altero poteſt ſacramentum perficere. Et tum quæritur, an prius vir mulieri, aut mulier viro ſacramentum conferat. Verba igitur contrahentium materia ſacramenti ſunt, forma non ſunt. Forma enim cujuſque ſacramenti ſacra eſt, a qua dicitur ſacramentum. Hæc verba *Ego te accipio in meam* nullo modo ſacra ſunt. Hæc enim verba, aut ſimilia adhibebantur antequam Chriſtus matrimonium ſacramentum inſtitueret: & adhibentur ab omni ratione fide chriſtiana deſtituta. Si omnes nugas, quas nonnulli, inquit Melchior Canus, qui primus omnium in apricum hanc ſententiam traduxit, excogitarunt, ut diſtinguant materiam a forma hujus ſacramenti, recenſere vellem, folia implerem. Hic dicit contrahentes ipſos eſſe materiam ſacramenti: ille non ipſos, ſed conſenſum: alius geſtus, & nutus, qui a viro, feminaque, exceptis verbis, adhibentur. Alius prioris loquentis verba materiam eſſe affirmat, poſterioris formam. Quæ utinam graviter, & probabiliter dicerentur, ne jure ab hæreticis rideremur. Quorſum in re graviſſima ad fidem & religionem neceſſaria tenuiter, ne dicam ridicule, philoſophari?

XI. Tandem hæc opinio tutior eſt, & ſimul valde probabilis, utpote a graviſſimis Theologis propugnata. Quare BENEDICTUS XIV. *lib.* 8. *de Synod. c.* 28. *n.* 3. inquit: *Verum quamquam huc uſque explitata Melchioris* CANI *ſententia tot Doctorum ſuffragiis communita, ſit* VALDE PROBABILIS; *ac cuique liberum abſque erroris nota eam amplecti* &c. Non probabilis modo, verum etiam valde probabilis eſt ſententia hæc. Alinnde vero ſimul tutior eſt. Omnes enim ad unum Theologi fatentur, matrimonium eccleſiaſtico ritu a Sacerdote benedictum, eſſe verum ſacramentum. Contra plurimi, & graviſſimi Theologi negant præfato ritu ſublato eſſe ſacramentum. Illa autem tutior ſententia eſt de qua nemo Theologorum ambigit. Ergo tutior hæc eſt, & contraria minus tuta. Hæc omnia certa ſunt, & extra controverſiam. Atqui ex decreto Innocentii XI. quando agitur de valore ſacramentorum ex duabus opinionibus probabilibus, & in utramque partem a Theologis diſputatis, tutior ſeligenda eſt. Ergo amplectenda hæc noſtra, rejicienda altera.

XII. Quæ contra opponuntur ab adverſariis, nullius, ut ego quidem arbitror, ſunt momenti. Omnia expendi *Tom.* 10. *lib.* 2. *c.* 2. & rejeci. Ibi legere illa poteris, ut prolixitatem devitem.

CA-

CAPUT III.

De conditionibus conſenſus mutui ad matrimonium neceſſarii.

I. Quæst. 1. *An ut matrimonium ſit validum, requiratur utriuſque conjugis conſenſus?* Resp. Affirmant omnes. Conſenſus iſte internus, ſincerus & non fictus, liber non coactus, ab errore immunis, & publicus, atque ſigno exteriore manifeſtatus ſit oportet. Nullo enim modo ſufficit conſenſus internus, niſi ſigno exteriore manifeſtatus ſit. Quia conſenſus iſte materia eſt ſacramenti, quæ neceſſario ſenſibilis eſſe debet. Exprimi autem exterius conſenſus iſte debet aut verbis, aut nutibus clare conſenſum internum indicantibus. Peccant tamen regulariter illi qui loqui valentes, omiſſis verbis, nutus, aut alia ſigna adhibent. Excipe puellas nimis verecundas, quæ hodie perquam raræ occurrunt.

II. Conſenſus fictus & ſimulatus internus, licet verbis exterius expreſſus, non ſufficit ad matrimonium. Peccat mortaliter qui ficte, & ſimulate contrahit, & obſtringitur vere & ſincere conſentire. Neque aſſerenti ficte & ſimulate ſe contraxiſſe fides adhibetur in aliquo tribunali, nec habenda eſt, ſed pœnis potius plecti iſte meretur. Et hujuſmodi ſimulatores abſolvendi minime ſunt, donec verum & ſincerum conſenſum dederint.

III. Si ficte cum prima contraxit, & poſtea ſimulator ſincero, & vero animo contrahat cum ſecunda, judex eccleſiaſticus jubet ut maneat cum prima: quia judicium jus profert ſecundum ea quæ apparent, & præſumuntur. Ceterum, ſi cum prima revera coram Deo fictus fuit conſenſus, & ſincerus cum ſecunda, tunc *debet potius* (inquit S. Thomas in ſupp. q. 45. a. 4. ad 3.) *excommunicationem ſuſtinere quam ad primam uxorem accedat, vel debet in alias remotas regiones fugere*. Secunda enim in hoc caſu eſſet vera uxor. Et quando certa, & indubitata argumenta apparent fictionis cum priore femina, tunc judex eccleſiaſticus impoſita pœnitentia, & damni illati priori feminæ reparatione, abſolvere reum, & nullum declarare primum matrimonium deberet.

IV. Proles ex ficto matrimonio ſuſcepta legitima habenda eſt, uſquedum fictio probetur, ut docent omnes. Quando unus conjugum certo ſcit prius matrimonium judicis ſententia diſſolutum, eſſe coram Deo validum, nequit ſecundum conjugium inire.

V. Quæst. II. *An conſenſus metu extortus nullum efficiat matrimonium?* Resp. Multiplicem metum Theologi diſtinguunt. Alius gravis eſt, qui concipitur de aliquo malo gravi imminente, ut eſt mors, exilium, carcer, mutilatio; vel gravis eſſe poteſt ex vehementi apprehenſione timentis. Mulieri poteſt eſſe grave malum quod viro leve eſt. Levis timor eſt de levi malo tum in ſe, tum reſpectu perſonæ timentis. Præterea alius eſt timor a naturali interna cauſa ortus, qui ob vitam ſervandam, vel ob pœnam æternam fugiendam ad agendum impellit. Alius, qui a cauſa exterius agente proficiſcitur. Et hic duplex eſt: aut enim cauſa exterius agens eſt tantum occaſio, ut eſt tempeſtas maris reſpectu mercatoris; aut cauſa exterius directe timorem incutit, ut latro qui pugione diſtricto mortem minatur, niſi pecunia eidem conſignetur. Inſuper alius metus juſtus eſt incuſſus a judice, vel legitimo ſuperiore ex juſta cauſa; ut cum judex violatorem puellæ conjicit in carcerem, obſtringitque ut eam ducat in matrimonium. Alius eſt injuſtus, qui abſque juſta cauſa incutitur. Alius tandem metus reverentialis, qualis eſt filiorum erga parentes.

VI. Matrimonium celebratum ex metu gravi injuſte incuſſo nullum eſt, & irritum, ut omnes fatentur: quia pugnat conſenſus iſte tali metu extortus cum perpetua animorum concordia, & benevolentia. Nullum eſt hoc matrimonium jure eccleſiaſtico, juri naturali quam maxime conſentaneo, ut probabilius mihi videtur. Matrimonium contra ex metu juſte incuſſo ſive ex cauſa naturali interna, ſive externa validum eſt, ſicut & matrimonium ex levi metu celebratum.

VII. Heinc 1. qui concubinam mortis cauſa ducit, validum contrahit matrimonium. 2. qui damnatus ad mortem juſte, ſi ab aliqua poſtulatur ad nuptias ut mortem declinet, valide contrahit. 3. validum quoque eſt matrimonium illius qui judice mortem comminante, aut carcerem, defloratam ducit.

VIII. Semptonius paſſus injuriam a Titio ob furtum, aliudve crimen, minatur illum accuſare apud judicem, niſi tali puellæ nubat: matrimonium nullum eſſet: quia nullum jus Sempronius habet ad cogendum Titium ut talem puellam ducat: quamvis

jus habeat eumdem accuſandi ob furtum. Qui injuſto metu compulſus nupſit, reddere debitum non tenetur.

IX. Matrimonium coacte initum per liberum conſenſum validum evadit, dummodo in altera parte quæ libere contraxit, perſeveret conſenſus. Temporales domini, ac magiſtratus, qui directe vel indirecte timorem gravem injuſte incutiunt, ut aliquem cogant ad contrahendum matrimonium, ſunt ipſo facto excommunicati a Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. c. 9 de Ref.*

X. Conſenſus conditione limitatus nullum efficit matrimonium. Quare ſi quis dicat: Accipio te in meam uxorem, ſi pater meus conſenſerit: matrimonium nullum eſt, quia conditio ſuſpendit conſenſum. Conditiones generales & neceſſariæ, ut ſi dicas, Ducam te, ſi Deo placuerit, nullo modo ſuſpendunt matrimonium. Si ſint impoſſibiles & turpes, quæ matrimonii ſubſtantiam non inficiunt, pro non adjectis habentur. Omnes conditiones quæ inficiunt ſubſtantiam matrimonii, nullum illud efficiunt, ut ſunt iſtæ: Accipio te in meam, ſi nullos mihi genueris filios, ſi generationem devitaveris, ſi ſterilitatis venenum ſumpſeris, ſi adulterandam te proſtitueris. Contraho tecum uſque dum venuſtiorem, ditioremve invenero. Iſtæ ſimileſve conditiones ipſam perimunt matrimonii ſubſtantiam, nullumque efficiunt.

XI. Si matrimonio, aut ſponſalibus apponantur conditiones de præſenti, aut de præterito, poſita conditione ſubſiſtunt ſponſalia, & matrimonium; ſublata conditione, ſponſalia, & matrimonium nulla ſunt: ut ſi dicas, *Accipio te in meam, ſi ſis virgo, ſi ſis primogenita, ſi parentes tui conſentiant, ſi ſis nobilis, ſi ſis legitima.* Si conſummato matrimonio deprehendatur tempore contractus initi non fuiſſe virginem, nec legitimam, nec nobilem, nec primogenitam, matrimonium nullum eſt: nec copula carnalis validum efficere poteſt. Si quis dicat, *Accipio te in meam, ſi patri meo placuerit*, ſciebatque patrem eſſe mortuum, conditio pro non adjecta habetur; ſi vero ignorabat patris mortem, neceſſarius eſt novus conſenſus, ut matrimonium ſit validum. Nullum quippe eſt ratione primi conſenſus conditionati, quia conditio ſuſpendit effectum. Si pater vivat, taceatque, quia ei placet contractus, tunc valet matrimonium. Si deprehendatur tacere, quia ei diſplicet, tunc contractus nullus eſt. Si dubitatur cur taceat, ſuſpendendus eſt contractus, donec ſe declaret. Si conſentiat, & poſtea diſſentiat, validum eſt matrimonium, dummodo perſeverent in voluntate contrahendi uſque ad conſenſum patris. Prudentia tamen opus eſt, & ſpectatis circumſtantiis colligendum eſt, num patris conſenſus plenus, & verus revera fuerit. Immo prudentia dictat, has conditiones, utpote dubitationum ſcaturigines, in tanti momenti contractu, matrimonio videlicet, eſſe omnino rejiciendas, & aut abſolute contrahendum, aut a tali contractu abſtinendum.

XII. Conditio honeſta contraria bonis matrimonii matrimonium nullum efficit; ut ſi contrahant ſub conditione perpetuæ caſtitatis, tunc nullum jus ad copulam datur. Hoc autem jure ſublato nullum eſt matrimonium. Nam licet conjungi cum matrimonio poſſit intentio non petendi debitum, ſi tamen hoc deducatur in pactum, ſubſtantia matrimonii deſtruitur. B. Virgo, & Patriarcha Joſeph abſolute contraxerunt, & mutuam corporum poteſtatem tranſtulerunt, nullo adjecto pacto reciproco, quamvis animum habuerint ab omni carnali copula abſtinendi, Deo ſic illuminante corumdem mentem.

XIII. Qui impedimento dirimente irretiti contrahunt, adjecta conditione, *ſi Papa diſpenſaverit*, conjugium conditionatum efficiunt; ſed ejuſmodi matrimonia conditionata numquam admittenda ſunt, ſive impedimentum ſit illorum a quibus diſpenſare Papa ſolet, ſive alterius generis.

XIV. Illis verborum formulis exprimendus conſenſus eſt quæ juxta morem patriæ declarant conſenſum verum, ſincerum, reciprocum, & de præſenti, ut ſunt ejuſmodi: *Accipio te in meam uxorem: duco te in meum maritum &c.*

CAPUT IV.

De proprietatibus matrimonii, & de polygamia ſimultanea, & ſucceſſiva.

I. Tres ſunt matrimonii proprietates, ſeu bona, nempe fides, proles, & ſacramentum. Fides accipitur hic pro fidelitate, qua promiſſa implentur, eſtque juſtitiæ pars. Fides violant conjuges, ſi alterum, vel alteram agnoſcunt. Proles eſt matrimonii finis. Sacramentum indiſſolubilitatem ſignificat, & confirmat. In fide igitur conjunctio unius cum una intelligitur.

II. Unitati matrimonii opponitur polygamia

gamia ſimultanea, ſeu uxorum pluralitas. Penes omnes convenit polygamiam qua una femina nuberet pluribus viris, eſſe contra jus naturale tum primarium, tum ſecundarium. Diſputatur ſolum de polygamia qua unus vir plures ducit uxores, num adverſetur juri naturali, & divino.

III. Communis Theologorum ſententia eſt polygamiam adverſari juri naturali. Advertendum tamen eſt, jus naturale aliud eſſe invariabile, & immutabile, cujuſmodi ſunt prima & univerſalia principia, quæ primævum naturæ finem ſpectant. In his nulla cadit diſpenſatio, nulla interpretatio. Quæ enim hoc jure prohibentur, intrinſecus mala ſunt. Aliud eſt jus naturale variationi obnoxium ratione temporum, & circumſtantiarum. Varietatem hanc ſolus Deus univerſi naturæ juris conditor, & ſapientiſſimus comprehenſor atque moderator cognoſcit. Idcirco ille ſolus diſpenſare, ſeu verius interpretari, & declarare valet, quando & quomodo homo huic juri ſit obnoxius.

IV. Hinc habes quomodo Deus in veteri lege SS. Patriarchas diſpenſaverit ut ſimul plures haberent uxores. Nomen tamen uxoris dupliciter accipitur in Scriptura ſancta. 1. in proprio ſignificatu, ſub quo venit prima uxor ſolemni ritu adducta, quæque mater-familias nuncupabatur, & ſpeciali honore prædita erat, ejuſque filii hereditati paternæ ſuccedebant. 2. in latiore ſignificatione, prout erant ſecundæ uxores, quæ præfatis carebant privilegiis, & concubinæ etiam appellabantur.

V. Chriſtus Dominus in novo Teſtamento ſuſtulit hoc privilegium habendi plures uxores, ut perpetua & univerſalis Eccleſiæ traditio docet, & Tridentinum definivit *ſeſſ. 24. can. 2.*

VI. Montaniſtæ, quibus acceſſit Tertullianus, damnarunt polygamiam ſucceſſivam, ſeu ſecundas nuptias. Catholica Eccleſia numquam prohibuit ſecundas, & ulteriores nuptias. Primis tamen Eccleſiæ ſæculis Eccleſia Græca ſeveræ pœnitentiæ ſubjecit bigamos, & trigamos.

CAPUT V.

De indiſſolubilitate vinculi conjugalis, & de divortio.

I. QUÆST. I. *An vinculum matrimoniale ſit indiſſolubile?* RESP. Affirmant omnes Catholici. Firmitatem & perpetuitatem ab ipſo naturæ jure repetunt Theologi cum S. Thoma *in Suppl. q. 47. a. 1.* Hanc naturalem perpetuitatem ſuo divino jure Deus confirmavit Matth. 19. *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.... Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

II. QUÆST. II. *Quid de matrimonio infidelium dicendum?* RESP. Verum & legitimum matrimonium, prout eſt contractus naturalis & civilis, contrahi apud infideles certum eſt. Quando ambo conjuges convertuntur ad fidem, eorum matrimonium non diſſolvitur, ut Theologi omnes docent. Si maritus infidelis amplectebatur primis Eccleſiæ ſæculis fidem Chriſti, & mulier infidelis pacifice habitare voluiſſet, licita erat talis habitatio ut *ex 1. Cor. c. 7.* habetur. Diſputant Theologi num in præſens licita hæc cohabitatio ſit mariti fidelis cum uxore infideli, quæ habitare abſque contumelia Creatoris cum marito deſiderat. Communior ſententia affirmat, cum nulla extet lex quæ talem cohabitationem prohibeat. Conſuetudo tamen oppoſita obtinet, vi cujus illicita eſt talis cohabitatio, niſi prudenter ſperetur uxoris converſio.

III. Quando unus conjugum ad fidem convertitur, altero in infidelitate perſiſtente, ſi proles ſit doli capax, ſua fruitur libertate. Si rationis uſu deſtituta ſit, ſequi parentem converſum ad fidem Chriſti debet. In dubio an proles prædita rationis uſu ſit, in Religionis favorem judicandum eſt.

IV. QUÆST. III. *Si conjux infidelis conſentiat pacifice habitare cum conjuge fideli, poteſt ne fidelis conjux aliam ducere?* RESP. Affirmat Bellarminus: alii negant; alii diſtinguunt. S. Auguſtinus *lib. 1. de adult. conjug. cap. 25.* abſolute negat. Similiter Innocentius III. cap. *Laudemus* negantem ſententiam defendit. Si autem conjux infidelis pacifice cohabitare nolit abſque contumelia Creatoris, tunc conjux fidelis, illo deſerto, aliud inire connubium poteſt, ut expreſſe S. Thomas docet *in Suppl. q. 59. a. 5.*

V. Quando unus infidelium ad fidem convertitur, matrimonium non ſolvitur per Baptiſmum, ſed per nuptias ſubſequentes. Quare ſi infidelis pervicax ante matrimonium a fideli conjuge contractum, ſecundas celebraret nuptias, nullæ iſtæ eſſent: & ſi ad fidem converterentur conjuges iſti, ſeparandi eſſent. Quoniam privilegium diſſolvendi vinculi conjugalis in favorem duntaxat fidei, non infidelitatis conceſſum a Chriſto

Digitized by Google

ſto eſt, ut habetur *cap. Quinto de Divortiis*. Similiter ſi fidelis poſt monitum infidelem conjugem obſtinatum in infidelitate contrahat matrimonium, deinde iſtud ſecundum ſolvatur per mortem conjugis; tunc fidelis iſte non teneretur redire ad priorem conjugem infidelem, etiamſi ad fidem converteretur. Quoniam cum prius matrimonium legitime ſolutum fuerit, liber omnino fidelis evaſit: atque adeo non tenetur ad priorem conjugem converſum redire in caſu mortis ſecundæ uxoris.

VI. QUÆST. IV. *An matrimonium Judæorum per libellum repudii nullum evaſerit?* RESP. Alii adfirmant, negant alii. Chriſtus Dominus *Matth.* 19. ait, Moyſem permiſiſſe libellum repudii ad cordis Judæorum duritiem. Non ergo licitum repudium erat. Ergo vinculum matrimoniale non ſolvebatur. Et hanc negantem ſententiam perſpicue docent SS. Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Iſidorus, Teophylactus. Et hanc ſententiam communiorem appellat S. Thomas. Sed tanti non eſt ut diſcuti longius debeat.

VII. QUÆST. V. *Utrum matrimonium Chriſtianorum per adulterium diſſolvatur?* RESP. Negant Catholici omnes. Et veritas hæc aperte traditur in Evangelio *Luc. c.* 19. ubi hæc habentur: *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & aliam ducit, mæchatur, & qui dimiſſam duxerit, mæchatur*. Quæ verba ſic diſponenda ſunt, ut facilius intelligantur. *Quicumque dimiſerit uxorem (quod non licet niſi ob fornicationem) & aliam duxerit, mæchatur*. Fornicatio licitam facit dimiſſionem, minime vero novi conjugii celebrationem. Ultima verba Evangeliſtæ rem perſpicue declarant. *Qui dimiſſam duxerit, mæchatur*. Dimitti uxor non poterat niſi ob fornicationem, ut omnes fatentur. Qui ergo dimiſſam fornicationis cauſa ducit, mæchatur. Ergo non ſolvitur vinculum conjugale. Accedit perpetua Eccleſiæ traditio.

VIII. QUÆST. IV. *Solvitur ne Chriſtianorum matrimonium ratum non conſummatum, per ſolemnem profeſſionem Religionis approbatæ?* RESP. Adfirmant Catholici omnes; & hæc veritas definita eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *can.* 6. his verbis. *Si quis dixerit matrimonium ratum, & non conſummatum, per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi; anathema ſit*. Hæc Concilii definitio univerſa & perpetua Eccleſiæ traditione nititur.

IX. Utrum Pontifex diſpenſare a matrimonii rati vinculo queat, diſputant in utramque partem Theologi. Illud penes omnes convenit, graviſſimas urgere cauſas debere, & ſolum ob majorem Eccleſiæ utilitatem, & decorem diſpenſare Pontifices poſſe a præfato vinculo.

X. QUÆST. VII. *Utrum matrimonium Chriſtianorum ratum, & conſummatum dirimatur per ingreſſum in Religionem?* RESP. Negans ſententia communis eſt, & vera. Quoniam Eccleſia declaravit ſolum matrimonium ratum ſolvi per profeſſionem monaſticam. Si unus conjugum adulterium perpetret, ingredi religionem innocens conjux poteſt, vel vovere caſtitatem perpetuam, quia ob adulterii crimen jus habet perpetui divortii. Unus tamen conjux ex conſenſu alterius conjugis ingredi, & profiteri Religionem poteſt; conjux tamen conſentiens, & remanens in ſæculo, ſi ſenex ſit, votum caſtitatis emittere; ſi juvenis, ingredi Religionem debet, ut ſtatuitur cap. *Cum ſit*. Maritus invita uxore, ſive ante, ſive poſt conſummatum matrimonium nequit ſacris ordinibus initiari. Si invita uxore ſuſciperet ſacros Ordines, reddere, non petere debitum poſſet. Conſentiente uxore fieri maritus Sacerdos valet, dummodo ipſa uxor approbatam Religionem profiteatur, ut ſtatuitur *cap. Sane de conv. conjug.*

XI. Diſputant quandonam conſummatum matrimonium dicendum ſit. Alii dicunt, ſat eſſe penetrationem vaſis mulieris ſine ſeminis effuſione; ſed probabilior opinio, & communior requirit ſeminis effuſionem in mulieris vas. Copula habita ante matrimonium non ſufficit ad matrimonii conſummationem: matrimonium enim non per fornicationem, ſed per copulam matrimonialem perficitur.

XII. QUÆST. VIII. *Quid ſit divortium, & an in utroque conjuge jus ad illud par ſit?* RESP. Divortium eſt ſeparatio a toro, in quo diſtinguitur a repudio, quod vinculi diſſolutionem infert. Divortium licitum eſſe adulterii cauſa adfirmant omnes. In utroque conjuge jus ad divortium par eſt, quia in iis quæ ad torum attinent, utriuſque conjugis jura paria ſunt. Conjux innocens facto divortio, aut vovere caſtitatem, aut ingredi Religionem poteſt, invito conjuge reo. Conjux vero reus nec vovere caſtitatem, nec ingredi Religionem poteſt, quamdiu conjux innocens jus retinet illum revocandi. Si tamen conjux innocens non contradicat, valet mutatio ſtatus a conjuge

reo

reo facta. Si judicis ſententia detruſa femina rea in monaſterium fuerit, biennium conceditur innocenti ut deliberet ſi revocare illam velit. Intra hoc biennium feminæ profeſſio nulla eſt, elapſo biennio valida habetur.

XIII. QUÆST. IX. *Quibus in caſibus licitum divortium eſt inter Chriſtianos?* RESP. Licitum eſt 1. ex utriuſque conjugis conſenſu, ſtudio ſanctioris vitæ 2. adulterii cauſa 3. immoderata ſævitia, ſi publica, & manifeſta ſit, juſta eſt divortii cauſa; ſi occulta, expectanda eſt judicis ſententia; a toro tamen ſeparare ſe poteſt, ſed non a domo diſcedere. 4. ſi ſubverſionis periculum uni conjugi immineat ex cohabitatione, non modo licitum, ſed neceſſarium divortium eſt. 5. ſi alter conjux a fide defecerit.

XIV. QUÆST. X. *Quot ſunt caſus in quibus ob fornicationem licitum divortium non eſt?* RESP. Septem. 1. Maritus non poteſt ab uxore fornicaria ſeparari, ſi ipſe ſimiliter fornicarius ſit. 2. Si ipſe uxorem proſtituerit. 3. Si uxor probabiliter virum abſentem mortuum credens, alteri nupſerit. 4. Si latenter ab alio cognita fuerit ſub ſpecie viri lectum ſubintrante. 5. Si fuerit vi oppreſſa. 6. Si maritus adulterii conſcius carnaliter uxorem cognoverit. 7. Si matrimonio in infidelitate contracto, vir dederit libellum repudii, & uxor alteri nupſerit. Si tamen uterque convertatur ad fidem, tenetur vir eam recipere.

XV. Sola voluntas adulterandi non ſufficit ad divortium: immo neque tactus, & oſcula. Diſputant plures, num copula carnalis abſque feminis effuſione cauſa juſta divortii ſit. Negant aliqui; ſed contraria ſententia communis, & vera eſt. Sodomiæ ſcelus ſufficiens eſt divortii cauſa. Conjux ſecretus adulter nequit petere divortium a conjuge adultero publico. Qui enim ſecreto adulter eſt, reus eſt, non innocens. Ergo petere divortium nequit. Conjux innocens certus moraliter de altero conjuge adultero, negare ante judicis ſententiam debitum jure valet; nequit tamen a conjuge adultero diſcedere, non expectata judicis ſententia. Tenetur conjux innocens divortium facere ab uxore adultera, niſi reſipiſcat, ut Scriptura ſancta docet Prov. 18. *Qui tenet adulteram, ſtultus eſt, & impius*. Uxor tamen non tenetur diſcedere, quia hæc impedite nequit maritum, neque eumdem coercere, ſicuti maritus uxorem. Diſputatur uter conjux gravius peccet. Si impudicitia ſpectetur, gravius eſt adulterium in viro quam in muliere, inquit S. Auguſtinus *lib. 2. de adult. conjug. c. 8.* Si injuſtitia conſideretur, uxor adultera ſceleſtius peccat ob prolis incertitudinem, unde gravia ſequuntur abſurda.

CAPUT VI.

De ſponſalibus, eorumque conditionibus.

I. QUÆST. I. *Quid ſint ſponſalia?* RESP. Sponſalia, de quibus in præſens, ſunt promiſſio de futuro matrimonio, mutua, & libera, externis ſignis expreſſa, obligationem pariens. Promiſſio mutua ſit oportet, ut utrumque obliget. Libera, excluſa coactione & metu. Signis externis expreſſa, quia non ſufficiunt actus interni. Obligationem duplicem pariunt ſponſalia, naturalem, & canonicam. Jure quippe naturali quiſque ſtare promiſſis aſtringitur, maxime in re graviſſima, uti ſunt ſponſalia. Canonica obligatio inducit impedimentum publicæ honeſtatis. Promiſſio facta abſenti ante ejus acceptationem non obligat. Sponſalia contrahi nequeunt ſub levi obligatione. Promittere utique ſibi poſſunt ſub pœna amittendi arrhas, & etiam ſub nulla obligatione; ſed hæ eſſent promiſſiones ſimplices, & jocoſæ, non ſponſalia vera, quæ inducunt impedimentum publicæ honeſtatis. Promittere ſibi mutuo ſponſi debent, ut valida & firma ſint ſponſalia.

II. Requiritur animus deliberatus contrahendi ſponſalia juxta Eccleſiæ ritum. Si ſponſus decipit virginem ficta promiſſione, eamque defloret, tenetur eam ducere, nec ſat eſt eam dotare, maxime ſi non ſint diſparis conditionis, & ſi virgo ipſa non conſenſerit in ſuam deflorationem & deceptionem. Si contra ſponſus deceptor ſit conditionis valde ſuperioris, & ut talis cognitus a virgine, tum dotare eam tenetur, non ducere. Quoniam in tali caſu præſumitur, & quidem prudenter virginem decipi ſponte voluiſſe. Contra ſi virgini ignota fuiſſet ſuperior conditio ſponſi, & fide bona promiſiſſet, fictus promiſſor teneretur eam ducere.

III. Illud tamen mihi certum eſt pauciſſimas eſſe Lucrerias invitas defloratas. Ipſæ puellæ in cauſa ſunt cur deflorentur. Si ipſæ abſtinerent ab juvenum commercio, & pudicæ, & verecundæ, atque ſolitariæ vitam degerent, ut earum ſtatum decet, arces eſſent inexpugnabiles. Verum hodiernæ ficti-tiæ

Digitized by Google

tiæ Lucretiæ, illæ ipſæ fores aperiunt, oculorum ictus jaculantur, amaſios venantur, mirificis modis alliciunt, invitant, provocant. Cum vident miſeros adoleſcentes æſtu libidinis deſpumantes, & impudico amore captos, tum omnia muliebria præſtigia adhibent, elegantiorem venuſtatem ſtibiis, fucis, & lenocinius oſtentant. Non induſtriæ, non ſtudio, non verſutiæ, non fraudi parcunt, ut amatorculos ſuos, & procos excantent, & in laqueos compellant. Cum vero miſeri adoleſcentes tot technis, & artificiis ſeducti, ingredi arcem pertentant, tum vafræ Lucretiæ fraudulentam jactant repugnantiam, quæ non reſiſtit, ſed invitat; non repellit, ſed provocat, ut in laqueum promiſſionis futuri matrimonii juvenes incidant. Ejuſmodi expudoratæ virgines, revera fatuæ ſunt, quæ familias perturbant, quæ diſſidia concitant, quæ inimicitias, homicidia, & funeſtiſſimas tragœdias pariunt. Quare ſi lex ferretur omnes defloratas virgines ad perpetuam pœnitentiam in cinere & cilicio agendam obſtringens; hac lege lata, dubio procul ſolitariæ, verecundæ, & pudicæ virgines evaderent, & domi abſconditæ degerent.

IV. Quæst. ii. *Quibus verbis contrahenda ſponſalia ſunt?* Resp. Verbis, aut ſignis, quæ clare manifeſtent mutuum conſenſum, ut ſunt hæc: *Promitto, me obligo, in fide mea te ducam in uxorem.* Taciturnitas non ſufficit. *Qui tacet conſentire videtur* valet tantum in favorem proprium, ſecus ad onus ſubeundum. Tunc enim valet hæc alia regula: *Qui tacet, non conſentire, nec diſſentire videtur.* Abſolute verba adhiberi debent. Ceterum juxta nationum diverſitatem ſigna haberi loco verborum poſſunt.

V. Inſani, amentes, ebrii, infantes ſponſalia contrahere nequeunt: quia hæc, ut dixi, requirunt libertatem immunem a coactione, & a metu cadente in virum conſtantem. Surdi & muti a nativitate, ſi tali præditi ſint intellectu quo percipere queant quid ſint ſponſalia, quid matrimonium, contrahere ſponſalia valent, ut colligitur ex cap. *Cum apud* &c. de ſponſ. Surdus enim & mutus confiteri, & abſolvi poteſt. Qui tamen ſimul cæcus eſſet, contrahere non poſſet, quia nullis ſignis inſtrui poſſet, ut perciperet quid ſint ſponſalia, quid matrimonium.

VI. Quæst. iii. *Quæ ætas requiritur tum ad ſponſalia, tum ad matrimonium contrahendum?* Resp. Septennium requiritur completum ad ſponſalia, quia communiter hac ætate refulget rationis lumen. Ad matrimonium vero quatuordecim in viris, & duodecim in feminis anni neceſſarii ſunt. Qui ante pubertatis annos completos contrahunt matrimonium, peccant mortaliter, ut habetur *c. 2. de ſponſ. impub.*

VII. Quæst. iv. *Quando tempus præfinitum ſponſalibus non eſt, celebrari ne illico matrimonium debet?* Resp. Sponſalia obligant ſub mortali ad matrimonium contrahendum, ut dictum eſt. Quando tempus præfinitum eſt intra menſem, annum &c. neuter alterum cogere poteſt ante elapſum tempus. Quando vero tempus præfinitum non eſt, contrahi matrimonium debet ſtatim ac commode poteſt. Si plus juſto differatur, qui eſt in mora culpabili, peccat. Quoniam ſponſalia præbent jus ad matrimonium futurum. Ergo dilatio iſtius juris eſt injuſta privatio. Spectandæ tamen circumſtantiæ ſunt. Quando una pars plus juſto differt, compelli in foro interiori a Confeſſario debet, ut omnes fatentur, niſi aliqua juſta & gravis cauſa obſit. Ad forum externum quod attinet, meo conſilio numquam judex coget vi ut matrimonium celebretur; ſed potius ſuadebit parti volenti celebrare matrimonium ut renuntiet ejuſmodi ſponſalibus. Matrimonium enim eſt animorum conjunctio, quæ abſque libertate non conſiſtit. A prudentia Confeſſarii, & judicis totum hoc pendet negotium. Judex tamen cogere tenetur ut pars læſa ex diſſolutione ſponſalium reſarciatur.

VIII. Quæst. v. *Utrum licitum ſit ſponſalibus adjicere obligationem ad pœnam?* Resp. Pœna altera poſitiva, ut ſi quis obliget ſe perdere centum aureos, niſi ducat Bertam; altera negativa, ut ſi quis promittat centum ſe daturum puellæ, ſi ſecum nubere velit, ſecus non daturus: vel ſi teſtator relinquat puellæ legatum, ſi tali nupſerit, alioquin legatum amittat. Priorem pœnam prohibet jus canonicum, & invalidam conſtituit, ut ex cap. *Gemma*, de ſponſ. patet. Obſtat enim talis pœna libertati matrimonii. Neque parti reſilienti imponenda pœna eſt ob eamdem rationem. Licet enim in aliis contractibus licite imponi ejuſmodi pœnæ valeant; quia tamen matrimonium eſt animorum vinculum, & quidem perpetuum, cujus felicitas a concordia & benevolentia pendet conjugum, prudentiſſime Legiſlatores omnem pœnam poſitivam prohibuerunt. Si appoſita fuerit, pars reſiliens non tenetur eam ſolvere.

IX.

Digitized by Google

IX. QUÆST. VI. *An diſſolvi mutuo conſenſu ſponſalia queant?* RESP. Sententia adfirmans communis eſt, quando utraque pars libere conſentit. Si una pars ab altera dolo, fraude, metu, importunis precibus remiſſionem obligationis extorqueret, non maneret ab obligatione contracta immunis. Quando vero reciprocus conſenſus ſincerus, & liber eſt, diſſolvi ſponſalia queunt etiam juramento firmata, quia juramentum illud naturam contractus ſequitur. Quare ceſſante contractu ceſſat juramentum. Impuberes diſſolvere mutuo conſenſu ſponſalia nequeunt antequam ad annos pubertatis pervenerint. Pubertate acquiſita reclamare ambo, vel unus illorum poteſt, & ſponſalia reſcinduntur, licet altera pars renuat. Si adepta pubertate ſtatim, vel, ut ajunt, poſt triduum non reclamaverint, nequeunt poſtea ad unius partis reclamationem ſponſalia diſſolvi, ſed neceſſarius eſt utriuſque partis conſenſus mutuus. Si unus prius altero pubertatem aſſequatur, continuo reſilire valet, non expectata alterius partis pubertate. Si pubes cum impubere ſponſalia contrahit, nequit recedere a contractu; impubes vero nactus pubertatem reſilire valet. Quando impuberes contractis ſponſalibus pubertatem aſſequuntur, non eſt neceſſarius novus conſenſus, ſed initus contractus perſeverat, quia non retractatus. Reclamatio etiam privata ſufficit. Si tamen ſponſalia coram Epiſcopo, vel Parocho contracta fuerint ab impuberibus, tunc ad redimendam vexationem reclamatio in foro exteriori fieri debet.

X. QUÆST. VII. *An poſt ſponſalia contracta juramento firmata poſſit altera pars licite ingredi Religionem?* RESP. Si licitus ingreſſus eſt poſt matrimonium ratum, potiori jure licitus eſt poſt ſponſalia etiam juramento firmata: quia juramentum ſequitur naturam contractus, qui per Religionis ingreſſum ſolvitur, atque adeo etiam juramentum. Pars quæ remanet in ſæculo, continuo ac altera pars ingreſſa Religionem eſt, remanet libera, quia qui ingreditur, cedit juri ſuo. Qui vero ingreditur, ligatus manet uſque ad profeſſionem: ita ut ſi pars, quæ remanet expectare velit, & ingreſſus redeat ad ſæculum ſine profeſſione, impleri ſponſalia debent. Solvuntur quoque ſponſalia per ſuſceptionem ſacrorum Ordinnm. Neque peccat qui poſt ſponſalia ſacros Ordines ſuſcipit, quidquid in oppoſitum aliqui dicant, quia ſemper in ſponſalibus incluſa hæc conditio eſt, *niſi ad meliorem ſtatum tranſiero*, Similiter diſſolvuntur ſponſalia per votum aut ingrediendæ Religionis, aut ſuſcipiendi Ordines ſacros.

XI. QUÆST. VIII. *Licitum ne eſt contractis ſponſalibus emittere ſimplex caſtitatis votum?* RESP. Emiſſo hoc voto, diſſolvi ſponſalia reſpectu partis quæ non vovet, convenit penes omnes, quia vovens cedit juri ſuo. Diſputatur dumtaxat de parte vovente, num licite voveat, liberque evadat ab onere ſponſalium. Negantem ſententiam faventem nuptiis defendunt Leſſius, Laymanus, Caſtropalaus, Sanchez, qui plures alios refert auctores: quoniam, inquiunt, nequit Deo promitti quod debitum erat homini. Vi ſponſaliorum corpus debitum erat homini. Ergo nequit Deo promitti. Quam ſit robuſta hæc ratio nemo non videt.

XII. Adfirmantem ſententiam defendunt graves Theologi, Cajetanus, Suarez, Vaſquez, Azorius, Gonet, Pontius, Ledeſma, & alii plures. Hæc ſententia mihi eſt probabilior, dummodo abſit dolus, & fraus. Quoniam ſemper in promiſſione facta homini, quæque ſtatum ſpectat, includitur conditio, *niſi elegero meliorem ſtatum inſerviendi Deo*. Cælibatus autem melior eſt ſtatu matrimonii, ut omnes fatentur. Nec ratio oppoſitæ ſententiæ urget quidquam: quoniam votum iſtud non eſt in damnum tertii, cum omnes creaturæ Deo ſubjectæ ſint. Neque vi ſponſalium debitum evadit corpus homini abſolute, cum in eiſdem includatur dicta conditio melioris ſtatus. Caput *Veniens*, quod opponi ſolet, loquitur de muliere vafra, quæ votum emiſerat poſt dilationem matrimonii, ut ſponſum eluderet.

XIII. Matrimonium ſubſequens dirimit ſponſalia præcedentia, ut omnes fatentur. Peccat tamen mortaliter qui poſt inita ſponſalia matrimonium cum alio vel alia contrahit. Si invalidum ſit matrimonium, contrahens ligatus manet, & tenetur ex parte ſua ſponſalia implere: & ſi damnum intulit parti, reſarcire illud aſtringitur.

XIV. Matrimonium ſubſequens validum non ſolum ſuſpendit ſponſalia, ſed eadem dirimit, ita ut mortuo conjuge non teneatur implere ſponſalia, ut mihi probabilius videtur. Sponſalia præcedentia nullo modo per poſteriora diſſolvuntur, ſed poſteriora invalida omnino ſunt, etiamſi juramento firmata eſſent. Semper tamen pars innocens libera manet, ut licite alteri nubere poſſit. Quid, ſi ſecundis ſponſalibus copula accederet carnalis, & non acceſſiſſet in primis?

Si

Si ſecunda ſponſa ſciebat priora ſponſalia, hæc non diſſolvuntur, quia ſponte decipi voluit. Si contra ſponſalia ignoravit, & revera decepta fuit ſub ſpe futuri matrimonii, tunc valida eſſe ſecunda ſponſalia mihi probabilius videtur, & hæc ſecunda virgo deflorata ducenda eſſet. Quamquam, ut ſupra dixi, raræ ſunt virgines quæ invitæ & deceptæ deflorentur. Et ideo rarus eſt caſus in quo ſubſiſtant ſecunda ſponſalia. Qui ſecunda ſponſalia celebrat, ſi priora, quæ valida erant, ex aliquo capite ſcinduntur, non tenetur implere ſecunda utpote nulla: quia quod ab initio fuit nullum, tractu temporis non convaleſcit.

XV. Quæst. ix. *An ſponſalia dirimantur aut per temporis dilationem, aut per unius ſponſi abſentiam, vel domicilii mutationem?* Resp. Si tempus ſit præfinitum ad finiendam obligationem, elapſo tempore ſponſalia diſſolvi poſſunt a parte innocente, ſecus a reo. Si tempus ſit indefinitum, non diſſolvuntur per temporis dilationem, niſi valde nimia foret, & altera pars inſtaret. Diſputant auctores, an unus annus, an biennium, an triennium reputari debeat ſufficiens intervallum ad ſponſalia dirimenda? Regula certa præſcribi hujus diſſolutionis nequit. Spectanda eſt ſponſorum ætas, conditio, ſtatus, & plures aliæ circumſtantiæ.

XVI. Diſſolvi ſponſalia per diſceſſum in regionem longinquam, etiam animo redeundi, communis eſt opinio, & colligitur ex cap. *De illo* 5. de ſponſ. Leges civiles quæ obligant ſponſam expectare biennium reditum ſponſi in eadem provincia abſentis, & triennium, ſi abiit in provinciam alienam, correctæ ſunt per jus canonicum. Forum conſcientiæ præcipue in hac materia ſpectandum eſt. Si conſentiente ſponſa ſponſus abiit, illa expectare tenetur donec redeat juxta præfinitum tempus. Similiter ſi conſentiente ſponſa, domicilium mutetur, ſubſiſtunt ſponſalia; ſecus ſi ipſa inſcia id fiat. In his omnibus antequam ſolvantur ſponſalia conſulendus ſemper Parochus eſt.

XVII. Quæst. x. *Quænam ſunt cauſæ ſupervenientes quæ ſufficiunt ad ſponſalia dirimenda?* Resp. Hæc eſt regula generalis, quæ communiter aſſignatur. Quoties gravis mutatio, viciſſitudo, circumſtantia emergit, quæ cognita & prævisa ante contracta ſponſalia impedimento fuiſſet ne contractus celebraretur, ſufficit ad ſponſalia dirimenda reſpectu innocentis, qui in cauſa non eſt. Hæc enim conditio, *ſi res ſtent ut nunc ſunt, niſi contingat notabilis mutatio*, inſita ſemper eſt ſponſalium contractui. Neque hinc ſequitur omnia ſponſalia eſſe conditionata, ſed illa ſolum quibus ex libera voluntate contrahentium conditio apponitur. Conditio vero generalis inſita ipſi contractui non impedit quin ſponſalia ſint abſoluta, & inducant publicæ honeſtatis impedimentum.

XVIII. Defectus notabilis pulchritudinis quæ prædita ſponſa erat tempore contractus, & poſtea deformis facta eſt, cauſa ſufficiens eſt ad ſponſalia diſſolvenda, quia cum puella notabiliter deformi prudens ſponſus non contraxiſſet. Hæreſis crimen, flagitium infamiam pariens, graves inimicitiæ, rixæ inter ſponſos, & cetera quæ ſufficiunt ad ſeparationem a toro, multo magis ſufficiunt ad dirimenda ſponſalia. Similiter quodlibet impedimentum ſive dirimens, ſive impediens, quod matrimonio contrahendo adverſatur, ſat eſt ad ſponſalia reſcindenda. Similiter paupertas gravis ſuperveniens uni ſponſorum, qui tempore contractus divitiis affluebat, ſat eſt ad diſſolvenda ſponſalia. Si tamen ſponſa haberet integram deſignatam dotem, & ſponſus dives eſſet, licet periiſſent alia ſponſæ bona, tum non videtur ſufficiens cauſa dirimendi ſponſalia. Quod ſi uterque ſponſus pauper factus ſit, tunc potiori jure ſponſalia diſſolvi, quia difficilius tunc onera matrimonii poſſent ſuſtineri, docent Pontius, Rebellus, Leander, Salmanticenſes. Sed hoc abſolute verum non eſt. Quando ambo ſunt pauperes, æqualis eſt utriuſque conditio. An valida non ſunt inter pauperes ſponſalia, dummodo ſponſi habiles ſint ad panem lucrandum, quo ſe, & prolem alere queant? In praxi tamen facile diſſolvi debere ejuſmodi ſponſalia, & ipſe judico. Quia divites facti pauperes nimis moleſte ſuſtinent paupertatem, & difficile inducuntur ad laborem. Et præterea dives ſponſus factus pauper forte a matrimonio abſtinere vult, & tales ſæpius deberent. Quare caſus ſimiles prudentiæ Parochi ſubjiciendi ſunt, ut ſpectatis circumſtantiis judicet quid in Domino expediat. Illud eſt certum peccare illos qui matrimonium contrahunt, niſi probabiliter prævideant ſe poſſe acquirere illa quæ ad onera matrimonii ſuſtinenda neceſſaria ſunt.

XIX. Si unus ſponſorum valde ditior fiat, altero remanente in ſtatu in quo contracta ſponſalia ſunt, non diſſolvi ſponſalia mihi probabilius eſt. Nulla quippe tunc deceptio in eo qui factus ditior eſt. Fornicatio con-

tracta

Digitized by Google

tracta poſt ſponſalia illa dirimit tam reſpectu ſponſi, quam ſponſæ, quia uterque fidem ſponſalium lædit: & licet turpius flagitium ſponſa committat, non tollit tamen quin ſponſi fornicatio ſufficiat ad diſſolvenda ſponſalia. Si tamen pars innocens velit matrimonium contrahere, ſponſalia conſiſtunt. Quando uterque fornicatur, diſſolvi ſponſalia poſſunt, quia non datur mutua compenſatio, eo quod fornicatio ſponſæ longe turpior ſit, & infamiam inferat ſponſo. Sponſa vi oppreſſa poſt ſponſalia jure rejici a ſponſo valet, quia gravis, immo graviſſima mutatio contigit.

XX. QUÆST. XI. *Quæ cauſæ antecedentes dirimant ſponſalia?* RESP. Plures ſunt, quæ ſi ignorentur a contrahentibus, diſſolvere ſponſalia poſſunt, ſecus ſi notæ illis eſſent. 1. Si vir nobilis & dives promittat puellæ pauperi, ignobili &c. putans eſſe divitem, nobilem &c. 2. Fornicatio præcedens ſponſæ ut primum innoteſcit ſponſo, dirimit ſponſalia. Contra fornicatio occulta ſponſi nullam infamiam irrogat ſponſæ, & ideo hæc abſolute non dirimit. 3. Cauſa accidentalis ignorata, quæ dedit cauſam contractui, jus præbet parti innocenti ut reſilire a contractu valeat. 4. Sponſa ignobilis reputatur nobilis, pauper creditur dives, deformis pulchra, corrupta cenſetur virgo: ſi contrahere ſponſalia velit, tenetur hos defectus patefacere, quia ſi illos occultaret, deciperet ſponſum in re gravi. At non tenetur infamare ſe ipſam. Verum habet. Sed neque decipere proximum jure poteſt. Quid ergo? Abſtineat a contractu. Ceterum ſi inire contractum velit, patefacere occultos graves defectus debet. Hoc in venditione equi, vaccæ, aſini obſervatur a viro revera chriſtiano.

XXI. QUÆST. XII. *Quis judex legitimus dirimendi ſponſalia?* RESP. Eſt eccleſiaſticus, nempe proprius Epiſcopus, vel ejus delegatus. Parochus in foro contentioſo non eſt judex. Si cauſa occulta ſit, poſſunt ſponſi propria auctoritate reſilire a contractu. Si ſponſa rea ſit fornicationis occultæ, debet moneri, & ſuaderi a ſponſo ut recedat; ſi nolit, poteſt eam vocare ad judicem: ſi infametur, ipſa in cauſa eſt.

XXII. Cauſa quæ aſſignatur pro dirimendis ſponſalibus, debet eſſe moraliter certa. In foro exteriori utriuſque partis confeſſio ſufficit. In foro interiori unus teſtis fide dignus ſufficit. In foro quoque exteriori ſi cauſa ſit impedimentum dirimens, aut impediens, ſufficit unus teſtis gravis, fideque dignus. Verum hæc ad fori miniſtros attinent.

XXIII. QUÆST. XIII. *Peccant ne mortaliter filii qui inſciis & invitis parentibus ſponſalia, vel matrimonium contrahunt?* RESP. Affirmant communiter Theologi, & Canoniſtæ. Si enim honorare, revereri parentes filii debent, iiſque obedire, ſane iiſdem obedire, eoſque honorare in negotio omnium graviſſimo, unde pendet vitæ inſtitutum, familiarum pax, conſervatio civitatum, & regnorum, aſtringuntur. Cogere tamen parentes nequeunt filios ut hanc præ alia ducant. Filii ſub gravi culpa conſulere parentes debent ſuper matrimonio contrahendo. Parentes vero inſtruere filios debent, ut ducant ſponſam pudicam, honeſtam, moratam, ſibique parem tum in divitiis, tum in ſtatus conditione. Matrimonia tamen invitis parentibus celebrata valida ſunt, licet illicita.

CAPUT VII.

De matrimonio clandeſtino, & de proclamationibus quæ præcedere matrimonium debent.

I. QUÆST. I. *Quid ſit matrimonium clandeſtinum?* RESP. Eſt illud quod celebratur abſque præſentia Parochi, & teſtium, ut colligitur ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 1. Ante Tridentinum valida erant matrimonia clandeſtina. Ea invalida Tridentinum declaravit ob graviſſimas cauſas. Pugnant enim ejuſmodi matrimonia cum fide ſervanda inter conjuges. Qui enim clam, & ſine teſtibus contrahunt, facile a præſtito conſenſu recedere queunt: & una pars impune deſerere alteram poteſt, cum nullum adduci teſtimonium queat. Proles quoque incertitudini ſubjecta eſt. Tandem ſacramenti dignitas violatur, nexus, & vinculum.

II. Eccleſia, declarando invalida matrimonia clandeſtina, non immutavit ſacramenti eſſentiam, ſed ut ſacramentum digne celebraretur conditiones appoſuit, quibus ſublatis, inhabiles contrahentes ad ſacramentum celebrandum declaravit. Matrimonium clandeſtinum neque vim ſponſalium habet, ut communis ſententia docet.

III. QUÆST. II. *An in aliquo caſu poſt Tridentinum validum ſit matrimonium clandeſtinum?* RESP. Infideles etiam ſubjecti civili poteſtati Principum catholicorum, inire matrimo-

Digitized by Google

trimonium queunt abſque ſolemnitate præſcripta a Tridentino. Similiter matrimonia fidelium clandeſtina, ubi non eſt receptum Tridentinum, valida ſunt. Lex enim non acceptata non irritat contractum. Ubi vero Tridentinum receptum eſt, nullus datur caſus in quo matrimonium abſque præſentia Parochi & teſtium validum ſit. Si Parochus deſit, quamvis centum adeſſent teſtes, nullum eſt matrimonium.

IV. Peregrini tranſeuntes per loca ubi promulgatum eſt Tridentinum, tenentur contrahere coram Parocho, & teſtibus. Peregrini diſcedentes a locis ubi promulgatum eſt Tridentinum, & tranſeuntes per loca ubi Tridentinum non eſt receptum, validum contrahere matrimonium docent plures, peccare tamen iſtos mortaliter affirmant. Ego validum aſſerere non auderem ejuſmodi matrimonium, cum poſſit contrahi coram Parocho, & teſtibus.

V. An vere opinatur qui docet, Catholicos qui in fraudem adeunt ea loca ubi Tridentinum non eſt promulgatum, poſſe validum celebrare matrimonium?

VI. Hæc opinio penitus falſa mihi eſt, & Concilio Tridentino adverſa. Poterunt ergo Catholici ad hæreticorum, aut infidelium loca tranſire, ibique clam contrahere, & in patriam reduces publice aliud matrimonium inire. Hoc enim, inter alia, eſt abſurdum, quod Tridentinum monet conſequi matrimonia clandeſtina. Non facit fraudem, inquit Sanchez, qui utitur jure ſuo. Verum habet. Sed unde habet, Catholicos jus poſſidere circumveniendi graviſſimam Tridentini legem, quæ inhabiles declarat Catholicos ad ejuſmodi occulta matrimonia contrahenda? Negatur iſtos hoc jure potiri.

VII. Fideles degentes ſub infidelium tyrannide, ſi habere præſentiam Parochi nullo modo valent, adhibeant ſaltem teſtes, ut eo quo valent modo legem ſervent. Hoc enim modo impediuntur poſteriora adulterina conjugia, quod abſurdum inter alia vitare Tridentinum intendit.

VIII. Catholici ſubjecti Principi hæretico poſt celebratum matrimonium juxta leges Tridentini, nequeunt ſe ſiſtere miniſtro hæretico aſſiſtenti ut miniſtro eccleſiaſtico & ſacro: eidem ſe ſiſtere valent, ſi aſſiſtat ut miniſter politicus & civilis, ut declaravit Sac. Congr. S. Officii die 29. Novemb. 1672. relata a BENEDICTO XIV. *lib. 6. de Synodo c. 5. n. 4.* Quam declarationem confirmat ille *conſt. 89. §. 1. Bull. Tom. 1.* ubi fidelibus degentibus in regno Serviæ, finitimiſque regionibus, prohibet poſt celebratum matrimonium ritu catholico, illud renovare ante *Caddi*, niſi cæremonia nuptiarum explenda coram Caddi eſſet actus mere civilis, nullamque contineret ſuperſtitionem mahumeticam.

IX. QUÆST. III. *Quis ſit Parochus præſcriptus a Tridentino?* RESP. Parochus proprius eſſe debet ſaltem unius contrahentium, vel Sacerdos de ejuſdem licentia. Uſus obtinet pluribus in locis ut matrimonium celebretur in parœcia feminæ, quando vir eſt alterius parochiæ; debet tamen iſte habere litteras teſtimoniales ſui Parochi de conſuetis proclamationibus. Proprius autem Parochus non originis, ſed domicilii eſt. Quis ſit Parochus domicilii, dictum alias eſt. Extra propriam parochiam, vel diœceſim Parochus aſſiſtere matrimonio ſuorum parochianorum poteſt; ſed debet petere licentiam a Parocho loci, ut mihi probabilius videtur. Quis ſit vagorum Parochus, dictum eſt alibi.

X. QUÆST. IV. *Qui præter Parochum, vel Sacerdotem ab eo deſignatum, aſſiſtere matrimonio valent?* RESP. Aſſiſtere poſſunt Epiſcopi in ſuis diœceſibus, Archiepiſcopi in diœceſibus ſuffraganeorum quando actu viſitant, Cardinales in Eccleſia ſui Tituli, Legati pontificii in provincia legationis, Capitulum Sede vacante, ſive ejus Vicarius, Abbates Eccleſiæ nulli Epiſcopo ſubjectæ, Vicarius generalis Epiſcopi.

XI. Licentiæ vi, metu gravi cadente in virum conſtantem, fraude extortæ, ut Sacerdos aſſiſtat matrimonio, nullæ ſunt, & nullum efficiunt matrimonium, quidquid in oppoſitum alii dicant. Libera enim & expreſſa ſit hæc licentia oportet.

XII. QUÆST. V. *Utrum ad valorem matrimonii requirantur duo teſtes?* RESP. Adfirmant omnes, nullum eſſe matrimonium contractum coram Parocho, & uno teſte: quia Tridentinum præter Parochum duos teſtes præſcribit, qui præſentia phyſica & morali adeſſe debent, & utriuſque conjugum conſenſum percipere; & debent eſſe teſtes, & conteſtes ſimul cum Parocho.

XIII. Parochus vi, dolo, metu vocatur ut aſſiſtat matrimonio: validum ne hoc matrimonium dicendum eſt? Adfirmant communiter recentiores, & plures declarationes Congregationis Cardinalium adducunt. Quibus, ſi authenticæ ſint, ſubſcribo. At his præciſis, invalidum mihi videretur hoc matrimo-

trimonium, cui Parochus dolo, fraude, metuve cadente in virum conſtantem coactus aſſiſteret. Nam vota Concilii ſunt ut libere hoc ſacramentum celebretur. Metus gravis incuſſus ſponſis nullum efficit matrimonium, ut dictum eſt ſupra. Quidni & incuſſus Parocho? Peccare illos mortaliter qui coram Parocho vi, aut dolo retento, aut tranſeunter & caſu aſſiſtente, contrahunt matrimonium, docent omnes. Quid ſi Parochus oculos clauderet, aures obturaret, & proteſtaretur ſe nec videre, nec audire quid agatur? Etiam tum valere matrimonium adfirmant Salmanticenſes, Leander, & afferunt ex Farinacio Declarationes Cardinalium. Præciſis his declarationibus, quas authenticas eſſe difficile credo, nullum dicerem ejuſmodi matrimonium. Standum tamen deciſionibus eſt, ſi authenticæ ſint.

XIV. QUÆST. VI. *Quæ præſtare Parochus debet in matrimonii celebratione?* RESP. Interrogare primum contrahentes debet, velint ne mutuo ſe conjungere. Audito illorum reciproco conſenſu conjungere illos debet verba pronuntiando præſcripta a Concilio: *Ego vos in matrimonium conjungo* &c.

XV. Peccaret ne mortaliter Parochus omittens hæc verba, *Ego conjungo* &c.? Negat Sanchez. Verum nuptiarum benedictio, & verba relata, vel ſimilia, quibus Parochi conjungunt contrahentes, ſunt unum ex potiſſimis ſacræ traditionis momentum, quo Catholici evincunt contra hæreticos matrimonium eſſe ſacramentum. Quo ergo fundamento quiſpiam præfatam verborum formulam *rem levem* vocat? Non præferunt myſterium *magnæ ſignificationis*, cum portendant conjunctionem Chriſti cum Eccleſia? Præterea an non *valde probabilis* eſt ſententia, quæ defendit, illa verba formam eſſe ſacramenti? An in perficiendis ſacramentis tutior opinio ſeligenda non eſt?

XVI. QUÆST. VII. *An denuntiationes futuri matrimonii ſint neceſſariæ neceſſitate ſacramenti, an præcepti?* RESP. Non eſſe neceſſarias neceſſitate ſacramenti, adfirmant omnes; eſſe vero neceſſarias neceſſitate præcepti certum eſt, ut conſtat ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 1. Si diverſæ parochiæ conjuges ſint, in utraque parochia fieri proclamationes debent tribus diebus feſtivis inter Miſſarum ſolemnia. Præceptum hoc ſub mortali obligare, docet communis, & vera ſententia. Ab hoc præcepto exempti ſunt Principes ſummi. Ab hoc præcepto diſpenſare ſolus Epiſcopus poteſt, ut Tridentinum decernit. Pro juſta diſpenſatione aliqua requiritur cauſa. Cavere tamen Epiſcopi debent ne nimis faciles ſint in ejuſmodi diſpenſationibus concedendis.

XVII. Quicumque ſcit aliquod impedimentum quod probari per teſtes poſſit, tenetur ſub gravi culpa illud manifeſtare, ut omnes docent. Si ſit occultum, quod probari per teſtes nequeat, aliqui negant teneri quempiam ad illud patefaciendum; ſed ſententia adfirmans communis eſt. Quilibet enim parere ſuperiori præcipienti aſtringitur. Sed Parochus promulgans denuntiationes, legitime præcipit manifeſtanda impedimenta inter futuros conjuges. Accedit quod revelanti impedimenta non incumbit probatio.

XVIII. QUÆST. VIII. *Peccant ne conjuges, ſi conſumment matrimonium ante benedictionem nuptialem?* RESP. Negant aliqui. Sed Concilium Tridentinum hortatur *ſeſſ.* 24. *c.* 1. ne in eadem domo cohabitent ante ſacram benedictionem in Eccleſia ſuſcipiendam. De hac benedictione Siricius Papa in epiſt. ad Himerium *cap.* 4. hæc ſcribit: *Illa benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.* Similia ſcribit Hormiſda Papa; & Concilium Carthaginenſe IV. relatum 2. *p. D. c.* 30. *q.* 5. *c.* 5. inquit: *Sponſus & ſponſa cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus, vel a paranymphis offerantur, qui cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant.* Ita loquuntur omnes Patres: & ex Patrum traditione evincimus contra hæreticos matrimonium eſſe ſacramentum, ut ſupra indicatum eſt.

XIX. Ut data occaſione lectores intelligant quam diſtet a SS. Patrum doctrina modus opinandi plurium Caſuiſtarum, audiant quæ poſt P. Sanchez ſcribit P. Viva *q.* 4. *art.* 4. *n.* 6. ubi ait: „ Benedictio nuptiarum *non videtur eſſe res gravis*, nec „ VALDE CONGRUENS PROGRESSUI MATRIMONII. Etenim benedictio nuptialis non „ eſt ſacramentum, ſed quoddam ſacramentale; nec tanti momenti, quanti ſacramentalia quæ Baptiſmo præmittuntur. „ Quamvis autem non vacet culpa veniali „ illam ſimpliciter omittere ſine ulla cauſa „ contra uſum & conſuetudinem Eccleſiæ; „ nihilominus *probabile* eſt nullam eſſe culpam ex juſta cauſa, videlicet ratione temporis feriati, in adventu, aut quadrageſima conſummare matrimonium ante be- „ ne-

„ nedictionem Eccleſiæ; cum videatur eſſe „ conſilium, non præceptum illam præmittere."

XX. Hæc legi, & comparari cum doctrina SS. Patrum, & Conciliorum non poſſunt, quin animus chriſtianæ diſciplinæ zelo ſuccendatur. Sacra Paſtorum benedictio non videtur eſſe res gravis, *nec valde congruens progreſſui matrimonii?* Matrimonium Catholicorum ſacramentum eſt: & benedictio Sacerdotum *non eſt valde* congruens? Quidquam ne piarum aurium offenſionis continetur in his verbis, judicent ſapientes. Peccant igitur, & quidem mortaliter, qui ante benedictionem matrimonium conſummant.

DISSERTATIO II.

De impedimentis dirimentibus, & impedientibus, eorumque diſpenſatione.

CAPUT I.

De impedimentis dirimentibus.

I. QUindecim impedimenta numerantur poſt Tridentinum his verſibus contenta:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Amens, affinis, ſi clandeſtinus, & impos,
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

II. QUÆST. I. *An error perſonæ dirimat matrimonium?* RESP. Error perſonæ jure naturæ irritat contractum, quia hic error adimit conſenſum, quando una perſona pro altera ſubſtituitur. Error tamen iſte antecedens ſit oportet, qui det contractui cauſam, ut dum quis intendit ducere Rachelem paratus non ducere Liam. Diſputatur ſolum num error concomitans nullum reddat matrimonium. Alii adfirmant, alii negant. Mihi probabilior eſt ſententia adfirmans, quia error concomitans quamquam non efficiat involuntarium poſitive, efficit tamen negative. Error circa qualitates accidentales, ſive ſit antecedens, ſive concomitans juxta probabiliorem ſententiam non irritat matrimonium; niſi qualitas accidentalis refundat errorem in ipſam ſubſtantiam perſonæ, vel conſenſus datus ſit ſolum ſub conditione talis qualitatis; puta: *te duco, ſi es dives, ſi es nobilis: alioquin te non duco.*

III. QUÆST. II. *Quid nomine conditionis intelligitur?* RESP. Conditio ſervitutem prodit. Servi illi dicuntur quorum dominus plenum habet dominium eoſdem vendendi, locandi, occupandi &c. & iſti vocantur etiam mancipia. Hæc conditio ſervitutis juxta omnes irritat matrimonium. Diſputatur ſolum num error ſervitutis irritet jure tantum civili, & eccleſiaſtico, an etiam naturæ jure. Probabilior mihi ſententia eſt impedimentum iſtud ab ipſo naturæ jure proficiſci, & a jure poſitivo determinatum eſſe. Qui novit aliquam eſſe ſervam, & nihilominus eam ducit, validum eſt matrimonium. Validum eſt etiam, ſi quis ignorans eſſe ſervam, eam ducat, quum & ipſe ſervus ſit: quia par eſt utriuſque conditio.

IV. Tres ſunt caſus in quibus jura diſponunt ſervum per matrimonium libertatem nanciſci. 1. eſt cum dominus dotem tribuit: 2. quando dominus ſervam in conjugem recipit, aut domina ſervum: 3. quando dominus tradit ſervam libero ignoranti ſervitutem. In his tribus caſibus etiam in ultimo validum eſt matrimonium. Nam ſervitus hæc nullius momenti eſt, ac ſi non eſſet.

V. In ſervitute partus ſequitur ventrem, ut jura diſponunt. Si quis ex matre ſerva, & patre libero naſcitur, ſervus eſt. Contra qui a matre libera, & patre ſervo gignitur, liber eſt. Servi pœnæ dicuntur damnati a judice ad triremes, ad perpetuum exilium, ad mortem, quam fuga declinant. Iſtorum matrimonia nulla ſunt quantum ad effectus civiles, nempe legitimationis, hereditatis &c. Quantum vero ad vinculum conjugale, & ſacramentale nulla lege eccleſiaſtica irritantur. Aliorum ſervorum matrimonia, invito domino contracta, nunc juxta omnes rata & valida ſunt.

VI. QUÆST. III. *Quid ſit impedimentum voti, & Ordinis ſacri?* RESP. Votum ſimplex illicitum, non invalidum efficit matrimonium. Votum ſolemne in Religione approbata emiſſum nullum reddit matrimonium contrahendum. Itemque votum ſimplex in Societate Jeſu poſt biennium Noviciatus emiſſum.

VII. QUÆST. IV. *Quid ſit impedimentum cognationis?* RESP. Cognatio triplex, naturalis, ſpiritualis, legalis. Naturalis dicitur *conſanguinitas*, quaſi ſanguinis unitas: quia conſanguinei eodem ſtipite deſcendunt, & in

in illo quaſi conjunguntur. Cognatio ſpiritualis eſt affinitas, quæ contrahitur ex Baptiſmo, vel Confirmatione, & dicitur etiam *compaternitas*. Cognatio legalis ex adoptione legali oritur, & dicitur *adoptio*.

VIII. QUÆST. V. *Quid, & quotuplex ſit conſanguinitas?* RESP. Eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum. Dividitur in lineas, & gradus. Linea eſt ordinata collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium. Duplex eſt: una *directa*, quæ eſt collectio eorum quorum unus ab altero deſcendit, ut filius a patre, nepos a filio, & deinceps in infinitum. Hæc dupliciter ſpectatur. Altera eſt *aſcendentium*, qua fit aſcenſus a genitis ad genitores, ut a filio ad patrem, a patre ad avum &c. Altera *deſcendentium*, qua a patre ad filium, a filio ad nepotem &c. fit deſcenſus. Secunda linea eſt *tranſverſalis*, quæ eſt collectio eorum qui ab eodem ſtipite deſcendunt, quin unus ab altero ortum ducat, puta fratres, conſobrini &c. Hæc duplici aſpectu conſideratur. Altera eſt *æqualis*, ut duo fratres, qui eodem gradu ab unico ſtipite deſcendunt. Altera dicitur *inæqualis*, ut patruus, & nepos, qui inæqualiter ab eodem ſtipite diſtant. *Gradus* eſt diſtantia major, aut minor unius perſonæ ab alia ſecundum lineam conſanguinitatis. *Stipes* tandem dicitur illa perſona, a qua aliæ conſanguineæ originem trahunt, ut filiorum pater, nepotum avus ſtipes eſt.

IX. QUÆST. VI. *Quot ſunt regulæ quæ a Theologis, & Canoniſtis aſſignantur pro graduum conſanguinitatis computatione?* RESP. Tres. 1. In recta linea aſcendentium, & deſcendentium tot ſunt gradus, quot perſonæ, ſtipite dempto. Heinc pater, filius, nepos, pronepos, abnepos quinque perſonæ ſunt, & quatuor gradus, & filius eſt in primo gradu cum patre, nepos in ſecundo, pronepos in tertio, abnepos in quarto: quoniam tot ſunt gradus, quot generationes. 2. regula. In linea collaterali æquali perſonæ tot gradibus invicem diſtant, quot a communi ſtipite. Sic duo fratres diſtant in primo gradu inter ſe, quia uno gradu diſtant a ſtipite. Duorum fratrum filii ſunt conſanguinei in ſecundo gradu, quia in eodem a ſtipite diſtant. 3. regula eſt. In linea collaterali inæquali tot gradibus inter ſe diſtant perſonæ, quot gradibus diſtat a ſtipite qui eſt remotior. Quare patruus, & filius ex fratre inæqualiter diſtant ab avo, in quo conjunguntur. Ille enim in primo, cum ſit ejuſdem filius, hic vero diſtat in ſecundo gradu. Ergo in ſecundo gradu diſtant inter ſe, quia perſona remotior duobus gradibus diſtat a ſtipite.

X. In linea recta conveniunt jus canonicum, & jus civile in graduum ſupputatione. In linea tranſverſa ſeu collaterali jus civile diſcrepat a canonico. Nam jus civile per perſonas gradus numerat, totque gradus numerat, quot ſunt perſonæ, dempto ſtipite. Sic duo fratres uno quidem gradu diſtant a patre communi, at duobus gradibus diſtant inter ſe, quia duæ ſunt perſonæ: & duorum fratrum filii diſtant in quarto gradu, quia quatuor ſunt perſonæ, dempto ſtipite. Contra jus canonicum, non per perſonas, ſed per diſtantiam a ſtipite gradus numerat. Ratio canonicæ ſupputationis eſt, quia perſonæ in ordine tranſverſo invicem non conjunguntur, niſi ratione ſtipitis, a quo deſcendunt. Ergo nequeunt inter ſe magis aut minus diſtare, quam diſtent a ſtipite, a quo deſcendunt. Hinc duo fratres in primo gradu diſtant inter ſe, quia ambo in primo cum ſtipite conjunguntur. Si inæqualiter a ſtipite diſtant, ut patruus, & filius fratris, eo gradu diſtant inter ſe quo diſtat a ſtipite qui eſt remotior, ut dictum eſt.

XI. In primo gradu lineæ rectæ nulla ſunt matrimonia jure naturæ, ut communiter Patres docent. Diſputant Theologi num in quolibet gradu lineæ rectæ ſint illicita matrimonia, & num Adamus ſi nunc reſurgeret, poſſet alicui feminæ nubere; ſed hanc diſputationem futilem judico. Sat enim eſt, nulla eſſe uſque ad quartum gradum. In quinto enim gradu aut ſunt mortui, aut ſunt in ætate ita incurvata, ut abſurdiſſimum ſit inter eos velle matrimonium contrahere.

XII. In primo gradu lineæ tranſverſæ nulla eſſe matrimonia jure naturæ contendunt Soto, Toletus, Lugo, Gonet, & alii. Sed contraria ſententia negans probabilior eſt. Nam initio mundi fratres reipſa ducebant ſorores. Nec eſt quod reſpondeant, id ex diſpenſatione divina factum. Quid? Talem ne Deus condidit legem, quæ vix promulgata ſervari ſine diſpenſatione non potuit?

XIII. Cognatio ſpiritualis, ut indicatum eſt, dicitur *propinquitas perſonarum jure eccleſiaſtico introducta*. Hæc impedimentum inducit inter patrinos & baptizatum, aut con-

Digitized by Google

firmatum, patremque & matrem baptizati, aut confirmati. Ad hanc tamen cognationem requiritur ſolemne Baptiſma. Si domi baptizetur privatim, non contrahi hanc cognationem inter patrinos & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, ſed ſolum eum baptizante, plures docent.

XIV. Ut cognatio legalis ex adoptione orta inducat impedimentum, ſex requiruntur conditiones. 1. ut adoptans ſit maſculus. 2. ut adoptans ſit 25. annorum. 3. ut poſſit naturaliter filios gignere. 4. Adoptans decem & octo annis excedere adoptatum debet, ut ratione ætatis ejus filius dici poſſit. 5. Adoptans, & adoptatus debent eſſe præſentes. 6. Accedat Principis ſeu Magiſtratus auctoritas oportet. Duplicem diſtinguunt adoptationem. Prima eſt *perfecta*, quæ etiam dicitur *arrogatio*, & fit reſcripto Principis cum perſona extranea quæ ſui juris eſt. Alia *imperfecta*, & vocatur *ſimplex adoptio*. Hæc non requirit ut adoptatus ſit ſui juris, nec Principis ſupremi reſcriptum; ſed ſat eſt cujuſque Magiſtratus auctoritas. Arrogatus ſuccedit neceſſario arroganti tam ex teſtamento, quam ab inteſtato. Simplex adoptatus ſuccedit ſolum ab inteſtato.

XV. Adoptionem perfectam inducere impedimentum dirimens jure poſitivo, adfirmant omnes. De imperfecta diſputant in utramque partem. Mihi probabilius eſt non inducere, ut defendere videtur S. Thomas in *Suppl. qu.* 57. *ar.* 1. *ad* 1. Hoc impedimentum durat inter adoptantem & adoptatum, inter uxorem adoptantis & adoptatum, inter uxorem adoptati & adoptantem in perpetuum, inter adoptantem adoptatique poſteros uſque ad quartum gradum incluſive. In linea collaterali, nempe inter adoptatum, & filios carnales & legitimos adoptantis durat impedimentum ſolum uſque dum ſubjecti perſiſtunt poteſtati adoptantis. Sublata patria poteſtate aut morte adoptantis, aut emancipatione filii adoptati, vel naturalis, evaneſcit impedimentum iſtud, nec extenditur ultra primum gradum. Cap. unic. *de cognat. legali*.

XVI. QUÆST. VII. *Quid ſit impedimentum criminis?* RESP. Eſt adulterium cum promiſſione futuri matrimonii poſt mortem alterius conjugis; aut eſt homicidium conjugis cum adulterio, aut homicidium utriuſque complicis conſenſu patratum ſine adulterio; aut adulterium cum matrimonio de præſenti contracto cum complice. Itaque crimen iſtud quadruplex eſt. 1. ſolum homicidium. 2. homicidium cum adulterio. 3. adulterium cum promiſſione futuri matrimonii. 4. adulterium cum matrimonio.

XVII. Ad hoc ut homicidium cum adulterio inducat impedimentum dirimens, ſequentes conditiones requiruntur. 1. Quod mors reipſa ſecuta fuerit vi talis actionis. 2. Matrimonium antecedens conjugis occiſionem debet eſſe validum. 3. Adulterium debet eſſe conſummatum. 4. Adulterium antecedat occiſionem oportet. 5. Adulter, & adultera debent eſſe conſcii matrimonii utriuſque. Requiritur ſemper animus futuri matrimonii, ut communiter auctores docent, quamvis aliqui doceant ſufficere homicidium cum adulterio.

XVIII. Homicidium ſine adulterio inducit impedimentum dirimens, quando vir, & mulier conſpirent in machinationem mortis uxoris, aut mariti cum intentione ut morte ſecuta, matrimonium ineant. Et requiritur ut mors reipſa ſequatur.

XIX. Adulterium cum promiſſione futuri matrimonii ſine homicidio impedimentum dirimens inducit, quando adulterium eſt conſummatum, & ambo adulter, & adultera ſunt conſcii matrimonii. Rurſus tam adulterium, quam & promiſſio antecedere mortem conjugis debent, & promiſſio ſignis externis manifeſtata, & acceptata ſit oportet; non tamen ut ſit mutua, nec juxta multos ut ſit ſincera.

XX. Adulterium cum matrimonio de præſenti contracto inducit impedimentum dirimens, ſi matrimonium præcedens fuit validum, & ambo conſcii ſint, & matrimonium contrahere reipſa attentaverint.

XXI. QUÆST. VIII. *Quid ſit impedimentum diſparis cultus?* RESP. Diſpar cultus diverſam religionem ſignificat, qualis eſt inter fidelem, & infidelem non baptizatum. Hoc impedimentum jure eccleſiaſtico inventum eſt, a quo juſta, & gravi cauſa urgente ſummus Pontifex diſpenſare poteſt. Fidelis enim contrahere matrimonium debet ut ſacramentum. Non baptizatus autem nullius ſine Baptiſmo ſacramenti capax eſt. Quando imminet ſubverſionis periculum jure naturali divinoque ejuſmodi matrimonia prohibita ſunt. Similiter matrimonia catholicorum cum hæreticis jure tum divino, tum eccleſiaſtico prohibita ſunt, non tamen invalida. Hæretici enim excommunicati ſunt. Ergo non ſunt in arctiſſimam matrimonii ſocietatem admittendi. Et ſane Pontifices ſummi nonniſi in cauſis graviſſimis, & urgen-

gentiſſimis ad graviora vitanda incommoda eadem permittunt.

XXII. Quæst. ix. *Quid ſit impedimentum coactionis, & ligaminis?* Resp. Hoc impedimentum coactionis oritur ex vi, aut metu, quo quis cogitur ad matrimonium contrahendum. Vis hæc extrinſecus illata ſit oportet, & metus talis eſſe debet qui cadat in virum conſtantem, ut ſupra explicatum eſt. Impedimentum ligaminis illud eſt quod conjugati contrahunt ex matrimonio, atque aliam uxorem vivente priore ducere nequeunt. De hoc impedimento, ſeu de polygamia ſupra dictum eſt.

XXIII. Quæst. x. *Quid ſit impedimentum publicæ honeſtatis, & inter quos contrahatur?* Resp. Hoc impedimentum oritur ex matrimonio, & ex ſponſalibus. Contrahitur inter ſponſum, & matrem, & ſororem, ac filiam ſponſæ, vel inter ſponſam, & patrem, fratrem, ac filium ſponſi, dum tamen valida fuerunt ſponſalia prius contracta. Si enim aliquo ex capite invalida ſint, nullum oritur impedimentum. Impedimentum autem ortum ex matrimonio rato extenditur uſque ad quartum gradum, quia Tridentinum ſolum impedimentum ortum ex ſponſalibus limitavit.

XXIV. Ex matrimonio clandeſtino oritur impedimentum publicæ honeſtatis, quia hæc matrimonia non ſunt irrita ex defectu conſenſus, ſed ob omiſſionem ſolemnitatum. Sola autem matrimonia quæ ſunt nulla ex defectu conſenſus, non inducunt impedimentum publicæ honeſtatis. Hoc impedimentum publicæ honeſtatis perpetuum eſt, ſive ortum ſit ex matrimonio rato, ſive ex ſponſalibus. Si ſponſalia valida mutuo conſenſu diſſolvantur, impedimentum nihilominus durat, quia continuo ac ſponſalia valida contracta ſunt, impedimentum ortum eſt. Secunda ſponſalia utpote nulla, poſito quod valida ſint prima, nullum inducunt impedimentum.

XXV. Quæst. xi. *Quid ſit impedimentum affinitatis?* Resp. Affinitas eſt *propinquitas perſonarum ex copula carnali proficiſcens*. Ea copula neceſſaria eſt quæ ſufficit ad matrimonii conſummationem. Affinitas ex copula ſive licita, ſive fornicaria oritur, duratque in perpetuum. Conſanguinei viri non fiunt per hujus carnalem copulam affines conſanguineis feminæ, qua cum ille copulam habuit, nec contra, quia affinitas non parit affinitatem. Solum ergo ille qui copulam habuit carnalem, fit affinis conſanguineis feminæ, & femina fit affinis conſanguineis viri. Impedimentum affinitatis dirimit matrimonium, oritur ex copula licita uſque ad quartum, ex illicita uſque ad ſecundum incluſive, ut Tridentinum determinavit.

XXVI. Quæst. xii. *Quid ſit impedimentum impotentiæ?* Resp. Pauca capita, ea qua potero cautione attingam, ne calamus ipſe tam putidam materiam verſando maculetur.

XXVII. Impotentia eſt *ineptitudo ad exercendam copulam conjugalem cum penetratione vaſis muliebris, & effuſionis ſeminis intra illud, apta ad prolis generationem*. Hæc impotentia alia ſupervenit, alia antecedit matrimonium: alia perpetua, ad tempus alia: alia naturalis & intima, alia accidentalis extrinſecus adveniens. Naturalis alia ex defectu caloris in viro, alia ex nimia arctatione partium in femina. Rurſus naturalis alia abſoluta reſpectu omnium, alia reſpectiva, ideſt in viris reſpectu hujus, & non alterius feminæ. Accidentalis alia eſt a natura, ut in ſenibus; alia ab homine, ut in eviratis, & eunuchis; alia a dæmone, ut in maleficiatis.

XXVIII. Impotentia abſoluta eſt impedimentum dirimens matrimonium. Similiter impotentia reputatur illa, qua propter nimium calorem, aut arctationem feminæ, immitti ſemen aut in totum, aut in partem intra vas naturale nequit, quando nullo prorſus remedio tolli poteſt. Et hæc etiam inducit impedimentum dirimens matrimonium jure & naturali, & eccleſiaſtico, ut omnes fatentur. Sive hæc impotentia ſit mutua, ſive in uno ſolo, ſive ſciatur, ſive ignoretur a conjugibus, dirimit matrimonium, nec poſſunt cedere juri ſuo: quia abſurda quæ inde ſequerentur, nota ſunt: & peccant mortaliter qui conſcii impotentiæ contrahunt matrimonium.

XXIX. Impotentia temporalis non dirimit matrimonium, ut habetur cap. *Fraternitatis*, & docent omnes. Illa dicitur impotentia temporalis, ſeu ad tempus, quæ abſque peccato, & vitæ periculo tolli poteſt. Peccat tamen mortaliter qui vel quæ ejuſdem conſcia contrahit, ob injuriam illatam parti, & ob alia abſurda inde proficiſcentia. Qui vera coeundi facultate pollent, validum ineunt matrimonium, etiamſi ſteriles ſint vel a natura, vel ob ſenectutem. Plura dicenda eſſent de impotentia reſpectiva. Verum quia raro hæc accidit, & aliunde luculenta ſunt, ideo eadem prætereo.

XXX. Impotentia accidentalis proficiſcens ex defectu ætatis, ut in pueris, nullum reddit matrimonium jure eccleſiaſtico. Senectus non eſt impedimentum dirimens. Si tamen impotentes eſſent ad coeundum modo apto ad generationem, nullum eſſet matrimonium. Spadones utroque teſticulo carentes inepti ſunt ad matrimonium, apti vero, ſi uno tantum careant.

XXXI. Impotentia ex maleficio proveniens ſi intra triennium orationibus, jejuniis, pœnitentia, & exorciſmis Eccleſiæ auferri nequeat, perpetua judicatur, & matrimonium irritum reddit. Similiter perpetua reputatur, quando auferri abſque alio maleficio nequit, cum nunquam liceat maleficium maleficio tolli.

XXXII. Impotentia ſuperveniens matrimonio ex quocumque capite proficiſcatur, nullo modo dirimit matrimonium. Ejuſmodi impotentes nequeunt conari ad concubitum, quando periculum ſit effundendi ſemen extra vas, & experimento didicerint ſe revera ineptos eſſe ad copulam. Dura res eſt; ſed tribulationem carnis patientur hujuſmodi. Si contra contingat ſemen non infrequenter immitti intra vas, licet interdum præter eorum animum aliter eveniat, non ſunt ab officio uxorio prohibendi. Prudentia tamen opus eſt.

XXXIII. QUÆST. XIII. *Quid ſit impedimentum clandeſtinitatis, & raptus?* RESP. Impedimentum clandeſtinitatis oritur ex matrimonio occulto abſque Parochi, & teſtium præſentia, dirimitque jure eccleſiaſtico matrimonium, de quo dictum eſt ſupra. Raptus dicitur impedimentum impediens, quando homo uxorem abducit a domo proprii mariti. Raptus iſte non modo impedit matrimonium cum femina rapta, ſed & cum quacumque alia, quando revera uxor eſt ſub poteſtate mariti, & iſte repugnet. Etſi femina rapta conſentiat, & rapta, & raptor impedimento ligantur, ſi maritus repugnet.

XXXIV. Raptus qui eſt impedimentum dirimens, eſt *violenta feminæ abductio de loco in locum matrimonii cauſa*. Duplex violentia. Phyſica una, qua per vim e domo ſua femina trahitur. Moralis altera, quæ minis excitat timorem cadentem in virum conſtantem. Alterutra ad raptum requiritur. Si enim femina e domo parentum, ipſa conſentiente, abducatur, etiamſi dolo, & fraude decepta, non eſt raptus inducens impedimentum, quia tunc fuga eſt, non raptus, cum omnis vis ſive phyſica, ſive moralis deſit, quoties femina conſentit. Nec refert, quod femina rapta ſit virgo, vel corrupta. Dicitur *de loco in locum*, ideſt de loco in quo eſt, ad locum in quo ſit ſub poteſtate raptoris, deduci debet, quamvis nulla ſuccedat copula. Quare ſi eam de cubiculo in cubiculum traducat, ut eam cognoſcat, non eſt raptus. Additur *matrimonii cauſa*, quia ſi deſit hæc intentio, & ob alium finem, puta explendæ libidinis, femina traducatur, non eſt proprie raptus inducens impedimentum. Pœnas conſtitutas contra raptores lege in Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 6.

CAPUT II.

De impedimentis impedientibus.

I. DUplex impedimentorum impedientium genus. Aliud abſque delicto, aliud ex delicto proficiſcitur. Prioris generis ſunt quinque his verſibus contenta.

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque catechiſmus, ſponſalia, jungito votum:
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Poſterioris generis ſunt ſeptem, his aliis verſibus contenta.

Inceſtus, raptus ſponſatæ, mors mulieris,
Suſceptio propriæ prolis, mors presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut monialem
Accipiat: prohibent hæc conjugium ſociandum.

II. *Eccleſiæ vetitum* ſignificat prohibitionem ſuperioris, nempe Parochi, Epiſcopi, ne matrimonium celebretur tali tempore. *Tempus feriatum* eſt a prima Dominica Adventus incluſive uſque ad Epiphaniam incluſive, & a die Cinerum uſque ad octavam Paſchæ incluſive. *Catechiſmus*, ſeu fidei inſtructio infert aliud impedimentum, quod contrahit ille qui pro infante reſpondet dum ſolemnes cæremoniæ in Eccleſia ſupplentur, quando Baptiſma urgente neceſſitate privatim adminiſtratum fuit. Baptiſmi impedimentum dirimens, catechiſmi patrini impedimentum impediens contrahunt. Impedimentum iſtud ſublatum per Tridentinum plures contendunt. *Sponſalia* cum quacumque perſona legitime contracta matrimonium cum alia impediunt. *Votum* ſimplex caſtitatis, non nubendi, ſuſcipiendi ordines ſacros, ingrediendæ Religionis eſt impedimentum matrimonium impediens. Mulier contrahere licite nequit cum viro uno ex

his

his votis ligato. *Inceſtus* eſt copula mariti cum conſanguineis uxoris, aut contra uxoris cum conſanguineis viri. De *raptu* jam dictum eſt.

III. *Uxoricidium* patratum non animo contrahendi, ſed ob iram, vindictam, aliamve cauſam impedit matrimonium cum quacumque alia perſona, etiamſi adultera uxor fuiſſet. *Suſceptio filiorum* parit impedimentum ratione cognationis ſpiritualis, quod tum evenit, ſi conjux aut alterius conjugis, aut utriuſque baptizet filium, ut ex ſacro fonte elevet, aut confirmandum præſentet, animo negandi debitum conjugale. Si tamen ex neceſſitate filius alterius conjugis baptizetur, nullum contrahitur impedimentum. *Mors presbyteralis* impedimentum infert, quando quis occidit Presbyterum. Ut tamen hoc impedimentum quis incurrat, convictus ſit occiſionis in foro externo oportet. *Pœnitentia ſolemnis* parit impedimentum, quamdiu illa durat, cum nuptias quæ lætitiam afferunt, celebrare illos non deceat qui luctui, & mœſtitiæ operam dant. *Conjugium cum moniali* eſt ultimum impedimentum, quod tum contrahitur, cum quis ſcienter virginem Deo deſponſatam ducere non veretur. Is in perpetuum jure matrimonii privatur ob injuriam irrogatam divino ſponſo Chriſto.

IV. Qui aliquo ex recenſitis impedimentis ligatus matrimonium contrahit, non privatur jure debiti petendi, niſi in voto caſtitatis, & in inceſtu; reddere tamen aſtringitur etiam his ligatus. In reliquis & petere, & reddere valet. Advertunt auctores exceptis *interdicto tempore*, *voto*, *& ſponſalibus*, cetera impedimenta obſolevisse. Quare impedimenta impedientia quæ nunc vigent, hoc exprimuntur verſu

Eccleſiæ vetitum tempus, *ſponſalia*, *votum*.

Ad hoc tamen quod attinet, conſuetudini hærendum eſt.

CAPUT III.

De poteſtate, *& cauſis diſpenſandi in his impedimentis recenſitis*.

I. QUÆST. I. *Quis poteſtatem habet diſpenſandi ab impedimentis dirimentibus?* RESP. Communis Theologorum ſententia eſt, uſu & conſuetudine accedente, ſolum Romanum Pontificem jure ordinario diſpenſare a præfatis impedimentis, excluſis Epiſcopis, & Legatis a latere.

II. QUÆST. II. *An Epiſcopi*, *urgente neceſſitate diſpenſare ab aliquo impedimento dirimente ante matrimonium contractum valeant?* RESP. Communis ſententia adfirmat, dummodo neceſſitas ſit urgens & gravis, & aditus ad Pontificem ſummum non pateat, & periculum infamiæ, vel incontinentiæ, vel alterius mali ſit in mora. Nulla expreſſa lex, nullus canon declarat Epiſcopos non poſſe in diœceſi ea peragere in his caſibus quæ æternæ ovium ſaluti neceſſaria ſunt. Ex ſola conſuetudine & uſu Pontifices ſummi in ejuſmodi impedimentis diſpenſant. Ergo ceſſat, dum talis urget neceſſitas quæ impedit diſpenſationem a Pontifice peti, & aliunde concedi ab Epiſcopo poteſt. Duo extrema in hac ſicut in ceteris declinanda ſunt: & nimia diſpenſandi facilitas abſque legitima cauſa, & nimia ſeveritas coarctandi Epiſcoporum auctoritatem, quæ natura ſua ampla eſt, & ſolum in bonum commune Eccleſiæ a Pontificibus ſummis reſtricta. Ergo quoties bonum commune poſtulat, & adiri Pontifex nequeat, periculumque ſit in mora, diſpenſare Epiſcopi valent tum ante, tum poſt matrimonium contractum.

III. QUÆST. III. *Requiritur ne quod bona fide contractum matrimonium ſit*, *ut diſpenſare ab impedimento Epiſcopus queat?* RESP. Sufficit bona fides in uno ſolo conjuge, ut communis ſententia docet. Plures etiam contendunt diſpenſare Epiſcopum poſſe, etiamſi mala fides præceſſerit in utroque. Probabilior tamen opinio requirit bonam fidem ſaltem in uno conjuge.

IV. QUÆST. IV. *A quibus impedimentis extra neceſſitatis caſum diſpenſare Epiſcopus poteſt?* RESP. Bonacina, Henriquez, Sanchez, Caſtropalaus, Salmanticenſes docent, Epiſcopos diſpenſare poſſe in impedimento ſuperveniente matrimonio ob affinitatem, cognationem ſpiritualem, votum ſimplex caſtitatis, ut conjuges ſibi invicem debitum petant, licet nulla ſit neceſſitas urgens: idque conſtare ajunt ex legitima conſuetudine.

V. Afferri ſolent multa privilegia conceſſa Mendicantibus Fratribus diſpenſandi in impedimento ſuperveniente matrimonio ob copulam habitam cum conſanguinea conjugis in primo vel ſecundo gradu, vel ob votum ſimplex caſtitatis ante matrimonium emiſſum, ut poſſint invicem reddere, & petere. Hæc omnia privilegia mihi commentitia ſunt, quia nullum reperire authenticum documentum potui, quo evincatur legitima eſſe hæc privilegia.

Digitized by Google

VI. QUÆST. V. *Peccant ne ſuperiores abſque juſta cauſa ab his impedimentis diſpenſantes?* RESP. Convenit penes omnes peccare tum concedentes, tum petentes diſpenſationem abſque cauſa. Diſputant auctores num peccatum mortale ſit, an veniale. Suarez, Bellarminus, Toletus, & alii graviores Theologi adfirmant eſſe mortale. Hæc ſententia vera eſt. Diſpenſationem ſine cauſa *crudelem diſſipationem* vocat S. Bernardus. Quis non videt leges in bonum commune Eccleſiæ latas pro arbitrio peſſumdare peccatum eſſe mortiferum? Materiæ parvitas excuſare a gravi culpa poteſt.

VII. QUÆST. VI. *Valida ne eſt hujuſmodi diſpenſatio ſine cauſa conceſſa?* RESP. Theologi communiter docent diſpenſationem inferioris in lege ſuperioris ſine cauſa nullam eſſe. Hinc inferunt, Epiſcopum in lege pontificia invalide ſine cauſa diſpenſare. Similiter Papam invalide diſpenſare in voto, in juramento, & in alia quacumque divina lege, juſta cauſa ſublata.

VIII. Aliqui docent, legiſlatorem in lege a ſe lata poſſe valide diſpenſare abſque juſta cauſa: quia, inquiunt, in propria lege Legiſlator ut dominus operatur. Ergo ſicut prodigus, inquiunt, valide transfert ſuorum bonorum dominium, tametſi prodigendo peccet; ita legiſlator valide in propria lege diſpenſat cum aliis, ſecus cum ſemetipſo. Hæc opinio mihi falſa eſt. Diſtinctio diſpenſationis reſpectu ſui, & aliorum mihi commentitia videtur. Lex quæque in bonum commune lata eſt. Lege naturali, & divina legiſlator obſtringitur bonum commune promovere tam reſpectu ſui, quam ſubditorum. Legiſlatores *directive*, ſubditi *coactive* ſubjecti legibus ſunt. Ergo qua ratione recentiores iſti adfirmant invalide ſecum, eadem adfirmare debent invalide cum aliis diſpenſare.

IX. QUÆST. VII. *Quænam ſunt juſtæ diſpenſationis cauſæ?* RESP. Plures aſſignantur. 1. eſt ablatio litium, ſcandalorum, rixarum, & bonum pacis. 2. ſi in oppido in quo mulier degit, commode parem non inveniat cui nubat. 3. defectus dotis, quando puella inveniat conſanguineum qui abſque dote illam deſponſet. 4. conſervatio divitiarum in eadem familia. 5. inſtauratio matrimonii bona fide contracti. 6. poſtulatio Regum, & magnorum Principum. 7. excellentia meritorum erga Eccleſiam. 8. ſubminiſtratio pecuniæ in ſubſidium Eccleſiæ.

X. An omnes iſtæ cauſæ legitimæ ſint, illi judicent quorum intereſt: ultima ſane mihi non probatur, de qua P. VIVA *q.* 6. *a.* 2. *n.* 4. ait: *Notat tamen Sanchez, quod petens ſine cauſa diſpenſationes matrimoniales exhibendo copioſam eleemoſynam, non peccet, ſicuti nec qui ſine cauſa iis petitis utitur. Ratio, quia quamvis ſine cauſa petantur, non conceduntur tamen ſine cauſa.* Næ hæc robuſta ratio? Non conceduntur ſine cauſa, quia conceduntur propter pecuniam. Quæ non blaterabunt Lutherani, & Proteſtantes talia legentes? An non effutient leges iſtas eſſe crumeniſecas? At iſtorum calumniam labefactamus Tridentinam Synodum opponentes, quæ ſtatuit diſpenſationes 1. *raro*. 2. *ex cauſa*. 3. GRATIS concedendas eſſe. Nec refert quod aliqui minus recte leges interpretentur.

XI. Quando tempore diſpenſationis extabat cauſa, etiamſi poſtea ceſſet, conſiſtit diſpenſatio: quia continuo ac diſpenſatio valida conceſſa eſt, aufertur impedimentum. Secus dicendum eſt de diſpenſatione ab iis quæ habent tractum ſucceſſivum. Obtinuiſti diſpenſationem ob debilitatem a jejunio; ceſſante debilitate ceſſat diſpenſatio.

XII. QUÆST. VIII. *Quid ſit diſpenſatio ſubreptitia?* RESP. Jam ſupra dictum eſt, illam eſſe quæ aut ob falſitatem expreſſam, aut ob veritatem occultatam conceditur. Si plura cupis, lege *Tom.* 10. *l.* 2. *diſſ.* 3. *c.* 5.

DISSERTATIO III.

De obligatione, & peccatis ſponſorum, & conjugum.

CAPUT I.

De fine ſponſalium, obligatione, & peccatis ſponſorum.

I. QUÆST. I. *Quis ſit ſponſalium finis?* RESP. Ideo ab Eccleſia inſtituta ſponſalia ſunt, ut fideles ad magnum matrimonii ſacramentum virtutibus, & ſanctimonia ornati accedant. Sunt enim ad hoc ſacramentum ſponſalia, quod catechumenatus ad Baptiſmum, tonſura clericalis ad Ordines, novitiatus Religioſorum ad ſolemnem monaſticam profeſſionem, ut in *Suppl. q.* 43. *a.* 1. *ad* 6. docet Angelicus inquiens: *A prima ſponſione dicuntur ſponſalia proprie, quæ ſunt quædam ſacramentalia, ſicut exorciſmus Baptiſmi*. Præcipue ad hæc tria ſacramen-

Digitized by Google

menta rite ſuſcipienda Eccleſia virtutum exercitio diſponendos, præparandoſque fideles ſtatuit: quia in horum ſuſceptione novum vitæ genus amplectuntur, novumque ſtatum profitentur. Quomodo autem novi ſtatus onera, officia, munia, ut decet, & expedit tum familiis, tum reipublicæ, nedum privatæ felicitati, ſuſtinebunt, niſi optime morati, imbuti, probatique ad illum accedant? Quemadmodum igitur qui religionem monaſticam profeſſuri ſunt, ſub experrecti magiſtri cura & vigilantia conſtituuntur candidati, ut quæ profiteri debent apprime perdiſcant; ita ſponſi ſub proprii Parochi magiſterio tyrocinium ſtatus conjugalis exercere debent, ut ad tantum ſacramentum celebrandum ſeſe præparent, atque ad ea quæ heinc conſequuntur onera ſuſtinenda bene affecti diſponantur.

II. QUÆST. II. *Quæ ſint Parochorum munia in ſponſorum inſtructione?* RESP. Primum omnium inſtruere juvenes & puellas Parochus debet, ne ſponſalia tumultuarie, & repente contrahant, neque in tabernis, locisque profanis, non poſt compotationes, ludrica ſpectacula, choreas; ſed præmittant ſerias conſiderationes, & coram teſtibus, præſertim parentibus, ſingulari pietatis affectu præparati ad ritum hunc ſacramentalem celebrandum accedant. Sponſorum in chriſtiana religione peritiam Parochus exploret, utrum ea calleant quæ ut Chriſtiani ignorare ſine peccato nequeunt. Præter vero ea quæ Chriſtianos ſcire convenit, in iis erudiantur oportet quæ ſtatum conjugalem ſpectant. Monendi graviter ſunt ne ſub eodem tecto habitent, ne mutuus & flagrans amor ex nimia propinquitate & familiaritate erumpat in flammas impuras.

III. Eos inſtruat ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine ſponſalia, & matrimonia celebrari conſueviſſe per fidelium preces, & Eccleſiæ benedictionem, ut moleſtam carnis tribulationem, quæ ſociare matrimonia ſolet, perferre chriſtiana fortitudine maritati queant. Tertullianus *Lib. 2. ad uxor. c. 8.* hæc docet: *Unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater ratum habet? Nam nec in terris filii ſine conſenſu patrum recte & jure nubunt.*

IV. Ut veram Chriſtianorum imaginem imprimere ſponſorum animis Parochus valeat, illis primum ſerio meditandum proponat increatæ Sapientiæ ordinem, quo Deus propagare animas illas voluit quæ damnatorum ſpirituum ſedes occupaturæ ſunt. Propagationem hanc carnalem ſimul & ſpiritualem, ſeu divina gratia ſecundatam eſſe voluit. Heinc eſt quod perſonæ huic generationi deſtinatæ primum ſponſalia, quæ ſunt quidam ſacramentalis ritus, inquit S. Thomas, contrahunt, & peracto chriſtianarum virtutum tyrocinio, magnum matrimonii ſacramentum ſuſcipiunt, quo illorum animæ Redemptoris gratia ſanctificantur ad ſobolem procreandam. Felicia, ait Tertullianus, matrimonia quæ Eccleſia conciliat, ſeu quæ fiunt in ſpiritu Eccleſiæ, & propter fines a Deo præſtitutos. Subdit Tertullianus, matrimonia oblatione confirmari, cum nempe ab Eccleſiæ præpoſitis inter Miſſarum ſolemnia, & communes fidelium preces cæleſti benedictione ſignantur ſponſi. Quemadmodum ad cetera ſacramenta rite ſuſcipienda præcedunt ſacramentalia, ut aqua luſtralis, eulogiæ, & interiores animi virtutes; ſic ſponſalia ſunt, ut ex D. Thoma, & Tertulliano vidimus, quædam ſacramentalia, quibus matrimonii candidati obſignati in eis præſertim exercere ſe virtutibus debent quæ ad fœdus conjugale integrum, intaminatumque cuſtodiendum ducunt. Et eo major ac diligentior ſit ſponſorum præparatio oportet, quo non ſibi tantum, ſed aliis quoque inſervire ſponſi debent. Sunt quippe conjugati perſonæ publicæ, ad præparandam conſervandamque chriſtianam rempublicam, Dei populum multiplicandum, & paradiſum implendum electæ. Hac & ſponſalia, & matrimonia divina inſtitutione ſpectant.

V. Virgo, contractis ſponſalibus, velanda eſt, inquit Tertullianus, ideſt hominum, & præſertim ſponſi oculis, colloquiis, & familiaritati ſe ſubducere debet, ne virginitatis flos ſordes contrahat, & reciproca libidine divinam maledictionem loco cæleſtis benedictionis ſibi concilient. Caſte, modeſte, & pudice ſe gerant deſponſatæ, ut amorem, non carnalem, ſed divinum in ſponſis ſuis accendant. *Deſponſatæ quidem habent exemplum* (inquit Tertullianus lib. de velan. virg. c. 11.) *Rebeccæ, quæ cum ad ſponſum ignotum adhuc ignota perduceretur, ſimul ipſum cognovit eſſe, quem de longinquo proſpexerat, non ſuſtinuit dexteræ colluctationem, nec oſculi congreſſionem, nec ſalutationis communicationem; ſed confeſſa, quod ſenſerat, ideſt ſpiritu nuptam, negavit virginem velata. O mulierem jam de Chriſti diſciplina!*

na! Oſtendit enim etiam nuptias de aſpectu, & animo fieri, quemadmodum ſtuprum. Quid quod non Rebeccæ modo, verum etiam ethnicarum ſponſarum exemplum chriſtianis ſponſis opponit Tertullianus? Exterioris apparatus vanitatem, & nuptarum mulierum pompas carpit. Exprobrat chriſtianis ſponſis vel ipſa naturæ jura proſcindere, & pudorem ipſum a natura inſitum, quemque ethnicæ ſponſæ cuſtodiunt, a chriſtianis dedecorari. *At quin etiam* (pergit ibi Tertullianus) *apud ethnicos velatæ ad virum ducuntur.... A nobis nec naturalia ſervantur, quaſi alius ſit Deus naturæ quam noſter.* Et rurſus *cap.* 17. clamat contra ſponſarum exquiſitiorem cultum, ſuperſtitioſumque ornatum: *Vertunt capillum, & acu laſciviore comam ſibi inſerunt, crinibus a fronte diviſis apertam profeſſæ mulieritatem. Tum & conſilium formæ a ſpeculo petunt, & faciem moroſiore lavacro macerant, forſitan & aliquo eam medicamine interpolant, pallium extrinſecus jactant, calceum ſtipant multiformem.... Quid ſingula perſequor? Sola autem manifeſta paratura totam circumferunt mulieritatem.* Seceſſionem ab hominum conſortio deſponſatis virginibus præſcribit *ibidem c.* 14. & 15. Tertullianus. Profligari pudoris monſtroſos abortus exponit, & mala quæ ſtudium placendi hominibus parit, ſigillatim deſcribit. *Ipſa concupiſcentia non latendi non eſt pudica: patitur aliquid quod virginis non ſit, ſtudium placendi utique viris. Quantum velis bona mente conetur, neceſſe eſt publicatione ſui periclitetur, dum percutitur oculis incertis, & multis, dum digitis demonſtrantium titillatur, dum nimium amatur, dum inter amplexus, & oſcula aſſidua concaleſcit. Sic frons duratur, ſic pudor teritur, ſic ſolvitur, ſic diſcitur aliter jam placere deſiderare. Sed enim vera, & tota, & pura virginitas nihil magis timet quam ſemetipſam: etiam feminarum oculos pati non vult: alios ipſa oculos habet. Confugit ad velamen capitis, quaſi ad galeam, quaſi ad clypeum, qui bonum ſuum protegat adverſus ictus tentationum, adverſus jacula ſcandalorum, adverſus ſuſpiciones, & ſuſurros, & æmulationem, ipſum quoque livorem.*

VI. Hæc jam obſoleviſſe, & contrario uſu antiquata, reponent nonnulli, qui videntes oppoſitam corruptelam uſquequaque graſſantem haud poſſe coerceri intra præſcripta & a natura, & a Scripturis pudoris & chriſtianæ modeſtiæ confinia; Scripturarum teſtimonia, & Patrum doctrinam, immo ipſa naturæ jura aptanda & accommodanda quoquomodo hodiernis moribus opinantur. Sed veritatis zelo ſuccenſus Tertullianus *c.* 16. hoc pacto detonat. *In his conſiſtit defenſio noſtræ opinionis ſecundum Scripturam, ſecundum naturam, ſecundum diſciplinam. Scriptura legem condit, natura conteſtatur, diſciplina exigit. Cui ex his conſuetudo opinionis prodeſt, vel qui diverſæ ſententiæ color eſt? Dei eſt Scriptura, Dei eſt natura, Dei eſt diſciplina. Quidquid contrarium eſt iſtis, Dei non eſt. Si Scriptura incerta eſt, natura manifeſta eſt. Et de ejus teſtimonio Scriptura incerta non poteſt eſſe. Si de natura dubitatur, diſciplina, quid Deo magis ratum ſit, oſtendit. Nihil eſt illi carius humilitate, nihil acceptius modeſtia, nihil peroſius gloria, & ſtudio hominibus placendi. Illud itaque ſit tibi & Scriptura, & natura, & diſciplina, quod ratum Deo inveneris, ſicut juberis omnia examinare, & meliora quæque ſectari.*

VII. Hæc, quantumvis paululum prolixiora, reſcribere ex Tertulliano volui, (& ne ſimilia ex Patribus ferme omnibus tranſcribam, ſolius brevitatis ſtudiom impedit) ut veram & antiquam ſponſarum & ſponſorum diſciplinam inculcandam hodiernis ſponſis præſentem habeant Parochi. Altius iſti clamare debent. Si diſciplina, ſi mores mutati ſunt, numquid Scripturæ ſanctæ? numquid divinæ leges mutatæ ſunt? numquid mutata natura eſt? numquid minus ad malum prona? numquid minus libidinoſa, minus fragilis, minus lubrica? Immo ardentior, impudentior, luxurioſior facta eſt uſu & conſuetudine, inquis. Fortioribus ergo repagulis coercenda, efficacioribus remediis ſananda, acriori ſtudio cuſtodienda. Hæc, inquam, inculcare Parochi, hæc exaggerare debent propter electos, & ut reprobi nullam habeant excuſationem. Ex Patribus, ex Ritualibus, & ex ipſis Scripturis ſanctis documenta tradenda ſponſis hauriant.

VIII. Imbuant præterea Parochi ſponſos propriæ curæ ſubjectos, doceantque graviſſima onera quæ ſtatum conjugalem comitantur, amorem illum conſtantem & reciprocum quo ſe, ſive infirmos, ſive ſanos, proſequi; patientiam robuſtam, qua mutuas infirmitates, defectus, exceſſus tolerare debent. Onus graviſſimum educandæ ſobolis, regendæ familiæ, & omnia in Dei gloriam dirigendi ſedulo explicabunt. Moneant gravioribus verbis ut ſi aliqua peccandi conſuetudine alteruter irretitus ſit, ſtatim eradicare illam ſtudeant, ne aut abſolutio illis tum denegetur cum celebrandæ ſunt nuptiæ,

aut

Digitized by Google

aut ſacrilege ſacramentum matrimonii perficiant; & novi ſtatus fundamenta ſacrilegiis & flagitiis jaciant, unde poſtea innumera mala, diſſidia, odia, & rixæ inteſtinæ manent. Diligenter eos inſtruant ut amore chriſtiano & divino ſeſe diligere diſcant: quia ſi id egerint, integro vitæ decurſu eadem flamma ardebunt; contra, ſi ab amore impudico & venereo, ſi ab amplexibus, oſculis, & tactibus obſcænis orſa duxerint, & in hac, & in futura vita pice, & ſulphure exurentur. Voluptates carnales ſitim non extinguunt, ſed irritant, & augent. Vehementi deſiderio concupiſcuntur divitiæ ab avaris, puellæ ab impudicis; at poſſeſſæ ſtatim vileſcunt. Redacta ſponſa in ſponſi poteſtatem & uſum, paucis poſt diebus faſtidio illi eſt & tædio, niſi divinus amor vinculum firmet conjugale. Cur communiter matrimonia non ſunt amoris reciproci fœdera, non mutuæ benevolentiæ & tranquillitatis nexus, ſed diſcordiarum, odiorum, & ærumnarum occaſiones? Quia impotens libido, obſcæna flagitia, & ſcelerum catena, non Chriſti ſacramentum corpora conjunxit: ligavit non in Domino, ſed in luto luxuriæ, non ſecus ac equos & mulos, quemadmodum *Tob.* vi. dicitur. *Qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe, & a ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem dæmon ſuper eos. Tu autem . . . . accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris.*

IX. Plura legere Parochus poterit ſaluberrima documenta tum in Scripturis ſanctis, tum in virtualibus libris, ſponſis explicanda, alia ex altari, alia in tribunali pœnitentiæ. Hortari enim debet ſponſos ut divina ſacramenta frequentent, quorum gratia & inardeſcentem libidinem comprimere, & animos virtutum officiis ornatos præparare ad ſacramentale fœdus ſtringendum valeant. In confeſſione verbis graviſſimis inſtruet, qua caſtimonia, quo pudore, & honeſtate exercere matrimonium debeant. Sermonem temperabit pro ſponſorum diverſo acumine & cognitione. Si prudens Parochus fuerit, omnia quæ ad chriſtianam inſtructionem neceſſaria fuerint, manifeſtare poterit, quin verbum pronuntiet minus pudicum & caſtum. Imbuet illos, ea tantum permiſſa conjugatis eſſe quæ generandis in Chriſto filiis conducunt, iis omnibus rejectis quæ pudor a natura inſitus abhorret. Si bene morati ſponſi fuerint, brevis de matrimonii uſu inſtructio, ſemper intra, numquam extra confeſſionem facienda, ſufficiet. Quare in id incumbere Parochus in primis debet, ut in ſancto Dei timore educet exerceatque puellas, & juvenes, & caſtos, pudicos, Deique progeniem propagantes efficiet conjugatos.

CAPUT II.

Plures opiniones de peccatis ſponſorum reſolvuntur.

I. Audiſti chriſtiane lector ſanctam ſponſorum diſciplinam ex divinis Scripturis, & Patribus hauſtam. Plurium opiniones reſcribere cogor, ut lectoribus minus peritis ſuccurram, eoſque moneam ut ab eiſdem abſtineant, quæ illis ipſis falſæ apparebunt. Non modo inſtruendi, ſed etiam dedocendi lectores ſunt.

II. Quæst. i. *An ſponſi peccent mortaliter delectando ſe moroſe de copula futura?* Resp. Diſtinguunt aliqui delectationem de copula cogitata ut præſenti, & cogitata ut futura. Ne illis imponere videar, en quæ ex aliis ſcribit P. Sporer *p.* 4. *c.* 2. *ſec.* 1. *n.* 428. „ Aliud eſt conſenſus, & complacentia in „ copulam cogitatam ut futuram, & dele„ ctationem veneream ex tali copula futu„ ra aliquando conſecuturam; quod ſponſis „ illicitum non eſt. Cum enim ex ipſis „ ſponſalibus contractis, velut jure inchoa„ to, talis copula, & delectatio ſit ali„ quando futura, non debent de ea contri„ ſtari, vel eam averſari, ſed licite in „ eam conſentire, complacere, vel gaude„ re de ea poſſunt; cum nihil aliud ſit „ quam gaudere de ſpe boni futuri, quæ „ ſpes præſens & licita eſt. Ita cum pluri„ mis Sanchez, Diana &c. “

III. Animadvertere debuerant iſti, mentem humanam effingere utique poſſe has metaphyſicas præciſiones. Verum concupiſcentia non præſcindit, ſed fertur & volutatur in venereo luto, ſicut reipſa eſt. Propterea hæc complacentia æque mortifera in ſponſis eſt ac in ceteris hominibus.

IV. Quæst. ii. *Liciti ne ſunt tactus, oſcula, & amplexus inter ſponſos?* Resp. P. Thomas Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 2. *n.* 5. hæc docet. „ Secundum communem ſententiam li„ citi ſunt amplexus, & oſcula inter ſpon„ ſos de futuro, eo quod ſponſalia ſunt initium

„ tium quoddam matrimonii ; ac proinde „ concedunt jus utendi *voluptate præambula* „ *matrimoniali*. Ergo per ſponſalia acquiri„ tur jus in corpus, alias nullus illius uſus „ concederetur; & conſequenter violans hoc „ jus per fornicationem, reus erit, ultra „ fornicationem, injuſtitiæ admiſſæ neceſ„ ſario apeciendæ in confeſſione. Et hæc „ ſententia eſt valde probabilis. “

V. Diſtinguunt igitur iſti duplicem voluptatem carnalem: alteram *præambulam*, quæ licita ſponſis eſt; alteram *conſummatam*, quæ maritatis convenit. Rationem produnt. Sponſalia ſunt initium matrimonii. *Ergo per ſponſalia acquiritur jus inchoatum in corpus: alias nullus illius uſus concederetur*. Ergo concedenda eſt ſponſis *voluptas præambula*. Hæc doctrina communis eſt, inquit P. Sanchez, inter recentiores. Eamdem docent Salmanticenſes *tr. 9. c. 15. pun. 6. n. 91.*, ubi inquiunt: *Sicut ſponſalia ſunt inter eos inchoatio quædam matrimonii; ſic etiam liciti ſunt in illo ſtatu actus qui quodammodo ſunt copulæ inchoatio*, & *initium*. *Sanchez* &c.

VI. P. Thomas Tamburinus *lib. 7. c. 3. n. 61. pag. 193.* ait: „ Sponſis de futuro „ valde probabiliter ſine peccato licent quæ„ dam amoris ſigna, qualia ſunt oſcula, „ tactus, aſpectuſque pudici, ac locutiones „ amatoriæ, *etiam propter delectationem in* „ *illis reſidentem*, ſed ſine periculo pollu„ tionis, vel conſenſus in illam, vel in „ copulam: at nullo modo impudici. Ita „ Thomas Sanchez .... *Unam excuſatio*„ *nem invenio in ſponſo eas actiones pudicas* „ *exercente cum pollutionis periculo prævíſo*, „ *ſed non intento*, & *ſine periculo conſenſus* „ *in illam*. *Nam ſi in occaſione eſſet ut* INURBANUS *haberetur*, *ſi ab illis abſtineret*, „ *poſſet eas uſurpare*, *quia jam adeſt rationa*„ *bilis excuſatio*.

VII. Hæc doctrina lutulentior eſt præcedenti. Tertulliani verbis opus eſſet adverſus tam inaudita paradoxa. Etiam cum pollutionis prævíſione exercere oſcula, tactus, & amplexus mutuos ſponſi valent? Confeſſarios, & lectores omnes monemus ut ab his laxis opinionibus ſibi caveant. Evincant adverſarii hæc commenta non adverſari evangelicæ caſtitati, & tunc victoriam aſſequentur. Etiam cum pollutionis prævíſione exercere oſcula, tactus, & amplexus mutuos ſponſi valent, ne alter inurbanus habeatur?

VIII. Impudicam Tamburini doctrinam tranſcribit P. Sporer *n.* 430., & P. Claudius La-Croix *lib. 6. p. 3. q. 22. n.* 151. omnia recenſita paradoxa tranſcribit, quin ea improbet, ſed ſuo probabiliſtico more omnia lectorum arbitrio ſubjicit; inclinare ſe tamen oſtendit in contrarias ſententias ut *probabiliores*: ſed quid refert, ſi aliæ ſint probabiles?

IX. P. Georgius Gobat *tr. 10. n.* 672. hæc ſcribit. „ Sanchez *loc. cit. n.* 49. uti„ tur quidem nomine delectationis *ſenſiti*„ *væ*; ſed per hanc certo intelligit *vene*„ *ream*, ut patet ex *n.* 5. ... Fateor ta„ men non raro fieri ut Confeſſarius *coga*„ *tur* in praxi ſupponere ſententiam *San*„ *chezii*, niſi velit tales ſponſos dimittere „ *ſine abſolutione*, *utpote quibus ægre perſua*„ *debit aut illos amplexus*, *oſcula* &c. *eſſe* „ *mortalia*, *aut ut agnoſcentes eſſe mortalia* „ *forment propoſitum ſe emendandi*. “

X. Dilemma P. Gobat mirificum eſt. Aut difficile ſuadebit Confeſſarius ejuſmodi oſcula, amplexus, & tactus cum *delectatione venerea* exercitos eſſe peccata mortifera; aut ſi ſponſi agnoſcent eſſe mortalia, difficile *formabunt propoſitum ſe emendandi*. Ergo aut dimittendi eſſent *ſine abſolutione*; aut adhibenda eſt *ſententia Sanchezii*. Non primum: ergo ſecundum: ad hoc enim *cogitur* Confeſſarius ut admittat ſententiam P. Sanchez, niſi velit *tales ſponſos dimittere ſine abſolutione*, & frequentiam Eccleſiarum diminuere. Sed tales ſponſi ex tactibus, oſculis, & amplexibus capiunt *delectationem veneream*, & ſecundum Tamburinum interdum cum *prævíſione pollutionis*. At hæc delectatio, reponit Sanchez, eſt *copulæ inchoatio*, & *in omnibus ſolutis eſſet culpa mortalis*. Advertendum tamen ſubdit *loc. cit.* P. Gobat, quod ſponſalia ſint abſoluta: ſi enim ſponſalia eſſent conditione ſuſpenſa, doctrina P. Sanchez non eſſet admittenda. *Nullo autem modo eſt hæc doctrina practicanda cum ſponſis qui contraxerunt ſponſalia ſub conditione*.

XI. Nihil ego repono contra hæc paradoxa lugenda potius quam refellenda. Confeſſarii ipſi recenſitas opiniones conferant cum SS. Patrum doctrina, quam ſuperiori capite indicavi, cum Evangelio Chriſti, deinde ipſi judices ſedeant.

CA-

CAPUT III.

De peccatis conjugum in contrahendo matrimonio: & de obligatione eorumdem in mutua debiti redditione.

I. PEccant mortaliter conjuges, ſi ficte contrahant, ſi cum aliquo impedimento ſive dirimente, ſive impediente cognito nuptias ſacras celebrent. Præterea peccant, ſi cum conſcientia peccati mortalis ad hoc ſacramentum accedant. Hoc enim vivorum ſacramentum eſt. Ergo ſacrilegium perpetrant qui peccato mortali contaminati ad illud accedunt.

II. Peccant quoque plus & minus qui paganorum more ſacram nuptiarum ſolemnitatem nimio & immodeſto luxu, & ſatanæ immoderatis pompis profanant. Plures rituales libri lecti nuptialis ſacram benedictionem præſcribunt. At numquid inter rediviva ethnicorum ſpectra ſacri Eccleſiæ ritus exercendi ſunt? Percurrito paganorum ſive vetuſtas, ſive recentes hiſtorias, mores, & conſuetudines. Inquire num profanior luxus, num immoderatiores pompæ, num ſolutiores choreæ, num obſcœniora cantica, num intemperantiora convivia, num impudentiora tripudia tempore nuptiarum graſſarentur apud paganos, infideles, hæreticos, an apud non paucos catholicos, qui nuptias ſacras, ut magnum ſacramentum, portendens unionem Chriſti cum Eccleſia venerantur, quique ſolemni ritu in Baptiſmate mundi pompis renuntiarunt? Quis non commoveri ſe ſentiat, dum tam profana paganorum præſtigia ſacratioribus ritibus conſociari videt?

III. Quæst. I. *Quanta eſt conjugum obligatio ad officium uxorium ſolvendum?* Resp. Celebrato matrimonio plura heinc onera conſequuntur, quorum primum ipſos conjuges ſpectat, atque in mutua conjunctione ſitum eſt. Nemo conjugum abſolute obſtringitur petere, ſed reddere tenetur. Maritus uxori etiam tacite ſignis petenti reddere aſtringitur, & mulier viro. Vi enim contractus matrimonialis ad hanc reciprocam ſolutionem graviter obſtringuntur, & qui illam infringunt, graviter delinquunt.

IV. Quæst. II. *Quæ cauſæ excuſant ab officio uxorio reddendo?* Resp. Plures. 1. Periculum vitæ, aut gravis infirmitatis; leve tamen incommodum non ſufficit. Uxores ſæpe levia ſuſtinent incommoda, nec propterea ab hoc ſolvendo liberæ ſunt. Prudentia tamen Confeſſarii opus eſt, quia præfigi regula generalis nequit. 2. Si qui petit morbo gallico infectus ſit, aut lepra, ſi tamen ex concubitu grave immineat periculum propriæ infectionis: ſi enim periculum lepræ capiendæ abſit, ſolvendum debitum eſt. 3. Si alter conjux petens ſit adulter. 4. Nimis frequens petitio excuſat a debito reddendo.

V. Multiplicatio prolis non eſt juſta cauſa debiti negandi. Mulier quæ experta eſt ſe proprios filios mortuos parere, non propterea peccat petenti reddendo debitum: & ſi ipſa periculo incontinentiæ obnoxia ſit, petere etiam poteſt, fidens divinæ providentiæ, quæ ſuccurrere non ceſſabit iis qui ſancte matrimonium exercent.

VI. Peccat conjux qui mediis illicitis ſe inhabilem reddit ad debitum ſolvendum; ut ſi ſe polluat, ſi ad alias mulieres accedat, ultra hæc crimina injuſtitiam perpetrat contra conjugem innocentem: immo neque nimia auſteritate voluntaria ſe ita extenuare licite valent, ut inhabiles fiant ad debitum reddendum. Verum hoc rariſſime accidit. A moderatis tamen pietatis exercitiis, a jejuniis præſcriptis ab Eccleſia non debet ſe conjux abſtinere, ut toroſior & vegetior fiat ad reddendum debitum; immo jejuniorum tempore continentiam conjuges ſervare deberent, licet rigoroſe non teneantur.

VII. Conjux occultus adulter petere poteſt ſine peccato non tamquam rem debitam ex juſtitia, ſed ex benevolentia concedendam: quia pœnam ante ſententiam judicis ſubire non tenetur. Conjux innocens petere debitum poteſt ab altero conjuge qui ob impedimentum affinitatis contractæ ex fornicatione patrata poſt matrimonium amiſit jus petendi. Si licite petit, potiori jure reddere valet. Conjux voto caſtitatis ligatus nequit alteri petenti reddere, ſi huic deſit jus petendi; contra ſi jus adſit, reddere aſtringitur. Quando conjux illicite petit, quia eſt voto caſtitatis aſtrictus, tum alter reddere poteſt, ſi compars averti nequeat, quia votum non adimit jus petendi ex legitimo matrimonio ortum, ſed ſolum efficit ut illicite petat. Neque heinc ſequitur reddentem alterius peccati participem fieri. Conjux enim reddens dat operam rei licitæ, non alterius peccato, ſicut qui neceſſitate gravi preſſus mutuum petit ab uſurario. Alii, & forte conſultius, docent, ut com-

Digitized by Google

compars quæ non vovit, petat, dum prævidet a vovente petendum.

VIII. QUÆST. III. *Quomodo ex impedimento affinitatis, aut cognationis ſpiritualis impediantur conjuges a debiti petitione?* RESP. Duo impedimenta præter votum ſupervenire matrimonio ſolent. Unum ex affinitate contracta ob fornicationem cum conſanguineis conjugis; alterum ex cognatione ſpirituali, ut ſi alter filium communem extra neceſſitatis caſum aut ex ſacro fonte ſuſciperet, vel in confirmatione teneret; quo in caſu graviter peccaret, & privaretur jure petendi debitum. Qui vero inceſtum committit in primo, aut in ſecundo gradu cum conſanguinea alterius conjugis, privatur jure petendi, ſed reddere obſtringitur, ut dixi. Diſputant auctores de conjuge conſentiente, aut conſilium præbente ad patrandum inceſtum, an tunc uterque privetur jure petendi: & argumenta pro utraque opinione talia ſunt, ut rem dubiam efficiant. Petitio enim debiti innocenti dumtaxat conceditur. Conſentiens in inceſtum alterius reus eſt. Ideo pro conſcientiæ ſecuritate petenda diſpenſatio eſt. Conjux qui peccaret cum ſui, & non conjugis conſanguinea, gravius ſcelus patraret; at non amitteret jus petendi debitum, quia non contraheret affinitatem. Contra ſi ambo conjuges inceſtum patrarent cum conſanguinea alterius, ambo jure petendi, & reddendi privarentur: idcirco ſeparandi eſſent, donec diſpenſationem obtinerent. Conjux coacta per metum a conſanguineo viri ad inceſtum, niſi coactio talis eſſet quæ excuſaret a peccato, quæ vix ac ne vix quidem accidit, privaretur jure petendi debiti. Si conjux peccat cum conſanguinea alterius, & laboret ignorantia facti, nempe eſſe conſanguineam conjugis, communiter auctores docent non privari jure petendi debiti; ſi vero ſcit eſſe conſanguineam, licet ignoret pœnam privationis juris debiti petendi, nihilominus privatur jure petendi.

IX. QUÆST. IV. *Qui certus eſt matrimonium eſſe irritum, poteſt ne debitum reddere conjugi petenti, & ignoranti matrimonium eſſe irritum, ut evitet infamiam, aut grave damnum?* RESP. Communis ſententia docet conjugem certo ſcientem impedimentum irritans matrimonium, nullo modo reddere poſſe, etiamſi mortis periculum immineat, aut cenſuris compellatur. Ratio evidens, quia hoc in caſu copula eſſet fornicaria. Ergo nullo modo eſt committenda ob quodcumque malum, ſive mortem, ſive infamiam. Quæ opponuntur, nullius ſunt momenti. Judex eccleſiaſticus ex ignorantia invincibili judicans matrimonium validum, cenſuris compellit ad matrimonium ſervandum, & propterea non diſpenſat. Si judex diſpenſet, quando poteſt, ceſſat omnis quæſtio.

X. QUÆST. V. *An Confeſſarius certo ſciens matrimonium eſſe nullum teneatur monere conjugem pœnitentem ignorantia invincibili credentem eſſe validum?* RESP. Si mulier laboret ignorantia invincibili, omnes fatentur monendam. Similiter ſi ignorantia juris & facti ſit invincibilis, & Confeſſarios prævideat profuturam ſuam monitionem, omnes fatentur debere illam monere pœnitentem. Contra ſi Confeſſarius prævideat monitionem ſuam non profuturam, tunc *imprudentiſſime ſe gereret* Confeſſarius, ſi admoneret, inquiunt Salmanticenſes cum pluribus.

XI. Supra *Tom.* 1. jam profligavi has opiniones, quæ mihi falſæ ſunt. Paucis nunc rem perſtringo. Omnes jure divino tenentur ſcire veritates quæ ad proprium ſtatum attinent, eaſque inquirere, & addiſcere, ut omnes Theologi cum S. Thoma docent. Impedimentorum dirimentium matrimonia veritas eſt cujus notitia ad conjugatos magnopere attinet. Ergo conjugati toties violant hoc divinum mandatum inquirendæ veritatis attinentis ad proprium ſtatum, quoties tali ſunt diſpoſitione affecti ut vel negligant, vel nolint eam ſcire. Conjugati laborantes ignorantia invincibili juris, & facti talis impedimenti dirimentis matrimonium, in hac prævidentur diſpoſitione qua nolint hanc ignorantiam expellere, & veritatem addiſcere. Ergo violatores, & contemptores ſunt divini mandati inquirendæ veritatis. Ergo illorum ignorantia eſt vincibilis, cum ſuperari ab ipſis poſſit, media monitione Confeſſarii. Si vincibilis ignorantia; ergo juxta omnes monendi pœnitentes ſunt. Patet ne ad effugium rima? Cur Confeſſarius ſilet? Quia prævidet a conjuge pœnitente non ſuſcipiendam veritatem, ſi eam manifeſtet. Hæc tota ſilendi ratio. Falleris. Sunt infamia, ſcandala, mors, vel alia graviſſima mala oritura, quæ ſilentium præſcribunt. Ineptis. Hæc abſurda ſilentium non imponunt, ſi ignorantia ſit vincibilis, ut omnes fatentur. Atqui in noſtro caſu ignorantia, quæ alioquin invincibilis erat, fit vincibilis illo ipſo momento quo conjuges prævidentur non ſuſcepturi notitiam veritatis a Confeſſario manifeſtanda. Externa mala

quæ

Digitized by Google

quæ timentur, honeſtare nullo modo valent Confeſſarii ſilentium. Ergo pœnitentes indiſpoſiti ſunt ad hoc ſacramentum.

XII. Reſpondent adverſarii, eſſe tales pœnitentes diſpoſitos, ſicuti ſunt illi qui non ſunt ita animo comparati ad abſtinendum a peccatis, ſi lento igne eſſent torquendi: & tamen imprudentia eſſet talia illis proponere, & eorum imbecillitatem in diſcrimen adducere. Exemplum ineptiſſimum. Imprudentiſſimum & ego reputarem Confeſſarium qui ſimiles hypotheſes, & atrociſſima, tyrannorum tormenta proponeret. Sed cur? quia hic & nunc non urget ſubeundi martyrii præceptum. Et ut proprio mucrone adverſarios confodiam, finge paratum ignem, tyrannumque pro tribunali ſedere, atque mortem decernere huic Chriſtiano omnia hæc ignoranti. Numquid ſi confiteatur, monendus non eſt imminentis ſupplicii? Numquid non animandus, non erigendus ad ſubeundum lentum ignem? Numquid ſilendum? Tunc ergo ſolum imprudens Confeſſarius eſſet, quando nulla occurrente martyrii occaſione, nulla adeſſet imbecillitatem pœnitentis tentandi cauſa. In noſtro caſu urget præceptum non fornicandi in matrimonio nullo. Et gratia divina adeſt, qua ſervari præceptum poteſt. Adverſarii docent, Deum impertiri gratiam ſuam vel ipſis obcæcatis, & obduratis. Et nunc vel ipſis ſuis pœnitentibus juſtis ſacramenta ſuſcipientibus illuminationis gratiam, qua amplectantur veritatem, concedendam deſperant? Invehuntur illi, & merito contra Janſenium ajentem, deeſſe juſtis gratiam qua illis poſſibilia præcepta fiant: & illi frequenter impoſſibilia aſſerunt præcepta divina ratione ignorantiæ invincibilis, negantque gratiam adeſſe qua poſſibilia fiant vel ipſis ſacramenta frequentantibus? Si enim adſit gratia, qua ſuperari ignorantia poſſit, hæc vincibilis, non invincibilis eſt.

XIII. Teſtimonia Innocentii III., & S. Auguſtini *Tom. 2. Appar. diſs. 1. c. 4.* fuſo calamo palam feci inepte obtrudi ab adverſariis, ſicut & præceptum correctionis fraternæ. Vide etiam ſupra *Tom. 1. lib. 2. diſs. 1. c. 2. n. 21.* Sententia Salmanticenſium, Sanchez, & aliorum, qui docent, Confeſſarium neque ante matrimonium debere conjuges impedimenti admonere, ſi prævideat nihil profuturum, mihi eſt evidenter falſa. Theologi graves docent monendos pœnitentes, & media opportuna excogitanda ad matrimonium differendum. Rariſſime occurrunt circumſtantiæ tales in quibus differri matrimonium nequeat. Si tamen circumſtantiæ urgerent, ſuggerunt vel utendum privilegio bimeſtri, vel eliciendum votum caſtitatis, donec obtineatur diſpenſatio vel ab Epiſcopo, vel a Papa.

XIV. Nolo longius rem producere. Aliqua tantum abſurda hic in tranſcurſu indicabo quæ adverſariorum opinionem conſequuntur. 1. Confeſſarius non aſtringeretur monere pœnitentes invincibiliter ignorantes eſſe reſtituendum lucrum ultra ſortem exactum tamquam ex benevolentia debitum. 2. Similiter non debet monere virum equeſtrem provocatum ad duellum, bona fide putantem acceptandum eſſe, ne honor obnubiletur, & ignaviæ notam incurrat. 3. Eos non monendos qui bona fide licitam eſſe credunt calumniatoris occiſionem, quando nullus alius modus occurrat evadendi infamiam. 4. Reliquendos eſſe in ſua ignorantia qui bona fide credunt, judicem poſſe judicare ſecundum opinionem minus probabilem, & pecuniam poſſe accipere, quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles. 5. Non eſſe illuminandos illos qui invincibiliter credunt licitum eſſe retinere concubinam valde utilem ob delectamentum. 6. Puellas quæ certo exiſtimant procurari poſſe abortum fetus non animati ſine peccato ad evitandam infamiam. 7. Plurimos qui pro certo habent non eſſe deſerendam occaſionem proximam valde commodam, relinquendos eſſe in ignorantiæ tenebris.

XV. Hæc & ſexcenta alia ſimilia ignorari invincibiliter poſſe non negabunt adverſarii, ſi illa invincibiliter ignorarunt benigni Doctores Caſuiſtæ, qui eadem & alia propugnarunt fide bona. Tacendum ergo, ſilendum, diſſimulandum eſt, quando Confeſſarius prævidet pœnitentes adeo addictos eſſe ejuſmodi vitiis, ut nihil profutura ſit admonitio ſua. Nec eſt quod opponatur impedimentorum ignorantiam facti eſſe. Ceterum ut compertum lectores habeant, quo ſe ſe extendat laxitatis novus opinandi modus præter ea quæ dicta ſunt libro præcedenti, audiant quæ ſequuntur.

XVI. P. Georgius Gobat *tr. 7. n. 315.* hæc ſcribit. „ Quid faciet Confeſſarius, ſi
„ videat pœnitentem ex invincibili igno-
„ rantia obnoxium v. g. mollitiei, cujus
„ gravitatem edoctus ob habitum pravum
„ vix abſtinebit? His verbis propoſita fuit
„ illa quæſtio, applicataque huic peculiari

„ Vi-

„ vitio, cum poſſet pluribus. Reſpondi autem ex ſcriptis illo *cit. c. 37. n. 61.* ſi probe conſideratis circumſtantiis illius pœnitentis, omnino judicetur *nihil plane profuturam monitionem*, ſed cognito a ſe committi grave ſcelus, nihilo rarius patraturum illud quam fecit ignarus turpitudinis tantæ, coram Deo DISSIMULANDAM ESSE MANIFESTATIONEM VERITATIS.

XVII. Vel ipſorum contra naturam flagitiorum notitiam ignorantibus manifeſtare Confeſſarius non tenetur, ſed *diſſimulanda eſt manifeſtatio veritatis?* Dum tam inaudita commenta deteſtanda proponimus, vociferantur nonnulli, nos gravare Caſuiſtas. Sed verecundari tandem aliquando deberent hæc objicere. An non ſunt iſta publici juris? an non queunt eſſe pernicioſa imperitis? Addit P. Gobat ſe cenſere vix eſſe Confeſſarium tam ſagacem qui prudenter judicare queat de quoquam, ſuam admonitionem non profuturam ad imminutionem peccatorum contra naturam.

XVIII. Verum continuo *ibidem n. 317.* ſubdit P. Gobat: „ Et vero non ſemel dici eſſe qui inculpabiliter ignorarent mortalem malitiam hujus flagitii. Igitur, practice loquendo, non tam quærendum eſt de illo ſolo qui *vix omittet*, ſeu vix abſtinebit, ut loquuntur illæ litteræ, ideſt qui quandoque, etſi rariſſime, abſtinebit, ſicuti, proh dolor! gemunt Confeſſarii ſe nactos complures hujus fœdiſſimi ſimul & fœtidiſſimi furfuris. *De hoc quoque cenſeo intelligendam ſententiam D. Auguſtini. Moraliter enim non tam prodeſt, quam obeſt* ILLA MONITIO, quæ tantum impediret ſex, octo, decem peccata formaliter mortalia, cauſabit autem ducenta, trecenta iisdem mortalia. “

XIX. Sententia S. Auguſtini inquientis, *Si ſcirem tibi non prodeſſe, te non monerem, te non terrerem*, fide nimis bona abutuntur illi qui ex aliis libris illam reſcribunt, quin eam in fonte legerint. Conſule *Tom. 2. Appar. diſſ. 1. c. 4.* ubi integrum ſermonem ex Auguſtino, non ex Caſuiſtis tranſcripſi. Alloquitur Doctor ſanctus moribundum, eumque ad ſpem erigit, animatque. Et Caſuiſtæ citati hanc tanti Doctoris ſententiam eo detorquere non dubitant, ut Confeſſarii debeant ſilentio diſſimulare ipſa horrenda contra naturam ſcelera. Si pœnitentes admones, ait P. Gobat cum aliis, obtinebis ut ab octo, vel decem pollutionibus formalibus abſtineant. Interim ducenta & trecenta flagitia formalia patrabunt. Ergo ſilendum, permittendumque ut *materialiter* ſe ſe in luto libidinis volutent, quia cum ſuis pollutionibus, quarum malitiam invincibiliter ignorarunt, portas Paradiſi ingredientur. Hi ſunt novæ benignitatis floſculi.

XX. QUÆST. VI. *An ſi conjugum alter dubitet prudenter validum ne ſit matrimonium contractum, petere debitum, aut reddere queat?* RESP. Is continuo inquirere diligenter veritatem debet. Si negligens fuerit, pro negligentiæ qualitate delinquet. Si, adhibita diligentia, dubium prudens perſiſtat, reddere conjugi non dubitanti tenetur; at petere ille nequit, ut Innocentius III. cap. *Inquiſitionibus* de ſent. excom. aperte docet. Quare ut falſam rejicio opinionem eorum qui hunc petere poſſe docent, etiamſi dubium perſiſtat, poſt adhibitam diligentiam in utroque. Qui leviter dubitat, judicio prudentis viri excutere dubitationem debet.

XXI. QUÆST. VII. *Quomodo redintegranda ſint matrimonia nulla?* RESP. Matrimonium irritum eſſe poteſt vel ob defectum conſenſus, vel propter impedimentum occultum, vel publicum, vel quia defuit præſentia Parochi, & teſtium. Matrimonium quocumque ex his capitibus nullum, ut convaleſcat, ea omnia ſupplenda ſunt quæ leges Eccleſiæ præſcribunt. Si defuit præſentia Parochi & teſtium, coram Parocho & teſtibus redintegrandum matrimonium eſt. Si defuit conſenſus, renovandus. Si irritum fuit ob impedimentum, petenda diſpenſatio eſt.

XXII. Conjugi affirmanti ſibi defuiſſe conſenſum, nulla habenda fides eſt, ut habetur cap. *Per tuas*, de probat. Qui ficte contraxit, tenetur ex juſtitia verum conſenſum apponere, quia cuique jus ſuum ſervandum eſt. Sed conjugi ſincere contrahenti jure debetur alterius contrahentis conſenſus, non modo in ipſa celebratione contractus, ſed etiam poſt celebratum contractum, & toto vitæ tempore: quia pars innocens in perpetuum contraxit.

XXIII. QUÆST. VIII. *Quando matrimonium eſt irritum ob aliquod impedimentum dirimens, requiritur ne ut uterque conjux certior fiat?* RESP. Si utrique notum impedimentum ſit, quæſtio nulla eſt. Anguſtiæ undique premunt, quando una ſola pars conſcia & rea eſt impedimenti, quod manifeſtari conjugi innocenti abſque infamiæ periculo nequit, ut ſi uxor cum mariti fratre

Digitized by Google

copulam habuiſſet, aut contra. Convenit penes omnes primum a parte conſcia impetrandam eſſe diſpenſationem, & a petitione debiti abſtinendum interim. Quæ ſequuntur ſummum faceſſunt negotium.

XXIV. Pontificiæ litteræ diſpenſationis hanc continent clauſulam: *Altero impedimentum ignorante, prius de nullitate conſenſus prioris certiorato*. Ratio quoque urget. Nam redintegrari contractus nullus haud poteſt, niſi denuo efficiatur validus. Quomodo autem effici validus poteſt, niſi utraque pars rurſus conſentiat. Utraque autem pars conſentire denuo nequit, niſi utrique conſtet, matrimonium prius contractum fuiſſe nullum.

XXV. Ut hunc gordianum nodum Theologi ſcinderent, varia excogitarunt. Plures docent conjugem innocentem admonendum generatim & confuſe de matrimonio irrito. Facilis res foret, ſi hæc generica manifeſtatio eliceret novum conſenſum, nullamque ſuſpicionem in conjuge innocente pareret. Quid enim, ſi conjux innocens ſcandalum ſubeat, & in ſuſpicionem adducatur alterum conjugem reipſa perpetraſſe flagitium? Tunc alii Theologi docent, nullo modo indicandum impedimentum eſſe, quando talia timentur; ſed ſufficere ut, obtenta diſpenſatione, pars rea illiciis & blanditiis pertrahat in conſenſum hoc modo. *Tali amore te proſequor, ut ſi nullum inter nos matrimonium eſſet, ego nunc tibi nubere vellem. Immo nunc te accipio in meum. Hoc ne tu facis ex parte tua?* Si reponat *Facio*, aut ſimili verbo conſenſum prodat, confectum negotium eſt. Hoc ſperari a conjuge ſimplici, & bonæ fidei poteſt.

XXVI. Sed quid dicendum, ſi a conjuge experrecto hoc ſperari nequeat, immo timeatur reſponſum, quod refert *n.* 459. P. Sporer? *Jam te habere debeo. Quod ſi te non haberem, vellem te omnes haberent diaboli*. Ideo alii docent, non eſſe neceſſario monendum conjugem innocentem, ſed ſat eſſe ut conjux reus renovet conſenſum copula maritali affectu habita, nam alter reddendo conſentit. Ad clauſulam dictam *certiorata parte* reſpondent intelligendum eſſe, quando id commode ſervari poteſt. Si in hoc conſiſteret, facillime omnia diluerentur. Ego pro diverſitate circumſtantiarum conſulendos Epiſcopos ſuggero. Ipſi enim paſtores ſunt. Si Pontifices præfata clauſula adjecta, ut pars innocens certior fiat, diſpenſationem impertiunt, qua auctoritate aliqui tribunal erigunt ſupra ipſas pontificias diſpenſationes, eas ultra clauſulas reſtringentes extendendo? In his itaque anguſtiis aut Epiſcopos, aut Romanam Sedem conſule.

XXVII. Quæst. ix. *Matrimonium ob impedimentum occultum dirimens, vel ob defectum conſenſus irritum, redintegrari ne coram Parocho, & teſtibus debet?* Resp. Affirmant omnes, ſi matrimonium nullum fuit, quia clandeſtinum. Similiter quando impedimentum dirimens publicum eſt, & deductum, vel deducendum ad forum contentioſum, redintegrandum matrimonium eſt coram Parocho, & teſtibus. De impedimento occulto, quod probari per teſtes nequit, Theologi diſputant num renovandus coram Parocho, & teſtibus conſenſus ſit.

XXVIII. Affirmantem ſententiam defendunt Theologi graviſſimi Baſilius Pontius *lib.* 5. *c.* 6. Paulus Comitolus *lib.* 1. *q.* 120. ubi refert reſponſum Clementis VIII. ſic affirmantis, quique diſpenſavit ut in ſimili caſu conjuges inter ſe ſecreto contraherent, renovato conſenſu, cum legitimatione prolis. Oppoſitam opinionem defendunt Sanchez, Bonacina, Caſtropalaus, & alii plures. Ego paucis reſpondeo, in his caſibus conſulendos Epiſcopos, vel Romanum Pontificem.

CAPUT IV.

De peccatis quæ perpetrare conjuges valent in exercitio officii uxorii contra finem, ſitum, locum, & bonum prolis.

I. Quæst. i. *Quomodo peccare conjuges contra matrimonii finem valent?* Resp. Peccant 1. ſi ob ſolam voluptatem commiſceantur. Olim aliqui docebant oppoſitum, quorum opinionem damnavit Innocentius XI. *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum, omni prorſus caret culpa, ac veniali defectu*. Bruta, non homines ratione præditi, operantur ob ſolam voluptatem.

II. Quæst. ii. *Quinam eſt finis ob quem actus conjugalis eſt licitus, & meritorius?* Resp. Eſt procreatio prolis, vel debiti redditio. Aliqui docent actum conjugalem licitum, & bonum eſſe exercitum ad *ſanitatem corporalem aut recuperandam, aut conſervandam*. Eccleſiæ Doctores oppoſitum aperte docent. Unum allegare ſufficiat S. Thomam, qui in *ſupplem. qu.* 49. *a.* 5. *ad* 4. hæc habet. *Quamvis intendere ſanitatis conſervationem non ſit per ſe malum; tamen hæc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo ſanitas intenda-*

Digitized by Google

tur quod non eſt ad hoc de ſe ordinatum; ſicut qui ex ſacramento Baptiſmi tantum ſalutem corporalem quæreret: & ſimiliter etiam eſt in propoſito in actu matrimonii. Idem docent Auguſtinus, Hieronymus, & omnes Doctores Eccleſiæ. Ratio luculenta. Matrimonium non eſt ad ſanitatem corporis ſive recuperandam, ſive conſervandam inſtitutum. Ergo abutitur matrimonio qui illud exercet tanquam medium quo ſanitatem corporalem quærat. Vitiant quoque conjuges officium uxorium, ſi impudentius, & intemperantius agant, inquit S. Auguſtinus *lib. de bono conjug. c.* 16.

III. Quæst. iii. *An liberi ſint a culpa veniali qui matrimonio utuntur contra propriam incontinentiam, & contra alia graviora flagitia?* Resp. P. Claudius La-Croix *Lib.* 6. *p.* 3. *n.* 292. candide fatetur, SS. Auguſtinum, Bonaventuram, Thomam, Gregorium Magnum relatum cap. *Nervi* 5. diſt. 13. docere eſſe peccatum veniale actum conjugalem exercitum ad vitandam propriam incontinentiam; at ſubdit: *Alii plurimi Theologi, & Juriſtæ cum Dur. Caſ. Medin. Nav. Almain. Caſpenſ. Lay. Con. Rebell. Hurt. Henrix. Pont. Maſtr. Averſ. probabiliſſime dicunt nullum fore peccatum.* En quo loco habentur apud plures Probabiliſtas prima Eccleſiæ catholicæ lumina.

IV. At nos, miſſo hoc novo opinandi modo, SS. Patrum doctrinam in medium adducimus. S. Auguſtinus verba S. Pauli 1. Cor. 7. *Iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram; hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium*: exponens in Enchiridio *cap.* 78. hæc docet. *Putari poſſet non eſſe peccatum miſceri conjugi, non filiorum procreandorum cauſa, quod bonum eſt nuptiale, ſed carnalis etiam voluptatis, ut fornicationis, ſive adulterii, ſive cujuſquam alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe eſt etiam dicere, quo poteſt, tentante ſatana, libido pertrahere, incontinentiam devitet infirmitas. Poſſit ergo, ut dixi, hoc putari non eſſe peccatum, niſi addidiſſet*: Hoc autem dico ſecundum veniam, non ſecundum imperium. *Quis autem jam eſſe peccatum neget, cum dari veniam facientibus apoſtolica auctoritas fateatur?*

V. S. Thomas in *ſuppl. q.* 49. *a.* 5. *ad* 2. doctrinam Auguſtini, Gregorii, & aliorum Patrum confirmat his verbis: *Si aliquis per actum matrimonii intendit vitare fornicationem in conjuge, non eſt aliquod peccatum: quia hæc eſt quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet. Sed ſi intendat vitare fornicationem in ſe, ſic eſt ibi aliqua ſuperfluitas; & ſecundum hoc eſt peccatum veniale: nec ad hoc eſt matrimonium inſtitutum, niſi ſecundum indulgentiam, quæ eſt de peccatis venialibus.* Hanc eamdem doctrinam repetit S. Thomas in 1. *ad Cor. c.* 7. *lect.* 1. ubi inquit: *Conſiderandum eſt, quod actus conjugalis quandoque quidem eſt meritorius, & abſque omni culpa mortali, vel veniali; puta cum ordinatur ad bonum prolis procreandæ, vel educandæ ad cultum Dei, ſic enim eſt actus religionis; vel cum fit cauſa reddendi debiti, ſic enim eſt actus juſtitiæ. Omnis autem actus virtutis eſt meritorius, ſi ſit cum caritate. Quandoque vero eſt cum culpa veniali, ſcilicet cum quis ad actum matrimonialem ex concupiſcentia excitatur, quæ tamen infra limites matrimonii ſiſtit, ut ſcilicet cum ſola uxore ſit contentus. Quandoque vero eſt culpa mortalis; puta cum concupiſcentia fertur extra limites matrimonii, ſcilicet cum aliquis accedit ad uxorem, æque libenter, vel libentius ad aliam acceſſurus. Primo ergo modo actus matrimonii non requirit indulgentiam; ſecundo modo habet indulgentiam, inquantum aliquis conſentiens concupiſcentiæ in uxorem, non fit reus peccati mortalis; tertio modo omnino indulgentiam non habet.* Similia docent Gregorius, Anſelmus, Bonaventura, & ceteri Patres, & ex recentioribus graviores Theologi communiter.

VI. Prudentes tamen ſint Parochi, & Confeſſarii in monendis conjugibus, inſtruendiſque in ſancto matrimonii fine procreandæ educandæque prolis in cultum Dei. Hunc finem altius inculcent: voluptatis carnalis captandæ, & concupiſcentiæ ſaturandæ cautiſſime, & caſtiſſime meminerint. Cum enim abſque voluptate, & concupiſcentia exerceri officium iſtud vix ſoleat, ſi ſubtilius quam par eſt, diſpicere talia velint, aures offendent, & ſeipſos periculo exponent.

VII. Quæst. iv. *Peccant ne conjuges actum matrimonialem exercentes diebus feſtis, jejuniorum, & ipſo Euchariſtiæ ſuſceptæ die?* Resp. Negant plures; ſed affirmant Patres, & Concilia. Lubet pauca tranſcribere *ex cauſ.* 33. *q.* 4. *c.* 3. ubi hæc de jejuniorum tempore habentur. *Fratres, non ſolum debetis ab omni immunditia abſtinere, ſed etiam ab uxoribus propriis ſtudioſiſſime contineatis. Nullus omnino uxori ſuæ jejuniorum diebus conjungatur.* Rurſus ibi *cap.* 4. ſubditur de feſtis diebus: *Si cauſa procreandorum filiorum ducitur uxor, non multum tempus conceſſum videtur ad ipſum uſum, quia & dies feſti, & ipſa*

ratio

Digitized by Google

ratio conceptus, *& partus juxta legem ceſſari temporibus his debere demonſtrant*. Iterum ibi *cap.* 5. ex S. Auguſtino inculcatur: *Chriſtiano cum uxore ſua convenire aliquando licet, aliquando vero non licet. Propter dies enim proceſſionis aliquando non licet convenire, quia etiam a licitis abſtinendum eſt, ut facilius impetrari poſſit quod poſtulatur. Unde Apoſtolus ex conſenſu ait abſtinendum ad tempus, ut vacetur orationi*. Lege ibi plura.

VIII. La-Croix *lib.* 6. *p.* 3. *num.* 321. inquit: „ Per ſe loquendo licitum eſſe die „ communionis habere uſum matrimonii, „ dictum eſt lib. 6. &c. “ Ad canones, & SS. Patres reſpondet cum *Sanchez*, *Con. Averſ.* & aliis, conſilium illos ſuggerere.

IX. Ut Confeſſarius evidentius ſemper compertum ſit, quam diſtet doctrina plurium Caſuiſtarum a doctrina SS. canonum, & Patrum, pauca ex multis reſcribo. *Cit. cauſ.* 33. *c.* 1. hæc habentur. *Si panes propoſitionis non poterant ab iis qui uxores ſuas tetigerant, comedi; quanto magis panis ille qui de cælo deſcendit, non poteſt ab his qui conjugalibus paulo ante hæſere complexibus, violari, atque contingi? Non quo nuptias condemnemus* (*hoc enim non dicimus*) *ſed quod eo tempore quo carnem agni manducaturi ſumus, vacare operibus carnis non debeamus*. Si ab omni cibo jejuni ad Euchariſtiam accedere Chriſtiani debent; quanto magis jejuni ſint oportet ab officio conjugali? De feſtis diebus *ibid. cap.* 2. ex S. Auguſtino hæc præſcribuntur. *Quoties aut dies Natalis Domini, aut reliquæ feſtivitates inſtant, ſicut frequenter admonui, ante plures dies non ſolum ab infidelium concubinarum conſortio, ſed etiam a propriis uxoribus abſtinere debemus*. Frequenter tunc Patres Eccleſiæ admonebant conjuges.

X. Poſt canones ſacros, & Eccleſiæ Patres S. Thomas in *ſuppl. q.* 64. *a.* 5. rationem aſſignat. *Sicut aliqua ſunt ſacra, quia deputata ſunt ſacris; ita aliqua tempora ſunt ſacra propter eamdem rationem. Sed in loco ſacro non licet petere debitum. Ergo nec in tempore ſacro*. Quid ad hæc Probabiliſtæ? Labefactat ibidem Angelicus omnia quæ opponi ſophiſmata poſſunt.

XI. Verum, ut aliquo tangantur pudore illi qui & diebus feſtis, & ipſo die ſacræ communionis licitum officium uxorium defendunt, lubet transſcribere quæ Concilii Tridentini Catechiſmus, qui ſexcentis Caſuiſtis præſtat, *p.* 2. *c.* 8. §. 34. præſcribit. Hic eſt citati §. titulus: *Conjugibus aliquando ab officio uxorio abſtinendum*. Deinde hæc habentur. *Sed quoniam bona omnia ſanctis precationibus impetranda ſunt a Deo, alterum eſt quod fideles docere oportet, ut Deum orandi, & obſecrandi cauſa a matrimonii officio interdum abſtineant: in primiſque id ſibi obſervandum ſciant, tribus ſaltem diebus antequam ſacram Euchariſtiam percipiant, ſæpius vero cum ſolemnia Quadrageſimæ jejunia celebrantur, quemadmodum* PATRES NOSTRI *recte, & ſancte* PRÆCEPERUNT. *Ita enim fiet ut ipſa matrimonii bona majori in dies divinæ gratiæ cumulo augeri ſentiant; & pietatis ſtudia ſectantes, non modo hanc vitam tranquille & placide traducant, ſed æternæ etiam Dei benignitate conſequendæ vera & ſtabili ſpe, quæ non confundit, nitantur*.

XII. QUÆST. V. *An officium conjugale ratione loci aut publici, aut ſacri ſit vitioſum?* RESP. Si copula exerceatur coram aliis, peccatum mortale eſt, nemine diffitente, propter ſcandalum. Tactus ipſi inter conjuges coram aliis vitioſi ſunt. Officium conjugale in loco ſacro, urgente neceſſitate ſublata, ſacrilegum eſt. Tempore fluxus menſtrui illicitum eſt conjugale officium. Nam *Levit c.* 20. hæc a Deo præſcribuntur: *Qui coierit cum muliere in fluxu menſtrui . . . interficientur ambo de medio populi ſui*. Rurſus c. 18. *Ad mulierem quæ patitur menſtrua, non accedes*. Teſtimonia Auguſtini, Hieronymi, & aliorum Patrum prætereo.

XIII. Nihilominus P. Dominicus Viva hæc *q.* 7. *a.* 1. *n.* 3. ſcribit. „ Quæritur ſecundo quo tempore ſit illicitus actus conjugalis? Reſpondeo *non eſſe illicitum* diebus feſtis, aut jejunii, *nec die communionis*, nec quo tempore uxor eſt gravida, „ aut *prolem lactat*, aut menſtruum *patitur*, „ nec ante benedictiones nuptiales; quamvis conſilium ſit iis temporibus abſtinere. “

XIV. Scriptura ſancta præcipit interficiendos de medio populi accedentes ad mulierem menſtruam. Reponent Viva, & alii, Chriſtum levigaſſe legem, non aggravaſſe. At Patres omnes, canones, & Concilia propugnant illicitum eſſe tali tempore hoc officium. Nonne his potius quam modernis auctoribus ſtandum eſt?

XV. Acceſſum ad uxorem gravidam omnes ad unum Patres culpa veniali ſordeſcere docent. Clariſſimus D. Euſebius AMORT in ſua *Diſſ. de coitu conjugali cum uxoribus gravidis* omnia Patrum teſtimonia luculentiſſima in medium affert, & adverſantium contrariam opinionem penitus profligat. Vel

ipſæ nutrices improbant doctrinam eamdem : hæ enim dum lactant, ab officio uxorio abſtinent; & dominæ matres nutrices ſuorum filiorum ſeveriſſime cuſtodiunt ne agnoſcantur a maritis propter damnum prolis. Dura lex, inquis. Dura duris, carnalibus, & infrunitis, qui in libidinis bitumine volutari ut ſues vellent. At ſuavis lex eſt Chriſtianis temperatis, & bene moratis, qui conjuncti ſunt non explendæ veneris, ſed procreandæ prolis cauſa. Conjuges amentes continuo ſeparandi ſunt. Ebrio petenti non tenetur uxor reddere, niſi ad evitanda majora mala.

XVI. QUÆST. VI. *Quomodo peccare conjuges valent contra modum exercendi officii conjugalis?* RESP. Haud opus eſt talia diſpicere, cum ſit ipſa natura lumine rationis prædita magiſtra. Chriſtiani conjuges habere ſemper ob oculos propriæ profeſſionis, quæ ſancta, & immaculata eſt, regulas debent. Potiſſima autem conjugatorum regula illa eſt quam Tobias *cap.* 7. aſſignat. *Et nunc Domine tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicetur nomen tuum.* Natura ipſa docet ut in officio conjugali femina ſit ſuccuba, & vir incubus. Peccant ergo conjugati, ſi hunc a natura præſcriptum ordinem invertant, exercendo officium iſtud ſtando, ſedendo, ſi vir ſuccubus, & mulier incuba, ſi præpoſtere pecudum more, licet ſervato vaſe, congrediantur. Nimia viri pinguedo, & conjugis teneritudo excuſare interdum poteſt ut modo propinquiori ad honeſtatem ſeſe agnoſcant.

XVII. QUÆST. VII. *Si vir conſueſcat, dum officium præſtat, ſe retrahere, ut generationem impediat, peccat ne uxor debitum reddendo?* RESP. Hunc caſum proponit Joannes Pontas verb. *Debitum conjugale* caſ. 55. Contendit ille, mulierem nulli culpæ obnoxiam eſſe, dummodo ipſa diſſentiat, repugnet, obſiſtatque quoad poteſt. Et hoc probare nititur exemplo *Onam*, qui ob ſeminis effuſionem in concubitu cum Thamar percuſſus a Deo fuit. Thamar autem punita non fuit. Quid heinc? Ergo non peccavit Thamar, quia percuſſa non legitur? Inepta eſt conſecutio iſta. Semper ne Deus omnes peccatores in hoc mundo punit? Gravius peccavit Onam: idcirco eum Deus punivit. Minus peccavit Thamar, ideo forte eam non percuſſit. Verum ſcrutari divina arcana nobis permiſſum non eſt. Illud eſt certum, mortaliter peccare uxorem quæ certo experimento didicit, belluinum maritum conſueſcere data opera ſemen ad generationem deſtinatum prodigere, ſi debitum non negat, quia dat operam rei natura ſua illicitæ, & graviter criminoſæ.

XVIII. P. Sanchez, Diana, Sporer, & alii opiniones propudioſas excogitarunt, ſeu a ſpurciſſimis maritis executioni demandatos modos concubendi honeſtandos ſuſceperunt, ut abſque naturalis pudoris detrimento referri vix queant. P. Claudius La-Croix *lib.* 6. *p.* 3. *a n.* 328. *uſque ad n.* 350. more ſuo cenſum infarcit opinionum omnium quas in hac materia excogitarunt moderni doctores, præſertim Sanchez, Diana, Gobat, Mendo, Dicaſtillus, & alii. Hæc ſi legant uxorati, addiſcent quæ ipſi forte ignorant.

XIX. Nonnulli olim etiam de procurando abortu laxas docuerunt opiniones, quarum duas proſcripſit Innocentius XI. nempe n. 34. *Licet procurare abortum ante animationem fetus, ne puella deprehendatur gravida.* Sanchez docet feminam vi oppreſſam poſſe continuo ſemen expellere, tamquam injuſtum caſtitatis aggreſſorem, ad evitandam infamiam: quam opinionem ego reputo falſam. Prægnantes procurantes abortum, & ceteri qui operam dant, excommunicationi latæ a Sixto V. obnoxii ſunt. Alteram theſim proſcripſit idem Innocentius XI. n. 25. *Videtur probabile omnem fetum, quamdiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primo incipere eamdem habere cum paritur: ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

CAPUT V.

Unde potiſſimum eveniat quod plurima matrimonia incommodis, & ærumnis abundent. Monita ad Confeſſarios, & Parochos.

I. CAuſa princeps eſt quod plurimi Deo inconſulto, & ſolius aut avaritiæ, aut luxuriæ, aut ambitionis ſuggeſtione tantum aggrediuntur negotium. Cauſas iſtas exponit Hugo de S. Victore in epiſtola ad ſuum ſodalem, inquiens: „ Ducuntur uxores hodie, non cauſa vitandæ fornicationis, ſed cauſa luxuriæ; non cauſa prolis, ſed cauſa pecuniæ. Divitiæ magis in uxoribus eligi ſolent quam pudicitia. Multi non oculis, ſed digitis uxores ducunt; ideſt non ducunt uxores ob virtutes, quas in ipſis videant, ſed ob pecunias, quas numerare queant. Optima, & ſana res eſt

quam

Digitized by Google

„ quam non avaritia conciliat, non luxu-
„ ria copulat. "

II. Qui ſaturandæ veneris cauſa magnum matrimonii ſacramentum celebrant, in graviſſimas ſe conjiciunt ærumnas. Non minus infelicia ſunt connubia quæ pecuniarum cupiditate contrahuntur. Philoſophi filiam, ſponſam ducere contendebant adoleſcentes duo, quorum alter pauper, ſed prudens, & bene moratus; alter dives, ſed leviculus, & imprudens. Philoſophus rejecto divite juvene filiam pauperi adoleſcenti deſponſavit. Amicis factum exprobrantibus repoſuit: *Malo dare filiam indigenti viro pecunia, quam pecuniæ indigenti viro*. Digna ſapiente Philoſopho ſententia.

III. Altera potiſſima cauſa jurgiorum, rixarum, averſionum, quæ ſociare matrimonium ſolent, ſunt flagitia, turpitudines, obſcænitates, quibus contaminati ſponſi ad hoc ſacramentum accedunt. Unde oritur quod nec uxores ſubditæ maritis eſſe velint, nec viri diligere uxores, ut convenit, ſoleant. Uxores parere maritis aſtringuntur, inquit *Eph. c.* 5. S. Paulus. *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino. Quoniam vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ, ipſe ſalvator corporis ejus. Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus*. Verum cur mulieres hoc præceptum ſæpe tranſgrediantur, ut plurimum in cauſa mariti ſunt, qui virtutum exemplo præire feminis, qui chriſtiana prudentia infirmioris ſexus defectus perferre, qui divino amore proſequi uxores ſuas negligunt, contra ejuſdem Apoſtoli mandatum: ſubdit enim continuo *ibidem* Paulus: *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea ... Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit. Nemo enim umquam carnem ſuam odio habuit; ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam. Quia membra ſumus corporis ejuſdem, de carne ejus, & de oſſibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. Verumtamen & vos ſinguli unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat; uxor autem timeat virum ſuum*.

IV. Cauſa altera, & graviſſima, cur tot familiæ areſcant, & extinguantur; cur tot diſſidia, & averſiones ardeant, eſt peſtifera illa, & gentibus omnibus, vel ipſis Ethnicis, & Turcis hactenus incognita corruptela, promiſcuarum ſcilicet converſationum viros inter & mulieres. Inito matrimonio, maritus ſuam, uxor ſuum amaſium deſponſat. Ambo ſin ore, ſaltem facto conſentiunt, ut uterque ſuum habeat amatorculum, & amaſiunculam. Communitas Platonica maritorum, & uxorum, ſin plena, dimidiata ſaltem invecta eſt. Etiamſi communitas tori non contingeret, quod difficillimum non eſt, an non magnum crimen quod uxor unius ſit amaſia aut alterius mariti, aut impudiciſſimi adoleſcentis, quod his ſolatio, ludo, & diverticulo in ſervitute eſſe debeat, ut poſtea ab iſtis tributa ſervitutis, munuſculorum, & obſequiorum identidem recipiat? Uxores illæ quæ ſolæ, maritis propriis neglectis, cum aliis viris, & maritis converſantur, ludunt, ſaltant, tripudiant, non uxores quas Paulus deſcribit, ſed viliſſima ſcorta, & de trivio meretriculas imitantur, quæ Chriſtum, quæ Eccleſiam infamant, maritos dedecorant, familiarum ſucceſſionem abrumpunt, ſocietatem perturbant, ignorantiam craſſam, & ſupinam inducunt in omnes fere hominum cœtus. Homines neglectis propriis officiis cum ſuis amaſiunculis tempus terunt. Omnium malorum ejuſmodi cauſa mariti ſunt. Nolunt iſti ſuam coercere concupiſcentiam. Non ſunt contenti proprii fontis potu, ſed alienas lutulentas ciſternas inquirunt: ideo in ordinem continere uxores nequeunt. Sed & iſtæ pravis maritorum exemplis audaciores factæ, habenis excuſſis, effrenatæ fiunt, & cum ſuis amaſiis vitam degunt. Heinc temporum, horarum, optimi regiminis forma perturbata, omnia confuſa ſunt. Hæc omnia lippis, & tonſoribus nota. Quodnam remedium? Succenſa eſt enim ira Dei, & furor divinæ vindictæ funeſtiſſimæ cæcitatis flagello iſtos percuſſit, qui contra Scripturam ſanctam, Patres, Theologos, Concionatores, ipſamque experientiam, ut honeſtam propugnare audaciſſime contendunt pernicioſiſſimam corruptelam.

V. Monitum i. quod Parochis, & Confeſſariis exhibeo, eſt ut ſacramenta Platonicæ dimidiatæ communitatis affectis maritis, & uxoribus omnino denegent, uſquedum reſipiſcant. Alioquin cum ipſis non reſipiſcentibus in gehennam deſcendent. Si aliquod remedium tam diræ peſti applicandum ſupereſt, in manu Confeſſariorum eſt. Suſpendant iſtis abſolutionem, donec commercia hæc maritalia interrumpantur. Niſi hoc

Digitized by Google

fiat, jacta alea eſt, nullaque ſupereſt ſalutis ſpes.

VI. MONITUM II. eſt ut Parochi, & Confeſſarii ſermonis rationem, & formam qua alloqui debeant, a S. Paulo Apoſtolo diſcant. Matrimonii evangelici ſublimitatem, præſtantiam, & excellentiam gravi oratione exponant. Ejuſdem Apoſtoli documenta divina interpretentur. Officii conjugalis caſtimoniam, honeſtatem, & ſanctitatem declarent. Sæpe dictum S. Pauli intonent: *Sciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in paſſione deſiderii, ſicut & gentes, quæ ignorant Deum*. Perpetuitatem reciproci amoris, & mutui vinculi indiſſolubilitatem uſque ad mortem congruis verbis repræſentent. Præveniant oppoſitionem diſcipulorum, qui cum audiſſent matrimonii onera, clamarunt: *Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere: qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud*: Matth. 19. Ne multa, ſi Parochi caritatis ignem accenderint in conjugatis; ſi ſpiritum Chriſtianiſmi in iiſdem excitaverint, & veros Chriſtianos formaverint; ſuperfluæ ſunt, & igni addici poſſunt omnes illæ quas non pauci excitarunt de re uxoria quæſtiones, & opiniones, quæ hæreticis ipſis ſcandalum ingerunt. Siquidem uxorati cum fuerint Jeſu Chriſto caritatis vinculo conjuncti, erunt inter ſe uniti, & ipſa interior virtus, probitas, & ſanctitas eloquenter docebit honeſtatem, puritatem, & caſtimoniam, qua agnoſcere ſe conjuges debent, quin opus ſit ut ab aliis inſtruantur. Opiniones lutulentiſſimæ, quæ leguntur in quorumdam libris, & lectores offendunt, & chriſtianos conjuges dedecent. Et hæc de magno matrimonii ſacramento dicta ſufficiant.

DISSERTATIO IV.

De cenſuris in communi, & ſigillatim.

CAPUT I.

Cenſuræ notio, partitio, & qui poſſint cenſuras ferre.

I. QUÆST. I. *Quid ſit, & quotuplex cenſura?* RESP. Eſt *pœna eccleſiaſtica medicinalis fori exterioris, qua fidelis baptizatus privatur uſu aliquorum bonorum ſpiritualium, ut a contumacia diſcedat*. *Pœna* vocatur, quia ſupponit culpam. *Medicinalis*, quia vult emendationem. *Fori exterioris*, quia qui illam infligit, præditus eſſe debet juriſdictione. Privat *uſu aliquorum bonorum ſpiritualium*, quæ ſunt propria Chriſtianorum. Ipſa converſatio cum fidelibus, qua excommunicatio privat, bonum quoddam ſpirituale eſt.

II. Cenſura tribuitur in ſpecies tres: in *excommunicationem*, *ſuſpenſionem*, & *interdictum*. Irregularitas ex delicto, depoſitio, degradatio non ſunt pœnæ medicinales. Ceſſatio a divinis non eſt cenſura, ſed præceptum.

III. Cenſura alia eſt ab *homine*, alia a *jure*. Omnes utique ſunt ab homine; ſed quando ſuperiores vi legis, aut ſtatuti cenſuram infligunt, dicitur cenſura *a jure*. Quare ſoli Pontifices, & Concilia œcumenica in univerſa Eccleſia, & Epiſcopus in ſua diœceſi ferre cenſuras *a jure* valent. Cenſuras *ab homine* omnes ſuperiores qui habent juriſdictionem in foro exteriori, infligere poſſunt. Hæc cenſura, ſi non ſit contracta, mortuo ſuperiore evaneſcit: ſi contracta ſit, etiam ſuperiore mortuo durat donec obtineatur abſolutio. Cenſura a jure lata durat ſicut lex. Alia cenſura dicitur *generalis* lata in omnes, qui v.g. furantur in tali loco: alia *particularis* lata in hanc aut illam perſonam. Alia eſt *latæ ſententiæ*, quæ ipſo facto ligat reum ante judicis ſententiam. Alia *ferendæ ſententiæ*, quæ ſolum poſt judicis ſententiam incurritur. Tunc reputatur *latæ ſententiæ*, quando dicitur *ipſo facto*, *ſtatim*, *illico*, *in continenti*. Judicatur *ferendæ ſententiæ*, quando ſuperior dicit *Præcipimus ſub pœna excommunicationis*, *interdicti* &c. vel *excommunicabitur*, *ſuſpendetur*. In dubio judicandum eſt *ferendæ*, non *latæ* ſententiæ, eſſe cenſuram. Quando dicitur, *anathema ſit*, *excommunicatus ſit*, eſt cenſura *latæ ſententiæ*.

IV. QUÆST. II. *Quis jure ordinario ferre cenſuras valet?* RESP. Veritas fidei eſt Eccleſiam ferre cenſuras poſſe. In primis ſummus Pontifex jure ordinario poteſtatem habet in univerſa Eccleſia ferendi cenſuras. Similiter Concilia generalia in univerſa Eccleſia, provincialia in provincia, diœceſana in diœceſi eadem gaudent poteſtate: ſimiliter Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Cardinales in Eccleſiis propriis ferre cenſuras poſſunt; item Generales, Provinciales, Rectores, Præpoſiti, Priores, Guardiani Regularium reſpectu ſuorum ſubditorum. Capitulum Eccleſiæ cathedralis ſede vacante,

V. Pote-

Digitized by Google

V. Poteſtas hæc delegari poteſt jure ordinario etiam Clerico, nedum Sacerdoti, dummodo Clericus non ſit conjugatus. Poteſtas hæc delegata a ſummo Pontifice poteſt ſubdelegari vi privilegii a Sede apoſtolica conceſſi delegatis pontificiis. Nemo poteſt ſeipſum excommunicare, ſicut neque in cauſa propria ſententiam ferre. Qui cenſuras infligit, requiritur ut ſit baptizatus, clericus non conjugatus, & prima ſaltem tonſura inſignitus.

VI. Modus ferendi cenſuras non habet formulam determinatam, ſeu verba præciſa; ſed ſat eſt ea adhibere quæ ſufficiunt ad exprimendam judicis voluntatem. Verum habent Tribunalia ſuas præſcriptas formulas. Cenſuras præcedere admonitio debet, quia cenſura non fertur niſi in contumaces. Contumax autem non dicitur qui prius monitus non fuit. Et hæc monitio canonica ſit oportet, etiamſi delictum ſit notorium. Hæc monitio trina eſſe debet, vel una quæ tribus æquivaleat. Tunc trina monitio præcedit, quando ter reus admonetur tempore congruo duorum aut plurium dierum ſpatio interfluente. Una æquivalet tribus, quando judex aſſignat congruum tempus pro tribus, puta ſex, aut decem dierum. Si periculum ſit in mora, intra eamdem diem, immo inter paucas horas, aſſignatis ſemper tribus intervallis, pro trina admonitione, cenſuram ferre poteſt. Monitio hæc in ſcriptis, vel coram teſtibus fiat oportet. Si cenſura ferenda contra plures eſt, ſat eſt ut fiat in Eccleſia coram populo. Si interdictum contra communitatem ferendum ſit, non ſinguli, ſed illi tantum monendi ſunt quorum culpa interdicti cauſa eſt. Si delinquens declinare monitionem ſtudeat, ſufficit monitionem fieri vel in Eccleſia, vel ad ejuſdem domum. Nullam auctores cenſuram aſſerunt, niſi præcedat trina monitio, vel una æquivalens tribus.

VII. Diebus feriatis ferri cenſuræ non debent, validæ tamen ſunt, licet non licitæ, etiam his diebus latæ. Qui territorium limitatum habent, extra illud ferre cenſuras nequeunt. Quando tamen cauſæ cognitio facta eſt in proprio territorio, vel quando contumacia adeo notoria eſt, ut diſcuſſione non egeat, & canonica monitio præceſſit, valide cenſura ferri poteſt ab Epiſcopo etiam in alieno territorio degente. Quando Epiſcopus injuſte expulſus eſt a propria diœceſi, in locis eidem propinquioribus juriſdictionem contentioſam in ſuos ſubditos exercere poteſt, petita ab Ordinario licentia, licet non obtenta, ut habetur in Clementina *Quam vis* de foro competenti. Poteſt etiam Epiſcopus cenſuras infligere ſubdito in proprio territorio delinquenti, etiamſi ad aliud territorium tranſierit: alioquin impunita manerent delicta, & fruſtranea eſſet eccleſiaſtica diſciplina, cum ſubditus puniri ab alieno Epiſcopo non poſſet. In alieno autem territorio peccantem cenſuris punire Epiſcopus ſubditum nequit. Si tamen redeat ad propriam diœceſim, & ibi a parte læſa convincatur de delicto commiſſo in alieno territorio, cogi cenſuris ab Epiſcopo poteſt, ut partem læſam reſarciat. Alienum ſubditum in propria diœceſi delinquentem punire Epiſcopus valet, niſi diſcedat antequam cauſa cognoſcatur.

CAPUT II.

De culpa ob quam cenſura ferri poteſt: & quæ cauſæ excuſent a cenſuris.

I. QUÆST. 1. *An pro ferenda cenſura requiratur culpa, & contumacia propria?* RESP. Cenſura pœna eſt eccleſiaſtica: ergo culpam ſupponit contra Eccleſiæ præcepta. Quare delicta contra jus naturale, vel divinum, niſi ſimul ab Eccleſia prohibita ſint, non ſubjacent cenſuris. Quia cenſuræ feruntur ad reprimendam contumaciam contra Eccleſiam. Heinc cenſura infligi nequit ob peccatum omnino præteritum, vel præſens, niſi habeat tractum ſucceſſivum, vi cujus dici contumax quis poſſit. Nemo ligari cenſuris poteſt ob culpam alienam. Interdictum generale non tangit innocentes immediate, niſi quatenus connexionem habent cum ſontibus.

II. Excommunicatio minor ferri poteſt ob culpam venialem, & reipſa infertur ob civilem communicationem cum excommunicato vitando, quæ niſi fiat in contemptum, vel in crimine ob quod contracta eſt cenſura, vel in rebus ſacris, non excedit culpam levem. Excommunicatio vero major, ſuſpenſio, interdictum, cum ſint pœnæ graviſſimæ, inferri nequeunt niſi ob culpam mortalem. Culpa poteſt eſſe levis in ſe, ſed gravis in ordine ad finem. Superiorum eſt judicare, ſit ne gravis reſpectu finis talis actio circumſtantiis ſpectatis. Quare cum Superiores prohibent aliquid expreſſo præcepto, adjecta cenſura, tranſgreſſio mortalis eſt, & cenſura incurritur. Ob actum in-

ternum ferri cenſura nequit. Quare ob hæreſim mere internam ferri excommunicatio non poteſt, niſi ſigno externo manifeſtetur, ſat autem eſt ut homo ſolus in cubiculo eam manifeſtet: quia tum externa eſt, licet occulta. Contra ſi quis exercet actum externum hæreſis, vel idololatriæ abſque actu interiori, non incurrit excommunicationem in foro interiori; quamvis in foro exteriori ut excommunicatus haberetur, ſi innoteſceret. Quando actus internus connexus eſt cum actione externa, ut attentio mentis cum oratione vocali, tunc qui omitteret actum internum, licet poneret externum, cenſuræ obnoxius forer: quoniam tametſi Eccleſia poteſtate directa careat in actus interiores, dum tamen præcipit externos, indirecte jubet internos qui neceſſario cum externis conjuncti ſunt. Hac ratione Eccleſia punit ſimoniam interiorem connexam cum exteriore largitione: excommunicat Inquiſitores, qui odio, aut amore lucri aliquid agunt, vel omittunt, dummodo hoc odium vel amor in actus externos erumpant. Peccatum exterius propter quod cenſura infligitur, debet in ſuo genere eſſe conſummatum, ut ſi ſtuprum ſub cenſura prohibeatur, intelligitur copula conſummata, niſi lex exprimat etiam conatum.

III. QUÆST. II. *Utrum cenſura lata contra executores criminis comprehendat etiam mandantes, & conſulentes?* RESP. Communis ſententia negat comprehendi mandantes, & conſulentes, niſi in aliqua clauſula expreſſe, vel implicite includantur, quia in meris pœnalibus odia ſunt reſtringenda. Quando cenſura lata eſt contra conſulentes, vel mandantes homicidium, etiamſi homo paratus ſit ad homicidium, qui conſulunt, vel mandant, cenſuram incurrunt, quidquid in oppoſitum dicant aliqui.

IV. Quid ſi conſulens conſilium, & mandans mandatum revocet ante operis executionem? Aliqui diſtinguunt inter conſiliarium, & mandatarium. Alii hanc diſtinctionem in hoc negotio rejiciunt. Diſputant autem, num incurrant cenſuram, quando mandatario, vel conſiliario innoteſcit revocatio ſincero animo, non languido, ſed efficaci, & valido facta a mandante, & conſulente. Prima ſententia negat. Altera adfirmat: & hujus ſecundæ ſententiæ argumenta videntur urgentiora. Quid ſi mandatario, & conſiliario non innoteſcat revocatio efficax, & valida facta? Etiam tum non incurrere cenſuram revocatores, defendunt Salmanticenſes cum pluribus aliis. Sed hæc opinio falſa eſt.

V. QUÆST. III. *Quæ conditiones requiruntur ut quis poſſit cenſuris irretiri.* RESP. Plures 1. ut ſit viator; 2. ut ſit ſubditus; 3. ut ſit baptizatus; 4. ut ſit ratione præditus; 5. ut ſit perſona determinata. Hæc ultima conditio intelligitur de excommunicatione, quæ ferri in communitatem, civitatem, collegium &c. nequit, ut colligitur ex cap. *Romana* de ſenten. excom. in 6. Una perſona poteſt pluribus cenſuris plecti, ut omnes docent. Qui eſt excommunicatus, poteſt interdici, ſuſpendi. Poteſt quis excommunicari a diverſis judicibus propter idem delictum, nempe, ab Epiſcopo originis, domicilii, & Pontifice. In praxi tamen nullus reus propter unum delictum excommunicatur, niſi unica excommunicatione.

VI. Diſputant auctores, an toties multiplicentur cenſuræ, quoties repetuntur tranſgreſſiones contra præceptum, cui annexa cenſura eſt? Et communiter reſpondent, quod ſi tranſgreſſiones ſint formaliter interruptæ, ut ſi quis hodie percuteret clericum, & poſt hebdomadam iterum eumdem, vel alterum clericum percuteret, multiplicaretur cenſura juxta multiplicationem formalem tranſgreſſionum. Quando unus homo ſimul percutit tres clericos, ſicut tria crimina patrat, ſic triplicem incurrit pœnam cenſuræ, ut probabilius videtur.

VII. QUÆST. IV. *Quæ cauſæ excuſent a cenſuris?* RESP. Plures. 1. Neceſſitas agendi contra præceptum, ſicut excuſat a peccato, ſic excuſat a cenſura. Excommunicatio lata eſt contra laborantes in die feſto. Illa neceſſitas quæ licitum opus reddit tali die, eximit quoque a cenſura. 2. cenſuræ inanitas; 3. hominis innocentia; 4. ignorantia; 5. impotentia; 6. metus; 7. injuſtitia cauſæ.

VIII. Ignorantia, ut alias dictum eſt, alia *juris*, alia *facti*, & alia *pœnæ*. Alia invincibilis, vincibilis alia craſſa, affectata, & ſupina. Ignorantia juris laborat qui ignorat legem prohibentem, vel præcipientem. Laborat ignorantia facti qui ignorat eſſe clericum quem verberat. Ignorantia pœnæ eſt dum quis ignorat adjectam eſſe pœnam tali crimini. Scis prohibitam eſſe clerici verberationem: ſcis eſſe clericum, quem verberas: at neſcis huic illicitæ clerici verberationi adjectam pœnam eſſe. Invincibilis eſt, quæ ſuperari humana induſtria nequit; & vincibilis, quæ ſuperari valet.

IX.

Digitized by Google

IX. P. Viva *q. 1. de cenſ. a. 6. n. 7.* cum Probabiliſtis diſtinguit vincibilem *inculpabilem*, & *culpabilem*. *Vincibilem culpabilem* vocat quam quis poteſt ſuperare, & credit ſe obſtringi ad diligentiam adhibendam, qua illam ſuperet, & veritatis notitiam acquirat. *Vincibilem inculpabilem* illam appellat, quam ſuperare adhibita diligentia quis poteſt, ſed credit ſe non teneri ad hanc diligentiam adhibendam, ut veritatem aſſequatur. Hæc ignorantia vincibilis malitiæ expers, nova, inaudita, & poſt Probabiliſmi natalitia in lucem erupit, quam *Tom. 2. Appar.* penitus profligavi. Hæc ignorantia vincibilis, quæ ſemper noxia eſt, alia dicitur affectata, dum quis ſtudioſe ignorare vult quod ſcire tenetur. Alia eſt craſſa, dum quis ex quodam torpore negligit veritatis inquiſitionem. Alia vocatur ſupina, cum quis variis diſtentus negotiis omittit inveſtigare quod ſcire tenetur. Denique alia eſt antecedens, quæ eſt cauſa actus. Alia concomitans, quæ non eſt cauſa actus, ſed ſine illa actus fieret, ut cum quis ita odio ardet contra hominem, ut occidens eum qui vere eſt clericus, ſed ab ipſo revera ignoratur, eumdem occideret, ſi agnoſceret.

X. Ignorantia revera invincibilis ſive juris, ſive facti, ſicut excuſat a culpa, ita eximit a cenſura. Ignorantia venialiter vincibilis excuſat a cenſura, ad quam incurrendam mortalis culpa requiritur. Ignorantia juris in foro exteriori non præſumitur, niſi probetur, ut cap. *Ignorantia* de reg. in 6. dicitur. *Ignorantia facti excuſat, non autem juris.* Qui ſcit homicidium eſſe jure divino prohibitum, ignorat vero invincibiliter legem eccleſiaſticam ſub cenſura illud prohibentem, non incurrit juxta plurimos cenſuram, licet peccet contra jus naturale, & divinum: quia, inquiunt, ad cenſuram contrahendam neceſſaria eſt contumacia, quam præcedere admonitio debet. Pœna enim cenſuræ differt ab iis pœnis latis ſive a foro civili, ſive a foro eccleſiaſtico, quæ contrahuntur, etiamſi ignorentur, quando nota lex eſt. Quare homicida, quem non latet lex prohibens, obnoxius eſt capitali ſupplicio, etiamſi hanc pœnam ignoret. Similiter qui ſciret legem eccleſiaſticam prohibentem talem actum, incurreret irregularitatem ex delicto, quamvis talem pœnam ignoraret. Contra, ſi jus eccleſiaſticum invincibiliter ignoraret, ſicut eſſet immunis a culpa, ita liber eſſet ab irregularitate ex delicto.

XI. Plures, & graves Theologi docent, ignorantiam invincibilem ſolius cenſuræ latæ per legem univerſalem Eccleſiæ, aut canonem univerſalem non excuſare ab ea incurrenda illum qui ſcit legem eamdem. P. *Antoine* fuſe hanc quæſtionem verſat. Paucis rem abſolvo. Admiſſa hypotheſi, quod ignorantia cenſuræ eſſet prorſus invincibilis, licet latæ a lege, vel canone univerſali, non contraheretur. Verum quia non ita facile contingit ut ignorantia cenſuræ annexæ legi univerſali ſit revera invincibilis, ideo facile exempti ab ea non ſunt judicandi ejuſdem legis tranſgreſſores. Quis a cenſura immunem judicaret illum qui committeret duellum, ſciens ab Eccleſia prohibitum eſſe, quia ignorat huic prohibitioni annexam eſſe cenſuram?

XII. Quando in lege dicitur, *qui ſcienter hoc fecerit*, *qui facere præſumpſerit*, *qui temerarie id fecerit*, tunc ratione ejuſmodi clauſularum ignorantiam vincibilem excuſare a cenſura communiter auctores docent: quia per tales clauſulas lex majorem requirit notitiam quam aliæ leges his clauſulis deſtitutæ. Salmanticenſes cum aliis contendunt, vel ipſam ignorantiam affectatam excuſare hoc in caſu a cenſura. Sed hæc opinio mihi falſa eſt, quia ignorantia affectata æquivalet ſcientiæ.

XIII. Metus gravis cadens in virum conſtantem excuſat a cenſura, & etiam a peccato prohibito tantum jure eccleſiaſtico. Si res prohibita ſit jure divino, & ſub cenſura eccleſiaſtica, non excuſat a peccato, ſed a cenſura tantum. Qui metu gravi percuſſus occideret clericum, peccaret contra jus naturale, & divinum, at cenſuram non incurreret.

XIV. Qui dubitat, an judex protulerit necne ſententiam cenſuræ, judicare debet non eſſe latam, quia in meris pœnalibus mitior pars eſt amplectenda. Qui certus eſt cenſuram eſſe latam ſive a jure, ſive ab homine, dubitat vero an illam contraxerit, ſe gerere debet ac ſi cenſura irretitus eſſet, donec aut dubium deponat, aut a cenſura abſolutus fuerit.

XV. Innocens, qui in foro exteriori eſt excommunicatus ſecundum allegata, & probata, coram Deo excommunicatus non eſt. Verum coram illis qui conſcii excommunicationis ſunt, & incerti innocentiæ ejuſdem, debet ſe ut cenſura irretitum gerere: quia ſententiæ judicis validæ & legitimæ, tametſi reipſa injuſtæ parendum eſt, tum

ad

ad evitandum ſcandalum, tum in obſequium ſupremæ auctoritatis. Quare probabilius eſt hunc innocentem debere & a receptione, & ab adminiſtratione ſui ordinis abſtinere etiam privatim, & ab externa communicatione cum fidelibus: unde jure Clemens XI. improbavit theſes 90. 91. 92. Paſchalis Queſnelli.

CAPUT III.

De abſolutione a cenſuris.

I. QUÆST. I. *An irretitus cenſura teneatur ſub mortali quamprimum poteſt abſolutionem petere, & ſollicitare?* RESP. Sententia adfirmans communis eſt. Salmanticenſes *tr.* 10. *c.* 2. *pun.* 1. *num.* 1. ajunt: *Qualibet dilatio eſt mortalis ex genere ſuo, niſi ob parvitatem materiæ, vel ex aliis capitibus excuſetur.* Utroque pollice ſubſcribo huic doctrinæ; unde infertur quam falſa ſit ſententia de dilatione converſionis peccatoris in Deum. Quælibet dilatio procurandæ abſolutionis a cenſura eccleſiaſtica, quæ aliquorum bonorum ſpiritualium uſu privat, eſt ex genere ſuo peccatum mortale: & dilatio petendæ abſolutionis a peccato mortali, quod privat æterna vita, a culpa mortali immunis erit? Vereor ne reſpectu aliquorum verum ſit illud axioma: *Iſti amplificant jus eccleſiaſticum, & decurtant Decalogum.* Segregatio a Deo, a conſortio Angelorum, deſtinatio ad habitandum cum diabolis, quia remota a ſenſibus non urget, non pungit, ſicut ſegregatio a communicatione externa viſibili cum fidelibus.

II. QUÆST. II. *Quotuplex ſit abſolutio a cenſura?* RESP. Alia eſt abſoluta, qua abſolute reus a vinculo ſolvitur. Alia conditionata, quæ a conditione vel præterita, vel præſenti pendet, ut *ſi ſatisfeciſti parti, ſi ſatisfeceris.* Alia abſolutio vocatur ad *cautelam*; ut cum quis dubitat ſe eſſe cenſura affectum, quæ abſolutio impertiri a quocumque Confeſſario poteſt, facta promiſſione de præſtanda parti ſatisfactione, vel de adeundo ſuperiore, veritate comperta. Aliæ vocantur ad *reincidentiam*, ſeu cum pœna relabendi in eamdem cenſuram, niſi quod imponitur egerit ille qui abſolvitur. Alia eſt ab uno determinato effectu, relictis aliis; ut quando Pontifex abſolvit, habilemque reddit aliquem ad obtinendum beneficium, aliudve privilegium. Abſque harum abſolutionum aliqua, cenſura non aufertur neque per mortem Superioris illam ferentis, neque per mutationem territorii, neque per mortem excommunicati: & contraria opinio damnata eſt ab Alex. VII. n. 4. *Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſat cenſura.*

III. In abſolutione a cenſura ſervandæ ſunt formulæ præſcriptæ in Ritualibus. Solemnitas ſervanda in ejuſmodi abſolutionibus habetur in cap. *Per tuas* de ſent. excom. Conditiones tamen ibidem præſcriptæ hodie non ſervantur. Diſputant Theologi valida ne ſit abſolutio, parte læſa non ſatisfacta ſatisfactione reali, aut pignoratitia. Adfirmant multi; ſed peccare mortaliter abſolventem ajunt, & reſtitutioni obnoxium eſſe. Quando in bulla Jubilæi, vel in alio privilegio conceditur facultas abſolvendi a cenſuris hac clauſula, *ſatisfacta parte, aliter abſolutio non teneat;* non valet abſolutio, non impleta conditione, niſi abſolvendus impotens ſit ad ſatisfaciendum.

IV. Convenit penes omnes poſſe cenſuris irretitum valide abſolvi, etiam invitum, & repugnantem, nedum neſcientem, aut non petentem. Duplicem tamen repugnantiam auctores diſtinguunt: alteram non recedendi a peccato, & contumacia, ob quam lata cenſura eſt; alteram non petendi abſolutionem, licet a peccato emendato reus ſit. In priori caſu, ſi peccatum habeat tractum ſucceſſivum, ut hæreſis, furtum &c. non poſſe abſolvi invitum ajunt, niſi ab eo qui ſupra jus & præceptum poteſtatem habet. Si vero peccatum completum ſit, ut fornicatio, blaſphemia, & alia peccata præterita, tunc abſolvi poſſe etiam invitum docent. Similiter illum qui emendatus a peccato eſt, & non vult petere abſolutionem, abſolvi poſſe defendunt. Advertunt tamen, tunc abſolutionem impertiendam dumtaxat eſſe, cum prævidetur magis medicinalis quam cenſura.

V. Abſolvi quis poteſt ab una, ſecus ab altera cenſura. Qui vero facultatem habet abſolvendi ab omnibus cenſuris, unica abſolutione præſtare id valet. Si autem tali careat poteſtate, tunc abſolvi oportet ab altero qui hac poteſtate præditus ſit. Qui pluribus irretitus cenſuris, unam doloſe manifeſtat, occultatis aliis, non eſt exiſtimandum Confeſſarium velle abſolvere ab omnibus, niſi id exprimat. Si tamen reus ex oblivione aliquam omittat, & judex generaliter abſolvat, tunc, niſi aliud conſtet, eum abſolvere velle ab omnibus cenſendum eſt.

eſt. Heinc tempore Jubilæi aliquis generaliter ab omnibus cenſuris, licet oblitus alicujus fuerit, manet abſolutus, & a peccato oblito cui annexa cenſura eſt, a quocumque Sacerdote abſolvi poteſt; niſi tamen aliqua ex cenſuris habeat conjunctum opus ſatisfaciendi, & compenſandi partem læſam. Si enim abſolvendus celaret ſe non ſatisfeciſſe parti læſæ, ſe non receſſiſſe ab hæreſi, nulla foret abſolutio.

VI. QUÆST. III. *Quis abſolvere a cenſuris valet?* RESP. Omnes illi qui ferre cenſuras, ab eiſdem abſolvere valent ſubditos ſuos: & hoc Epiſcopus præſtare valet etiam in alieno territorio. Qui habet poteſtatem abſolvendi a caſibus reſervatis, habet ſimul facultatem abſolvendi a cenſuris, cum abſolutio a cenſuris præcedere debeat abſolutionem a caſibus reſervatis, quibus annexæ cenſuræ ſunt. Facultas conceſſa in Jubilæo, vel in alio privilegio abſolvendi a cenſuris reſervatis ſummo Pontifici extenditur quoque ad abſolvendum excommunicatum denuntiatum nominatim ſive a jure, ſive ab homine, ſi tamen prius ſatisfecerit.

VII. Parochi, & Confeſſarii ordinarii, qui valent abſolvere a peccatis mortalibus, poſſunt abſolvere a cenſuris a jure latis, & non reſervatis, ut communiter auctores docent, & colligunt ex *cap. Nuper 29. de ſent. excom.* & confirmat S. Thomas in *ſuppl. q. 24. a. 1.* Contra a cenſuris reſervatis in jure ille tantum abſolvere poteſt qui eas tulit, aut ſuperior, aut ſucceſſor, aut ab eodem delegatus. Quare a cenſuris reſervatis Pontifici ſolus Pontifex, a reſervatis Epiſcopo ſolus Epiſcopus abſolvere valet. In articulo mortis, ut alias dictum eſt, quilibet Sacerdos poteſt abſolvere ab omnibus cenſuris, ut Tridentinum declaravit *ſeſſ. 4. c. 7.* & cuilibet Confeſſario eadem facultas conceditur abſolvendi, quando eſt impoſſibilis acceſſus, aut valde difficilis ad ſuperiorem, cui reſervatæ cenſuræ ſunt, ut habetur *cap. Nuper a nobis 29. de ſent. excom.* his verbis: *Verum ſi difficile ſit ex aliqua juſta cauſa quod ad ipſum excommunicatorem abſolvendus accedat, concedimus indulgendo ut (præſtita juxta formam Eccleſiæ cautione, quod excommunicationis mandato parebit) a ſuo abſolvatur Epiſcopo, vel proprio Sacerdote.* In his tamen caſibus, nempe in articulo mortis, aut ratione impedimenti, Confeſſarius debet ab eo quem abſolvit, juramentum exigere, quod cum potuerit, ſe ſuperiori præſentabit. Quod ſi omiſerit, opportunitate data, exequi quod promiſit, in eamdem cenſuram reincidet: & quamvis Confeſſarius vel ex ignorantia, vel ex oblivione omittat imponere hoc onus comparendi, cum pœnitens potuerit, coram ſuperiore; nihilominus pœnitens tenetur comparere, quia hoc onus non a Confeſſario, ſed a jure pendet. Quando tamen abſolvitur a reſervatis, quibus annexæ cenſuræ non ſunt, nullum eſt comparendi debitum.

VIII. QUÆST. IV. *Quis valeat abſolvere a cenſuris latis ab homine?* RESP. Ille abſolvere poteſt qui cenſuram particulari ſententia tulit contra determinatam perſonam, vel ſuperior, vel delegatus. Idem ſentiunt plures, ſi cenſura lata ſit ab homine per modum ſententiæ generalis, præcepti, vel ſtatuti ad futura delicta evitanda. Sed probabilius alii docent ab his cenſuris non reſervatis, licet latis ab homine, poſſe quemlibet Confeſſarium abſolvere ſicut a cenſuris latis a jure.

IX. QUÆST. V. *Quænam ſunt cenſuræ, & caſus reſervati ſummo Pontifici, a quibus Epiſcopi jure ordinario abſolvere poſſunt?* RESP. Epiſcopi abſolvere jure ordinario valent a cenſuris reſervatis ſummo Pontifici contractis ex delicto occulto, ut Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 6. de ref.* ſtatuit. Item a cenſuris contractis ob delicta publica, quando urget gravis neceſſitas, quæ difficilem reddit acceſſum ad Pontificem ſummum.

X. Diſputant, num hæc facultas Epiſcopis a Tridentino conceſſa, fuerit revocata per bullam Cœnæ quantum ad caſus in ea contentos. Negabant plures, affirmabant alii; ſed Alexand. VII. litem ſuſtuliſſe videtur ſequentem damnando theſim n. 3. *Sententia aſſerens, bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. die 18. Julii in conſiſtorio ſacræ Congregationis Eminent. Cardinal. viſa, & tolerata eſt.*

XI. Non deſunt tamen qui negant per recenſitam theſim ſublatam eſſe facultatem Epiſcopis a Tridentino conceſſam, præſertim cum in theſi proſcripta nulla fiat Epiſcoporum mentio, quibus a jure competit hæc facultas, & Tridentinum ſolum declaravit non eſſe illis ademptam. Verum deciſio hæc non pendet a Theologorum ratiociniis. Quare controverſiam hanc illis quorum intereſt, dirimendam relinquo.

XII. Nomine delicti occulti illud commu-

Digitized by Google

muniter intelligitur quod aut non eſt deductum ad forum contentioſum, aut notum non eſt majori parti parochiæ, provinciæ, monaſterii &c. Quare licet per teſtes probari poſſit, ſi non eſt modo dicto publicum, occultum dicitur communiter. Tunc vero deductum ad forum contentioſum aſſerunt, quando delatum fuerit, & per unum teſtem probatum. Si vero accuſatus ſe purgaverit in foro etiam per falſos teſtes, & abſolutus ſit, contendunt hunc reum ab Epiſcopo habente facultatem ſuper delictis occultis abſolvi poſſe. Ita docent Salmanticenſes *tr.* 10. *c.* 2. *pun.* 6. *n.* 59. *&* 60. ubi plures citant auctores. Addunt ibidem Salmanticenſes, reum punitum in foro contentioſo poſſe ab Epiſcopo abſolvi, quia judicium finitum eſt: quæ opinio mihi falſa eſt, cum delictum tunc notum ſit notorietate juris, & facti.

XIII. Quæst. vi. *Quam facultatem habent Regulares abſolvendi a caſibus, & cenſuris reſervatis ſummo Pontifici?* Resp. P. Viva docet auctores defendere, Regulares poſſe abſolvere ab omnibus caſibus Sedi apoſtolicæ reſervatis, exceptis caſibus bullæ Cœnæ, & ſex Clementis VIII. in Italia extra Urbem. Illud eſt certum, quod poteſtas abſolvendi a caſibus pontificiis non infert poteſtatem abſolvendi a caſibus Epiſcopo reſervatis, cum Alexander VII. damnaverit hanc theſim n. 12. *Mendicantes poſſunt abſolvere a caſibus Epiſcopo reſervatis non obteata ad id Epiſcoporum facultate.* Diſtinguit tamen in hanc propoſitionem *n.* 7. triplex genus caſuum Epiſcopo reſervatorum. Nam alii reſervantur Epiſcopo a jure, vel a conſuetudine, ut levis percuſſio clerici &c. & ab his mendicantes abſolvere poſſe air. Alii caſus reſervantur Epiſcopo in Synodo: & ab his quoque abſolvere poſſe Regulares, dum non notantur in tabella, docent auctores, ſubdit idem P. Viva. Tandem ſunt caſus reſervari, & expoſiti in tabella, & de his loquitur theſis damnata. Quando conceditur facultas abſolvendi ab omnibus cenſuris, intelligitur, inquit P. Viva, etiam a reſervatis, quia quilibet Sacerdos facultatem habet abſolvendi a non reſervatis.

XIV. Denique per conceſſionem abſolvendi ab omnibus reſervatis Sedi apoſtolicæ non intelliguntur caſus comprehenſi in bulla Cœnæ. Neque per conceſſionem abſolvendi a caſibus bullæ Cœnæ intelligitur facultas conceſſa abſolvendi ab hæreſi. Oppoſitum tamen probabile eſſe concludit P. Viva.

XV. Quæ hactenus recenſui ex P. Viva, reipſa inveniuntur apud auctores. Salmanticenſes *tr.* 10. *c.* 2. *pun.* 6. *n.* 70. docent, Prælatos regulares abſolvere ſuos ſubditos poſſe ab omnibus cenſuris Sedi apoſtolicæ reſervatis, exceptis iis quæ in bulla Cœnæ continentur. Addunt, Prælatos regulares eamdem jure communi poteſtatem habere in ſuos ſubditos, quam Epiſcopi in ſuos diœceſanos. Plura afferunt privilegia conceſſa Mendicantibus, & præſertim conſtitutionem S. Pii V.

XVI. Nullum ego ſuper facultate Regularium abſolvendi tum ſubditos, tum alienos profero judicium. Omnes percupiunt diſtinctam & perſpicuam deciſionem caſuum, & cenſurarum reſervatarum, a quibus abſolvere Regulares valent. Sed fruſtra a Theologis hoc expectant. Quid enim decidere Theologi valent ſuper privilegiis quæ citantur, & non inveniuntur; vel ſi inveniuntur, aut fuerunt revocata, aut diſputatur num fuerint revocata. Deciſio eorum quæ abſolvendi juriſdictionem ſpectant, non a Theologorum ratiociniis, ſed a voluntate ſummi Pontificis pendet. Moderatores ſacrorum Ordinum regularium ſollicitare, & urgere deberent ut ipſi a S. Sede apoſtolica impetrarent perſpicuam declarationem facultatis Regularibus conceſſæ. Iſtorum Moderatorum eſt controverſiam hanc graviſſimam dirimere modo dicto, ut ſciant ſubditi quid juriſdictionis habeant in recenſita materia.

CAPUT IV.

De cenſuris ſigillatim, nempe de excommunicatione majori, & minori.

I. Quæst. i. *Quid, & quotuplex ſit excommunicatio?* Resp. Eſt *cenſura qua quis ab eccleſiaſtica fidelium communione ſeparatur.* Tribuitur in majorem, & minorem. Major eſt *cenſura qua quis non modo a participatione ſacramentorum, ſed etiam a communione fidelium ſegregatur.* Minor vero dicitur *cenſura qua quis privatur participatione ſacramentorum, eorumdem adminiſtratione, & paſſiva electione ad dignitates, & beneficia Eccleſiæ.* Major privat hominem omnibus quæ ſubjacent Eccleſiæ juriſdictioni, minime vero bonis omnibus ſpiritualibus, quæ ſupra juriſdictionem Eccleſiæ ſunt. Quare ſi excommunicatus gratiæ ſtatum recuperet, cum aliis membris ejuſdem corpo-

ris

ris myſtici communicat. Bona eccleſiaſtica quibus excommunicatus privatur, duplicis ſunt generis. Alia ſunt civilia quæ humanam ſpectant ſocietatem, ut cohabitatio, ſalutatio, colloquia &c. Alia ſunt ſpiritualia, & ſacra, quæ ſimiliter in duo genera tribuuntur. Alia ſunt exteriora, ut eccleſiaſtica ſepultura, interventus ad divina officia celebranda. Alia vocantur mixta, ut participatio ſacramentorum, uſus ſacrificii, communicatio in precibus &c.

II. Decem recenſeri ſolent effectus excommunicationis majoris. 1. Privatio ſuffragiorum Eccleſiæ: 2. privatio & activa, & paſſiva ſacramentorum. 3. privatio rerum ſacrarum: 4. inhabilitas ad ordines ſuſcipiendos, & ad eorumdem uſum: 5. privatio juriſdictionis eccleſiaſticæ: 6. inhabilitas ad exercendos actus legitimos in judicio: 7. inhabilitas ad conferenda beneficia eccleſiaſtica: 8. incapacitas ad eadem obtinenda, eorumque fructus: 9. inhabilitas ad privilegium obtinendum: 10. privatio communionis civilis, & forenſis cum ceteris fidelibus.

III. Hos effectus omnes non parit excommunicatio, ſi ſit injuſta, & invalida. Et ſi conſtaret publice eſſe nullam, tunc excommunicatus ſe gerere poſſet ac ſi talis non eſſet tam in externo, quam in interno foro. Si dubium ſit an valida nec ne ſit, parendum eſt excommunicationi.

IV. QUÆST. II. *Quinam dicantur excommunicati tolerati, quinam vitandi?* RESP. Illi dumtaxat dicuntur vitandi ex conſtitutione Conſtantienſis qui nominatim excommunicati, & denuntiati, vel notorii clerici percuſſores ſunt. Ceteri omnes ſunt tolerati. Ut vero quis dicatur nominatim excommunicatus ut vitari debeat, duo requiruntur. 1. quod in excommunicatione nomen excommunicatæ perſonæ exprimatur: 2. quod publice declaretur talem eſſe excommunicatum; quæ declaratio in loco publico fieri debet, aut inter Miſſarum ſolemnia, aut affigendo chartam loco publico. Antequam excommunicatus denuntietur talis, citandus eſt ut ſe defendat, niſi ſit publicum, & notorium delictum. Qui declaratus eſt incurriſſe excommunicationem, ſi intra congruum terminum legitime appellet, poteſt ſe gerere ut toleratus.

V. Publici, & notorii percuſſores Clerici illi dicuntur qui noti ſunt notorietate juris, & facti. Illi excommunicati in uno loco vitandi quoque in alio loco ſunt, ubi ſecreta eſt excommunicatio, ut probabilior opinio tenet. Ipſi excommunicati tolerati nequeunt communicare in divinis, vel humanis cum aliis; ſed ceteri fideles cum iis communicare in humanis valent. Quare conſtitutio Conſtantienſis eſt in beneficium fidelium, non excommunicatorum. Peccat mortaliter excommunicatus, ſi adminiſtret, ſi celebret &c. Sacramenta tamen valida ſunt, excepto ſacramento Pœnitentiæ, quod nullum eſt ab excommunicato vitando adminiſtratum. Quare fideles, qui confiterentur excommunicato vitando, repetere confeſſiones deberent. An in articulo mortis petenda ab eodem ſit abſolutio, dictum eſt ſupra.

VI. Docent plures, in periculo mortis aſſiſtere Matrimonio poſſe Sacerdotem excommunicatum vitandum ad conſulendum honori feminæ a viro cognitæ, & ad filios legitimos conſtituendos, ſi nullus alius Sacerdos eſſet. Salmanticenſes *n.* 37. cum aliis docent, excommunicatum toleratum poſſe valide & licite adminiſtrare ſacramenta præter Pœnitentiam. Immo addunt, poſſe valide adminiſtrare ipſum ſacramentum Pœnitentiæ; & ſi ſit rogatus, etiam licite: quia quando eſt toleratus, non amittit poteſtatem adminiſtrandi ſacramenta in utilitatem fidelium, ut eruitur ex Concilio Conſtantienſi. Quæ opinio mihi non probatur, nec judicarem bene diſpoſitum fidelem qui habens copiam Confeſſarii vellet excommunicato tolerato confiteri.

VII. QUÆST. III. *Quam pœnam incurrit excommunicatus qui illicite ſacramenta adminiſtrat?* RESP. Excommunicatus ſive vitandus, ſive toleratus incurrit irregularitatem, quando illicite ſacramenta adminiſtrat, ut communis ſententia docet. Peccat quoque mortaliter excommunicatus ſive vitandus, ſive toleratus, ſi ſacramenta ſuſcipiat. Excuſare tamen poteſt ignorantia, inadvertentia invincibilis excommunicationis, neceſſitas, ſcandalum, infamia. In his caſibus ſuſcipere ſacramenta poſſe ſive vitandum, ſive toleratum communis opinio docet. Diſputant dumtaxat de ſacramento Pœnitentiæ num valide ſuſcipiatur ab excommunicato ignorante ſuam excommunicationem, aut ut evitet grave incommodum. Communior ſententia adfirmat, ſive vitandus, ſive toleratus ſit, dummodo ignorantia ſit invincibilis juris, & facti, & debitis diſpoſitionibus accedat.

VIII. QUÆST. IV. *Quæ damna infert tertius excommunicationis effectus?* RESP. Privat mu-

Digitized by Google

munere celebrandi divina officia, & eiſdem aſſiſtendi, ſive vitandum, ſive toleratum. Nomine autem officiorum intelliguntur omnes ſacræ functiones quæ ab Eccleſia publice fiunt, ut Miſſarum celebratio, horæ canonicæ, publicæ preces, proceſſiones, benedictiones, chriſmatis conſecrationes, comitari Euchariſtiam dum ad infirmos defertur. Concionem tamen audire excommunicati poſſunt, privatim Eccleſiam ingredi, & ibi orare; immo tenentur preces fundere, horas canonicas, ſi clerici ſint, recitare, alioquin commodum ex iniquitate reportarent. Nequeunt tamen in horis recitandis ſocium adhibere abſque veniali culpa, juſta cauſa ſublata. Nequeunt ſive vitandi, ſive tolerati Miſſam audire; immo vitandus ſi interesset, monendus eſſet ut recederet; & ſi juſſus non recederet, novam incurreret excommunicationem. Et quando expelli non poſſet, recedere fideles deberent, ne cum illo communicarent. Si Sacerdos canonem non inceperit, interrumpere Miſſam debet, & abire. Si canonem inceperit, debet Miſſam perſequi cum uno miniſtro uſque ad calicis ſumptionem, & cetera omittere, aut in Sacriſtia, ſi aptus locus ſit, eadem perficere.

IX. Peccant mortaliter excommunicati, ſi differunt obtinere abſolutionem, ſicuti dixi ſupra, ut poſſint audire Miſſam die feſto: quia eodem præcepto quo obſtringuntur audire Miſſam, obligantur removere impedimenta.

X. Privantur excommunicati ſepultura eccleſiaſtica, ſeu in loco ſacro. Nomine loci ſacri intelliguntur templa, cœmeteria, clauſtra, & alia loca deputata ad divina officia celebranda, & ad cultum divinum. Hoc tamen intelligitur de excommunicatis vitandis, qui ſi ſepulti fuerint in loco ſacro, extumulandi ſunt, & foras projiciendi; locus vero ſacer aſperſione purgandus. Qui iſtos in loco ſacro ſepeliunt, incurrunt excommunicationem majorem. Mandantes autem, & procurantes minorem contrahunt excommunicationem. Qui vero ſepeliunt excommunicatos toleratos etiam hæreticos, qui non ſint ſpecialiter denuntiati, non incurrunt excommunicationem, ut communiter auctores docent. Qui vero ſepeliret hæreticum per judicis ſententiam damnatum, incurreret majorem excommunicationem.

XI. Quintus effectus privat omni uſu eccleſiaſticæ juriſdictionis excommunicatum ſive vitandum, ſive toleratum. Excommunicatus tamen toleratus, ſi a partibus exquiratur, & licite, & valide poteſt exercere actus juriſdictionis, ut eligere, præſentare, conferre beneficia, ob facultatem quam conſtitutio Martini V. præbet fidelibus communicandi cum excommunicato tolerato. Si vero fideles litigantes rejicerent excommunicatum toleratum, tunc nullius valoris eſſent iſtius acta. Dantes vero exceptionem intra octo dies manifeſtare excommunicationis ſpeciem deberent. Geſta per juriſdictionem eccleſiaſticam ab excommunicato vitando illicita, & invalida ſunt, nec obedire illi ſubditi aſtringuntur.

XII. QUÆST. V. *An electio ſit nulla, ad quam excommunicatus vitandus concurrit?* RESP. Nulla eſt, ſi abſque ſuffragio excommunicati vitandi concludi non poſſet. Si vero iſtius ſuffragium non ſit neceſſarium, & electores aut ignorent excommunicationem, aut nequeant excommunicatum repellere, electio abroganda non eſt.

XIII. Reſignatio beneficii ab excommunicato tolerato facta valida eſt, immo etiam facta a vitando, ſi ſit ſimplex, & non in favorem alterius: quia talis reſignatio non eſt actus juriſdictionis eccleſiaſticæ, ſed ſimplex beneficii ceſſio. Quæ fiunt ab excommunicato vitando ut perſona privata, valida ſunt, tametſi illicita, ſi communicet cum aliis. Teſtamentum tamen factum ab excommunicato propter hæreſim, vel percuſſionem Cardinalis nullum eſſet ex cap. *Felicis* de pœn. in 6. Invalida quoque afferunt inſtrumenta facta a tabellione excommunicato vitando.

XIV. QUÆST. VI. *Quam inhabilitatem incurrunt excommunicati vi ſeptimi effectus?* RESP. Ligati excommunicatione majori inhabiles ſunt ad beneficia eccleſiaſtica. Quare electio, præſentatio, poſtulatio, nominatio, collatio, impetratio litterarum in favorem excommunicati nullæ ſunt: atque tam eligentes, & præſentantes, quam recipientes beneficium ſive cauſa commutationis, ſive reſignationis &c. peccant mortaliter, & præter excommunicationem minorem, quam conferentes beneficium excommunicato vitando incurrunt, ſuſpenſionem quoque contrahunt a collatione talis beneficii. Et hæc extenduntur quoque ad ſuſpenſum, interdictum, & irregularem. Excipitur collatio facta a Pontifice, quia conferendo diſpenſare præſumitur, niſi quis eſſet excommunicatus ob hæreſim, quæ non aufertur per clauſulam generalem. Si quis ignoraret vin-

vincibiliter ſuam excommunicationem, vel ab excommunicatione abſolutionem, nulla eſſet beneficii collatio, ut communis ſententia docet. Excommunicatus recipiens beneficium non facit fructus ſuos, ſed eos reſtituere aſtringitur. Quando vero bona fide illud ſuſcipit, ignorans ſuam excommunicationem, dum recordatur, debet beneficium dimittere, & reſtituere id in quo factus eſt ditior.

XV. QUÆST. VII. *Utrum excommunicatus amittat & fructus, & beneficium?* RESP. Octavus effectus privat excommunicatum non beneficio, ſed fructibus beneficii tantum a tempore quo fuit excommunicatus ſive vitandus, ſive toleratus. Et nomine fructuum intelliguntur omnes reditus, penſiones, & diſtributiones; minime vero patrimonium. Diſputant acriter Theologi num ante, vel poſt judicis ſententiam reſtituere excommunicatus fructus debeat. Mihi probabilius videtur excommunicatum ante judicis ſententiam debere reſtituere fructus. Quoniam cauſa reſtitutionis eſt excommunicatio. Ergo poſita excommunicatione neceſſario reſtitutio conſequitur.

XVI. QUÆST. VIII. *Quid ſit excommunicatio forenſis, & civilis?* RESP. Nonus effectus excommunicationis eſt quod excommunicatus nequit eſſe judex, actor, advocatus, teſtis, tabellio, procurator in foro. Si tamen toleratus ſit, poteſt clientem defendere, dummodo non repellatur, ſicuti repelli poteſt, ſi ejus excommunicatio nota ſit. Quamobrem valida ſunt judicia fori, in quo actor, teſtis, vel tabellio eſt excommunicatus toleratus; contra ſi vitandus ſit, etiamſi judex laicus fuerit, irrita ſunt omnia acta talis fori, ut communior ſententia docet. Teſtimonium excommunicati ſi admittatur a judice, validum eſt. Citari tamen, & reum agere in judicio excommunicatus poteſt. Debet tamen per procuratorem hoc agere, niſi pauper ſit.

XVII. Decimus effectus excommunicationis eſt privatio communicationis politicæ per modum commercii, vel ſocietatis, niſi neceſſitas excuſet, aut niſi excommunicatus ſit requiſitus. Qui communicat in civilibus cum excommunicato vitando venialiter, in factis mortaliter peccat. Communicatio cum tolerato nullam includit culpam. Continuata tamen communicatio civilis cum vitando, juxta probabiliorem opinionem, non vacat a gravi culpa, & ſecum adfert excommunicationem minorem. Si tamen excommunicatio lata a Papa eſt per ſententiam ſingularem, & nominatim, is qui ſciens communicat cum tali excommunicato, incurrit excommunicationem majorem ipſi Papæ reſervatam; ſi tamen ſit Clericus, & communicet in divinis. 2. Quando excommunicatio lata eſt contra participantes: tunc enim qui communicat, eadem qua irretitus eſt excommunicatus, ligatur excommunicatione, a qua abſolvi ſolum poteſt ab illo a quo excommunicatus abſolvi valet. Non incurrit tamen hanc excommunicationem communicans, niſi monitio trina aut æquivalens tribus præcedat. 3. Quando quis communicat in *crimine crimìnoſo*, ideſt in eo crimine ob quod quis excommunicatus eſt, præbens ei auxilium, conſilium, favorem. Ut paucis omnia complectar, quinque ſunt caſus in quibus non licet cum excommunicato communicare, his verſibus contenti:

Si pro delictis anathemate quis feriatur,
Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Per *os* prohibentur verba, ſigna, amplexus, nutus, epiſtolæ, nuntii &c. *Orare* vetat communicatio in ſacris. *Vale* vetat ſalutationem honorandi cauſa. *Communio* prohibet cohabitationem, cooperationem, conſilium in quocumque negotio. *Menſa* prohibet communicationem in cibo, potu, conviviis, una aſſiſtere, ſedere &c.

XVIII. QUÆST. IX. *In quibus caſibus licitum eſt communicare cum excommunicato?* RESP. Hoc unico verſu continentur:

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Utile ſignificat omnem veram, & non fictam utilitatem ſpiritualem, & temporalem ſive excommunicati, ſive excommunicantis. *Lex* ſignificat matrimonium, vi cujus uxor petere a marito excommunicato debitum poteſt, & in ceteris etiam communicare, ut in domus regimine, & in aliis negotiis, exceptis rebus ſacris. Et hoc intelligitur, etiamſi ambo eſſent excommunicati, niſi excommunicati matrimonium contraxiſſent, vel excommunicatio lata eſſet matrimonii cauſa, vel denique niſi eſſent divortio ſeparati. His in caſibus non fruerentur privilegio communicationis. *Humile* ſignificat communicationem quam habere poſſunt filii legitimi, adoptivi, illegitimi, nepotes, pronepotes, & ceteri in gradu lineæ rectæ: affines, ut gener, nurus privignus, & privigna mutuo communicare, & pupilli cum tutoribus poſſunt. *Res ignorata* ſignificat ignorantiam, vel inadvertentiam invincibilem juris & facti.

Ne-

Digitized by Google

Neceſſe indicat gravem aliquam neceſſitatem ſive temporalem, ſive ſpiritualem ſive excommunicati, ſive excommunicantis, aut alterius tertiæ perſonæ.

XIX. QUÆST. X. *Quid ſit excommunicatio minor, & quinam illius effectus?* RESP. Eſt *cenſura eccleſiaſtica privans paſſiva ſacramentorum receptione:* & hæc privatio eſt præcipuus excommunicationis minoris effectus. Quare mortaliter peccat qui hac excommunicatione irretitus aliquod ſacramentum ſuſcipit. Circa adminiſtrationem ſacramentorum diſſident, num mortaliter, an venialiter peccet talis excommunicatus. Immo plures defendunt nec venialiter hunc peccare. Sed difficile eſt hunc a culpa veniali eximere. Omnes tamen adfirmant, peccare mortaliter, ſi celebret, quia tunc ſuſcipit ſacramentum. Alter effectus hujus excommunicationis eſt privatio paſſivæ electionis ad beneficia eccleſiaſtica. Quilibet Confeſſarius approbatus ab ea abſolvere poteſt.

XX. QUÆST. XI. *Quando incurritur excommunicatio canonis ob clerici percuſſionem?* RESP. „ Si quis ſuadente diabolo manus violentas „ in Clericum, vel Monachum injecerit, „ anathematis vinculo ſubjaceat, & nullus „ Epiſcoporum illum præſumat abſolvere, „ niſi mortis urgente periculo, donec apo- „ ſtolico conſpectui præſentetur, & ejus „ mandata recipiat. “ Hic eſt canon, qui habetur *cauſ.* 17. *q.* 4. Illud *ſuadente diabolo* ſignificat percuſſionem quæ ſit peccatum mortale ratione injuriæ irrogatæ perſonæ clericali. Quæ injuriæ gravitas accipienda eſt, ſpectata dignitate & ſtatu religioſo. Licet reſervata ſit apoſtolicæ Sedi, Prælati regulares ſuos ſubditos percuſſores Religioſorum abſolvere valent.

XXI. Nomine *Clerici*, vel *Monachi* veniunt vel ipſa prima tonſura inſigniti, dummodo habitum clericalem deferant: omnes Regulares utriuſque ſexus, Clerici, Novitii, converſi hoc canonis privilegio fruuntur. Item Equites S. Jacobi, S. Joannis, Calatravæ, Alcantaræ, S. Lazari in Sabaudia, S. Stephani Florentiæ, Ordinis Chriſti in Luſitania, ut plures auctores docent. Hoc privilegio non gaudent clerici conjugati, niſi deferant tonſuram, neque Tertiarii S. Dominici, & S. Franciſci: excluduntur quoque ab hoc privilegio Clerici qui abjectis veſtibus eccleſiaſticis, negotiis ſæcularibus ſeſe immiſcent, & tertio a Superiore moniti non corriguntur.

XXII. Omnes rationis compotes utriuſque ſexus, qui violentas manus injiciunt in Clericum, hanc canonis excommunicationem incurrunt. Juvenes rei hujus percuſſionis ante pubertatem ab Epiſcopo abſolvi valent. Mandantes quoque, inducentes, conſulentes, conſentientes, auxilium præbentes, immo qui dolo, fraude, malitia non impediunt, hanc excommunicationem incurrunt. Item qui ratam habet percuſſionem nomine ſuo factam, quamvis nec mandatum, nec auxilium præbuerit. Requiritur tamen 1. quod ejus nomine facta percuſſio ſit, judicante percuſſore illi gratam futuram: 2. quod exteriori ſigno ſenſibili prodat ſuam approbationem: 3. quod quando percuſſio executioni demandata eſt, fuerit ipſe habitualiter aptus ad mandatum, vel conſilium præbendum: quia ſi tunc fuiſſet amens, eam non incurreret. Somnus tamen, & ebrietas non impediunt quominus illam contrahat.

XXIII. QUÆST. XII. *Quænam actio violenta in Clericum dicatur, vi cujus percuſſor excommunicationem incurrat?* RESP. Manus violentam injiciunt omnes qui aliqua corporis parte, ut ore, pede, brachio, manu Clericum, aut rem ei adhærentem percutiunt, ſive immediate, ſive medio fuſte, gladio, veneno; ſi Clericum violenter detineant; ſi in carcerem detrudant; ſi illum inſequantur, urgeant ad læſionem, aut præcipitium; ſi ſputum, ſi pulverem in illum conjiciant; ſi ejus veſtimenta lacerent; arundine verberent; ſi equum ipſum, cui inſidet, lædant, ſi frenum infringant, vique ſiſtant: quæ actiones omnes aut perſonam, aut ejuſdem honorem lædunt, & dedecorant, ut ex cap. *Nuper* de ſent. excom. clare colligitur: atque adeo ſufficiunt ad excommunicationem contrahendam. Minime vero illam contrahunt, qui verbis tantum Clericum offendunt, qui ictum vibrant, ut illum lædant, reipſa tamen nec illum, nec rem ei adhærentem tangunt: neque illi qui abſque vi veſtes Clerici ſurripiunt, aut furantur in itinere equum, vel pecunias, licet hinc ſequeretur ne perſequi iter poſſet. Qui venenum Clerico propinant, excommunicantur. Si Monialis potaret venenum ad fetum necandum, non eſſet obnoxia cenſuræ huic, quia fetui, non ſibi injuriam irrogaret: qui vero Moniali gravidæ venenum vi propinaret, excommunicationem contraheret, quia & Moniali, & fetui necando vim inferret.

XXIV. QUÆST. XIII. *Quænam cauſæ excuſant*

ſunt injicientes manus violentas in Clericum ab excommunicatione contrahenda? RESP. Ignorantia juris & facti, timor gravis, juſta defenſio, & cetera omnia quæ a gravi culpa eximunt: correctionis titulus, vi cujus magiſtri, prælati, parentes percutere diſcipulos, filios valent, & ea omnia exercere quæ opportuna prudenter judicantur ad eorum emendationem. Similiter immunes ab hac cenſura ſunt qui Clericum turpiter tractantem proprias uxores, matres, ſorores, filias, percuterent, ſive ut vindicarent injuriam, ſive ut a crimine averterent, dummodo percutiant ipſum in ipſo crimine, vel immediate poſt, etiamſi cum eiſdem non fornicetur, ſed tantum illas oſculis, tactibus, amplexibus turpibus dedecoraret. Femina quoque ſollicitata, & provocata facto a Clerico, ſi illum violenta percuſſione rejiceret, quando ſolis verbis non poſſet, libera a cenſura eſſet. Clerici qui ter admoniti non deferunt tonſuram, & habitum clericalem, ſi milites, aut graſſatores agant, canonis privilegium amittunt.

XXV. De excommunicatione ob duellum contracta dictum ſupra eſt in 5. *Decal. precept.* Dicendum quoque eſſet de cenſuris contentis in Bulla Cœnæ. Verum integram illam dedi *Tom.* 1. *App.* & ſynopſim ejuſdem perſtrinxi *Tom.* 10. *lib.* 3. *diſſ.* 2. *c.* 2. §. 3. Quare ſi plura cupis, vide ibi.

CAPUT V.

De ſuſpenſione, ejuſque effectibus, atque de depoſitione, & degradatione.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit ſuſpenſio?* RESP. Eſt *cujuſvis officii & dignitatis uſus, & exercitii privatio*, ſi abſolute ſpectetur. Sed in præſens eſt *cenſura eccleſiaſtica, per quam Clericus privatur uſu officii, aut beneficii*. Dividitur in eam quæ eſt ab officio ſolum, & in aliam quæ eſt ſolum a beneficio, & in eam quæ eſt ab utroque. Inſuper alia a jure, alia ab homine eſt. Nomine *officii* intelligitur omnis poteſtas ſpiritualis ſive ordinis, ſive juriſdictionis, ſive adminiſtrationis eccleſiaſticæ. *Beneficii* vero nomine venit jus ad eccleſiaſticos proventus, vi ſpiritualis tituli percipiendos. Dividitur quoque ſuſpenſio in temporalem, & perpetuam. Illa eſt ad menſem, ad annum, ad biennium &c. iſta nulla duratione limitatur. Suſpenſio partialis ſubdividitur in alias partiales plures. Nam Sacerdos interdum ſuſpenditur a ſola Miſſæ celebratione, aliquando ab audiendis confeſſionibus, aliquando ſimpliciter ab ordine. Epiſcopus ſuſpendi poteſt a collatione aut ſolius tonſuræ, aut Presbyteratus, aut ordinis abſolute. Similiter in beneficio aliquando quis ſuſpenditur a quotidianis diſtributionibus, aut a dimidia fructuum parte: & idem fieri in juriſdictione poteſt. Ad formam ſuſpenſionis nulla in jure deſignata verba ſunt, ſed illa uſurpantur quæ ſuperioris voluntatem manifeſtant.

II. Qui ſuſpenſionem violant abſolute peccant mortaliter. Suſpenſus ab ordine, ſi ipſum exerceat, præter peccatum mortale contrahit irregularitatem. Actus tamen exerciti a ſuſpenſo validi ſunt, quamquam illiciti, ſi ſint actus ordinis, & non juriſdictionis. Qui vero ſuſpenſus a juriſdictione eſt, & ſit vitandus, tum irrite actus juriſdictionis exercet, quia ſuſpenſio juriſdictionis eſt illius actualis privatio. Suſpenſus ab ordine eo ipſo non eſt ſuſpenſus a juriſdictione.

III. QUÆST. II. *An ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus a beneficio, aut contra?* RESP. Suſpenſus a beneficio eo ipſo non eſt ſuſpenſus ab officio. Quare is celebrare, & alia divina officia recitare poteſt, & tenetur, quia pœna non eximit ab onere. Et quamquam officium ſit propter beneficium, in ſupplicium tamen delicti poteſt reus privari fructibus beneficii, manente onere inſerviendi Eccleſiæ. Suſpenſus ab officio etiam ob crimen graviſſimum, non eſt eo ipſo ſuſpenſus a beneficio, ut probabilior ſententia docet.

IV. QUÆST. III. *Quinam ſunt effectus ſuſpenſionis ab officio, a juriſdictione, a beneficio?* RESP. Suſpenſus abſolute ab officio manet privatus omni ordinis uſu, & juriſdictionis, & cujuſcumque miniſterii, quod a ſolo Clerico exerceri poteſt. Quare nequit ſacramenta adminiſtrare, celebrare, excommunicare, abſolvere, indulgentias impertiri, approbare ad confeſſiones, pontificalia exercere, nec alia peragere miniſteria quæ ab ordine pendent. Certum tamen eſt quod ſi ſuſpenſus ſit ab ordine tantum, non ſit ſuſpenſus a juriſdictione.

V. Suſpenſio a juriſdictione abſolute lata privat omni uſu ſpiritualis juriſdictionis, & actu ordinis qui exerceri abſque juriſdictione nequit, ut collatio ordinis, & abſolutio ſacramentalis. Poteſt vero ſic ſuſpenſus celebrare, miniſtrare alia ſacramenta; niſi tamen

men ea ex officio adminiſtraret ut Parochus, quia tum actus juriſdictionis, qua privatus eſt, exerceret. Si quis ſuſpendatur a determinata parte juriſdictionis, non eſt ſuſpenſus ab altera; ut ſi Parochus ſit ſuſpenſus ab audiendis confeſſionibus, poteſt celebrare, & alia ſacramenta adminiſtrare.

VI. Suſpenſio ordinis abſolute & ſimpliciter lata privat omni actu cujuſcumque ordinis tam majoris, quam minoris, quia propoſitio indefinita in materia morali æquivalet univerſali. Similiter qui ſuſpenſus eſt a collatione ordinum, nullum conferre ordinem poteſt. Mitto alias quæſtiunculas, quarum deciſio pendet a formula qua præſcribitur ſuſpenſio.

VII. QUÆST. IV. *Quam ob cauſam ferri ſuſpenſio poteſt?* RESP. Ferri nequit ob peccatum veniale, ut ſupra dictum eſt. Suſpenſio enim ſua natura pœna gravis eſt, quæ infligi jure nequit niſi ob culpam gravem. Obnoxii ſuſpenſioni ſunt Clerici etiam prima tonſura inſigniti. Cenſuræ latæ in jure abſolute contra Clericos non comprehendunt Cardinales, & Epiſcopos. Ferri ſuſpenſio poteſt directe in ipſam communitatem, & indirecte in membra. Non afficit tamen diſtributive ſingulas perſonas quantum ad eorum particularia miniſteria, ſed ſecundum quod unum corpus conſtituunt, & ſecundum officia, & miniſteria illis communia.

VIII. Impediri ſuſpenſio poteſt per legitimam appellationem congruo tempore interpoſitam, ut ſupra de appellatione a cenſuris dictum eſt. Debet tamen appellatio ipſam ſuſpenſionem præcedere, ut eam impediar, ſi ſit ſuſpenſio ab officio, & ingreſſu Eccleſiæ, ut habetur *cap. Is qui* XX. *de ſent. excomm. in* 6. Quæcumque alia ſuſpenſio per ſubſequentem appellationem impeditur.

IX. Suſpenſio lata ad tempus, elapſo tempore ceſſat ſeipſa ſine abſolutione. A ſuſpenſione lata ab homine abſolvere ille poteſt qui eam tulit. A ſuſpenſione lata a jure abſolvere Ordinarius ſuſpenſi valet, aut ejus Vicarius. A ſuſpenſione reſervata Papæ, ſi proveniat ex delicto occulto, Epiſcopus abſolvere ſubditos ſuos valet, ſi non ſit ad forum contentioſum deducta.

X. QUÆST V. *Quid ſignificat depoſitio, & degradatio?* RESP. Sæpe pro eadem accipiuntur depoſitio, & degradatio; unam tamen ab altera auctores diſtinguunt. Depoſitionem ſimplicem deſcribunt his verbis: *Eſt pœna privans Clericum officio, & beneficio in perpetuum jure ordinario irremiſſibiliter*. Degradatio dividitur in **verbalem**, & **realem**. Utraque privat Clericum in perpetuum officio, & beneficio; ſed illa retinet privilegium canonis, & fori; hæc penitus illud amittit. Obſtringitur tamen Clericus ſive verbali, ſive reali degradatione confixus recitare horas canonicas, ſi ſit in ſacris conſtitutus, nec valide contrahere matrimonium poteſt.

XI. Degradatio verbalis olim fiebat ob adulterium, furtum, homicidium, & alia graviora crimina. Juxta hodiernam Eccleſiæ diſciplinam atrociora dumtaxat ſcelera degradatione plectuntur. Crimina in jure canonico expreſſa ob quæ degradatione reali plecti Clericus debeat, ſunt hæreſis, falſificatio litterarum apoſtolicarum, ſodomia, conſpiratio in proprium Epiſcopum accedente incorrigibilitate. Plura dici ſolent de ſolemnitate in degradatione reali ſervanda, quæ ad noſtrum inſtitutum non attinent.

CAPUT VI.

De interdicto, & ceſſatione a divinis.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex ſit interdictum?* RESP. Eſt *cenſura eccleſiaſtica qua prohibentur omnia divina officia, & aliquorum ſacramentorum adminiſtratio, & eccleſiaſtica ſepultura*. Dividitur in locale, & perſonale. Illud locum, iſtud perſonas afficit. Mixtum dicitur, quando locus ſimul, & perſonæ interdicuntur. Rurſus utrumque interdictum dividitur in generale, & ſpeciale. Illud eſt quando interdicitur regnum, aut provincia, aut diœceſis, aut civitas, aut oppidum, aut villa. Interdictum generale perſonale eſt, quando fertur in corpus politicum propriis legibus moderatum, & ſimul indirecte in omnes perſonas conſtantes talem communitatem. Interdictum perſonale ſpeciale eſt quando in perſonas determinatas, ut in Petrum, Franciſcum &c. fertur. Quando tamen fertur a jure, non requiritur ut perſonæ nominentur. Hoc interdictum perſonale ſpeciale dividitur in *totale*, quod omnes interdicti effectus continet; & in *partiale*, quod aliquos dumtaxat comprehendit. Interdictum locale non ſemper includit perſonale, nec contra. Quare interdicto populo non ſunt interdictæ Eccleſiæ, aut parochiæ illius: quia in jure hæc interdicta ſunt diverſæ ſpeciei.

II. QUÆST. II. *Quinam tenentur obſervare inter-*

Digitized by Google

interdictum locale? RESP. Omnes incolæ tam laici, quam eccleſiaſtici, etiam Regulares, quia interdictum eſt in tali loco divina officia celebrare. Quare Prælatus ipſe (excepto Papa) qui interdictum locale fert, ejuſdem obſervationi obnoxius eſt. Quando interdicta civitas eſt per interdictum generale locale, omnes Eccleſiæ ejuſdem civitatis etiam Regularium ſubjectæ interdicto ſunt, & omnes perſonæ quæ ſunt ejuſdem civitatis membra: & licet plures ſint innocentes, tamen non ut innocentes, ſed ut civitatis partes ſubjacent interdicto. Excipiuntur Epiſcopi, qui ſub generali interdicto non comprehenduntur, niſi expreſſa illorum mentio fiat. Infantes quoque, & amentes exempti judicantur; illorum tamen cadavera ſepulturæ eccleſiaſticæ tradi nequeunt, quia interdicti Clerici ſunt. Similiter peregrinos & exteros ab interdicto liberant auctores plures, quia non ſunt populi partes. Interdicto populo non eſt interdictus Clerus, nec interdicto Clero eſt interdictus populus.

III. QUÆST. III. *Qui, & quam ob cauſam ferre interdictum valet?* RESP. Qui habent facultatem ferendi cenſuras, ferre interdictum valent. Prælati tamen Religionum ferre interdictum perſonale poſſunt, non autem locale, quo ſuas Eccleſias a ſacris ſuſpendant, niſi haberent in plebem juriſdictionem. Cauſa ferendi interdictum eſt gravis culpa, ut dictum eſt ſupra. Interdictum generale locale, & perſonale poteſt ferri ob culpam etiam alienam communitatis, vel rectorum ejuſdem, ſub quo comprehenduntur etiam innocentes, ut alias dictum eſt. Interdictum generale perſonale, vel locale, ſive generale, ſive ſpeciale ſit, nequit ferri ob culpam alicujus particularis, ſed imponi ſolum poteſt ob culpam vel communitatis, vel rectoris, vel Principis, vel Prælati. Interdictum vero perſonale ſpeciale infligi ob culpam alienam etiam capitis nequit; ſed ſolum ob delictum illius perſonæ quæ interdicto plectitur. Diſputant auctores, num infligi interdictum perſonale ſpeciale queat ob culpam venialem. De interdicto lato a jure alii affirmant, alii probabilius negant. Omnes tamen affirmant, interdictum latum ab homine requirere culpam mortalem. Interdictum ſive generale locale, ſive generale perſonale imponi non poteſt ob debitum pecuniarum, immo neque interdictum locale ſpeciale; bene vero interdictum ſpeciale perſonale, ut plures ajunt: at vix hoc fieri conſuevit.

IV. QUÆST. IV. *Quinam ſunt interdicti effectus?* RESP. Tres. 1. prohibitio celebrationis, & auditionis divinorum officiorum: 2. privatio aliquorum ſacramentorum: 3. privatio ſepulturæ eccleſiaſticæ. Nomine divinorum officiorum intelliguntur Miſſæ, horæ canonicæ, & aliæ preces ſolemniter celebratæ, benedictiones nuptiarum, aquæ, olei, chriſmatis, & omnis functio ab Eccleſia in cultum Dei ordinata. Hæc omnia prohibentur in communi loco ad id deputato; ſecus privatim, & in loco non deputato ad divina officia celebranda. Similiter conciones habere licitum eſt. Immo ex jure novo Bonifacii VIII. in *cap. Alma Mater de ſent. excom. in 6.* omnes Clerici, & Regulares tempore interdicti generalis localis poſſunt quotidie Miſſas celebrare, divina officia peragere, in quibuſcumque Eccleſiis, & Monaſteriis, quatuor adjectis conditionibus. 1. ut voce ſubmiſſa, ideſt ſine cantu: 2. januis clauſis, ita tamen ut volentibus egredi exitus pateat: quare oſtiarius præficiendus erit, qui prohibeat interdictos ingredi, & privilegiatos egredi permittat: 3. non pulſatis campanis: 4. excluſis interdictis, & excommunicatis. In quatuor tamen ſolemnitatibus Natalis Domini, Paſchatis, Pentecoſtes, & Aſſumptionis B. V. poſſunt divina officia ſolemniter celebrari januis apertis, & voce alta, pulſatis campanis. Interdicti tamen appropinquare altari non debent, qui cauſam ejuſdem dedere. Quod privilegium extendit Martinus V. ad feſtum Corporis Chriſti, & Eugenius IV. ad ejuſdem octavam. Regulares fruuntur privilegio, ut plures referunt (vere ne an falſe ignoro) admittendi ad divina officia famulos, procuratores, & operarios Monaſterii.

V. QUÆST. V. *Quænam ſacramenta prohibentur miniſtrari tempore interdicti?* RESP. Prohibentur adminiſtratio activa, & receptio paſſiva quorumdam ſacramentorum. Excipitur tamen Baptiſmus, qui adminiſtrari conſueto Eccleſiæ ritu poteſt, excluſis tamen perſonis interdictis, quæ, niſi in caſu neceſſitatis, baptizare nequeunt. Sacramentum quoque Confirmationis adminiſtrari valet, & confici chriſma etiam in loco interdicto. Item ſacramentum matrimonii excipitur juxta plurimos, qui contendunt celebrari poſſe a perſona etiam ſpecialiter, nedum generaliter interdicta. Sacramentum Pœnitentiæ conferri omnibus poteſt etiam ſanis, exceptis excommunicatis, & illis qui cauſam

Digitized by Google

interdicto dederunt, atque iis qui præbuerunt auxilium, conſilium &c. ad patrandum delictum ob quod latum interdictum eſt, niſi prius ſatisfecerint, vel dederint de ſatisfactione cautionem *c. Alma de ſent. in 6.*

VI. Tempore interdicti neque Euchariſtia, neque Ordo, neque extrema unctio adminiſtrari valent. In mortis articulo deferri Euchariſtia ad infirmos etiam perſonaliter interdictos poteſt. Plures adminiſtrari quoque extremam unctionem infirmis qui nequeunt alia ſacramenta percipere, poſſe adfirmant.

VII. QUÆST. VI. *Quibus tempore interdicti prohibetur eccleſiaſtica ſepultura?* RESP. Omne interdictum ſive locale, ſive perſonale privat omnes eccleſiaſtica ſepultura. Si tamen interdictum locale ſit, perſonæ quæ interdicto cauſam non dederunt, nec ſunt nominatim denuntiatæ, ſepeliri in loco ſacro non interdicto valent. In loco vero ſacro interdicto nec infantes, nec amentes ſepeliri licite poſſunt.

VIII. QUÆST. VII. *Quodnam peccatum perpetrant, & quas pœnas incurrunt violatores interdicti?* RESP. Peccant mortaliter, quia violant præceptum Eccleſiæ in re gravi, & Clerici interdicti exercentes actum proprii ordinis fiunt irregulares; & cogentes Clericos ad publice celebranda divina officia in loco interdicto, juſta ſublata cauſa, incurrerent excommunicationem reſervatam ſummo Pontifici. Et hanc cenſuram contraherent quoque interdicti, qui admoniti non exirent ab Eccleſia. Item Religioſi etiam exempti interdictum violantes contrahunt ipſo facto excommunicationem majorem, quando interdictum obſervatur in Eccleſia matrice, vel in parochiali loco, in quo ipſi habitant, ut habetur in *Clem. 1. de ſent. excom.* Qui ſcienter interdictos ſepeliunt in loco ſacro, extra caſus exceptos, incurrunt excommunicationem Epiſcopo reſervatam.

IX. QUÆST. VIII. *Quid intelligatur per interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ?* RESP. Intelligitur privatio exercitii ordinis ſacri, & ſepulturæ in ipſa Eccleſia, ejuſque cæmeterio, & privatio audiendi divina officia in Eccleſia.

X. QUÆST. IX. *Quis ab interdicto abſolvere poteſt?* RESP. Si interdictum latum ad tempus ſit, vel ſub conditione, elapſo tempore, vel conditione impleta, ceſſat ſine abſolutione; ſecus interdictum abſolute latum. Quando interdictum latum a jure eſt, ſummus Pontifex ſuſpendere effectus poteſt, quin illud tollat. Interdictum ad tempus auferre, qui illud tulit, poteſt. Quando interdictum eſt locale, etiamſi locus, puta Eccleſia, diſpenſetur, non propterea ceſſat interdictum, idcirco in tali loco nequeunt cadavera ſepeliri. Latum vero interdictum contra communitatem, ſi hæc diſſolvatur, ceſſat reſpectu innocentum. Ab interdicto autem locali, aut generali perſonali, lato a jure, & non reſervato, abſolvere Epiſcopus poteſt. Si interdictum latum ſit ab homine, ille qui tulit, & non inferior, abſolvere valet, ut dixi. Plures docent ab interdicto perſonali particulari non reſervato abſolvere poſſe quemlibet Confeſſarium approbatum.

XI. QUÆST. X. *Quid ſit ceſſatio a divinis, & quinam illius effectus?* RESP. Eſt prohibitio impoſita Clericis ut ſub pœna peccati mortalis ceſſent a celebratione divinorum officiorum, & ab adminiſtratione ſacramentorum excepto neceſſitatis caſu, abſtineant. Non eſt tamen cenſura, nec pœna; ſed mera prohibitio facta ab Eccleſia ob graviſſimum mœrorem conceptum ex gravi aliqua injuria contra divinum cultum, aut Eccleſiam ipſam. Quare hoc non fit niſi proptec graviſſimum delictum publicum contra commune bonum Eccleſiæ, aut adverſus ejus immunitatem, contumacia accedente. Sequentes conditiones concurrere debent, ut juſte fiat. 1. ut in prohibente ſit legitima poteſtas; 2. ut cauſa ſit evidens, & gravis; 3. ut evidenter conſtet cauſam eſſe datam; 4. hæc cauſa exprimi publice debet; 5. intimari parti debet; 6. pars roganda eſt, an velit ſatisfacere; 7. ut major pars capituli judicet ceſſationem eſſe inducendam; 8. ut poſita ceſſatione utraque pars coram Pontifice cauſam ceſſationis diſceptet; 9. ut quando capitula congregantur pro ferenda ceſſatione, omnes vocentur qui habent vocem. Hæ conditiones colliguntur ex *cap. ſi Canonici 2.* & *cap. quamvis 8. de officio ordinarii in 6.* Si vero Prælatus indicat ceſſationem, ſex tantum priores conditiones requiruntur. Solum qui habent juriſdictionem epiſcopalem, aut illi ſimilem, ferre hanc ceſſationem valent.

CA

Digitized by Google

CAPUT VII.

De irregularitate in communi, & in particulari ex delicto, & ex defectu.

I. QUÆST. I. *Quid ſit irregularitas, & quinam ejus effectus?* RESP. Eſt *impedimentum canonicum, quo vir baptizatus primo & directe interdicitur a ſuſceptione ordinum, & ſecundario ab eorum uſu.* Eſt *impedimentum*, & non pœna, ut diſtinguatur a cenſura, quæ culpam ſupponit. *Canonicum* ſignificat hoc impedimentum jure eccleſiaſtico invectum eſſe. *Vir baptizatus* prodit neque infidelem, neque mulierem ſubjacere irregularitati. Ultimæ particulæ diſtinguunt iterum irregularitatem a cenſuris.

II. Tres ſunt irregularitatis effectus. 1. Impedit ordinum, & primæ tonſuræ ſuſceptionem. 2. Privat omnium ordinum uſu, ſi ſit totalis; quorumdam vero, ſi ſit partialis. 3. Inhabilem reddit ad quodlibet beneficium ſuſcipiendum, ſi ſit totalis: nam ſi ſit partialis, plures contendunt per eam non impediri receptionem beneficii cujus munia obire irregularis poteſt. Irregularitas quæ ſupervenit beneficio jam obtento, non inducit ejuſdem privationem, ſed ſolum privari per ſententiam judicis poſſunt qui illud poſſident.

III. QUÆST. II. *Quotuplex ſit irregularitas?* RESP. Duo ſunt irregularitatum genera. Alterum ex defectu, ex delicto alterum. Ex defectu novem numerantur. 1. ex defectu animæ; 2. ex defectu corporis; 3. ex defectu natalium; 4. ex defectu ætatis; 5. ex defectu libertatis; 6. ex defectu obligationis; 7. ex defectu ſacramenti; 8. ex defectu bonæ famæ; 9. ex defectu lenitatis.

IV. Irregularitas ex delicto octuplex. 1. ex homicidio voluntario injuſto; 2. ex injuſta, & voluntaria mutilatione; 3. ex homicidio aut mutilatione caſuali; 4. ex iteratione Baptiſmi; 5. ex violatione cenſurarum; 6. ex indigna receptione, aut adminiſtratione ordinum; 7. ex apoſtaſia a fide, vel ex hæreſi externa; 8. ex delicto cui annexa infamia eſt. Dividitur etiam in totalem, & partialem. Illa privat omni ordine ſuſcipiendo, & exercitio ordinis ſuſcepti, ut eſt illa quæ contrahitur ex homicidio. Hæc privat aliquo tantum ordinis exercitio; ut ſi Sacerdoti pollex præcidatur, non poteſt celebrare; poteſt vero audire confeſſiones. Similiter Diaconus privatus pollice inhabilis eſt ad Sacerdotium, & habilis ad Diaconi officium.

V. Delictum inducens irregularitatem debet eſſe peccatum mortale externum: quoniam pœna graviſſima contrahi nequit niſi ob grave delictum. Nec refert quod ſit occultum. Excipiuntur tamen delicta quibus annexa eſt infamia, & notorietas, quæ, ſi fuerint occulta, non inducunt irregularitatem. Alia vero delicta, ut homicidium voluntarium, hæreſis, iteratio Baptiſmi, violatio cenſuræ per exercitium ordinis, etiam occulta, irregularitatem pariunt. De homicidio occulto nulla eſt diſputatio.

VI. QUÆST. III. *Quænam excuſant ab irregularitate contrahenda ex delicto?* RESP. Ea omnia quæ excuſant a peccato mortali, ut ignorantia, inadvertentia, metus gravis &c. Dubium non excuſat, ut *cap. ad Audientiam tit. de homicidio* habetur. *Cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato ut in ſacris ordinibus non miniſtret.* Nulla hic diſtinctio dubii juris, & facti.

VII. QUÆST. IV. *An irregularitas ex delicto tollatur per Baptiſmum, profeſſionem religioſam, & diſpenſationem?* RESP. Irregularitas ex delicto ceſſat per Baptiſmum. Ceſſare quoque per profeſſionem religioſam communis ſententia adfirmat. Denique ceſſare per diſpenſationem omnes fatentur. Summus Pontifex ob juſtam cauſam diſpenſare a quacumque irregularitate poteſt. Qui irretitus eſt pluribus irregularitatibus diverſæ ſpeciei, in petenda diſpenſatione omnes exprimere debet: ſi ſunt ejuſdem ſpeciei, manifeſtare debet ſe pluries has irregularitates contraxiſſe.

VIII. Præter ſummum Pontificem Epiſcopi cum ſuis ſubditis, & Prælati regulares cum ſuis diſpenſare ab irregularitatibus ex delicto occulto quod non ſit ad forum contentioſum deductum, poſſunt, præter homicidium, ut communis ſententia docet.

IX. QUÆST. V. *Quid requiratur ut quis contrahat irregularitatem ex homicidio voluntario?* RESP. Homicidium directe voluntarium dicitur quod directa voluntate occidendi patratur, unde neceſſario mors ſequatur, ut ſi vulnus mortiferum infligatur, ſi venenum propinetur &c. Qui ſimiles cauſas directe ponit, homicida voluntarius dicitur. Hinc ſequitur, eum qui occidit invaſorem ſe defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ, non incurrere irregularitatem homicidii directe voluntarii. Requiritur vero ut mors

ſequatur, ut dicta irregularitas contrahatur. Quamobrem etiamſi vulnus mortale infligatur, aut venenum propinetur, ſi mors non ſequatur, irregularitas non incurritur. Addunt Salmanticenſes *c.* 8. *num.* 4. eum quem poſt mortale vulnus, aut veneni propinationem delicti pœniteret, non incurrere irregularitatem in foro conſcientiæ. Sed hæc opinio falſa eſt mihi.

X. Negant quoque Salmanticenſes cum aliis *num.* 6. eum qui repentina rixa hominem occidit, non incurrere irregularitatem reſervatam ſummo Pontifici. Sed probabilior opinio adfirmat. Et hanc irregularitatem incurrunt quoque mandantes, conſulentes &c. ut ſupra jam dictum eſt.

XI. Ab hac irregularitate poſſe ſummum Pontificem diſpenſare omnes fatentur, ex graviſſima tamen, & ſingulariſſima cauſa, ob indecentiam ſummam quam tale delictum præfert. Ab hac irregularitate non poſſe Epiſcopos abſolvere, Tridentinum ſtatuit. Ab hac irregularitate poſſe Prælatos regulares diſpenſare, ſi homicidium ſit occultum, docent Salmanticenſes *n.* 17. adductis privilegiis pontificiis; ſed hæc privilegia mihi ſuſpecta ſunt.

XII. Contrahitur quoque hæc irregularitas per alicujus corporis membri mutilationem, ut ſi quis erueret oculum, amputaret aurem, pedem, & quamlibet partem quæ in corpore diſtinctum officium habet. Qui ſibi digitum, aliamve partem officio carentem ex ira abſcinderet, aut turpiter ſe deformaret, fieret irregularis, ſecus ſi hoc ageret in alio, ut habetur cap. *Quidem* &c. Qui membrum aliquod ita debilitaret, ut mortuum remaneret, probabilius eſt quod incurreret irregularitatem. Ab hac irregularitate occulta, & non deducta ad forum contentioſum diſpenſare Epiſcopi valent.

XIII. QUÆST. VI. *Quando nam contrahitur irregularitas ex homicidio, & mutilatione caſuali?* RESP. Homicidium caſuale illud eſt quod præter intentionem occiſoris tum directam, tum indirectam accidit: & tunc ſicut occiſor immunis a culpa, ita ab irregularitate eſt: & idem eſt de mutilatione. Qui vero ponit cauſam unde prævidet, vel tenetur prævidere homicidium, aut mutilationem, fit irregularis. Qui opus licitum facit, & omnem diligentiam adhibet ne homicidium ſequatur, vel mutilatio, tum irregularis non fieret, etiamſi homicidium, vel mutilatio eveniat. Si vero actio illa aliquo modo influeret in homicidium, vel mutilationem, jam non eſſet bona, & licita: & ſi actor negligens eſſet in præcavendo effectu, fieret irregularis, niſi levis eſſet negligentia. Hinc ſi magiſter diſcipulum, aut pater filium leviter tantum percuteret, irregularis non fieret, etiamſi mors ſuccederet, aut mutilatio præter intentionem. Idem dicendum de eo qui in equo feroci equitaret, ſi contingeret pueri occiſio, aut de pulſante campanas, ſi caderet tintinnabulum quod hominem occideret, aut de cuſtode feræ frangentis vincula, & occidentis hominem. Nec medicus fit irregularis, ſi infirmus abſque ejuſdem gravi negligentia moriatur.

XIV. Qui dat operam rei illicitæ, unde mors eveniat, fit irregularis; ſi vero illicita ſit, & nullum periculum natura ſua mortis afferat, non fieret irregularis, dummodo non fuerit negligentia in præcavendo effectu. Qui ex juſtitia tenetur impedire occiſionem, aut mutilationem, ſi id per culpam mortalem omittat contra juſtitiam, fit juxta probabiliorem ſententiam irregularis: quia qui omittit defendere illum quem ex juſtitia tenebatur defendere, eſt verus homicida, moraliter enim concurrit ad talem mortem; ſecus qui tantum ex caritate tenetur.

XV. QUÆST. VII. *Quandonam contrahatur irregularitas ex homicidio, aut mutilatione cauſa defenſionis contra injuſtum invaſorem?* RESP. Qui injuſtum invaſorem occidit excedendo mortaliter modum inculpatæ tutelæ, fit irregularis. Contra qui moderamen obſervant, ab irregularitate immunes ſunt, ſicut a culpa. Similiter ejuſmodi defenſores non contrahunt irregularitatem, ſi moderamen ſervent ad evitandum grave vulnus; ſecus ſi vulnus, quod timetur, eſſet leve. Tunc autem videtur defenſorem ſervare moderamen inculpatæ tutelæ, quando invaſus nulla alia via neque precibus, neque fuga, neque clamore declinare mortem, aut grave vulnus poteſt. Si enim his viis declinare mortem, aut vulnus grave poſſet, non ſervaret neceſſariam moderationem.

XVI. Qui furatur, aut adulterium perpetrat, in delicto deprehenſus, & invaſus a domino, vel a marito, ut ſe defendat, occidit maritum vel dominum, irregularitatem incurrit, quia dat operam rei illicitæ, & homicidium eſt voluntarium in cauſa. Ita adfirmat probabilior & vera ſententia.

XVII. Ex iteratione Baptiſmi, non autem Confirmationis, incurritur irregularitas. Hæc irregularitas incurritur a rebaptizato,

reba-

Digitized by Google

rebaptizante, miniſtrante rebaptizanti, & ab eo qni extra neceſſitatem ſe ab hæretico baptizari permittit. Hæc irregularitas impedit aſcenſum ad alios ordines, non in ſuſceptis miniſtrare, ut communis opinio docet. Plures tamen ad hanc irregularitatem contrahendam requirunt rebaptizationem ſolemnem, & non ſufficere privatam ajunt.

XVIII. Qui majori excommunicatione irretiti, qui ſuſpenſi, qui interdicti perſonaliter, aut in loco interdicto actum majoris ordinis exercent, irregulares fiunt. Qui autem ſuſpenſus ab uno ordine, alterius ordinis a quo non eſt ſuſpenſus, exercet officium, non fit irregularis. A dicta irregularitate occulta diſpenſare Epiſcopus poteſt, ſimiliter Prælati regulares abſolvere ſuos ſubditos valent.

XIX. Qui furtive ſacros ordines ſuſcipit, puta abſque examine, & approbatione; qui eodem die plures ordines; quorum unus ſit ſacer, abſque diſpenſatione recipit; qui poſt matrimonium contractum, etiam ante conſummationem, ordinem ſacrum recipit, renitente uxore, irregularitatem incurrunt. Similiter irregulares fiunt Clerici qui uſurpant ordinem ſacrum quem non habent, & ſcienter miniſtrant in eo, & ritu ſolenni.

XX. Irregularitas quoque contrahitur ex delicto cui annexa eſt infamia, ut ſunt in Clericis perjurium cum falſo teſtimonio in judicio, ſodomia, ſimonia: quæ crimina, ſi notoria ſint, inducunt irregularitatem.

XXI. Ex officio pariter irregularitas contrahitur, ut ex hiſtrionatu: hiſtriones enim infames ſunt, ut ex *cap. Definimus* IV. *q.* 1. & *ex l.* 1. & 2. *de his qui notantur infamia*. Plures quoque officia carnificum, lictorum, macellariorum habere annexam infamiam docent: & reipſa in communi hominum exiſtimatione officia iſta infamia laborant.

XXII. Infamia quæ oritur ex delicto perſonali, aufertur per emendationem, quæ ſit ita notoria ac factum quod infamiam peperit. Juris vero infamia non tollitur per emendationem, ſed per diſpenſationem. Summus Pontifex ob juſtam cauſam diſpenſare ab hac irregularitate poteſt. Infamia vero quæ per judicis decretum inducta fuit, per ejuſdem, aut ſuperioris diſpenſationem auferri poteſt. Prælatos vero regulares ab hac irregularitate ſive ante, ſive poſt Religionis ingreſſum diſpenſare poſſe, communiter auctores docent.

XXIII. Quæst. viii. *Quænam ſunt irregularitates ex defectu animæ?* Resp. Tres, nempe defectus *rationis*, *ſcientiæ*, & *fidei*. Pueri ante uſum rationis, amentes, furioſi, energumeni, lunatici, epileptici, qui morbo comitiali, ſeu caduco inopinato corripiuntur, a ſacris Ordinibus excluduntur. Scientiæ defectus eſt impedimentum ſacrorum ordinum ſuſcipiendorum, a quo nec ſummus Pontifex diſpenſare valet. Sola induſtria, & ſtudio auferri poteſt. Irregulares defectu fidei ſunt filii hæreticorum, quorum parentes ſunt irregulares ex delicto.

XXIV. Quæst. ix. *Quinam ſunt corporis defectus irregularitatem parientes?* Resp. Illi quibus deeſt brachium, manus, & Presbyter cui deſunt duo digiti cum medietate palmæ, ſi digiti ſint pollex, & index, item qui oculi ſiniſtri lumine, qui auditu omni carent, irregulares reputantur. Si tamen privatio auditus ſuperveniat, non reputatur impedimentum. Si lumen oculi dextri ſupplere defectum oculi ſiniſtri valet, non reputatur impedimentum. Defectus qui pariunt notabilem deformitatem, inducunt irregularitatem, ut privatio oculi, naſus, pedis, vel habentes oculos nimis deformes, laborantes nimia corporis debilitate, gibba, lepra, morbo gallico, irregulares habentur. Sed hæc omnia judicio Epiſcopi permittuntur. Eunuchi, & hermaphroditi etiam occulti irregulares ſunt. Illegitimi omnes, ſive nothi, ſive ſpurii, ſive inceſtuoſi, ſive ſacrilegi, ſunt irregulares. Nati tamen ex matrimonio bona fide in faciem Eccleſiæ contracto, ſed ob aliquod impedimentum occultum irrito, non habentur irregulares, ut colligitur ex *cap. Cum inter* &c. Secus dicendum, ſi mala fide contractum matrimonium eſſet.

XXV. Hæc irregularitas ceſſat 1. per ſubſequens matrimonium; 2. per legitimationem abſolutam; 3. per diſpenſationem quam ſolus ſummus Pontifex impertiri poteſt.

XXVI. Quæst. x. *Quinam dicuntur irregulares ex defectu libertatis, ætatis, & obligationis?* Resp. Mancipia, ſeu ſervi ſunt irregulares uſquedum in ſtatu ſervitutis degunt. Si ſervus, ſciente domino, & non contradicente ſuſcipiat ordines, aut ipſam primam tonſuram, liber evadit; ſi vero contradicente domino, aut neſciente id faciat, peccat mortaliter, & manet ſervus. Si Epiſcopus conſcius ſervitutis conferat ordines majores, ſatisfacere domino tenetur. De defectu ætatis dictum eſt ſupra. Defectus obligationis eſt quum quis tenetur ad ratiocinia reddenda, vel implicitus invenitur ex offi-

officio negotiis ſæcularibus, ut curiales, milites &c. donec ſe tali obligatione liberent.

XXVII. QUÆST. XI. *Quid ſit irregularitas ex defectu ſacramenti?* RESP. Eſt illa quæ oritur ex bigamia, ſeu ex matrimonio pluries contracto. Triplex diſtinguitur bigamia: vera, interpretativa, ſimilitudinaria. Vera tunc eſt quando quis plures uxores ſucceſſive legitimas habuit. Altera bigamiæ ſpecies vocatur interpretativa, quæ licet vera non ſit, ex juris fictione talis nuncupatur, & quatuor modis contrahitur. 1. quando quis duo matrimonia contrahit, alterum validum, alterum irritum; 2. quando quis contrahit duo matrimonia reipſa irrita; 3. quando quis viduam, aut corruptam ab altero duxit; 4. quando quis virginem duxit, quæ poſt nuptias adulteravit, & nihilominus poſt adulterium eam cognovit. Qui corruptam duxit putans bona fide eſſe virginem, juxta probabiliorem opinionem fit irregularis. Tertia bigamiæ ſpecies dicitur ſimilitudinaria, quam quis contrahit dum poſt ſolemnem profeſſionem, vel poſt ſuſceptum ſacrum Ordinem, matrimonium contrahit ſive cum virgine, ſive cum corrupta.

XXVIII. Bigamia dicitur defectus ſacramenti, quia non repræſentat unionem Chriſti cum Eccleſia. Bigami irregulares reputantur tum propter incontinentiam, tum propter diviſionem affectus, quem ab uxore defuncta in alteram transferunt, tum propter defectum ſacramenti. Ab hoc impedimento diſpenſare ſummus Pontifex valet, ſecus Epiſcopi.

XXIX. QUÆST. XII. *Quomodo contrahitur irregularitas ex defectu lenitatis?* RESP. Homo baptizatus, ſecus infidelis, fit irregularis, ſi voluntarie, & proxime concurrit ad mortem proximi, aut mutilationem ex defectu lenitatis. Hinc irregulares ſunt judices ſerentes ſententiam, aſſeſſores judicum, promotores fiſcales, procuratores, ſatellites, comprehenſores, accuſatores, advocati, denuntiatores, teſtes neceſſarii & voluntarii, quando vi talium actionum reus occiditur; ſecus qui teſtantur in favorem rei. Domini temporales eccleſiaſtici non fiunt irregulares, dum habentes juriſdictionem committunt aliis cauſas ſanguinis, monentque ut miniſtri vigilent contra malefactores, eoſque juxta leges puniant. Judices eccleſiaſtici degradatos tradentes brachio ſæculari, ſupplicantes ut benigne eoſdem tractent, non fiunt irregulares; nec Clerici conſulti a judice, ſi reſpondeant, tale delictum juxta leges plectendum eſſe pœna mortis. Idem dicendum de Confeſſariis, qui poſſunt negare abſolutionem judici nolenti juxta leges punire malefactores.

XXX. Qui pugnant in bello juſto ex auctoritate publica contra hoſtes, ſi propriis manibus occidant, vel mutilent, irregulares fiunt. Ceteri vero milites in tali bello juſto adſtantes pugnæ, qui propriis manibus neminem occidunt, aut mutilant, non fiunt irregulares, ut communiter fatentur omnes. Si bellum ſit injuſtum, & aliquis occidatur, vel mutiletur, omnes fiunt irregulares, quia omnes concurrunt ad necem injuſtam. Militem ſe defendentem in bello juſto cum moderamine inculpatæ tutelæ non fieri irregularem docent plures, quia hæc defenſio eſt illi juſta. Medici, & chirurgi, qui juxta propriæ artis regulas truncant membrum, non fiunt irregulares. Clerici, & Monachi exercentes artem medicam, & chirurgiam fiunt irregulares ex defectu lenitatis, ſi truncent aliquod membrum, quia prohibitæ ſunt illis ejuſmodi artes cum inciſione, & aduſtione. Poſſunt tamen aperire venam ad minuendum ſanguinem, quin fiant irregulares. Eccleſia merito removet a ſacris Ordinibus homines ob defectum lenitatis, quia manſuetudo & lenitas eſt prærogativa, & caracter Sacerdotii Chriſti, qui tamquam agnus manſuetus venit in mundum a Patre miſſus. Epiſcopi nequeunt diſpenſare ab irregularitate ex defectu lenitatis, etiamſi occulta ſit, ut probabilior ſententia defendit. Qui plura cupit, legat Canoniſtas, & Moraliſtas, qui ſpiſſa & magna volumina hoc de argumento conflarunt.

MONITUM.

Repeto quod alias innui, nempe omnes optare ut excommunicationum, & cenſurarum multitudinem ad maturum examen ſuperiores revocarent, & in eum parvum numerum illas reſtringerent quem illorum ſapientia magis conſentaneum judicaret. Illud omnibus ſapientibus certum eſt, præceptorum multitudinem haud fore idoneam ad hominum malitiam coercendam. Animadvertit S. Auguſtinus *epiſt.* 118. ad Januarium: *Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſicut ipſe in Evangelio loquitur, levi jugo nos ſubdidiſſe, & ſarcinæ levi. Unde ſacramentis numero pauciſſimis, ſignificatione præſtantiſſimis ſocietatem novi populi colligavit.* Fuſius *epiſt.* 119. ad eumdem Januarium Eccleſiæ præcepta reſecanda ſuggerit his verbis. *Sine ulla dubi-*

Digitized by Google

dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamvis enim neque hoc inveniri poſſet, quomodo contra fidem ſint; ipſam tamen Religionem, quam pauciſſimis, & manifeſtiſſimis celebrationum ſacramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus premunt, ut tolerabilior ſit conditio Judæorum, qui etiam ſi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen ſarcinis, non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur. Sed Eccleſia Dei inter multam paleam, multaque zizania conſtituta, multa tolerat; ſed tamen quæ ſunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec fovet.

DISSERTATIO V.

De ſtatu religioſo.

PRÆLOQUIUM.

QUatuor hoc de argumento volumina edidi, quorum primum inſcribitur *Commentarius hiſtorico-apologeticus* &c. alterum *Diſciplina apoſtolico-monaſtica*. Adverſus hanc *Diſciplinam apoſtolico-monaſticam* duo prodiere volumina: unum inſcriptum *Vindiciæ Regularium*; alterum hac epigraphe inſignitum, *Vita Clauſtralis*. Hos duos libellos revera famoſos plenos erroneis commentis, fabellis, & dicteriis conſtrivi, & penitus labefactavi opere inſcripto, *Defenſio decretorum Concilii Tridentini*, in duo volumina diſtributo, atque juſſu ſapientiſſimi Pontificis BENEDICTI XIV. edito. Ex his pauca decerpam.

CAPUT I.

Status religioſi notio, & ejuſdem obligatio aſpirandi ad perfectionem evangelicam.

I. QUÆST. I. *Quid ſit ſtatus religioſus?* RESP. Eſt via facilius perveniendi ad perfectionem evangelicam. A virtute Religionis, quæ inter morales eminet, nomen ſuum ſortitur facet hic ſtatus; idcirco religioſus appellatur. Stabilitatem, & immobilitatem ſecum adfert. Ut ſit talis, requirit approbationem ab Eccleſia factam, ut habetur ex Concilio Lateranenſi IV. cap. *Nimia*. Neceſſaria eſt quoque profeſſio trium votorum juxta aliquam ex regulis approbatis a Sede apoſtolica. Heinc ſinguli Ordines ſuam propriam regulam habent, & conſtitutiones, ad quarum normam ſtatum religioſum profitentur.

II. QUÆST. II. *Utrum Religioſi teneantur ſub gravi præcepto tendere ad perfectionem?* RESP. Quæſtio hæc, perſpicua indiget explicatione. Omnes Chriſtiani, ſive laici, ſive eccleſiaſtici, ſive ſæculares, ſive clauſtrales, præcepto ligantur aſpirandi ad perfectionem. Fortaſſe imperitis veritas hæc impervia erit. Sciant ergo oportet, perfectionem hanc, de qua nunc nobis ſermo eſt, in caritate ſitam eſſe, ut Evangelium, & omnes Patres docent. Hinc S. Thomas 2. 2. *q.* 186. *art.* 2. deſcribit ſtatum religioſum, quod ſit *diſciplina quædam, ſeu exercitium perveniendi ad perfectionem*. Ut enim Religioſi facilius, & expeditius hanc metam attingerent, tria conſilia evangelica, ad quæ revocantur cetera, vovent. Hæc tria vota ſunt inſtrumenta, & veluti currus rotæ, quæ viam ſternunt ad hoc pallium aſſequendum. Omnia præcepta evangelica ſunt media neceſſaria, conſilia ſunt inſtrumenta libera ordinata ad præceptum caritatis. Hoc præceptum eſt finis, & meta omnium præceptorum, & conſiliorum. Neque in conſiliis igitur, neque in ceteris mandatis, ſed in ſola caritate ſita eſt perfectio evangelica, ad quam ſub præcepto aſpirare omnes tum Chriſtiani, tum viri religioſi aſtringuntur. Cum Chriſtus dixit: *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*: Matth. 5. non Monachis, non Clauſtralibus hoc intonuit, ſed omne prorſus genus humanum alloquutus eſt, cum tunc nec Monachi, nec Clauſtrales eſſent.

III. Craſſo ergo obvolvuntur errore Chriſtiani qui exiſtimantes hanc perfectionem evangelicam quid ſupererogationis eſſe & conſilii, viriſque dumtaxat religioſis competere, nihil conantur ad eam conſequendam. Caritas hæc ſeparat animam ab amore mundi, & eorum quæ in mundo ſunt, eamque conjungit Deo. Et quo magis anima ſeparatur a concupiſcentia carnis, a concupiſcentia oculorum, a ſuperbia vitæ, ut inquit S. Joan. *epiſt.* 1. *cap.* 2. eo intimius Deo copulatur. Ad hanc unionem cum Deo omnes Chriſtiani ex præcepto aſtringuntur. Ergo omnes Chriſtiani ad caritatis perfectionem tendere obligati ſunt. Hoc dumtaxat diſcrimen eſt quod Chriſtiani per ſolam præceptorum viam currere ad perfectionis metam tenentur. Viri autem religioſi ut eam ipſam metam facilius aſſequerentur, conſilia amplexi ſunt evangelica, & eadem tribus ſolemnibus votis ſervanda ſibi impoſuere.

IV.

IV. Chriſtiani igitur vigiles ſint oportet in ſervandis præceptis, quæ orationis ſtudium, ſenſuum cuſtodiam, & carnis compreſſionem, æquitatem, cordiſque puritatem jubent: quia hæc, & cetera omnia mandata, ut dixi, ſunt inſtrumenta neceſſaria perveniendi ad caritatis perfectionem, ſeu conjunctionem cum Deo. Et quoniam conjunctio hæc major atque intenſior in uno, ac in altero eſt, ideo unus altero perfectior evadit.

V. Contra viri religioſi præter hæc præcepta ſervare tenentur tria vota, & propriam regulam, & conſtitutiones, quas ſancti Patriarchæ divino afflante Numine præſcripſere tamquam media quæ adjuvant & facilius conducunt ad præſtitutam metam.

VI. Unde, inquies, colligere poſſumus viros ſive chriſtianos, ſive religioſos implere hoc præceptum aſpirandi ad perfectionem? Chriſtiani qui a vanis pompis, a luxu, a faſtu, ab occaſionibus violandi præcepta Decalogi vigilanter abſtinent; qui in orationis ſtudium incumbunt; qui juſtitiam & æquitatem ſervantes, cuique quæ ſua ſunt tribuunt; qui quæ ſibi fieri vellent, aliis faciunt; qui proprii ſtatus officia implent: hi ſigna perhibent ſe per viam evangelicæ perfectionis ambulare.

VII. Si Chriſtiani ipſi proprii ſtatus officia, & munia regendi familiam, educandi filios, providendi domeſticis neceſſaria, & cetera omnia implere debent; quanto magis propriæ Religionis munia, vota, ritus, ſtatuta, legeſque exequi tenentur viri religioſi? Unde vero colligi poterit viros religioſos perfectionis ſtudio operam ſincero animo impendere? Forſitan ex obſervantia ſilentii, ex orationis aſſiduitate, ex ſenſuum, carnis, & appetitionum compreſſione, ex votorum paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ executione? Profecto hæc omnia ſigna ſatis probabilia ſunt, at interdum fallacia. Hæc enim omnia hypocriſis fructus eſſe valent. Ut ille viam ſibi paret ad regimen, ad præfecturas, ut ſibi exiſtimationem viri religioſi, & proprii inſtituti obſervatoris comparet, exequi præfata omnia poteſt, & ſub ſacræ Religionis pallio diaboli martyr evadere. Quænam ergo animi aſpirantis ad perfectionem chriſtianam argumenta? Caritatis exercitia, amor erga omnes, patientia & tolerantia injuriarum, animi candor, linguæ ſinceritas, mentis docilitas, mundanarum rerum contemptio, politicorum reſpectuum proculcatio, pectoris evangelici fortitudo, ſermones Chriſti, carni & ſanguini hoſtiliter adverſos, palam profitendi ſtudium, propriæ exiſtimationis mundanæ neglectus. Hæc ſunt indicia quæ animum in perfectionis chriſtianæ ſtadio percurrentem indicant. Siquidem reperiri media ſine fine queunt: at finis conſiſtere ſine mediis nequit. Poſſunt itaque cæremoniæ, & obſervationes votorum, conſtitutionum, aliorumque rituum extrinſecus apparere veſte nuptiali deſtitutæ, & hypocriſis larva tectæ. At caritatis exercitia, quæ ſunt illorum finis, ſine eiſdem ſtare non queunt.

VIII. Hinc colliges non ſatis proprio muneri ſatisfacere illos Regularium ſuperiores, qui in ſuis Capitulis continenter clamant adverſus quaſdam cæremoniarum tranſgreſſiones, & vix aliud inculcant ſuis ſubditis quam ſilentii cuſtodiam, chori frequentiam, jejuniorum & quarumdam genuflexionum obſervantiam. Laudo hæc omnia; ſed illud doleo quod prætermittant hortari, perſuadere, & urgere ad caritatis exercitia. Accenſa enim flamma hac in Religioſorum animis, cetera omnia ſponte fluunt. Caritas quippe planta eſt fecundiſſima fructus pariens ad æternitatem maturos. Caritas benigna eſt, patiens eſt, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, omnia ſuſtinet, omnia ſuffert, non quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, non reformidat ſæculi potentiam, non pertimeſcit adverſariorum calumnias; ſed impavido pectore verbo, & opere Chriſti legem, & propriæ profeſſionis munia exacte implet. Ignis iſte cæleſtis ſemper ardet ubi adeſt, & flammas continenter emittit. Si arderet in Superiorum cordibus, dubio procul favillas ſuas immitteret in ſubditorum animos. Illi ergo qui neglecta caritatis prædicatione, cæremoniarum tantum obſervationem inculcant, ipſi ſe caritate impleant, ut hanc in alios tranſfundentes, optimos ſibi ſubditos comparent.

IX. Caritas dulciſſimo benevolentiæ fœdere animos conjungit, efficitque cor unum, & animam unam. In ea communitate in qua averſiones, diſſidia, factiones contrariæ fervent; in qua Superiores verſutiam, vafritiem, cor duplex, linguam amphibologicam, prudentiæ larva induunt, candore, ſinceritate, affabilitate pulſis, caritatis flamma certe non ardet; ſed ſpiritus mendax & mundanus, & ſcientia quam S. Jacobus diabolicam appellat, dominatur. Si ſuperiores verbis ludant, factis tergiverſentur, negent, ſpondeant, illudant, velificentur, adverſentur,

tur, prout temporum rationes ferunt, inter ſubditos & ipſos ſuperiores, deprehenſa illorum vafritia, nulla ſinceritas, nullus animi candor, caritas nulla viget. Sed contra murmura, diſſidia, averſiones, & perpetua bella graſſantur. Superiores qui aperto animo, ſincero corde, ingenua lingua ſubditos colligunt & amplectuntur, illos ſibi devinciunt obligantque illo ipſo tempore quo favores denegant, dum impertiri ſalva lege nequeunt. Verum in ſemitam a diverticulo alioquin opportuno revertamur.

X. Religioſi ergo illi qui neglecto orationis, mortificationis, pœnitentiæ, abſtinentiæ, & propriæ regulæ atque conſtitutionum exercitio, ea ſolum peragunt quæ prætermittere nequeunt, qui ludis, fabulationibus, otio, ſolatiis, diverticulis indulgent, qui ſumpta cappa, aut pallio civitates circumeunt, curioſa ſectantur; qui ſi menſa ad palatum non ſit inſtructa, obmurmurant, ſuperiorum exhortationes, & mandara derident, & ſuper eiſdem jocantur, fabulantur, controverſantur, non evangelicæ perfectionis, ſed æternæ damnationis viam percurrunt.

XI. Ut multa in pauca contraham, omnes Chriſtiani ſive laici, ſive religioſi adſpirare ad evangelicam perfectionem vi præcepti ſub mortali aſtringenris tenentur, ſed mediis variis, quæ omnia per unicam & arctam viam ad eamdem metam ducunt. Chriſtiani laici ſola præceptorum obſervatione exacta; Religioſi ad præceptorum executionem addunt trium votorum, & propriarum conſtitutionum obſervantiam. Hæc vota, hæ conſtitutiones & regulæ non ſunt, inquiunt Patres, ſarcinæ & pondera quæ opprimant; ſed ſunt alæ, quæ iter allevant, & ſurſum erigunt. Quamobrem ſtatus religioſus nuncupatur ſchola facilius perveniendi ad perfectionem caritatis, ad quam omnes Chriſtiàni tendere aſtricti ſunt. Gravius utique Religioſi, & ſceleſtius peccant hoc præceptum violantes, quam Chriſtiani laici. Quoniam viri religioſi uberiori gratiarum & donorum copia a Deo inſtructi, facilius & commodius anguſtam calcare ſemitam evangelicam queunt. Idcirco iſti ſacrilegi, ingrati, atque nequiſſimi Dei ſervi habentur, cum tot talenta a Deo accepta prodigunt, & dilapidant. Quandoquidem a curis ſæculi, a mundi periculis, quibus miſeri Chriſtiani obnoxii ſunt, ſegregati, nihil de victu, & veſtitu cogitare coacti, unice vacare Deo, & proprii inſtituti obſervantiæ faciliſſime queunt. Quare dupliciter vapulabunt, ſi naneiſci perfectionem evangelicam omittent, nedum contemnent.

XII. Diſputare Theologi ſolent, num ſatis ſit trium votorum obſervantia, neglectis aliis legibus quæ ad gravem culpam non obligant: & rurſus controverſantur, num continuata iſtarum legum tranſgreſſio inducat contemptum virtualem, & interpretativum. Verum paucis rem dirimo. Tria vota communia ſunt omnibus ſacris Ordinibus. Quilibet Ordo religioſus ab altero diſtinguitur ſuis peculiaribus ſtatutis, regulis, & conſtitutionibus. Ergo præter tria vota omnibus communia, neceſſaria eſt proprii inſtituti obſervantia, alioquin nullius determinati Ordinis eſſet Religioſus ille qui tria dumtaxat vota ſervaret. Neceſſaria itaque eſt propriæ regulæ, & conſtitutionum obſervantia, ut quis dicatur ſtudio vacare evangelicæ perfectionis.

XIII. Num tranſgreſſio hujus aut illius monaſticæ conſtitutionis iter intercipit perfectionis chriſtianæ? Diſtinguendus eſt animus conſtans, & firmus propriæ profeſſionis implendæ, a tranſgreſſione hujus aut illius legis ex animi ſubreptione, & imbecillitate proficiſcente. Quotidie labimur omnes. Qui ex infirmitate aliquam legem non obligantem ad culpam, ſaltem gravem, violant, ceſpitant, & aliquo modo claudicant in via; at continuo ſurgunt, animumque & vires redintegrant, ut celerius currant: at quia debiles & infirmi ſumus, denuo claudicamus, ac ſimul denuo alas reſumimus plus & minus, prout magis & minus caritatis ignis ardet in corde. Illi igitur qui ob communem infirmitatem aliquam conſtitutionem violant, non ſunt extra perfectionis viam, dummodo animum firmum & conſtantem ſervent propriæ profeſſionis ſervandæ. Contra qui paſſim proprii inſtituti leges peculiares violant, nihil earumdem tranſgreſſiones curantes, & in eadem corruptela perſeverantes, extra arctam ſemitam ſunt, atque latam & ſpatioſam perditionis viam percurrunt. Neque illis quidquam ſuffragatur quod in Conventibus morentur ubi legum obſervantia, ſaltem majori ex parte, in deſuetudinem abiit, quoniam nulla corruptela contra legem præſcribit. Brevi, vota, & conſtitutiones reciproco nexu conjuncta ſunt. Conſtitutiones ſunt votorum præſidia; vota ſunt propugnaculum caritatis. Caritas, vota, & conſtitutiones ſibi mutuas manus porrigunt. Hoc nexu graviter

læſu,

Digitized by Google

læſo, & diſrupto, totum ædificium corruat neceſſum eſt. Qui deliberato animo proprias conſtitutiones indiſcriminatim violant, mentiuntur, ſi jactant aut votorum obſervantiam, aut caritatis exercitium.

XIV. Tria vota neceſſaria ſunt ad religioſum ſtatum conſtituendum, & quidem ſolemni ritu emiſſa in faciem Eccleſiæ: ſtatus quippe iſte firmitatem, & ſtabilitatem includit. Tria hæc vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ bellum perpetuum denuntiant tribus mundi malis, quæ S. Joannes *epiſ.* 1. *c.* 2. deſcribit. *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* De his tribus votis mox ſermo recurret. Interim ſi plura hac de re cupis, lege S. Thomam 2. 2. *q.* 186. *a.* 6. & 8.

CAPUT II.

De voto paupertatis.

I. PAupertatis votum eſt primum vitæ regularis fundamentum. Iſtius voti materia eſt abdicatio rerum temporalium manifeſtata a Chriſto Domino Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* Alia duo conſilia virginitatis colendæ, & voluntatis abnegandæ, hominiſque auctoritati ſubjiciendæ, paucis expreſſit Magiſter divinus. Verum methodum ipſam, qua Apoſtoli, primique Chriſtiani executioni evangelicæ paupertatis conſilium demandarunt, clare, & diſtincte *Actor.* 2. deſcribit Evangeliſta Lucas. *Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Poſſeſſiones, & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.* Fuſius hanc paupertatis formam exprimit *cap.* 4. ſanctus Evangeliſta. *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una, nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat; ſed erant illis omnia communia.... Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.*

II. Hæc eſt illa paupertas bonorum communione fulta, quam Chriſtus in ſuo apoſtolico Collegio præjecit ut fundamentum cæleſtis perfectionis, quæ in caritate ſita, amoris & concordiæ vinculo invicem & cum Deo conjungit. Bonorum enim proprietas cupiditatem accendit, & veluti civis ſeditioſus tumultus, jurgia, & diſſidia excitat, corda, animoſque ſejungit, atque in contrarias abſtrahit factiones. Communitas autem, cum omnem auferat proprietatem, radicem quoque contentionum, rixarum, & diſſidiorum revellit, & cæleſtium bonorum communionem inducit. Connexa enim hæc duo ſunt. 1. *Erat cor unum, & anima una.* 2. *erant illis omnia communia.*

III. Paupertas generatim accepta plures excipit gradus: quorum alter dominium, & uſum cujuſque rei ceu propriæ excludit; alter dominium, & uſum proprium reſpuit, capacitatem tamen ad dominium retinet; tertius, qui nec dominium abſolute abdicat, nec incapax dominii evadit, ſed tantum nulla re tamquam propria utitur; quartus nec dominii, nec uſus privationem prodit, ſed eam dumtaxat bonorum menſuram admittit quæ ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria eſt, & cetera omnia rejicit. Ad hos quatuor gradus omnes alii reducuntur. Primum paupertatis gradum nunc vovent Regulares. Tertium nuncupant ſcholares Societatis. Alios duos quiſque vovere poteſt.

IV. Theologi plurimi hanc exhibent paupertatis monaſticæ definitionem: *Votum paupertatis eſt voluntaria bonorum temporalium abdicatio, per quam vovens ipſorum proprietate privatur.* Alii preſſius ajunt: *Eſt abdicatio dominii.* Quæ finitiones ad Metaphyſicæ amuſſim exactæ paupertatem generatim acceptam deſcribunt, ſecus ut executioni demandandam. Duo in hoc voto iſti diſtinguunt. Primum eſſentiale vocant in abdicatione dominii ſitum. Alterum accidentale appellant, quod uſum bonorum ſpectat. Hinc inferunt connexionem voti paupertatis cum bonorum communitate accidentalem eſſe, quod de paupertate generatim accepta verum habet: num id ad paupertatem monaſticam explicandam ſufficiat mox dicam.

CAPUT III.

Regulares voventes paupertatem evangelicam vovent ipſam bonorum communitatem.

I. THeologi, & Canoniſtæ omnes docent, Regulares vi præcepti eccleſiaſtici graviter obligantis, bonorum communitati aſtrictos eſſe, pulſis peculiis. Quod autem hoc præceptum communitatis ipſam voti eſſentiam ingrediatur, vel extra divagetur, ad id quod caput diſputationis eſt, petendæ

res

res ſe habet. Nam ſive Regulares violent directe votum, dum peculium neceſſitate ſublata retinent, ſive præceptum, mortale ſacrilegium perpetrant. Quare etiamſi falſum eſſet quod dicturus ſum, non propterea aliquid emolumenti inde perciperent Regulares, cum juxta omnes & Theologos, & Canoniſtas præcepto graviſſimo eccleſiaſtico obſervantiæ communis vitæ aſtricti ſint.

II. Et ut id quod dicturus ſum, evidentius pateat, ob oculos habeamus neceſſum eſt, paupertatis votum generatim acceptum, & ab omni circumſtantia præciſum, plures excipere gradus, quorum capite ſuperiore mentio facta eſt: nec unum præ alio in hac acceptione prodere, nec communitatem includere, aut rejicere. Alterum non minus manifeſtum eſt, quodlibet nempe votum ſolemne materiam certam, & præfinitam ſibi vindicare. Quibus conſtitutis evinco quod propoſui.

III. Regulares omnes paupertatem Deo vovent, non incertam, non ad cujuſdam metaphyſicæ definitionis amuſſim exactam, quam aliqui ſibi effinxere; ſed eam paupertatem vovent quæ in eorum regulis determinata eſt. Hæc prima propoſitio ineluctabilis eſt. Paupertas enim latitudinem, & gradus plurimos admittit, ut omnes fatentur, & reipſa conſtat: ergo voventis intentione determinari debet. Hæc autem determinatio fieri a ſingulis Regularibus nequit, alioquin tot eſſent paupertatum genera, quot ſunt voventes, & omnia confuſa & perturbata eſſent. Quamobrem omnes ſacri Ordines ſuas regulas habent, in quibus definita eſt paupertas, quam omnes ejuſdem Ordinis profiteri debent. Atqui omnes Regulæ SS. Baſilii, Auguſtini, Benedicti, Franciſci, & omnium SS. Patriarcharum pro materia voti paupertatis determinant vitam communem. Ergo Regulares voventes paupertatem vovent communem vitam. Niſi propoſitio ſecunda vera ſit, ſponte cadere cauſa velim. Poſſem huc tranſcribere omnium Regularum textus, quos brevitatis ſtudio prætereo. Satis ſit in tranſcurſu indicare in omnibus præfatis regulis ſimilia haberi: *Sint vobis omnia communia, ut legitis in Actibus Apoſtolorum.*

IV. Verum quamvis hæc argumentatio falſa eſſet, non propterea, ut dixi, licitum peculium foret Regularibus, cum juxta omnes tum Theologos, tum Canoniſtas graviſſimo præcepto eccleſiaſtico vitam communem ſervare teneantur cujuſque privati peculii expertem. Hinc Religioſus omnia ſua tum præſentia, tum futura ſub Religionis dominio ponit, ea conditione & pacto ut Religio de iis bonis in communem omnium Religioſorum uſum diſponere, ut ſibi expediens viſum fuerit, queat: & Religio viciſſim eodem vinculo ſe obſtringit victum, & veſtitum, & omnia neceſſaria Religioſo præſtandi. Porro ſicut in quolibet contractu una deficiente parte in ſuo explendo munere, deficiat quoque altera neceſſe eſt; ita ſimiliter ſi Religio in congrua victus & veſtitus proviſione deſit officio ſuo, continuo in Religioſo profeſſo jus oritur naturæ, quemlibet antecedens contractum, victum, & veſtitum illum quem Religio tribuere deberet, comparandi. Hoc eſt totum quod in favorem Religioſorum, & peculii privati dici poteſt. Ceterum tam Religio, ſeu ſuperiores Religionum, quam Religioſi graviſſimo præcepto obſtringuntur redintegrare contractum, ſi fractum ſit, vel obſervare, ſi conſiſtat, ut infra dicturus ſum.

CAPUT IV.

Decreta Concilii Tridentini, & conſtitutiones ſummorum Pontificum urgent Regulares ad exactam vitam communem, pulſis privatis peculiis.

I. PRætermiſſis antecedentium Conciliorum, & Pontificum decretis, quæ vitam communem Regularibus præcipiunt, reſcribam dumtaxat ea quæ Tridentinum præcipit *ſeſſ.* 25. *c.* 1. „ Quoniam non ignorat ſancta Synodus, quantum ex Monaſteriis pie inſtitutis, & recte adminiſtratis, in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur, neceſſarium eſſe cenſuit, quo facilius ac maturius, ubi collapſa eſt, vetus & regularis diſciplina inſtauretur, & conſtantius, ubi conſervata eſt, perſeveret, PRÆCIPERE, prout hoc decreto PRÆCIPIT, ut omnes Regulares, tam viri, quam mulieres, ad *Regulæ*, quam profeſſi ſunt, præſcriptum, vitam inſtituant, & componant: *atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus Regulæ, & Ordinis peculiaria vota, &* PRÆCEPTA *ad eorum reſpective eſſentiam,* NEC NON AD COMMUNEM VITAM, *victum, & veſtitum conſervanda pertinentia, fideliter obſervent*: omniſque cura & diligentia a ſuperioribus adhibeatur

Digitized by Google

„ tur tam in Capitulis generalibus, & pro-
„ vincialibus, quam in eorum viſitationi-
„ bus, quæ ſuis temporibus facere non præ-
„ termittant, ut ab illis non recedatur,
„ cum compertum ſit, ab eis non poſſe ea
„ *quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent*,
„ *relaxari*. Si enim illa quæ baſes ſunt, &
„ fundamenta totius regularis diſciplinæ,
„ exacte non fuerint obſervata, totum cor-
„ ruat ædificium neceſſe eſt. “

II. Rurſus idem Concilium *cap.* 2. ad-
dit: „ *Nemini igitur Regularium* tam vi-
„ rorum, quam mulierum *liceat bona im-*
„ *mobilia, vel mobilia*, cujuſcumque qua-
„ litatis fuerint, etiam quovis modo ab eis
„ acquiſita, tamquam propria, AUT ETIAM
„ NOMINE CONVENTUS *poſſidere*, *vel* TE-
„ NERE; ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur,
„ Conventuique INCORPORENTUR. NEC
„ DEINCEPS LICEAT ſuperioribus bona ſta-
„ bilia alicui Regulari concedere, etiam ad
„ uſum fructum, vel USUM, ADMINISTRA-
„ TIONEM, aut commendam. Adminiſtra-
„ tio autem bonorum Monaſteriorum, ſeu
„ Conventuum *ad ſolos officiales* eorumdem,
„ ad nutum ſuperioribus amovibiles, perti-
„ neat. Mobilium vero uſum ita ſuperio-
„ res permittant ut eorum ſupellex ſtatui
„ paupertatis, quam profeſſi ſunt, conve-
„ niat: nihilque ſuperflui in ea ſit: nihil
„ etiam quod ſit neceſſarium, eis denege-
„ tur. Quod ſi quis aliter quidquam tene-
„ re deprehenſus, aut convictus fuerit, is
„ biennio activa & paſſiva voce privatus
„ ſit, atque etiam juxta ſuæ regulæ, & or-
„ dinis conſtitutiones puniatur. “

III. Clemens VIII. confirmavit Triden-
tini decreta conſtitutione data anno 1599.
in qua hæc præſcribuntur. „ I. Quo *Tri-*
„ *dentini* Concilii decreta de *paupertatis vo-*
„ *to* cuſtodiendo fidelius obſerventur; præ-
„ cipitur, ut nullus ex fratribus, etiamſi
„ ſuperior ſit, bona *immobilia*, vel *mobi-*
„ *lia*, aut *pecuniam*, *proventus*, *cenſus*, *elee-*
„ *moſynas*, ſive ex concionibus, ſive ex le-
„ ctionibus, aut pro Miſſis tam in propria
„ Eccleſia, quam ubicumque celebrandis,
„ aliove ipſorum juſto labore, & cauſa,
„ & quocumque nomine acquiſita, etiamſi
„ ſubſidia conſanguineorum, aut piorum
„ largitiones, legata, aut donationes fue-
„ rint, tamquam propria, aut *etiam nomi-*
„ *ne Conventus*, poſſidere poſſit; ſed ea ſta-
„ tim ſuperiori tradantur, & incorporen-
„ tur: atque cum ceteris illis bonis, redi-
„ tibus, pecuniis, ac proventibus confun-
„ dantur, *quo communis* inde victus, & ve-
„ ſtitus omnibus ſuppeditari poſſit. II. *Ne-*
„ *que ſuperioribus*, quicumque illi ſint, ullo
„ pacto liceat eiſdem Fratribus, aut eo-
„ rum alicui bona ſtabilia *etiam ad uſum*
„ *fructum*, vel USUM, *adminiſtrationem*,
„ *aut commendam* etiam DEPOSITI, aut CU-
„ STODIÆ nomine concedere. III. Eorum
„ vero quæ ad neceſſitatem conceſſa erunt,
„ nullus quicquam poſſideat ut proprium,
„ neque ut proprio utatur. IV. Qui in
„ præmiſſorum aliquo deliquerit, pœnas ne-
„ dum a Concilio Tridentino præſcriptas,
„ ſed alias quoque multo graviores ſupe-
„ riorum arbitrio imponendas incurrat. V.
„ NULLA *quorumcumque ſuperiorum* DISPEN-
„ SATIO, NULLA LICENTIA *quantum ad*
„ *bona immobilia*, *vel mobilia excuſare poſſit*,
„ quominus culpæ & pœnæ ab ejuſdem Con-
„ cilii decretis impoſitæ, & ipſo facto in-
„ currendæ obnoxii ſint, ETIAMSI SUPE-
„ RIORES ASSEVERENT, HUJUSMODI DIS-
„ PENSATIONES, aut LICENTIAS CONCE-
„ DERE POSSE: QUIBUS EA IN RE FIDEM
„ MINIME ADHIBERI VOLUMUS. VI. Fra-
„ trum veſtitus, & ſupellex cellarum ex
„ communi pecunia comparetur, & omni-
„ no uniformis ſit fratrum, & quorum-
„ cumque ſuperiorum, ſtatuique paupertа-
„ tis quam profeſſi ſunt, conveniat. Nihil
„ etiam quod alicui ſit neceſſarium, dene-
„ getur. VII. Quæcumque fratrum veſtes,
„ ſive laneæ, ſive lineæ, omniſque alia
„ ſupellex in aliquem commodum Conven-
„ tus locum deferantur: ibique ab uno,
„ vel duobus fratribus huic muneri depu-
„ tatis diligenter cuſtodiantur, ut inde ſu-
„ perioris arbitrio, prout cuique opus fue-
„ rit, ſubminiſtrari opportune poſſint. VIII.
„ Omnes etiam ſuperiores, quicumque illi
„ ſint, eodem pane, eodem vino, eodem-
„ que obſonio, ſive (ut ajunt) pictantia
„ in communi menſa prima vel ſecunda,
„ niſi infirmitatis cauſa impediti fuerint,
„ veſcantur: neque ſingulare aliquid, quo
„ privatim quiſque in cibum utatur, ullo
„ modo offerri poſſit. Si quis in ea re
„ peccaverit, nihil ea die alimenti perci-
„ piat, niſi panem, & aquam. IX. Supe-
„ riores omnes etiam Generales, vel qui
„ reditus, aut præſtationes particulares ra-
„ tione officiorum habent, eorum accepta,
„ & expenſa in libro diſtincto fideliter, &
„ diligenter adnotari curent; neque in
„ alios uſus, quam ratione officii ſui ne-
„ ceſſarios, quicquam expendant. Cum ve-

„ ro

„ ro contigerit ipſos in aliquo Conventu
„ commorari, eam pecuniæ quantitatem in
„ commune conferant ex qua ſibi, & iis
„ qui cum ipſis erunt, victus ad præſcri-
„ ptum regulæ & conſtitutionum ſuppedi-
„ tetur. X. Nullus ex ſuperioribus loco-
„ rum adminiſtrationem bonorum, aut alia-
„ rum rerum, diſpenſationemque pecunia-
„ rum, & redituum ſui Conventus per ſe-
„ ipſum habere, ſive exercere poſſit; ſed
„ univerſum id onus tribus fratribus ejuſ-
„ dem Conventus a Generali ita deman-
„ detur, ut unus rerum, & bonorum, red-
„ ituumque colligendorum, ac exigendo-
„ rum curam habeat; alter tamquam de-
„ poſitarius pecunias, ac cetera ab illo col-
„ lecta, exacte, & fideliter aſſervet; alius
„ de pecuniis, & rebus a depoſitario ac-
„ ceptis Priori & Fratribus, ac Conventui
„ univerſo de neceſſariis, mandante tamen
„ ipſo Priore, non ſecundum proprium af-
„ fectum, ſed juxta caritatis regulam, vel-
„ uti bonus diſpenſator, provideat, officio-
„ rum hujuſmodi confuſione penitus inter-
„ dicta. XI. Ceterum hi tres tam impen-
„ ſi, quam accepti, ſingulis menſibus Su-
„ periori locali, adhibitis etiam duobus
„ vel tribus Fratribus ejuſdem Conventus
„ probatioribus, rerumque uſu peritis, ra-
„ tionem reddant. Deinde ipſemet rurſus
„ præſentibus Priore, & peritis prædictis,
„ Generali cum advenerit. Denique ipſe
„ Generalis in quolibet proximo Capitulo
„ generali, ſaltem coram tribus Judicibus
„ ab ipſo Capitulo ad hoc conſtitutis, il-
„ lorum omnium, univerſamque ſuæ ad-
„ miniſtrationis tam publicæ, quam priva-
„ tæ, rationem reddere teneatur: cujus et-
„ iam exemplum authenticum ex actis Ca-
„ pituli deſcribatur, ad hoc ut ad omne
„ mandatum noſtrum, vel Sedis Apoſtolicæ
„ tranſmitti poſſit. XII. In unoquoque
„ Conventu, Fratrum is tantum deinceps
„ conſtituatur, & in poſterum retineatur
„ numerus qui vel ex reditibus illius pro-
„ priis, vel ex communibus conſuetis, vel
„ etiam ſingulorum eleemoſynis, aliiſque
„ quibuſcumque obventionibus in commu-
„ ne, ut præfertur, conferendis commode
„ poſſit ſuſtentari. Reditus vero, & ſu-
„ pradicta omnia in communi loco, ac tu-
„ to diligenter aſſerventur. XIII. Superio-
„ ribus autem, *ne Concilii Tridentini*, *aut*
„ *hæc noſtra decreta declarare*, *interpretari*,
„ *aut relaxare ullo modo poſſint*, *omnino in-*
„ *terdicimus*, *& prohibemus*, *decernentes ir-*
„ *ritum &c.* Si quis autem contra præ-
„ ſumpſerit attentare, is eo ipſo omni gra-
„ du, officioque privatus, & ad ea perpe-
„ tuo inhabilis exiſtat."

IV. Urbanus VIII. confirmavit præfa-
tam Clementis VIII. conſtitutionem, ut
habetur in Bullario Romano *Tom.* 4. *pag.*
63. Et Paulus V. Gregorius XV. Alexan-
der VII. & Innocentius X. confirmarunt
Clementis, & Urbani conſtitutiones. Iſto-
rum Pontificum teſtimonia prætereo ne ſim
longus.

V. Tandem Innocentius XII. & Triden-
tini decreta, & anteceſſorum Pontificum
conſtitutiones confirmavit, atque adverſus
falſa & erronea commenta roboravit, omnem-
que tergiverſandi & cavillandi radicem aver-
runcavit. Decreta hæc habentur in Bullario
ejuſdem Pontificis *pag.* 267. & ſeqq. Ini-
tium decretorum hoc eſt. *Sanctiſſimus &c.*
Ut regularis diſciplina ad Religioſorum ſalu-
tem, *& totius chriſtiani populi ædificatio-*
nem utilitatemque ſarta tecta cuſtodiatur, *ac*
vigeat, *ac ſicubi collapſa eſt*, *adjuvante Do-*
mino, *reparetur*; *conſtituit*, *& declaravit*,
ſe licentiam recipiendi Novitios in ſingulis ap-
probatis Ordinibus benigne conceſſurum; *dum-*
modo tamen, *quæ pro regulari vita recte in-*
ſtituenda, *tam a ſacroſancta* TRIDENTINA
SYNODO, *quam a Prædeceſſoribus noſtris Ro-*
manis Pontificibus, *præcipue vero ſel. record.*
CLEMENTE VIII. *in decretis generalibus pro*
Regularium reformatione, *nec non* INNOCEN-
TIO X. *&* ALEXANDRO VII. *pro Novitio-*
rum receptione, *& Profeſſorum educatione ſa-*
lubriter conſtituta ſunt: *quibus omnibus firmi-*
ter inhæret Sanctitas ſua, *eaque quatenus opus*
ſit CONFIRMAT, *& renovat* (*ſalvis tamen*
in hac parte ſingulorum Ordinum ſtatutis, *ſeu*
aliis ordinationibus ab Apoſtolica Sede in FOR-
MA SPECIFICA, *poſt eadem decreta forſitan*
approbatis, *aut editis*) *exacte*, *& inviolate*
ſerventur.

VI. Omiſſa fuerat in Diſciplina Apoſto-
lico-monaſtica illa periocha (*ſalvis tamen*
in hac parte &c.) utpote non neceſſaria,
tum quod non exactam communitatem ſpe-
ctat, tum quod de approbatione *in forma*
ſpecifica ſermo eſt, qua approbatione com-
pertum eſt, nullas Regularium conſtitutio-
nes peculium permittentes poſt Clemen-
tem VIII. fuiſſe confirmatas. Hoc jam
jam clarius patebit. Quæ ſequuntur igitur
cauſam dirimunt.

VII. *Quocirca ſacra Congregatio ab eodem*
ſanctiſſimo Domino noſtro ſuper diſciplina re-
gula-

gulari ſpecialiter deputata . . . . de mandato Sanctitatis ſuæ præſentis decreti tenore denuntiat omnium & ſingulorum ordinum Regularium . . . . Superioribus , tam Generalibus , quam Provincialibus quocumque nomine nuncupentur , ceteriſque ad quos ſpectat , ut in unaquaque Provincia , per Italiam & Inſulas adjacentes , quamprimum deputent aliquos Conventus , quos magis aptos cenſuerint , vel unum ſaltem , ibique auctoritate apoſtolica ſtatuant omnimodam obſervantiam Regulæ , & Conſtitutionum cujuſcumque Ordinis , & decretorum apoſtolicorum , præcipue vero EXACTÆ VITÆ COMMUNIS . *Poſtquam vero regularem obſervantiam , & ſignanter quoad* EXACTAM VITAM COMMUNEM, CUM EFFECTU *ſtabilitam fuiſſe , tam ex eorumdem Superiorum Generalium , ſeu Provincialium relatione , quam Præpoſiti , & fratrum in præfatis Conventibus degentium ,* JURE JURANDO FIRMATO TESTIMONIO . . . . *eidem ſacræ Congregationi ſufficienter conſtiterit , tunc Sanctitas ſua antedictam licentiam , quam hactenus diſtulit , Novitios ibidem recipiendi benigne concedet . . . .*

Porro ne regularis diſciplina , dum in Conventibus jam erectis ſtatuitur , relaxetur in erigendis , & quod una ex parte conſtituitur , ſimul ex altera deſtruatur ; ſacra Congregatio , Sanctitate ſua ſimiliter approbante , ſtatuit , atque decrevit , nulla impoſterum Monaſteria , Collegia , Domos , Conventus , aut alia Religioſorum loca fundari , erigi , aut quovis modo inſtitui debere , niſi ſub EXPRESSA OBLIGATIONE EXACTÆ VITÆ COMMUNIS *ab omnibus Religioſis ibi commorantibus perpetuo , & inviolate ſervandæ , ac præterea nullas deinceps admittendas hujuſmodi fundationes , niſi præter alia ad id requiſita , prius legitime conſtiterit , adeſſe annuos reditus , vel certam eleemoſynarum ſpem , quibus duodecim ſaltem Religioſi in* EXACTA VITA COMMUNI *commode valeant ſuſtentari .*

VIII. Perpendat nunc , quæ ſequuntûr , qui contra me ſcribens , ait , *cate* , *& de induſtria* præteriiſſe ſupra indicatam periocham : *ſalvis tamen* &c. perpendat , inquam , quæ ſequuntur in decreto Innocentiano .

IX. *Non obſtantibus circa præmiſſa* OMNIA & SINGULA *conſtitutionibus , & ordinationibus apoſtolicis , nec non quorumcumque Ordinum* STATUTIS , *conſuetudinibus , privilegiis , ceteriſque contrariis quibuſcumque .*

Ad extremum eadem ſacra Congregatio Regulares omnes , cujuſcumque Ordinis , & Inſtituti ſint , SANCTITATIS *ſuæ verbis ſerio admonet , & in Domino obteſtatur , ut omni mora poſtpoſita , ſicut filios obedientiæ decet , ad Regulæ , quam amplexi ſunt , præſcriptum , vitam inſtituant , & componant , decretiſque apoſtolicis pro* ÆTERNA *illorum* SALUTE *editis , ſincere , fideliterque pareant . Nec ab eorum obedientia inanibus interpretationibus , & fallaciis , aut* RELAXATIONUM PRÆTEXTIBUS AD EXCUSANDAS EXCUSATIONES IN PECCATIS *adduci ſe ſinant . Sed profeſſionis ſuæ memores , qua ſe totos Dei obſequio manciparunt , ſuſceptæ chriſtianæ perfectionis iter , arduum quidem , ſed divinæ caritatis dulcedine aſperſum , abjectis terrenarum rerum curis alacriter proſequantur .*

X. Tandem ne prætextu ſilentii , & tolerantiæ Sedis apoſtolicæ quiſpiam honeſtare contrariam corruptelam poſſet , ſequens edidit idem ſummus Pontifex Innocentius XII. decretum inſertum citato Bullario *pag.* 309. cujus initium eſt , *Debitum paſtoralis officii* , in quo hæc inter alia habentur .

XI. *Sicut non ſine gravi animi noſtri moleſtia accepimus , tametſi decretorum hujuſmodi obſervantia in pleriſque religioſorum virorum Monaſteriis , ſeu Conventibus proſpere ac feliciter introducta fuerit , atque exinde inibi uberior in dies electi ſanctorum operum frumenti meſſis benedicente Domino exurgat ; non eoſdem tamen alibi cæleſte idem ſemen afferat fructus , neque enim ceſſavit , nec adhuc ceſſat humani generis hoſtis in agro Domini ſuperſeminare zizania , quæ Patriſfamilias ſementem ſuffocant : hinc eſt quod nos prophetici illius moniti memores :* Clama , ne ceſſes , quaſi tuba exalta vocem tuam : *ut conſtans enixaque voluntas noſtra inceptum opus hujuſmodi peculiari ſtudio , ſummaque animi contentione proſequendi magis ac magis innoteſcat , omniſque* TRANSGRESSORIBUS VANO , FALSOQUE SILENTII NOSTRI PRÆTEXTU *ſeſe excuſandi occaſio penitus præcidatur , motu proprio prædictam Congregationem Cardinalium , & Prælatorum ſuper diſciplina regulari , tenore præſentium perpetuo approbamus &c. . . . Ipſius autem Congregationis a nobis ſic confirmatæ facultates iſtæ eſſe debeant . . . . deſignandi , ac deputandi pro Novitiatibus , & Profeſſoriis Conventus , Monaſteria , Collegia , ac Domos &c. . . . Decreta tum fel. record.* CLEMENTIS *Papæ VIII. Prædeceſſoris noſtri ſuper reformatione Regularium . . . . potiſſimum vero* EXACTÆ VITÆ COMMUNIS *obſervantiam promovendi , atque ad hunc effectum dumtaxat novas quorumcumque Conventuum ,*

Mona-

Monaſteriorum, Collegiorum, & Domorum hujuſmodi fundationes diligenter examinandi, ne ulla ſcilicet in poſterum religioſorum virorum loca fundari, erigi, aut quovis modo inſtitui contingat, niſi in quibus eadem VITA COMMUNIS *juxta ultimum dictorum decretorum præſcriptum perpetuo & exacte ſervari valeat &c.*

Non obſtantibus &c. quorumvis Ordinum, Congregationum, Societatum, & Inſtitutorum, aliiſque quibuſvis etiam juramento firmatis, CONFIRMATIONEQUE APOSTOLICA, *vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris apoſtolicis eiſdem Ordinibus, Congregationibus, Societatibus, & Inſtitutis, illorumque ſuperioribus, & perſonis, ac aliis quibuſvis ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis irritantibus, ac aliis decretis in genere, vel in ſpecie, vel aliis quomodolibet in contrarium conceſſis, confirmatis, & innovatis* &c.

XII. Tandem Innocentius XII. Congregationem peculiarem inſtituit quæ juramentum exactæ communitatis ſervandæ præſtandum a Regularibus recipiat, antequam facultatem impertiat admittendi ad Religionem. Operæ pretium exiſtimo ſubjicere iſtius formam juramenti. Eſt autem tenoris ſequentis:

Exemplar formularii quod jurant Regulares ſervandæ exactæ communitatis.

Nos infraſcripti fidem facimus, & in VERBO VERITATIS *teſtamur, quod in hoc Conventu N. ſtabilita eſt* PERFECTA BONORUM COMMUNITAS, *& omnia bona Fratrum particularium, tum quoad* OMNES PECUNIAS, *tum quoad veſtes, & alia, ſive ſint cenſus vitalitii, ſive eleemoſynæ ex prædicationibus, ſive undequaque provenientia,* OMNIA SINT CONFUSA *cum bonis & redditibus Conventus, & ipſis incorporata juxta decreta ſanctæ memoriæ* CLEMENTIS VIII. & INNOCENTII XII. *& ſacræ Congregationis Diſciplinæ, ita ut ex ipſis omnibus æqualiter provideatur tam tempore ſanitatis, quam infirmitatis. Et eſt ſtabilita Veſtiaria communis, in qua repoſitæ ſunt omnium Fratrum veſtes, ac omnia quæ ad communem uſum ſunt: ex qua Veſtiaria omnibus æqualiter providetur juxta uniuſcujuſque Fratris indigentiam. In hoc etiam Conventu ultra bonorum ſupradictorum perfectam communitatem viget regularis obſervantia ſecundum rigorem conſtitutionum noſtrarum. Et Novitii in hoc Conventu religioſe enutriuntur, & educantur in omnibus exercitiis ad ſtatum Religionis noſtræ ſpectantibus, & tam de die, quam de nocte probantur. Quare humiliter ſupplicant infraſcripti, cum* JURAMENTO *omnia ſupradicta affirmantes, ſacræ Congregationi Diſciplinæ regularis pro licentia recipiendi juvenes ad habitum. Actum die &c. anno &c.*

XIII. Hoc eſt juramentum quod ſacræ Congregationi ſuper Diſciplina regulari exhibent Regularium Superiores quoto biennio, aut triennio, ut facultatem recipiendi juvenes ad habitum Religionis ab eadem ſacra Congregatione obtineant. Hypotheſim formemus, in qua Romana Sedes poſſit, & velit præcipere vitam communem, omni privato peculio vacuam. In hac hypotheſi poſſet ne clarioribus verbis, luculentioribus, & urgentioribus clauſulis uti præ iis quas adhibuit in reſcriptis decretis? Quo ergo ſe recipient oppoſitum opinantes? Invenire ne poſſunt ipſi aut expreſſiones luculentiores, aut formulas efficaciores præcipiendi exactæ communitatis obſervantiam? Negabunt ne Romanæ Eccleſiæ poteſtatem præcipiendi perfectam rerum communitatem? Nulla hic ad effugium rima patet.

CAPUT V.

Communitate ſublata, nec votum obedientiæ, nec regularis diſciplinæ obſervantia conſiſtere diu valent.

I. Violatio paupertatis eſt ſcopulus ad quem faciliime impingunt viri clauſtrales. Hinc tam antiquæ, quam poſteriores Religiones paſſæ ſunt plus & minus relaxationem. Nihilominus ſacrorum Ordinum Inſtitutores non modo hanc paupertatem exacta vita communi circumſcriptam non mitigarunt, ſed fortioribus præſidiis muniverunt. Ordines mendicantes videntes collapſam diſciplinam monaſticam ob redundantes divitias, rejecerunt divitias, & reditus etiam in communi poſſidendos, & mendicato vivere ſtatuerunt. His ſucceſſere Clerici Regulares, qui collapſam Mendicantium diſciplinam ſpectantes ne huic viciſſitudini obnoxii & ipſi eſſent, paupertatem adeo ſeveram præſcripſere, ut alii nec pro Miſſarum celebratione oblationes recipere, alii nec petere eleemoſynas ſtatuerint. Cur hoc? Paupertatis conſilium liberum eſt. Divitias poſſidere nihil mali abſolute præfert. Sacrorum Ordinum Patriarchæ tot ſæculorum

experimento didicere iſtius vitæ communis obſervantiam difficillimam eſſe, & facillime a voventibus violari. Illorum caritatis erat hanc temperare paupertatem, peculia, & cenſus vitalitios permittere, ut hac via occaſiones peccandi a ſubditis ſuis removerent. Quando enim lex de re libera, & innoxia difficile a ſubditis ſervatur, ſapientis legiſlatoris eſt aut eamdem tollere, aut eam temperare, & communi uſui accommodare.

II. Contra, omnes ad unum Patriarchæ non modo paupertatis legem non relaxarunt, ſed ſeverius eam roborarunt, & novis præſidiis munierunt. Cur nemo SS. Patriarcharum peculia, & reditus privatis Religioſis conceſſerunt? Cur illa ſeveriſſime prohibuere omnes nullo excepto? Opponant mihi vel unum Patriarcham qui peculia, & reditus privatos conceſſerit; & faſces illis ſubmittere, atque victoriam canere volo.

III. Quid ergo cauſa eſt cur omnes ſancti Patriarchæ huc conſpirarunt ut unanimi conſenſu hoc paupertatis votum reſtringerent, arctarent, atque omni excogitabili modo firmarent? Quia ſublata communis vitæ paupertate, concidat exactæ obedientiæ votum, & diſciplinæ regularis obſervantia neceſſe eſt. Siquidem profeſſio vitæ regularis, ad paupertatem quod attinet, contractus mutuus eſt, ut indicavi, vi cujus ſubditi omnia bona & præſentia, & futura ſolemni ritu Religioni cedunt; Religio viciſſim eodem ſacro vinculo ſe aſtringit alendi, veſtiendique ſubditos tum ſanos, tum infirmos. Si Religionum Prælati oppignoratam fidem non ſolvunt, ſubditis omnia neceſſaria miniſtrantes, neceſſario conſequitur, ſubditos obedientiæ vinculo ſolutos eſſe, quantum ad comparanda ea quæ pro victu & veſtitu neceſſaria ſunt. Ergo ſublata communitate, obedientiæ votum, atque adeo ipſa diſciplina regularis corruit.

IV. Induſtriæ, labores, media quæ ſubditi adhibent ut peculium acquirant, ſæpiſſime Religioni non congruunt. Si Prælati impedire ea pertentant, ſubditi jus naturæ opponunt ſibi proſpiciendi in victu & veſtitu a Prælatis non collato. Quandoquidem in clauſtris, a quibus exulat perfecta communitas, pro veſtibus aliqua ſumma traditur, alibi major, alibi minor, quæ pro integro non ſufficit. Cellarum ſupellex integra ſaltem non datur. Pro itineribus, pro epiſtolis aut parum, aut nihil. Pro infirmitate curanda quædam, ut in hoſpitali, porriguntur, & qui non habent unde ſibi ſubveniant, miſerrime languent. Qui vero abundant, abſit ut infirmis fratribus quidquam tribuant. Heinc alii in penuria ſumma decedunt; alii morientes plurimam pecuniam relinquunt. Quibus auxiliis compararunt ingentia peculia?

V. Fac Prælatos prohibere ſubditis ineptis ne conciones habeant, quia ea morum probitate non ſunt præditi quæ requiritur ut extra clauſtra Chriſtianis exemplo ſint, ne Monialium Confeſſiones audiant, ne ſe negotiis terrenis immiſceant, ne patrocinia ambiant, ne vagentur per civitates: continuo inclamant ſubditi: ſi hæc lucra amittimus, quis nobis veſtes, quis epiſtolarum, itinerum, infirmitatum expenſas ſolvet? Quis *chocolate*, quis *tabaccum*, quis tot alia aut neceſſaria, aut congrua porriget? Cenſus vitalitii aut exigui, aut nulli ſunt &c. communi patrimonio nobis non providetur: ergo naturæ jure, quod omne votum antecedit, hæc nobis comparare juſte poſſumus. Quid heinc? Litterarum rudes, morum integritate, vel prudentia deſtituti e clauſtris exeunt, concionantur imperiti, confeſſiones audiunt indocti, negotia tractant inepti. Illi favores & patrocinia aucupantur; iſti præfecturas & officia ambiunt. Si Prælati interdicere velint, ſubditi opponunt, ut dixi, jus naturæ.

VI. Mala, ſcandala, diſciplinæ relaxatio, & alia abſurda, quæ heinc proficiſcuntur, nolo meis verbis exprimere. Dionyſius Carthuſianus de *Refor. Clauſ.* c. 16. hæc ſcribit: *Ex peculio tamquam ex venenoſa radice multa peccata proveniunt, ut puta contumacia, ſuperbia, contentio, partialitas, avaritia, vanagloria, invidia, mendacium, luxuria. Quoniam abundantes in peculio ad reſiſtendum ſuis ſuperioribus fiunt audaces, nec diſciplinam, & correptionem patienter ſuſcipiunt, partialitates efficiunt, & interdum comeſſationibus & ebrietatibus vacant, ex quibus ad vitia carnis labuntur, & votum ſuum de caſtitate ſervanda ſceleratiſſime frangunt.* Quid ſi nos hac ſcribendi libertate uteremur? Similia, & graviora abſurda ex peculio manantia deſcribunt Trithemius, Nyder, S. Antoninus, Cajetanus, & communiter Theologi. En rationum momenta cur ſancti Patriarchæ etiam ultimæ ætatis peculio bellum indixere. Alias auſteritates, ut jejunia, veſtitum aſperum, & plura alia pœnitentiæ exercitia aut leniverunt, aut ſuſtulerunt. Communitatem vero bonorum, licet agnoviſſent fuiſſe lapidem offenſionis ad quem plures

impe-

impegerunt, non modo non liniere, ſed, ut dixi, ſeverius illam præceperunt: quia hac exacta bonorum communitate ſublata, corruat univerſa diſciplina monaſtica oportet.

CAPUT VI.

Quam hoſtiliter pugnent cum voto paupertatis monaſticæ cenſus vitalitii. Excuſationes, & ſophiſmata quibus intruſtari peculiorum corruptela ſolet.

I. Divitiæ, & paupertas evangelica non minus opponuntur quam caſtitas, & luxuria. Quare Chriſtus dixit: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*. Vendere, & retinere nonne invicem hoſtiliter pugnant? Nonne hæc duo: vendere omnia, ut omnes Patres interpretantur, & ipſum Evangelium clare & perſpicue ediſſerit; & retinere aliqua, chimæram monſtroſam conſtituunt? Et tamen chimæra hæc familiaris eſt. Antequam profeſſionem juvenes edant, cenſus vitalitios ſibi reſervant ditiores, aut minores, prout domeſticum patrimonium permittit.

II. Reponunt ſe reſervare hos reditus non ſibi, ſed Religioni. Religio enim abſolutum dominium horum redituum habet; Religioſi vero purum merumque uſum facti ex licentia, & facultate Superiorum. Dominium autem, non merus uſus facti cum paupertatis voto pugnat. Recte & venuſte. Quid appetitiones noſtras explet, & ſaturat, dominium, an uſus? Dominium abſolute ſterile eſt, & unice appetitur propter uſum. Si ſepares ab uſu dominium, hoc futile, & vanum evadit. Ego faciliime tibi perfectiſſimum dominium concederem, dummodo uſum pecuniarum ſemper Religio haberet? Quid tibi hoc in caſu dominium prodeſſet? Si maritus dominium, alter uſum haberet uxoris, is ne caſtitatem ſervaret? Maritus cum ſuo dominio continens eſſet & caſtus, alter cum ſuo ſolo uſu facti venerem expleret.

III. Inſiſtunt. Superior ad nutum revocare hunc uſum valet. Peregregie. At numquam revocat, ut experientia conſtat. Si revocare ad nutum Superiores peculii privati uſum valent, cur ipſa non revocant? Cur communitatem exactam non invehunt? Cur Regulis, & tot Conciliorum, & ſummorum Pontificum decretis non parent? Reſponſum preſſum, & perſpicuum exhibito.

CAPUT VII.

De ludis Regularium, & aliis quæ cum voto paupertatis pugnant.

I. Quæst. I. *Liciti ne ſunt Regularibus ludi alearum, & ſortis?* Resp. Ludis, qui in jocoſo ſermone, factiſque ludricis ſiſtunt, ut qui corpus exercent, quique ad ſpiritum exhilarandum, vireſque inſtaurandas directi ſunt, indulgere Religioſos poſſe, omnes cum S. Thoma 2. 2. *q.* 168. *a.* 2. concedunt.

II. Contra Theologi, & Regulæ omnes a Sede apoſtolica approbatæ ludos alearum ſeveriſſime Religioſis voto paupertatis devinctis prohibent. Nomine *aleæ* omnes ludi fortuiti intelliguntur. Quid quod ludi iſti ipſis Chriſtianis omnibus vetiti ſunt; immo omnes ethnici Philoſophi ludos ejuſmodi execrati ſunt, ut *Tom.* VII. Theologiæ Chriſtianæ palam feci? Conſtitutiones O. P. ad carceris pœnam damnant Fratres *qui inventi fuerint ad taxillos luſiſſe*, non ſecus ac reos carnis, furtique. Ludus fortuitus ſolius avaritiæ, & deſiderii diteſcendi fructus eſt. Quid magis evangelicæ paupertati adverſum quam deſiderium hoc divitias augendi?

III. Quæst. II. *An paupertatis voto repugnet quod Regulares habeant inſtrumenta argentea, ut cochlearia, cultrum, furcinulam, arculam pro tabacco, horologia, idque genus ſimilia?* Resp. Hæc omnia ſolemni paupertatis voto opponuntur, ſtatumque monaſticæ diſciplinæ evertunt. Paupertas enim & auri, argentique pretioſitas directe pugnant. Comperta hæc ſunt natura ſua. Omnes Regulæ monaſticæ uſum auri argentique in ejuſmodi inſtrumentis prohibent. Conſtitutiones O. P. *diſt.* 1. *c.* 10. hæc præſcribunt. *Nullus Frater aut Soror Ordinis noſtri, cujuſcumque gradus* (N. B.) *aut conditionis exiſtat, uti debet cochlearibus, & inſtrumentis aureis, vel argenteis, aut etiam ex lapidibus pretioſis, ſive in menſa, ſive in cingulis, ſive in cappis, cultris, vel eorum vaginis, ſive in quocumque . . genere rerum utenſilium. Qui autem tranſgreſſores reperti fuerint, iiſdem inſtrumentis omnino priventur, & illa communitati applicentur, &* GRAVITER *præterea tranſgreſſores puniantur.* Gravis punitio gravem culpam ſupponit. Nec opponas, conſtitutiones iſtas ad culpam non obligare. Utique ad culpam non obligant quæ extra vota ſunt. At reſcripta conſtitutionum votum pau-

pertatis exponit. Votum autem iſtud ad culpam, & quidem gravem aſtringit. Uſum ergo adeo communem damnare audes? Non ego, ſed diſciplina regularis, ſed vota, quæ diſtinxerunt labia tua Deo, præfata omnia deteſtantur. At Religioſi docti, & probi his utuntur inſtrumentis? Quid inde? Iſti gravius peccant, quia ſua doctrina, & probitate gravius ſcandalum ceteris puſillis ingerunt.

CAPUT VIII.

Quam gravis ſit Prælatorum obligatio invehendæ communitatis. Quid agere debeant Regulares degentes in clauſtris, ubi pulſa vita communi peculia ſerpunt. Et an juvenes ſuſcipere habitum religioſum in his locis licite queant?

I. QUÆST. I. *Sunt ne in continuo ſtatu peccati mortalis Prælati Regularium, qui ſincero animo, & totis viribus non conantur inſtaurare vitam communem ubi collapſa eſt?* RESP. Adfirmant omnes Patres, omnes Regulæ monachales, Concilia omnia, & tandem ex adductis conſtitutionibus pontificiis id luculentiſſimum eſt. Si ratiociniis meis, quantumvis validiſſimis, & invictiſſimis id confirmarem, rigoriſmi, & infamatoris cenſuram non declinarem. Quare in medium adducam quæ non modo viri ſancti, ſed alii non tantæ exiſtimationis Theologi docent.

II. D. Antoninus (3. p. tit. 16. cap. 1.) *Satis credo quod qui ſe reperiunt in Monaſteriis, ubi non vivitur in communi, ſi Prælati ſunt, & non faciunt quantum eſt eis poſſibile ſine notabili ſcandalo, ut vivatur in communi, eos non eſſe in ſtatu tuto.*

III. Joannes Excuria (in tract. de Reform. p. 3. art. 2.) *Omnes Prælati tam majores, quam minores, ſinguli videlicet reſpective pro ſui dignitate, officio, commiſſione, aut facultate, de debito juſtitiæ tenentur ſubditos ſuos Religioſos deformate viventes ad vitæ regularis obſervantiam reformare. De ipſorum enim manibus ſanguis ſubditorum requiritur.*

IV. Sylveſter (verb. Religioſ. 6. §. 7.) *Si Prælatus non facit quantum poteſt ſine magno ſcandalo ut vivatur in communi, non eſt in tuto ſtatu.* (arg. diſt. 83.).

V. Ludovicus Lopez de Texeda (lib. 2. tract. 2. cont. 7. dub. 2. n. 24.) *Addo, Religionum Prælatos ex meritis officii teneri debitam adhibere diligentiam ut Religioſi ſubditi vitam tranſigant in communi: & ideo teneatur valde eſſe ſolliciti de neceſſariis illis conferendis pro victu, & veſtitu. Quare ſi illa non tribuant, cum commode poſſint, peccant mortaliter, & ſunt indigni Prælatorum officio, & debent deponi: quia tribuunt anſam Religioſis ut peculia quærant, & votum laudabile paupertatis infringant.*

VI. Thomas Sanchez (in Dec. lib. 7. cap. 19. n. 27.) *Tertio deducitur, non eſſe in bono ſtatu Prælatum qui in quantum poteſt abſque gravi ſcandalo, non nititur Religioſos vivere in communi, ac ſuperfluos uſus vitare.*

VII. Valentia (2. 2. diſp. 2. q. 4. a. 2.) *Quarto ſequitur eſſe in malo ſtatu tam Prælatos, quam ſubditos, qui non agunt vitam communem, quando ex reditibus communibus poſſunt ſufficienter vivere.*

VIII. Franciſcus Pellizarius (Tract. de Monial. cap. 4. ſect. 1. qu. 4.) *Colligitur ex Sanchez aſſerente cum S. Antonino, & Sylveſtro, quod ſicut Prælatus Regularium non eſt in bono ſtatu, ſi quantum poteſt abſque gravi ſcandalo, non nititur Religioſos in communi vivere, ac ſuperfluos uſus vitare, ſic nec ſunt in bono ſtatu ſubditi reſiſtentes, non quod nequeant ſufficienter vivere, ſed quod velint abundare, & liberius diſponere. Hoc enim adverſatur voto paupertatis.*

IX. Joannes Baptiſta Lezana (quæſt. Reg. cap. 18. n. 14.) *Prælati qui in quantum poſſunt, non curant ſuos ſubditos vivere vita communi abſque peculio, aut proprio, & ſuperfluos uſus vitare, non ſunt in bono ſtatu conſcientiæ. Ratio eſt, quia votum paupertatis id requirit, ſummique Pontifices, & Concilia id præcipiunt.*

X. Gabriel a S. Vincentio (de Juſt. & Jur. diſp. 3. qu. 10. n. 132.) *Superior peccat graviter non providendo ſubditis de neceſſariis, tum quia præbet occaſionem relaxationis Religionis dando occaſionem introducendi peculium, tum quia privat ſubditos jure quod habent ad bona Monaſterii.*

XI. Thomas a Jeſu (ſpecul. Relig. par. 4. c. 2.) *Concludo, Prælatum mortaliter peccare, qui non curat ut communis vitæ ratio in Monaſteriis ſervetur. Idem eſto judicium de eo qui communem vitam jam laxatam, quantum in ſe eſt, ad priſtinam obſervantiam non conatur reducere; quin etiam ipſi ſubditi, qui Prælatis vitam communem reſtaurare volentibus contradicunt, eadem culpa mulctantur. Primo contrariantur ipſo facto decretis Conciliorum, & Pontificum, a quibus hujus vitæ obſervantia diſtricte præcipitur. Secundo quia ubi vita communis non obſervatur, Monachi variis animæ*

periᵹ

Digitized by Google

periculis circa tranſgreſſionem voti paupertatis exponuntur. Tertio quia communis vitæ obſervantiam Prælati reformare negligentes contraveniunt juſtitiæ legali, quia ex officio tenentur bono communi conſulere. Inſuper diſpenſatione ſibi commiſſa abutuntur, & peccant contra fidelitatem, & ſæpe contra juſtitiam diſtributivam.

XII. Servatius Lairvelz graviſſimus unaque piiſſimus auctor in ſua Optica Regularium (ſpecul. 12.) *Certum mihi eſt eſſe in continuo peccato mortali eos Prelatos qui quantum poſſunt ſua Monaſteria non reformant, quique ad vitam communem Religioſos ſuos, quantum poſſunt, non reducunt.*

XIII. QUÆST. II. *An ſubditi Regulares reſiſtentes introductioni vitæ communis, pulſis peculiis, ſint in ſtatu peccati mortalis?* RESP. Ex iis quæ dicta ſunt, patet evidenter reſolutio propoſitæ quæſtionis. Nihilominus in majorem confirmationem, quæ docent & citati, & alii auctores, ſubjiciam.

XIV. D. Antoninus (3. p. tit. 16. c. 1.) *Si ſubditi ſunt, & reſiſtunt huic bono cum attentatur, non quia non poſſunt vivere ſufficienter, ſed quia volunt abundare, & de ſuis ſuo modo facere, videntur eſſe in malo ſtatu, cum ſæculariter vivant, & velint in malo ſtatu perſeverare.*

XV. Cardinalis de Turre Cremata in Regulam D. Benedicti (Tract. 94.) *Graviſſime peccant qui reformationi hujuſmodi abuſuum temere reſiſtunt in Monaſteriis, & ſe, & alios defendunt ne ab hujuſmodi labe purgentur.*

XVI. Sylveſter (v. Rel. 6. §. 7.) *Subditi vero dictæ communitati reſiſtentes, non quia non poſſunt ſufficienter vivere, ſed quia volunt abundare, videntur eſſe in malo ſtatu.*

XVII. Thomas Sanchez (lib. 7. cap. 22. num. 27.) *Similiter peccant mortaliter ſubditi dantes peculii cauſam reſiſtendo vitæ communi, cum illis neceſſaria miniſtrentur, & ſimiliter graviter murmurando, & magis querelas fundendo.*

XVIII. Lezana (quæſt. reg. c. 6. n. 60.) *Addendum tamen eſt, & valde notandum, Religioſos paratos eſſe debere ad recipiendam reformationem, & introductionem vitæ communis, ſi a Prælatis de novo inſtituatur, ſeu reſtauretur, nec poſſe ullo modo reſiſtere ſub graviſſimo peccato mortali. Ratio eſt, quia cum vita communis obliget ſub peccato mortali omnes Religioſos, ab illa excuſari non poſſunt, niſi quia Prælati Monaſteriorum non provident illis de neceſſariis ad victum: unde conſtando prædictis neceſſitatibus ſufficienter providendum fore, nulla remanebit ratio excuſationis. Et hæc eſt communis ratio Theologorum.*

XIX. Thomas a Jeſu (ſpecul. Relig. p. 4. cap. 2.) *Graviter peccare dixi, quia nolunt reformationi vitæ communis acquieſcere, nempe propter grave damnum emergens ex eorum contradictione.*

XX. Franciſcus Lopez (lib. 2. tract. 2. contr. 7. dub. 7. n. 24.) *Religioſi autem tenentur ex merito ſuæ profeſſionis & ſtatus de communi vivere, & contenti eſſe his quæ a Religione miniſtrantur.*

XXI. Angelus Piſtachius Caſtelli (tr. 4. de voto pauper. cap. 4. num. 5.) *Subditi reſiſtentes vitæ communi peccant mortaliter.*

XXII. Alteſerra (Orig. Monaſt. lib. 1. cap. 15.) *Monachi compelli poſſunt ad reformationem juxta præſcriptum regulæ quam profeſſi ſunt. Nec tueri ſe poſſunt in obſervantia longi temporis, quia contra ea quæ ſunt de ſubſtantia vitæ regularis, nulla eſt præſcriptio temporis, neque diſpenſatio.*

XXIII. Emmanuel Rodericus (Tom. 2. q. 63. art. 3.) ubi relato Tridentini decreto (§. 25. cap. 2.) hæc infert: *Ex qua Decretali colliges, quod Religioſi debent, & tenentur reformare ſeipſos ad præſcriptum regulæ quam profeſſi ſunt*: & art. 4. *Peccant Superiores negligentes inſtruere, ſeu reformare, & magis contravenientes reformare volentibus, & etiam ſingulares impedientes ea quæ contraveniunt menti, & verbis Concilii, quod eſt peccatum.*

XXIV. Caramuel in Reg. D. Bened. n. 630. *Qui vota emiſit in Monaſterio irregulari, hoc eſt ubi contra regulam abuſus irrepſerant, tenentur reformationi ſubjacere, & obedire Antiſtiti abuſus illegitimos eliminanti.* Sic loquitur Caramuel; & in hac controverſia adeo ſibi conſtat, ut in Theolog. Regul. n. 631. hæc ſcribat: *Quam periculoſe ſe fallant qui exiſtimant ex vi voti non teneri ad vitam communem, eo quod tempore ſuæ profeſſionis non ſervabatur in Monaſterio.*

XXV. Ultimo loco adduco Capitulum Ordinis Præmonſtratenſis ſub doctiſſimo Joanne le Paige celebratum, quodve inſertum habetur in Bibliotheca Præmonſtratenſi (lib. 5. pag. 1019.) *Reverendus Dominus Abbas Religioſos ſuos ad vitam communem reducat, revocetque . . . & ne quis ſibi in hoc blandiatur, & Superiorum obtrudat licentiam, audiat Innoc. III. in cap. Cum ad Monaſterium: Nec æſtimet Abbas quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare . . . & Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. in decreto de*

de Regularibus &c. Quo fit ut ſint in malo ſtatu, labanturque turpiter tam Prælati, quam ſubditi Religioſi, per quos ſtat quominus omnes in Monaſterio vitam communem ducant. Quid plura? Vix vel unicum alicujus nominis Theologum reperire licet qui oppoſitum doceat.

XXVI. Ex his omnibus hoc pacto concludo. Juxta commune Theologorum placitum Prælati Regularium ſub graviſſimo peccato mortali tenentur pro viribus vitam communem peculio vacuam invehere. Hæc *prima* propoſitio certiſſima eſt. *Secunda.* Omnes ſubditi ex lege ad peccatum mortale obligante tenentur animo parati eſſe ad vitam communem peculii expertem ſuſcipiendam, ut communiter omnes vel benigniores docent. Ergo alterurrum neceſſario conſequitur. Aut Prælati in extremo damnationis periculo verſantur, propterea quod præceptum graviſſimum introducendæ vitæ communis pro viribus implere non conantur; aut ſubditi ſunt veri proprietarii, quod Prælatis ſuis invehere bonorum communitatem ſatagentibus reſiſtunt, vel contumacem obſiſtendi voluntatem produnt, ob cujus repugnantiæ ſcandalum vitandum Prælati ab implendo officio ſuo deſiſtunt. Nullus hic tergiverſandi locus ſupereſt. Si plura cupis, lege *Diſcip. Apoſt. Monaſt. Diſs. 3. c. 4.*

XXVII. QUÆST. III. *Quomodo ſe gerere debeant Regulares qui in iis Conventibus commorantur ubi ſublata vita communi, peculiorum peſtis ſerpit, ut propriæ conſulant ſaluti?* RESP. Rationem propriæ conſcientiæ dirigendæ, & peculii habendi vix ego deſignare valeo. Reſcribam quæ celeberrimus Joannes de Turre Cremata Cardinalis in Commentariis in Regulam S. Benedicti *cap. 94.* docet his verbis.

XXVIII. *Graviſſime peccant qui reformationi hujuſmodi abuſuum temere reſiſtunt, & ſe, & alios defendunt ne a tali labe purgentur. Ratio eſt, quia iſti ſunt formaliter contemnentes remedia ſuæ ſalutis, & tale peccatum eſt in Spiritum ſanctum. Unde illi qui vivunt in Monaſteriis deformatis, quintuplicis ſunt generis. Quidam enim dolenti, & amaro ſunt animo, quod non vivunt in obſervantia, ex animo tamen adſpirant ad reformationem. Alii ſunt qui nolunt aliter vivere, & ſic ut ſunt malunt manere, nollent tamen Superioribus reſiſtere, ſi vellent reformare. Tertii ſunt qui poſitive ſic vivere ſub deformatione volunt, ut omni reformationi pertinaciter reſiſtant. Quarti inveniuntur neutrales in omnem partem incurii de modo vel ſic, vel aliter vivendi. Quinti ſunt qui apparent bonæ voluntatis, & ſe reformare intendunt; ſed aut quadam animi fragilitate, aut quia nullum modum conſentaneum reformationis ſibi intendunt, differunt, & ſemper inducias captant.*

Iter hos omnes Religioſos ſecundi, & tertii generis, qui deliberate reformari nolunt, ſive reſiſtant, ſive non, ſi ſic uſque finem perſiſtant, in ſtatu ſunt damnationis. De quarti generis Religioſis dicitur, quod ſunt ſub periculo ſalutis, eo quod in ſchola religionis non proficiunt, nec ad perfectionem tendunt pro ſui ſtatus exigentia, & incurii ſunt ſuæ ſalutis. De quinti generis Religioſis apparet periculum ſuæ ſalutis propter tepiditatem affectus, & quia diſcriminini ſe exponunt, & puſillos ſcandalizant.

Religioſi primi generis qui vivunt in locis deformatis, ubi regula non ſervatur cum propoſito ſe reformandi, ſi valerent, ut ſecurius vivant, & tutius ſaluti ſuæ conſulant, hæc omnia facere tenentur.

1. *Laborare pro alio Conventu, ubi regulariter vivere poſſint, & illuc ſe transferre, niſi forſan ſpem haberent ſatis certam proprii loci reformandi ex eorum præſentia.*

2. *Si locum reformatum habere non poterunt, ut aliqua digna cauſa illum omiſerint, ſuper hoc doleant, & pro reformatione inducenda, ſemper quod in ſe eſt, faciant.*

3. *Non ſæculariter vivant. Bona conceſſa nonniſi cum licentia Superioris, & in uſum neceſſarium diſponant, cum propoſito ſemper reſignandi ad placitum Superioris; immo omne ſuperfluum illi dando, aut potius ab alio rerum proviſionem ſine uſu pecuniario recipiendo.*

XXIX. Quiſque aſtringitur declinare occaſionem proximam violandi proprium votum. Quando autem occaſio eſt neceſſaria, tum adhibenda remedia ſunt opportuna ad evitandam legis tranſgreſſionem. Plurimis occaſio habendi peculii neceſſaria eſt, cum iſti removere illam nequeant. Hi ergo, ut ſibi conſulant, regulam propriam in victu, & veſtitu, abſtinentiam, jejunia, & veſtium aſperitatem ſervent. Tantum peculii illis licitum eſt, quantum requiritur pro iis rebus comparandis quas Religio ſubminiſtraret, ſi in ea exacta vigeret communitas. Quod ſupereſt, Religioni tradant cum ceteris bonis Cœnobii confundendum.

XXX. QUÆST. IV. *Licitum ne eſt juvenibus ſuſcipere habitum Religionis, & profiteri in iis clauſtris, ubi non ſervatur communitas rerum, & aliæ præcipuæ regulæ?* RESP. Negant

Digitized by Google

gant communiter omnes graviores Theologi. S. Antoninus *3. p. tit. 16. c. 2.* inquit: *Et ubi quis ex ignorantia, vel errore intenderet illam* (Religionem) *ingredi in qua non bene vivitur, crudelitas eſſet non reddere illum cautum, & a propoſito ſuo revocare*. Ut iſtius crudelitatis crimen declinarem, monere hac de re lectores volui.

XXXI. Cardinalis Cajetanus *2. 2. q. 189. a. 9.* hæc ſcribit. *Actus iſte qui eſt inducere ad vitam conventualem, eſt actus ex genere ſuo malus, quoniam inducitur quis ad vitam reprehenſibilem. Omnis autem vita reprenſibilis mala eſt. . . . Unde vituperabile eſt non ſolum inducere, ſed etiam ingredi, & recipere ad vitam irregularem perſonas utriuſque ſexus, quamvis hoc toleret permiſive*. Verum Eccleſia poſt obitum Cajetani nullum non movit lapidem ut impediret receptionem juvenum, ubi exacta vita communis, & obſervantia regularis non vigent, ut ex Clemente VIII., & Innocentio XII. ſupra vidimus. Cajetani ſententiam confirmat in *2. p. lib. 3. de Reg. can. Cum virum n.* 48. Proſper Fagnanus. Martinus Navarrus *p. 2. Decret. c. 12. n* 45. citata Cajetani doctrina, concludit: *Qui alteri ſuadet ingredi Religionem adeo laxatam, qualem modo dicemus, & ubi regula perperam obſervatur, peccat*. Graviora docent Nazarius, Nyder, & ceteri communiter.

XXXII. Ludovicus Lopez in ſuo *Inſtr. Conſ. c. 43.* docet: *inducere ad Religionem, vel ingredi ad eam, ubi male ob diſciplinam regularem vivitur, peccatum eſſe*.

XXXIII. Sanchez *lib. 4. in Decal. c. 16. n. 14.* inquit: *Illicitum eſt Monaſterium illud ita collapſum, nec proxime reformandum ingredi, quamvis ab Eccleſia toleretur*.

XXXIV. Paulus Layman *lib. 4. tract. 5. c. 6. n. 5* ſcribit: *Qui Religionem abſolute vovit, is non tenetur, immo neque licite poteſt ingredi Ordinem cujus regularis diſciplina collapſa eſt, ejuſque profeſſi plerique male vivunt, ut ne ſubſtantialia quidem vota obſervent. Ideoque ingredienti perverſionis periculum immineat, ut docent Cajetanus, Major, Navarrus, Valentia, Rodriquez, Sanchez, Leſſius*.

XXXV. Leander hæc *tract. 1. de jur. q. 14. & 15.* docet. *An prædictus vovens, ingrediens Religionem quoad ſubſtantialia collapſam, non ſolum non ſatisfaciat voto, verum etiam mortaliter peccet? Reſpondeo dicendum, quod non ſolum non ſatiſfaceret voto, ſed quod denuo peccaret mortaliter ob perverſionis periculum.*

XXXVI. Salmanticenſes *tract. 15. c. 2. punct. 1. n. 2.* hæc inquiunt: *Ceterum pro comperto habemus non ſatisfacere* (voto ingrediendæ Religionis) *ingrediendo Religionem relaxatam, & quoad principales obligationes collapſam, niſi forte ſpes ſubſit proximæ reformationis. Quia talis Religio non meretur nomen Religionis, nec ad perfectionem conducit, ſed ad perditionem; nec in eam ingrediendo pericula fugerentur, ſed majora forte amplecterentur*. Eadem docent Paſſerinus, Martinez de Prado, Lezana, Caſſianus a S. Elia, Rotarius, Bonacina, & communiter omnes. Conſule *Diſciplinam Apoſt. Monaſt. diſſ. 5. c. 13.* & *Defenſ. Decret. Concil. Trid. Diſſ. 2.*

XXXVII. Religio ſchola evangelicæ perfectionis eſt, in qua facilius ad optatum bravium pervenitur. Religioſi veluti rheda & curru ducti ambulant ad pallium aſſequendum. Chriſtiani in ſæculo pedites iter agunt undique ſcopulis, & laqueis circumſepti. Si currus ſit optime ordinatus, bene clauſus & fortis, feliciſſime ambulant viri religioſi. Contra ſi currus ſit perturbatus, læſus, ſemifractus, tum infeliciores ſunt illi qui tali curru incedunt, & in graviori periculo verſantur frangendi crura, brachia, capita, quam Chriſtiani qui pedites ambulant.

XXXVIII. QUÆST. V. *Utrum habere reditus redundantes in communi puguet cum voto paupertatis?* RESP. S. Thomas *2. 2. q. 88. a. 7.* reſpondet, *quod habere ſuperabundantes divitias in communi, ſive in rebus mobilibus, ſive immobilibus, eſt impedimentum perfectionis, licet non totaliter excludat eam; habere autem de rebus exterioribus in communi ſive mobilibus, ſive immobilibus, quantum ſufficit ad ſimplicem victum, perfectionem Religionis non impedit, ſi conſideretur paupertas per comparationem ad communem finem Religionum, qui eſt vacare divinis obſequiis*.

XXXIX. Extrema diligentia ſumma cavenda in hac materia ſunt. Victum, & veſtitum præbere ſuperiores ad normam propriæ Regulæ debent: caritas in hac proviſione elucere debet. Victus non debet delicatus eſſe, ſed diligenter, & opportune paratus, ut decet regularem ſobrietatem. Veſtitus quoque prompte tradatur. Infirmorum cura magna habenda eſt. Aliud extremum divitiarum etiam in communi poſſidendarum vitandum eſt. Non ob paupertatem, ſed ob divitias Religiones omnes naufragium paſſæ ſunt. Pauperes ne Jeſu

Chriſti, ejuſque diſcipuli, & comites dicendi eſſent, qui ſuperba ædificia, ſplendida palatia, qui ingentes reditus poſſiderent? Si talia peragerent, procul dubio Religionis relaxationem, & perverſionem inducerent. Religio enim Chriſti Jeſu, & redundantes divitiæ contradictorie opponuntur.

CAPUT IX.

De voto caſtitatis, & obedientiæ.

I. QUÆST. I. *Quid ſit votum caſtitatis religioſæ?* RESP. Eſt *abſtinentia perpetua ab omni actu venereo tam interno, quam externo*. Sacerdotes peccantes contra hoc votum, augent malitiam ob duplicem titulum, ſeu vinculum, quo Sacerdotes obſtringuntur caſtitati ſervandæ. Hujus voti obſervantia a modeſtia oculorum, a ſolitudine, a carnis mortificatione, ab otii declinatione plurimum pendet. Quare quælibet Religio & jejunia, & victus temperantiam, & alias virtutes plus & minus præſcribit in caſtitatis præſidium. Renuntiant divitiis, ut animum ab affectu pecuniarum immunem conſervent. Separantur a ſæculo, ut ablata omni occaſione facilius caſtitatem cuſtodiant, quam obſervare & ipſi Chriſtiani in medio laqueorum mundi, & inter ipſa feminarum præſtigia, aut virginalem, aut matrimonialem aſtringuntur. Aſpectus venereus, & ſola deliberata delectatio luxurioſa æque Chriſtianum, ac Religioſum virum in Infernum detrudunt, ſola circumſtantiæ ſacrilegæ diverſitate.

II. Virtus hæc veluti limpidiſſima cryſtallus in putrido, & lutulento corpore deſertur. Facillime bitumen ſuccenditur, & luxuriæ ignis ardet, & ſulphureæ exhalationes caſtitatis candorem offuſcant, niſi aſſidua vigilantia cuſtodiatur. Concupiſcentia dira fera eſt, quæ ſemper rugit, & revolutiones machinatur. Si initio heroico ſpiritu cohibeatur, & continua cuſtodia frenetur, ejuſmodi victoria facilis. Numquam tamen eidem fidendum, quia verſute, & ex inſidiis ſuam orditur rebellionem. Concionatores, & Confeſſarii præſertim vigiles ſint oportet. Hi quippe ratione miniſterii frequenter feminas alloquuntur. A colloquiis ſpiritualibus initium ducitur; at niſi cautio ſumma adhibeatur, omnia in carnem deſunt. Confeſſarii habent ſuas filias ſpirituales, quibuſcum familiares ſermones texunt. Halitus ille virginalis, ſimulque femineus, callida illa ſuſpiria, & familiaritas paternitatis ſpiritualis cum filia ſpirituali fugienda ſunt tamquam ſibilus baſiliſci. Tractandæ feminæ ſunt, non ſecus ac perſonæ lue inquinatæ. Spirituale alimentum porrigatur, & continuo ſeparatio ſuccedat, alioquin peſtis luxuriæ ſua veneficia immittit. Verum quia innumeri libri ſunt qui fuſius hoc argumentum tractant, idcirco ab ulteriori abſtineo ſermone.

III. QUÆST. II. *Quid ratione voti obedientiæ præſtare Regularis obſtringitur?* RESP. Votum obedientiæ eſt *oblatio propriæ voluntatis Deo facta*, dum Regularis promittit obedire ſuis ſuperioribus in iis omnibus quæ hi juxta propriam regulam jubebunt. Quare Regularis obedire tenetur ſub gravi culpa ſuperiorum præceptis. Quando ſuperior non præcipit, ſed ſolum optat, hortatur, etiamſi ſubditus non pareat, non propterea violat obedientiæ votum, quia nullum tranſgreditur præceptum. Præcepta autem ſuperiorum de re gravi eſſe debent.

IV. Quatuor communiter conditiones pro exacta obedientia ſancti Doctores requirunt. 1. ut ſit prompta executio ejus quod præcipitur: 2. ut interior voluntas accedat externæ executioni: 3. ut ſubditus proprium judicium in re dubia aut controverſa ſubmittat judicio ſuperioris: 4. cognita ſuperioris voluntate non eſt expectandum præceptum, ſed implendum eſt quod ſuperior cupit. Hæ tamen conditiones ad majorem obedientiæ perfectionem requiruntur, ſecus ad ejuſdem virtutis naturam. Ad hanc enim, & ut peccatum, ſaltem grave, evitetur ſat eſt ut reipſa ſubditus obediat, & exequatur impoſitum præceptum. Advertendum tamen, quod ſuperiores interdum præcepta ſuſpendunt, ut ſcandalum evitent, quia prævident ſubditos minime paratos ad implendum præceptum. Et tum ſubditi qui hæc obſiſtendi ſuperiorum mandatis argumenta perhibent, ſunt in malo ſtatu, & peccare mortaliter valent ſpectata rei præcipiendæ gravitate. In his enim circumſtantiæ ſpectandæ ſunt.

V. Superiores jure præcipere valent ea omnia quæ intra confinia Regulæ, & Conſtitutionum continentur, vel ad Regulæ, & Religionis conſervationem, & decorem indirecte etiam conducunt. Queunt etiam Prælati ea vetare quæ tendunt ad proprias leges violandas, & alia jubere quæ graviter expediunt Regulæ, & Conſtitutionum obſervationi. Quare præcipere ſuperior poteſt

ut-

neceſſitate urgente, ut ſubditi inſerviant Religioſis, & ſacramenta miniſtrent Chriſtianis peſte infectis, præſertim ſi Religioſi Ordinem profiteantur ad proximorum ſalutem procurandam inſtitutum.

VI. In re dubia parere ſubditus tenetur ſuperiori præcipienti, quia poſſeſſio ſtat pro ſuperiore, ut communiter Theologi docent. Probabiliſtæ nonnulli contendunt, ſubditos habentes pro ſe opinionem etiam minus probabilem liberos eſſe ab obedientia præſtanda, quamvis oppoſita ſententia probabilior ſtet pro ſuperiore. Et ita docere coguntur, admiſſo ſiſtemate probabiliſtico. Hinc vero luculentius apparet, quam ſit auctoritati ſuperiorum, & optimo regimini ſeditioſus, atque pernicioſus Probabiliſmus.

VII. Superiores nihil ſupra, aut contra Regulam præcipere valent. Subditus tamen non eſt legitimus judex, num id quod Prælatus jubet, ſit contra, vel ſupra Regulam, niſi res evidens ſit. Capitula generalia præſcribere, & condere ſtatuta valent nova, quæ Ordinis decorem augeant, & obſervantiam regularem validius firment. Ad præfecturas quoque acceptandas, & obeundas Prælati urgere ſubditos ſuis præceptis jure queunt, ſecus ad acceptandas dignitates, vel Epiſcopatum extra Ordinem.

VIII. Graviter Regulares peccant vel dum præceptum ſuperioris implere recuſant, vel dum ejuſdem vocem contemnunt, vel dum reformanti abuſus, & corruptelas invectas contra Regulam, & Conſtitutiones reſiſtunt. Peccant venialiter, ſi ea executioni demandare negligant quæ ſciunt a ſuperiore præſcribi, quamvis non ſub præcepto, ut dum inculcant obſervantiam Regulæ, & Conſtitutionum. Et licet Conſtitutiones natura ſua ad culpam non obligent, reipſa tamen numquam deliberate violantur ſine aliqua veniali culpa. Qui vero ex habitu, & conſuetudine eas indiſcriminatim tranſgrediuntur, ad tacitum contemptum ſe ſe diſponunt, & contra præceptum aſpirandi ad perfectionem peccant.

IX. Superiores qui Regulæ, & Conſtitutionum tranſgreſſiones diſſimulant, qui eaſdem pro viribus corrigere, & impedire negligunt, aut ex torpore & negligentia, aut ex quadam conniventia, peccant mortaliter, ut Diana, Salmanticenſes, La-Croix, & alii communiter docent. Superiores enim vi muneris ſui deſtinati ſunt ad legum cuſtodiam, & univerſæ diſciplinæ obſervantiam promovendam. Illorum negligentia in impediendis tranſgreſſionibus graviſſimum detrimentum infert Religioni. Hinc enim graviſſima proficiſcuntur abſurda, & hinc omnes ſacrorum Ordinum relaxationes manarunt. His quippe tranſgreſſionibus ſuccedunt violationes votorum, ſcandala, caſtitatis jactura, & proprietatis peſtis.

CAPUT X.

De tyrocinio, ſeu novitiatu Regularium.

I. Antequam Religionem juvenes ſolemni ritu profiteantur, debent per annum integrum habitum Religionis, & palam geſtare. Libera autem, & non coacta ſit hæc religioſæ veſtis ſuſceptio neceſſum eſt. Qui puellas cogunt ad hanc ſuſceptionem, mortaliter peccant, & excommunicationem contrahunt, ut Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 18. ſtatuit. Qui autem juvenes mares cogunt minis, peccant mortaliter, ſed excommunicationem non incurrunt. Juvenes qui coacti tyrocinium peregiſſent, ſi libere profeſſionem emitterent, validus fuiſſet novitiatus. Annus hujus novitiatus integer eſſe debet, ut Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 15. præſcribit, continuus & non interruptus. Qui per diem habitum dimitteret, & e clauſtro exiret animo non redeundi, licet poſt diem rediret, novitiatus interruptus diceretur; ſecus ſi per aliquot horas dimitteret abſque exitu e cœnobio.

II. Inepti jure naturæ ad novitiatum hunc ſunt decrepiti, inſani, habitualiter infirmi gravi morbo, ſervi vere tales repugnante domino, conjuges poſt conſummatum matrimonium ſine mutuo conſenſu, profeſſi in altero Ordine ſine licentia ſuperiorum. Jure poſitivo recipi nequeunt Epiſcopi, Archiepiſcopi, qui ſine expreſſa ſummi Pontificis facultate profiteri Religionem regularem nequeunt. Ceteri autem Eccleſiaſtici liberi omnino ſunt etiam curæ animarum addicti, ad profitendam vitam regularem.

III. Pontifices ſummi plures ediderunt conſtitutiones, quibus determinant conditiones recipiendorum ad Ordines regulares. Sixtus V. ſua conſtitutione *Cum de omnibus* prohibuit ne viri prætergreſſi annum ſextum decimum reciperentur, niſi præmiſſa ſevera perquiſitione de patria, de acta vita, de parentum qualitate. Quod ſi repertum fuerit iſtos latrocinia, aut alia ſimilia ſcelera patraſſe, vel ſuſpectos de iiſdem eſſe, aut con-

Digitized by Google

condemnatos, vel prudenter rimeatur condemnandos fore; ſi ære alieno gravatos ſupra vires, vel ratiociniis reddendis adſtrictos, unde lites, & moleſtiæ prævideantur; prohibet ne recipiantur, & profeſſionem ab iſtis emiſſam nullam declarat. Prælatos vero qui ſcienter ejuſmodi receperint, privat voce activa, & paſſiva, gradibus & præfecturis, inhabileſque conſtituit ad futuras dignitates, & gradus. Hanc conſtitutionem altera conſtitutione cujus initium eſt, *Ad Romanum Pontificem*, temperavit non quantum ad pœnas, ſed quantum ad crimina. Gregorius XIV. alia conſtitutione dicta *Circumſpecta* partim ſuſtulit, partim auxit Sixtinæ conſtitutionis moderationes. Et tandem Clemens VIII. profeſſionem reduxit ad terminos juris communis: ita ut niſi aliquod juris communis impedimentum obſtet, profeſſio valida ſit. Pœnas vero in tranſgreſſores in ſuo reliquit vigore. Nunc tamen vi conſtitutionis ejuſdem Clementis VIII. Regulares recipere juvenes poſſunt etiam prætergreſſos annum decimum nonum, exacto tamen juramento, quod neque criminoſi, neque ratiociniis reddendis obnoxii, neque rei furti, aut homicidii, vel aliis impedimentis in Sixtina conſtitutione recenſitis ligati ſint. Prælati qui ejuſmodi ſcrutinium negligunt, graviter delinquunt, & ſubjecti ſunt Sixtinæ Bullæ pœnis. Valida tamen profeſſio erit, dummodo nihil contra jus commune repugnet.

IV. Novitii omnium privilegiorum Regularium participes ſunt, cum ſint ſub poteſtate Religionis, & ejuſdem onera ſuſtineant. Quare ſunt a juriſdictione Epiſcopi immunes, & privilegio fori gaudent. Poſſunt ſuperiores Religionis cum iiſdem diſpenſare ſuper præceptis Eccleſiæ, & eorum votis, quæ tamen implere, ſi habitum Religionis dimittunt, debent. Contra ſi abſolvantur a cenſuris, irregularitate, vel reſervatione, ſi exeant e Religione, quam bona fide amplexi fuerant, abſoluti manent.

V. Si in anno tyrocinii novitius decedat, heres ab inteſtato ejuſdem bonis ſuccedit. Donationes liberæ inter vivos, contractus lucroſi, renuntiationes bonorum temporalium, officiorum, dignitatum, niſi fiant cum licentia Epiſcopi, aut ejus Vicarii duobus menſibus ante profeſſionem, irritæ ſunt, & nullæ, ut determinavit Tridentinum. Bona quæ ſibi obventura ſperat novitius, renuntiare poteſt Religioni quam profeſſurus eſt, etiam vivente patre, ſecus alteri determinatæ perſonæ. Bonis quæ jure ſanguinis obveniunt novitio, niſi ipſe diſponat juxta præſcriptum Tridentini ante profeſſionem, ſuccedit Ordo quem profeſſus eſt, ſi capax ſit bonorum immobilium.

CAPUT XI.

De profeſſione Regularium.

I. PRofeſſio monaſtica, ut alias indicavi, contractus eſt, quo homo ſemetipſum Deo offert in aliqua approbata Religione, ſolemni ritu tria vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ emittendo coram Prælato conſentiente, quique Dei nomine hæc vota acceptat. Duplex eſt: expreſſa, quæ verbis fit coram ſuperiore; & tacita, quæ ſignis & actionibus a jure ſtatutis peragitur; ut ſi novitius expleto anno ſexto decimo, & integro anno ſui tyrocinii, exerceat actiones profeſſorum, eorumque habitum deferat, profeſſionem tacitam emittit, ſi tamen Prælatus conſentiat, & ipſe novitius libere, non coactus, ſeu nullo timore extrinſecus graviter incuſſo adductus id agat, advertatque ejuſmodi actionibus ſe tacitam profeſſionem incurrere, & habeat animum profitendi. Verum quamquam tacita hæc profeſſio nuncupetur, reipſa expreſſa ſuo modo eſt.

II. Ut profeſſio Regularium legitima ſit, requiritur legitima poteſtas, quæ reſidet vel in Romano Pontifice, vel in ſuperiore Religionis, juxta regulas peculiares cujuſcumque Ordinis. In hoc aut illo Ordine non ſufficit ſolus ſuperior, ſed neceſſarius eſt conſenſus majoris partis Patrum a conſiliis, vel Capituli. Si major pars iſtorum Patrum reluctetur, nec ſuperior illius conventus, in quo eſt novitiatus, nec ſuperiores majores poſſunt admittere novitium ad profeſſionem; reluctante vero ſuperiore immediato, & accedente conſenſu majoris partis Patrum a conſiliis, valent ſuperiores majores, ut Provincialis, vel Generalis, admittere novitium ad profeſſionem. Ceterum quilibet Ordo ſuas conſulere leges debet.

III. Plura ſunt impedimenta quæ nullam reddere profeſſionem queunt. 1. ætas ante annum decimum ſextum completum. 2. Si annus novitiatus non ſit integer, vel ſit interruptus. 3. Defectus libertatis, ut ſi ſervus repugnante domino profiteatur. 4 Matrimonium conſummatum altero conjuge repugnante. 5. Epiſcopatus non accedente Pon-

Pontificis licentia. 6. Nimia ſenectus, aut morbus gravis, non curabilis, impediens Regulæ obſervantiam. 7. Diverſitas ſexus, ut ſi vir in Monaſterio mulierum, aut contra, profiteatur. 8. Metus gravis injuſte incuſſus. 9. Error circa eſſentiam ſtatus religioſi. 10. Si deſit animus ſe obligandi, vel ſi ficto animo acceptetur a ſuperiore, nulla eſt in foro conſcientiæ. 11. Tandem ſi contingat aliquis defectus, qui vi Conſtitutionum talis Ordinis profeſſionem irritet.

IV. Ut profeſſio nulla ex parte utriuſque, & ſuperioris acceptantis, & profeſſi, redintegretur, requiritur utriuſque partis reciprocus conſenſus. Si vero nulla ſit ex defectu conſenſu ſolius profeſſi, tunc ſat eſt ut ipſe ſolus renovet conſenſum, ratamque habeat profeſſionem emiſſam. Aliqua vero profeſſio nulla eſſe poteſt ex impedimento quod non admittat remedium, quo ſanari poſſit.

V. 1. Effectus profeſſionis regularis eſt remiſſio omnium peccatorum etiam quantum ad pœnam, ut 2. 2. *q.* 189. *a.* 3. *ad* 3. docet D. Thomas, cui ſubſcribunt ceteri Theologi. 2. Eſt ablatio irregularitatis ex defectu natalium pro ſacris Ordinibus ſuſcipiendis, ſecus pro præfectura exercenda. 3. Aufert ingratitudinem filii adverſus patrem, qui exheredare amplius filium nequit. 4. Dirimit matrimonium ratum, & non conſummatum. 5. commutat vota in ſæculo facta in profeſſionem: quæ commutatio per ipſam profeſſionem fit. Quare etiamſi profeſſus frequenter negligeret obſervantiam jejuniorum, aliarumque auſteritatum Ordinis, nihilominus commutatio facta conſiſteret. 6. Eſt proviſio victus & veſtitus, quam Religio miniſtrare tenetur profeſſis tum ſanis, tum infirmis, eoſque educare in ſtudiis juxta propriam vocationem aſtringitur.

VI. Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 19. facultatem Regularibus impertit reclamandi contra profeſſionem emiſſam tribus adjectis conditionibus. 1. ut reclamatio, & cauſa reſcindendæ profeſſionis ante elapſum a die emiſſæ profeſſionis quinquennium inſtituatur: 2. ne reclamans habitum Religionis deponat pendente cauſa reclamationis: 3. ut cauſa reſcindendæ profeſſionis inſtituatur coram proprio ſuperiore, & ordinario, qui ſententiam ferre debent.

VII. Ut quis reclamare licite queat contra propriam profeſſionem fundamenta habere certa debet, & evidentia. Qui enim dubius eſt, reclamare licite nequit, quia in dubio præſumptio ſtat pro profeſſione. Plura dicenda de hac reclamatione eſſent. Verum cum hæc omnia ad forum externum pertineant, & fuſe tractentur a non paucis Canoniſtis, idcirco illa prætereo.

VIII. Illud dumtaxat heinc colligant velim Magiſtri novitiorum, quanta diligentia, & vigilantia candidatorum vocationem expendere graviter aſtringantur. Cauſa princeps relaxatæ diſciplinæ regularis eſt defectus vocationis divinæ ad illum ſublimem ſtatum profitendum. Siquidem plurimi non Deo vocante, ut advertit Cardinalis Bellarminus *lib.* 2. *de gem. col.*, ſed aliis rationibus, quas explicare non vacat, adducti, huic ſacræ militiæ nomina dant. Væ noviriorum præfectis, ſi oculos claudunt ſuper hoc graviſſimo negotio, ne propria clauſtra vacua remaneant, & non vocatos ad profeſſionem admittunt. Deficiente hoc primo cæleſtis vocationis fundamento, quid mirum, ſi univerſum ædificium corruat? Caſtitas donum ſpeciale Spiritus ſancti eſt. Ut intaminata ſervetur, gratia, non ab humana infirmitate vires expectans, ſed ut a Deo manans, victrix, atque triumphans requiritur. Vocatione divina ſublata, deeſt gratia illa ſingulariſſima: & hac gratia deſtituti caſtitatem ſacrilege polluunt, deturpant, corrumpunt. En expoſitam omnium malorum radicem. Cautiſſimi ergo ſint novitiorum Magiſtri in expendenda eorumdem vocatione.

IX. Non me latet quod opponere iſti ſolent, nempe mundum in maligno poſitum eſſe, & Chriſtianorum mores laxatos, atque in dies corruptiores fieri. Ex hac ſilva transferendas in Regularium viridaria plantas eſſe, quæ ſi grandine, antequam olivæ inſerantur, percuſſæ ſint, vix fieri poteſt ut fructus pariant vita æterna dignos. Verum habet. Quamobrem ſecernendæ ſunt plantæ ſanæ ab infectis. At ſanæ, reponis, paucæ ſunt, & multiplicata clauſtra impleri debent. Nimis longus eſſem, ſi pro dignitate hanc diſcutere objectionem vellem. Vide *Diſciplinam Apoſtolico-Monaſticam P.* 2. *Diſſ.* 1. *c.* 15., ubi fuſe hanc difficultatem diſcuſſam invenies. Regularium propagatio, & perennis ſucceſſio non carnalis, ſed ſpiritualis eſt, a Deo deſcendens. Tu ſolos vocatos ad profeſſionem excipe, & curam Deo relinque ut operarios mittat. Si ſecus feceris, & te, & alios periculo æternum pereundi expones.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XII.

De litteratum ſtudio, in quod incumbere Regulares aſtringuntur: & quæ methodus in ſcientiis addiſcendis ſervanda.

I. CHriſtiani omnes plus & minus, prout eorum conditio fert, Scripturis ſanctis dare operam debent. In hoc autem ſtudium Regulares, & omnes viri rebus ſacris addicti incumbere graviſſime aſtringuntur. Joannes Trithemius incliti ſanctiſſimi Patriarchæ BENEDICTI Ordinis, præclarorum virorum, non modo antiqua, ſed etiam ætate noſtra, Deo auſpice, fecundiſſimi Abbas *homil.* 4. de ſtudio ſacrarum Scripturarum, hoc pacto Monachos ſuos alloquitur. *Videmus inter vos quoſdam Scripturarum ignaros, inſtabiles mente, diſcolos, & vagos, quibus eo magis imputamus ignorantiam, quo minus inclinantur ad diſciplinam. Turpe quidem eſt neſcire quod ſcire juberis, turpius non diſcere, turpiſſimum vero contemnere. Et ſunt inter vos qui ſcientiam ſalutarem neſciunt, ſunt etiam qui diſcere negligunt: quid ſi addam eſſe & alios qui ſcientiam divinarum Scripturarum penitus contemnunt?*

Et paulo ante hæc habet. *O ſtulti, & perditiſſimi petrones, qui ſcientiam ſalutarem contemnitis, & ignorantiam divinarum Scripturarum potius quam intelligentiam amatis! Numquid affectata ignorantia paucioribus vos plagis reddet obnoxios? Aut propterea delinquentes eritis coram Deo innoxii, quia mandatorum Dei voluntarie eſtis ignari? Duplici pœna cruciandi eritis: altera, quod ſcire viam mandatorum Dei contemnitis; altera, quod ſermones Dei non cuſtodiſtis... De vobis etiam, o ſtultiſſimi tenebriones, illud intelligitur S. Hieronymi, quoniam ibi non eſt ignorantia jam excuſabilis, ubi ſcitur quid ſit illud quod ignoratur. Magis autem cavendum vobis ne cum illis tandem computemini qui dixerunt Deo: Recede a nobis, viam ſcientiarum tuarum nolumus.*

II. Neque illi ſolummodo culpandi ſunt qui craſſa, & ſupina ignorantia eorum quæ proprium ſtatum ſpectant, infeliciter laborant, qui in ſopore quodam funeſtiſſimo quam libentiſſime obdormiunt, qui nec brachium, nec pedem movere volunt ut neceſſariam conſequantur ſcientiam; verum illi inſuper qui tempus terunt in addiſcendis artibus, ſcientiis, diſciplinis, quæ a ſcientia ſanctorum abducunt, quam potiſſimum comparare debent Clauſtrales. Reſcribere placet verba Ludovici Granatenſis *part.* 2. *de vot. cap.* 4. §. 7. „ Quam multi hodie ſtudioſi ſunt in Mundo, & inter hos quam pauci qui diſcipuli ſint JESU CHRISTI! Et quod acerbiſſimum eſt, illi ipſi qui, recenter mundo relicto, amplectuntur Religionem, vel eo tempore quo debent expoliare veterem hominem, & huic ſe diſciplinæ impendere, cum vix Deum guſtare cœperunt, atque ad eum cognoſcendum ægre aperuere oculos, collocantur inter gentiles Philoſophos, & in ſcientiis mundanis exercentur, ubi in longum tempus nec verbum de JESU CHRISTO auditur. Quod ſtudium, etſi propter mutationem temporum, & hæreticorum perverſitatem aliquo modo neceſſarium ſit, ſic tamen tamquam magnam plagam ſæculi noſtri, & vitæ debemus accipere, utpote quod nobis tantum temporis eripiat, & ſeparet, atque exules faciat tot annos a Salvatoris noſtri conſortio. Præſertim ſi attendamus quod dicit Gregorius Nazianzenus, omnes illas gentilium ſcientias & diſciplinas tamquam plagas Ægypti ob peccata noſtra in Eccleſiam intraſſe. Sed cum miſera temporum conditio nos ad hanc neceſſitatem adegerit, congruum illi tempus dandum, & aſſignandum foret; atque ita providendum ut ædificium, & fundamentum virtutis ſic conſtitutum eſſet in animis eorum qui incipiunt, ut ſuſtinendo iſti oneri ſufficerent. Sed quamdiu opus tenerum eſt, & infans Chriſtianus adhuc guſtat lac JESU CHRISTI, ſtultitia eſt ipſum illum ablactare, & guſtum illi dare librorum gentilium, *ubi non videt niſi argumenta ſubtilia, & plena fallaciis ſophiſmata.* Quid vero, ſi bene expendamus, hoc eſt aliud quam imitari crudelitatem Pharaonis ruinam populi Dei machinantis, cum imperaret, ut quam primum Hebræus maſculus naſceretur, ſuffocaretur flumine, &c. aquis Ægypti? *Omnia* (inquit Sapiens) *tempus habent . . . tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.* Tempus illud amplexando Deo debebatur, comparandoque amori tam forti, ut nullis aquis mundi ſuffocari poſſet, & extingui: quo facto paululum licebit ab ipſius amplexibus recedere, ut neceſſitatibus proximi intendatur. Quid alias volebat Deus noſter in lege, cum prohiberet ne ſponſi cogerentur arma ſumere, & ad bellum

„ pro-

Digitized by Google

„ procedere? Quid ſignificabat, cum vetaret operari in primogenito bovis, & non „ tondere primogenita ovium, niſi genus „ iſtud progenitorum, de quo hic loquitur, liberum eſſe a vinculis, & oneribus iſtis, ut totum ſe ſibi, & profectui „ ſuo impendat. Contra has leges omnes „ faciunt qui tempus iſtud ſuffurantur ſtudio veræ ſapientiæ, & veræ ſcientiæ, ut „ totos ſe humanis ſcientiis addicant. “ Haſtenus ſapientiſſimus Ludovicus Granatenſis, cui nihil præter antiquitatem deeſt, unde Pater Eccleſiæ nominetur.

III. Si temporum ratio coegit majores noſtros, quando Arabum Philoſophia vigebat, doctrinæ Ariſtoteleæ operam dare, ut ethnicos, & ſuperſtitioſos viros propriis illorum armis confoderent, oppoſita temporum viciſſitudo urgere nos debet ut in ea incumbamus ſtudia quæ revincendis, convertendiſque hæreticis, & malis catholicis opportuna ſunt. Nullum in præſens apud ſive ethnicos, ſive Turcas, qui nos circumſtant, Philoſophiæ ſtudium: ſupina illi laborant ignorantia, parvoque opus eſt quo illa revincatur. Hæretici nunc ſunt, qui dogmata catholica oppugnant, & catholici nonnulli ſcriptores, qui evangelicæ Moralis regulas pia intentione, & falſo opinandi modo præventi, vel nolentes humanis appetitionibus nimis accommodant. In illud ergo, ut majores noſtros imitemur, ſtudium incumbendum, quod convellendis iſtorum erroribus opportunum eſt. Credendis, & agendis conſtat Theologia Chriſtiana: & hæc duo conſiſtere ſeparata diu nequeunt.

IV. Methodus itaque, quam novitiis expleto tyrocinii anno tenendam ſuggero (ab ſit enim, ut tribunal erigere velim, illam ut cenſor proponendo) hæc eſt. Paucis menſibus juſti ratiocinii regulas addiſcant ex Dialectica decerptas, miſſis tricis, & cavillationibus ſophiſticis, quæ mentem corrumpunt, aut ſaltem peſſime diſponunt. Regulæ iſtæ viam doceant inquirendæ veritatis, cum ſola, & unica veritas ſit via quæ ad cælum ducit. Elapſis quatuor, aut quinque menſibus in hoc ſtudio, triennium illud quod inſumere in Philoſophiæ ſtudio ſolent, impendant in lectione Scripturæ ſanctæ, & hiſtoriæ eccleſiaſticæ. Optandum ſummopere eſſet ut aliquis curſum hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcholæ uſui accommodatum, & in opportunos tractatus, vel diſſertationes digeſtum ederet. Præmittenda eſſet brevis ſynopſis hiſtoriæ veteris Teſtamenti paucis, ſed opportunis diſputationibus illuſtrata. Poſt perſtringendum eſſet ſpecimen hiſtoriæ chriſtianæ, ut ſcirent juvenes, qui fuerint heroes noſtri, quæ illorum acta, & geſta. Aliquæ diſſertationes breviſſimæ in quodlibet ſæculum adjici poſſent. Opus iſtud ſimile eſſe deberet curſui philoſophico, cui ſubſtituendum innuo, & triennio, ſicut ille, explendum. His præſidiis inſtructi juvenes ad ſacram chriſtianam Theologiam credendis, & agendis conſtantem addiſcendam accedant. Tum veri Theologi e ſcholis diſcederent. Hæc in tranſcurſu indicavi, ſapientum judicio ſubjiciens.

V. Plurima alia de ſtatu religioſo dicenda forent; ſed compendii confinia tranſilirem, ſi ultra pergerem. Hæc itaque dicta ſufficiant, & in majorem Dei gloriam cedant, Lectorumque profectum. Amen.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

F I N I S.

OPE-

Digitized by Google

OPERA OMNIA
R. P. F. DANIELIS CONCINA
ORDINIS PRÆDICATORUM

ad hanc uſque diem typis edita.

Latine ſcripta.

COmmentarios Hiſtorico-Apologeticus in dues Diſſertationes tributos, quarum altera antieriticis Animadverſionibus refellit aa quæ adverſus paupertatis Diſciplinam a D. Patriarcha Dominica in ſuo Ordine conſtitutam, intemperantiora critiee, ſeriptis prodiderunt Continuatores Bollandi in Commentariis nuper in Acta eiuſdem Patriarshæ editis. Altera eamdem Diſciplinam a laxioribus P. Rephaelis de Pornaſio interpretamentis vindicat. Accedunt de origine Diſciplinæ Regularis primum in Ord. Præd. per B. Raymundum de Vinais XXIII. Magiſtrum Generalem eiuſdem Ordinis, inſtauratæ, Diſſertatio Hiſtorica, & Quæſtiuneula Moralis da Regularibus perſonatis, ſub nomine Caroli Antonii Plantamuræ. Venetiis 1736. iterum 1745. 4.

Diſeiplina Apoſtolico-Monaſtica Diſſartationibus Theologicis illuſtrata, & in duas Partes tributa: io quorum prima de Voto paupertatis Vita Communi circumſcripto: in altera, da eeteris ejuſdem Diſciplinæ præeipuis capitibus diſſeritur. Accedunt ſelecta quædam veterum Theologorum Monumenta. Venetiis 1739. iterum 1750. 4.

Præfatio ad Lectorem in Dictionarium caſuum conſcientiæ Joannis Pontas, & Animadverſiones Critico-Morales in Menda Pontaſiana, ſive Obſervationes quaſdam Interpretis Auguſtani, cum Auctatio duorum caſuum qui in eodem Dictionario deſiderantur.

Epiſtolæ Theologico Morales ad Illuſtriſs. & Reverendiſs. Epiſcopum N. N. Venetiis 1744. 4. iterumque ibid. Lucæ, & Romæ.

In Reſeriptum BENEDICTI XIV. P. M. ad Poſtulata ſeptem Archiepiſcopi Compoſtellæ Jejunii legem ſpectaotis, Commentarius Theologicus. Venetiis 1745. iterum 1755. 4.

Defenſio Decretarum Concilii Trid. & Apoſtolicarum Conſtitutionum Eccleſiæ Romenæ in cauſa Paupertatis Monaſticæ, adverſus duos Libros inſcriptos *Vita Clauſtralis*, & *Vindiciæ Regularium* &c. ad Pontificem Maximum BENEDICTUM XIV. Accedunt Cenſura in *Cenſuram Diſciplinæ Apoſtolico-Monaſticæ*, & Animadverſiones in *Epiſtolam Exegeticam* P. G. C. Bonon. 1745. iterum 1758. 4.

In Epiſtolam Encyclicam Benedicti XIV. adverſus uſuram Commentarius, quo illuſtrata doctrina catholica, Nicolai Broederſen ac aliorum errores refelluntur. Romæ 1746. 1748. 4.

Uſura contractus trini Diſſertationibus Hiſtorico-Theologicis demonſtrata adverſus mollioris Ethices Caſuiſtas, & Nicolaum Broederſen. Accedunt Appendices duæ ad Commentarium Auctoris adverſus uſuram. Romæ 1746. & 1748. 4.

Theologia Chriſtiana Dogmatico-moralis, Summo Pontifici BENEDICTO XIV. feliciter regnanti nuncupata, in decem tributa Tomos: quibus accedit Apparatus duobus Tomis comprehenſus: quorum alter, præter Decreta, & Conſtitutiones pontificies, fidei, morumque rectam tradentes normam, de Locis Theologicis, ſive de purioris Ethices Chriſtianæ fontibus Librum exhibet; alter vero Conſcientiæ, & Probabiliſmi argumenta duobus diſtinctis Libris pertractat. Romæ 1750. iterum 1754. & 1758. 4.

De Sacramento Pœnitentiæ, ejuſque Miniſtro Commentarius Dogmatico-moralis. Romæ 1750. 4. Qui licet Theologiæ Chriſtianæ pars ſit, ſeparatim tamen diſtrahitur.

De Spectaculis Theatralibus Chriſtiano cuique tum laico, tum clerico vetitis Diſſertationes duæ. Accedit Diſſertatio tertia de Presbyteris Perſonatis. Romæ 1752. 1754. 4.

Epiſtola ad Polycarmum Virum Clariſſimum, in qua B. Nicolai Juſtiniani Veneti Monachatus a fabulis, vaniſque Commentis aſſeritur. Tridente 1746. 1755. 4.

De Sacramentali Abſolutione impertienda, aut differenda Recidivis, Conſuetudinariis Diſſertatio Theologica. Romæ 1755. 4.

De Vita, & Rebus geſtis P. Thomæ Mariæ Ferrarii Ordinis Præd. S. R. E. Card. Tituli S. Clementis Libri tres. Romæ 1750. 1755.

Ad R. P. Carolum Nocetum Epiſtolæ octo de ſingularibus Argumentis in ejuſdem Libro inſcripto VERITAS VINDICATA contentis. Accedunt Opiniones Laxæ quamplurimæ ex variis Caſuiſtis collectæ: item Cenſura R. P. Euſebii Amort Canonici Lateranenſis in Theolog. moralem R. P. C. L. C. &c.

Italice emiſſa, quorum tamen titulos hic latine ſubiicimus.

Vetus & nova Romanæ Eccleſiæ Diſciplinæ circa ſacrum Quadrageſimale Jejunium, duabus Apoſtolicis Litteris, *Non ambigimus*, & in ſuprema Benedicti XIV. Summi regnantis Pont. [illegible] expreſſa, atque Hiſtorico-critic[illegible] adverſ[illegible] illuſtrata. V[illegible] 4.

De Probabiliſmi ac Rigoriſmi Hiſtoria [illegible] nes Theologico-morales [illegible]

Digitized by Google

menta Chriſtianæ Theologiæ explicantur, atque a recentiorum Probabiliſtarum cavillationibus vindicantur. Opus in duos Tomos tributum. Ad calcem ſecundi Tomi adjecta eſt Diſſertatio Apologetica adverſus Libellum: *Diſeſa della Diſſertazione Teologica-morale-critica de' Signori Abate Pietro Copelletti, ed Arciprete Bartolammeo Caſali* ec. Lucæ 1743. & iterum 1748. 4.

Quadrageſima a Foro contentioſo recentium quorumdam Caſuiſtarum ad recti ſenſus, bonæque fidei populi Chriſtiani Tribunal Appellans ſuper jejunii præcepto cum carnium eſu conjungendi ex eo dumtaxat quod noceant cibi quadrageſimales. Diſſertatio adverſus Libellos duos nuper hac de re aditos. Tertia Editio novis additamentis locupletata, videlicet duobus Brevibus Pontificiis de jejunio, & integra Diſſertatione in Librum cui titulus *Diſeſa* ec. de quo ſupra in Hiſtoria Probabiliſmi. Venetiis 1744. 1756. 4.

Obſervationes critico-morales, quibus vindicatur Hiſtoria Probabiliſmi, & Rigoriſmi, adverſus Librum cui titulus: *Giuſtificazione di più Perſonaggi, e di altri Soggetti ragguardevoli in Lucca* 1748. propoſitæ in hac Epiſtola Auctori ejuſdem Diſſertationis. Piſauri 1745. 4.

Examen Theologicum Libri inſcripti: *Saggio de' Supplementi Teologici, Morali, Critici, di cui abbiſogna la Storia del Probabiliſmo e del Rigoriſmo* ec. typis aditi Lucæ anno 1744. a R. P. Nicolao Ghezzio. Piſauri 1745. 4.

Explicatio quatuor Paradoxorum quæ plurimum obtinent ætate noſtra. Animadverſiones in duos Libros RR. PP. Lecchi & Bovio, inſcriptos *Avvertenze*, & *Diſſertazione* &c. Præmittitur brevis notitia Librorum aditorum a quibuſdam Probabiliſtis in defenſionem tum Probabiliſmi, tum aliarum moralium opinionum. Lucæ 1745. & iterum 1750. 4.

Expoſitio Dogmatis, quod Eccleſia Romana credendum proponit circa uſuram, una cum confutatione Libri cui titulus: *Dell' impiego del danaro*. Neapoli 1746. 1756. 4.

Monumenta Hiſtorica circa uſum Chocolatis tempore jejunii expoſita in Epiſtola ad Illuſtriſs. & Reverendiſs. D. Archiepiſcopum N. N. Venetiis 1748. 8. & iterum 1749. additis alterius Anonymi Auctoris Animadverſionibus ſpectantibus Librum ſcriptum *Quareſima appellante*.

Confeſſariorum & Pœnitentium Inſtructio, ut digne miniſtrent, atque frequentent Pœnitentiæ ſacramentum. Venetiis 1753. & iterum 1755. 8.

De revelata Religione adverſus Atheiſtas, Deiſtas, Materialiſtas, Indifferentiſtas, qui myſteriorum veritatem inficiantur, Libri quinque. Venetiis 1754. 4. Vol. 2.

De hodiernis Theatris chriſtianæ profeſſioni infeſtis Libri duo, quibus duæ de ſpectaculis theatralibus Diſſertationes confirmantur. Romæ 1755. 4.

Pro eodem Auctore Opera Apologetica ab aliis vernacule ſermone conſcripta, & edita.

Defenſio Doctrinæ Angelici Doctoris S. Thomæ Aquinatis 2. 2. q. 154. art. 4. exhibitæ. Lucæ 1746. 4.

Epiſtolæ Theologico-morales Euſebii Eraniſtæ, quibus Hiſtoria Probabiliſmi, & Rigoriſmi P. Danielis Concina vindicatur. Editio tertia Tridenti 1752. 8. Vol. 6.

Adelphi Caritei, & Philarmindi Arenii Epiſtolæ in Libellum editum adverſus Epiſtolas Theologico-morales Euſebii Eraniſtes. Tridenti 1753. & iterum 1754.

Notæ anticriticæ Eudoxii Filenii in Reſponſionem ab ad. R. P. I. S. exhibitam Epiſtolis Theologico-moralibus Euſebii Eraniſtes. Tridenti 1752. & 1753. Vol. 2.

Specimina & Obſervationes Joannis Ambroſii Toniſchi circa Theatra, & alios Ludos. His additur Diſſertatio de iiſdem Ludis Auctore Anonymo. Venetiis 1755.

Criticæ Animadverſiones, queis compendio refellitur Opus inſcriptum *Dell' impiego del danaro*. Lucæ 1755. 4.

Supplementum, vel Obſervationes in ſeptem priores Hiſtoriæ Litterariæ Italiæ Tomos. Lucæ 1753. 8. Vol. 2.

Obſervationes Euſebii Eraniſtes ad Hiſtoriam Litterariam ſpectantes. 8. Vol. 2. Venetiis 1756.

Epiſtolæ Agenoris ad Defenſionem P. Concinæ, & Euſebii Eraniſtes ſpectantes. 8. Vol. 3. Venetiis 1756. 1758.

Probabiliſmi tenuitas, ſeu notiones quam breviſſimæ, quibus homo tuto ſe dirigat in negotio æternæ ſalutis. Venetiis 1758.

Tractatus de Regula proxima humanarum actionum in opinionum delectu, in quo patefiunt falſitas, improbabilitas, atque abſurditas ſyſtematis probabiliſtici, nec non illud in praxi ſequentium grave periculum. Opus P. F. Jo. Vincentii Pattuzzi O. P. Ven. 1758. Vol. 2. in 4.

Latine.

F. Vincentii M. Dinellii Cathedratici Caſanatenſis Ord. Præd. ad Carol. Nocetium Soc. Ieſu Theologum, de Danielis Concinæ in iudicandis deſcribendiſque Caſuiſtarum locis ſumma fide ac diligentia, Epiſtolæ XII. Romæ & Venetiis 1754. 4.

Moralium Actionum Regula in Opinabilibus, ſeu Quæſtio de Opinione probabili. 1756. 4.

Digitized by Google

Digitized by Google

FINE
R.

Digitized by Google